38. Сурату Ссад

Гьаб сураталъ нилъее баян гьабулеб буго Маккаялъул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рисалат къабул гьабизе чIухIун, гьесдехун хIалхъублъи гьабун, гьарурал квешал пишаби ва тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *гьезул щибаб рагIи ва гIамал нахъчIван жиндир аварагасда* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *рещтIизарурал аяталги. Гьел мушриказда цересел умматазда гIадаб гIазаб рещтIизабун букIарабани, гьез авараг гьереси гьавизе вукIинчIеблъиги бицун буго.*

Гьел мушрикал жидер инкаралдаса нахъчIвазе сабаблъун, гьезие вагIза-насихIатлъун цересел умматазул цо-цо къисаги бицун буго. Гьел къисаби рициналда жаниб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рекIелгъейги буго ва жиндир дагIваталда тIад чIезе, жинца мушриказул инкар ва макру хIехьезе ракI къвакIизабиги буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *кьураб кIудияб нигIматалда щукру гьабизе кантIизавиги буго.*

Сураталда жаниб гьединго бицун буго тIадегIанав Аллагьас ахираталда муъминзабазе хIадурун бугеб алжаналъул ниг1матазул ва купру-ширкалъул агьлуялъе ва мунапикъзабазе хIадурун бугеб жужахIалъул гIазабалъулги. Гьаб умматалъул кIудияв эменлъун вугев Адам аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ *ва иблисалда гьоркьоб ккараб хабаралъул бицун буго. Гьеб иблис Аллагьасда* جَلَّ جَلَالُهُ *чIухIи сабаблъун алжаналдаса бачахъараб букIин бицун, нилъее баян гьабулеб буго чIухIи букIин бищунго квешаб сипат ва гьеб чIухIиялъ инсан гьалаг гьавизе бегьулеблъи.*

Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул рисалаталъул мурад умматалъухъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *дин щвезаби букIин бицун буго, гьеб дин щвезабиялде данде гьес ужра тIалаб гьабунгутIиги бицун буго, гьеб рисалат аварагас* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *ургъараб жо гьечIеблъи, тIадегIанав Аллагьасул амру букIин баян гьабун буго.*

Сураталда цIар лъун буго гьеб жиндалъун байбихьараб «Ссад» хIарпалъул цIаралдалъун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

صٓۚ وَٱلْقُرْءَانِ ذِى ٱلذِّكْرِ ﴿١﴾

1. Ссад.
ТIадегIанав Аллагь вуго жинда лъалевлъун гьеб Ссад хIарп хъваялдалъун бугеб мурад. **Жинца вагIза гьабулеб,** жинда жаниб гIелму-хIикмат бугеб, хирияб **Къуръаналдалъун гьедулев вуго БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**:** гьаб Къуръан жиндир калам буго абун ва хирияв МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир расул вуго абун.

بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾

2. Гьаб амру гьадин бугониги, Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал Маккаялъул мушрикал иман лъезе чIухIун руго ва аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **дагIба-къец гьабун гьесда данде чIун руго,** гьесие къварилъи гьабизе ургъулелги руго. Ва амма гьезул инкаралъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ ва аварагасе щибго зарал гьабуларо.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ فَنَادَوا۟ وَّلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾

3. Дица цIакъ гIемер гьалаг гьаруна гьединал инкарчагIи гьезда цере рукIарал умматазул ва гьел ахIи бан, кумек тIалаб гьабун зигардулел ва чIвачIвадулел рукIана, гьеб зигараялъ жидее щибго мунпагIат гьабулареб мехалъ. Дица гIазаб гьабизе къадар гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьеб гIазаб гьаби нахъбахъуларо, гьеб нахъчIвазе кIолев чиги вукIуларо.

وَعَجِبُوٓا۟ أَن جَآءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ ۖ وَقَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا سَٰحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾

4. Маккаялъул мушриказ гIажаиблъи гьабулеб буго жидедаго гьоркьоса чи МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расуллъун жидехъ вачIиналда.**
Ва гьесда божичIого, абулеб буго гьав вугин жинца сихIру гьаби лъазабурав ва гьереси бицулев чи абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жидее бихьизабураб мугIжизаталда гьеб сихIру бугин абуна, гьес жидее Къуръан цIалараб мехалъ гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьечIин, гьев МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси бицунеб бугин абуна, гьес ургъараб жо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бугиланги абун.
Гьезда цIакъ лъикI лъалебги букIана хирияв хIабиб МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сихIручи гьечIеблъиги, гьереси бицулев гьечIеблъиги. Гьев вукIана жиндаса цониги чиясе къадараб пиша загьирлъичIев, жинда кинацаго божилъи гьабулев, жиндир къадру-къимат гьабулев чи. Гьев жидеде расуллъун витIараб мехалъ гьесдехун хIалхъублъи гьабун

абулеб букIана Маккаялъул мушриказ гьев сихIручи вугин, гьереси бицунев чи вугин абун. ХIакъикъаталда гьел жалго рукIана сихIруги, макруги гьабулел, гьересиги бицулел гIадамал.

أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾

5. Гьел мушрикаца абулеб буго: **«Гьав МухIаммадица ﷺ нижер аллагьзаби цохIо Аллагьлъунищ гьарулел ругел? ХIакълъунго, гьеб цIакъ гIажаибаб жо буго» - абун.**

Дунял-ахираталъул бахьи буголъи жидее щолеб Аллагь ﷻ цо гьавиялда ва гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялде ахIараб мехалъ, хъанчазе лагълъи гьабун ругьунал, жидер рак1азда жаниб гьел рокьи лъугьарал мушриказда гьеб цIакъ гIажаибаб жолъун бихьана.

Гьаб аят рещтIизабиялъе сабаб бицун, гIалимзабаца абуна гьел мушриказе цIакъ захIмалъана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас хъанчазе лагълъи гьабуге абураб рагIи. Къурайшиязул церехъаби АбутIалибихъе рачIана ва гьез абуна: «Дуца гьав дур вацасул вас нахъчIвай жинца бицунеб гIадалаб хабаралдаса. Гьес нижер аллагьзабазда гIайиб чIвалеб буго, нижер динги какулеб буго, нижги ахIмакъаб иш гьабулел гIадамаллъун рикIкIулел руго» - абун.

Цинги АбутIалибица МухIаммад ﷺ жиндихъего ахIана ва гьесда бицана къурайшиязул церехъабаца жинда абураб жо. Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас абуна: *«Я дир инсул вац! Диe гьел къурайшияздаса бокьараб жо буго гьез цохIо рагIи аби, гьеб рагIи абиялдалъун жал киналго гIажамиязул ханзабилъун лъугьулеб, цогидал гIарабиялги гьезие мутIигIлъулеб» - абун. Цинги Абу Жагьалица ва гьесул гьалмагълъиялъ абуна: «Ниж разиял руго гьеб цохIо рагIи абизе ва гьелда релълъараб цогиги анцIго рагIиги абизе» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца абе «Лаилагьа иллаллагь»-абун. Цинги гьел къурайшиял ццим бахъун, жидер ретIелги кIобокIулаго, тIаде рахъана ва «Гьев чияс нижер аллагьзаби цо Аллагьлъунищ гьарулел ругел?»- абун абулаго къватIире ана.* Х1адис ибну Абих1атимица ва ибну Жаририца бицана.

وَٱنطَلَقَ ٱلْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ ٱمْشُوا۟ وَٱصْبِرُوا۟ عَلَىٰٓ ءَالِهَتِكُمْ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾

6. Къурайшиязул церехъеби аварагасда ﷺ аскIоса нахъе ана ва гьез цоцаздаги абулеб букIана: «Нужеца сабру гьабе нужерго аллагьзабазе лагълъи гьабиялда.

Нуж мутIигIлъуге гьев МухIаммадие ﷺ, гьес цо Аллагьасе ﷻ лагълъи гьабе абулеб рагIиялъулъ. ХIакълъунго Гьаб иш

буго МухIаммадица ﷺ **жиндиего кIодолъи ва ханлъи бокьун ургъараб жо.** Нужер аллагьзабазе лагьлъи гьабиги тезабун жиндир Аллагьасе ﷻ лагьлъи гьабе абураб рагIи буго гьеб» - абун.

مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَٰذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ﴿٧﴾

7. Нижеда гьаб Аллагь ﷻ **цо гьави абураб дин рагIинчIо гьаб ахираб диналда жаниб.**

Гьеб буго насраниязул дин. Гьезги Аллагь ﷻ цо вуго абичIого лъабго жо буго аллагь абула. Цоги гIалимзабаца абуна ахираб дин абураб рагIиялъул маг1на буго жидер умумуз гьабулеб батараб дин абураб. **Гьаб буго гьев МухIаммадица** ﷺ **ургъун бахъараб дин абун.**

أَءُنْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي ۖ بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ﴿٨﴾

8. Гьев МухIаммадида ﷺ **Аллагьас** ﷻ **тIехьищха рещтIизабулеб нижеда гьоркьоса?**

Нижеда гьоркьор руго гьесдаса боцIи-мал гIемерал, къадру кIудиял гIадамал Ниж мустахIикъал руго Аллагьас ﷻ расулаллъун гьаризе ва жиндир калам нижеда рещтIизабизе. **Гьел тIубанго божулел гьечIо Дица МухIаммадида** ﷺ **рещтIизабураб Къуръан хIакъаб Дир калам букIиналда. Гьезда жеги Дир гIазаб щун гьечIо.** Гьеб гIазаб жидеда чIамизабун букIарабани гьабизе букIинчIо гьез Дир расуласдаги рисалаталдаги инкар.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾

9. Гьел къурайшиязул чIухIарал капурзабазда кодобищха бугеб, жиндир гуч бергьарав жинца бокьарав чиясе ханлъиги, бечелъиги ва авараглъиги кьолев дур бет1ергьан Аллагьасул хазинабазул ихтияр? Къурайшиял гьечIо щибго жо жидер ихтияралда бугел гIадамал. Аллагьас ﷻ гьезда гьикъуларо авараглъи лъие кьелеб абун.

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾

10. Яги гьел мушриказейищ бугеб зобал-ракьазулги, гьезда гьркьоб бугеб махлукъаталъулги мулк ва ханлъи? Гьеб ханлъи жидехъ батани, гьел зобалазде тIаде рахун ва жидеца гьеб махлукъаталъул **тадбирги гьабе абе!** ГьечIо гьезие гьеб зобал-ракьалъул ханлъи ва гьезда кIоларо махлукъаталъе тадбир гьабизе.

جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

11. Гьел цIакъго дагьал гIадамал руго аварагасде дандечIей гьабулел ва дагьабго

заманаялдаса жал къезаризе ругел ва мугъ бан лъутизе ругел.
Дуца гьез бицунеб рагIиялъул кIвар гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дуда тIад къараб хIалалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат умматалъухъе щвезабе!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو ٱلْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾

12. Гьал къурайшияздаса цереккунги аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна НухIил къавмалъ, ГIадилазги, пиргIавнил къавмалъги:
жинца цIакъ чIахIиял сиял рарав (пирамиды). Яги жинца гIадамазе гIазаб гьабулев вукIарав гьезул кверазда ва хIатIазда маг1алги чIван, хвезегIан бакъукье рехун тун.

وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾

13. Самудиязги, ЛутIил къавмалъги, гIурччинаб рохьил бетIергьабилъун ругел ШугIайбил къавмалъги гьереси гьаруна аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ .
Гьел киналго рукIана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабаде عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ данде рахъарал къокъаби. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел киналго гьалаг гьаруна. Гьал къурайшиял гьалаг гьаризеги к1ола Аллагьасда, авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьави ва гьесие зарал гьаби течIони.

إِن كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ ٱلرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾

14. Гьал киналго къокъаби ва умматал жидеца аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарурал рукIана. Гьезие дир гIазаб гьабиги хIакълъана.
Дунялалъул рукъорго гIазаб гьабун гьалаг гьаруна Дица гьел къокъаби, ахираталдаги гьезие жужахIалъул гIазаб букIизе буго.

وَمَا يَنظُرُ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ﴿١٥﴾

15. Гьаб дида инкар ккураб къавмалъе нахъехун бугеб цоги заман гьечIо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъуб пузегIан мех гурони.
Гьеб ссур пузе мех щвараб мехалъ гьеб нахъбахъуларо ва гьеб кIиго нухалъ пуларо, ай цохIо нухалъ суралъубе пураб мехалъ гIадамал гIакълу-лъай ун гIодор ккола, гьелдаса хадуб букIунеб жоги гьезда лъаларо щивасе жиндир гIамалалда рекъараб хабал гIазаб гьаби гуреб. Къиямасеб къоялъ халкъ тIаде бахъизабизе ссуралъубе пураб мехалъ, киналго тIаде рахъун махIшаралдаги данделъула.
Гьаб аяталдаса бичIчIулеб буго ТIадегIанав Аллагьас гьаб Мух1аммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат гIаммаб хIалалъ гьалаг гьабун тIагIизабизе

гьечIеблъи ва къиямасеб къоги гьаб умматалъул гIадамазда тIад чIезе букIин.

وَقَالُوا۟ رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿١٦﴾

16. Маккаялъул мушрикаца абуна: «Я нижер БетIергьан! Нижее гьабизе бугеб гIазаб гьаб дунялалдаго гьабе, хIисаб-мизан гьабулеб къо швеладдего цебе» - абун.

Гьеб рагIи буго авараг махсароде гьавун, ахират букIиналда божичIого абулеб рагIи.

ٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ ذَا ٱلْأَيْدِ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾

17. Дуца сабру гьубе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьез дуда абулеб рагIиялда ва дуе гьабулеб къварилъиялда.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе квербакъи гьабизе буго гьел капурзабазе гIазабги гьабизе буго. **Дуца ракIалде щвезаве Дир лъикIав лагъ Давуд авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ . Гьев жиндир диналъулъ цIакъ къуватав вукIана ва жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ хIелулев, гьесие гIибадат гьабиялда тIад чIаравги вукIана.**

Давуд авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вукIана жиндир черх къуватав, жинца хIалтIи гьабулев. Бащадаб сордоялъ тIаде вахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулев вукIана. Цо къоялъ кIал ккун, цо къоялъ кIал биччан вукIулевги вукIана. Жинца щукру гьабулев, жиндир сабру кIудиявги вукIана.

إِنَّا سَخَّرْنَا ٱلْجِبَالَ مَعَهُۥ يُسَبِّحْنَ بِٱلْعَشِىِّ وَٱلْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго Дица Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ мугIрулги квегьана гьевгун цадахъ жидеца радал-бакъанида тасбихI гьабизе.

وَٱلطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ كُلٌّ لَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾

19. ХIанчIиги квегьана Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, гьесда аскIоре ракIарун жидеца гьевгун цадахъ тасбихI гьабизе.

Гьел мугIрулги хIанчIиги ва кинабниги махлукъатги тIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабулеб, гьесие мутIигIлъиялда тIад чIараб буго.

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُۥ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحِكْمَةَ وَفَصْلَ ٱلْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

20. Дица Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ханлъиги щула гьабуна: гьесул боял гIемерал рукIана, къуват-гучги букIана, Дица гьесие квербакъиги гьабулеб букIана.

Дица гьесие гIелму-лъайги кьуна авараглъи кьейгун цадахъ. ГIадамазда гьоркьоб битIараб хIукму гьабизе гьунар кьуна. Г1адамазда бичIчIулеб пасихIаб, баянаб кIалъайги кьуна.

۞ وَهَلْ أَتَىٰكَ نَبَؤُا۟ ٱلْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا۟ ٱلْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾

21. Дуда рагIанищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цо дагIбадулал къедалда тIасанги рахун Давуд аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ масжидалъуре

лъугьиналъул хабар?

Т1адег1анав Аллагьасе гIибадат гьабиялда машгъуллъун, нахъаса нуцIаги рахан Давуд авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вугеб мехалъ, къедалда т1асанги рахун гьесда тIаде лъугьана кIиго дагIбадулав ва гьез жидеда гьоркьоб хIукму гьабеян абуна.

إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَىٰ دَاوُۥدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ ۖ قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ خَصْمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَٱحْكُم بَيْنَنَا بِٱلْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَٱهْدِنَآ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلصِّرَٰطِ ﴿٢٢﴾

22. Гьел жинда тIаде лъугьараб мехалъ Давуд авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ хIинкъана цо зарал гьабизе рачIарал гIадамал ругин абун ва гьезда вагъизе хIадурун вукIана. **Гьез абуна: «Мун хIинкъуге! Ниж руго кIиго дагIбадулал, цояв цоясе мукIурлъуларел ва цоцазе зулму гьабулел. Дуца нижеда гьоркьоб битIараб хIукму гьабе ва гьеб хIукмуялъулъ зулмуги гьабуге:** цоясдехун цIай гьабуге, цогидасе бакIлъизабуге. **Дуца ниж тIоритIе битIараб нухда ва хIакъаб хIукмуялда» - абун.**

إِنَّ هَٰذَآ أَخِى لَهُۥ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِىَ نَعْجَةٌ وَٰحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِى فِى ٱلْخِطَابِ ﴿٢٣﴾

23. Гьезул цояс абуна: **ХIакълъунго гьав дир гьалмагъасул буго ункъоялда анцIила ичIго гIоркIкIен (лемаг). Дир буго цо гIоркIкIен.**

Гьас дида абуна гьеб дир лемагги жиндихъе кье абун ва дун гьеб кьезе мукIурги гьавуна-абун.

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْخُلَطَآءِ لَيَبْغِى بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۗ وَظَنَّ دَاوُۥدُ أَنَّمَا فَتَنَّٰهُ فَٱسْتَغْفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩ ﴿٢٤﴾

24. Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Гьев гьалмагъас дуе зулму гьабун бугоха дур лемаг жиндир лемагазда цадахъ ккезабун. ХIакълъунго г1емерисел боцIи-мал цадахъ бугел гIадамалги жидеца цоцазе зулму гьабулел руго, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, аварагасда нахърилъулъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадулел муъминзаби хутIизегIан. Гьединал муъминзабиги цIакъго дагьгурони гьечIо» - абун.

Гьаб хIукму гьабун хадуб Давудида عَلَيْهِ السَّلَامُ лъана жинца хIукму гьабиялда жаниб мекъаб жо гьабураблъи. Ва гьеб мекъаб жо гьабиялде жив тIамураблъи жиндир хIалбихьизе рачIарал гIадамазул хабаралъ. Гьеб мекъаб жо буго дов цояв дагIбадуласул хабаралда гIенеккилелде цебе жинца хIукму гьаби.

Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ тавбу гьабун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарана жиндир мунагьал рахче абун ва жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабун

гIодовеги ккана. Гьаб аят цIалидал сужда гьабула. Гьеб суждаялда цIарги буго щукру гьабиялъул сужда абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас «Сурату Ссад» цIалараб мехалъ сужда гьабуна. хадуб жинцаги абуна: «Гьаб сужда жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв Давуд аварагас гьабуна тавбу гьабун. Нилъеца гьаб сужда гьабизе буго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабун»* - абун.

ХIадис имам Аннасаияс бицана.

فَغَفَرْنَا لَهُۥ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٢٥﴾

25. Дица Давуд аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ гьеб гъалатI тIаса лъугьун тана. ХIакълъунго Давуд аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ Дида гIагарлъи буго ва берцинаб, тIадегIанаб макъамги буго, ахираталдаги гьесие берцинаб вуссулеб бакIги буго. Гьебги алжан буго.

Ибнукасирица абуна: Давуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ жиндир мунагьал чуре абураб жо букIана дов кIиявго дагIбадулав жинда тIаде лъугьараб мехалъ жинда гьел цо квешлъи гьабизе рачIарал ругин абун ракIалде ккей. Гьеб буго цо гIадамазул хIакъалъулъ квешаб пикру гьабизе бегьуларин абураб рагIи. Муъминзабаца бегьизего бегьуларо цоцазда нахъаса квешаб пикру гьабизе. Муъминзабазул гIамал букIизе ккола диналъул вацасе гIузру бачи, гьесдаса цо квешаб жо бихьаниги гьеб иш гьес бокьун гьабураб буго абун ракIалде ккечIого гьесул гъалатI батила, сагьвиллъун ккун батила аби ва цогиги гIемерал гIузраби рачин.

Гьаб Давуд аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва кIиго дагIбадуласул къиса бицулаго, цо-цо гIалимзабаца аварагзабазе عَلَيْهِمُ السَّلَامُ мукъсанлъи бачIунеб жоги бицун буго. Гьаб бакIалда гIемераб бахIс буго тафсиралъул тIахьазда. Дица хъвараб жо буго жинда тIаде щибго рагIи абизе бегьулареб, Къуръаналъул рагIабазда рекъараб магIна.

يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

26. Я Давуд! ХIакълъунго Дица мун гьавуна гьаб ракьалда тIад халипалъун. ГIадамазе маслихIаталъе, гьезул хIажатал тIуразе, гьел хIакъаб диналда тIоритIизе. **Дуца гIадамазда гьоркьоб хIукму гьабе хIакъаб жоялдалъун.**

Мун дур гьава-напсалъе бокьараб жоялда нахъвилъльунге. Гьеб напсалъ мун къосизавула хIакъаб диналдаса ва битIараб хIукмуялдаса.

ХIакъаб нухалдаса къосарал гIадамазе ахираталда цIакъ гучаб гIазаб букIизе буго, гьезие ахиратги хIисаб-мизанги кIочон бук1ин сабаблъун. Гьез ахираталда иман лъун букIинчIо. Иман лъун букIараб ани гьез ахираталда батулеб гIамал гьабилаан ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъилаан.

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَٰطِلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنَ ٱلنَّارِ ﴿٢٧﴾

27. Дица гьал зобалги ракьги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъатги бижичIо гIададисеб, батIулаб жо гьабулевлъун Дун вукIун. Гьеб гIададаго бижараб жо буго абун ракIалде кколеб буго жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазда. ЦIакъ квешаб жужахIалъул ц1аялъул гIазаб букIизе бугоха гьел капурзабазе.

أَمْ نَجْعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَٱلْمُفْسِدِينَ فِى ٱلْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ ٱلْمُتَّقِينَ كَٱلْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾

28. Дица иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзаби, жидеца ракьалда тIад зулму ва пасалъи гьабулел рукIарал капурзабазда релълъун гьарилищха?

Гьаруларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабиги капурзабиги цоцазда ращадаллъун. Гьаб дунялалда гьел капурал ва пасикъал гIадамал жидее нигIматал кьун хьихьун ругониги, ахираталда гьезие щибго лъикIлъи букIуларо, муъминзабазе ахираталда алжан ва абадиял нигIматалги рукIула. **Яги Дица Дидаса х1инкъун г1ибадат гьабурал муъминзаби жидеца къабих1ал, инжитал г1амалал гьарулел пасикъал г1адамазда релъун гьарилишха?.**

كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓا۟ ءَايَٰتِهِۦ وَلِيَتَذَكَّرَ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٩﴾

29. Гьаб дуде рещтIизабураб Къуръанги буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндилъ баракат бугеб, жиндир къадру кIудияб тIехь.

Жинда жанир дунялалъул ва ахираталъул гIемерал лъикIлъаби ругебги буго. Гьаб Къуръан рещтIизабун буго гIадамаз гьалъул аятазул пикру гьабизе ва гIакълудал бетIергьабаз гьелъул вагIза-насихIат босизе. Ва амма жидер гIакълу гьечIел гIадамазе Къуръаналъул вагIза лъугьуларо, гьел жидерго купру-ширкалда жанир рукIула.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمَٰنَ ۚ نِعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾

30. Дица Давуд аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Сулейман абун вас кьуна. ЦIакъ лъикIав лагъ вуго гьев Сулейман عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ.

ЦIакъ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIарав вуго, **тавбу гьабун Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун хьвадулевги вуго.**

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِٱلْعَشِيِّ ٱلصَّٰفِنَٰتُ ٱلْجِيَادُ ﴿٣١﴾

31. Дуца рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьев Сулейман аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **цере бакъанил гIужалъ цIакъ берцинал, лебалал чуял рачIараб гIуж.**

Гьел чуял рукIана жал чIун ругеб мехалъ жидер тIогьисан хIетIеялда рахъун чIолел, нухда унеб мехалъ цIакъ хехго ва берцинго рекерулел. Сулейман авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьезул берцинлъиялда балагьун хутIана ва жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсолеб гIуж тIаса ун батана. Бакъанил как балеб гIуж тIаса ун батанаянги абуна цо г1алимзабаца.

فَقَالَ إِنِّىٓ أَحْبَبْتُ حُبَّ ٱلْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّى حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِٱلْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

32. Сулейманица عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «ХIакълъунго дица дунялалъул берцинлъи тIаса бищанаха БетIаргьан Аллагьасе гьабулеб лагълъиялдаса ва дун гьел чуяз машгъул гьавуна бакъ тIерхьизегIан ва гьеб берда бихьулареб лъугьизегIан» - абун.**

رُدُّوهَا عَلَىَّ ۖ فَطَفِقَ مَسْحًۢا بِٱلسُّوقِ وَٱلْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

33. Цингиги Сулейманица абуна: «Нужеца гьел чуял тIад руссизарун дида цере раче!» - абун.

Гьел чуял жинда цере рачун рачIараб мехалъ **Сулейманица гьезул гарбал ва хIатIал къотIана** ва гьезул гьан пакъирзабазе садакъаде бикьана.

ТIадегIанав Аллагьас гьесие гьел чуязул бакIалда гьездаса гIемерго хехаб ва къуватаб гьури квегъана ва живги жиндир боялги гьеб гьуриялъ бокьараб бакIалде щвезарулел рукIана. Гьаб рагIи буго ХIасанул Басрияс, Ас-судияс ва цогидал гIалимзабаца тIаса бищараб. ИбнухатIибил тафсиралда гьаб рагIиялда цIакъго гIайиб чIван буго ва Сулейман аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ чуял хъвечIо абулеб буго. Гьес чуязул габуралда ва бохдузда квер бахъана абураб магIна гьабуна цо гIалимзабаца. Гьеб рагIи Ибнужаририца битIараблъун гьабурабги буго.

Ибнукасирица бегьизабуна Сулейман аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ бакъанил как бачIого хутIана абураб рагIиги. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасулги хутIана бакъанил как бачIого хандакъалъул гъазаваталда ругеб мехалъ. Гьеб как бокьун яги кIвахIаллъун бачIого тараб гьечIелъул, гьеб буго цо гIузру букIун бачIого хутIараб как, жиндир г1уж инзег1ан, жив рагъул ишалъ машгъул гьавун вук1ун. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло ццим бахъи бегьиги, гьедин ццим бахъун чуял хъвезе бегьиги Ибнукасирица мекъаб жолъун бихьизабулеб гьечIо.

ТIадегIанав Аллагь вуго жинда битIараб хIукму лъалев ва кинабго гIелмуги гьев Аллагьасухъ جَلَّجَلَالُهُ буго.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَٰنَ وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِۦ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾

34. ХIакълъунго Дица Сулейман аварагасулги عَلَيْهِ السَّلَامُ хIалбихьи гьабуна ва гьесул тахалда тIад заг1ипаб жиндилъ рухI гьечIеб хвараб г1адаб къаркъала рехана.

Гьеб амруялдаса хадуб Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ тавбу гьабуна ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIана.

Жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хIадисалда буго, жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица абуна: Аллагьасул аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Цо къоялъ Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна, Валлагьи, къаси дун лъабкъоялда анцIго чIужуялда аскIов вегизе вуго ва гьел киназго дие цо-цо вас гьавизе вуго, лебалал чуязда рекIун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидеца гъазават гьабулел-абун. Гьес абичIо «Инша Аллагьу» абун. Сулейман авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьел руччабазда аскIов вегана. Гьезул цо чIужу гурони къинай лъугьинчIо ва гьелъги бащдаб къаркъала бугеб лъимер гьабуна. Дун гьедулев вуго дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун, гьев Сулейманица «Инша Аллагьу» абун букIараб ани гьесие лъабкъоялда анцIго вас гьавизе вукIана ва гьез гъазаватги гьабизе букIана»* - абун. Гьаб хIадисалда рехсараб жо бугин абуна Сулейман аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ хIалбихьи гьабураб.

Пахру-Разияс абуна: гьев Сулейман عَلَيْهِ السَّلَامُ цIакъго унтун загIиплъун, жиндир тахида тIад хварав чиясда релълъун вукIана. Цинги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев сах гьавуна ва Сулейманица Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда т1ад чIейги гьабунаян абун.

ГIалимзабаца рицарал гIемерал батIи-батIиял къисаби руго гьаб бакIалдаги. Гьел ягьудиязул гIалимзабаз ургъарал харбал ругин абуна хIадис-гIелмуялъул гIалимзабаца. Гьел къисабиги дица гьаб бакIалда хъвачIого тана.

قَالَ رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَهَبْ لِى مُلْكًا لَّا يَنۢبَغِى لِأَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِىٓ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾

35. Сулейман аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир мунагьал чуре.

Дуца дие кье кIудияб ханлъи ва гьунар, дидаса хадуб цоги чиясе жиб букIулареб гIадаб. Гьеб букIизе дун дур авараг ва дур халипа вукIиналда жинца тIоритIел гьабулеб далиллъун ва мугIжизатлъун. **ХIакълъунго Мун цIакъ цIобал гIатIидав,**

нигIматал гIемер кьолев вуго» - абун.

فَسَخَّرْنَا لَهُ ٱلرِّيحَ تَجْرِى بِأَمْرِهِۦ رُخَآءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾

36. Цинги Дица Сулейман аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **гьури кевгъана. Гьеб гьури хьвадулеб букIана Сулейманил амруялдалъун гьесие бокьараб бакIалде.**
Жиб тамахго, хIеренгоги букIулаан, Сулеймание ва гьесул боязе къварилъи кколареб хIалалъ.

وَٱلشَّيَٰطِينَ كُلَّ بَنَّآءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾

37. Гьединго Дица щайтIабиги квегъана Сулеймание, минаби разе ва ралъдалъан жавгьар-якъут ва луълуал рахъизе.

وَءَاخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِى ٱلْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾

38. Гьев Сулеймание мутIигIлъичIел щайтIабиги Дица кIи-кIи цадахъ гьарун гудраздалъун ва рахсаздалъун цоцаздаги рухьун туснахъ гьарун чIезаруна.

هَٰذَا عَطَآؤُنَا فَٱمْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾

39. Цинги Дица Сулейманида абуна: **«Гьаб буго дир рахъалъан дуе бугеб цIакъ кIудияб ва гIатIидаб ханлъи ва гьунар.**
Дур дугIаялъе жаваб гьабун, дур ракIалда букIаралдасаги кIудиял нигIматал кьуна дица. **Гьал нигIматаздаса дуего бокьаразе кье ва дуего бокьарал кьечIого те. Гьелъул дуе хIисаб-суал букIизе гьечIо.** Мун вуго Дица дуе кьураб жоялъул тIубараб ихтияр кодоб бугев хан

وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٠﴾

40. ХIакълъунго гьав Сулейман аварагасеги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **дида гIагарлъи, къадру кIодолъи буго ва гьесул ахираталдаги цIакъ лъикIаб жив вуссунеб бакI буго:** нигIматазул алжанал руго.
Жинда Аллагь разилъаяй муъминзабазул эбел Абубакарил яс Г1аишатица бицараб цо хIадис хьвазе бокьун буго гьаб бакIалда, гьеб хIадис гьаб бахIсалда рекъараб гьечIониги гьелъул берцинаб хабар буго ва, иншаАллагьу гьелъул цо мунпагIатги букIила.
Жинда Аллагь разилъаяв Абусалматица ГIаишатидаса бицана: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Хайбаралъул, яги Табукалъул гъазаваталдаса тIад вуссун вачIана, жинда Аллагь разилъаяй Г1аишатида ракIалда гьечIеб мехалъ. Гьуриялъ цебе рехараб пардав борхизабун, Г1аишатил ясикIаби лъун ругеб бакI загьир гьабуна. Гьездаги валагьун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб щиб жо бугеб, я Г1аишат?» - абун. Г1аишатица абуна: «Гьал дир ясал руго» - абун. Гьел ясикIабазда аскIоб цо чуялъул суратги букIана, жинда тIад чIартил куркьби (милърал) рукъараб. Аллагьасул свалат*

салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб щиб жоха бугеб, дида гьел ясазда гьоркьоб бихьулеб?» - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатица абуна: гьеб чу бугоян. «Гьелда тIад рукъарал жал щалха ругел?» - абун аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *гьикъидал, Г1аишатица абуна: «Гьеб кIиго кваркьи буго» - абун. Аллагьасул свлат салам лъеяв авараг гIажаиблъарав гIадин лъугьун гьес абуна: «Чуязда куркьби кин рукIунел?» - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1аишатица абуна: дуда рагIичIищ жинда Аллагьасул салам лъеяв Сулейман аварагасул чуял жидер куркьби ругел рукIанаян абун. Цинги хирияв авараг* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *хьимун велъана, жиндир гIусал рихьулеб хIалалъ.* Х1адис имам Абудавудица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяй Г1аишат ичIго сон тIубарай яс йикIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ячараб мехалъ. Гьей чIартил ясикIаби гьарулей, гьезда рекIелгъей бугей лъимер йикIаниги, гьей ГIайшатидаса бицараб гIемераб хIадис буго гьаб умматалъе нахъе хутIараб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадубги гьей кIикъогоялдасаги цIикIкIун соназ чIаго йикIиндал, гьелдаса гIемер гIелму босана хIадисалъул гIалимзабаз.

Жий цIодорай, гIакълу камилай йикIун, хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ диналъул, дунялалъул, хъизан-рукъалда хурхараб хIалалъул амру гьелда цIакъ лъикI лъалеб букIана ва щиб шаргIияб масъала бугониги гьелда рекъараб, гьеб баян гьабулеб хIадисги гьелъ бицулеб букIана.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ гьеб баракат бугеб агьлугун цадахъ тIаде рахъизареги ва гьелгун цадахъ алжаналдеги лъугьизареги. Амин.

وَٱذْكُرْ عَبْدَنَآ أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلشَّيْطَٰنُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾

41. Дуца Дир лагъ Аюб аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **рехсе, я МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,** дур умматалъе вагIзалъун ва дуе ракI парахалъи, сабру берцинлъи букIизе.

Гьев Аюб аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **жиндир БетIергьанасда ахIараб гIуж рехсе: «Я дир БетIергьан Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**! ЩайтIаналъ дида къварилъи щвезабун буго,** дир чорхолъ унти ккезабун буго, дир агьлу-хъизаналдаса ва боцIи-малалдаса дун ватIаги гьавун вуго» - абун. Гьев Аюб авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ анцIила микьго соналъ чорхолъ гIузру ккун, захIматго унтун вукIана. Гьеб унтиги цогидаб къварилъиги кинабго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун букIунеб бугониги Аюб аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ жинда щвараб къварилъи щайтIаналъул рахъалъан бугин абуна ТIадегIанав Аллагьасул адаб гьабун. Аюб аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къиса «Суратул Анбияалда» жаниб дагьаб гIатIидго бицун буго.

ٱرْكُضْ بِرِجْلِكَ ۖ هَٰذَا مُغْتَسَلٌۢ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

42. Дица гьев Аюбида عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Дуца дур хIетIе гIодобе къабе» - абун.**

Гьес хIетIе гIодоб тункараб мехалъ гьеб бакIалдаса бацIцIадаб лъималъул ицц баккана. **«Гьаб буго дуе черх чуризе ва дуца жиб гьекъезе бугеб цIорораб ва бацIцIадаб лъим» - абун.**

Аюб аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб лъималъ черх чурараб мехалъ, гьелда тIад букIараб унтиялъул асар тIагIана. Лъим гьекъараб мехалъ чорхолъ жаниб букIараб унта-щокълъиги тIагIана. Г1олохъанлъун, берцинлъун Аюб عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ тIаде вахъана.

وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ أَهۡلَهُۥ وَمِثۡلَهُم مَّعَهُمۡ رَحۡمَةً مِّنَّا وَذِكۡرَىٰ لِأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ﴿٤٣﴾

43. Дица гьесие кьуна жиндир букIараб гIадаб агьлу-хъизан ва жегиги гьедигIанаб тIадеги кьуна.

Гьесул хун рукIарал лъимал чIаго гьаруна абуна цо гIалимзабаца. Цоги гIалимзабаца абуна гьесие баракат бугеб ва гIемераб хъизан кьуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абун. **Гьаб сахлъи кьей ва агьлу-хъизанги, гIемераб боцIи-малги кьей, Аюб аварагасе** عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **Дир рахъалъан рахIматлъун букIана** гьес берцинаб сабру гьабиялде данде, Дие гIибадат бацIцIад гьабиялде дандеги. **Гьединго гьеб букIана жидер гIакълу бугел гIадамазе вагIза-насихIатлъунги.** Гьезда лъазе къварилъиялда хадуб гIатIилъи букIулеблъиги, сабру гьабурав чиясе бигьалъи щолеблъиги.

وَخُذۡ بِيَدِكَ ضِغۡثٗا فَٱضۡرِب بِّهِۦ وَلَا تَحۡنَثۡۗ إِنَّا وَجَدۡنَٰهُ صَابِرٗاۚ نِّعۡمَ ٱلۡعَبۡدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٞ ﴿٤٤﴾

44. Жегиги Дица Аюбида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Дуца чамастакил гъот1ол пихъ т1ад баккулеб г1аркьел кодобе босе,** жулг1адин жиб бугеб **ва гьеб жулалдалъун дур чIужуялда кьабе.**

Дуца гьедун букIараб гьа хвезе гьабулевлъун вукIунге мун» - абун.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ чIужу йикIана анцIила микьго соналъ гьесие хъулухъ гьабун гьесда аскIой чIун. Цогидаб г1агарлъиялъ ва гьудулзабаца гьев рехун тун вукIана. Цо нухалъ щайтIаналъ вас-вас ккезабун гьелъул рекIелъе щаклъи ва сабрухвей рехана ва гьелъ Аюб аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «КидаллъизегIан гьаб гIакъуба-къварилъи дица хIехьезе бугеб?» – абун. Гьелъул сабрухвей бихьараб мехалъ Аюб аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ццим бахъана ва гьес абуна: «Валлагьи, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дун сах гьавуни дица дуда нусго тIил кьабичIого толаро!» - абун.

Цоги гIалимзабаца абуна: «Аюб авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ ва гьей чIужуги ракъун хутIараб мехалъ гьелъ жиндир гъалазул кIиго цIал къотIана ва гьелги ричун кIиго панкъ босун ячIана Аюбихъе. Гьелъ гьабураб иш лъараб мехалъ Аюбица гьадаб гьа гьедана» - абун. Цинги БетIергьан

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьел кIияздаго гурхIел гьабун, гьезда тIаса лъугьана ва Аюб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ гьа тIубараблъун букIине нусго тIеренаб муцIидал хьоп тIад бугеб жул цо нухалъ жиндир чIужуялда кьабе абун лъазабуна.

XIакълъунго Дида гьев Аюб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ватана жинца сабру гьабулевлъун. ЦIакъ лъикIав лагь вуго гьев Аюб عَلَيْهِ السَّلَامُ. Гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ тавбу гьабун вуссунев ва гьесие гIибадат гьабиялда тIад чIаравги вуго.

وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٥﴾

45. Дуца Ибрагьим, ИсхIакъ, ЯгIкъуб аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рехсе, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе ва жидеда бачIараб къварилъи хIехьезе къуват букIарал ва жидер рекIелъ иманалъул нур ва хIакъикъияб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъайги букIарал.

إِنَّآ أَخْلَصْنَٰهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى ٱلدَّارِ ﴿٤٦﴾

46. XIакълъунго Дица гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьаруна цохIо ахираталъул гурони жидеца кIвар гьабуларел, гьелъие жал гIицIцI гьаруралъун.

وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ ٱلْمُصْطَفَيْنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾

47. XIакълъунго Дида аскIор гьел руго халкъалда тIаса рищараллъун ва гьезул бищунго лъикIаллъун.

وَٱذْكُرْ إِسْمَٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَذَا ٱلْكِفْلِ ۖ وَكُلٌّ مِّنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

48. Гьединго дуца ИсмагIил, АльясагI, Зулкифли рехсе, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гьезул щивав цоявги вуго Дие хириял, Дица тIаса рищарал.

Гьал киналго аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рехсе абураб рагIиялъул магIна буго гьез Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулаго гьабураб сабру ва гьезие жидер къавмаздаса щвараб къварилъиялъул пикру гьаби ва живги гьел аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ релъун вукIин.

هَٰذَا ذِكْرٌ ۚ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٩﴾

49. Гьел аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ бицен буго гьезул дунялалда бугеб берцинаб рехсей. XIакълъунго кинавго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчиясе цIакъ берцинаб вуссунеб бакI буго.

جَنَّٰتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ ٱلْأَبْوَٰبُ ﴿٥٠﴾

50. Даимго жанир чIолел алжанал руго гьел, гьезие жидер рагьабиги кидаго рагьун рукIунел.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жал хириял малаикзабаца муъминзаби алжаналде рачIулеб мехалъ гьезие рагьаби рагьула, «Салам» абун гьезие тахIият гьабула ва гьезда сверун лъугьун, гьезда тIад тIавап гьабун жалги

алжаналде жанире лъугьула, гьел муъминзабазул хIажатал тIуразе. Алжаналъул рагьабиги рагьунго рукIула, гьез цоцазде зиярат гьабизе ва жидее бокьараб бакIалде ине.

مُتَّكِـِٔينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَٰكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾

51. ЦIакъ тамахал, чIухIарал тахазда тIад гIодор чIун, хьибилчIван рукIула ва жидее къваригIараб пихъги, гьекъелги цогидал нигIматалги гьезухъе росун рачIула.

*وَعِندَهُمْ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ أَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾

52. Гьезда аскIор гIодор чIун, жидер бер гьезда гурони балагьуларел гьезул руччабиги рукIула: жидергун гIел бащадал алжаналъул хIурулгIинзаби руго гьел. Дунялалда рукIарал руччабиги рукIуна цIакъго берцинлъун, гIолохъанлъун.

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿٥٣﴾

53. Гьел муъминзабазда абула: « Гьаб бугоха нужее дунялалъул рукъор ругеб мехалъ къотIи гьабун букIараб жазаъ: къиямасеб къоялъ нужее лъик1аб жазаъ букIизеян къот1и букIиндалго, гьеб алжан буго гьеб.

إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُۥ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾

54. ХIакълъунго жиндие ахир гьечIеб, паналъи-пасалъи гьечIеб Дир ризкъи буго гьаб.

هَٰذَا ۚ وَإِنَّ لِلطَّٰغِينَ لَشَرَّ مَـَٔابٍ ﴿٥٥﴾

55. Гьаб цебе рехсараб берцинаб руссунеб бакI буго муъминзабазе бугеб жазаъ.
Ва амма жал къосарал, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIарал капурзабазе цIакъ квешаб жал руссунеб бакI буго.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿٥٦﴾

56. Даимго рукIинелъун жал жанире рехулеб жагьаннама буго гьеб ва цIакъ квешаб рукъги, бусенги, чIолеб бакIги бугоха гьеб жагьаннама.

هَٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾

57. Гьаб буго гьезул купру-ширкалъе бугеб гIазаб.
Гьаб гIазаб чIаме абе гьез! ЦIакъ махIцараб жужахIалъул агьлуялъул черхалдаса бецIцIулеб хьверд-рецI буго гьеб ва жиндир бухIи гIорхъолъан араб гьединабго махIцараб, кьогIаб жужахIалъул хIамимги (лъимги) буго.

وَءَاخَرُ مِن شَكْلِهِۦٓ أَزْوَٰجٌ ﴿٥٨﴾

58. Гьалда релълъарал цогиги гIазабал рукIизе руго гьезие:
гучаб цIорой бугеб замгьарир абулеб гьури, щайтIабазул бетIералда релълъараб закъумалъул пихъ, цIадул борхьал, маххул гьенцIокъал ва цогидалги гIазабал рукIила, нужеца дунялалда гьабураб зулмуялде ва

пасалъиялде данде жазаълъун.

هَٰذَا فَوۡجٞ مُّقۡتَحِمٞ مَّعَكُمۡۖ لَا مَرۡحَبَۢا بِهِمۡۚ إِنَّهُمۡ صَالُواْ ٱلنَّارِ ٥٩

59. Малаикзабаца гьеб жужахIалде цогиги къокъаби лъугьизарула ва гьез абула: **«Гьалги руго нужгун цадахъ рукIизе ругел бахьикъосал, нужее Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нагIана буго, гьесул гурхIел ва кIодо гьари гьечIо» - абун.** Дунялалъул рукъор Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялъулъ цадахъ рукIарал гьел ахираталда жужахIалъул гIазабалъулъги цадахъ рукIула. **ХIакълъунго гьал киналго гIасиял къавмал руго жал жужахIалъуре лъугьизарулел.**

Щибаб къокъа жужахIалде жанире реханщинахъе гьенир гъоркь рукIараз тIаде рачIаразда абула: «Нужее квешлъи буго, нужее кIодолъи гьечIо» - абун. Гьаб буго жужахIалъул агьлуялъ цоцазде гьабулеб «тахIият».

قَالُواْ بَلۡ أَنتُمۡ لَا مَرۡحَبَۢا بِكُمۡۖ أَنتُمۡ قَدَّمۡتُمُوهُ لَنَاۖ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرَارُ ٦٠

60. Жидер церехъабаздехун хитIаб гьабун жал нахърилълъун рукIарал капурзабаз ва мушриказ абула: «нуж руго нужее лъикIлъи гьечIел ва нужее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **нагIана бугел. Нужеца рачана ниж гьаб жужахIалде ва гьаб гIазаб нижее щвеялде. ЦIакъ квешаб чIолеб бакI буго гьеб нужееги нижееги» - абун.**

قَالُواْ رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا فَزِدۡهُ عَذَابٗا ضِعۡفٗا فِي ٱلنَّارِ ٦١

61. Цинги гьел жал нахърилълъарал гIадамаз абула: «Я нижер БетIергьан! Гьаб жужахIалде унеб гIамал гьабиялде ниж рачарал гIадамазе дуца кIиго нухалъ цIикIкIараб цIадул гIазаб гьабе» - абун.

وَقَالُواْ مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالٗا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ ٱلۡأَشۡرَارِ ٦٢

62. Купру-ширкалъул бутIруллъун ва церехъабилъун рукIарал гIадамаз цоцаздехун абула: «Гьаб щиб жо бугеб?, нилъеда гьаб жужахIалда жанир рихьулел гьечIо гурищ дунялалда нилъеца жал квешаллъун рикIкIунел рукIарал, нилъеца жал махсароде гьарулел рукIарал гIадамал?» - абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «Маккаялъул мушрикаца Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асхIабзаби ругодай гьеб жужахIалда абун хал гьабула. Абужагьалица абула: «Кив вугев Билал, Сугьайб, ГIаммар?» - абун.

Гьел рукIуна тIадегIанал алжаназда жанир. Жив цIакъ мискинав, пакъирав, ахIмакъав чи вуго гьев Абужагьал: Гьасул вас Г1икриматги, гьасул яс Жувайриятги бусурманлъана, гьесул эбелги бусурманлъана, гьесул вацги бусурманлъана. Гьел алжаналъул агьлулъун лъугьана. Гьав Абужагьал купру-ширкалда чIана ва жужахIалъуве ана.

أَتَّخَذْنَٰهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٦٣﴾

63. Кинго жидеда муъминзаби жужахIалъур рихьичIеб мехалъ гьел капурзабаз абула:

«Нилъеца гьел дунялалда махсароде гьарулелищ рукIарал? Гьел битIараб нухалда ва хIакъаб диналда рукIингун цадахъищха нилъеца гьел махсароде гьарулел рукIарал! **Яги гьел гьаб жужахIалда жанир ругониги нилъеда рихьуларогонищ ругел?» - абун.**

إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ ٱلنَّارِ ﴿٦٤﴾

64. ХIакълъунго, МухIаммад ﷺ**, гьаб Дица дуда бицунеб хабар хIакъаб жо буго ва гьабги жужахIалъул агьлуялъ цоцаде бицунеб хабар буго.**

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مُنذِرٌ ۖ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

65. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад ﷺ**: «ХIакълъунго дун вуго нужехъе хIакъаб дин босун витIарав авараг. Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъечIев, дун гьереси гьабурав чиясе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолев вуго дун.** Муъминзабазда алжаналдалъун рохел бицуневги вуго дун. Нужеца абухъе сахIирги, шагIирги, кагьинги (балъгояб жо лъала абулел гьерсихъаби) гьечIо дун.

Жиндие лагълъи гьабизе тIадав ва хIакъав цоги алагьги гьечIо жив цогояв жиндир гуч ва хIалкIолъи бергьарав цохIого Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гурони.**

رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾

66. Зобалазулги ракьалъулги, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъаталъулги БетIергьан вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**: жиндир гуч бергьарав, жинца цIакъ мунагьал чурулевги вуго.**

«ٱلْقَهَّارُ» - абураб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIар буго жинда гIасилъараздаса ццим босизе, гьезие гIазаб гьабизе жиндир къуват-гуч бергьарав магIнаялда жиб бугеб. Гьеб цIаралдалъун цебесеб аяталда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсараб мехалъ ва гьелъ муъминзабазул рекIелъе хIинкъиги рехараб мехалъ, тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хадусеб аяталда жаниб лъабго батIияб жиндир цIар рехсана, гьел цIараздалъун муъминзабазул ракI хIалхьезабулеб ва гьезул хьул лъезабулеб. «ٱلرَّبُّ»

- абураб ц1ар буго жинца кинабго жоялъул тадбир гьабулев, гьеб жиндир маслихIаталда рекъон хьвадизабулев абураб. «ٱلْعَزِيزُ» - абураб ц1ар буго жиндир къуват-гуч бугев, къадру кIудияв магIнаялда жиб бугеб. Гьеб ц1аралъ баян гьабула Аллагьасул ﷻ хIалкIолеблъи жиндие бокьараб жо бокьухъе гьабизе. Жиндир лагъзадерие гIазаб гьабизе кIолеб гIадин, гьезда тIаса лъугьун тезе кIолеблъиги. «ٱلْغَفَّٰرُ» -абураб ц1ар буго цIакъго мунагьал чури г1емерав абураб. Гьаб ц1аралъ инсанасул хьул лъезабула тавбу гьабизе ва Аллагьас ﷻ жив къабул гьавиялда божизе.

ТIолабго гIумруялъ купру - ширкалда вукIарав чиги жинца унго-унгояб тавбу гьабун, жиндир цебехун араб гIумру гIадада хвараб, Аллагьасе ﷻ гIасилъиялда араб букIин лъан, Аллагьасде ﷻ вуссараб мехалъ, Аллагьасдаса ﷻ хIинкъун ва гьесие хIелун гьесда цевеги чIараб мехалъ, Аллагь ﷻ гьесдаса тIаса лъугьула. Инсанасда лъараб мехалъ гьаб кинабго гIаламалъул тадбир гьабулев «رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ» - лъун вугев, жиндие бокьараб жо гьабизе хIалкIолъи бугев «ٱلْعَزِيزُ» -лъун вугев, жинца мунагьал чурулев ва жив тIаса лъугьулев «ٱلْغَفَّٰرُ» -лъун вугев Аллагь ﷻ жиндир БетIергьан вукIин, гьев инсанасул хьул лъезе тIадаб буго Аллагьас ﷻ къабул гьавиялда. Гьав инсанас кигIанго кIудиял мунагьал гьарун ругониги гьесда тIадаб буго Аллагьасде ﷻ вуссизе ва гьесие хIакъаб гIибадат гьабиялда жив тIад чIезе. Инша Аллагьу, Аллагь ﷻ жиндир гурхIел ццим бахъиналдаса цебе ккарав вуго. ЦIорораб лъималъ цIа свинабулеб гIадин, жиндир лагъасул бадиса тIинкIараб магIуялъ Аллагьасул ﷻ ццим бахъинги свинабула.

قُلْ هُوَ نَبَؤٌا۟ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾

67.68. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад ﷺ: «Гьеб нужехъе бачIараб Къуръан цIакъ кIудияб амру буго, амма нуж гьеб Къуръаналдаса руссун чIун руго.

Нужеца гьелъул пикру гьабулеб гьечIо, гьелдалъун нужее вагIзаги лъугьулеб гьечIо. ЦIакъ квешаб гIазаб щвелаха нужее гьаб хIакъаб Аллагьасул ﷻ калам нужеца гьереси гьабиялдалъун!

مَا كَانَ لِىَ مِنْ عِلْمٍۭ بِٱلْمَلَإِ ٱلْأَعْلَىٰٓ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾

69. Дида щибго лъалеб жо букIинчIо Малаул-агIлаялда (тIадегIанал зобалазда) малаикзабазул Адамил х1акъалъ букIараб хабаралъул.

Гьеб буго Аллагьас ﷻ вахIю гьабун дида лъазабураб жо, ай дун Аллагьасул ﷻ хIакъав расул вуго. Аллагьас ﷻ вахIю гьабураб

хIакъаб жо буго дица нужеда бицунеб.

إِنْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ إِلَّآ أَنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

70. Дида Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ вахIю гьабураб жо буго дун нужее баянаб хIинкъи кьезе витIарав расул вугоян абун.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

71. Дур БетIергьанас малаикзабазда абураб гIуж бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур умматалъе вагIзалъун ва мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIиналъе далиллъун. **«Дица хIарщалдаса цо къаркъала (инсан) бижизехъин буго. абун**

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾

72. Дица гьеб къаркъала гьабун тIубараб мехалъ ва гьелда жаниб Дир рухIалдаса рухIги пураб мехалъ, нуж киналго гьеб къаркъалаялъе сужда гьабун, гьелда цере чIа!

Гьелъие тахIият гьабун ва гьеб хира гьабун»-абун. Гьаб сужда лагълъи гьабиялъул сужда гьечIо.

فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾

73. ТIадегIанав Аллагьас Адамил عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къаркъала гьабун, гьелда жаниб рухI пураб мехалъ ва гьеб чIагояб инсанлъун лъугьараб мехалъ, **киналго малаикзабаца гьев Адамие сужда гьабуна.**

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда мутIигIлъун, гьесие хIелун, Адамие тахIият гьабун сужда гьабуна.

إِلَّآ إِبْلِيسَ ٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾

74. ЦохIого иблис хут1изег1ан гьелъ гьабичIо Адамие сужда.

Гьеб иблис чIухIана Адамие сужда гьабизе ва жиб Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккураблъун лъугьана. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру тIубангутIи гьесда инкар кквей буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIакъикъат лъарав чиясда гьесда гIасилъизе кIоларо!

Я гьав инсан! Дуда цеве цо инсан эхетани жинда кодоб дуе бокьараб жо гьабизе ихтияр ва гьунар бугев, цинги гьес дуда амру гьабуни цо иш гьабеян – дуда кIоларо гурищ гьев инсанасда гIасилъизе, нагагь мун гьесда гIасилъани дуе гьес гучаб гIазабги гьабула гурищ? Гьаб амру лъалев чи Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кин гIасилъулев?

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ ۖ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ ٱلْعَالِينَ ﴿٧٥﴾

75. ТIадегIанав Аллагьас иблисалда абуна: «Я иблис! Мун щиб жоялъ нахъчIвараб Дица амру гьабураб мехалъ Дир кверaздалъун вижарав Адамие сужда гьабе абун, гьеб сужда гьабиялдаса?

Мун чIухIунищ бугеб Адамие сужда гьабизе? Яги мун гьанжеялдаса цебего гIамал кIудияб, чIухIараблъунищ букIараб?» - абун.

قَالَ أَنَا۠ خَيۡرٞ مِّنۡهُ خَلَقۡتَنِي مِن نَّارٖ وَخَلَقۡتَهُۥ مِن طِينٖ ٧٦

76. Иблисалъ абуна: «Дун гьев Адамидаса عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ лъикIаб буго. Дун гьесдаса хирияб буго ва тIадегIанаб буго.
Дуца дун бижана цIаялдаса, гьев Адам вижана хIарщалдаса» - абун.

قَالَ فَٱخۡرُجۡ مِنۡهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٞ ٧٧

77. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ иблисалда абуна: «Мун къватIибе бахъа гьаб алжаналдаса.
ХIакълъунго мун буго кинабго лъикIлъиялдаса нахъе къотIараб, дуе нагIана бугеб.

وَإِنَّ عَلَيۡكَ لَعۡنَتِيٓ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ٧٨

78. ХIакълъунго гьеб дир нагIана дуе буго къиямасеб къо щвезегIан.
Кидаго дуда гурхIел-цIоб букIине гьечIо»**-абун.**

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرۡنِيٓ إِلَىٰ يَوۡمِ يُبۡعَثُونَ ٧٩

79. Иблисалъ абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дун хвезабичIогогIаги те къиямасеб къо щвезегIан» - абун.
Гьелда бичIчIана жинда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъараблъи, гьесул рагIи жиб хисулареб букIин. Абадияб гIазабалъе хIакъаблъун Адамие сужда гьабунгутIиялъ ккезабидал, гьеб иблисалъе бокьана Адамил наслу къосизабизе хIакъаб нухалдаса ва гьелги жужахIалъул агьлулъун гьаризе. Жегиги гьеб иблисалъе бокьана жиб хвалдаса тIубанго хвасарлъизе: къиямасеб къоялъ хвел букIунарелъул, жиб къиямасеб къо ч1езег1ан ч1аго те абун гьарана иблисалъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ. Гьелъие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абуна:

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلۡمُنظَرِينَ ٨٠

80. ХIакълъунго мун хвалдаса нахъе бахъун тараб буго,

إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡوَقۡتِ ٱلۡمَعۡلُومِ ٨١

81. Жиб лъалеб гIуж щвезегIан.
Гьеб буго Исрапил малаикас ссуралъубе пун гIадамал хвезарулеб гIуж. Гьел гIадамалгун цадахъ мунги хвезе буго. Гьел хун хадуб дур хъулухъги тIубан букIинарищха! Гьалдаса хадув щив дуца къосизавилев?

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغۡوِيَنَّهُمۡ أَجۡمَعِينَ ٨٢

82. Иблисалъ абуна: «Дур кIодолъиялдалъун гьедулеб буго дун: дица кинабго Адамил зуррият къосизабила,

إِلَّا عِبَادَكَ مِنۡهُمُ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ٨٣

83. Гьездаса дуе гIибадат бацIцIад гьабулел муъминзаби хутIизегIан»-абун.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагIнат батараб иблисалда лъалеб букIана гьес цIунарав чи жиндие къосизавизе кIолареблъи. Жинца цIунарав чи къосизавизе дуда кIолароян Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьелда абулеб буго цоги аяталда жанибги.

قَالَ فَٱلْحَقُّ وَٱلْحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾

84. ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Дунги гьедулев вуго хIакъаб жоялдалъун. Х1акъаб хIукму буго дица абулеб рагIиги:

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾

85. Дица жагьаннама цIезабила мунги дуда нахърилълъарал Адамил зуррияталъул гIадамалги жанире рехун» - абун. ГIадамазулги жундузулги гIасияб къавм жаниб букIунеб абадияб гIазабалъул рукъ буго гьеб жагьаннама.

قُلْ مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾

86. Дуца къавмалда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Дица ажру-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рисалат нужехъе щвезабиялде данде.

Дун дирго рахъалъан хабар бицунев, авараглъи гьабулев чи гуро, Къуръанги дица ургъараб жо гуро.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٨٧﴾

87. Гьеб Къуръанги гьеч1о кинабго халкъалъе бугеб вагIза гурого,

гьел хIакъаб диналде ахIулеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам. Гьел алжаналде унеб нухде тIоритIулеб гвангъараб чирахъ.

وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُۥ بَعْدَ حِينٍۭ ﴿٨٨﴾

88. Гьаб Къуръаналда инкар ккурал, гьеб гьереси гьабурал нужеда **гIемер кватIичIого лъазе буго Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIин ва гьелъ бицараб жоги хIакъаб букIин.**

Мушриказда гьеб лъазе буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир расуласе квербакъи гьабун дин загьир гьабураб мехалъ ва жидер гарбал къотIулеб къо тIаде щвараб мехалъ. Киналго капурзабазда ва мунапикъзабазда гьеб Къуръан хIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIин лъазе буго ахираталда жужахIалъуре лъугьизарураб мехалъ.

Дуца ниж гьаб Къуръаналде иман лъураздаса ва гьелъ алжаналде рачунездаса гьаре БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ссадалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

39. Сурату Ззумар

سُورَةُ الزُّمَرِ

Гьаб сураталда жанибги аслияб бакI ккун буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави ва гьесие гIибадат бацIцIад гьаби баян гьабиялъ. Сураталъул байбихьиги хирияб Къуранальул бициналдалъун гьабун буго, гьеб бугелъул Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул бищунго кIудияб мугIжизат ва Исламияб динальул аслу.

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин ва гьесул хIалкIолъи баян гьабизе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб махлукъалъул мисал бачун, гьелъул пикру гьабизе тIамулел руго. Зобал-ракьал рижинги, сордо-къо ин-бачIинги, бакъ-моцIалъул хьвадиги бицун, гьел жинца рижарав ва гьезул тадбир гьабулев БетIергьан Аллагь вукIин баян гьабун буго.

Цо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулев чиясдаги, хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамаздаги гьоркьоб бугеб батIалъи баян гьабун: жиндир цо Сайид вугев лагъасулги жиндир гIемерал сайидзаби ругев лагъасулги мисал бачун буго.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда, тавбо гьабун гьесде руссиналде ахIулел руго, гьеб тавбу къабул гьабулареб къо щвелелде цереккун. Къиямасеб къо гIагарлъиялъул, Исрапил малаикас ссуралъуб пуялъул ва гьеб пураб мехалъ халкъалъул букIунеб хIал баян гьабиялдалъун гьабун буго сураталъул ахир.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Къукъабазул сурат» абун гьеб сураталъул ахиралда бицун букIиналъ Къиямасеб къоялъ муъминзабазул къукъаби алжаналде лъугьинариялъул ва капурзабазул къукъаби жужахIалде лъугьине гьариялъулги.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾

1. Гьаб хирияб Къуръан буго тIадегIанав Аллагьас жиб рещтIине гьабураб тIехь.
Жиндие бокьараб жо гьабизе щибго жоялъ нахъ чIваларев, жинца гьабулеб ишги жиндилъ хIикмат-пайда бугеб букIунев.

إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ ﴿٢﴾

2. ХIакълъунго Дица дуде гьаб тIехь рещтIине гьабуна, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хIакъаб диналдалъун ва мухIканал

аяталгун. Дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабе гьесие дин бацIцIад гьабун куфру-ширкалдаса ва рияалдаса.

أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ ۚ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

3. Мун кантIе ва дуда лъае! ЦохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго бацIцIадаб ва хIакъаб дин. Гьев Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги Аллагьзаби жидер вализабилъун ккурал гIадамаца абулеб буго: «Нижеца гьал алагьзабазе лагьлъи гьабулеб гьечIо гьез ниж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ цIакъ гIагар гьаризе гурони»- абун. Х1акълъунго къиямасеб къоялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIукму гьабизе буго гьезда гьоркьоб жал хилиплъараб диналъул масъалаялъулъ: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабураздаги, жидеца хъанчие лагьлъи гьабун Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ширк гьабуразда гьоркьоби. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб диналда тIовитIуларо жинца гьересиги бицунев, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкарги ккурав чи.**

لَّوْ أَرَادَ ٱللَّهُ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا لَّٱصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ ۖ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٤﴾

4. ТIадегIанав Аллагьасе бокьун букIарабани жинца васлъун цо чи ккквезе гьес жиндир махлукъалда жаниса жиндиего бокьараб жо тIаса бищилаан гьеб ишалъе.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вацIцIадав вуго мушрикаца гьесде гIунтIизе гьабулеб гьересиялдаса ва гьесие нукъсанлъи бачIунел сипатаздасаги. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жив цогояв, жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, жиндир тущбабаздаса ццим босизе, гьезие гIазаб гьабизе кIолев. Кинабго махлукъ гьесул ханлъиялда ва къудраталда гъоркь буго. Гьадинав гучав ханасе гIахьалчи ва лъимал хIажалъуларо.

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ يُكَوِّرُ ٱلَّيْلَ عَلَى ٱلنَّهَارِ وَيُكَوِّرُ ٱلنَّهَارَ عَلَى ٱلَّيْلِ ۖ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّٰرُ ﴿٥﴾

5. Жинца зобалги ракьалги рижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб жоялдалъун: камилаб хIалалъ бижарав, жиндир хIалкIолъиялда далиллъунги бижарав. **Жинца сордо къоялде тIаде бачIине гьабулев ва жинца къо сордоялде тIаде бачIине гьабулевги вуго. Жинца бакъги моцIги квегъарав вуго. Гьеб щибаб цояб жиндир нухалда хьвадулебги буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие къадар гьабураб заман щвезегIан.** Къиямасеб къо щвезегIан. **Мун кантIе, я гьав инсан! Гьев БетIергьан Аллагь вуго жиндир къуват-гуч бергьарав, ва жинца муъминзабазул мунагьал**

чурулевги. Нужеца Дие гIибадат бацIцIад гьабе ва Дидехун ширкги гьабуге.

خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ ٱلْأَنْعَٰمِ ثَمَٰنِيَةَ
أَزْوَٰجٍ ۚ يَخْلُقُكُمْ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ خَلْقًا
مِّنۢ بَعْدِ خَلْقٍ فِى ظُلُمَٰتٍ ثَلَٰثٍ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ
رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ
تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾

6. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нуж рижана цохIо Адамил напсалдаса. Цинги гьев Адамил квегIаб рахъалъан хьабалухъан гIучIги бахъун гьелдаса Адамие чIужулъун Х1аваги йижана.** Гьел цоцазде ракIгъун рукIине ва Адамил наслу-зурриятги бижизе. **Гьединго нужее гьаруна микьго хIайваналги:** варанаби, гIачи, гIиял, цIани гьаруна. Гьел ункъалго бихьинал ва цIуял гьаруна. Гьаб буго микьго хIайван. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужги рижула нужер эбелалъул рахIмоялда жанир батIи-батIияб рижиялъ.** Манидул къатIраялъул бидул горо лъугьуна, гьелдаса гьанал къотIел лъугьуна. Гьеб кIудияб гIун инсанасул сурат лъугьуна. Цинги гьелда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рухI пун чIагояв инсанлъун лъугьуна. **Гьеб инсан вижи лъабго батIияб бецIлъиялда жаниб букIуна**. Т1ончIорукъалъул бецIлъи, рахIмоялъул бецIлъи ва чехьалъул бецIлъиги. **Гьав Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нижер БетIергьан:** гьаб кинабго махлукъ жинца бижарав, нужги рижарав. **Гьесие буго кинабго ханлъи:** жинца рижулев, жинца хьихьулев, жинца хвезе гьарулев, ахираталда жинца тIаде рахъине гьарун хIисаб-мизан гьабун жазаъ гьабулев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. **Жив гурев цоги Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIев вуго.** Жиндие гурони лагълъи гьабизе бегьуларев вуго. **Гьев Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **тун, гьесие гIибадат гьабиги тун нуж кире руссунел ругел?** Нужеца цоги аллагьзаби щай кколел жидее лагълъи гьабизе?

إِن تَكْفُرُوا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنكُمْ ۖ وَلَا يَرْضَىٰ
لِعِبَادِهِ ٱلْكُفْرَ ۖ وَإِن تَشْكُرُوا۟ يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ وَلَا
تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم
مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّهُۥ
عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٧﴾

7. Нужеца гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккуниги гьесие щибго зарал ва къварилъи букIунаро. Х1акълъунго Аллагь нужер гIибадаталда хIажатав гьечIо. Амма Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **бокьуларо жиндир лагъзал куфру-ширкалда рукIине.** Гьезие лъикIлъи гьабулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

Нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабуни гьеб Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ бокьула** ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьеб щукру гьабулел лагъзадерида разилъула. Гьеб щукруялъул мунпагIат лагъзадерие букIуна, куфруялъул заралги гьезие букIунеб гIадин. Киннигги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьула жиндир

лагъзадерие дунялалдаги ахираталдаги лъикIлъи букIине.
Ахираталда цониги напсалъ цоги напсалъул мунагь-хIакъ баччуларо. Щибаб напс жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ жиндие гьабулеб буго. **Цинги Нуж киналго нужер БетIергьан Аллагьасде руссине ругел руго, цинги нужеда бицине буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гIамал. Х1акълъунго Аллагь вуго жинда нужер ракIазда жаниб бугеб жоги лъалев.**

۞ وَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِىَ مَا كَانَ يَدْعُوٓا۟ إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۖ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ ﴿٨﴾

8. Инсанасда цо къварилъи хъатIараб мехалда гьес жиндир БетIергьанасда ахIи балеб буго гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъун, гьесие хIелун. Жинца жидее лагъли гьабулел аллагьзабиги гьесда кIочонел руго.
Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие нигIматал кьураб мехалъ, доб къварилъиги тIаса араб мехалъ, гьесда кIочонеб буго жив дагьав цеве Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ ахIи балев вукIараблъи. Жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIадин жидее гIибадат гьабизе хъанчалги кколел руго: гьелдалъун жинца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса гIадамал нахъе чIвазе къасд гьабулеб буго. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дуца дагьаб мехалъ дурго куфруялда чIун дунялалъул лазат-кеп босе. Х1акълъунго ахираталда мун вуго жужахIалъул бетIергьабаздаса вук1ине вугев» абун.

أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٩﴾

9. Жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ мутIигIав, сардилъ тIаде вахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рукугI-сужда гьабун, Къуръан цIализе вахъун чIун жинца гIибадат гьабулев, жив ахираталъул гIазабалдасаги хIинкъулев, жиндир Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалде хьулги лъолев –
гьав муъминчи вукIинищха капурчиясда релълъун ва гьесул даражаялда? ВукIунаро. **Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: жинда гIелму лъалев гIалимчиги, жинда щибго жо лъаларев жагьилчиги цоцада ващад вугищ? – абун.**
Гьав кIиявго ващад гьечIо. Гьединго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIавги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасияв чиги ващад гьечIо. **Х1акълъунго гьаб Къуръаналъул вагIза босула жидер гIакълу-лъай бугел муъминзабаца.**
Г1елму буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъай. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъаялде щоларо жинца

Аллагь разилъи тIалаб гьабун, гьес малъухъин, гьесул расулас ﷺ малъухъин гIибадат гьабун гурони. Гьаб аяталда жаниб тIадегIанав Аллагьас ﷻ гьеб хIикматалде кантIизе гьарулел руго: цин жидеца Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабулел гIадамазул бицен гьабуна, цинги хадуб гIалимзабазул биценги гьабуна. Аяталъул ахиралдаги абуна: «Г1елму гIакълу бугел гIадамаз босула Къуръаналъул вагIза» - абун.

قُلْ يَٰعِبَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ فِى هَٰذِهِ ٱلدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٌ ۗ إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

10. Дуца абе, МухIаммад ﷺ, жидеца иман лъурал дир лагъзадерида; нужеца Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса цIуни тIалаб гьабе»-абун. Аллагьас ﷻ жиб хIарам гьабураб жоялдаса рикIкIалъун, Аллагьас ﷻ амру гьабураб жоги гьабун. **Гьаб дунялалда лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе ахираталда цIакъ кIудияб ажру ва лъикIлъи буго.**

Аллагьасул ﷻ ракьги цIакъ кIудияб ва гIатIидаб буго. Нуж а нужее Аллагьасул ﷻ дин загьир гьабизе ва гьесие гIибадат бацIцIад гьабизе рес бугеб бакIалде. Аллагьасул ﷻ амрунагью тIубаялда тIад чIун гьеб сабаблъун щвараб захIмалъиялда сабру гьабурал: Аллагьасул ﷻ диналда халкъ ахIулаго щвараб къварилъиялда сабру гьабурал Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло тущманасде данде рагъулаго сабру гьабурал гьал **гIадамазе ажрукири кьола хIисаб-мизан гьечIого гIемераб.**

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бугин абуна жинда Аллагь разилъаяв ЖагIфар ибну АбутIалибги гьесда цадахъ рукIарал асхIабзабиги ХIабаш улкаялде (Эфиопия) гьижра гьабун ине къасд гьабун къватIире рахъин. Гьезул гьижраялде ракI гьесизе гьабун, гьезда щолеб гIакъубазахIматалда сабру гьабиялъул ажру бицун ва ахираталда гьезие бугеб цIакъ кIудияб ажруги бицун.

Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гьижра гьаби цIакъ хирияб ва Аллагь ﷻ разилъулеб гIамал буго. Гьеб гьижра гьаби букIуна жиндие дин загьир гьабизе рес гьечIеб мехалъ, гьеб дин цIунун гъазават гьабизе ресги гьечIеб мехалъ.

Жакъа къоялда жаниб Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гьижра гьабун ине бакI гьечIо, гьедин ине санагIаталги гьечIо. Аллагьасул ﷻ хIукмуялдалъун хIукму гьабулеб цониги улка-ракьги гьечIо. Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабизе ккола абун кIалъалев цониги амир яги имамги гьечIо. Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гьижра гьабун жидехъе рачIарал гIадамал цIунулев бахIарчияв ханги

гьечIо. Гьаб хIалалда киналго бусурбаби ругеб мехалъ цо ракьалдаса цоги ракьалде бусурбаби ин гьев чияс Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин цIуни букIунаро. Гьеб букIуна гьев чияс жиндирго напс цIуни. Напс цIунунги гьижра гьабизе бегьула гьеб гьижра жиндир диналъе зарал цIикIулеб рахъалде гьабичIони.

Жакъа Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчиясе лъикIаб гьижра буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рихарабщинаб жоги тун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабиялде гьижра гьаби. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин ва гьеб дин гьабизе кколеб хIал нилъеда лъазе гьабулеб Къуръан-хIадисалда тIадчIей гьаби. Дунял тIалаб гьабулел цIаларал гIадамаз, дибирзабаца, щайхзабаца ургъун рахъарал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде данде кколарел бидгIаби рикIкIад гьари. Гьел бидгIаби гьариялдаса муъминзаби цIуни. Гьел бидгIабазул гIемерисел тайпаби жал руго гьеб бидг1а гьабулев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев вуго жив абун, щайтIаналъе гIибадат гьабулевлъун вукIунел, Аллагьасдехун ширк гьабулел.

ДагIват абураб рагIиялъул магIна буго цо щиб бугониги ишалда гIадамал гьесизе гьари (агитация). Гьаб заманаялъ жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло дагIват гьабулеб буго, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулеб буго абун хьвадулел цо цIаларал гIадамал руго. Гьезул дагIваталъул хIакъикъаталда балагьараб мехалъ гьеб батулеб буго жив жанив вугеб тIарикъаталде халкъ ахIи ва жиндир устар вецци, цогидал тIарикъаталги устарзабиги каки. Гьел дагIватчагIазда абураб мехалъ шаргIалъул хилапалда бугеб жо гьабуге, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул нух цIуне абун – гьеб рагIи жидеда речIчIулеб гIарада бугеб гIадин жал хIинкъулел руго ва гьеб хIакъаб рагIи абулев чиясдехун тущманлъи кколеб буго. Гьел дагIватчагIазул рагIиги гIамалги цIакъ цоцаздаса рикIкIадаб буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабизе ккола абураб мехалъ гьеб рагIи жидер каранда къазе гьабураб хеч гIадин рихунеб буго цо цIаларал гIадамазда. Халкъалъ жал цере ккурал, жидер гIадамаз къадру гьабулел устарзаби руго Дагъистаналда исламияб пачалихъ гIуцIизе ккола абураб рагIи абизего бегьуларин, гьеб жо питна ва балагь бугин абулел.

Жакъа къоялда жаниб жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулев, жиндие лъикIаб ахират бокьарав чиясда тIадаб жо буго жив гIумру гьабун вугеб бакIалда чIун жинда сверухъ ругел бусурбаби исламияб дин Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласулги мурадалда рекъон гьабиялда ахIи. Гьаб дагIваталда жив даимлъи, гьеб дагIват гьабулаго жинда

щвараб къварилъиялда сабру гьаби буго жиндир ахираталъе батулеб лъикIаб гIамал. Кинавго бусурманчиясда тIадаб буго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло, гьесул диналъе гIоло бусурбаби рокьи, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбаби рихи. Жиндир напсалъе гIоло, яги жинца тIаса бищараб нухалъе гIоло гIадамал рокьиги, гьел рихинги буго щайтIанияб нух. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавпикъ гьабеги лъикIаб гIамал гьабизе.

قُلْ إِنِّيٓ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ ﴿١١﴾

11. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Х1акълъунго Аллагьас дида амру гьабун буго дица цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабе абун ва гьеб лагълъиги куфру-ширкалдаса бацIцIад гьабе»-абун.

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾

12. Гьединго дида амру гьабун буго гьаб умматалъул гIадамаздаса жидеца исламияб дин къабул гьабурал гIадамазул авалавлъун вукIа дун абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вукIана цохIого жив вукIаго мушриказда ва гьезул хъанчазда жинца гIайиб чIварав, гьезда рагъ лъазе гьабурав чи.

قُلْ إِنِّيٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾

13. Цогиги дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Х1акълъунго дун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъула Къиямасеб къоялъ гьесул гIазаб диде щвеялдаса хIинкъулев вукIиналъ»-абун.

Хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб щвеялдаса хIинкъараб мехалъ гьев авараг гурел гIадамал цIакъго хIинкъизе мустахIикъал руго гьеб гIазаб жидеда щвеялдаса.

قُلِ ٱللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُ دِينِي ﴿١٤﴾

14. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дица лагълъи гьабулеб буго дир БетIергьан Аллагьасе, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун, гьев цо гьавун»-абун.

فَٱعْبُدُوا۟ مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِۦ ۗ قُلْ إِنَّ ٱلْخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْخُسْرَانُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٥﴾

15. Нужеца нужеего бокьараб жоялъе гьабе лагълъи гьев Аллагьасеги جَلَّ جَلَالُهُ гьабичIого! Нужеда нахъа бихьизе буго кинаб гIазабдай нужеда чIамизе гьабулеб абун.

Дуца гьезда абе Мух1аммад: унгого ва тIубанго гIадада хварал ва чIорого хутIарал гIадамал руго жалги, жидер агьлу-хъизанги къиямасеб къоялъ чIорого хутIулел гIадамал, гьеле гьеб буго жиб баянаб ва хIакъикъияб чIорого хутIи!

Гьаб дунялалъул рукъоб боцIи-мал гьечIолъи, гьудул-гьалмагъ гьечIолъи, агьлу-хъизан гьечIолъи букIунаро чIорого хутIи ва гIадада

хвей. Ахираталда алжаналда жаниве лъугьине гьавурав муъминчиясе агьлу-хъизанги букIуна, алжаналъул нигIматалги рукIуна, гьудул-гьалмагъзабиги рукIуна. Ахираталда жужахIалъуве ккарав чи живго цохIо вукIуна. Гьесул агьлу-хъизанлъун щайтIабиги хъанчалги рукIуна, гьесул боцIи-маллъун борхьал гIакъраби рукIуна, гьесие рекIелгъейлъун жужахIалъул цIадул хIамил гьагIи гIадаб гIергIеди букIуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ ц1унаги гьеб жужах1 т1ад гьабулеб г1амал гьабиялдаса.

لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ ٱلنَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ ٱللَّهُ بِهِۦ عِبَادَهُۥ ۚ يَٰعِبَادِ فَٱتَّقُونِ ﴿١٦﴾

16. Гьезие жужахIалда жаниб жидеда тIадги гъоркьги цIадул рагIад буго. ЖужахIалъул цIа гьесда кинабго рахъалъан сверун лъугьун букIуна. **Гьаб цIаялдалъун Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъи кьолеб буго жиндир лагъзадерие ва гьел нахъе чIвалел руго Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъиялдаса. Я Дир лагъзал! Нуж Дир гIазабалдаса хIинкъа! Гьеб гIазаб нужее гьабулеб гIамал гьабуге.** Гьаб вагIза гьабулеб буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал муъминзабазе. Капурзабазе букIунеб гIазаб бицун хадуб жидеца вагIза босулел муъминзабазе хIинкъи кьолеб буго гьеб жужахIалде кколеб гIамал гьабуге абун.

وَٱلَّذِينَ ٱجْتَنَبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾

17. ЩайтIаналъул макруялдаса рикIкIалъун, гьелъие лагълъи гьабиялдаса цIунарал, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиялда тIадги чIарал муъминзабазе Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан рохел буго.**

ٱلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَىٰهُمُ ٱللَّهُ ۖ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٨﴾

18. Дуца рохел бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жал Къуръаналда гIенеккулел дир лагъзадерида: жидеца хIакъаб ва лъикIаб рагIи г1енеккулел ва гьелъул бищунго лъик1алда нахъги рилълъунел. Гьел руго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **битIараб нухалда тIоритIарал гIадамал. Гьел руго жидер гIакълу бугел, жидеца гьабизе кколеб жо жидеда лъалел гIадамал.** Муъминзабазда тIадаб буго жидеца хIакъаб жо тIалаб гьабизе ва гьелда нахърилълъине. Жинда бицуна раг1анщинаб жоги къабул гьабизе бегьуларо. Жидер мазгьабалъул, жидер г1елмуялъул устарасул рахъ ккун к1алъазеги бегьуларо. Жидее х1акъаб жо загьирлъараб мехалъ гьеб х1акъаб жо кколел ва гьелда г1амал гьабулел муъминзаби руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее рецц гьабурал, ва жиндир аварагасдаги лъазе гьабурал дуца

гьезда рохел бице абун.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ أَفَأَنتَ تُنقِذُ مَن فِى ٱلنَّارِ ﴿١٩﴾

19. Жиндие жужахIалъул гIазаб букIин хIакълъарав чи тIовитIизе кIолищха дуда МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **?** К1оларо. **ЖужахIалда жанив вугев чи гьениса хвасар гьавизеги кIолищха дуда?** К1оларо.

Гьаб аят рещтIиналъе сабаб буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бокьун букIана Абулагьаб гIадав ва цогидалги жиндир гIагарал гIадамаз иман лъезе. Гьел гIадамал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб гIелмуялъулъ иман лъоларел рукIиналъ, Т1адег1анав Аллагьас жиндие хирияв аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абулеб буго: «Дуда жужахIалда жанир ругел гIадамал хвасар гьаризе кIоларо» - абун.

لَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ وَعْدَ ٱللَّهِ لَا يُخْلِفُ ٱللَّهُ ٱلْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

20. Кинниги дунялалъул рукъор Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъун хьвадарал муъминзабазе алжаналда жанир рорхатал кIалгIаби руго: жидер рукъзал ва рагъаби цоязде тIаде цоял ругел, жавгьар-якъуталъ жал рарал, жидеда гъоркьан гIоралги чвахулел.**

Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **къотIи. ТIадегIанав Аллагь жинца гьабураб къотIиялъе хилиплъуларев вуго.**

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ فِى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَىٰهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُۥ حُطَٰمًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢١﴾

21. Дуда бихьуларищ, я гьав инсан, хIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вукIин жинца зодиса цIад рещтIине гьабулев ва жинца гьеб цIад ракьалда жаниб иццаллъун, иххаллъун лъугьине гьабулев. Цинги гьеб цIадал лъималдалъун жинца батIи-батIияб хур-херги бижизе гьабулев.

Цинги гьеб хур-хер бакъван, тIогьиллъун лъугьуна, гьелдаса хадубги бакъван, хъурун гIодобе гьурщун уна. Гьаб рехсараб жоялъулъги жидее гIакълу бугел гIадамазе вагIза буго, тIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда жинца тIоритIел гьабулеб кIудияб гIаламатги буго.

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

22. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир керен-ракI исламияб диналъе рагьарав, жив Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нуралъул канлъиялъулъги вугев чи** ващадав

вукIунищ, релълъунги вукIунищ куфру-ширкалда вугев чиясда? ВукIунаро.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб буго жидер ракIал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялдаса къосарал, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсараб ва гьесул Къуръан цIалараб мехалъ жидее гьелъ асар гьабуларел гIадамазе. Гьел руго жал хIакъаб къосиналъулъ ругел гIадамал.

23. ТIадегIанав Аллагьас рещтIине гьабуна бищунго берцинаб калам. Жиндир аятал ва ахIкамал цоцада релълъараб Къуръан буго гьеб. Жиндилъ батIулаб жо гьечIеб, цояб цоялъ хвезе гьабулеб жоги гьечIеб. **Жиндилъ вагIзабиги, хIукмабиги такрар гьарун баян гьарулеб.**

ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحۡسَنَ ٱلۡحَدِيثِ كِتَٰبٗا مُّتَشَٰبِهٗا مَّثَانِيَ تَقۡشَعِرُّ مِنۡهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُمۡ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمۡ وَقُلُوبُهُمۡ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهۡدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُۚ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٍ ٢٣

Аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ къисаби, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел хIужаби жиндилъ гIемер рицунеб.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса жал хIинкъулел муъминзабазул тIом букIкIине гьабула гьеб Къуръан цIалараб мехалъ. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъарал гIадамазе гьабулеб гIазабалдаса хIинкъун. **Цинги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхIел-рахIмуялъул бицунел аятал цIалараб мехалъ гьезул ракIал ва тIомал гIодоре риччала ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялде жалги машгъуллъула. Гьеб Къуръан буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан бугеб хIакъаб диналде тIоритIи. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чи гьеб Къуръаналдалъун тIовитIула. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ битIараб нухалдаса къосиналда тарав чи жинца битIараб нухалда тIовитIизе кIолев щивго чи вукIунаро.**

24. Жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун жиндир гьумер цIунарав чи релълъун вукIунищ Къиямасеб къоялъ, жив щибго хIинкъиго гьечIого вугев чиясда? ВукIунаро гьев кIиявго чи цоцазда релълъун.

أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجۡهِهِۦ سُوٓءَ ٱلۡعَذَابِ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡسِبُونَ ٢٤

«Жиндир гьумер цIунарав чи» абураб рагIиялъул магIна буго жив жужахIалде аскIове гIагар гьавураб мехалъ жинца гьеб гIазабалдаса хIинкъун гьумер бахчулев абураб. Гьаб сипат буго купру-ширкалда рукIун хварал гIадамазе гьабураб сипат.

Куфру-ширкалдалъун жидеца зулму гьабун хьвадарал гIадамазда гьеб къоялъ абула: «Нужеца дунялалда гьабураб гIамалалъул

жазаъ чIаме жакъа» - абун.

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ فَأَتَىٰهُمُ ٱلۡعَذَابُ مِنۡ حَيۡثُ لَا يَشۡعُرُونَ ٢٥

25. Гьал Маккаялъул мушриказда цере рукIарал къавмазги жидехъе вачIарав авараг гьереси гьавуна ва гьезухъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабги бачIана жидеда ракIалдаго гьечIеб рахъалдаса.

فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلۡخِزۡيَ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَكۡبَرُۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ٢٦

26. ТIадегIанав Аллагьас гьезда дунялалъул рукъоб цIакъ гIодорегIан гьари, хIакъир гьари чIамизе гьабуна.
Ва амма ахираталъул гIазаб гьаб дунялалда жидее гьабураб гIазабалдаса цIакъго цIикIкIараб буго.
Гьаб амру жидеда лъалеб ани гьез авараг гьереси гьавизе вукIинчIо.

وَلَقَدۡ ضَرَبۡنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٖ لَّعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُونَ ٢٧

27. ХIакълъунго Дица гьаб Къуръаналда жанир батIи-батIиял мисалал рачана гIадамаз гьездаса вагIза босизе ва гьелъул пикру гьабизе.

قُرۡءَانًا عَرَبِيًّا غَيۡرَ ذِي عِوَجٖ لَّعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ ٢٨

28. Жиндилъ щибго батIулаб жо гьечIеб гIараб мацIалда бугеб Къуръан буго гьаб, жиб цIакъ пасихIаб, жиндир тIоритIел баянаб.
Гьаб Къуръан рещтIине гьабун буго гьел гIарабиял ва цогидал умматалги Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъизе ва гьез Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи тезе.

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلٗا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلٗا سَلَمٗا لِّرَجُلٍۚ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٢٩

29. ТIадегIанав Аллагьас мушриказеги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавурал муъминзабазеги мисал бачунеб буго жиндир цо сайид вугев лагъасул ва жал цоцалъ къацандулел гIемерал сайидзаби ругев лагъасулги.
Гьев кIиявго чи ващад вукIунищха жидер яшав гьабиялъулъ? РукIунаро гьел ращад. Жиндир цо сайид вугев лагъ лъикI вукIуна жиндир гIемерал сайидзаби ругев лагъасдаса. Гьаб мисалалдаса бичIчIизе ккола жинца цо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулев лагъ лъикI вукIунеблъи жинца гIемерал аллагьзабазе лагълъи гьабулев лагъасдаса. **Кинабго рещ ТIадегIанав Аллагьасе буго** жив цогояв, жиндие гIибадат гьабизе хIакъав, кинабго амру жинда кодоб бугев, дунял-ахираталъул ханлъунги жив вугев. **Гьел инкарчагIазул**

гIемерисел жидеда хIакъаб жо лъаларел руго, гьедин букIиналъ жидеца хъанчие лагълъи гьабулелги руго.

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾

30. ХIакълъунго мун хвезе вугев вуго МухIаммад ﷺ, ва хIакълъунго гьел мушрикалги жал хвезе ругел руго.
Гьаб дунялалда даимго чIаго хутIулев щивго чи гьечIо.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

31. Цинги Къиямасеб къоялъ нуж киналго нужер БетIергьан Аллагьасда цере хIисаб-мизан гьабизе эхетун чIезе руго.
Гьениб нужеца цоцаде дагIба-къецги гьабила нужеда гьоркьор ругел хIукъукъал рицун, диналъул букIа дунялалъул букIа гьеб дагIба. Цинги нужее хIукмуги гьабизе буго жиндир хIукму гIадилав хIакимас.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

32. Жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьереси гьавурав ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръан жидехъе бачIун хадуб гьеб гьереси гьабурав чиясдаса зулму цIикIкIарав чи щивха вукIинев?
Жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIахьалчи вуго абулев, гьесул лъимал ругол абулев. Жиндихъе Къуръан бачIараб мехалъ гьеб шигIру буго, сихIру буго абулев. **Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамал жанире руссунеб бакI жагьанамма гьечIищха?** Буго.

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾

33. Ва амма хIакъаб диналдалъун жал рачIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва жидеца гьел ритIухъ гьарурал муъминзабиги руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулел, гьесие гIибадат бацIцIад гьабулел гIадамал.

لَهُم مَّا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾

34. Къиямасеб къоялъ жидер БетIергьанасда аскIоб гьезие буго жидее бокьанщинаб жо. Гьеб буго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нахърилълъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамазе бугеб жазаъ.

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

35. ТIадегIанав Аллагьас гьал муъминзабазул жидеца цереккун гьарурал бищун квешал мунагьал тIаса лъугьун тола ва гьезие жидеца

гьабураб лъикIаб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб ва тIокIаб жазаъги гьабула.

أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُۥ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

36. ТIадегIанав Аллагь гьечIищха жиндир лагъасе ва расул МухIаммадие ﷺ жинца гIейи гьабулевлъун. Ва гьесдехун тущманлъи гьабулел гIадамаздаса жинца гьев цIунулевлъун.

Гьел къурайшаца абулеб букIана: «Нижер алагьзаби дуда хьандезе руго, яги гьез мун унтизе гьавун гIадаллъизе гьавизе вуго» - абун. Гьезул рагIи ахIмакъаб ва батIулаб букIин лъазе гьабун Аллагьас ﷻ абулеб буго: **«Гьез дуе хIинкъи кьолеб буго, МухIаммад ﷺ, Алллагьас рижарал, гьесул ихтияралда гъоркь ругел хьанчаздалъун. Аллагьас ﷻ жив къосаравлъун тарав чи жинца тIовитIулев щивго чи вукIунароха.**

وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِى ٱنتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

37. Аллагьас ﷻ жив хIакъаб диналда тIовитIарав чи жинда къосине гьавизе кIолев чиги вукIунаро. ТIадегIанав Аллагь гьечIищха жиндир гуч бергьарав, жиндир тущбабаздаса ццим босизе кIолев, гьезие гIазаб гьабизе кIолев хан? Вуго.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۚ قُلْ أَفَرَءَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ إِنْ أَرَادَنِىَ ٱللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَٰشِفَٰتُ ضُرِّهِۦٓ أَوْ أَرَادَنِى بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَٰتُ رَحْمَتِهِۦ ۚ قُلْ حَسْبِىَ ٱللَّهُ ۖ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ ٱلْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

38. Дуца гьел мушриказда гьикъани, МухIаммад ﷺ, гьал зобалги ракьги жинца бижарав щив вугев абун, чара гьеч1ого гьез дуда абизе буго Аллагь ﷻ вуго абун. Цоги батIияб жаваб кьезе гьезда кIоларо. Кинабго халкъ мукIураб буго гьаб махлукъ жинца бижарав, гьалъул тадбир гьабулев цо хан вукIиналда.

Г1адамал жиндилъ хилиплъараб жо буго гьаб кинабго махлукъ бижарав Халикъас гIадамал хун хадур тIаде рахъине гьаризе рукIиналда. Гьеб ахираталъул амруялда инкар кквеялъ гьел инкарчагIи тIамулел руго Аллагьасдаги ﷻ гьесул расуладаги инкар кквеялде. Гьез бицунеб рагIиялъул магIна буго гьаб махлукъ бижарав Халикъ вуго, амма гьев гьечIо кинабго халкъалъ жиндие лагълъи гьабизе тIадав, жив къиямасеб къоялъул БетIергьанлъун вугев, жив цогояв Аллагь ﷻ абун.

Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ, нужеца пикру гьабеха ва дида бице тIадегIанав Аллагьасе бокьани дие цо зарал гьабизе, гьел

нужер алагьзаби ругищха жидеда кIолел гьеб зарал дидаса нахъе босизе? Яги гьев Аллагьасе бокьани дие цо лъикIлъи гьабизе, гьел алагьзабазда кIолищха гьеб рахIмат дидасан кквезе? Дие гьеб рахIмат гьукъизе? К1оларо гьел хъанчазда щибго жо гьабизе. **Дуца абе, МухIаммад ﷺ, дие гIейи гьабула дир БетIергьан Аллагьас. Гьев Аллагьасда тавакал тIамула киналго жидеца иман лъурал муъминзабаца.**

قُلْ يَٰقَوْمِ ٱعْمَلُوا۟ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّى عَٰمِلٌ ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

39. Дуца абе, МухIаммад ﷺ! Я дир къавм! Нужеца нужерго гIамал гьабе куфру-ширкалъул, макру-хIиллаялъул нухалдаги чIун.

Х1акълъунго дунги дир гIамал гьабулев вукIине вуго: дида тIад къараб хIалалъ Аллагьасул диналде халкъ ахIулев вукIине вуго дун. Нужеда нахъа лъазе буго

مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

40. Лъие букIине бугеб жал гIодорегIан гьарулеб гIазаб дунялалъул рокъоб ва лъида рещтIине бугеб жидеда тIад даимго чIараб ахираталъул гIазаб.

إِنَّآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ لِلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ ۖ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

41. Х1акълъунго Дица дуда рещтIине гьабуна, МухIаммад ﷺ, гьаб хирияб Къуръан. хIакъаб диналдалъун дуца гIадамал Аллагьасул диналде ахIизе. Жив тIовитIун ккарав, жиндие Къуръаналъ пайда гьабурав чи жиндирго напсалъе пайда гьабурав чи вуго.

Жив битIараб нухалдаса къосарав чи х1акълъунго жиндирго напсалъе зарал гьабулев чи вуго. Мун гьечIо, МухIаммад ﷺ, гьезда тIаде тIамурав гьел иман лъеялде хIал гьабун рачине. Ва дуда гьикъизе гьечIо гьез гьабураб гIамалалдасан.

ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ ٱلَّتِى قَضَىٰ عَلَيْهَا ٱلْمَوْتَ وَيُرْسِلُ ٱلْأُخْرَىٰٓ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

42. ТIадегIанав Аллагьас хвезе гьарула гIадамал жидер рухIалги росун, жидер гIажал щведал. Жал кьижун ругеб мехалъ хвечIого ругел гIадамалги Аллагьас жидер гIажал щвараб мехалъ хвезе гьарула. Кьижун ругел гIадамазул жиндие бокьарав чи Аллагьас рухI босун хвезе гьавула гьесул гIажал тIаде щун бугони.

Цогидал макьидасан рорчIун ракьалда тIад хьвадулел тола жидее цIараб мех тIубазегIан. Гьаб рехсараб жоялъулъги цIакъ кIудиял гIаламатал руго Аллагьасул хIалкIвеялда жидеца тIоритIел гьабулел, жидеца пикру гьабулел ва жидер гIакълу бугел гIадамазе.

أَمِ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَ ۚ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا۟ لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾

43. Ва амма Аллагьасда инкар ккурал гIадамаз гьал гIаламатазул пикру гьабулеб гьечIо, гьездаса вагIзаги босулеб гьечIо.Гьез Аллагьасе бацIцIадаб гIибадат гьабиги тун **жидеца шапагIат гьабулел жал руго абун цIарги лъун хьанчал ва цогидал жал аллагьзабилъун ккуна.**

Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ **: Гьал аллагьзабазе лагьлъийищха нужеца гьабулеб, гьезул щибго гIакълуги гьечIеб мехалъ ва щибго жоялда ханлъи ва ихтиярги гьечIеб мехалъ?»-абун.**

قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا ۖ لَّهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾

44. Дуца абе, МухIаммад ﷺ**: «ТIадегIанав Аллагьасе буго кинабго шапагIат гьаби. Гьесие буго зобалазулги ракьалъулги ханлъиги.**

Цинги ахираталда нуж киналго гьев Аллагьасде руссине гьаризе руго нужер хIисаб-мизан гьабизе ва нужее жазаъ гьабизе»-абун.

وَإِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَحْدَهُ ٱشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

45. Гьел мушрикал ругеб бакIалда жив цогояв Аллагьасул цIар рехсараб мехалъ «Лаилагьа иллаллагь» **- абун гьел ахираталда иман лъечIел, Аллагь цо гьавуларел гIадамазул ракIал рукIкIун (данде къан), хIинкъун лъугьунел руго.**

Аллагьги тун хьанчазул ва цоги аллагьзабазул цIарал рехсараб мехалъ ва гьезул биценги гьабураб мехалъ гьел цIакъ рохулел руго. Гьаб гьечIищха цIакъ жагьилаб ва ахIмакъаб гIамал?

ТIадегIанав Аллагьасде щвезе мурадалда ахIулеб буго абун жидеца Аллагь гурев цоги жоялда ахIи байги гьебго ахIмакълъи ва жагьиллъи буго. ТIадегIанав Аллагь киназего гIаммав БетIергьан вуго. Гьев киназдаго гIагарда вуго ва гьезда тIаде валагьун вуго. Гьев БетIергьан Аллагьасда «Я Аллагь» абун ахIизе ресги букIаго, гьесда цеве хIелун, мутIигIлъун чIун гьесул гурхIел-рахIму тIалаб гьабизе ва гьелда хьул лъезе ресги букIаго цоги Аллагьасул махлукъ гьоркьоб ккун, гьезул мугъалда нахъа вахчун вукIин кин инсанасда берцин

бихьулеб?! Жиндир гIакълу камилав чиясул гIамал гьечIо гьаб, гьаб буго Аллагьасде ширк гьабулел г1адамазул г1амал. Аллагьас гIакълу ва иман камил гьабеги киналго муъминзабазул.

قُلِ ٱللَّهُمَّ فَاطِرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ عَٰلِمَ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِى مَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

46. Дуца абе, МухIаммад ﷺ: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца зобал-ракьал рижарав, дуда загьирабги, балъгоябги, рикIкIадабги жо лъалев! Мун вуго ХIаким дур лагъзал жиндилъ хилиплъун ругеб диналъул масъалаялъулъ. Дуца хIукму гьабе Аллагь гьал мушриказдаги дидаги гьоркьоб» -абун. Дица кинабго амру Дуда тIамун тола. Мун вуго хIакъикъияв ва ахирияв хIаким.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса рицарал х1адисал руго радал т1аде рахъараб мехалъги, къаси босаде регулеб мехалъги гьаб аят ц1алун хадуб дуг1а гьабизе лъик1аб бук1иналда т1орит1ел гьабулел.

Жинда Аллагь разилъаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: *«Жинда Аллагь разилъаяв Г1абдуллагь ибну Г1умарица цо кагъат бихьизе гьабуна ва жинца абуна: Аллагьасул свалат слам лъеяв аврагас нижеда гьаб дуг1а гьабизе лъазе гьабулеб бук1ана: Я дир Аллагь, я Дуца зобал-ракьал рижарав! Я Дуда загьирабги балъгоябги жо лъалев. Мун вуго кинабго жоялъул Аллагь ва кинабго жоялъул Бет1ергьан; Дица нуг1лъи гьабулеб буго мун гурев цоги Аллагь гьеч1о абун. Мун цогояв вуго ва дуе щивго г1ахьалчиги гьеч1о. Гьединго дица нуг1лъи гьабула хирияв Мух1аммад дур лагъ вуго абун, ва дур расулги вуго абун. Гьеб нуг1лъи гьабулеб буго киналго малаикзабацаги. Дица дудалъун ц1уни гьарулеб буго щайт1аналъул заралалдаса ва гьелъ гьабулеб ширкалдасаги. Дица дудалъун ц1уни гьарулеб буго дица дирго напсалъе зарал бугеб мунагь гьабиялдаса, яги цониги бусурманчиясе дица зарал гьабиялдаса»*-абун.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفْتَدَوْا۟ بِهِۦ مِن سُوٓءِ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

47. Жидеца Аллагьасде инкар ккун жидерго напсазе зулму гьабурал гIадамазе ахираталда гьаб дунялалда бугебщинаб бечелъи ва хазина кьуниги, цогиги гьедигIанаб бечелъи тIадеги кьуниги гьез гьеб кинабго жо кьезе букIана къиямасеб къоялъул квешаб гIазабалдаса жал хвасар гьаризе. Гьел залимзабазда къиямасеб къоялъ бихьула ва гьезие загьирлъула жидеда гьеб букIинин абун ракIалде кколеб

букIинчIеб гIазаб.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

48. Жидеца дунялалда гьабураб квешаб гIамалалъул жазаъ гьезда бихьула ва жал божуларого рукIараб, жидеца махсароде гьабулеб букIараб ахираталъул гIазабги гьезде решт1ула.

Гьел мушриказ абулеб букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг махсароде гьавун: «Гьаб дуца къотIи гьабулеб гIазаб нижее гьанжего (дунялалдаго) гьабе!» – абун.

فَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَٰهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍۭ ۚ بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾

49. Гьев капурав инсанасда цо къварилъи хьатIараб мехалъ гьес Дида ахIи балеб буго. Цинги Дица гьеб къварилъи тIаса босун гьесие нигIмат кьураб мехалъ жинца абулеб буго: «Х1акълъунго гьаб буго Аллагьас дие кьураб дида хIалтIи гьабизе ва хайир гьабизе лъалеб букIиналъ» - абун.

Гьес абухьин гьечIо амру. Гьеб къварилъи тIаде биччайги, хадуб нигIматал кьейги буго Дица гьев инсанасул хIалбихьи гьаби. Балагьазда сабру гьабуладай абун, нигIматазда щукруги гьабуладай абун. **Кинниги гIемерисел гIадамал жидеда гьаб амру лъаларел руго.** Ва жидее нигIматал щвараб мехалъ гьездаса роххулел руго чIухIараб, щукру гьечIеб роххиялъ. Гьел нигIматалги жидер гьунаралдалъун щвана жидее абун ракIалде кколеб буго.

قَدْ قَالَهَا ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

50. Гьединаб чIухIараб хабар бицун букIана цересел умматазул капурзабацаги. Амма Дица гьезие гIазаб гьабизе хIукму гьабураб мехалъ жидее щибго кумек гьабичIо жидеца дунялалда гьабураб гIамалалъ ва жидер бечелъиялъ.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ ۚ وَٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ هَٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

51. Гьезие жидеца гьабураб квешаб гIамалалъул гIазаб ва къварилъи щвана. Гьаб умматалдаса жидеца зулму гьабулел гIадамаздаги щвезе буго жидер гIамалалда рекъараб гIазаб. Гьел гьеч1о жидеца Аллагь гIажиз гьавулеллъун ва гьесул гIазабалдасан жал рорчIулеллъун.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ

52. Гьал мушриказда щай лъалареб х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь

وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

вукIин жиндие бокьарав чиясе жинца ризкъи гIатIид гьабулев ва жиндие бокьарасе ризкъи дагь кьолевги.

Х1акълъунго гьаб цебехун бицараб жоялъулъги руго жидеца иман лъурал гIадамазе Аллагьасул хIалкIолъиялде жидеца тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал. Гьезул иман жегиги цIикIкIине ва гьез цогидал гIадамаздехун дагIватги гьабизе.

* قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾

53. Дуца абе, МухIаммад ﷺ ! Я гьал жидеца напсазе зулму гьабурал, гьел мунагьазулъе ккезе гьарурал Аллагьасул лагъзал! Нужер хьул къотIуге Аллагьасул рахIматалдаса.

Х1акълъунго Аллагьас киналго мунагьал чурула тавбу гьабун жив Аллагьасде вуссарав чиясул. Гьев Аллагь вуго жинца мунагьал чурулев ва жив муъминзабазда гурхIулев.

وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾

54. Нуж русса нужер БетIергьан Аллагьасде гьесие мутIигIлъун ва гьесие тIагIат-гIибадат гьабун.

Нуж тIубанго гьев Аллагьасул амруялда нахърилълъа нужеда ццим бахъун Аллагьасул гIазаб нужее хIакълъилелде цере. Гьеб гIазаб нужеде тIаде бачIараб мехалъ нужее щивго чияс квербакъи гьабуларо ва нужедаса гIазаб нахъеги чIваларо.

وَٱتَّبِعُوٓا۟ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾

55. Нуж нахърилълъа нужер БетIергьанас рещтIине гьабураб бищунго лъикIаб каламалда – Къуръаналда. Гьелъул амру-нагью тIубан, гьелъ хIарам гьабураб хIарам гьабун, хIалал гьабураб хIалал гьабун. **Нужеда ракIалдаго гьечIого, нужеда лъазего лъачIого Аллагьасул гIазаб нужеде щвелалде цереккун.**

Гьеб Аллагьасул гIазаб бачIуна гьес хIукму-къадар гьабураб заманалъ. Гьеб бачIунеб заман цониги напсалда лъаларо ва гьел напсазда гьикъуларо нужее гIазаб гьабилищ абун. Гьеб гIазаб жинде щвезе бокьичIев чи кидаго Аллагьасдаса хIинкъун вукIине ккола.

Гьал аятал руго жидеца мунагь гIемер гьабурал, куфру-ширкалда

ругел, гIаси-пасикъал чагIи жидеца тавбу гьабиялда ахIулел аятал. Къуръаналда жанир ругел тавбуялъул бицарал аятаздасан бищунго кIудияб аят буго гьаб (53) аят. ТIадегIанав Аллагьас «Я дир лагъзал!» абун ахIулеб буго жиндир лагъзал кIодо гьарун ва гьел кантIизе гьарун. Хадуб жинца гьезда амру гьабулеб буго «Нуж Аллагьасул рахIматалдаса хьул къотIун рукIунге» абун. Гьелдаги хадуб жинца гьезда абулеб буго «Аллагьас киналго мунагьал чурула. Аллагь гурхIулев ва мунагьал чурулев вуго» - абун. Гьаб аят цIаларав ва гьалъул пикру гьабурав чи тавбу гьабиялде вачIине тIадаб буго. Гьаб берцинаб ахIиялъе жинца жаваб кьечIев чи абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ вукIин щибго гIажаибаб жо гьечIо: Гьеб бугелъул жинцаги тIаса бищараб бакI.

Жинда Аллагь разилъаяв Савбанидаса имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг рагIана жинца абулев*: «Дие гьаб кинабго дунялалдаса ва гьениб бугеб лъикIабщинаб жоялдасаги цохIо гьаб аят бокьила» - абун. Цинги жинца гьаб (53) аят цIалана.*

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалдаги буго: дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца абулев рагIана: *«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасдалъун гьедула дун: нужеца гьал зобал-ракьазда гьоркьоб бугеб бакI цIолелгIадал мунагьал гьаруниги, цинги нужеца тавбу гьабун Аллагьасдаса мунагьал чури тIалаб гьабуни Аллагьас нужер мунагьал чурула. Дир напс кодоб бугев Аллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун: нужеца мунагьал гьарулел рукIинчIелани Аллагьас нужер бакIалда цоги къавм бижизе букIана жидеца мунагьал гьарулел, хадуб тавбуги гьабулел. Цинги гьезул мунагьалги чуризе рукIана»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَٰحَسْرَتَىٰ عَلَىٰ مَا فَرَّطتُ فِى جَنۢبِ ٱللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ ٱلسَّٰخِرِينَ ﴿٥٦﴾

56. Нужеца тавбо гьабе ва Аллагьасда руса. **Нужеда ракIалдаго гьечIого цо Аллагьасул гIазаб тIаде щвараб мехалъ нужеца абич1ого бук1изе: «Вай дие бугеб пашманлъи ва къварилъи дица Аллагьасе тIадаб гIибадат гьабичIого тей сабаблъун!**

Дун вукIана дица Аллагьги гьесул расулги махсароде гьавулевлъун! Аллагьасда иман лъурал муъминзабазда тIад велъанхъулевлъун! ЦIакъ мекъи ккун вугоха дун!» - абун.

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ ٱللَّهَ هَدَىٰنِى لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾

57. Цоги гьеб напсалъ абич1ого бук1изе: «Аллагьас дунги хIакъаб нухалда тIовитIун вукIаравани дунги Аллагьасдаса хIинкъарал

муъминзабаздаса вукIине вукIана» - абун.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى ٱلْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِى كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

58. Цогиги гьеб напсалъ абичIого букIизе жинда Аллагьасул гIазаб бихьараб мехалъ: «Гьанже дун дунялалде тIад вуссине гьавулевани дун иман лъун лъикIаб гIамал гьабулездаса вукIинаан» – абун.

Гьев инсанасе жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

بَلَىٰ قَدْ جَآءَتْكَ ءَايَٰتِى فَكَذَّبْتَ بِهَا وَٱسْتَكْبَرْتَ وَكُنتَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٩﴾

59. Духъе дир расул вачIана, хIакъаб каламги бачIана. Дуца гьеб гьереси гьабуна, Дида иман лъезеги чIухIана. Мун вукIана хIакъаб диналда жидеца инкар ккурал гIадамаздаса абун.

وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تَرَى ٱلَّذِينَ كَذَبُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

60. Къиямасеб къоялъ жидеца Аллагьасде гIунтIизе гьабун гьереси бицунел рукIарал гIадамал дуда рихьизе руго, МухIаммад ﷺ, жидер гьурмал чIегIерлъун.

ЖужахIалда жаниб гьечIищха киналго чIухIарал гIадамал руссунеб бакI? Жидер БетIергьан Аллагь цо гьавизе чIухIарал,гьесие гIибадат гьабизе чIухIарал, гьесул нигIматазда щукру гьабизе чIухIарал. Гьел гIадамал руссунеб бакI жагьаннама буго. Гьел гIадамалгун цадахъ рукIине руго жидеца Аллагьасул лагъзадериде данде чIухIи гьабурал, гьел хIакъир гьарурал гIадамалги.

وَيُنَجِّى ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ ٱلسُّوٓءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

61. Аллагьасдаса хIинкъарал гIадамал гьеб къоялъул гIазабалдаса хвасар гьарула жидер бахьи буголъиялдалъун ва жидер мурадазда кверщел батиялдалъун.

Гьебги алжаналъул абадиял нигIматал руго. **Гьезда щибго къварилъи хьатIиларо ва гьезда тIаде кинабгIаги пашманлъиги бачIунаро.** Цодагьабги цIикIкIун Аллагьасе гIибадат гьабун букIарабанищ абун рукIуна гьел.

ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

62. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца кинабго жо бижулев. Гьев Аллагь вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев, жиндие бокьараб жо гьабулев, жиндие бокьараб гьабичIого толев.

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ

63. Гьев Аллагьасе буго зобазулги

كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٦٣﴾

ракьалъулги хазинабазул ихтияр ва кверщел.
Гьев вуго гьел хазинаби жиндие бокьухъин рикьулев, гьезул кIулал жинда кодор ругев.
Жидеца Аллагьасдаги гьесул аятаздаги инкар ккурал гIадамал руго ахираталда жал чIорого хутIулел, гьениб жидее щибго лъикIлъи гьечIел.

قُلْ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ أَيُّهَا ٱلْجَٰهِلُونَ ﴿٦٤﴾

64. Дуца абе, МухIаммад ﷺ : «Я гьал Аллагь лъаларел жагьилал ахIмакъал гIадамал!
Нужеца дида амруйищ гьабулеб дица Аллагьасеги гьабичIого цоги жоялъе гIибадат гьабе абун? Гьаб аят рещтIине гьабуна мушрикаца аварагасде абидал дуца нижер аллагьзабазе лагълъи гьабе, цинги нижеца дур Аллагьасе лагълъи гьабизе буго абун.

وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٦٥﴾

65. Х1акълъунго дуда вахIю гьабун буго, МухIаммад ﷺ, гьединго дуда цере рукIарал киналго расулаздаги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ вахIю гьабун букIана:
«Дуца Аллагьасдехун ширк гьабуни гьеб ширкалъ дур кинабго лъикIаб гIамал гIадада хвезе гьабула ва ахираталда мунги вукIуна жал чIорого хутIарал гIадамаздаса»- абун.

بَلِ ٱللَّهَ فَٱعْبُدْ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٦٦﴾

66. ЦохIо Аллагьасе гьабе дуца лагълъи ва мун вукIа Аллагьас жидее кьурал нигIматазда щукру гьабулел гIадамаздасан.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала жиндие хириял аварагзабаз ширк гьабулареблъи. Гьеб калам буго мушриказе цIакъго хIинкъи кьолеб калам: Аллагьас жиндир аварагги ширк сабаблъун гIазабалъе хIакъ гьавулеб мехалъ цогидал мушриказе цIакъаб гIазаб букIунеблъи лъазе кколеб жо буго. Гьединго гьаб рагIи буго муъминзабазеги хIинкъи кьолеб гьел цIунун рукIине балъгояб ширк абун жинда абулеб рияалдаса, ай бихьдае г1ибадат гьабиялдаса. Ва Аллагь гуреб жоялда ахIи бай, хьул лъей гьабиялдасаги.

وَمَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّٰتٌۢ بِيَمِينِهِۦ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا

67. ТIадегIанав Аллагьасул хIакъикъияб къадру лъан гьелда релълъараб кIодолъи гьабичIо Аллагьасе.

يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

Капурзабазда ва мушриказда гьеб
къадру лъазего лъачIо, гьез Аллагьасдехун
ширк гьабуна, гьесие лагълъи гьабизе чIухIана.
Муъминзабилъун ругел гIадамалги гIемерал руго Аллагь вугин аби гуреб гьев Аллагь щив вугев, гьесул сипатал щал ругел, гьесул къадру-къимат ва гьунар-гуч кинаб бугеб, гьесул гурхIел ва щим бахъи кигIанаб бугеб жидеда лъаларел, гьелъул пикруго гьабуларел.
Гьел бусурбаби релълъун рукIуна тIадегIанав Аллагьас Къуръаналда жанир жал какарал капурзабазда: «Нижеца лагълъи гьабулеб буго нижер умумуз лагълъи гьабулеб батараб жоялъе» - абун жидеца абурал. Гьал бусурбабацаги ургъун буго «умумузул дин» абураб цIар, гьезда капурзабаца лъазе гьабун буго «Традиционный ислам» абураб рагIи абизе. Гьеб кIиябго рагIиялъул магIна буго тIад тарав ханасе мутIигIлъизе ккола гьев хан капурчи вугониги абураб. Цогиги гьеб рагIиялъул магIна буго капурал хIакимзабигун рекъон хIалтIизе ккола бусурбабазул диниял хIаракатчагIи абураб.
Гьеб рагIиялъул бищунго мухIканаб магIна буго: Аллагьасул дин ракьалда тIад букIиналъе гIоло жигьад гьабизе ккола абулел бусурбабиги. Исламияб дин ва бусурбаби куфруялъул лагълъиялда рукIине бегьуларо абулел гIалимзабиги; террористал ва экстремистал руго абураб. Гьал гIадамазда тIадегIанав Аллагьасул къадру лъалеб гьечIо, гьесие букIине кколеб кIодолъиги гьабулеб гьечIо, гьев Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъулелги гьечIо.
Гьаб кинабго ракь Аллагьасул хъатиниб жаниб букIине буго Къиямасеб къоялъ. Гьесул кверщаликь буго кинабго махлукъ. Зобалги гьесул кваранаб рахъалда сукIун гIодор лъун рукIуна. Жив тIадегIанав ва жив вацIцIадав вуго Аллагь мушриказ гьесда гIунтIизе гьарулел сипатаздасан. Гьаб рагIиялдаса мурад буго тIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи баян гьаби. Нилъеца кIвар гьабизе кколаро гьал рагIабазул хIакъикъияб магIна ва мурад щиб бугеб абураб масъала лъазе гьабизе. Цересел гIалимзабазул гIадат буго гьединаб калам Аллагьас абураб хIалалъ тей ва гьелда тIад кIалъай гьабунгутIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалдаги буго: *«Аллагьас Къиямасеб къоялъ кинабго ракь хъатикь къала, зобалги сукIун жиндир хьибилалда гIодор лъола, цинги жинца абула: «Дун вуго кинабго махлукъалъул хан. Киреха арал дол ракьалда тIад рукIарал ханзаби»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ

68. Исрапил малаикас ссуралъубе пула гьеб Къиямасеб къо чIезе гIагарлъидал.

وَمَن فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخۡرَىٰ فَإِذَا هُمۡ قِيَامٞ يَنظُرُونَ ٦٨

Цинги зобалаздаги ракьалдаги тIад бугебщинаб жо хун гIодобе ккола, Аллагьасе бокьараб жо хутIизегIан.

Жабраил ва Микаил ва Г1арщ баччарал малаикзаби хутIизегIан, алжаналъур ругел хIурулгIинал ва гъилманал, гъарабашалги хутIизегIан. Живго Исрапил малаикги хутIула. **Цингиги Аллагьас амру гьабун Исрапил малаикас ссуралъуб пула ва кинабго халкъ жидер хобаздасан къватIире рахъун хIинкъун ва хIайранлъун чIола, щиб амрудай жидеде гьабила абун балагьун рукIуна.**

وَأَشۡرَقَتِ ٱلۡأَرۡضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ ٱلۡكِتَٰبُ وَجِاْيٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيۡنَهُم بِٱلۡحَقِّ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ٦٩

69. Циндаго Г1арасат майданги кинабго Къиямасеб къоялъуд ракьги, БетIергьан Аллагьасул нур загьирлъун гьелдалъун гвангъун уна.

Г1адамазул гIамалал хъварал тIахьалги гIодор лъола жидер хIисаб-мизан гьабизе. Аллагьас халкъалда дин малъизе ритIарал аварагзабиги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ, лагъзадерил гIамал хъвалел рукIарал малаикзабиги рачун рачIуна. Аварагзабазда гьикъула жидер умматаз ва къавмалъ щиб жаваб жидее кьураб абун. Г1амал хъвалел рукIарал малаикзабаздаги гьикъула гьел лагъзадерица гьабулеб гIамалалдаса гьезие нугIлъи гьабизе гьабун.

Цогиги абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг ва гьесул уммат жидеца нуг1лъи гьабизе рач1уна цересел умматазухъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рач1ана ва гьез Аллагьасул рисалат гьел умматазухъе щвезе гьабуна»-абун. **Цинги кинабго халкъалъул хIисаб-мизанги гьабула хIакъаб ва битIараб хIукму гьабун. Цониги напсалъе щибго зулмуги гьабуларо.** Гьеб напсалъ гьабураб лъикIаб гIамал нукъсан гьабуларо ва гьелъ гьабичIеб квешаб гIамал гьелда тIадги лъоларо.

وَوُفِّيَتۡ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا عَمِلَتۡ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِمَا يَفۡعَلُونَ ٧٠

70. Щибаб напсалъе жинца гьабураб гIамалалъул жазаъги тIубазе гьабула. Гьев Аллагь жинда лъик1 лъалев вуго жиндир лагъзадерица гьабураб гIамал.

Гьев хIажатав гьечIо гIамал хъварал кагътаздеги, цIадирабаздаги, нугIзаздаги. Гьеб кинабго иш буго лагъзадерил щибго рагIи абизе рес гьечIеб хIалалъ гьезул гIамалалъе гIадилаб хIукму гьабизе гьел мукIур гьариялъе бугеб. Гьаб кинабго жоялде тIадеги гьев инсанасул щибаб лага кIалъазе гьабун, гьебги биччала нугIлъи гьабизе. Гьеб камилаб хIалалъ хIисаб-мизан гьабун хадуб кинабго халкъ кIиго къукъаялде

бикьула ва щибаб къукъа жидер гIамалалда рекъараб жазаълъун бугеб алжаналде яги жужахIалде лъугьине гьарула. Гьаб ахираб хIукму бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا
حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتۡ أَبۡوَٰبُهَا وَقَالَ
لَهُمۡ خَزَنَتُهَآ أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ رُسُلٞ مِّنكُمۡ يَتۡلُونَ
عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتِ رَبِّكُمۡ وَيُنذِرُونَكُمۡ لِقَآءَ
يَوۡمِكُمۡ هَٰذَاۚ قَالُواْ بَلَىٰ وَلَٰكِنۡ حَقَّتۡ كَلِمَةُ
ٱلۡعَذَابِ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ٧١

71. Жидеца Аллагьасде инкар ккурал гIадамал къукъа-къукъаби гьарун, щибаб жамагIат малаикзабаца цере къотIун **жужахIалде рачуна. Гьел къукъаби жужахIалде аскIоре щвараб мехалъ гьелъул рагьаби рагьула.** Ва кутакаб бухIи ва квешаб махI, гIасияб цIадул гьаракь гьезда дандчIвала. **Цинги жужахIалда тIад тарал забаниятаца** (гIазабалъул малаикзаби) **гьезда кIалгьикъи гьабула нужехъе аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIинчIищ нужедаго гьоркьоса жидеца нужее Аллагьасул аятал цIалулел ва нужее хIинкъи кьолел, гьаб жакъа къоялда нужеца дандчIвай гьабизе буго абун. Гьел гIадамаз абула: «РачIана нижехъе аварагзаби** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ**» - абун. Амма гьеб мукIурлъиялъ гьезие щибго мунпагIат гьабуларо. Гьезие хIакълъун буго Аллагьас капурзабазе гIазаб гьабизе буго абун гьабураб къотIи.**

قِيلَ ٱدۡخُلُوٓاْ أَبۡوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَاۖ
فَبِئۡسَ مَثۡوَى ٱلۡمُتَكَبِّرِينَ ٧٢

72. Гьездехун абула: «Нуж лъугьа жужахIалъул рагьабахъан жанире даимго гьеб жужахIалъур рукIинелъун».

ЦIакъ квешаб рукъ буго ва руссунеб бакI буго Аллагьасда иман лъезе, гьесул расуласда нахърилълъине чIухIарал гIадамазе гьаб жагьаннама.

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ رَبَّهُمۡ إِلَى ٱلۡجَنَّةِ زُمَرًا
حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا وَفُتِحَتۡ أَبۡوَٰبُهَا وَقَالَ
لَهُمۡ خَزَنَتُهَا سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمۡ طِبۡتُمۡ
فَٱدۡخُلُوهَا خَٰلِدِينَ ٧٣

73. Дунялалъул рукъор Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъун гьев Аллагьасе гIибадат бацIцIад гьабун жал хьвадарал гIадамалги рачуна алжаналдехун жамагIатал гьарун. Гьел тахазда рекIине гьарун рачуна, ханасде тIаде рачунел къадру кIудиял гьалбал рачунеб хIалалъ. **Гьел муъминзаби алжаналде аскIоре щвараб мехалъ гьел алжаназул рагьаби рагьунго рукIуна гьезул хIурмат гьабун. Алжаналъул хъулухъ гьабулел малаикзабаз гьезда абула: «Нужее салам буго, баракат-рахIматги буго! Нужер х1ал лъик1лъана нуж куфру-ширкалъул ва нипакъалъул**

чороклъабаздаса рацIцIадаллъун рукIиналъ. Гьал алжаназде жанире лъугьа нуж даимго гьенир жанир рукIунеллъун» - абун.

وَقَالُوا۟ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى صَدَقَنَا وَعْدَهُۥ وَأَوْرَثَنَا ٱلْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ ٱلْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَآءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ ٱلْعَٰمِلِينَ ﴿٧٤﴾

74. Гьеб алжан бихьараб мехалъ ва гьенире жанире лъугьунеб мехалъ тIадегIанав Аллагьасе рецц гьабун гьез абула: «Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе буго жинца нижее гьабун букIараб къотIи ритIухъ гьабурав ва жинца нижее гьаб алжаналъул ракь ирсалъе кьурав, гьелда жанир ниж нижее бокьараб бакIалда чIезе бегьулеблъун.

ЦIакъ лъикIаб ажру буго гьаб алжан жидеца Аллагь разилъи тIалаб гьабун лъик1аб гIамал гьабурал муъминзабазе» - абун.

Алжаналда жанив бищунго цеве Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг лъугьине гьавула, цинги гьесул умматалъул муъминзаби лъугьине гьарула. Гьел муъминзаби жидее берцин бихьараб бак1алде уна ва гьенир жал решт1араб мехалъ гьез абула: «Кинабго рецц Аллагьасе буго жинца нижее алжанал кьелин абун гьабураб къот1и т1убарав ва гьадин нижеего бокьараб бак1алда ниж ч1езе алжанал нижее ирсалъе кьурав»-абун.

وَتَرَى ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ ٱلْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ ۚ وَقِيلَ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٥﴾

75. Гьеб къоялъ дуда малаикзабиги рихьила, Аллагьасул Г1арщалда сверун лъугьун жидеца Аллагьасе тасбихI гьабулеллъун ва гьесие рецц гьабулеллъун. Гьадин хIакъаб хIукму гьабун кинабго халкъалъул амру тIубазе гьабула ТIадегIанав Аллагьас.

Гьеб макъамалда кинабго махлукъалъ ТIадегIанав Аллагьасе рецц гьабун «ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ» абула. Муъминзабаца Аллагьасе рецц гьабула жидее кьурал нигIматазде данде, капурзабацаги рецц гьабула жидее хIукму гIадилаб зулму гьечIеб гьабиялде данде. Кинабго махлукъалъго Аллагьасе рецц гьабула жиндир хIукму битIарав, хIикмат камилав хан гьев Аллагь вукIиналда данде.

ТIадегIанав Аллагьасе даимаб щукру ва рецц буго исламияб диналда нилъ т1орит1арав Аллагьас гьеб диналда нилъ хвезеги гьареги, ахираталда жив разиял муъминзабигун цадахъ тIадеги рахъине гьареги.

А-т1абарияс жинда Аллагь разилъаяв Жарир асхIабасдасан бицараб хIадисалда буго: *«Цо къоялъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазул цо къукъаялда абуна: «Дица нужее цIализе*

руго «Сурату Ззумараялъул» ахириял аятал. Гьал аятал цIалараб мехалъ нужедаса жив гIодарав чиясе алжан букIине буго» - абун. Цинги аварагас ﷺ гьел аятал цIалана «Жидеца Аллагьасе гьабизе хIакъаб къадру гьабичIо» абураб аяталдаса байбихьун сурат тIубазегIан (67-74 аятал). Нижедаса цоял гIодулел рукIана, цогидал гIодулел рукIинчIо ва гьез абуна: «Я расулаллагь! Нижеца кигIан яхI бахъаниги ниж гIодизе абун нижеда гIодизе кIвечIо» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица гьел аятал гьанжесалалъги цIализе руго. Нужедаса гIодизе бачIинчIев чияс гIодулеб хвелгIаги гьабе» - абун».

Гьаб хIадис сахIихIаб бугин абичIониги хъвана. Гьаб хъваялъе гIиллаги буго–гьаб Сурату Ззумаралъул ахир буго цIакъ берцинаб, пасихIаб, жиб цIалулеб мехалъ назму цIалулеб гIадаб чвахи букIунеб ва берцинаб бакъан бачунеб гIадаб гьаракьги букIунеб. Гьаб Къуръан цоги мацIалде буссине гьабураб мехалъ кигIанго пасихIаб таржама бугониги гьеб Къуръаналъул пасихIлъи, назмуялъул берцинлъи, бакъаналъул хIеренлъи къватIибе кьезе кIоларо. Х1акъикъияб хIалалъ Къуръаналъул пасихIлъи ва берцинлъи бичIчIуларо Аллагьас жидее баракат бугеб, жиндилъ иманалъул нур бугеб гIелму кьурал гIадамазда гурони. Нилъеда тIадаб жо буго гьаб Къуръан Аллагьасул калам букIиналда божун, гьеб бищунго хирияб, пасихIаб ва даимго жиб нахъе хутIулеб ва жиндир хIукму кинабго умматалъе гIаммаб калам букIиналда божун гьеб цIали, гьелъул вагIза боси, гьелъул хIукмуялда нахърилълъин. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абухъин нилъер берал гIодулел гьечIони гьел гIодунгутIиялда ракI къварилъун, ракI гIодун рукIин. Аллагьас тавпикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун «Сурату Ззумаралъул»
тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе буго.

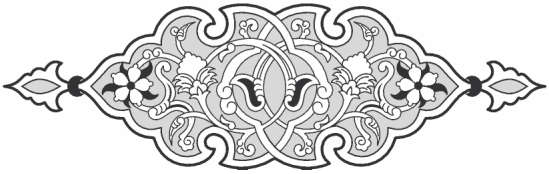

40. Сурату Гъа́фир

سُورَةُ غَافِرٍ

Гъаб сурат Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бицунеб хIукмуги Исламалъул аслиял рукнабилъун ругел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари, ахираталда иман лъеялъул буго. ХIакъаб ва батIулаб, тIоритIел ва къосин цоцаде данделъун гьел цоцазде къацандизе гьарун, инсанасе вагIза гьабулеб буго ва гьев инсан хIакъаб жоялде вачунев вуго.ТIадегIанав Аллагьасул сипатаздалъун байбихьун, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал рицун, хадуб капурзабазул инкар ва гIамал кIодолъи бицун буго. Цересел умматазул гIасиял къавмазул ва гьезие гьабураб гIазабалъулги бицун буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ГIарщ баччун ругел хириял малаикзабазулги бицун буго.

Къиямасеб къоялъул хIинкъаби ва гьенир рукIунел къварилъабазул цо бутIа баян гьабун буго. Жидер БетIергьан Аллагьасда цере гьел капурзаби гIодогIанлъун, хIелун эхети баян гьабун буго. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал муъминзабазда ва иман лъезе чIухIарал залимзабазул бицун Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ПиргIавнил къиса бицун буго. Цогидал Мусал عَلَيْهِ السَّلَامُва ПиргIавнил къисабазулъ бицинчIев цо муъминчи ПиргIавнида цеве чIеялъул бицун буго: жинца хIакъаб рагIи бицун ПиргIавнги гьесул къавмги иман лъеялде ахIизе.

Муъминзабазе ва капурзабазе мисал бачун буго беццав чиясул ва канлъи бихьулев чиясул мисал бачун. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналде тIоритIел гьабулел аятал ва гIаламатал баян гьарун руго. Сураталъул ахиралда Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гьесул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамал руссунеб бакI ва гьезул букIунеб квешаб хIал баян гьабун буго.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «Жинца мунагьал рахчулев» абураб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гьеб цIаралдалъун: сурат байбихьун букIиналъ. Гьаб сураталда цогиги «Муъминчиясул сурат» абунги абула гьелда жаниб ПиргIавнил къавмалдаса жинца иман лъурав чиясул хабар бицун бугелъул.

Къуръаналда жаниб анкьго сурат буго жидер байбихьи «ХIа мим» абун бугел. Гьезул хиралъи бицарал хIадисалги руго. Гьезда цIар тун буго Къуръаналъул бакьулъ бакI (сердцевина), Къуръаналъул хьон абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну МасгIудица абуна: «Дун ХIа,мимал цIализе лъугьараб мехалъ алжаналъул ахакь сверулев вугев гIадин вукIуна» - абун.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. Х1а, Мим. حمٓ ١

Т1адег1анав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьаб к1иго х1арп абиялдалъун бугеб.

2. Гьаб хирияб Къуръан буго Жиндир гуч бергьарав, жиндир г1елму камилав. تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ٢

Жиндир махлукъалъул киналго ах1валал жинда лъалев, гьезие мустах1икъаб жоги жинда лъалев, жиндие бокьараб жо гьабизе жиндилъ гьунарги, гучги бугев Т1адег1анав Аллагьас жиб рещт1ине гьабураб.

3. Жинца мунагьал рахчулев, жинца лагъзадерил тавбу къабул гьабулев. Жиндехун г1асилъарал г1адамазе г1акъуба гьаби гучав. Жиндир ц1об-рах1му ва нигI матал кьейи г1емерав. غَافِرِ ٱلذَّنۢبِ وَقَابِلِ ٱلتَّوْبِ شَدِيدِ ٱلْعِقَابِ ذِى ٱلطَّوْلِ ۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ إِلَيْهِ ٱلْمَصِيرُ ٣

Жив гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьеч1ев вуго гьев Т1адег1анав Аллагь:** жив Халикълъун, Разикълъун, Маг1будлъун (жиндие лагълъи гьабулев) вугев. **Ахираталда кинабго халкъалъул руссинги гьев Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **буго.** Къиямасеб къоялъ жинца х1исаб-мизан ва жазаъ гьабулев хан цох1о Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго.

4. Гьаб Къуръаналда къацандуларо, жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятал нахъеги ч1аваларо Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, авараг гьереси гьавулел г1адамаз гурони.** مَا يُجَٰدِلُ فِىٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِى ٱلْبِلَٰدِ ٤

Гьел инкарчаг1и гьаб дунялалъул рукъор хьвадиялде балагьун, гьезул бечелъиялда бахиллъун, гьезул ч1ух1арал минабаз г1ажаиб гьавун, **гьелдалъун мун гуккизе ч1оге, я гьав муъминав инсан!** Гьеб буго ц1акъ хехго т1аса унеб, жинда цох1о лах1заталъги божи гьеч1еб дунялалъул ч1аголъи. Гьеб дунялалде ракI гъун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ к1очон хьвадарал къавмазул ахир кин ккарабали лъазе бокьани – г1енекке дуе бицунеб хабаралда ва гьелдасан вагI заги босе.

5. Гьаб дур умматалъ мун гьереси гьавуна абун дуца ракI къварид гьабуге, Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! **Гьездасан цере рук1арал Нух1ил къавмалъги ва цогидал гьездасан хадур рук1арал къавмазги жидеда** كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَٱلْأَحْزَابُ مِنۢ بَعْدِهِمْ ۖ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍۭ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ ۖ وَجَٰدَلُوا۟ بِٱلْبَٰطِلِ لِيُدْحِضُوا۟ بِهِ ٱلْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ٥

ритIарал аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьереси гьаруна.**
Гьеб щибаб къавмалъ къасд гьабуна жидер аварагасе къварилъизарал гьабизе. Аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ чIвазе къасд гьабуна цо-цо къавмаз ва гьез аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ чIвана. **Гьел къавмаз батIулаб жоги бицун хIакъаб жо къезабизе, гьеб хвезабизе яхI бахъи гьабуна. Дица гьел къавмал Дир гIазабалдалъун ккуна. Кинаб гIазабха Дица гьезие гьабураб?** ЦIакъ квешаб гIазаб гьабуна: гьел къавмал гьалаг гьарун гьезул наслу бакъвазе гьабуна. Гьезул чIухIарал хъулби-кIалгIабиги чIвадаллъун гьаруна. Гьезул бечелъи хазинаги гIадада хвезе гьабуна.

وَكَذَٰلِكَ حَقَّتۡ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى ٱلَّذِينَ
كَفَرُوٓاْ أَنَّهُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِ ٦

6. Гьадинаб гIазаб щвезе букIин хIакъаб буго, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дур умматалъул капурзабаздаги. Х1акълъунго гьел руго жал жужахIалъул агьлулъун ругел гIадамал.**

ٱلَّذِينَ يَحۡمِلُونَ ٱلۡعَرۡشَ وَمَنۡ حَوۡلَهُۥ يُسَبِّحُونَ
بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيُؤۡمِنُونَ بِهِۦ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ
لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَا وَسِعۡتَ كُلَّ شَيۡءٖ
رَّحۡمَةٗ وَعِلۡمٗا فَٱغۡفِرۡ لِلَّذِينَ تَابُواْ وَٱتَّبَعُواْ
سَبِيلَكَ وَقِهِمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ٧

7. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ГIарщ баччарал малаикзаби ва гьеб гIарщалда сверун ругел Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **хириял малаикзабиги жидеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI гьабулел руго, гьесие рецц гьабулел ва гьесдаса муъминзабазул мунагьал рахчи тIалаб гьабун гьесие хIелун дугIа гьабулелги руго.**
Гьел малаикзабаца абула: «Я нижер БетIергьан Аллагь! Дур рахIмат ва гIелму кинабго жоялда жинца щвей гьабулеб буго. Гьеб дур рахIматалдалъун дуца мунагьал чуре жидеца тавбу гьабун дур хIакъаб диналда руссарал ва гьелда чIарал муъминзабазул. Ва Дуца гьел цIуне Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**, жужахIалъул гIазабалдасаги.**

رَبَّنَا وَأَدۡخِلۡهُمۡ جَنَّٰتِ عَدۡنٍ ٱلَّتِي وَعَدتَّهُمۡ
وَمَن صَلَحَ مِنۡ ءَابَآئِهِمۡ وَأَزۡوَٰجِهِمۡ
وَذُرِّيَّٰتِهِمۡۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٨

8. Я нижер БетIергьан! Дуца гьел муъминзаби лъугьине гьаре жал даимго жанир рукIунел алжаназда, Дуца гьел муъминзабазе ва гьезул жидеца иман лъурал умумузе жиб къотIи гьабун букIараб гьеб алжанги.
Гьезул руччабазе ва гьезул лъималазеги жиб къотIи гьабураб, жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабун бугони. Х1акълъунго Мун вуго БетIергьан Аллагь дур гуч бергьарав ва дур хIукмуялъулъ хIакимияв, жинда жаниб маслихIат ва пайда бугеб хIукму гурони гьабуларев.

وَقِهِمُ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ وَمَن تَقِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ يَوۡمَئِذٖ فَقَدۡ رَحِمۡتَهُۥۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ٩

9. Дуца гьел муъминзаби цIуне, БетIергьан, гьез хадур мунагьал гьариялдасаги. Дуца жив мунагьаздаса цIунарав чи вуго мун жинда гурхIарав чи.

Гьеб дур гурхIел жидее щвей буго бищунго кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва бахьи буголъи.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб лъабго аяталда жаниб бицараб жоялъул магIна буго: Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хириял малаикзаби гьесие даимго тасбихI-сужда гьабун гьесие гIибадат гьабулеллъун рукIин, гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIуларел рукIинги. Гьал капурзаби щиб жоялда божун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъулел? Гьел щай Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъуларел?!

К1иабилебги магIна буго: хириял малаикзабаца муъминзабазе дугIа гьабизе байбихьилелде цебе Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабулеб буго, гьесул гурхIел-рахIму бергьараб букIин, гIелму-лъай камилаб букIин бицунеб буго. Гьаб буго муъминзабазда дугIа гьабиялъул адаб лъазе гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда гьабулеб гурхIел ва малъа-хъвай.

Лъабабилебги пайда буго: Муъминзабазда рекъараб буго жидеца дугIа гьабулеб мехалъ жидер умумузе ва агьлу-хъизаналъе гIаммаб дугIа гьаби, киналго муъминзабазда щвей гьабулеб дугIа гьабиги. Гьеб буго гурхIел-рахIму букIиналъул гIаламат, гьеб гурхIел-рахIму букIин муъминчиясул гIаламат буго ва гьесдаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIалаб гьабулеб жоги буго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنَادَوۡنَ لَمَقۡتُ ٱللَّهِ أَكۡبَرُ مِن مَّقۡتِكُمۡ أَنفُسَكُمۡ إِذۡ تُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلۡإِيمَٰنِ فَتَكۡفُرُونَ ١٠

10. Х1акълъунго къиямасеб къоялъ капурзабазде ахIула: «Нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахьи цIакъ гучаб буго нужерго напсазда нужер ццим бахьиналдаса.

Дунялалдаго Нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъеялде ахIулел рукIана, амма нужеца гьеб ахIиялъе жаваб кьечIо ва нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар ккун чIана. Гьелдалъун нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццимги бахьана. Гьанже нуж пащманлъана абун щибго жо хисизе гьечIо».

قَالُواْ رَبَّنَآ أَمَتَّنَا ٱثۡنَتَيۡنِ وَأَحۡيَيۡتَنَا ٱثۡنَتَيۡنِ فَٱعۡتَرَفۡنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلۡ إِلَىٰ خُرُوجٖ مِّن سَبِيلٖ ١١

11. ЖужахIалъе жал хIакълъараблъи лъараб мехалъ капурзабаца абула: «Я нижер БетIергьан! Дуца ниж кIиго нухалъ хвезе гьаруна ва кIиго нухалъ

чIагоги гьаруна гьанже ниж мукIурлъана нижер мунагьазе.
Нижеда якъинго лъана ниж мекъи ккараблъи. **Гьанже нижее гьаб жуждахIалдаса къватIире рахъун дунялалде тIад руссине нух гьечIищ?** Гьединаб рес-санагIат гьечIищ? Нижеца мун разилъулеб гIамал гьабизе ва гьаб гIазабалдаса ниж хъвасарлъизе!
К1иго нухалъ хвезе гьаруна абураб рагIиялъе магIна гьабун гIалимзабаца абуна: цин жал рукIинчIо дунялалъул чIаголъиялда. Цинги чIаго гьарун, хадур хвезе гьаруна абураб. К1иго нухалъ чIаго гьаруна абураб рагIиялъул магIнаги буго цо нухалъ дунялалда чIаго гьаруна, цинги ахираталдаги чIаго гьаруна абураб.

ذَٰلِكُم بِأَنَّهُۥٓ إِذَا دُعِيَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُۥ كَفَرۡتُمۡ وَإِن يُشۡرَكۡ بِهِۦ تُؤۡمِنُواْۚ فَٱلۡحُكۡمُ لِلَّهِ ٱلۡعَلِيِّ ٱلۡكَبِيرِ ١٢

12. Гьел капурзабазе жаваб гьабун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула: «Х1акълъунго гьеб нужее бугеб гIазаб буго нуж Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялда ахIараб мехалъ нужеца гьелда инкар кквеялъ, Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабиялде нуж ахIарал чагIазда нужеца иман лъуна ва нуж гьезда нахърилъиналъги. Гьанже хIукму гьабулев чи Жив к1удияв ва т1адег1анав цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго. Гьел хъанчазе ва цогидал аллагьзабазе жакъа щибго рагIи ва ихтияр гьечIо. Нужее гьаб гIазабалдаса хвасарлъиги гьечIо.

هُوَ ٱلَّذِي يُرِيكُمۡ ءَايَٰتِهِۦ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ رِزۡقٗاۚ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ ١٣

13. Гьев БетIергьан Аллагь вуго нужер хан, я гьал гIадамал! Жинца нужеда аятал ва гIаламатал рихьизе гьарулев.
Жив цо вукIиналда ва жиндир хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел. **Жинца нужее зодисан ризкъиги рещтIине гьабулев:** цIад базе гьабулев, гьелдалъун нужее ах-хур бижизе гьабулев. **Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гьал гIаламатал рихьуларо ва гьезул вагIзаги босуларо жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда тIад чIарал муъминзабаца гурони.** Жидеца тавбу гьабун лъикIаб гIамал гьабулел, гIадамазе рихьдае ва реццалъе гIамал гьабиялдаса, мунапикълъи гьабиялдасаги жал рикIкIадал.

فَٱدۡعُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١٤

14. Нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабе куфру-ширкалдаса бацIцIадаб, гьеб капурзабазе рихунеб бугониги ва гьез

нужеде рагъ гьабулеб бугониги.

رَفِيعُ ٱلدَّرَجَٰتِ ذُو ٱلۡعَرۡشِ يُلۡقِي ٱلرُّوحَ مِنۡ أَمۡرِهِۦ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ لِيُنذِرَ يَوۡمَ ٱلتَّلَاقِ ١٥

15. Жиндир даражаби тIадегIанав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ : кинабго ханлъи ва тIадегIанлъи жиндие бугев. **Жиб кIудияб Г1арщалъул БетIергьанги вуго.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб махлукъалъул бищунго кIудияб жо буго абуна гьеб Г1арщ. Гьеб буго зобалазулги ракьазулги киналго халкъазда ва ракьазда жиб сверун бугеб. Гьеб Г1арщалъул БетIергьан вукIин, гьелда тIадегIан вукIин буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ханлъи ва къудрат гучаб букIиналъул гIаламат. **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир халкъалдаса жиндие вокьарав чиясде витIула жиндир вахIю босун Жабраил малаик. Гьеб вахIюялдалъун расулас** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **умматалъе хIинкъи кьезе кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун цоцаде данделъулеб къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун.** Жиндилъ БетIергьан Аллагьги гьесул лагъзалги данде чIвалеб, зобалазулги ракьалъулги агьлу цоцаде данде чIвалеб.

يَوۡمَ هُم بَٰرِزُونَۖ لَا يَخۡفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِنۡهُمۡ شَيۡءٌۚ لِّمَنِ ٱلۡمُلۡكُ ٱلۡيَوۡمَۖ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ ١٦

16. Гьеб къоялъ кинабго халкъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **цебе чIун букIуна: гьел щибго жоялъ рахчизе гьаруларо.** Гьеб Г1арасат майдан цIан битIараб авлахъалда релълъун букIуна.

Гьеб халкъалъул цониги гIамал, рагIи ва рекIел хиялги Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **балъго букIунаро.** Кинабго жо гьесда лъалеб букIуна. **«Жакъа тIобараб ханлъи ва кIодолъи щив чиясе бугеб?» - абун ахIула Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **.** Гьесие жаваб гьабизе кIолев щивго чи вукIунаро ва БетIергьан Аллагьас жинцаго жаваб гьабула: **«Жиндир гуч бергьарав, жив цогояв Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **буго жакъа тIобараб ханлъи» - абун.**

ٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡۚ لَا ظُلۡمَ ٱلۡيَوۡمَۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ١٧

17. Жакъа щибаб напсалъе жазаъ гьабизе буго жинца гьабураб гIамалалда рекъараб, жакъа кинабгIаги зулмуги букIине гьечIо.

Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жинца хIисаб-мизан цIакъ хех гьабулев вуго. Гьес кинабго халкъалъул хIисаб цохIо заманаялъ гьабула. Инсанасда релълъараб гьечIо БетIергьан Аллагьасул тIабигIат: цо иш гьабулев вугони инсанасда цоги иш цадахъ гьабизе кIоларо. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ кIола кинабго халкъалъул хIисаб цого заманаялъ гьабизе. Дунялалъул рукъоб кинабго халкъалъе ризкъи цадахъго кьолеб букIараб гIадин, ахираталда гьезул хIисабги цадахъго гьабула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдасан бицараб хIадисалда буго: *«Цо къо къалъуде щолеб заманалда жаниб алжаналъул агьлу алжаналде жанибе лъугьун хIалхьон букIуна, жужахIалъул агьлу жужахIалдеги лъугьун букIуна»*-абун. Х1адис ибну Жаририца ва ибну абиХ1атимица бицана.

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْآزِفَةِ إِذِ ٱلْقُلُوبُ لَدَى ٱلْحَنَاجِرِ كَٰظِمِينَ ۚ مَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾

18. Дуца мушриказе хIинкъи кье, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиб цIакъ гIагарда бугеб Къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун. ГIемер хIинкъун жидер ракIал карандасан къватIире кIанцIизе хIадурлъун щокъроре рахун рукIунеб. Кутакаб хIинкъи ва пащманлъи жаниб бахчун гьел рукIунеб. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъун жидеца напсазе зулму гьабурал гIадамазе гьеб къоялъ гьудул-гьалмагъ вукIунаро ва гьезие шапагIат гьабулев чиги вукIунаро гьездаса гIазаб борхизе кIолев.

يَعْلَمُ خَآئِنَةَ ٱلْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِى ٱلصُّدُورُ ﴿١٩﴾

19. ТIадегIанав Аллагьасда лъала нужер бералъ гьабураб хиянатги: гьеб цIогьор гIадин хIарамаб бак1алде балагьараблъи лъала. **Нужер ракIазда жаниб бахчун бугеб балъголъиги лъала гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ.**

Х1арамаб бакIалде бер балагьараб мехалъ нужер рекIелъе бачIунеб хивалги лъала. Гьав Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ балъго хутIила абун нужеца щибго хIарамаб ва карагьатаб жо гьабуге, я гьал муъминзаби!

وَٱللَّهُ يَقْضِى بِٱلْحَقِّ ۖ وَٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَقْضُونَ بِشَىْءٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

20. Т1адег1анав Аллагь вуго жинца хIакъаб жоялдалъун хIукму гьабулев. Гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун жидеца лагьлъи гьабулел хъанчал руго жидеда щибго жоялъулъ хIукму гьабизе кIоларел.

Гьел ругелъул рухI гьечIел, гIакълу гьечIел, гIадамазул квераз цIул, гамачI ва цогидабги жо бикIун, буцIун гьарурал къаркъалаби.

Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва бихьулев. Балъго щурун бицараб жоги гьесда рагIула, рекIелъ ругел пикрабиги гьесда рихьула ва лъала.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ كَانُوا۟ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا۟ هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِى ٱلْأَرْضِ

21. Гьал Маккаялъул мушрикал сапаразде хьвадуларищ ва гьез пикру гьабуларищ жидеда цере рукIарал умматазул ахир киндай ккана абун.

فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُ بِذُنُوبِهِمۡ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٢١﴾

Гьел гIемерго къуват-гуч бугелги рукIана ва жидеца ракьалда тIад шагьарал, росаби ран гIезегIанго лъалкIалги тун рукIана.
Жал гIаси-пасикълъиялда чIараб мехалъ ва жидер мунагьалги гIемерлъараб мехалъ гьел Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьаруна. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса гьел цIунизе кIолев щивго чиги вукIинчIо. Я дунялалъул ханзаби рукIинчIо гьезие квербакъи гьабулел, яги гьез жидее лагълъи гьабурал алллагьзаби рукIинчIо.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ كَانَت تَّأۡتِيهِمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَكَفَرُواْ فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُۚ إِنَّهُۥ قَوِيٌّ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ﴿٢٢﴾

22. Гьел гьалаг гьариялъе сабабги букIана жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде ахIулел аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рачIун рукIин, гьез баянал аятал ва хIужабиги рачIун рукIин. Гьел къавмаз инкар ккуна Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезе, гьесул расулаздаги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ мутIигIлъизе.
Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел жиндир гучаб гIазабалдалъун ккуна. Х1акълъунго Аллагь жив гучав вуго, жинда гIасилъаразе гIакъуба къвакIараб гьабулевги вуго.

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا وَسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَهَٰمَٰنَ وَقَٰرُونَ فَقَالُواْ سَٰحِرٞ كَذَّابٞ ﴿٢٤﴾

23.24. Х1акълъунго Дица Муса аварг витIана Дир мугIжизаталгун ва жал баянал хIужжабигун жидеца ракьалда тIад пасалъи ва зулму гьабун хьвадулел рукIарал Пирг1авнида, гьесул вазир Гьаманида, гIемераб хазинаялъул бетIергьанлъун вахъун вукIарав Къарунидаги ва гьезда нахърилълъарал къибтIияздаги.
Гьез Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ хIакъалъулъ абуна: «Гьав чи вуго цIакъ сихIру гьабизе ругьун гьабурав сахIир ва жинца гьереси бицунев чи» – абун.

فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلۡحَقِّ مِنۡ عِندِنَا قَالُواْ ٱقۡتُلُوٓاْ أَبۡنَآءَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَعَهُۥ وَٱسۡتَحۡيُواْ نِسَآءَهُمۡۚ وَمَا كَيۡدُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ ﴿٢٥﴾

25. Гьезухъе Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ хIакъаб диналдалъун вачIараб мехалъ, Дир рахъалъан жив ритIухъ гьавулел мугIжизаталги рихьизе гьарураб мехалъ ПиргIавница ва гьесул агьлуялъ абуна: «Нужеца бануисраилазул Мусада иман лъурал гIадамазул бихьинал лъимал чIвае, гьезул ясал чIаго те» – абун.

Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьавилелде цебеги ПиргIавница гьеб зулму гьабулеб букIана бануисраилазе. Гьанже Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ баянал хIужабигун вачIиндал, жиндир сихIручагIиги гьесда иман лъун жиндаса руссиндал, ПиргIавница хIукму гьабуна бануисраилал дагълъизе гьезул васал чIвазе ва гьезул ясал жидее гъарабашаллъун кквезе. **Ва амма гьел капурзабазул макру ва тадбир жиб гIадада хвараб, чIобого хутIараб букIуна.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ толаро гьезул макру къезе гьабичIого ва гьел инжит гьаричIого.

26. ПиргIавница жиндир гIакълучагIазда абуна: «Нужеца дун те дица Муса чIвазе, цинги гьев Мусаца ахIи бае абе жиндир БетIергьанасда дир чIваялдаса жив хвасар гьаве абун.

وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ ذَرُونِيٓ أَقۡتُلۡ مُوسَىٰ وَلۡيَدۡعُ رَبَّهُۥٓۖ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ دِينَكُمۡ أَوۡ أَن يُظۡهِرَ فِي ٱلۡأَرۡضِ ٱلۡفَسَادَ ٢٦

Гьеб рагIи гьес абуна жиндир къавмалда бихьизабизе жив Мусадаса хIинкъулареблъи, гьесул Аллагьасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулареблъи. ПиргIавница къавмалда абулеб букIиндал дун вугин нужер бищунго кIудияв ва тIадегIанав БетIергьан абун.

АбухIаян абулев гIалимас абуна: «МухIканаб жо буго жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат батарав ПиргIавнида лъалеб букIин Муса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вукIин, гьес бихьизе гьабураб мугIжизатги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб баянаб ва загьираб далил букIин гьев авараг вукIиналда ва амма гьев ПиргIавн цIакъ хъубав, къабихIав чи вукIана, гьесие гIадамал чIвайги щибго кIвар гьечIеб жо букIана.

Гьесие цIакъ бокьун букIана жиндир ханлъи бахъизе вачIарав Муса чIвазеги, киннигин гьесул рекIелъ хIинкъиги букIана гьев Муса чIваялдалъун жинда тIад гьалаглъи хехго бачIинилин. Гьедин бугелъул жив агьлуялда мушавара гьабулев гIадин кIалъана: «Дун Муса чIвазе те нужеца» - абун, гьеб агьлуялъ жив Муса чIваялдаса нахъе чIваравлъун вукIине. Хадубги ПиргIавница абуна: **«ХIакълъунго Дун хIинкъун вуго гьав чияс нужер дин хисизе гьабилин абун –** нужеца дие гьабулеб лагълъиги тун гьесул Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабила» – абун. **«Яги гьес гьаб ракьалда тIад цо гIадлу хвей ва пасалъи гьабила абун хIинкъун вуго дун» –** абун.

ГIарабиязул кици буго: «ПиргIавница вагIза гьабулеб буго» - абун. Гьеб кици бачIараб бакIги гьаб аят буго. Унгоги гьечIищха гьаб бакIалда ПиргIавн вагIзачилъун кIалъалев?!

27. Цинги Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «ХIакълъунго дица дир БетIергьан Аллагьасдалъун ва нужерги БетIергьан

وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِنِّي عُذۡتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٖ لَّا يُؤۡمِنُ بِيَوۡمِ ٱلۡحِسَابِ ٢٧

Аллагьасдалъун цIуни гьарулеб буго, щивав жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва Къиямасеб къоялда иман лъоларев, жив чIухIарав ва гIамал кIудияв чиясул заралалдасан» - абун.

Гьеб дугIа Мусаца гьабуна цохIо ПиргIавнил цIар бахъичIого гIаммаб хIалалъ киналго зулмучагIазул зулмуялдаса цIуни гьарулевлъун вукIун.

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَٰنَهُۥٓ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّىَ ٱللَّهُ وَقَدْ جَآءَكُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ مِن رَّبِّكُمْ ۖ وَإِن يَكُ كَٰذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُۥ ۖ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ ٱلَّذِى يَعِدُكُمْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾

28. Цинги ПиргIавнил агьлуялдаса жив вугев, жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва Мусада иман лъурав, гьеб иман лъейги бахчун вукIарав цо муъминчияс абуна: «Нужеца гьав чи чIвазехъинищ вугев гьес жиндир БетIергьан Аллагь вуго абураб рагIи сабаблъун? Цоги гьас нужее гьабураб къварилъиги гьечIо. **Х1акълъунго гьев нужехъе баянал хIужабигун ва мугIжизаталгун вачIун вуго нужер БетIергьанасул рахъалъан жив Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIиналда тIоритIел гьабулел. Гьев чи жинца гьереси бицунев ватани, гьеб гьересиялъул мунагь-хIакъ гьесие жиндиего букIина. Гьев чияс битIараб жо бицунеб батани гьес нужее хIинкъи кьолеб гIазабалъул цо бутIагIаги щвела нужеда: нужеца гьесда иман лъечIони ва гьев чиги чIвани. Х1акълъунго Аллагьас тIовитIуларо ва квербакъиги гьабуларо жив къосиналъулъ гIорхъолъан арав чиясе ва жинца гьереси бицунев чиясеги» - абун.**

ПиргIавница Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ чIвазе къасд гьабидал, гьев ПиргIавнил къавмалъ Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ гьареси гьавиги бихьидал, гьев муъминчи хIинкъичIого цеве чIана пиргIавнида ва жинца насихIат гьабулевлъун кIалъана жив Мусал рахъ ккун кIалъалев вукIин бичIчIулареб хIалги гьабун. Хадубги гьев муъминчияс абуна:

يَٰقَوْمِ لَكُمُ ٱلْمُلْكُ ٱلْيَوْمَ ظَٰهِرِينَ فِى ٱلْأَرْضِ فَمَن يَنصُرُنَا مِنۢ بَأْسِ ٱللَّهِ إِن جَآءَنَا ۚ قَالَ فِرْعَوْنُ مَآ أُرِيكُمْ إِلَّا مَآ أَرَىٰ وَمَآ أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ ٱلرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

29. Я дир къавм! Жакъа нужее ханлъи буго гьаб Мисриялъул ракьалда тIад. Нуж цогидал къавмаздаса бергьаралги руго.

Нужеца бануисраилал нужер лагъзаллъун ккун руго. **Нагагь нилъеде тIаде Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб бачIани нилъее квербакъулев щив чиха вукIине вугев?» – абун.** Цинги ПиргIавница жиндирго чIухIи ва гIамалкIодолъи загьир гьабуна ва гьес абуна:

«Дида лъикIаблъун бихьуларо нуж нахърилълъине дица нужеда бицараб жоялда гурони» - абун. Гьеб буго жинца Муса чIвазехъин вуго абураб рагIи. Хадубги гьес абуна: **«Дица нужги тIоритIулел гьечIо битIараб нухалда гурони»**-абун. ПиргIавние жиндир рагIи гурони битIараб букIинчIо, жиндир нух гурони хIакъабги букIинчIо.

وَقَالَ ٱلَّذِىٓ ءَامَنَ يَٰقَوۡمِ إِنِّىٓ أَخَافُ عَلَيۡكُم مِّثۡلَ يَوۡمِ ٱلۡأَحۡزَابِ ٣٠

30. Цинги гьев иман лъурав чияс абуна: «Я дир къавм! ХIакълъунго дун хIинкъун вуго нужедеги щвезе гурин абун цересел умматазул аварагасде данде рахъарал къукъабазде щвараб гIадаб гIазаб.

مِثۡلَ دَأۡبِ قَوۡمِ نُوحٖ وَعَادٖ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡۚ وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلۡمٗا لِّلۡعِبَادِ ٣١

31. НухIил къавмалда, ГIадилазда, Самудиязда щвараб гIадаб, гьезда хадур рукIараздаги щвараб гIадаб гIазаб щвезе гурин абун. ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъзадерие зулму гьабизе бокьулев гьечIо.

Гьел къавмазда щвараб гIазаб букIана жидер куфру-ширк сабаблъун щвараб.

وَيَٰقَوۡمِ إِنِّىٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ يَوۡمَ ٱلتَّنَادِ ٣٢

32. Я дир къавм! дун хIинкъун вуго нужеда Къиямасеб къоялъул гIазабги щвелин абун.

«Вай дие бугеб къварилъи» абун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъараб къавмалъ ахIулеб къо буго гьеб.

يَوۡمَ تُوَلُّونَ مُدۡبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ مِنۡ عَاصِمٖۗ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٖ ٣٣

33. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдасан хIинкъун, мугъ бан нуж лъутун унеб къо буго гьеб. Амма нуж гьеб гIазабалдаса рорчIуларо ва нуж гьелдаса цIунулев чиги вукIунаро. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив къосаравлъун тарав чи жинца битIараб нухалда тIовитIулев чиги вукIунаро.

وَلَقَدۡ جَآءَكُمۡ يُوسُفُ مِن قَبۡلُ بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَمَا زِلۡتُمۡ فِى شَكّٖ مِّمَّا جَآءَكُم بِهِۦۖ حَتَّىٰٓ إِذَا هَلَكَ قُلۡتُمۡ لَن يَبۡعَثَ ٱللَّهُ مِنۢ بَعۡدِهِۦ رَسُولٗاۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَنۡ هُوَ مُسۡرِفٞ مُّرۡتَابٌ ٣٤

34. ХIакълъунго нужехъе Мусадаса цеве Юсуп аваргги вачIун вукIана баянал хIужабигун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде ахIизе. Амма нуж гьев авараг вукIиналда щакдарулел руго, гьев жиндалъун вачIараб жоялда нужеца инкарги ккун руго.

Гьаб рагIи буго Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ заманалъ ругел бануисраилазул умумузухъе вачIун вукIана Юсуп

авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абураб. **Цинги гьев Юсуп авараг** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **хвараб мехалъ нуж цIакъ рохана ва нужеца абуна: «Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесда хадув тIокIав авараг** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **витIизе гьечIо»** - абун. Щибго жидее гIелму ва хIужжа гьечIеб жо бицун абуна гьез гьеб рагIи. **Гьедин къосине гьарула Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **кинавниги жив гIасияв, Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналъулъ щакдарулев чи.** Жидее баянал хIужаби рачIараб мехалъ жидеца иман лъечIел гIадамал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидер къосиналъулъ ва куфруялъулъ тола. Ахираталда гьезие жужахIалъул гIазабги гьабула.

ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ سُلۡطَٰنٍ أَتَىٰهُمۡۖ كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ وَعِندَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْۚ كَذَٰلِكَ يَطۡبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلۡبِ مُتَكَبِّرٖ جَبَّارٖ ﴿٣٥﴾

35. Жидее щибго хIужа-далил гьечIого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятазда ва гьесул расулазда** عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ **къацандулел гIадамал руго гьел. Гьезда ццим бахъин гучаб букIуна Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ва муъминзабазулги. Гьел Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, гьесул аваргзаби гьереси гьарурал гIадамазул ракIазда куфруялъул мугьру чIвараб гIадинго гьеб куфруялъул мугьру чIвала кинавниги чIухIарав, залимав чиясул ракIалдаги.**

Гьеб ракI буго цогидал лугбазул хан. Гьеб ракI лъикIлъани цогидал лугбалги лъикIлъула. Гьеб ракI квешлъани цогидал лугбалги квешлъула. Гьедин бугелъул абуна тIадегIанав Аллагьас «РакIалда чIвала куфруялъул мугьру» - абун.

وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ يَٰهَٰمَٰنُ ٱبۡنِ لِي صَرۡحٗا لَّعَلِّيٓ أَبۡلُغُ ٱلۡأَسۡبَٰبَ ﴿٣٦﴾ أَسۡبَٰبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُۥ كَٰذِبٗاۚ وَكَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرۡعَوۡنَ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ وَصُدَّ عَنِ ٱلسَّبِيلِۚ وَمَا كَيۡدُ فِرۡعَوۡنَ إِلَّا فِي تَبَابٖ ﴿٣٧﴾

36.37. Гьаб хабар бицун муъминчи кIалъараб мехалъ ПиргIавница абуна: «Я Гьаман! Дуца дие борхатаб ва щулияб си бае – хъала бае. Гьеб сиялде тIадеги вахун дица зодове унел нухал цIехезе руго ва дун гьев Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **валагьизе вуго. Дида гьев дирго беразда вихьизе бокьун буго. Х1акълъунго дида гьав Муса жинца гьереси бицунев чи вугин абун кколеб буго** ва гьес абулев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьечIо.

Дун вуго нужее аллагь. Гьаб рагIи абиялъул магIнаги буго: дов муъминчияс бицараб хабаралъ жиндир къавмалъул рекIелъе иман лъугьинин абун хIинкъун, гьел къосине гьаризе ва жив зодовеги вахуна абун гьезда ракIалде ккезе гьабизе абуна пиргIавница гьеб рагIи.

Гьадин щайт1аналъ ПиргIавнида берцин бихьизе гьабуна жиндир квешаб гIамал ва гьев нахъеги чIвана битIараб нухалдаса. Гьев ПиргIавница гьабураб гIамал ва гьесул макру жиб гIадада хвараб гурого гьеч1о. Дунялалдаго гьев гьалаг гьавуна ралъдалъе гъанкъизе гьавун, жиндир ханлъиги, хъизанги бануисраилазе тун. Ахираталда гьесие абадияб жужахIалъул гIазабги букIине буго.

وَقَالَ ٱلَّذِىٓ ءَامَنَ يَٰقَوۡمِ ٱتَّبِعُونِ أَهۡدِكُمۡ سَبِيلَ ٱلرَّشَادِ ٣٨

38. Жинца иман лъурав чияс абуна: «Я дир къавм! Нуж дида нахърилълъа! Дица нуж тIоритIизе руго битIараб нухалдаги ва хIакъаб диналдаги.

يَٰقَوۡمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَا مَتَٰعٞ وَإِنَّ ٱلۡأٓخِرَةَ هِىَ دَارُ ٱلۡقَرَارِ ٣٩

39. Я дир къавм! Х1акълъунго гьаб дунялалъул чIаголъи буго жиб дагьабго мехалъ букIунеб мунпагIат боси. Ахират буго даимго жиб нахъе хутIулеб ва даимго жинда жанир рукIунеб рукъ.

مَنۡ عَمِلَ سَيِّئَةٗ فَلَا يُجۡزَىٰٓ إِلَّا مِثۡلَهَاۖ وَمَنۡ عَمِلَ صَٰلِحٗا مِّن ذَكَرٍ أَوۡ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَأُوْلَٰٓئِكَ يَدۡخُلُونَ ٱلۡجَنَّةَ يُرۡزَقُونَ فِيهَا بِغَيۡرِ حِسَابٖ ٤٠

40. Гьеб ахираталда жидеца квешаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гурого гьабуларо, щибго жо тIаде цIикIкIизе гьабуларо. **Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал бихьиназеги руччабазеги алжаназде жанире лъугьине гьари буго жазаъ.**

Жидее гьеб алжаналда жаниб нигIаматал кьола щибго хIисаб гьечIого: рикIкIинчIого, цIадироялъ цIачIого. Гьез гьабураб лъикIаб гIамалалдаса гIемерго лъикIаб ва тIок1аб жазаъ гьабула.

وَيَٰقَوۡمِ مَا لِيٓ أَدۡعُوكُمۡ إِلَى ٱلنَّجَوٰةِ وَتَدۡعُونَنِيٓ إِلَى ٱلنَّارِ ٤١

41.42. Я дир къавм! Дица нуж ахIулел руго ахираталъул гIазабалдаса хвасарлъулеб жоялда – Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда.

تَدۡعُونَنِي لِأَكۡفُرَ بِٱللَّهِ وَأُشۡرِكَ بِهِۦ مَا لَيۡسَ لِي بِهِۦ عِلۡمٞ وَأَنَا۠ أَدۡعُوكُمۡ إِلَى ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡغَفَّٰرِ ٤٢

Ва амма нужеца дун ахIулев вуго жужахIалде унеб нухалде: Аллагьасдехун ширк гьабиялде ва гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквеялде.

Жив Аллагьлъун гьечIев чиясе ва жиндие лагълъи гьабизе кколарев чиясе лагълъи гьабиялде ахIулев вуго нужеца дун. **Дица нуж ахIулел руго жиндир гуч бергьарав, жинца мунагьал рахчулев, жив цогояв Аллагьасе**

جَلَّجَلَالُهُ **лагълъи гьабиялде.**

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِيٓ إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُۥ دَعْوَةٌ فِي ٱلدُّنْيَا وَلَا فِي ٱلْآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَآ إِلَى ٱللَّهِ وَأَنَّ ٱلْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ﴿٤٣﴾

43. Х1акъаб жо буго нужеца дун жинда ахIулеб хъанчие лагълъи гьаби бук1ин жидеда ахIарав чиясе жаваб кьоларел, жидер щибго гьунар гьечIел жалазе лагълъи гьаби.

Гьез я дунялалда яги ахираталда щибго кумек гьабизе гьечIо. Х1акълъунго нилъ киназулго руссин тIадегIанав Аллагьасде буго. Жидеца куфру-ширк ва зулму гьабурал гIадамалги жал жужахIалда рукIине ругел руго.

فَسَتَذْكُرُونَ مَآ أَقُولُ لَكُمْ ۚ وَأُفَوِّضُ أَمْرِيٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بَصِيرٌۢ بِٱلْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

44. Нужеда нахъа ракIалде щвезе буго ва бичIчIизе буго жакъа дица нужеда бицунеб жо.

Нужеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб щвараб механъ лъазе буго гьеб дица бицунеб жо хIакъаб букIин. **Дица дир амру ТIадегIанав Аллагьасде тIамун тун буго. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда лагъзадерил хIал лъалев, гьезие мустахIикъаб амру бихьулев.**

Гьаб бакIалда лъугIана ПиргIавнил къавмалъул жинца иман лъурав чияс ПиргIавнида ва гьесул къавмалда гьабураб хитIаб ва вагIза-насихIат. Гьеб буго (28) аяталдаса (44) аяталде щвезегIан. Жал къосарал ва жидер ракIазулъ куфру-ширк бугел гIадамазе гьесул вагIза-насихIаталъ асар гьабичIо. Гьез гьев чи чIвазеги къасд гьабуна. Гьеб хIал бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

فَوَقَىٰهُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا۟ ۖ وَحَاقَ بِـَٔالِ فِرْعَوْنَ سُوٓءُ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٥﴾

45. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев муъминчи цIунана жиндир къавмалъул квешаб макруялдаса. ПиргIавнидаги гьесул къавмалдаги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ квешаб гIазабги рещт1ана.

Дунялалда гьел ралъдалъ гъанкъизе гьаруна, ахираталда гьезие абадияб жужахIги буго.

ٱلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا ۖ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدْخِلُوٓا۟ ءَالَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

46. ЖужахIалъул цIа буго гьезие бугеб гIазаб щибаб радал-бакъанида жидеда гьеб бихьизе гьабулеб.

Гьаб буго хабалъ гIазаб гьабизе букIиналъе далил. Гьел капурзабазе нахъасан къотIи гьечIеб гIазаб буго хобалда жаниб. **Къиямасеб къо чIараб механъги**

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир малаикзабазда амру гьабула: «Нужеца гьев ПиргIавнги гьесул къавмги бищунго квешаб гIазабалъулъ лъугьине гьаре!» - абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумаридаса бицараб сахIихIаб хIадисалда буго жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер цояв хвараб мехалъ гьев чиясда ахираталда жив вукIунеб бакI бихьизе гьабула радалги бакъанидаги. Гьев чи алжаналъул агьлу вугони жив алжаналда жанив вукIунеб бакI бихьизе гьабула. Гьев жужахIалъул агьлу вугони жужахIалда вукIунеб бакIги бихьизе гьабула. Гьев лагъасдаги абула: «Гьаб буго мун жанив вукIунеб бакI» - абун. Гьеб хIал букIуна Къиямасеб къо чIезегIан»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Къиямасеб къоялъ муъминчиясда бихьизе гьабула жинца иман лъун букIинчIебани жив жужахIалда вукIине вукIараб бакI. Гьелдалъун муъминчияс Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц ва щукру гьабизе жив иманалда тIовитIун алжаналъул агьлулъун гьавиялда. Капурчиясдаги бихьизе гьабула жив алжаналда вукIине вукIараб бакI гьес иман лъун букIарабани. Гьелдалъун гьесул пашманлъи ва хIасратлъи цIикIкIизе»* - абун. Х1адисалъул аслу имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Ал-Баззар абулев Г1алимас жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIабасдасан бицараб хIадисалда буго: цо къоялъ гIадамазе вагIза гьабулаго жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIабас абуна: «Я гьал гIадамал! Нужеда лъалищ, нужеца дида бице бищунго бахIарчияв чи щив вугев?» - абун. Цо гIадамаз абуна: «Мун вуго» - абун. ГIали асхIабас абуна: «Дун цониги тущманасде данде вахьинчIо дица гьесулгун битIараб, гIадилаб рагъ гьабун гурони (справедливый). Нужеца дида бице бищунго бахIарчияв чи щив вугев?» - абун. Гьел гIадамаз абуна: «Нижеда лъаларо щив гьев чи вугевали. Дуцаго бице нижеда» - абун. Г1али асхIабас абуна: «Жинда Аллагь разилъаяв Абубакар вуго. Дида вихьана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг къурайшазул мушриказ сверунги ккун цояз гьанивехун цIан, цогидаз довехун цIан ракьалда вехъерхъулев, жидецаги абулаго: «Мунищ вугев нижер аллагьзабазул цо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьавулев чи?!» - абун Валлагьи гьеб бакIалде цониги чи аскIове къачIо Абубакар асхIаб гурони. Гьес цин гьасда, цинги досда кьабулеб букIана, гьел къурайшал аварагасдаса صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъе цIалелги рукIана. Жинца абулебги букIана: «Вай нужер талихI къаял! Нужеца гьав чиясда рагъ гьабун, гьав чIвазехъиниц вугев, гьас «Дир БетIергьан Аллагь вуго» - абураб рагIи сабаблъун» - абун.

Цинги жинда Аллагь разилъаяв Г1али асхIаб жинда тIад бугеб халат гьумералде бачун гIодана жиндир мегеж биччизегIан. Хадубги гьес абуна: «Дица нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун гьарулеб буго дида бице абун гьев Абубакарищ лъикIав вугев, яги ПиргIавнил къавмалъул жинца иман лъурав чийищ лъикIав вугев?» - абун. Цинги гIадамал руцIцIун чIана щиб жаваб кьелеб лъаларого. Г1али асхIабас абуна: «Нужеца жаваб кьолеб гьечIо гурищ? Валлагьи Абубакар асхIабасул цохIо сагIат лъикIаб буго ПиргIавнил къавмалъул муъминчиясул гIумруялдаса. Дов вукIана жинца жиндир иман бахчарав чи, гьав Абубакар вукIана жинца иман загьир гьабурав чи» - абун.

Гьеб хIадисалъул цоги биценалда буго жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхIаб къурайшияца вухун гIакълуялдаса ине гьавун гIодове рехун вукIана. ГIемер заман ун хадув жив рекIеде вачIараб мехалъ, жинца бералги рагьараб мехалъ гьес бищунго цебе абураб рагIи букIана аварагасул щиб хIал бугеб абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб агьлуялъул баракат ва шапагIат нилъееги щвезе гьабеги. Я БетIергьан Аллагь! Ниж руго хирияв аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьесул асхIабзабиги رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ рихьичIел, гьезда бихьараб къварилъиги бихьичIел, загIипал, пакъирал лагъзал. Дурго гурхIел-рахIмуялдалъун, мун тIаса лъугьун, мун разияб агьлугун тIаде рахъунеллъун гьаре Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ дуца ниж! Мун разилъулеб гIамал гьабизе тавпикъги гьабе! Дур диналъе гIоло жигьад гьабулел мужагьидаздаса ниж гьаре! Мун разилъи тIалаб гьабун шагьадат щвезе нижер ракIазе иманги, бахIарчилъиги кье!

Нужеда лъай муъминзаби, хасго гIолохъаби! Гьаб хирияб Къуръан художественнияб тIехь гьечIо жиб цIалун хадуб хъорщода тIадги лъун жинда тIад хIурги чIван букIунеб. Гьаб Къуръан буго тIадегIанав Аллагьасул калам. Гьаб хирияб Къуръан тIадегIанав Аллагьас рещтIине гьабун буго жинда жаниб хъвараб жоялда гIамал гьабизе. Кинабго халкъалъе, кинабго заманаялъ хIакъаб диналде гIадамал тIоритIулеб нурлъунги гьабун буго гьаб Къуръан. Гьаб Къуръаналда жаниб хъвараб жоялда жинца гIамал гьабурав чи гьеб Къуръаналъ ахираталда алжаналде жаниве вачуна ва гьесда цIарги букIуна «Къуръаналъул агьлу» абун. Гьаб Къуръаналде гIамал гьабичIев чи гьелъ жужахIалде жаниве къотIула.

Нилъее гьаб хирияб Къуръаналъ алжаналде рачине бокьун бугони гьаб Къуръан гIемер цIалун, гьелъул магIна ва хIукму бичIчIизе гьабун, цинги гьелда гIамал гьабун хьвадизе ккола. Дун бусурманчи вуго абураб рагIи гIоларо. РекIелъ камилаб иман букIине ккола,

гьаб исламияб диналда рекъон гIамалги гьабизе ккола. Дунял тIалаб гьабулев чиясда цебе цо гъурущги нусго гъурущги рехани ва гьесда абуни: «Дуего бокьараб босе» - абун, щибго щаклъи гьечIеб жо буго гьев чияс нусго гъурущалде квер бегьулеблъи.

Ахират тIалаб гьабулев чиясеги гIемер батIи-батIиял даражаби руго. Унго-унгоял бахIарзазе бугеб, бищун тIадегIанаб даража буго гьаб ракьалда тIад цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабиялде халкъ ахIи, ракьалда тIад гьабулеб хIакъаб хIукмуги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму букIиналде гьел мукIур гьари. Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичи буго бищун тIадегIанаб макъам. Г1алимзабаца абун буго: «Алжан цIакъ къимат кIудияб рукъ буго. Инсанасе бищунго къимат кIудияб жо жиндир рухI буго. Ахираталда бищун къимат кIудияб алжан щвезе бокьарав чияс дунялалда бищунго къимат кIудияб жо кьезе ккола» - абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ гьабеги хIакъаб жо бихьизе, лъазе ва гьелда нахърилълъине.

وَإِذْ يَتَحَآجُّونَ فِى ٱلنَّارِ فَيَقُولُ ٱلضُّعَفَٰٓؤُا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ ٱلنَّارِ ﴿٤٧﴾

47. Гьеб жужахIалда жаниб бугеб къавм цоцазде къацандулеб гIуж рехсе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур умматалъе ваг1залъун. Жал нахърилълъун рукIарал загIипал гIадамаца жидер церехъабазда абула, жал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ г1ибадат гьабизе ч1ух1арал:

«Х1акълъунго ниж рукIана нужеда нахърилълъараллъун Аллагьасдехун нужеца куфру-ширк гьабураб мехалъ. Гьанже нуж ругищха нижедаса гьеб гIазабалъул цо бутIагIаги тIаса босулел?» - абун.

قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُلٌّ فِيهَآ إِنَّ ٱللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ ٱلْعِبَادِ ﴿٤٨﴾

48. Дунялалда жал чIухIун рукIарал гIадамаз абула: «Х1акълъунго жакъа нилъ киналго гьаб жужахIалда жанир руго.

Нужее кумек гьабизе кIолеб букIарабани ниж гьанир рукIинароан. **ТIадегIанав Аллагьас халкъалда гьоркьоб хIакъаб хIукму гьабун тIубан буго.** Гьанже гьеб хIукму хисизе гьабулев щивго чи вукIунаро» - абун.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ فِى ٱلنَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ٱدْعُوا۟ رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٩﴾

49. Цинги гьеб жужахIалда жанир ругел гIадамаца гьеб жужахI хьихьун ругел малаикзабазда абула: «Нужеца гьаре нужер БетIергьанасда нижедаса гьаб

гIазаб дагьлъизабе цохIо къоялъгIаги абун».

قَالُوٓاْ أَوَلَمۡ تَكُ تَأۡتِيكُمۡ رُسُلُكُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِۖ قَالُواْ بَلَىٰۚ قَالُواْ فَٱدۡعُواْۗ وَمَا دُعَٰٓؤُاْ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ ٥٠

50. Гьел малаикзабаца абула: «Дунялалда нужехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аварагзаби рачIун рукIинчIищ хIакъал хIужабигун ва аяталгун?» - абун. Гьел гIадамаз абула: «РачIун рукIана» - абун. Цинги малаикзабаца абула: «Гьанже нужецаго гьаре Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **нужедаса гIазаб борхе абун».**

Гьел капурзабаца гьабураб дугIаги гIададисеб жо букIуна, гьелъие жавабги гьабуларо.

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَيَوۡمَ يَقُومُ ٱلۡأَشۡهَٰدُ ٥١

51. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Х1акълъунго Дица квербакъи гьабула Дир аварагзабазе** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ва муъминзабазеги гьел дунялалда ругеб мехалъ.**

Гьединго ахираталда жидеца лагъзадерил гIамалалъе нугIлъи гьабун гьеб гIамал хъвалел рукIарал малаикзаби рачIараб мехалъги квербакъи гьабула Дица Дир расулазе عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ва муъминзабазе.** Дунялалъул рукъоб гьезие квербакъи гьабула баянаб хIужа-далилалдалъун, тущманасда тIад бергьенлъи кьун, гьел асир гьарун. Ахираталда квербакъи гьабула гьел муъминзаби алжаналде жанireги лъугьине гьарун ва гьезие сахаватал нигIматалги кьун.

يَوۡمَ لَا يَنفَعُ ٱلظَّٰلِمِينَ مَعۡذِرَتُهُمۡۖ وَلَهُمُ ٱللَّعۡنَةُ وَلَهُمۡ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ٥٢

52. Капурзабазе жидеца бачараб гIузруялъ щибго мунпагIат гьабулареб къо буго гьеб. Гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалдаса рикIкIад гьарун рукIуна ва гьезие квешаб рукъги букIуна – жужахI букIуна жал даимго гьенир жанир рукIунеб рукълъун.**

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡهُدَىٰ وَأَوۡرَثۡنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱلۡكِتَٰبَ ٥٣

53. Х1акълъунго дица Муса аварагасухъе тIоритIел кьуна, авараглъи кьуна. Муса аварагасде عَلَيْهِ السَّلَامُ **рещтIине гьабураб тIехь Тавратги бануисраилазе ирсалъе кьуна.**

هُدٗى وَذِكۡرَىٰ لِأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ٥٤

54. Жинца гIадамал хIакъаб диналде тIоритIулеб нурлъун, ва жидер гIелму-гIакълу бугел гIадамазе вагIза-насихIатлъунги гьабуна гьеб Таврат.

فَٱصۡبِرۡ إِنَّ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞ وَٱسۡتَغۡفِرۡ

55. Дуца сабру гьабе, МухIаммад

لِذَنۢبِكَ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ بِٱلۡعَشِيِّ وَٱلۡإِبۡكَٰرِ ٥٥

ﷺ, **гьал мушриказ дуе гьабулеб къварилъи баччун ва гьел хIакъаб диналде ахIунги. Жинца аварагзабазе** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **квербакъи гьабула абураб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **къотIи хIакъаб жо буго.**

Гьеб квербакъи дуеги букIине буго. Дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гьаре дур мунагьал рахче абун, гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **кIодо гьавун тасбихIги гьабе, гьесие реццги гьабе радалги къасиги гIужазулъ** ва кинабго заманаялъ.

Гьаб амру хирияв аварагасда ﷺ гьабун бугониги гьалдалъун мурад букIуна исламияб уммат. Аварагас ﷺ мунагьал чури гьари букIуна Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи загьир гьаби, амма гьесул мунагьал рукIунаро, жинца мунагьал гьарулев чи авараглъунги вукIунаро.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِيٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ سُلۡطَٰنٍ أَتَىٰهُمۡ إِن فِي صُدُورِهِمۡ إِلَّا كِبۡرٞ مَّا هُم بِبَٰلِغِيهِۚ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ٥٦

56. Х1акълъунго жидее щибго хIужаго гьечIого Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятазда дагIба гьабулел гIадамал руго жидер рекIелъ чIухIи бугел, дуда нахърилълъине чIухIарал гIадамал. Амма гьел жидер мурадазде щвеларо.**

Гьезул мурад буго хIакъаб дин гьереси гьаби ва дудаса жал тIадегIанлъи. **Дуца Аллагьасдалъун цIуни гьаре гьел гIадамазул квешлъиялдаса. Х1акълъунго Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жо рагIулев ва бихьулев.**

لَخَلۡقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ أَكۡبَرُ مِنۡ خَلۡقِ ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ٥٧

57. БичасхIаги зобалги ракьги бижи кIудияб амру буго гIадамал рижиялдаса. Кинниги гIадамазул гIемерисел жидеда гьаб амру бичIчIуларел ва лъаларел руго.

Гьез пикру гьабулеб гьечIо щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьаб махлукъ жинца бижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур гIадамал тIаде рахъине гьари щибго захIматаб жо гьечIеблъи.

وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَلَا ٱلۡمُسِيٓءُۚ قَلِيلٗا مَّا تَتَذَكَّرُونَ ٥٨

58. Жинда щибго жо бихьуларев беццав чиги жинда канлъи бихьулев чиги цоцазда ращад гьечIо. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабулел муъминзабиги жив къосарав капурчиги бищад гьечIо.

Гьаб вагIза босулел ва гьелдасан жидее мунпагIат лъугьунел

гIадамал цIакъго дагь гурони гьечIо.

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ لَأٓتِيَةٌ لَّا رَيۡبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يُؤۡمِنُونَ ٥٩

59. Х1акълъунго къиямасеб къо бачIинги щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амру буго. Гьеб иш гьадин бугониги гIадамазул гIемерисел жидеца ахираталде иман лъоларел руго.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِي سَيَدۡخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ٦٠

60. Нужер БетIергьан Аллагьас абулеб буго: «Нужеца Дида гьаре, Дица нужее жаваб кьезе буго» - абун.

Гьаб рагIиялдалъун тIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерил ракI гьесизе гьабулеб буго дугIа гьабиялде ва гьезие жаваб гьабизе къотIиги гьабулеб буго. Цо гIалимзабаца гьаб рагIиялъул магIна гьабуна: «Нужеца гIибадат дие гьабе, дица гьеб гIибадат къабул гьабизе буго» - абун.

Дие гIибадат гьабизе ва Дида гьаризе чIухIарал гIадамал ахираталда жужахIалде жанире лъугьине руго жал гIодорегIан гьарун ва хIакъир гьарун ругеб хIалалъ. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ данде чIухIи гьабурав чи гьес цIакъ гIодовегIан гьавула, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIеларав ва мутIигIлъарав чи Аллагьас тIадегIанги гьавула.

ٱللَّهُ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيۡلَ لِتَسۡكُنُواْ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبۡصِرًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَذُو فَضۡلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَشۡكُرُونَ ٦١

61. Т1адегIанав Аллагь вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав хан, жинца нужее сордо бижарав нуж гьеб сардилъ хIалхьиялда чIезе. Нужее къоги гьабурав жиндилъ канлъи бихьулеблъун нуж магIишат тIалаб гьабун ракьалда тIад хьвадизе.

Х1акълъунго Аллагь вуго жинца гIадамазе гIемераб лъикIлъи гьабулев ва амма гIадамазул гIемерисел руго жидеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабуларел. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ниг1маталги кванан гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда жал г1асилъулел.

ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ فَأَنَّىٰ تُؤۡفَكُونَ ٦٢

62. Гьав БетIергьан Аллагь вуго жинца кинабгожо бижарав нужер БетIергьан. Гьев гурев цоги аллагь гьечIо жиндие г1ибадат гьабизе мустах1икъав.

Гьав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадатги гьабичIого цоги жоялъе гIибадат гьабиялде кин нуж руссунел ва кин нужеда гьеб берцин бихьулеб?

كَذَٰلِكَ يُؤۡفَكُ ٱلَّذِينَ كَانُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ ٦٣

63. Гьаб дур къавм буссараб г1адин, хIакъаб диналдаса руссун рукIана цересел къавмазул жидеца Аллагьасул

جَلَّجَلَالُهُ аятал ва гьесул дин гьереси гьабулел гIадамалги.
Гьеб цIияб иш гьечIо. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьеб кинабго иш бихьулеб буго ва дуе къотIи гьабураб квербакъиги, гьезие къотIи гьабураб гIазабги жиб бачIин ва букIин хIакъаб жо буго.

ٱللَّهُ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ قَرَارًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٤﴾

64. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан, жинца нужее ракь гьабурав нуж чIолеб бакIлъун: Дунялалда ракьалда тIадч1ола нуж чIаго ругеб мехалъ, хун хадур гьелъул чохьонирги ч1ола, ахираталда Г1арасат майданалдаги ч1ола (махIшаралдаги). **Жинца нужее зобги гьабурав жиб борхатаблъун.**
Рукъалъе тIохалда релълъун. **Жинца нужее сипат-суратги гьабурав. Гьеб нужер суратги жинца цIакъ берцинаб гьабурав** жиндир цогидаб махлукъалъул сураталдаса. **Жинца нужее цIакъ гьуинаб, хIалалаб ризкъиги кьурав.** БатIи-батIиял нигIматал кьурав жидер тIагIам, лазат, кьер, махI берцинал. **Гьав вуго нужер БетIергьан Аллагь. Жив вацIцIадав ва жив тIадегIанав вуго кинабго гIаламалъулго БетIергьан Аллагь.**

هُوَ ٱلْحَىُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ۗ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٥﴾

65. Жив чIагояв, жиндие хвел гьечIев, жив гурев цоги аллагь гьечIев вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан.
Нужеца г1иц1го гьоркьоб жо кквеч1ого гьев Аллагьасдаса гьаре ва гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабе ширкаласа жиб бацIцIадаб гIибадат ва нужеца гьев Аллагьасе щукру гьабун «ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ» - абунги абе.

۞قُلْ إِنِّى نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَمَّا جَآءَنِىَ ٱلْبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّى وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٦﴾

66. Дуца гьел мушриказде абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Х1акълъунго дида дир Бет1ергьан Аллагьас лъазе гьабун буго дица лагълъи гьабуге абун Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун нужеца жидее лагълъи гьабулел хъанчазе.
Дихъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан баянал хIужаби рачIун руго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялде жидеца тIоритIел гьабулел ва дида амруги гьабун

буго дун тIубанго мутIигIлъе абун гьаб кинабго гIаламалъул БетIергьан Аллагьасе».

هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوٓا۟ أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا۟ شُيُوخًا ۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبْلُ ۖ وَلِتَبْلُغُوٓا۟ أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

67. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндие гIибадат гьабизе хIакъав БетIергьан жинца нуж ракьалдаса рижарав. Цинги манидал къатIраялдаса, цинги бетараб бидул къотIелалдаса рижарав. Цинги нуж эбелалъул рахIмоялдаса къватIире рахъизе гьарулев, гьитIинал, щибго жо бажаруларел лъималлъун.**

Цинги нуж кIудиял гIезе гьарун нужер гIакълуги къуватги камилаб гIужалде рахине гьарулев. Гьеб буго лъеберго соналдаса к1икъого соналда щвезег1ан бугеб г1умру. **Цинги нуж херлъун к1удиял ва заг1ипал чаг1илъунги рук1ине гьарулев. Нужедаса цо гIадамал руго жал херлъилелде церего холелги.** Цо гIалимзабаца абуна рахIмоялда жанирго хун къватIире рачIунел абун. **Нуж чIагоги рукIуна Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужее цIараб заман тIубазегIан,** нуж холеб гIажал тIаде щвезегIан. **Гьаб нужер рижиялда жанибги Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIаламатал руго, гьел гIаламатал нужее лъазе ва гьезул нужеца вагIза босизе бицунеб буго нужеда гьаб хабарги.**

هُوَ ٱلَّذِى يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ فَإِذَا قَضَىٰٓ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

68. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нужер БетIергьан жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев. Жиндие цо амру букIине бокьараб мехалъ гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **«Кун» абураб рагIи абула (ай мун бук1а абун) ва гьеб амру бук1уна.**

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِىٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ ۖ أَنَّىٰ يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾

69. Мун валагьуларищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьел жидеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **аятазда дагIба гьабулел гIадамазда. Гьел гIадамал кин руссун ругел Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIакъаб диналдаса ва гьесул тIоритIелалдаса.**

ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِٱلْكِتَٰبِ وَبِمَآ أَرْسَلْنَا بِهِۦ رُسُلَنَا ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

70. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **калам гьереси гьабулел ва Дица аварагзаби** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **жиндалъун ритIараб динги гьереси гьабулел. Гьезда нахъа лъазе буго жидер инкаралъул ва гьереси гьариялъул хIасил кин**

букIунеблъи.

إِذِ ٱلْأَغْلَٰلُ فِىٓ أَعْنَٰقِهِمْ وَٱلسَّلَٰسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾ فِى ٱلْحَمِيمِ ثُمَّ فِى ٱلنَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾

71.72. Жидер гарбазда гудрал ва рахсалги ран жал жужахIалде жанире рехъерхъун рехулеб мехалъ ва бухIараб хIамималда жанирги рехулеб мехалъ.

Ибну Касирица абуна: «ЖужахI хьихьун ругел забаниятаз гьезул габуралда рарал гудразда рухьарал рахсалги ккун гьел цин жужухIалъул цIадаре цIан, цинги гьениса хIамималде жанире цIан гIазаб гьабула гьезие»-абун.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالُوا۟ ضَلُّوا۟ عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن نَّدْعُوا۟ مِن قَبْلُ شَيْـًٔا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾

73.74. Цинги гьездаги абула гьезул ракI бекизе гьабун ва гьел гIодорегIан гьарун: «Кире арал нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялъулъ жидедехун ширк гьабулел рукIарал аллагьзаби?» - абун. Гьез абула: «Гьел жакъа нижедасан къосун руго, нижеда гьел рихьулел гьечIо.

Нижеца щибго жоялъе лагълъи гьабулеб букIинчIо» - абунги абула. Гьел жидер чара хун, щиб бицинеб ва щиб гьабилеб лъаларого хутIун рукIуна. **Гьадин къосине гьарула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ киналго жинда инкар ккурал гIадамал.** Хадубги гьезда абула:

ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾

75. Гьаб гIазаб нужее буго нужеца ракьалда тIад щибго гIилла гьечIого чIухIи-рецц гьабун букIин сабаблъун.

Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъаби гьарун, хIарамаб нухалда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьураб боцIи-мал харж гьабун, зина гьаби, хамро гьекъей гIадал кIудиял мунагьал гьарун. **Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабичIого, нужее бугеб бечелъиялдаса чIухIун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочон рукIун.**

ٱدْخُلُوٓا۟ أَبْوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

76. Гьанже нуж лъугьа жужахIалъул рагьабахъан жанире даимго гьеб гIазабалъулъ рукIинелъун. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI буго гьеб жужахI жал чIухIарал, жидер гIамал кIудиял гIадамазе.

فَٱصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۖ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ ٱلَّذِى نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾

77. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! ХIакълъунго Аллагьасул къотIи жиб тIубай хIакъаб буго: Гьеб къотIиги дуе квербакъи гьабила абун

буго ва куфру-ширкалъул агьлуялъе гIазаб гьабила абунги буго. **Дица дуда бихьун гIазаб гьабизеги бегьила гьезие. Гьезие гIазаб гьабилелде цеве Дица мун хвезе гьавуниги; Ахираталда киналго Диде руссине руго** ва Дица щибаб напсалъе гьелъул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ۗ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

78. ХIакълъунго Дица дудасан цереги гIемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIана. Гьезул цо къукъаялъул къиса Дица дуда бицана. Дица дуда жидер къиса бицинчIеб къукъаги буго. Цониги расуласе ихтияр букIинчIо жал къавмалъе мугIжизат ва гIаламат бачун рачIине Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изну букIун гурони.

Цо умматалъе гIазаб гьабизе бугеб къотIи тIаде щвараб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабула аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гьезда нахърилъарал гIадамалги хвасар гьарула **ва жидеца хIакъаб дин батIул гьабулел гIадамал гьеб бакIалда цIакъ чIорого хутIула.**

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾

79. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав хан, жинца нужее хIайванал рижарав ва гьел квегъарав. Нуж гьезда тIадги рекIунел нуж сапаразде унаго, нужеца гьезул гьан, рахьги кваналел.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

80. Нужее гьездаса цогиги мунпагIатги буго: квас-расги, хIан-нахги, цIоко-тIехьги ва гьеб гуребги. **Гьел хIайваназдa тIад лъун нужер къайи-матахI нужее хIажатаб бакIалде щвезе гьабула. Ракъдада ругеб мехалъ варанабазда рекIун, ралъадалда тIад гумузда рекIунги хьвадула.**

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنكِرُونَ ﴿٨١﴾

81. Гьел сапаразда ругеб мехалъ ва рукъор ругеб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гIемер батIиял гIаламаталги рихьизе гьарула.

Жив цо вукIиналде ва жиндир хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел. **Нужеца жидеда инкар кколел щал аяталха ругел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятаздаса?!**

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ

82. Гьал Маккаялъул мушрикал жидер сапаразде унарищ ва гьезда

كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۚ كَانُوٓاْ أَكۡثَرَ مِنۡهُمۡ وَأَشَدَّ قُوَّةٗ وَءَاثَارٗا فِي ٱلۡأَرۡضِ فَمَآ أَغۡنَىٰ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ٨٢

бихьуларищ жидеда цере рукIарал мушриказул ахир кин ккарабали? Гьел Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьаруна, гьезул росаби ва шагьарал чIунтизе гьаруна. **Гьел гIадамал гьал Маккаялъулаздаса гIемералги рукIана, къуват-гуч бугелги рукIана.**

Жидеца ракьалда тIад гIемерал асарал таралги рукIана: чIахIиял кIалгIаби тана, шагьарал тана. **Жидеда Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб щвараб мехалъ гьезие щибго кумек гьабичIо жидеца гьабун букIараб гIамалалъ.** Жидер боцIи-малалъги, жидер кIалгIабацаги, щулиял хъулбузги гьезие кумек гьабичIо.

فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُواْ بِهِۦ يَسۡتَهۡزِءُونَ ٨٣

83. Гьел капурал гIадамазухъе Аллагьасул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **рачIараб мехалъ баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун, гьел жидерго гIелмулъаялдаса рохун, чIухIун чIана.**

Жидеда лъалеб жо гьезда битIараблъун бихьана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагас бицунеб жоялдаса. **Цинги гьездаги рещтIана жидеца гьелда божичIого жиб махсароде гьабулеб букIараб гIазаб.**

فَلَمَّا رَأَوۡاْ بَأۡسَنَا قَالُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥ وَكَفَرۡنَا بِمَا كُنَّا بِهِۦ مُشۡرِكِينَ ٨٤

84. Жидеда гIазаб рещтIун гьелъул гуч ва захIмалъи бихьараб мехалъ жидеца абуна: «Нижеца иман лъолеб буго цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **ва нижеца инкар кколеб буго нижеца жидее лагълъи гьабулел рукIарал алагьзабазда»-абун.**

فَلَمۡ يَكُ يَنفَعُهُمۡ إِيمَٰنُهُمۡ لَمَّا رَأَوۡاْ بَأۡسَنَاۖ سُنَّتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِي قَدۡ خَلَتۡ فِي عِبَادِهِۦۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ٨٥

85. Дир гIазаб жидеда бихьараб мехалъ лъураб иманалъ гьезие щибго мунпагIат гьабизе гьечIо. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **нух ва хIукму жиндир лагьзадерие гьабулеб гIадлуялъулъ:**

Гьел лагьзадерие гIазаб гьабизе байбихьараб мехалъ гьез гьабураб тавбуялъ ва иман лъеялъ мунпагIат гьабунгутIи. **Гьеб гIазаб гьаби тIаде щвараб мехалъ Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун рукIарал гIадамал цIакъ чIорого хутIараллъун рукIуна.** Гьез гьабураб кинабго гIамалги гIадада хола, гьезул боцIи-малги гьалаглъула, гьезул лъимал-хъизанги цоцадаса ратIалъула.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги нилъ гьеб чIорого хутIиялдаса.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун «Сурату Гъáфиралъул» тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

41. Сурату Фуссилат

سُورَةُ فُصِّلَتْ

Гьаб сураталда жаниб Исламияб диналъул аслулъун бугеб гIакъида (рекIелчIей) бицун буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналде рекIелчIей гьаби, гьесул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва, тIахьал ритIухъ гьари, ахират букIиналда иман лъей бицун буго.

Сураталъул байбихьи хирияб Къуръаналъул бициналдалъун гьабун буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе бицун кIудияб мугIжизатлъун жиб бугеб, кинабго заманаялъе, кинабго халкъалъе гьел хIакъаб диналде тIоритIулеб нурлъунги бугеб. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин босун ритIулел аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ сипатал рицун руго: гьев инсан вукIин жинда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргI вахIю гьабун гьеб вахIю босун жив къавмалда витIулев. Инкарчагаца ва мушрикаца тIалаб гьабухъин малаик вукIунареблъи баян гьабун буго. Хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел далилал рицунаго зобал-ракьал рижи ва цогидаб махлукъ бижиналъул хабар бицун буго.

Аллагьсда جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъичIел, жидер къуват-гучалда божилъи гьабун гIамалкIодолъи гьабурал ГIадилал ва Самудиял гьалаг гьариги бицун буго. Гьелда хадуб Аллагьасдасан хIинкъарал муъминзабазулги, гьезие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIадурун бугеб хирияб ва сахаватаб гьоболлъиялъулги бицун буго.

Зобал-ракьазда жанир ругел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIаламатазулги бицен гьабун буго, гьел гIаламатаздалъун жидеца пикру гьабулел гIадамазе тIадегIанав Аллагь жив хIакъав БетIергьан вукIин лъалел.

Сураталда цIар лъун буго «Жинца батIа гьабулеб, баян гьабулеб» абун, гьаб сураталда жаниб тIадегIанав Аллагьас жиндир аятал баян гьарун рукIиналъ, жив цо вукIиналъул ва жиндир къудраталъул бицунел баянал аятал рукIиналъ. Жал мухIканал, жидеда инкар гьабизе кIоларел далилалги рицун рукIиналъ жиндир кIодолъиялда ва жив цо вукIиналда тIоритIел гьабулел.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. Х1а, Мим. حمٓ ١

Т1адег1анав Аллагьасда лъала жиндир мурад гьаб к1иго х1арп абиялдалъун бугеб.

2. Гьаб хирияб Къуръан буго жив гурх1улев, жиндир гурх1ел-рах1му г1емерав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **рещт1ине гьабураб гьесул азалияб калам.** تَنزِيلٌ مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ٢

Гьеб Къуръан рещт1ине гьабиги к1удияб рах1мат ва ниг1мат буго. жиндир лагъзадерие бугеб. Жиб т1аса унареб, къиямасеб къо щвезег1ан жинца умматал х1акъаб диналде ах1улеб.

3. Гьаб Къуръан буго жиндир аятал баян гьаруараб, жинда жанир дунялалъул ва диналъул маслих1ат бицараб, **жиндир маг1на баянаб, мац1 пасих1аб, х1укмаби ва къисаби загьираб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам.** كِتَٰبٌ فُصِّلَتْ ءَايَٰتُهُۥ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٣

Гьаб Къуръан буго г1араб мац1алда жиб ц1алулеб. Жидеца пикру гьабулел ва жидер г1елму-г1акълу бугел г1адамазда жиндир маг1на бич1ч1улеб ва жидеца гьелдаса вег1за босулеб. Жидер рак1азулъ иманалъул нур бугел г1адамазул рак1елъе жиб лъугьунеб ва гьеб иманалъул нур жиндалъун ц1ик1к1унеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам буго гьаб Къуръан. Жидер рак1азда т1ад куфру-ширкалъул мугьру ч1варал г1адамазда гьеб Къуръан бич1ч1уларо ва гьезул рек1елъе гьеб лъугьуларо.

4. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал муъминзабазда алжаналъул рохел бицунеб буго. Аллагьасдаги** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул аварагзабаздаги** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **г1асилъарал г1адамазе жужах1алъул г1азабалдалъун жинца х1инкъи кьолебги буго.** بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ٤

Гьединаб баянаб калам бугониги, жидеда лъалеб жиб пасих1аб г1араб мац1алъ ц1алулеб бугониги, **г1емерисел мушрикал гьеб Къуръаналдаса руссана. Гьезда гьеб рег1улебго гьеч1о ва жидеца гьелъул пикру гьабулеб гьеч1о.**

5. Къуръаналда г1енеккизе ч1ух1ун гьез абуна: « Гьеб дуца ниж жинда ах1улеб дин нижер рак1азулъе лъугьунаро, гьезда т1ад биццатаб хъал буго. Нижер وَقَالُوا۟ قُلُوبُنَا فِىٓ أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَآ إِلَيْهِ وَفِىٓ ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَٱعْمَلْ إِنَّنَا عَٰمِلُونَ ٥

гIундулги гьеб Къуръан рагIиялдаса гIинкъал руго.
Дудаги нижедаги гьоркьоб пардав буго, жинца нилъ цоцада ричIчIизе толареб. Ниж руго нижер умумузул диналда ругел гIадамал, дуца ниж ахIулел руго нижеда лъалареб цIияб диналде. **Дуца дурго гIамал гьабе: дурго дин гьабе ва дуда гIенеккаразе гьебги бице. Х1акълъунго ниж нижерго дин гьабулел руго» - абун.**

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَٱسْتَقِيمُوٓا۟ إِلَيْهِ وَٱسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾

6. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: «Х1акълъунго дун вуго нужедаго релълъарав, нужеда гьоркьоса инсан. Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **дида вахIю гьабун буго дица нужеда лъазе гьабе абун нуж киназго х1акълъунго жиндие гIибадат гьабизе тIадав Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цохIо Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго абун.**
Нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабе ва нуж гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавиялда ритIун чIа, гьесие гьабулеб лъагълъиги куфру-ширкалдаса бацIцIад гьабе ва Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал чуриги т1алаб гьабе. Гьедин Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат бацIцIад гьабичIел мушриказе цIакъ квешаб гIазаб ва къварилъи букIине буго.**

ٱلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ هُمْ كَٰفِرُونَ ﴿٧﴾

7. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавуларел, жидер боцIи-малалдаса закатги кьоларел, жидеца ахираталда иман лъечIого гьелда инкарги кколел г1адамал: гьал г1адамал руго жидее ахираталда гучаб гIазаб букIунел.**

Цоги магIна гьабуна: жидеца напс бацIцIад гьабуларел куфру-ширкалъул чороклъиялдаса абун.
Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги инкар кквеялда хурхине гьабун закат кьунгутIи рехсеялдаса мурад буго: инсанасе жиндирго рухIалдаса хадуб хирияб жо буго гьес данде гьабулеб боцIи-мал. Гьеб боцIи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло кьолев, гьеб садакъа-хайраталъе кьолев чи жиндир рекIелъ иман бугев чи вукIиналъул гIаламат буго. Жинца паризаяб закат кьоларев чи мунапикъ вукIиналда гIагараб буго гьев муъминчи вукIиналдасаги. Гьаб масъала цIакъ бичIчIизе кколеб масъала буго.
ГIемерал бусурбаби руго жидер бечелъи бугел ва гьелдаса паризаяб закат ва суннатаб садакъа кьоларел. Гьезул иман цIакъ загIипаб буго, гьел бусурбаби рукIинги жиндилъ щаклъи бугеб амру буго: Исламалъул щуго рукнуялдаса цо рукну буго закат кьей. Гьеб закат кьечIого чIараб мехалъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакар асхIабас рагъ бана гьеб кьоларел гIадамазда ва жинцаги абуна: «Валлагьи, дица рагъ гьабизе

буго жидеца Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе кьолеб букIараб закат кьечIого: цо бурутI гIадаб жоцин кьечIого чIарал гIадамазда» – абун.

Закат абураб рагIиялъул магIна буго рацIцIалъи абураб. Жиндаса закат бахъараб боцIи-мал жиб хIалалаб, бацIцIадаб букIуна, гьелъул баракатги букIуна, гьеб гIемерлъулебги букIуна. Жиндаса закат кьолареб боцIи кигIан гIемераб бугониги жиндилъ баракат гьечIеб букIуна, жиб балагьалъе батулебги букIуна.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ أَجۡرٌ غَيۡرُ مَمۡنُونٖ ٨

8. ХIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда нахърилълъун лъикIаб гIамал гьабулел,** жидер боцIудаса паризаяб закатги, суннатаб садакъаги кьолел, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру-нагью тIубан хьвадулел,

гьел гIадамал руго жидее ахираталда кIудияб ажру букIунел. Жиб тIаса унареб, нахъаса къотIулареб алжаналъул нигIматал руго гьел.

قُلۡ أَئِنَّكُمۡ لَتَكۡفُرُونَ بِٱلَّذِي خَلَقَ ٱلۡأَرۡضَ فِي يَوۡمَيۡنِ وَتَجۡعَلُونَ لَهُۥٓ أَندَادٗاۚ ذَٰلِكَ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٩

9. Дуца гьел инкарчагIазда ва мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **! ХIакълъунго нуж инкар кколелищ ругел гьаб ракь жинца кIиго къоялда жаниб бижарав Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **?**

Нужеца гьесда данде рачунел руго нужер кверал гьарурал хьанчал! Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго гьеб кинабго гIаламалъул Бет1ергьан.** Жинца гьеб бижарав, гьелъул тадбир гьабулев. Нужеца гьесие гьабизе тIадаб гIибадат щибго жидер гьунар гьечIел хьанчазе гьабулеб буго.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَٰسِيَ مِن فَوۡقِهَا وَبَٰرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَآ أَقۡوَٰتَهَا فِيٓ أَرۡبَعَةِ أَيَّامٖ سَوَآءٗ لِّلسَّآئِلِينَ ١٠

10. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца гьаб ракьалда тIад мугIрулги гьарурав, жинца гьаб ракьалъулъ баркатги гьабурав, ракьалда бугеб махлукъалъе къваригIунеб ризкъиги жинца бижарав ункъо къоялда жаниб. Жинца дунял бижиналдаса гьикъулев чиясе бугеб битIараб жаваб буго гьеб.**

ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ وَهِيَ دُخَانٞ فَقَالَ لَهَا وَلِلۡأَرۡضِ ٱئۡتِيَا طَوۡعًا أَوۡ كَرۡهٗا قَالَتَآ أَتَيۡنَا طَآئِعِينَ ١١

11. Цинги гьев БетIергьан Аллагьас зобалазде къасд гьабуна: гьел зобал жинца рижана ракьалдаса бахъун эхеде борхулеб хухьелалда релълъун жал рукIарал гьел зобалги.

Гьал зобалги ракьги бижун тIубараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда хитIаб гьабун абуна: «Нуж дир амруялда нахърилълъа, нужеца дие бокьараб ишалъе жаваб гьабе, нуж разилъун, мутIигIлъун, яги нужее бокьун гьечIониги!» - абун. Зобалазги ракьалъги жаваб гьабуна: «Ниж дур амруялда нахърилълъана гьеб амру нижее бокьун ва ниж разилъун» - абун.

فَقَضَىٰهُنَّ سَبْعَ سَمَٰوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِى كُلِّ سَمَآءٍ أَمْرَهَا ۚ وَزَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِمَصَٰبِيحَ وَحِفْظًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ ﴿١٢﴾

12. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел зобал гьаруна анкьго зоблъун кIиго къоялда жаниб. Щибаб зобалда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир амруги вахIю гьабуна. Жинца дунялалъул зобги цIвабзаздалъун берцин гьабуна.

Гьел цIваби жидеца щайтIаби зодоре рахиналдаса нахъе чIвалеллъунги гьаруна. Гьаб рехсараб хIалалъ зобал-ракьал рижи буго Жиндир гуч бергьарав, жинда кинабго гIаламалъул хIал ва гьелъие мустахIикъаб жо лъалев БетIергьан Аллагьасул хIукму ва къадар.

Гьал аятазда жаниб бицараб зобалги ракьги бижи, гьел анлъго къоялда жанир рижана абураб рагIиги, цинги зобал-ракьазда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амру гьабиги: «нуж дир амруялъе мутIигIлъе»-абун гьеб кинабго иш буго тIедегIанав Аллагьас инсанасда лъазе гьаби жиндир гIамалалъулъ гьев инсанасул заман унеб букIин, щибаб ишалъе бихьизе гьабураб ва гьелъие рекъараб гIуж букIин. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ заталъе, гьесул амруялъе ва гьесие бокьараб ишалъе щибго заман ва гIуж хIажалъуларо. Гьесие цо амру лъугьине бокьараб мехалъ гьеб амру лъугьуна цохIо «Кун» (мун бук1а) абураб рагIи абиялдалъун. Цо гIалимзабаца абуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб рагIиги абуларо абун. Гьеб амру гьедин бугелъул гьаб бакIалда зобал кIиго къоялда жанир рижана, ракь ункъго къоялда жаниб бижана абураб рагIи жиндасан бахIс гьабулеб, жиндие гIелмияб баян кьолеб рагIи гьечIо. Гьеб буго инсанасул гIакълуялъ босулеб хIалалъ мисал бачин ва гьесда бичIчIулеб мацIалъ вагIза-насихIат гьаби.

فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَقُلْ أَنذَرْتُكُمْ صَٰعِقَةً مِّثْلَ صَٰعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾

13. Дуца цIалараб Къуръаналдасаги дур дагIваталдасаги гьел капурзаби руссун чIани дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица нужее хIинкъи кьуна нужее щвезе бугеб гIазабалдалъун.

Нужедаса цере рукIарал ГIа́дилазде ва Самудиязде щвараб гIадаб гIазаб нужедаги щвезе бегьула нужеца тавбу гьабичIони ва Аллагь

جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялде нуж руссинчIони»–абун.

إِذْ جَآءَتْهُمُ ٱلرُّسُلُ مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ قَالُوا۟ لَوْ شَآءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً فَإِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿١٤﴾

14. Гьел къавмаздаги аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рачIун рукIана жидедаго гьоркьоса жидедаго лъалел гIадамал. Гьел расулаз عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьезда киналго рахъаздаса сверун лъугьун гьезие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьуна. Гьез жидер къавмаздаги абуна: «Нужеца лагълъи гьабуге цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гурони» – абун.

Къавмалъ абуна: «Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьун букIарабани нижеца жиндие лагълъи гьабизе гьес нижеде малаикзаби ритIизе рукIана расулаллъун, нуж ритIизе рукIинчIо. Х1акълъунго нижеца гьереси гьабулеб буго нуж расулал руго абураб рагIи ва нужеца ахIулеб диналдаги нижеца инкар кколеб буго» - абун.

فَأَمَّا عَادٌ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَقَالُوا۟ مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾

15. Г1адилазул къавм абуни цIакъго чIухIун хьвадана ракьалда тIад гьезие жал чIухIизе щибго хIужа-далилги гьечIого. Гьез абуна: «Нижедаса къуватав чи щив вугев?» – абун. «Нижее гIазаб гьабизе кIолев щивго чи гьечIо» - абуна гьез. Гьел рукIана гIемераб гIумру балеб черх къуватаб халкъ, жидеца кьураби рорлъун гьенир минаби гьарулел. Гьедин букIиналъ ва жидер ахIмакълъиялъ гьезда ракIалде ккана жидее гIазаб гьабизе кIолев чи щив вукIунев абун. Гьезие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьел гIадамазда лъаларищ жинца гьел рижарав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин гьездаса жиндир къуват-гуч бергьарав? Гьеб къавм букIана Дир аятазда ва мугIжизатазда жидеца инкар кколел.** Гьел аятал хIакъал рукIин лъаниги жидеца гьезда инкар кколеб букIана.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِىٓ أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ ٱلْخِزْىِ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْءَاخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾

16. Дие гьезие гIазаб гьибизе бокьараб мехалъ Дица гьезда тIаде кутакаб гьури биччана: жиб квачараб, жиндир квешаб гьаракьги бугеб, жиб сверсведун пулеб (вихрь). ЦохIо гьеб гьорол гьаракь букIана жинца гIадамал хIинкъун хвезе гьарулеблъун. **Жиндилъ баракат гьечIел къоял рукIана гьеб гьури гьезда тIаде биччарал къоял.**

Гьеб гьури Дица гьезда тIаде биччана гьаб дунялалдаго жал

гIодорегIан ва хIакъир гьарулеб гIазаб чIамизабизе. Гьезие ахираталда букIине бугеб гIазаб цIакъго жал инжит гьарулеб буго, гьезие квербакъулев щивго чиги вукIине гьечIо.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَٰهُمْ فَٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْعَمَىٰ عَلَى ٱلْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَٰعِقَةُ ٱلْعَذَابِ ٱلْهُونِ بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾

17. Ва амма Самудиялин абуни, гьелги тIоритIана дица хIакъаб диналда, гьезухъе расулги витIун. Амма гьез жидерго куфруялъул бецIлъи тIаса бищана иманалъул нуралдаса.

Гьеб къавм ккуна жал хIакъир гьарураб гьаракьалъул гIазабалъ. Гьеб гIазабги букIана жидеца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаълъун. Гьез ССалихI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьереси гьавидал, гьесие мугIжизатлъун бугеб вараниги хъведал, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабуна батIи-батIияб гIазаб цадахъго тIаде биччан. Кутакаб бакъ багIари букIун, хадуб бецIаб накIкI баккана. Гьеб жидее рагIад буго абун ракIалде ккун самудиял гьеб накIкIалде гъоркье руссараб мехалъ гучаб гьаракьги, ракь багъариги лъугьана ва гьеб къавмги хун гIодоб ккун ракьгун жубан тIагIана.

وَنَجَّيْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

18. Гьеб гIазабалдаса дица хвасар гьаруна жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал, гьесул гIазабалдаса хIинкъунел рукIарал муъминзаби.

ССалихI аварагги عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ гьесда иман лъурал гIадамалги хвасар гьаруна гьеб гIазабалдаса.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَآءُ ٱللَّهِ إِلَى ٱلنَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾

19. Дуца умматалъе вагIзалъун рехсе, МухIаммад, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбаби жужахIалде къотIулеб къо, Г1арасат майданалда гьел киналго дандеги ракIарун.

حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

20. Жал Г1арасат майданалде ракIарун хIисаб-мизан гьабизе гьел чIезе гьарураб мехалъ гьезие нугIлъи гьабун кIалъала жидерго бералги, гIундулги, жидер тIомалги. Гьез бицуна дунялалда жидеца гьабураб гIамал.

وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

21. Цинги гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабаца жидер тIомазда абула: «Нужеца щай нижее заралияб нугIлъи гьабураб?» - абун. Гьел тIомаз абула: «Ниж кIалъазе гьаруна жинца кинабго жо кIалъазе гьабулев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ .

Гьес нуж щибго гьечIеб бакIалдаса рижана тIоцере. Ахираталда нуж киналго тIаде рахъине гьарун гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **руссине гьаризеги руго» - абун.**

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَٰرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ ٱللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

22. Дунялалда нуж рахчараллъун рукIинчIо нужер лугбуздаса. Беразги, гIундузги, тIомазги нужее нугIлъи гьабичIого рукIине. Кинниги нужеда ракIалде кколеб букIана нужеца гьабулеб гIамалалъул гIемерисеб х1акълъунго Аллагьасда лъаларин абун.

وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ ٱلَّذِى ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَىٰكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٢٣﴾

23. Гьеб буго нужер ракIазде кколеб пикру нужер БетIергьан Аллагьасул хIакъалъулъ. Гьеб къабихIаб пикруялъ ккезе гьаруна нуж жужахIалде жанире ва нужги лъугьана цIакъ чIорого хутIарал гIадамаллъун.

Байзави абулев гIалимас абуна: «Нуж дунялалда ругеб мехалъ нужер къабихIал пишаби гIадамаздаса рахчулел рукIана ва гьезда цере гIодорегIанлъиялдаса хIинкъулел рукIана. Нужеда ракIалдего кколеб букIинчIо нужер лугбузда гьеб къабихIаб гIамал бихьулеб бугин абун ва гьез нужее нугIлъиги гьабилин абун. Гьадин бугелъул муъминчиясда рекъараб буго жиндир кинабго хIалалъулъ жинда ракIалда букIине жиндир гIамалалда тIаде валагьун кидаго хъаравул вукIин ва жинца гьабулеб жо балъго хутIуларебл1ъи.

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ибну МасгIудидаса бицана: «КагIба рукъалда аскIор гIодор чIун рукIана кIиго къурайшияв ва цо сакъафияв. Гьел рукIана жидер рекIелъ иман ва гIелму гьечIел, жидер чахьал тIатIул цIурал мушрикал. Гьезул цояс абуна: «Нужеда ракIалда кколищ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ рагIулин нилъеца бицунеб хабар?» - абун. Гьезул цогидас абуна: «Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ рагIула нилъеца рагIизе гьабун бицараб жо, нилъеца балъго бицараб жо гьесда рагIуларо» - абун. Лъабабилесги абуна: «Гьесие нилъеца рагIизе гьабун бицараб жо рагIулеб батани, балъго гьабун бицараб жоги рагIизе буго» - абун. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кIиго аят рещтIине гьабуна (22-23 аб. аят).

فَإِن يَصْبِرُوا۟ فَٱلنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ۖ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا۟ فَمَا هُم مِّنَ ٱلْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

24. Гьеб жужахIалда жанир сабру гьабун жал чIаниги яги жидеца сабро гьабичIого жал зигирданиги **жидер руссунеб бакI цIа буго.**

Жидеца тавбу гьабун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **рази гьавизе абун гьел лъугьани гьезие Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи ва тавбу къабул гьаби букIунаро.** Ахираталъул рукъоб жазаъ гьабула, ва гьеб жазаалъул хиси букIунаро.

25. Гьел мушриказе жидеда релълъарал гьудулзабиги гьарун рукIана. ЩайтIаби ругониги, гIадамал ругониги. Гьез дол мушриказда жидеца гьабулеб гIамал берцинаблъун бихьизе гьабуна. Гьез цебехун гьабураб ва хадуб гьабизесеб гIамал цIакъ лъикIаблъун бихьизе гьабуна.

﴿وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُم مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾﴾

Зубдатул тафсиралда абуна: «Гьел мушриказе дунялалъул чIаголъи берцин бихьизе гьабуна ва гьел жидер шагьватазда нахърилълъине гьарун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялда хьвадизе гьаруна. Ахиратги гьезда берцин бихьизе гьабуна ахиратги букIине гьечIо гьениб гIазабги букIине гьечIо абун.

Гьедин щайтIабиги мушрикалги рекъон жидер къабихIаб гIамал берцинаблъун бихьун гьел хьвадидал **гьезие гIазаб гьабизе бугеб хIукмуги хIакъаблъун лъугьана жидеда церехун рукIарал гIадамазулги женазулги жидеда релълъарал куфру-ширкалъул агьлугун цадахъ. Х1акълъунго гьел киналго лъугьана дунялалдаги ахираталдаги жал чIорого хутIараллъун.** Дунялалда гьел чIорого хутIана жидеца гьабураб гIамалалъул хIасил гьабизе щвечIого жал гьалаг гьарун. Ахираталда чIорого хутIана жидеца гьабураб гIамалалъул жидее щибго мунпагIат гьечIого.

26. Капурзабаца абуна: «Нуж гьеб Къуръаналда гIенеккуге, нужеца гьеб цIалулеб мехалъ ахIи-хIур гьабе! Гьедин гьабуни нуж бергьине руго аварагасдаса» - абун.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴿٢٦﴾﴾

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица бицана: «Абужагьлица абулеб букIана: «Гьев МухIаммадица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръан цIалулеб мехалъ нуж гьесда сверун лъугьун, гьесул гьумералда цере чIун ахIде, гьес бицунеб жо гIадамазда рагIизе ва бичIчIизе тоге» – абун.

27. Дица гьел капурал гIадамазда чIамизе гьабич1ого теларо цIакъ квешаб гIазаб ва Дица гьезие жидер квешаб гIамалалда

﴿فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾﴾

рекъараб жазаъги гьабичIого теларо.

ذَٰلِكَ جَزَآءُ أَعۡدَآءِ ٱللَّهِ ٱلنَّارُۖ لَهُمۡ فِيهَا دَارُ ٱلۡخُلۡدِ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا يَجۡحَدُونَ ٢٨

28. Гьеб квешаб гIазаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабазе гьабулеб жужахIалъул гIазаб, гьеб жужахI буго гьезул даимго жаниб чIолеб рукъ. Гьеб жазаъ жидее гьабула жидеца Дир аятазда ва Дир аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ инкар кквей сабаблъун.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ رَبَّنَآ أَرِنَا ٱلَّذَيۡنِ أَضَلَّانَا مِنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ نَجۡعَلۡهُمَا تَحۡتَ أَقۡدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ ٱلۡأَسۡفَلِينَ ٢٩

29. Къиямасеб къоялъ жужахIалда жаниса капурзабаца абула: «Я нижер БетIергьан! Дуца нижеда рихьизе гьаре ва нижеда цере риччай жидеца ниж къосине гьарурал гIадамалги, женалги.

Нижеца гьел нижер хIатIазда гъоркьги лъун мерхьина: гьездаса ццим босизе ва нижер ракIал хIалхьизе. Гьел жужахIалъул тIиналдаги рукIине. Гьеб буго бищунго гIазаб цIикIкIараб, жинда жаниб мунапикъзаби рехулеб жужахI. Кинабго жужахIалъул агьлуялъул гьан-ракьа бухIараб, жиб махIцараб хьверд-рецIги жинда жанибе чвахулеб.

إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠

30. ХIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал, «нижер БетIергьан Аллагь вуго»-абун жидеца абурал, цинги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялда ритIунги чIарал – гьал гIадамазда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан малаикзаби рещтIуна ва гьез абула:

«Нуж хIинкъуге ва нуж пащманлъуге! Нужее рохел буго алжаназул нигIматаздалъун. Гьел алжанал руго дунялалда ругеб мехалъ нужее къотIи гьабун букIарал»-абун.

Аллагьасе гIибадат гьабиялда ритIун чIарал абураб рагIи буго гIараб мацIалда бугеб «Истикъамат» абураб рагIиялъул магIна. Гьеб истикъамат абураб рагIиялдаса мурад букIуна унго-унгояб, хIакъикъияб иман лъей ва гьеб иман лъеялда витIун чIей.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас минбаралде вахун вагIза гьабулеб мехалъ гьаб аят цIалана цинги абуна: «Нуж валлагьиги ритIун чIа Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нухалда, гьесие мутIигIлъун, цинги нуж царал гIадал пишаби гьарун гьеб нухдаса гьетIаруге!» - абун. ХIасанул Басриясги абулеб букIана: «Я дир БетIергьан Аллагь! Мун вуго нижер БетIергьан. Дуца нижее истикъамат кье!» – абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ

жиндие истикъамат кьурав чи вуго жиндие бахьи буголъи щварав чи. Гьеб истикъамат жиндие кьурав чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабулеб гIибадаталъулъги, гьесул лагъзадерилгун гьабулеб гIамалалъулъги Аллагьасдасан جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав, гьев разилъи тIалаб гьабулев вукIуна. Гьесдасан хиянат бихьуларо, гьереси рагIуларо, къотIуе хилиплъи букIунаро. Божилъи гьабураб жоялъулъ рекIкIги гьабуларо. Жиндирго напсалдасан Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ аварагги жиндие рокьулев вукIуна. Жиндирго напсалдасан жиндир диналъул вац тIаса вищулев, гьесие лъикIлъи гьабулев вукIуна. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее ризкъилъун гьабеги гьаб истикъамат.

نَحْنُ أَوْلِيَآؤُكُمْ فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِي ٱلْآخِرَةِ ۖ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِيٓ أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾

31. Ниж руго нуж дунялалда ругеб мехалъ нужер гьудулзабилъун рукIарал, ахираталдаги ниж нужер гьудулзаби руго (вализаби руго) гьал алжаназда жаниб нужее бокьарабщинаб жоги буго, нужее гьениб жаниб нужеца тIалаб гьабураб ва нужер напсазе бокьараб жо бачIуна ва кьола.

نُزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾

32. Гьел киналго нигIматал руго Жив гурхIулев, жинца мунагьал рахчулев нужер БетIергьанас нужее хIадур гьабураб гьоболлъи.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

33. Жиндаса лъикIав чи щивха вукIинев жинца бицунеб рагIиялъул рахъалъан жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIулев чиясдаса.

Жинца лъикIаб гIамалги гьабулев ва жинца абулев: «дун вуго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIал, гьесда тIубанго божарал гIадамаздаса»- абун. Жинца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ахIи букIуна бищунго цебе жиндир лъикIаб гIамалалдалъун, хадуб жиндир рагIиялдалъунги. Гьев чи вукIине ккола живго хIакъаб нухалда тIовитIаравлъун ва гьеб нухалда хьвадулевлъун.

ТIадегIанав Аллагьас лъабго сипат гьабун буго жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде ахIулев чиясе:

1-жив иман лъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъарав вукIин,

2-жинца лъикIаб гIамал гьабулев вукIин

3-жинца цогидалги гьеб иман лъеялдеги лъикIаб гIамал гьабиялдеги ахIулев вукIин.

Цо гIалимзабаца абуна гьаб аят бугин жидеца как ахIулел чагIазул

хIакъалъулъ бугеб абун. Гьеб жидер рагIи ритIухъ гьабун хIадисалги рицана гьез.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

34. ЛъикIаб гIамалги квешаб гIамалги цоцада релълъун гьечIо, жиб кIиябго бащадги гьечIо. Дуца, жинца квешаб гIамал гьабулев чиясул квешлъи нахъе чIвае лъикIаб гIамалалдалъун.

Ццим бахъи сабру гьабиялдалъун нахъе чIвае, ахIмакъав чи хIалимлъиялдалъун нахъе чIвае, дуе квешлъи гьабураб мехалъ гьелдаса тIаса лъугьун те. **Гьал гIамалал дуца хьвадизе гьаруни дудехун жиндир тущманлъи бугев чи хIакълъунго жиндие мун вокьулев дур лъикIав гьудуллъун лъугьине вуго.**

وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾

35. Гьаб берцинаб тIабигIат ва тIадегIанаб макъам щоларо жидеца сабру гьабулел гIадамазе гурони.

Жиндир напс куцарав, ццим бахъи жаниб къулчIиялдалъун, жиндие гьабураб къварилъи-зарал хIехьеялдалъунги. **Гьеб макъам щоларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие тIубараб бахьи буголъи кьурав чиясе гурони.**

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

36. Гьаб дуда амру гьабураб хIалалъ лъикIаб гIамалалдалъун квешаб гIамал нахъе чIвазе мун теларо абун, мун ццим бахъиналда вачине абун щайтIан дуда сверун лъугьани, дуца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун цIуни гьаре гьеб щайтIаналъул квешлъиялдаса. Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо лъалев.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

37. ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел аятаздасан буго сордоги, къоги, бакъги, моцIги. Гьал киналго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квегъун руго инсанасе мунпагIаталъе.

Нужеца сужда гьабуге бакъалъе яги моцIалъе. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рижарал гьесул махлукъ. **Нужеца сужда гьабе жинца гьел рижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ . Нуж гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат хас гьабулел ва бацIцIад гьабулел муъминзаби ратани нужеца гьесие гурони сужда гьабуге ва**

цогидаб гIибадатги гьабуге.

فَإِنِ ٱسۡتَكۡبَرُواْ فَٱلَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُۥ بِٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ وَهُمۡ لَا يَسۡـَٔمُونَ ۩ ﴿٣٨﴾

38. Гьел капурзаби Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIани нужеца гьелъул кIвар гьабуге. Гьеб чIухIиялъул гIазаб гьезие букIине буго.

Х1акълъунго зобалазда ругел малаикзаби Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI-сужда гьабулел руго релъедаги къадги. Гьеб гIибадат гьабизе жал кIвахIаллъуларо ва чIухIуларо.

Гьал (37-38) аятал ц1алидал сужда гьабизе суннатаб буго.

Гьаб «Сурату Фуссилаталъул» хиралъи бицун жинда Аллагь разилъаяв МухIаммад ибну Каг1бил Къуразиясдасан бицараб хIадисалда буго: *«Къурайшиязул сайид ГIутбат ибну РабигIатги гьесул гьалмагъзабиги КагIба рукъалъул рагIдукь гIодорчIун рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад масжидалда жанив ун Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *гIибадат гьабулев живго цохIого вукIана. Цинги гьев ГIутбатица абуна: «Я къурайшиязул жамагIат! Дун иницц МухIаммадида кIалъазе ва гьесулгун цо-цо ишалъе къотIи гьабизе. Гьев разилъани гьес абураб жо нилъеца гьесие кьела ва нилъ гьесул заралалдаса цIунаралъун рукIина»* - абун. *Гьесул «зарал» букIана гьел исламияб диналде ахIи ва гьел хъанчие лагълъи гьабиялдаса нахъе чIвай. Гьеб заман букIана жинда Аллагь разилъаяв ХIамзатги Исламияб диналде вачIараб ва жидеда аварагасул асхIабзаби къойидаса къойиде гIемерлъулел рихьараб.*

Къурайшиял разилъун ГIутбат МухIаммадихъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *ана ва гьесда аскIов гIодовчIун гьес абуна: «Я дир вацасул вас! Дуда лъала мун нижеда гьоркьов лъикIаб тухумалъул, нижеца къадру-къимат гьабулев чи вукIин. Мун дур къавмалда цIакъ кIудияб амруги бачун вачIана, дуца жамагIатги бикьизе гьабуна, гьел гIадамаз гьабулеб жоги дуца ахIмакъаб жолъун рикIкIунеб буго. Нижер Аллагьзабаздаги гIайиб чIвана дуца, нижер диналдаги гIайиб чIвана, гIарабиязда нижги къватIир чIвазе гьаруна. Къурайшиязда гьоркьов цо сихIручи ваккун вугин абун абизе гьелги тIамуна. Нижер церехун арал умумуз гьабураб жоялда инкарги ккуна дуца. Дица дуда цо чанго амру цебе лъезе буго, гьезул цонигияб дуца къабул гьабуладай абун балагьизе.*

Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бице, я Абал Валид, дун гIенеккизе вуго» - абун. ГIутбатица абуна: «Я дир вацасул вас! Дуе гьеб мун жиндалъун нижехъе вачIараб жоялдалъун боцIи-мал бокьун батани, нижеца бакIарун дуе

гьеб кьела, нижедаса бищунго бечедав мун вукIунеб хIалалъ. Дуе гьелдалъун хиралъи ва тIадегIанлъи бокьун батани нижеца мун нижер сайидлъун гьевила ва дуда гьикъичIого цониги ишги гьабиларо. Дуе ханлъи бокьун батани, нижеца мун нижер ханлъунги гьавила. Гьеб дуда бугеб жо иблисалъул зарал ва унти батани мун сах гьавизе нижеца тIабибал (врач) цIехела ва гьезие мухьги кьела мун сах гьавуралъухъ» - абун.

Гьаб хабарги бицун Г1утбат чIараб мехалъ аварагас абуна: «Дур бицунеб жо тIубаниц, я Абал Валид!» – абун. Гьес «ТIубана»-ян абидал аварагас ﷺ абуна: «Гьанже мун дихъги гIенеккеха!» - абун. Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бисмиллагьги бахъун гьаб сурат цIализе байбихьана. Мугъалда нахъа кверал ги лъун гьесдаги гIенеккун Г1утбатги вукIана. Жиндилъ сужда гьабулеб аяталда щвезегIан гьаб суратги цIалун, гьеб бакIалда суждаги гьабун, хадуб аварагас абуна: «Дуда рагIанаха, я Абал Валид, дица цIалараб Къурьан. Гьанже дуего бокьараб гьабе дуца!» - абун. Г1утбат тIадеги вахъун жиндир къавмалде аскIове ана. Гьев вихьарабго къавмалъги абуна: «Валлагьи,гьев Г1утбат нижеда аскIосан араб хIалалъ гьечIо, гьасул хIал хисун буго» – абун.

Цинги Г1утбатицаги абуна: «Дида МухIаммадица цIалараб жо рагIана. Валлагьи гьединаб калам дида жеги рагIун букIинчIо. Гьеб жо сихIру гьечIо, гьересиги гьечIо, шигIруги гьечIо. Я Къурайшиязул жамагIат! Нуж дир гIакълуялъе мутIигIлъе! Гьев МухIаммадги, гьес гьабулеб ишги нилъеца жибго те (гьелда щибго дагIба-къец гьабуге). Валлагьи гьес бицунеб хабар гIадамазда рагIинчIого ва ракьалда тIибитIичIого рес гьечIо! Цогидал гIарабияз гьесие зарал гьабуни (гьев чIвани) нилъедаса гьеб иш тIаса араб букIина. Гьев гIарабияздаса бергьани ва гьезда тIад ханлъун лъугьани гьесул ханлъи нужерги ханлъи букIуна, гьев хиралъиги нуж хиралъи букIуна, нужги гьев сабаблъун бищунго бахьи бугеб гIадамаллъун рукIуна» - абун. Цинги къурайшияз абуна: «Валлагьи, я Абал Валид, дуеги сихIру гьабун бугоха гьев чияс!» – абун. Х1адис ибну Исх1акъица бицана.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنَّكَ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَٰشِعَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاهَا لَمُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

39. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **гIаламатаздаса буго х1акълъунго дуда ракь бихьулеб букIин жиб бакъван, жинда тIад хур-хер гьечIого, жиб хIелун, гIодобегIанлъун бугеб гIадин. Цинги Дица гьеб ракьалда тIаде цIад рещтIине гьабураб мехалъ гьеб цIакъ багъа-бачарула, жиб тамахлъун, борхунги бачIуна,**

жинда тIад херги бижула. Х1акълъунго гьаб хвараб ракь жинца чIаго гьабурав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца хварал гIадамалги чIаго гьаризе ругев. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолев,** жиндир гьунар гуч бергьарав, жиндие бокьараб жо гьабизе щибго жоялъ жив нахъе чIваларев хан.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُلۡحِدُونَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا لَا يَخۡفَوۡنَ عَلَيۡنَآۗ أَفَمَن يُلۡقَىٰ فِي ٱلنَّارِ خَيۡرٌ أَم مَّن يَأۡتِيٓ ءَامِنٗا يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۚ ٱعۡمَلُواْ مَا شِئۡتُمۡ إِنَّهُۥ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

40. Х1акълъунго жидеца Дир Къуръан хисизе гьабулел гIадамал: гьелъул магIна мекъи гьабун, рагIаби хисизе гьарун, хIукмуялда инкар ккун, гьел гIадамал Дидаса балъго хутIуларо. Дица гьезие гIазаб гьабизе буго. **Жал жужахIалда жанире рехулел гIадамалищ лъикIал ругел, яги къиямасеб къоялъ жал щибго хIинкъиго гьечIого рукIунел гIадамалищ лъикIал ругел? Нужеца нужеего бокьараб гIамал гьабе, гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда лъалев.** Жив нужеда тIаде валагьун вуго, нужгун цадахъги вуго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِٱلذِّكۡرِ لَمَّا جَآءَهُمۡۖ وَإِنَّهُۥ لَكِتَٰبٌ عَزِيزٞ ﴿٤١﴾

41. Х1акълъунго жидехъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **калам бачIараб мехалъ гьелда инкар кколел гIадамазе цIакъ гучаб гIазаб букIине буго.**

Х1акълъунго гьаб Къуръан жиндир къадру кIудияб тIехь буго.

لَّا يَأۡتِيهِ ٱلۡبَٰطِلُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَلَا مِنۡ خَلۡفِهِۦۖ تَنزِيلٞ مِّنۡ حَكِيمٍ حَمِيدٖ ﴿٤٢﴾

42. Гьелда тIаде цониги рахъалъан хисбас ва жиб батIул гьаби бачIунаро. Гьелдаса щибго жо нукъсан гьабуларо, гьелда тIаде щибго жо цIикIкIизеги гьабуларо.

Гьеб Къуръан буго жив веццарав, жиндир хIикмат камилав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **рещтIине гьабураб калам.**

مَّا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدۡ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبۡلِكَۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغۡفِرَةٖ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٖ ﴿٤٣﴾

43. Дур къавмалъул капурзабаца дуда абулеб жо гьечIо, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуда цере рукIарал аварагзабазда** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **гьезул къавмаз абураб жо гурони.**

Гьезиеги гьабуна дуе гьабураб гIадаб къварилъи. Дуца сабру гьабе, дуе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къотIи гьабураб квербакъи букIине буго ва гьел капурзабазе гIазабги гьабизе буго. **ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь вуго жинца муъминзабазул мунагьал рахчулев ва жинда**

гIасилъарал гIадамазе жинца гIазаб гучаб гьабулевги.

وَلَوْ جَعَلْنَٰهُ قُرْءَانًا أَعْجَمِيًّا لَّقَالُوا۟ لَوْلَا
فُصِّلَتْ ءَايَٰتُهُۥٓ ۖ ءَا۬عْجَمِىٌّ وَعَرَبِىٌّ ۗ قُلْ هُوَ
لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هُدًى وَشِفَآءٌ ۚ وَٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ
يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

44. Дица гьаб тIехь гьабун букIараб ани гIажам мацIалда жиб цIалулеб Къуръанлъун, Маккаялъул мушрикаца абизе букIана: «Гьеб Къуръаналъул аятал нижее нижерго мацIалда баян гьарун рукIарал анищ!» -абун. Цоги гьез абилаан гIарабиязул аварагасда гIажамияб тIехьищ рещтIине гьабулеб абун.

Дуца абе, МухIаммад ﷺ, гьаб Къуръан буго жидеца иман лъурал гIадамазул ракIазе дарулъун ва гьел хIакъаб нухалда тIоритIулеб нурлъунги. Жидеца иман лъоларел гIадамазул гIундул гIинкъал руго гьеб Къуръан жидеда рагIиялдаса, гьезда гьаб Къуръаналъул тIоритIелги бихьулеб гьечIо. Муъминзабазе гьаб Къуръан нур буго, капурозабазе бецIлъилъун буго. **Гьел капурзаби руго жидеда рикIкIадаса ахIулеб гьаракь рагIулел гIадамазда релълъун:** Жидеда гьаракь рагIулел, амма ахIулеб жо (рагIи) бичIчIуларел.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ فَٱخْتُلِفَ فِيهِ ۚ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِىَ
بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَفِى شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

45. Х1акълъунго, МухIаммад ﷺ, Дица Муса аварагасухьеги عليه السلام тIехь кьун букIана. Гьаб тIехьалдаги цояз иман лъуна, цогидаз инкар ккуна.

Гьеб дуда рещтIине гьабураб Къуръаналда дур къавмалъ инкар ккуна абун дуца ракI къварид гьабуге! **Дур БетIергьан Аллагьас цебего гьабураб хIукму букIинчIеб ани гьел мушриказе гIазаб ахираталда гьабила абун, гьезие гIазаб гьабун тIубазе гьабилаан дунялалдаго. Х1акълъунго гьел капурзаби цIакъ щакдарулел руго гьаб Къуръаналъул амруялъулъ:** Жидер гIакълу дагьаб букIун, ракIалги беццал рукIун.

مَّنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ
فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

46. Жинца лъикIаб гIамал гьабурав чи жиндирго напсалъе лъикIлъи гьабурав чи вуго. Жинца квешлъи гьабурав жиндирго напсалъе квешлъи гьабуравги вуго.

Дур БетIергьан гьечIо, МухIаммад ﷺ, жинца лагъзадерие зулму гьабулевлъун. Щивасул гIамалалда релълъараб жазаъ гьабула: квешаб гIамал гьабуразе цохIо зарра гIадаб жоги тIаде цIикIкIизе гьабуларо. ЛъикIаб гIамал гьабуразе гIемерго лъикIлъи

цIикIкIизе гьабула.

47. Къиямасеб къо кида бачIунеб цохIо Аллагьасда ﷻ лъала. Жиндир тIегьалдаса (къвачIаялдаса) къватIибе цохIо пихъил горо бижуларо, цохIо цIуяб жо къинабги лъугьунаро, цохIо тIинчI эбелалъул чохьониса къватIибеги лъугьунаро гьеб кинабго жо Аллагьасда ﷻ лъалеб букIун гурони.

* إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَاتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾

Къиямасеб къоялъ гьел мушриказда ахIараб мехалъ: «Кире арал нужер аллагьзаби, нужеца дидехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабурал»-абун, гьез жаваб гьабула: «Жакъа ниж дуе букIурлъулел руго, нижер цониги чи гьечIо дуе шарик вуго абулел»- абун. Гьеб къоялъ мушриказ инкар гьабула жидеца ширк гьабиялда, гьединго жидее лагълъи гьабурал аллагьзабазги инкар гьабула гьел мушриказ жидее лагълъи гьабиялда.

48. Гьел мушриказдаса рикIкIалъула дуяналалда ругеб мехалъ жидее лагълъи гьабурал хьанчал.

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَظَنُّوا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾

Гьезда якъинго лъала гьанже жал гIазабалдаса рорчIулареблъи, жидее лъутизе, рахчизе бакI гьечIеблъиги.

49. Жиндир иман гьечIев чи Аллагьасдаса ﷻ жиндие лъикIлъи гьарун чIалгIунарев вуго:

لَّا يَسْأَمُ الْإِنسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾

кигIан гIемер бечелъи, сахлъи, лъимал-хъизан жиндие Аллагьас ﷻ кьуниги гьев цогиги бугеб анищ абун вукIуна. **Ва амма жинда цодагьабго къварилъи хъатIараб мехалъ гьев инсан жиндир хьул къотIун, сабру хун вукIуна.** Аллагьасул ﷻ рахIматалдаса хьул къотIула гьел рахIматал жиндие кьурав чи Аллагь ﷻ вукIин жинда лъаларев чиясул.

50. Гьеб къварилъи-заралги тIаса босун хадубги Дица гьев чиясе нигIматал кьураб мехалъ гьес абизе буго: «Гьаб буго дир гьунаралдалъун дие щвараб нигIмат» - абун. Балагьазда сабру гьечIолъиги, нигIматазда щукру гьечIолъиги буго капурзабазул ва

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾

мунапикъазул загьираб ва баянаб гIаламат.

Хадубги гьев чияс абизе буго: **«Дида ракIалде ккола Къиямасеб къо букIинего гьечIин абун. Нагагь дун ахираталда Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **вуссине гьавуни хIакълъунго дие гьенибги лъикIлъи букIине буго»** - абун. Щибго лъикIаб гIамалги гьабичIого гьав ахIмакъасул хьул лъолеб буго жиндие ахираталдаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лъикIлъи гьабилин абун. Гьесул рагIи гьереси гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **БичасхIаги капурзабазда цIакъ рихьизе гьарила ва рицила жидеца дунялалда гьарурал къабихIал гIамалал, ва БичасхIаги дица гьезда цIакъ гучаб гIазабги чIамизе гьабила!**

وَإِذَآ أَنۡعَمۡنَا عَلَى ٱلۡإِنسَٰنِ أَعۡرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٖ ٥١

51. Дица инсанасе нигIматал кьураб мехалъ гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **щукру гьабиялдаса вуссунев буго, Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **мутIигIлъизеги чIухIулев буго.**

ГIамалкIодолъун, мегIер кIичIун, гьаваялдаса воржунев чи гIадин вукIунев буго. **Цинги гьесда цо къварилъи хъатIараб мехалъ гьесда кинабго чIухIи кIочонеб буго ва жив гIемераб гьари-дугIа гьабизе лъугьунев буго.** Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматазда щукру гьабуларев чиясул тIабигIат: лъикIлъиялда вугеб мехалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочон вукIуна гьев, къварилъиялде ккараб мехалъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гурони кIанцIулеб бакIги батуларо.

قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ إِن كَانَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ ثُمَّ كَفَرۡتُم بِهِۦ مَنۡ أَضَلُّ مِمَّنۡ هُوَ فِي شِقَاقِۭ بَعِيدٖ ٥٢

52. Дуца мушриказда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, нужеца дида бице гьаб нужеца жиб гьереси гьабулеб Къуръан Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **калам батани, гьелда нужеца инкарги кколеб бугони, нужер щиб хIалдай букIинеб абун?**

Нуж руго цIакъ квешаб къосиналъулъ ва тущманлъиялъулъ ругел гIадамал. **Гьединаб къосиналъулъ вугев чиясдаса квешав щив чиха вукIинев?!» - абун.**

سَنُرِيهِمۡ ءَايَٰتِنَا فِي ٱلۡأٓفَاقِ وَفِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمۡ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّۗ أَوَلَمۡ يَكۡفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٌ ٥٣

53. Дица гьезда рихьизаризе руго гьаб Къуръан хIакъаб калам букIиналда тIоритIел гьабулел гIаламатал: жидеда сверухъ ругел зобал-ракьалъулъ ва гьединго жидерго напсазулъги.

Гьел цIакъ кIудиял гIаламатал руго жидеца пикру гьабулел гIадамазе ва гьезда жаниб баянаб хIужа буго гьаб кинабго махлукъ бижарав Халикъ вукIиналда.

Гьев Халикъ жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIиналда тIоритIел гьабула гьеб махлукъалъул тадбир цIакъ камилго гьабун букIиналъ. Гьеб тадбир гьабулев чи кIиго яги гIемерал рукIарал ани гьадинаб камилаб тадбир букIинароан: якъинаб жо буго кIиго яги гIемерал гIадамазул пикру ва мурад кидаго цохIо хIалалъ букIунареблъи. Гьезул пикру цоцаде данде ккечIеб мехалъ гьел цоцалъ къацандула. Гьеб дагIба-къец ккараб мехалъ гьаб гIаламалъул низам ва тадбирги биххилаан. **Гьаб гIаламалъул пикру гьабураб мехалъ гьел гIадамазе тIубанго баянлъизе, гьаб Къуръан хIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIин. Гьел мушриказе дур БетIергьан Аллагь гIоларогонищ вугев нуг1лъун мун гьесул авараг вукIин жидеда лъазе? Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго гурищ жинда кинабниги жо бихьулев ва лъалев?** Гьез пикру гьабулеб гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятазул, гьезда бичIчIулебги гьечIо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам.

أَلَآ إِنَّهُمۡ فِي مِرۡيَةٖ مِّن لِّقَآءِ رَبِّهِمۡۗ أَلَآ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَيۡءٖ مُّحِيطُۢ ٥٤

54. Мун кантIе, я гьав инсан! Х1акълъунго гьал мушрикал руго жидеца ахират букIиналда иман лъоларого, гьенир жал жидер БетIергьангун данде чIвазе рукIиналда божуларого щакдариялъулъ. Дуда лъае, я гьав инсан, х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин жиндир гIелмуялдалъун жив кинабго жоялда сверун лъугьарав. Гьесда лъала капурзабазулги мушриказулги хIал: гьез бицунеб хабарги лъала, гьабулеб гIамалги лъала. Гьезие гьабизе хIакъаб гIазабги ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабизе буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Фуссилаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

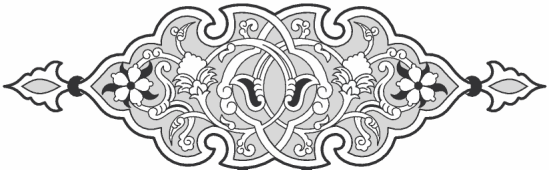

42. Сурату ЩӀура

سُورَةُ الشُّورَىٰ

Гьаб сураталда жаниб аслияб куцалъ бицен гьабулеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалаталъул ва гьесул вахIюялъулги. Сураталъул байбихьуда гьеб вахIюялъул ва рисалаталъулги БетIергьанлъун жив вугев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ бицун буго. Жинца расуллъун витIизе бокьарав чи тIаса вищулев, гьесда инсан куфру-ширкалъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде вачунеб дин жинца вахIю гьабулев, жиндий зобалазул агьлуялъ щибаб гIужалъ тисбихI гьабулев, кинабго махлукъалъул БетIергьанлъунги жив вугев.

Хадуб мушриказул хIал баян гьабун буго, гьезул рагIиялъул къабихIлъиялъ зобал тIутIун ине гIагарлъула абулеб буго. Гьеб къабихIаб рагIиги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лъимал руго аби буго. Киналго расулал жиндалъун ритIулеб дин цохIо дин букIин баян гьабулеб буго. Гьеб динги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьаби буго, Аллагьасул расуласдаги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьесул тIахьаздаги иман лъей буго.

Къуръаналда инкар кколел, гьеб гьереси гьабулел гIадамазул бицун буго, ахират букIинги, хIисаб-мизан, жазаъ букIинги гьереси гьабулезулги бицун буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гьесул махлукъалъулъ ругел гIаламаталги рицун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялде ва гьесие мутIигIлъиялде ахIулел руго.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «Шураялъул сурат» абун. Шура буго гIадамаца цоцалъ ургъун, дандбан жидер дин ва дунял гьаби. Гьеб Шура бусурбабазул жамагIаталъул бищунго кIвар бугеб иш букIиналда ишара гьабун буго гьаб сураталда жаниб бицараб жоялъулъги.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. ХIа, мим. حمٓ ١

2. ГIайн, Син, Къаф. عٓسٓقٓ ٢

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьал хIарпаздалъун бугеб жиндир мурад.

3. ТIадегIанав Аллагьас дуда гьаб Къуръан вахIю гьабураб гIадин, я МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ

كَذَٰلِكَ يُوحِيٓ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٣

дудаги ва цогидал дудасан цере рукIарал расулаздаги عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **вахIю гьабуна** жиндир рисалат.

Жиндир гуч бергьарав, жиндир пишаялъулъ хIакимияв вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.** Жинда жаниб пайда-хIикмат гьечIеб жо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабуларо, гьеб жинца хIукму гьабураб жо тIубазе жиндир гуч бугевги вуго.

لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ٤

4. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулк буго зобал-ракьги, гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъги. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жив тIадегIанав ва кинабго кIодолъи ва ханлъи жиндие бугев.**

تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ مِن فَوۡقِهِنَّۚ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ لِمَن فِي ٱلۡأَرۡضِۗ أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ٥

5. Зобал хъвалхьун, тIутIун ине гIагарлъун рукIуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **кIодолъи, тIадегIанлъиялдаса хIинкъун; цоязда тIад цоял ругел гьел зобал.**

Цоги магIна гьабуна: Гьел зобал тIутIун ине гIагарун рукIуна гьаб ракьалда тIад ругел гIадамаз гьабулеб гIасилъи бихьун, мушриказ Аллагьасдехун гIунтIизе гьабулеб рагIи сабаблъун: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лъимал руго, малаикзаби гьесул ясал руго абураб. **Зобалазда ругел малаикзабиги даимго Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI гьабулел рукIуна гьесие рецц гьабигун цадахъ. Ракьалда тIад ругел муъминзабазул мунагьал чуре абун Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гьарулелги рукIуна. Нуж кантIе, я гьал гIадамал! ХIакълъунго Аллагь жинца мунагьал чурулев ва жив гурхIулев вуго**.

ТIадегIанав Аллагьас жив гуч бергьарав, жиндир ханлъи ва къадру тIадегIанав, жиндие бокьараб амру тIубазе гьунар бугев БетIергьан Аллагь жив вукIин бицун хадуб жиндир лагъзадерида хитIаб гьабулеб буго «Нуж кантIе!» - абун гьел жиндехун гIенеккизеги тIамун «Гьев гуч бергьарав ханлъун вугев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ гурхIулев ва тIаса лъугьунев вуго» - абун. Гьаб аят цIаларав чиясул рекIелъ цохIо зарра гIадаб жо иман бугони гьев лагъ гIедегIизе ккела жинца тавбу гьабизе ва жив гурхIулев, жинца мунагьал чурулев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссун, гьесул ахIиялъе жаваб кьун, гьев рази гьавизе яхI бахъизе. ЛъикIаб гIамал гьаби нахъе бахъизе гьаби буго щайтIаналъ инсан махсароде кколеб бакI. ЛъикIаб гIамал «Метер гьабила» абураб рагIи инсанас абураб мехалъ гьеб малгIуналъул мугъ битIула, гьелъул ракI бохула, гьелъул тIолго черх лазат-рахIат щун хIалхьола. Инсанас тавбу гьабураб мехалъ, гьев лъикIаб гIамал гьабиялде хехлъараб мехалъ

гьеб малгӀуналъул мугъ бекула ва гьеб «Вай! Вай!» - абун ахӀулаго лъутун уна.

وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ ٱللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَآ أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٦﴾

6. Жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **тун, гьесие гьабулеб гӀибадатги тун цоги вализаби жидее кколел гӀадамал:** Жидеца Аллагьасдехун ширк гьабун хьанчал ва цогидал жал аллагьзабилъун колел:

Гьезул гӀамал жинда бихьулев, лъалев, гьеб гӀамал хъван, ц1унун нахъе толев вуго тӀадегӀанав Аллагь. Мун гьечӀо, МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьезде тӀаде тӀамурав вакил.** Гьезда хӀал гьабун хӀакъаб Исламияб дин гьабизабизе. Мун вуго гьезухъе хӀакъаб дин щвезабулев расул. Гьез гьабураб гӀамалалъул жазаъ жидее букӀине буго щибго щаклъи гьеч1ого.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ ٱلْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ ٱلْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَرِيقٌ فِى ٱلْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِى ٱلسَّعِيرِ ﴿٧﴾

7. Дица дуда цере рукӀарал аварагзабазде عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **вахӀю гьабураб гӀадин, дудаги гьаб Къуръан вахӀю гьабуна, МухӀаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жиб гӀараб мацӀалда цӀалулеб тӀехьлъун. Дуца гьелдалъун хӀинкъи кьезе киналго росабазул аслулъун бугеб Маккаялъул агьлуялъе, гьелда сверун ругел киналго росабазул агьлуялъеги хӀинкъи кьезе: дунялалъул киналго рахъазде щун ва кинабго заманаялъ.**

Щибго щаклъи гьечӀеб Къиямасеб къо, букӀине букӀиналдалъунги хӀинкъи кьезе. Гьеб къоялъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал гӀадамал алжаналде ине руго, Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал гӀадамал жужахӀалде ине руго.** Гьеб кӀиго гурони унеб бакӀ гьечӀо, гьелдаса хадуб тӀокӀаб хис-басги гьечӀо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цӀоб-рахӀматалдалъун жидер рекӀелъ иман букӀарал, амма жидер мунагьал сабаблъун жужахӀалде рехарал гӀадамал къватӀире рахъине гьарула, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьарабгӀан мехалъ жидее гӀазаб гьабун хадуб ва гьел алжаналде лъугьине гьарула.

وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَلَٰكِن يُدْخِلُ مَن يَشَآءُ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ وَٱلظَّٰلِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾

8. ТӀадегӀанав Аллагьасе бокьарабани кинабго халкъ цохӀо умматлъун гьабилаан: ЦохӀо диналда гьарилаан. Гьебги Исламияб дин буго. Яги кинабго халкъ жал къосараллъун гьарилаан.

Кинниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие бокьарал гӀадамал жиндир рахӀматалъулъ лъугьине гьарула.** Исламияб диналда тӀоритӀун

алжаналде лъугьине гьарула. **Жал Исламияб диналде рачIинчIел зулмучагIазе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдасан гьел цIунулев вали вукIунаро ва гьезие квербакъи гьабулев цоги щивго чиги вукIунаро.**

أَمِ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ ۖ فَٱللَّهُ هُوَ ٱلْوَلِىُّ وَهُوَ يُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾

9. Гьаб амру гьадин бугониги мушрикаца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги вализабийищ кколел ругел жидер алагьзабилъун?

Гьез жидее квербакъи гьабила абун, шапагIат гьабила абун. Гьабуларо гьез шапагIат ва квербакъи. **Жив цогояв Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго киналго гIадамазул хIакъикъияв вали – гьесда буго кинабго амруялъул буссин.** Гьев вуго жинца муъминзабазе квербакъулевги. **Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца хварал гIадамал чIаго гьарулевги. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугевги.** Гьединав Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ тун цоги вализаби цIехолел гIадамал ахIмакъзаби рукIин хIакъаб жо буго.

وَمَا ٱخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَىْءٍ فَحُكْمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّى عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾

10. Нуж жиндилъ хилиплъараб жоялъул хIукму гьаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналде буссине гьабе ва гьесул расуласул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ суннаталдеги буссине гьабе. Дуца къавмалда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ; «гьал цере рехсарал тIадегIанал сипатал жиндие ругев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго дур БетIергьан. Киналго умуразулъ дир тавакал тIами буго гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ . Ва дида тIаде бачIараб кинабго амру буссине гьабиги гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буго дир»- абун.

Гьаб рагIи буго мушрикаца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурел цоги вализаби кколел ругелъул гьезул рагIи ва гIамал тIубанго мекъаб букIин бичIчIизе гьаби ва хирияв аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ жиндир кинабго амру цохIо Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буссараб букIин бицинги.

Муъминзабазул хIукму гьабизе унеб бакI Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам Къуръанги хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ суннатги букIуна. Динияб бугониги, дунялияб бугониги цониги масъала букIунаро жиндие Къуръан-хIадисалда рекъон хIукму гьабизе кIолареб. Къиямасеб къо чIезегIан халкъалъе къанунлъун (закон) ва дустурлъун (конституция) буго Хирияб Къуръан. Чан батIияб гIадлу хисаниги, щиб хIукумат ва улка-ракь бугониги гьеб Къуръаналда жаниб далил ва хIужжа буго гIадамазул яшавалъулъ, гьезда гьоркьоб ккараб хилап жиндалъун тIубазе гьабизе кIолеб.

Ва амма гьеб Къуръаналъ гьабураб хIукму билълъанхъизабизе ккани гьелъие къваригIуна Исламияб хIукумат ва шаргIияв имам. Гьеб кIиго жо гьечIебгIан мехалъ Къуръаналъул хIукму тIубазабизе кIоларо цIакъго дагьал масъалабазулъ гурони ва кIиявго дагIбадулав Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав муъминчи вукIун гурони.

Бусурбабазул г1емерисел щибго к1вар гьабич1ого Алллагьасул каламги тун, капурзабазул х1акимасухъе унел руго х1укму гьабизе. Гьаб буго ц1акъ мекъаб г1амал гьев капурлъиялда х1инкъи бугеб! Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1укмуялдалъун гурони х1укму гьабизе бегьуларо бусурманчияс. Гьеб х1укму т1убазе к1ун гут1и гьесул г1айиб бук1унаро, амма капурзабазул къануналда рекъон х1укму гьабурав чи капурчи вук1иналда г1агараб буго. Гьелъие Къуръаналъул аяталги руго, х1адисалги руго. Ц1одорлъи гьабизе кколеб бак1 буго гьаб! Дунял буго хеккого т1аса унеб рукъ. Гьаб дунялалъул дагьабго заманаялъул маслах1атги т1аса бищун ахираталда абадияб г1азабалъулъ кколеб г1амал гьабизе бегьуларо дагьабниги г1акъло бугев чияс!

فَاطِرُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا وَمِنَ ٱلْأَنْعَٰمِ أَزْوَٰجًا ۖ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾

11. Жинца зобалги ракьги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ: Щибго мисал сурат гьечIого гьаб кIудияб гIалам жинца батизе гьабурав вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.

Нужее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ руччабиги гьаруна нужерго напсаздаса. Гьединго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIайваналги гьаруна бихьинал ва цIуял.

Гьелдалъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер насло бижизе гьабула ва хIайваналги гIемерлъизе гьарула. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ релълъараб щибго жо гьечIо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо рагIулев ва кинабго жо жинда бихьулев.

Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ релълъараб жо гьечIо жиндир заталъулъ (черхалъулъ), сипатазулъги, пишабазулъги. Къокъго абуни Аллагь جَلَّجَلَالُهُ релълъарав гьечIо сунданиги.

لَهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кодоб буго зобалазулги ракьалъулги ризкъи ва хазина. Гьес жиндие бокьарасе ризкъи гIатIидго кьола, жиндие бокьарасе дагь кьунги тола.

Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев ва кинабго жоялъе мустахIикъаб, маслахIат бугеб жо жинца

гьабулев.

13. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужее динлъун гьабун буго НухI аварагасе** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **динлъун гьабун букIараб ва дуде вахIю гьабураб дин. Гьединго Ибрагьим аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ**, Муса, ГIиса аварагасдаги** عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ **вахIю гьабун букIараб дин. Гьеб киназдаго васият гьабураб ва вахIю гьабураб дин буго нуж Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **хIакъаб диналда чIа ва нуж къукъаби гьарун гьеб диналъулъ рикьаруге абун Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **абураб дин.**

* شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ ۚ كَبُرَ عَلَى ٱلْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۚ ٱللَّهُ يَجْتَبِىٓ إِلَيْهِ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِىٓ إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ ﴿١٣﴾

Киналго аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жиндалъун ритIараб дин буго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бац1цIад гьаби. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амроги гьабун буго гьеб дин цIуне абун ва гьелда жаниб мекъаб, батIулаб, бидгIияб жо лъугьине тоге абунги. **Гьел мушриказда цIакъ захIматлъун бихьун буго МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дуца гьел жинда ахIулеб дин.** Жидер алагьзабиги реххун тун цо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабизе бокьулеб гьечIо гьезие. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндие вакьарав чи вачуна жив разияб диналде ва гьеб диналда жинца тIовитIула жинца иманги лъун, тавбоги гьабун исламалда вачIарав чи.** Гьесие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ квер бакъи гьабула гьеб исламияб диналда витIун чIезе.

14. Гьел гIадамал жидер диналъулъ рикьаричIо жидехъ аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **рачIун гьез баянал хIужабиги рихьизе гьарун хадур гурони. Гьел рикьариялъе сабабги букIана цоцадехун бугеб хIалхъублъи ва тушманлъи.**

وَمَا تَفَرَّقُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَّقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُورِثُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ مِنۢ بَعْدِهِمْ لَفِى شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

Жидехъе расул вачIараб мехалъ цо гIадамаз гьесда иман лъуна ва гьев ритIухъ гьавуна. Цогидал гьесда инкар ккун чIана. Гьесда инкар кквеялъе сабаб букIана гьев расуласдехун хIал хъублъи ва тушманлъи гьаби. Жидер ханлъи, кIодолъи тIаса ине бокьичIого, яги гьев расул жидедаса гIодогIанлъун вихьун гьесда нахърилълъине чIухIун. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **цебего гьабураб къотIи букIинчIеб ани хIисаб-мизан ва жазаъ ахираталда гьабизе буго абун гьел гIадамазе дунялалдаго гIакъуба-гIазаб гьабилаан. Гьеб Китабияб агьлуялъул хадусел умматалги, жидеца гьеб тIехьалда гIамал гьаби умумуздаса ирсалъе босун бугониги, жидер диналъулъ цIакъ щакдарулел руго.** Жидеца тIобараб иманги лъолеб

гьечIо, жидеда гьеб тIехьалъул хIакъикъатги лъалеб гьечIо: Аллагьас ﷻ рештIине гьабураб хIалалъищ гьеб бугеб, яги хис-бас гьабунищ бугеб.

Гьаб ахирияб рагIиялъе цоги магIна гьабуна: «Китабияллъун ругел ягьудиял ва насраниял МухIаммадил ﷺ ва Къуръаналъул амруялъулъ щакдарулел руго»-абун. Гьесда нахърилълъине мутIигIлъулел гьечIо жидер тIехьалда бицен гьабурав хIакъав авараг гьев вукIин лъалеб бугониги. Жидеца абулеб буго: «Гьев гIарабияв вуго, нижер тIехьалъ бицен гьабурав авараг Баунисраилазул вукIине ккола»-абун.

فَلِذَٰلِكَ فَٱدۡعُۖ وَٱسۡتَقِمۡ كَمَآ أُمِرۡتَۖ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡۖ وَقُلۡ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن كِتَٰبٖۖ وَأُمِرۡتُ لِأَعۡدِلَ بَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡۖ لَا حُجَّةَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَاۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ١٥

15. Дудаса церехун ругел умматал жидер диналъул амруялъулъ хилиплъун ругелъул дуца гьел киналго ахIе МухIаммад ﷺ, жиб битIараб, бацIцIадаб исламияб диналда. Гьел Аллагьасул ﷻ диналда ахIиялъулъ мун витIунги чIа дуда амро гьабураб хIалалъ, мун нахъ вилълъунге гьел гIадамазе бокьараб жоялда.

Мушриказда гIенеккун Аллагь ﷻ цо гьавиялда халкъ ахIи тоге, гьезул хъанчазде гIайиб чIвайги, гьезул ширк батIулаб букIин бицинги тоге!

Дуца абе МухIаммад ﷺ : «Дица иман лъун буго Аллагьас ﷻ рештIине гьарурал киналго тIахьазда ва гьел жидехъе кьурал расулаздаги. **Аллагьас ﷻ дида амро гьабун буго дица хIукму битIун гьабе абун дида аскIор хIукму гьабизе рачIарал гIадамазе, гьел щиб диналда ругониги.** Насраниязул ва ягьудиязул динал руго цояз цоязда инкар кколел. Исламияб дин буго киналго аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва киналго тIахьазда иман лъолеб, гьел ритIухъ гьарулеб.

Цогиги дуца абе МухIаммад ﷺ : «ТIадегIанав Аллагь вуго нужерги нижерги бетIергьан. Нижеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нижее гьабизе буго, нужеца гьабураб гIамалалъул жазаъ нужее гьабизе буго. Нужедаги нижедаги гьоркьоб нилъеца чIезе гьабизе ккараб хIужжа-далилги гьечIо. ХIакъабги бутIулабги жо Аллагьас ﷻ батIа гьабун буго ва гьеб загьираб ва жиб баянабги буго. Нужеца гьелда инкар ккуна абун Аллагьасул ﷻ хIукму къадарги хисуларо. **Нилъ киналго Аллагьас ﷻ данде гьаризе руго ва нилъер ахирияб руссулеб бакIги Аллагьасул ﷻ хIукмуялда буго»-абун.**

Гьаб аяталъул хIасил буго: хIакъаб жо загьирлъун хадуб гьелда инкар

ккун чӀарал гӀадамазе хӀужжа-далил бачиналдаса щибго мунпагӀат букӀунаро, гьездехун гьабулеб дагӀба-къецги щибго хайир гьечӀеб, заман гӀадада хвезе гьаби ва напсги, хӀалги сваказаби букӀуна. Гьаб хӀалалда ккараб мехалъ муъминзабазе лъикӀаб буго кинабго амро Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ тӀамун тей, гьесда таваккал тӀамун, гьесда дугӀа ва хӀели гьабун рукӀин.

Гьаб аяталъ бицен гьабулеб заман буго жакъа нилъеда бихьулеб заманги. Кинабго батӀулаб жо бергьун буго, гьелъие квер бакъи гьабулел гӀадамалги гӀемерлъун руго. ХӀакъаб диналда жидеца ахӀулел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабизе бокьарал ва гьеб дин гьаб ракьалда букӀине гьабиялъе ургъулел муъминзаби ракьалда тӀаса тӀагӀине гьаризе къасд гьабулеб буго. Кинабго къварилъи ва квешлъи гьезул балагьлъун рикӀкӀунеб буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда ццим бахъун тӀаде риччарал гӀазабалги муъминзабазул гӀайиблъун толеб буго.

Ва амма нужеда лъае я гьал муъминзаби: «ХӀакъаб жоялда чӀарал гӀадамал кинабго заманаялъ дагьал рукӀана, гьезул тушбабиги гӀемерал рукӀана. ТӀадегӀанав Аллагьас ритӀарал аварагзабазеги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гӀемераб къварилъи ва гӀазаб гьабуна. Гьезда: гьерсихъаби руго нуж, сихӀрочагӀи руго абуна. Нуж сабаблъун нижее баракат гьечӀолъи щолеб бугин нуж нижеца чӀвазе ругинги абуна. Гьел аварагзабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ жидеда тӀад къараб рисалат умматалъухъе щвезе гьабуна, жидеде бачӀараб къварилъиялда саброги гьабуна.

Гьедин бачӀун буго нилъехъе гьаб исламияб дин ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ хира гьарун ва кӀодо гьарун руго гьаб диналда жиндир цӀобалдалъун нилъ рачун. Гьаб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее гьабураб кӀудияб цӀоб рахӀматалда данде нилъеца гьабизе кколеб щукру буго гьаб хӀакъаб дин цӀунулеллъун ва гьеб цебехун бачунеллъун нилъ рукӀин. Гьеб бигьаяб амро гьечӀо. Гьеб нух буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цӀакъго хира гьарурал, жинца тӀаса рищарал муъминзабазе гурони жиб бигьалъулареб.

Гьел муъминзабазе кинабгӀаги захӀмалъи букӀунаро Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гӀоло рухӀ кьезеги, гӀакъуба къварилъи хӀехьезеги. Гьел муъминзабазда жидеда щвараб къварилъи бихьула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан жидее бугеб рахӀматлъун. Гьезда якъинго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъала ва гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи гуреб кинабго жо жиб батӀулаб ва гӀададисеб букӀинги лъала.

Вехьас бачун унеб гӀиял рехъенгӀадин ахӀмакъго, беццго хьвадизе бегьуларо гӀакъилал гӀадамал. Инсанас пикру гьабизе ккела жив лъица вижун вугев, лъица хьихьун вугев ва щиб жоялъе жив вижун вугев абун. Инсанас гӀибадат гьабиялдалъун яги гьабичӀого теялдалъун Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ бугеб щибго асар гьечIо. Гьеб гIибадат гьабиялдалъун инсан абадияб ахираталда алжаналъул агьлолъун лъугьуна. ГIибадат гьабизе чухIарав чиги абадияб гIазабалъул рукълъун бугеб жужахIалъуве лъугьине гьавула.

Инсанасда ракIалде ккезе бегьуларо, дица иман лъуна абураб рагIиялдалъун жив алжаналда ине вугин абун. ТIадегIанав Аллагьасул гIадат буго жиндие рокьарал муъминзабазул хIал бихьи гьабулеб гьезда тIад батIи-батIиял къварилъаби риччан. Гьелдалъун жегиги гьезул даража-макъам тIадегIанлъизе ва жиндир цогидал лагъзадерида ццере гьел тIокI гьарун гьездалъун жиндир алжанал берцин гьаризе. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло цохIо рагIиги абичIого, цохIо х1ет1е-кверал да заз къараб гIадаб къварилъи жидедаги щвечIого рехъалъе чахъаби гIадин хьвадулел гIадамалги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гIумру кьезе хIадурал гIадамалги цоцаде ращад рукIунаро.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бокьарав чияс гьев разилъулеб гIамал гьабизе ккола. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамалалъул бищунго тIадегIанаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жинца боцIиги, рухIги кьей, гьаб амру бичIчIа нужеда я гьал бусурбаби! Нужее бокьун батани Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъиги, абадияб алжанги, нужеца лъазе гьабе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва гьесул хириял асхIабзабаца хьвадизе гьабураб нух. Гьеб нухалъ хьвадизе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее тавпикъ гьабеги.

وَٱلَّذِينَ يُحَآجُّونَ فِي ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مَا ٱسۡتُجِيبَ لَهُۥ حُجَّتُهُمۡ دَاحِضَةٌ عِندَ رَبِّهِمۡ وَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ وَلَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٌ ١٦

16. Жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса гIадамал нахъе чIвалел, гьеб дин цо гIадамаз босун бугеб мехалъ гьеб дин гьересиги гьабулел, гьал гIадамазул гIамал гIадада хвараб букIуна ва гьезул хIужжаги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб батIулаб букIуна. Гьезда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъи щола, ахираталда гьезие гучаб гIазабги букIуна. Гьаб аят рештIине гьабуна Бануисраилазул цо къукъаялъ исламияб диналдаса гIадамал нахъе чIвазе къасд гьабураб мехалъ.

ٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ وَٱلۡمِيزَانَۗ وَمَا يُدۡرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ قَرِيبٞ ١٧

17. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца гьаб Къуръан рештIине гьабурав хIакъаб диналдалъун.

Жинца битIараб гIадло ва рацIцIалъиги рештIине гьабурав. Дуда лъаларо я гьав инсан, къиямасеб къо цIакъ гIагарлъун батизеги бегьула. Гьелъие хIадурун вукIа, гьеб

къоялъул гӀазабалдаса хӀинкъун вукӀа!

يَسْتَعْجِلُ بِهَا ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا ٱلْحَقُّ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُمَارُونَ فِى ٱلسَّاعَةِ لَفِى ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къиямасеб къо хехго бачӀин тӀалаб гьабула гьелда иман лъоларел капурзабаца. Гьез абула: «Кида гьеб букӀине бугеб?»-абун. «Хехго бачун вачӀа мун гьеб гӀазаб»-ян абула. **Жидеца иман лъурал гӀадамал гьеб къиямасеб къоялъул гӀазабалдаса хӀинкъун рукӀуна ва гьезда лъала гьеб къиямасеб къо ва гьениб бугеб гӀазаб, хӀакъаб амро букӀин.**

Мун кантӀе, я гьав инсан! Х1акълъунго къиямасеб къоялда божичӀого гьелъул хӀакъалъулъ дагӀба-къец гьабулел гӀадамал цӀакъ рикӀкӀадаб къосиналъулъ ругел руго.

ٱللَّهُ لَطِيفٌۢ بِعِبَادِهِۦ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ ۖ وَهُوَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْعَزِيزُ ﴿١٩﴾

19. ТӀадегӀанав Аллагь жиндир лагъзадерие лъикӀлъи гьабулев, жиндие гьел рокьулев ва гьезда жив гурхӀулев вуго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьарав чиясе гӀатӀидаб, гӀемераб ризкъиги кьола. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жив гучав, жиндие бокьарб жо бокьухъин гьабизе кӀолев. Жив кинабго жоялдаса бергьуневги вуго.

مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلْءَاخِرَةِ نَزِدْ لَهُۥ فِى حَرْثِهِۦ ۖ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلدُّنْيَا نُؤْتِهِۦ مِنْهَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾

20. Жинца ахираталъун лъикӀлъи бокьун гӀамал гьабулев чиясе Дица ахираталъул лъикӀлъи цӀикӀкӀине гьабила, дунялалда гьесие тавпикъги гьабила лъикӀаб гӀамал гьабизе.

Жиндие дунялалъул боц1и бокьарав чиясе Дица гьебги кьола. Амма гьесие ахираталда щибго лъикӀлъи букӀунаро. Гьесие цохӀого дунял бокьун букӀиналъ жив ахиараталда щвараб мехалъ цӀакъ мискинав, хъаркӀасав чилъун ватула жиндир щибго лъикӀаб гӀамал гьечӀев.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَٰٓؤُا۟ شَرَعُوا۟ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةُ ٱلْفَصْلِ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

21. Гьел мушриказе жидеца дин лъолел, гӀахьал чагӀийиш ругел? Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лъечӀеб ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда рази гьеч1еб шаргӀ лъолел алагьзабийищ ругел гьел мушриказул? ГьечӀо гьезие шаргӀ лъолев чи цохӀо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурони. **БетӀергьан Аллагьасул**

хIукму букIинчIебани: жазаъ ахираталда гьабила абураб; гьел мешриказе дунялалдаго гIазаб гьабизе букIана.
Х1акълъунго жидеца купру-ширкалдалъун напсазе зулму гьабулел гIадамазе ахираталда гучаб жинца унтизабулеб гIазаб букIине буго.

تَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ مُشۡفِقِينَ مِمَّا
كَسَبُواْ وَهُوَ وَاقِعُۢ بِهِمۡۗ وَٱلَّذِينَ
ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فِي رَوۡضَاتِ
ٱلۡجَنَّاتِۖ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمۡۚ
ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَضۡلُ ٱلۡكَبِيرُ ٢٢

22. Дуда капурзаби рихьизе руго, я гьав инсан, ахиратада жал цIакъ хIинкъараллъун, дунялалда жидеца гьабураб гIамал сабаблъун ва амма гьеб гIазаб гьезие гьабизе букIин хIакъаб амро буго. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзаби алжаназул ахазукь рахIаталда, лазаталда рукIине руго.
Гьезие Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб жидее бокьанщинал нигIматалги руго. Гьаб буго цIакъ кIудияб цIоб рахIмо ва лъикIлъиялда кверщел бати.

ذَٰلِكَ ٱلَّذِي يُبَشِّرُ ٱللَّهُ عِبَادَهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ
وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِۗ قُل لَّآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ أَجۡرًا
إِلَّا ٱلۡمَوَدَّةَ فِي ٱلۡقُرۡبَىٰۗ وَمَن يَقۡتَرِفۡ حَسَنَةٗ
نَّزِدۡ لَهُۥ فِيهَا حُسۡنًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ شَكُورٌ ٢٣

23. Гьал алжаналъул абадиял нигIматал руго ТIадегIанав Аллагьас жинда иман лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе къотIи гьабурал.
Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дица нужедасан ужра-мухь тIалаб гьабулеб гьечIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат нужехъе щвезе гьабунин абун.
Дица гьарулеб буго гьаб рисалат щвезабизе дие ква-квал гьабуге абун нилъеда гьоркьоб бугеб гIагарлъиялъул хIакъ цIунунг1аги»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амро гьабулеб буго дуца гьел Къурайшиязда абе абун: «Нилъеда гьоркьоб бугеб гIагарлъиялъул хIакъ цIунун гIаги нужеца дун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат тIубазе те, дие нужеца квер бакъи гьабулеб гьечIони квал-квалгIаги гьабуге абун. Гьаб буго исаламалъул байбихьараб заман. Хадуб гьел Къурайшаца аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дагIват тIибитIулеб бихьидал ва гьесда хадур гIадамалги лъугьиндал цIакъго гьесие къварилъи гьабизе бай бихьана.

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел Къурайшиязе хIинкъи кьолел аятал рештIине гьаруна. Гьаб «гIагарлъиялъул хIакъ цIуне»-абураб рагIиялъе цоги магIна гьабуна гIалимзабаца: Нужеца дир гIагарлъиялъул адаб

хIурмат гьабе, гьезие лъикIлъи гьабе ва гьезда нахърилълъа абун. Гьеб магIна гьабиялъе сабабги буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб сахIихIаб хIадис: *«Дица нужее толеб буго кIиго кIудияб амро: Аллагьасул ﷻ калам Къуръан ва дие хирияб дир агьлоги. Гьеб кIиябго цоцадаса батIалъизе гьечIо къиямасеб къоялъ дица шафагIат гьабулеб хIавзалда гьелги дунги данделъизегIан»*-абун. Хирияв аварагасул ﷺ агьло бокьи авараг ﷺ вокьи букIуна, гьесул агьлоялда ццим бахъи аварагасда ﷺ ццим бахъи букIуна. **Жинца лъикIаб гIамал гьабурав чиясе Дица ажро цIикIкIине гьабун кьела. ХIакълъунго Т1адегIанав Аллагь жинца муъминзабазул мунагьал чурулев вуго, жиндие тIагIат гIибадат гьабурал гIадамазе ажро-кири цIикIкIине гьабун жинца щукру гьабулевги вуго.**

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ۖ فَإِن يَشَإِ ٱللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ ۗ وَيَمْحُ ٱللَّهُ ٱلْبَٰطِلَ وَيُحِقُّ ٱلْحَقَّ بِكَلِمَٰتِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

24. Гьел мушрикаца абулеб буго: «МухIаммадица ﷺ жинцаго ургъун къуръан цIалулеб бугин ва Аллагьасда ﷻ гIунтIизе гьабун гьересиги бицунеб буго»-абун. Гьел мушрикал руго жидеца гьереси бицунел гIадамал.

Мун вукIаравани МухIаммад ﷺ, дуца гьереси бицунев Аллагьас ﷻ дур ракIалда тIад мугьруги чIван мун щибго жо бицине кIоларев гьавилаан. Аллагь ﷻ вуго жинца батIулаб жо хвезабулев, гьеб тIаса ине гьабулев. Гьедин тIаса ине гьабула мушриказул гьереси. **Аллагьас ﷻ хIакъаб жо чIезеги гьабула жиндир Къуръаналдалъун.** Гьедин дуца цIалулеб Къуръан жиб лъидаго хвезабизе кIолареб буго. **Х1акълъунго Гьев Аллагь ﷻ вуго жинда лъалев гIадамазул ракIазда бугеб жоги.** Мушриказул рекIелъ бугеб купру-ширк Аллагьасда ﷻ лъала ва гьезие жидер гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго.

وَهُوَ ٱلَّذِى يَقْبَلُ ٱلتَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِۦ وَيَعْفُوا۟ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾

25. Т1адегIанав Аллагь вуго жинца лагъзадерил тавбо къабул гьабулев. Жинца гьезул квешал гIамалал тIаса лъугьун толев. Гьев Аллагьасда ﷻ лъала нужеца гьабулеб кинабго гIамалги.

وَيَسْتَجِيبُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِۦ ۚ وَٱلْكَٰفِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

26. Аллагьас ﷻ жидеца иман лъун лъикIаб гIамал гьабулел муъминзабазул дугIаялъе жавабги гьабула, гьез гьарарадда тIадеги цIикIкIине гьабун лъикIлъи кьола

жиндирго цIобрахIматалдалъун.
Жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги инкар ккурал гIадамазе жинца унтизе гьабулеб гучаб гIазаб букIине буго.

27. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир киналго лагъзадерие ризкъи гIатIидго, тIибитIун кьолеб букIараб ани гьел гIадамаз ракьалда пасалъи ва зулму гьабизе букIана. Киниги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир ризкъи рештIине гьабула жиндие бокьухъин.

* وَلَوْ بَسَطَ ٱللَّهُ ٱلرِّزْقَ لِعِبَادِهِۦ لَبَغَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُۥ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾

Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда лагъзадерил хIал лъалев. Гьезул загьиралги балъгоялги гIамалал жинда лъалев ва рихьулев вуго Т1адег1анав Аллагь.

28. Гьев БетIергьан Аллагь вуго жинца гIадамазул хьул къотIун хадуб гьезие рахIматалъул цIад рештIине гьабулев ва гьелдалъун жиндир рахIматги ракьалда тIибитIизе гьабулев.

وَهُوَ ٱلَّذِى يُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ مِنۢ بَعْدِ مَا قَنَطُوا۟ وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُۥ ۚ وَهُوَ ٱلْوَلِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго лагъзадерил киналго хIалазул жинца тадбир гьабулев гьезул Вали. Жив веццаравги вуго жиндир нигIматаздалъун ва цIоб рахIматалдалъун.

29. ТIадегIанав Аллагь цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатаздаса буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобал ракьал рижи, гьел зобал ракьалда жаниб тIибитIараб рухIчIаголъи бижиги.

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦ خَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِن دَآبَّةٍ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَآءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьеб кинабго рухI бугеб жо жиндие бокьараб механъ данде гьабизе кIолевги вуго. Гьедин бугелъул къиямасеб къоялъ хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе гIадамал тIаде рахъине гьари Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ цIакъ бигьаяб иш буго.

Гьаб аяталда бицараб жоялдаса далил бачун цо гIалимзабаца абуна гьаб ракьалда тIад гуребги цогиги планетабазда чIаголъи букIине бегьулин абун. ГIелмияб цIех-рехалдалъун Марс абулеб планетаялда чIаголъи бкIине бегьула абун абуна дунялалъул гIелмуялъул гIалимзабаца. Ва амма цогидал планетазда инсан вати цIакъго щакаб жо буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев инсан гьаб дунялалда вижарав, гьенив холев, ахирги гьаб ракьалдалдаса чIаго гьавун ахираталдаги гьаб ракьалда тIад

вукIунеблъи бицун буго. (суратул АгIраф 25 аб. аят).

وَمَآ أَصَٰبَكُم مِّن مُّصِيبَةٖ فَبِمَا كَسَبَتۡ أَيۡدِيكُمۡ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖ ٣٠

30. Дунялалъул рукъоб нужеда щолеб цо-цо къварилъи буго нужерго гIамалал сабаблъун бугеб. ГIемерисеб нужер мунагь Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тIаса лъугьунги тола.

Щивав инсан жиндир мунагь лъугьанщинахъе гьелда данде жазаъ гьабулевлъун вукIаравани гьаб ракьалда тIад чIагояв чиго хутIилароан. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIулев вукIун гьес мунагьазде данде гIакъуба хех гьабуларо; тавбо гьабизе, лъикIаб гIамал гьабизе рес кьола жиндир лагъзадерие.

وَمَآ أَنتُم بِمُعۡجِزِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِيّٖ وَلَا نَصِيرٖ ٣١

31. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ рорчIулел, гьесул гIазабалдаса лъутулел гьечIо гьаб ракьалда тIед ругеб мехалъ кир нуж ругониги. Нужее гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги вали ва жинца квер бакъи гьабулев чиги гьечIо.

Дунялалъул рукъор муъминзабазда щолеб унта-щокълъи ва цогидаб къварилъи букIуна гьезул мунагьал чуриялъе сабаблъун, аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ щолеб къварилъи букIула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул даража-макъам тIадегIан гьабиялъе сабаблъун капурзабазда щолеб къварилъи букIуна гьезие дунялалда гIазаб гьабилъун.

وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلۡجَوَارِ فِي ٱلۡبَحۡرِ كَٱلۡأَعۡلَٰمِ ٣٢

32. ТIадегIанав Аллагьасул гIаламатаздаса руго ралъдада тIад хьвадулел мугIрул гIадал кIудиял гуми.

إِن يَشَأۡ يُسۡكِنِ ٱلرِّيحَ فَيَظۡلَلۡنَ رَوَاكِدَ عَلَىٰ ظَهۡرِهِۦٓۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّكُلِّ صَبَّارٖ شَكُورٍ ٣٣

33. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьани жинца гьури чIезе гьабила, цинги нужер гуми гьеб ралъадалда тIад чIун хутIила.

Доб мехалъ гуми гьуриялъул кумекалдалъун хьвадулел рукIиналъ бачараб мисал буго гьаб. Ралъадалда тIад гуми хьвади, гьез гIемерал гIадамалги, бакIаб къайиги баччи пикру гьабулел чIагIазе гIураб вагIза ва гIаламат букIана. Жакъа цIакъго кIудиял гIаламатал загьираб мехалъ гьеб мисал гьитIинаб жолъун кколеб буго. **ХIакълъунго гьаб рехсараб жоялъулъги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал руго жидеца балагьазда гIемер сабро гьабулел ва нигIматазда гIемер щукру гьабулел муъминзабазе.**

أَوۡ يُوبِقۡهُنَّ بِمَا كَسَبُواْ وَيَعۡفُ عَن كَثِيرٖ ٣٤

34. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьани гучаб гьуриги бахъун гьеб гама ралъдалъе

гъанкъизе гьабизеги бегьула гьеб гамида тӀад ругел гӀадамазул мунагьал ва гӀасилъаби сабаблъун.
Амма Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гӀемерал мунагьал тӀаса лъугьун тола ва гьел гӀадамал ралъдалъ гъанкъиялдаса хвасар гьарула.

وَيَعْلَمَ ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾

35. Ралъад багъаризе гьабун гама гъанкъиялда гӀагар гьабула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналда инкар кколел гӀадамазда лъазе жидее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гӀазабалдаса рорчӀизе бакӀ гьечӀеблъи. Цинги жидеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун цохӀо гьесда ахӀиги базе жал хвасар гьаре абун.

فَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَىْءٍ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾

36. Гьаб дунялалда нужее кьураб боцӀи-мал ва цогидаб нигӀмат гьеб буго дунялалъул рукъоб букӀунеб чӀаголъи, жиб хехго тӀаса унеб.
ТӀадегӀанав Аллагьасда аскӀоб бугеб ажро кири ва гьев разилъи жиб даимго нахъе хутӀулеб кӀудияб лъикӀлъи буго. Гьеб лъиклъи буго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун гьесул расуласда нахъги рилълъун лъикӀаб гӀамал гьабун хьвадулел муъминзабазе, жидер киналго ишазулъ жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ таваккалги тӀамулел.

وَٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا۟ هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾

37. Гьел муъминзабиги руго жал кӀудиял мунагьаздаса рикӀкӀалъун рукӀунел, къабихӀал гӀамалалги жидеца гьаруларел. Жидер ццим бахъараб мехалъ жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракӀалда щолел ва жидеца гьеб ццим къулчӀун жал тӀаса лъугьунел.

وَٱلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

38. Гьел руго жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ахӀиялъе жаваб гьабурал гӀадамал. Жинца дин босун витӀарав расул ритӀухъ гьавун гьесда мутӀигӀлъарал.
Жидеца паризаяб какги камилго ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хӀелун балел. Жидер кӀвар бугеб амруги цоцаде ургъун, данде бан гьабулел. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее кьураб хӀалалаб боцӀиялдаса паризаяб закат ва суннатаб садакъаги кьолел.

وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ ٱلْبَغْىُ هُمْ يَنتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Жидеда данде рахъун пасикъал, динукъал гӀадамаз жидее гӀодогӀанлъи гьабизе къасд гьабураб мехалъ гьезда данде чӀолел ва гьел къезе

гьарун гьезда тӀад жидеца бергьенлъи босулел.

وَجَزَٰٓؤُاْ سَيِّئَةٖ سَيِّئَةٞ مِّثۡلُهَاۖ فَمَنۡ عَفَا وَأَصۡلَحَ فَأَجۡرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ٤٠

40. Бусурбабазе цо квешлъи гьабураб мехалъ гьелда данде гьабулеб жазаъги гьеб квешлъиялда релълъараб букӀуна. Гьаб буго бусурбабада гьоркьоб бугеб хабар. Бусурбабиги гьезул диналъул тущбабиги цоцаде рагъулеб мехалъ хӀал кӀварас хӀал кӀвараб жо гьабизе тӀадаб букӀуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гӀоло. **Жиндие гьабураб квешлъи тӀаса лъугьун тани жинца гьев чиясулго рекъел маслахӀтги гьабуни гьесие кьолеб ажро Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ тӀад буго.** Гьебги цӀакъ кӀудияб ажро ва кири букӀуна. **Х1акълъунго Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьуларо жидеца зулму гьабулел гӀадамал.** Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъула жидеца зулму гьабизе бай бихьараздаги, гьеб зулмуялда данде жаваб гьабулаго гьелдасанги цӀикӀараб зулму гьабулездаги.

وَلَمَنِ ٱنتَصَرَ بَعۡدَ ظُلۡمِهِۦ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَا عَلَيۡهِم مِّن سَبِيلٍ ٤١

41. Жиндие зулму гьабун хадуб гьелда данде рецӀел босарав чиясе щибго мунагь гьечӀо ва гьезие гӀакъубаги гьабуларо.

ТӀадегӀанав Аллагьас гьаб анлъго аяталда жаниб (36-41 аятал) муъминзабазул сипатал рицана жидеца иман лъун хадуб гьез хьвадизе гьаризе мустахӀикъал. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ таваккал тӀами буго гьел сипатазул кӀвар бугеб сипат. Инсанасул иман камиллъараб мехалъ гьесул таваккалги камилаб букӀуна. Хадусеб сипат буго мунагьаздаса рикӀкӀадаллъун рукӀин. Гьаб сипатги иман камиллъун гурони инсанасул тӀабигӀатлъун букӀунаро. Иман загӀипаб букӀиналъул гӀаламат буго мунагьазул кӀвар гьабун гутӀи, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхӀулев вуго абун, дица тавбо гьабила абун инсан хьвади. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хӀинкъарав чи гьесда гӀасилъизе хӀинкъула, гьев кидаго гьесда данде чӀваялъе хӀадурун вукӀуна.

Цоги бицун буго гьел муъминзаби рукӀин жидер ццим бахъараб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гӀоло ццим къулчӀулел, гьеб бахчулел ва жидее къварилъи гьабураздаса тӀаса лъугьунел. Гьаб сипат буго цӀакъго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тӀаса рищарал, жидее дунял ахираталъул бахьи буголъи кьурал гӀадамазе гурони жиб щолареб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вукӀана жиндие гьеб сипат кьурав. Жиндие къварилъи гьабураздаса гьев тӀаса лъугьиналъул мисалал машгьурал руго. Гьесда нахърилълъун гьаб сипат тӀабигӀатлъун кквезе яхӀ бахьи буго муъминчиясе бахьи буголъи щолеб гӀамал.

Хадуб абулеб буго: «Жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жаваб гьабурал»-абун. Гьелъул магӀна буго жидер кинабго амруялъулъ жал Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласдаги нахърилълъарал рукӀин. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тӀалаб гьабун, гьесул расуласул нух ккун хьвадулел рукӀинги. Жидер гьава-напсалда, щайтӀаналда нахърилълъунгутӀи. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ жаваб кьурав чилъун вукӀине бокьарав чиясда тӀадаб буго хирияб Къуръаналда ва гьеб Къуръан жинда рештӀине гьабурав аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ мутӀигӀлъи, жиндир кинабго гӀамал гьелда боцин.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ва аварагасе мутӀигӀлъиялъул гӀаламат буго щибаб къойилго щуго нухалъ балеб паризяяб как жиндир гӀужда бай, гьеб жамагӀатгун цадахъ бай ва гьеб как Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хӀелун, жиндир рукугӀ сужда камил гьабун, жиндир пикру-тадбир гьабун бай. Гьеб как балеб гӀужалъги инсанас пикру гьабизе ккела жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цеве вахъун чӀун, гьесдехун хитӀаб гьабулев вукӀиналъул. Инсан кидаго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ццеве эхетун чӀарав вуго, гьесул кинабго хӀал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб, бихьулеб буго, амма инсанасда гьаб амро кӀочон букӀуна. Жинца как балеб гӀужалъгӀаги гьаб амро ракӀалда чӀезе гьабуни Иншааллагьу гьев лагъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ракӀалда чӀолев, гьесул пикру гьабулев лъугьина.

Хадусеб муъминзабазул сипат буго: «Жидер амру жидеда гьоркьоб гӀахьалаб, данде бараб букӀунел»-абураб. Гьаб буго исламияб диналъул машгьураб ва кӀудияб къагӀида. Гьалъул магӀна гьечӀо муъминзабазул гӀакъло шаргӀалда хилипаб жо гьабизе рекъаниги жидеца гьеб гьабула абураб. Муъминзабазул гӀакъло кидаго рекъоларо шаргӀалда хилапаб жо гьабиялда. Гьеб рекъон гутӀиялъе бугеб аслияб гӀилла буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир дин цӀунулеб букӀин ва жиндир диналъул хӀукму хвезе гьабизе жиндир лагъзадерил гӀакъло рекъезе толареб букӀин.

«Щура» абураб рагӀиялъул магӀна буго: динияб бугониги, дунялияб бугониги амро ургъун, гӀелму бугел, гӀакъло бугел гӀадамазде данде бан гьаби, гьеб амро Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разияб хӀалалда ккеялъул мурадалда ва муъминзабазе маслахӀат бугеб хӀалалда ккеялъул мурадалдаги. Цогиги щураялъул магӀна буго муъминзабазул хӀал рекъезе гьаби, гьездехун мушавара гьабун хьвади. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасги мушавара гьабулеб букӀана жиндир асхӀабзабигун, жив гьеб мушавараялда хӀажатав гьечӀониги. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукӀана гьесда кинабго амро жинца вахӀю гьабулев ва гьев битӀараб нухалда тӀовитӀулев. Аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ мушавара гьабураб мехалъ асхӀабзабазда лъалеб букӀана гьесда тӀаде цо амру бачӀун букӀин ва гьеб амро жидеда бицун жалги гьелъулъ гӀахьал гьарулел рукӀин.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб хириял асхIабзабаца цIакъго тIад чIей гьабулеб букIана гьеб Шураялда. Гьел Аллагьасдаса ﷻ хIинкъулел рукIиналъ гьезул амирасеги, халипаясеги, гьезда нахърилълъаразеги бокьулеб букIинчIо хIукмуялъулъ жал мекъи ккей. Гьедин бугелъул жидеца Шура хIалтIизе гьабулеб букIана.

Дунялалъул ханзабазул ва гьезул тадбир гIуцIиналъулги букIана Шура. Амма гьезул Шура букIуна тIаде ругел гIадамазул рахъ кколеб, гьезул амро билълъине гьабулеб. Цониги низам букIинчIо хIакъикъияб гIадло бокьараб ва гьеб цIунулеб исламияб хилафат гурони. Щиб цIар лъураб бугониги гьел низамазул ахирияб мурад ва хIасил батула жидерго ханлъи ва хIакимлъи цIуни. Жинца тафсир гьабурав цо гIалимас диктатура какун буго гьеб цо чияс жиндиего бокьараб хIукму гьабулеб низам бугин ва демократия беццун буго, гьеб гIаммаб, гIемерал гIадамаз хIукму гьабулеб низам бугин абун. Гьав гIалим гъалатIлъун вуго гьел демократазул лозунгазда божун. Гьезул бицунеб рагIи буго киназего гIаммаб, амма гьез гьабулеб гIамал буго жидерго тIалъи ва ханлъи цIунулеб.

БичIчIине кколеб жо буго гьеб тIалъи ва ханлъи цохIо чиясда кодоб бугониги, цо чанго чиясда кодоб бугониги гьелдалъун щибго хIукму хисуларо. Дунялалда тIад бугеб цониги гIуцIи ва низам гьечIо жинда Аллагь ﷻ разилъулеб ва муъминзабаца жиндир рахъ кквезе кколеб цохIо исламияб дин гурони. Гьеб исламияб диналда жанир ругел гIемерал рикьалабиги руго щайтIаналъ ва диналъул тушбабаз квер бакъун лъугьарал рикьалаби. Гьел церегоялдаса тIаде рачIунел ругел рикьалабиги гIечIого цогиги рикьалаби ва къукъаби гIуцIулел гIадамалги камулел гьечIо. Гьезда ракIалде кколеб буго «Исламияб партия» абулеб жо гIуцIани гьелъ исламалъе гIемераб кумек гьабизе бугин абун.

ТIадегIанав Аллагьас нилъеда лъазе гьабун буго исламияб дин ракьалда тIад букIине ккани ва гьеб гIатIилъизеги, тIалъизеги ккани нилъеца гьабизе кколеб жо. Гьелъул бищунго кIвар бугеб амро буго киналго бусурбаби цолъи, гьезул амро жидеда гьоркьоб гIахьалаб букIин ва жидер имамлъун Къуръан букIин.

Бусурбаби цолъизе ккани шартI буго гьел жидеда гIенеккулел, гьел нахърилълъунел гIалимзаби, имамзаби, диниял хIаракатчагIи цолъи.

Гьадинаб буго жакъа къоялда жаниб бусурбабазул хIал тIолго дунялалдаго. Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло кIалъалев цо чиясда данде азарго тушман вахъунев вуго гьесул рагIи хвезабизе ва къезабизе. Кинниги ТIадегIанав Аллагьас къотIи гьабун буго жинца хIакъаб жо

(исламияб дин) бергьине гьабичIого теларин абун. Нилъ гьеб къотIи хIакъаб букIиналда божаралги руго.

Гьалда хадуб цузе гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзабазе сипат гьабун буго «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее кьураб ризкъиялдаса напакъа кьолел»-абун. Гьаб закат кьейги, садакъа кьейги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидер боцIи-мал напакъаде кьейги муъминчияс гурони гьабулареб гIамал буго. Г1емераб гIакъуба бихьун бакIарараб магIишат дунялалда жинда данде кьолеб ужра-мухьги гьечIого кодоса ине бокьуларо ахираталда иман лъурав чиясе гурони. Жидеца чIухIи реццалъе, рияалъе ва мунапикълъи гьабун гьеб садакъа-хайрат гьабулел гIадамалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хекого къватIир чIвазе гьарула.

Гьединго муъминзабазул сипат буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидер ццим бахъунел рукIин ва гьелъие гIоло жидеца рецIел босулел рукIинги. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, аварагасдаги صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гIасиял, пасикъал гIадамаца муъминзаби къварид гьарулеб мехалъ жидеца цоцазе квер бакъи гьабун гьеб зулму нахъе чIвалеллъун рукIин. Гьаб сипатги жакъасел бусурбабазул рекIелъан нахъе ун буго. ЦIакъго дагьал гIадамал гурони Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидер ццим бахъунел хутIун гьечIо, гьезие квер бакъулел гIадамалги гьечIо.

Т1адег1анав Аллагьасул дин г1ат1ид гьабизе г1оло жигьад гьаби «парзул кифаят» бугониги, исламияб дин гьабулел бусурбаби ц1унун ва гьезул ват1ан ц1унун жигьад гьаби «парзул г1айн» буго. Жидеда т1ад капурав хан бергьун, гьесул зулмуялда гъокь ругел бусурбабазе квер бакъи гьаби жакъа къоялда жаниб бищунго жиндир к1вар бугеб масъала буго ва жинда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб г1амалги буго.

Гьал сипатал рицун ахиралдаги ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Квешлъиялде данде гьабулеб жазаъ гьелда релълъараб букIине ккела абун. Ва амма жал тIаса лъугьани, жидеца маслахIат-рекъелги гьабуни гьезие кьолеб ажро Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб буго»-абун. Гьелъул магIнаги буго рецIел боси, къисас боси шаргIияб амро бугониги, гьелда данде Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан гIакъуба-къварилъи гьечIониги жидее гьабураб зулму къварилъи тIаса лъугьун тей лъикIаб букIин Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло, ахираталда жидее щолеб ажроялъе гIоло. Гьаб тIаса лъугьин лъикIаб ва тIадегIанаб макъам букIиналда тIоритIел гьаби буго гьал сипатал рицараб бакIалда гьоркьоб кIиго нухалъ тIаса лъугьунтей лъикIаб букIин бицин.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги гьал сипатал ккквезе ва гьелда рекъон

хьвадизе.

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

42. Х1акълъунго Аллагьас гӀазаб гьабула щибго гӀилла гьечӀого жидеца гӀадамазе зулму гьабулел, жидеца ракьалда тӀад пасалъи ва къосинги загьир гьабулел гӀадамазе. Гьал гӀадамазе ахираталдаги жинца унтизе гьабулеб жужахӀалъул гӀазаб букӀине буго.

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿٤٣﴾

43. Х1акълъунго жинца саброги гьабурав, жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гӀоло тӀасаги лъугьарав чи вуго жинца цӀакъ кӀудияб амро гьабурав чи. Гьеб буго жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб гӀамал.

وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن وَلِىٍّ مِّنۢ بَعْدِهِۦ ۗ وَتَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ لَمَّا رَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾

44. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив къосаравлъун тарав чи хӀакъаб нухалда тӀовитӀулев вали вукӀунаро, гьесие квер бакъулев нассирги вукӀунаро. Жидеда къиямасеб къоялъул гӀазаб бихьараб мехалъ гьел капурал гӀадамал дуда рихьизе руго МухӀаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца абулеллъун: «Нижее дунялалда руссине нухго гьечӀишха»-ян абун. Гьезие бокьун букӀуна иманги лъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутӀилъун жал хьвадизе. Амма гьеб букӀуна гӀададисеб хьул лъей.

وَتَرَىٰهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَٰشِعِينَ مِنَ ٱلذُّلِّ يَنظُرُونَ مِن طَرْفٍ خَفِىٍّ ۗ وَقَالَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ ٱلْخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ فِى عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾

45. Дуда гьел капурзаби рихьила жал жужахӀалде раккине (ралагьизе) гьарулел, жалги гьелдаса хӀинкъун, гӀодоргӀанлъун ругеб хӀалалъ, жал балъгого гурони гьеб жужахӀалде ралагьуларого ругеб хӀалалъ.

Жинда тӀаде хвалчен борхун бугониги жив чӀвазе абун гьев чиясда кӀоларо гьеб хвалченалда валагьизе. Гьединаб хӀал букӀуна гьаб жужахӀалъул агьлуялъулги.

Жидеца иман лъун букӀарал гӀадамаца гьеб къоялъ абула: «Х1акълъунго тӀобанго чӀорого хутӀарал ругоха къиямасеб къоялъ жидер агьлуялдасаги боцӀималдасаги ратӀалъарал гӀадамал»-абун. Мун кантӀе я гьав инсан! Жидеца купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабурал гӀадамал даимаб гӀазабалъулъ

рукIине руго.

وَمَا كَانَ لَهُم مِّنْ أَوْلِيَاءَ يَنصُرُونَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

46. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квер бакъичIого тараб мехалъ гьезие квер бакъизе кIолел вализабиги рукIунаро. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къосиялда тарав чиясе жив хIакъаб диналда щолеб нух букIунаро, ахираталда алжаналда унеб нухги букIунаро.

ٱسْتَجِيبُوا۟ لِرَبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ ۚ مَا لَكُم مِّن مَّلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُم مِّن نَّكِيرٍ ﴿٤٧﴾

47. Нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ахIиялъе жаваб гьабе гьесул расуласда нахъ рилълъа жиндир хIинкъи кIудияб жиб лъидаго нахъе чIвазе кIолареб къиямасеб къо бачIинелде цебе. Гьеб къоялъ нуж кIанцIулеб бакI букIине гьечIо хвасарлъи тIалаб гьабун.

Нужеда гьеб къоялъ инкар ккквезеги кIоларо нужер гIамалазда. Гьел хъван хIадурун рукIунелъул ва малаикзабаца нугIлъиги гьабула нужер гIамалазе.

فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ ۗ وَإِنَّآ إِذَآ أَذَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

48. Гьел гIадамал дур рисалат къабул гьабиялдаса руссун чIани дуца ракI къварид гьабуге МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Мун гьезда тIад хъаравуллъун тарав гьечIо гьезда дин босизабизе. Дуда тIад бугеб жо буго гьезухъе рисалат щвезаби. Дица инсанасе рахIмат кьураб мехалъ гьев инсан чIухIун хьвадулев вуго.

Дие щукру гьабизеги кIочонеб буго. **Жидерго мунагьал сабаблъун жидеда цо къварилъи щвараб мехалъги гьев инсанасда кIочонел руго жиндие церехун кьун рукIарал нигIматал ва гьев цIакъ хьул къотIун лъугьунев вуго, кидаго жив къварилъиялда вукIаравгIадин пашманлъулевги вуго.** Гьаб буго капурав инсанасул хIал. НигIматазда щукро гьечIолъи ва балагьазда сабро гьечIолъиги.

لِّلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ إِنَٰثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَآءُ ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾

49. Зобалазул ва ракьалъул ханлъи цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьараб жо бижула. Жиндие бокьарал гIадамазе ясал кьола Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, жиндие бокьаразе васалги кьола.

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَٰثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن

50. Жиндие бокьарал гIадамазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ васалги ясалги кьола, жиндие

يَشَآءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

бокьарал лъимерго лъугьунарелги гьарула. ХӀакълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинца гьабулеб жо жинда лъалев ва жиндие бокьарб жо гьабизе жиндир хӀал кӀолев.**

*وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَآيِٕ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِۦ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

51. Цониги инсанасда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **кӀалъаларо жинца вахӀю гьабун гурони, яги жив вихьулареб хӀалалъ, пардав гьоркьоб букӀун гурони. Яги Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндир малаикзаби ритӀула жиндир вахӀю босун расуллъун ва гьев малаикас Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **изнуялдалъун аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **лъазе гьабула Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **бокьараб жо.**

ХӀакълъунго Аллагь жиндир зат-сипат халкъалъулалдаса тӀадегӀанав вуго ва жинца гьабулеб ишалъулъ хӀакимиявги вуго. Гьесул хӀукму-къадар жинда жаниб хӀикмат-пайда бугеб букӀуна.

Гьаб аяталъ баян гьабуна ТӀадегӀанав Аллагь жиндир лагъзадериде кӀалъалеб хӀал. Гьеб лъабго батӀияб буго. Цо нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ илгьам гьаби (ракӀалде рехи) яги макьилъ бихьизе гьаби. Гьаб нух буго аварагзабазе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рокьарал муъминзабазе, вализабазе бугеб нух. Аварагзабазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьабураб илгьам ва гьезда бихьараб макьу битӀараб букӀана ва гьелда гӀамал гьабизе бегьула. Муъминзабазда гьабураб илгьам ва гьезда бихьараб макьу жинда гӀамал гьабизе хӀужалъун бкӀунаро. Гьеб илгьамалда ва макьуялда жаниб щайтӀаналъ жиндир хӀилла-макро хӀалтӀизе гьабула. ЦохӀо аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гурони цогидал гӀадамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щайтӀаналдаса цӀунарал, жидер мунагь кколарел гьечӀо. КӀиабилеб нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир калам рагӀизе гьаби живго пардавалда нахъ вукӀун жив вихьуларевлъун вукӀун. Гьаб буго Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кӀалъараб нух ва Аллагьасул свалат салам лъеяв МухӀаммад аварагасда мигӀражалъул сордоялъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кӀалъараб нух. Лъабабилеб нух буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир вахӀю босун малаикзаби ритӀи. Гьаб нух буго киналго аварагзабазе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ бугеб нух.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنتَ تَدْرِي مَا ٱلْكِتَٰبُ وَلَا ٱلْإِيمَٰنُ وَلَٰكِن جَعَلْنَٰهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِۦ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِيٓ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾

52. Цогидал аварагзабазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **шаригӀат вахӀю гьабураб гӀадинго Дица дуда гьаб Къуръанги вахӀю гьабуна МухӀаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жиб Дир рахъалъан лагъзадерие рухӀлъун бугеб.** Жиндалъун гьел купруялъул хвалидаса чӀаголъулеб. **Дуда лъалеб**

букIинчIо Дица вахIю гьабилелде цебе тIехь щиб жо бугеб ва иманлъей кин букIунебги.

Кинниги Дица гьаб Къуръан гьабуна Дир лагъзадеридаса Дие бокьарал гIадамал жиндалъун тIоритIулеб нурлъун. Х1акълъунго мунги вуго МухIаммад ﷺ, дуца исламияб диналде гIадамал тIоритIулевлъун вугев.

صِرَٰطِ ٱللَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ أَلَآ إِلَى ٱللَّهِ تَصِيرُ ٱلْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

53. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ битIараб нух буго гьеб исламияб дин, зобалазулги ракьалъулги, гьезда жаниб ва гьоркьоб бугеб жоялъул БетIергьанлъун жив вугев гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

Нужеда лъае, я гьал гIадамал: Киналго умуразул (ишазул) руссин цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ буго. Ва гьес гьабизе буго ахираталда хIисаб мизан ва жазаъ.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда ﷺ: «Дуда иман щиб жо бугеб лъалеб букIинчIо»-абун абураб рагIиялъул магIна гьечIо гьев аварагасе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин лъалеб букIинчIин абураб. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавулев, гьесие лагълъи гьабулев вукIана жив авараглъун витIилалде цевего. Гьединго жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавулеллъун, гьесие лагълъи гьабулеллъун гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цогидал жиндир аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ жал гьитIинал ругеб къоялдасанго. Гьедин гьечIеб ани гьел аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ мунагьалги рукIинаан.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндихъ авараглъи ﷺ кьун Къуръан рештIине бай бихьилелде цебе лъалеб букIинчIо исламияб диналъул шаргIиял ахIкамал. Гьел ахIкамал гьесда лъазе гьаруна, гьес умматалдеги щвезе гьаруна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Къуръан аслолъун гьабун, гьеб Къуръан гуребги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ МухIаммад аварагасда ﷺ вахIю гьабураб исламияб диналъул ахIкамал баян гьарун.

Гьединго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хирияв аварагасда ﷺ абураб: «Мун гIадамал битIараб нухалда тIоритIулев вуго»-абураб рагIиялъул магIна буго мун гьезда битIараб нух бихьизе гьабулев, гьеб лъазе гьабулев вуго абураб. Гьеб магIна гьедин букIин нилъеда лъала гьабго сураталда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ аварагасда ﷺ абун букIиналъ: «Дуда тIад буго гIадамазухъе рисалат щвезе гьаби»-абун. (48 аб аят).

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Щураялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

43. Сурату Ззухруф

سُورَةُ الزُّخْرُفِ

Гьаб сурат Маккаялда жиб решт1изе гьабураб бугелъул гьелда жанир исламалъул аслаби рицун руго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялдаса байбихьун гьесул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рит1ухъ гьарун, ахираталда х1исаб-мизан ва жазаъ бук1ин х1акъаб бук1ин баян гьабун буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вах1ю х1акъаб бук1ин, гьаб Къуръанги гьесул калам бук1ин бицунеб буго жинда хъвай ц1али лъаларев г1арабияв расуласда صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиб решт1ине гьабураб.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1ал к1оялда т1ор1ит1ел гьабизе зобал ракьал рижин ва гьезда гьорькоб бугеб махлукъалъул бижин бицун буго. Исламияб дин бач1инег1ан цебе жагьилаб агьлуялъ хьвадизе гьарулел рук1арал гьересия ах1макъал пишаби рицун руго. Ясал жидее рихарал рук1ин, гьел ч1аго ракьулъе лъолел рак1ин бук1ана гьезул г1амал, амма гьез малаикзаби Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ясал ругин абуна. Гьазул ах1макълъи баян гьабуна ва х1акъикъат кин бугеб бицана.

Дагьабго Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къисаги бицун буго. Гьев хъанчазде данде ч1арав, гьезда рагъ балев вук1ин баян гьабуна Маккаялъул мушриказ жал Ибрагьимил диналда ругин абураб рег1иги хвезе гьабуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагсда мушрикаца ч1валеб г1айиб бат1ул гьабуна. Гьез абулеб бук1ана мискинав, ятимав Мух1аммадидайищ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вах1ю решт1унеб бечедал, ч1ух1арал, ханзабилъун ругел жидеда решт1инч1ого абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аск1об хиралъи ва к1одолъи боц1и-малалда, тухум кьибилалда бараб гьеч1еблъи баян гьабуна гьаб сураталъ. Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва пирг1авнил къисаги бицун буго гьеб ханлъиги ч1ух1иги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аск1об жиндир къимат гьеч1еб жо бук1ин баян гьабизе.

Сураталъул ахиралда къиямасеб къоялъул цоцо х1алал рицун руго, гьениб бук1унеб х1инкъи къварилъиялда ишара гьабун буго.

Сураталда ц1ар тун буго: «Берцинлъабазул сурат»-абун. Гьеб ц1ар теялъе сабаб буго гьаб сураталда жаниб бицун бук1ин гьаб дунялалъул бечелъи, боц1и-мал ва хазина жиб хехго т1аса унеб жинца инсанасул бер гуккулеб жо бук1ин. Т1аса берцинаб сурат ва кьер бугониги жанисан дунял жинца инсанасе зарал гьабулеб жо бук1ин бицун буго.

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб кинабго дунял цо кIкIарадал кваркьиялъулгIадаб багьаяб гьечIеб жо буго. Гьедин бугелъул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб дунял кьола капуразеги, пасикъал, гIасиял гIадамазеги, ахират Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьоларо жив разиял, жиндаса хIинкъарал муъминзабазе гурони.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

حمٓ ﴿١﴾

1. ХIа. Мим.

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарп абиялдалъун бугеб жиндир мурад.

وَٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُبِينِ ﴿٢﴾

2. Жиб баянаб, жиндир хIукму загьираб, жинца хIакъаб диналда тIоритIулеб Къуръаналдалъун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

إِنَّا جَعَلْنَٰهُ قُرْءَٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣﴾

3. ХIакълъунго Дица гьеб Къуръан гьабун буго гIараб мацIалда жиб цIалулеб тIехьлъун: нужеда гьеб Къуръан бичIине ва нужеца гьелда гIамал гьабизе. Гьелъул ахIкамал нужеда лъазе. Гьеб Къуръаналъул пасихIлъи ва магIна гъварилъи бихьараб мехалъ гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIинги нужеда лъазе.

وَإِنَّهُۥ فِىٓ أُمِّ ٱلْكِتَٰبِ لَدَيْنَا لَعَلِىٌّ حَكِيمٌ ﴿٤﴾

4. ХIакълъунго Дида аскIоб бугеб лавхIул махIфузалдаги гьеб Къуръан жиндир къадро тIадегIанаб ва жиндир хIикмат гъваридаб буго.

Гьеб Къуръан жиндир къадро кIудияб букIиналъ жинда Къуръан рештIине гьабурав МухIаммад аварагги ﷺ ва гьесул умматги къадро бугеб букIуна.

أَفَنَضْرِبُ عَنكُمُ ٱلذِّكْرَ صَفْحًا أَن كُنتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ﴿٥﴾

5. Нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи ва иман лъолареб къавм бугин абун дица нужеда расулги витIинчIого тIехьги рештIине гьабичIого телишха?

Толаро Гьедин тараб мехалъ нуж хIайваназдa релълъун рукIуна. Дица нужеда расулги витIун, тIехьги рештIине гьабун нуж хIакъаб исламияб диналда ахIула. КигIанго нужеца гьеб хIакъаб жо нахъе чIвалеб бугониги Дир гурхIел рахIмоялдалъун Дица нужее гьабулеб вагIза насихIат нахъаса къотIизе толаро. ТIадегIанав Аллагьас къого соналъ ахIана гьел мушрикал ва капурал гIадамал хIакъаб диналда. Цересел умматал гIадин гьел гьалагги гьаричIо, гьезул ахирги къотIизе

гьабичIо. Гьаб буго Къуръанги гьеб жинда рештIараб умматги хирияб букIиналъе цоги гIаламат.

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِن نَّبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ ﴿٦﴾

6. Дица гIемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ритIичIишха цересел умматаздаги?**

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٧﴾

7. Гьезухъе цониги авараг вачIулев вук1инч1о гьез жив гьереси ва махсароде гьавулев вукIун гурого.

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُم بَطْشًا وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨﴾

8. Гьаб Маккаялъул агьлуялдаса цIакъго къуватал ва жидер гIасилъи бергьарал гIадамал Дица гьалаг гьаруна. Гьезул бицен гьаб Къуръаналда жанибги гьабуна гьаб къавмалъе вагIзалъун букIине. Гьал аятал рештIине гьариялдаса мурадги буго Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьей ва Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул ракI парахат гьабиги.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾

9. Дуца гьел мушриказда гьикъани гьал зобалги ракьги лъица бижараб абун, чара гьеч1ого гьез дуе жаваб гьабизе буго: «Гьел рижана жиндир гуч бергьарав, жиндир гIелму камилав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **»-абун.** Гьаб гIалам бижарав, жалги рижарав Халикъ жидер БетIергьан вукIиналда мукIурлъула гьел мушрикал, цингиги жидеца Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагьлъиги гьабула.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾

10. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца нужее ракь бусенгIадин рекъезе гьабурав, нуж жинда тIад чIезе санагIат бугеб хIалалъ. Гьеб ракьалда тIад нужее нухалги гьарурав нужер хIажатал тIуразе нуж сапаразде унел. Гьаб кинабго жо Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьабун буго нужеда лъазе гьаб гIаламалъул БетIергьан вукIин жиндир къудрат камилав хан.** Гьев ханасе лагьлъи гьабизе тIадаб букIинги лъазе.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾

11. Жинца зодисан цIад рештIине гьабулевги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир къадар хIажалъиялда рекъараб хIалалъ решт1ине гьабун. Гьеб цIадалдалъун Дица хвараб ракьги чIаго гьабула. Гьеб хвараб ракь чIаго гьабулеб гIадин ахираталда нуж хабалъан**

тIадеги рахъине гьарула.

وَٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَزْوَٰجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ ٱلْفُلْكِ وَٱلْأَنْعَٰمِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿١٢﴾

12. Жинца нужее кинабго жо бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**

Жидер жинс батIиял, кьер, тIагIам батIиял нигIматал рижарав, нужее берцинлъиялъе гъветI-хер, тIугьдул рижарав. РухI бугеб букIа, рухI гьечIеб букIа гIемер батIияб махлукъ бижана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанас жиндасан мунпагIат босизе. **Нуж тIад рекIун хьвадизе хIайванал рижана, ралъдада тIаде хьвадулел гумулги рижана.**

لِتَسْتَوُۥا۟ عَلَىٰ ظُهُورِهِۦ ثُمَّ تَذْكُرُوا۟ نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا ٱسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا۟ سُبْحَٰنَ ٱلَّذِى سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُۥ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾

13. Нуж гьел хIайваназда ва гумузда тIад рекIине ва тIад рекIун хIалхьараб мехалъ нужеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **гIемер рехсезе ва гьесул нигIматазе щукруги гьабизе. Нужецаги абизе: «Жив ТIадегIанав ва ВацIадав вуго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**, жинца нижее гьаб рекIунеб жо квегъарав. Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьеб квегъун букIинчIебани нижеда гьелда тIад рекIун хьвадизе кIвезе букIинчIо**

وَإِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

14. Ва «Х1акълъунго ахираталда ниж киналго нижер БетIергьан Аллагьасде руссине руго»-абун.

وَجَعَلُوا۟ لَهُۥ مِنْ عِبَادِهِۦ جُزْءًا ۚ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

15. Гьав БетIергьан Аллагьасе гьес бижараб махлукъалдаса гIахьал чагIи гьарулел руго мушрикаца. Х1акълъунго гьал гIадамал жидер купруялъулъ рагIа-ракьанде щварал руго.

أَمِ ٱتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَىٰكُم بِٱلْبَنِينَ ﴿١٦﴾

16. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир махлукъалдаса ясалищха жиндиего тIаса рищулел нужее васалги тун?.**

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُۥ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٧﴾

17. Гьезул цоясе яс гьаюн йиго абун рохел бицараб мехалъ гьесул гьумер чIегIерлъулеб буго, ракI къварилъун ццидал цIун, гьабилесеб жо тIагIунги хутIулев вуго.

ГьадигIанго жиндие рихарал ясал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ руго абун кин абулеб гIакъло бугел гIадамаз? Гьеб рагIи аби буго гьезул ахIмакълъи ва чIухIи. Гьелдалъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIодовегIан гьавила жидеца абун кколеб буго гьезда. Ва амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел цIакъ гIодорегIан

гьарула ва абадияб жужахIалда жанир лъугьине гьарула.

أَوَمَن يُنَشَّؤُا۟ فِى ٱلْحِلْيَةِ وَهُوَ فِى ٱلْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٨﴾

18. Жал хIеренго, реэдун, къачIа-кIатIан кIудиял гIезе гьарулел ва жидер напс цIунизе гIакълоги, гьунарги гIоларел ясал ругин Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ абунищ нужеца абулеб?.

وَجَعَلُوا۟ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةَ ٱلَّذِينَ هُمْ عِبَـٰدُ ٱلرَّحْمَـٰنِ إِنَـٰثًا ۚ أَشَهِدُوا۟ خَلْقَهُمْ ۚ سَتُكْتَبُ شَهَـٰدَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ ﴿١٩﴾

19. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзаллъун ругел малаикзабиги ясал руго абулеб буго гьел мушриказ. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел малаикзаби рижулеб мехалъ гьеб бакIалда рукIанищха гьал мушрикал, жидеда гьел бихьиналищ ругел яги цIуялищ ругел лъазе? Гьаб гьересияб нугIлъи хъвае абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир малаикзабада амру гьабула ва ахираталда гьеб нугIлъи кин жидеца гьабулеб букIараб абун гьезда кIал гьикъиги гьабизе буго.

وَقَالُوا۟ لَوْ شَآءَ ٱلرَّحْمَـٰنُ مَا عَبَدْنَـٰهُم ۗ مَّا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾

20. Гьел мушрикаца абулеб буго: «Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьун букIараб ани нижеца хъанчазе лагълъи гьабичIого букIине, нижеца гьеб лагълъи гьабизе букIинчIо»-абун.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьун буго нижеца хъанчазе лагълъи гьаби, гурони гьес ниж гьеб лагълъи гьабизе толароан абураб магIна буго гьаб рагIиялъул. Гьаб буго батIулаб рагIи. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел хъанчазе лагълъи гьабизе рижичIо, гьезие лагълъи гьабе абун амроги гьабичIо, хIал гьабун гьеб лагълъи гьабизеги тIамичIо. Жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулеб букIараб ани гьеб лагълъи гьабизеги толаан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел. **Жидее щибго гIелму ва гIилла-хIужжа гьечIеб рагIи буго мушриказул гьаб рагIи. Гьел гIадамал руго жидеца гьереси бицунел ва щиб бугониги жодода рак1алда ккараб жо бицунел.**

أَمْ ءَاتَيْنَـٰهُمْ كِتَـٰبًا مِّن قَبْلِهِۦ فَهُم بِهِۦ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾

21. Яги Дица гьал мушриказухъе гьаб къурьаналдаса цебе цоги тIехьишха кьун букIараб, жидеца гьелда гIамал гьабизе!

Гьаб жидеца гьабулеб къабихIаб гIамал гьеб тIехьалда нахърилълъун гьабулеб бугин абизе БукIинчIо гьезда тIехь рештIине гьабун.

بَلْ قَالُوٓا۟ إِنَّا وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَـٰرِهِم مُّهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾

22. Гьез абулеб буго: «Х1акълъунго нижеда нижер умумул ратана гьаб диналда ва ниж гьезда нахърилълъун,

гьезул нухалда унел руго»-абун.

وَكَذَٰلِكَ مَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ فِي قَرۡيَةٖ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتۡرَفُوهَآ إِنَّا وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٖ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقۡتَدُونَ ٢٣

23. Дудаса церехунги рит1ич1о Дица цониги росдал агьлоялде, жодоца х1инкъи кьолел аварагзаби عَلَيۡهِمُ السَّلَامُ, гьеб агьлоялъ жодода абулел рук1ун гурони х1акълъунго: «Нижеда нижер умумул ратана гьаб диналда, нижги гьезда нахърилъльун руго»абун.

قَٰلَ أَوَلَوۡ جِئۡتُكُم بِأَهۡدَىٰ مِمَّا وَجَدتُّمۡ عَلَيۡهِ ءَابَآءَكُمۡۖ قَالُوٓاْ إِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ٢٤

24. Гьезда аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ абулеб букIана: «Дун нужехъе нужер умумул жинда ругелдасаги хIакъаб ва битIараб дин босун вачIун вугониги чIезе ругишха нуж нужер умумузул диналда»-абун. Гьез абуна: «Х1акълъунго нижеца инкар кколеб буго нужедаги, нуж жиндалъун ритIараб диналдаги»-абун.

فَٱنتَقَمۡنَا مِنۡهُمۡۖ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٢٥

25. Дица гьел капурал гIадамаздаса ццим босана ва гьел гьалаг гьаруна. Мун валагье ва дуца пикру гьабе я гьав инсан, кинаб ахирдай букIана гьел гIасиял, чIухIарал, жидеда жидер БетIергьан Аллагь лъачIеб къавмалъул абун.

Гьезул насло бакъвазе гьабуна, гьезул бечелъиги ракьалда буссана, гьезул росаби, шагьаралги чIунтана. Гьел тIад рукIараб ракьги цоги къавмаз ирсалъе босана.

وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦٓ إِنَّنِي بَرَآءٞ مِّمَّا تَعۡبُدُونَ ٢٦

26. Дуца умматалда бице МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, Ибрагьим аварагас عَلَيۡهِ السَّلَامُ жиндир инсуда ва къавмалда абураб гIуж: «Х1акълъунго дун вацIадав вуго ва рикIкIадав вуго нужеца жидее лагълъи гьабулел хъанчаздаса.

إِلَّا ٱلَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُۥ سَيَهۡدِينِ ٢٧

27. Жинца дун вижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабула дица гIибадат, гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дун хIакъаб диналда тIовитIула ва абадияб бахьи буголъиялдаги тIовитIула»-абун.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةَۢ بَاقِيَةٗ فِي عَقِبِهِۦ لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُونَ ٢٨

28. Ибрагьим аварагасул عَلَيۡهِ السَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун абураб гьаб рагIи нахъе хутIана гьесда хадусел киналго умматазулъ.

Гьезда гьоркьор жидеца «Лаилагьа иллаллагь» – абулел гIадамал рукIине руго къиямасеб къо щвезегIан. **Гьеб рагIи**

нахъе хутIулеб буго жидеца купру-ширк гьабулел гIадамазда гьеб рагIине ва гьелъул вагIза лъугьун, пикру гьабун, жидеца гьеб купру-ширк тезе, жалги иманалда рачIине.

بَلْ مَتَّعْتُ هَٰٓؤُلَآءِ وَءَابَآءَهُمْ حَتَّىٰ جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٩﴾

29. Дица гьаб Маккаялъул агьлуялъе ва гьезул умумузеги нигIматал кьуна, гIумруги халат гьабуна.

Гьезул ватIан жиндилъ хIинкъи гьечIеб, кинабго рахъалъа жинда жаниб ризкъи бачIунеблъун гьабун. Гьедин рахIаталда Дица жал хьихьараб мехалъ гьезда Дун рехсей кIочана, Дие гIибадат гьабичIого хъанчазе лагълъи гьабун хьвадана. **Цинги гьезухъе Дир хIакъаб калам Къуръан бачIана ва жинца хIакъаб диналда гьел ахIулев, гьезда жив лъалев, гьезул мацIги бичIч1улев, жиндие мугIжизаталги ругев, расулги вачIана.**

وَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿٣٠﴾

30. Гьеб хIакъаб Къуръан жидехъе бачIараб мехалъ гьез абуна: «Гьаб жо сихIро буго ва нижеца гьелда инкар кколеб буго»-абун.

Жидер гъоркьго букIараб купру-ширкалда тIадеги гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьереси гьаби, гьесул расул махсароде гьави цIикIине гьабуна.

وَقَالُوا۟ لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ ٱلْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾

31. Жегиги мушрикаца абуна: «Гьаб Къуръан рештIине гьабун букIарабани Маккаялъул яги ТIаифалъул бечедав ва къадро бугев чиясда»-абун.

Маккаялъул сайидлъун вугев Алвалид ибну алМугъиратида, яги ТIаифалъул ханлъун вугев ГIурват ибну МасгIудида. Цинги нижеца гьелда иман лъезе букIана. Гьез рикIкIадаб жолъун гьабуна жидеда гьоркьов вугев ятим МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръан рештIине гьаби. Гьезул пикруялда рекъон дунялалъул ханлъи ва бечелъи бугел гIадамал ритIизе кколел руго аварагзабилъунги.

Гьезул рагIи хвезабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۚ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَٰتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

32. Гьел мушрикалищ ругел МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур БетIергьан Аллагьасул рахIмат жидеца бикьулел гIадамал? Жидехъе витIулев авараг щив вукIине кколев, ва щиб росолъан вукIине кколев гьезул ихтияралдайищ бугеб? ГьечIо гьеб амро гьезда кодоб.

Дица гьезда гьоркьоб магIишат бикьун буго гьаб дунялалъул чIаголъиялда гьел ругебгIан мехалъ. Дица гьезул цоял цогидаздаса тIадегIанал, бечедалги гьарун руго, цо гIадамал цогидал гIадамазе хъулухъ гьабулел, гьезие хIалтIи гьабулел рукIине. Киналго бечедал рукIаралани гьезие хIалтIи гьабулев чи вукIинароан, киналго ханзаби рукIаралани гьезул рагIиятги букIинароан. Гьедин бугелъул гьаб дунялалъул рукъ буго цо гIадамал цогидазе хъулухъалъе рижараб.

Ва амма Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб инсан хирияв вукIин гьесул бечелъи-ханлъиялда бараб гьечIо. Гьеб бараб буго инсан Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъалев, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вокьарав, гьев разилъи тIалаб гьабулев вукIиналда. Гьединав инсан гьавула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хираги, тIокIги. Гьесие кьола авараглъиги, гIелмуги, гIакълоги. Гьев вукIула дунялалдаги ахираталдаги жиндир бахьи бугевлъун, жиндир лъикIлъиялда кверщел батаравлъун. Гьаб амру гьедин букIин баян гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе гьабураб рахIмат лъикIаб буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел мушрикаца жиб данде гьабулеб дунялалъул боцIи-малалдаса. Гьеб рахIматги авараглъи кьей буго, ахираталда шапагIат гьабизе изну кьейги буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг кинабниги гIаламалъего рахIматлъун витIарав авараг вуго. Гьеб тасдикъ гьабун Къуръаналъул аятги бачIана (суратул Анбияъ 107 аят). Гьав хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндие рахIмат гьабурав ва жив цогидазе рахIматлъун гьавуравги вуго.

وَلَوْلَآ أَن يَكُونَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِٱلرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّن فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾

33. Киналго гIадамал купру-ширкалда чIелилан гуребани, Дица гьел капурал гIадамазе гIемераб бечелъи-хазина кьелаан, гьезул минабазда тIад ругел тIохалги гIарцол гьарилаан, гьел тIохозда рахунел малалги гIарцол гьарилаан.

وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَٰبًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِـُٔونَ ﴿٣٤﴾

34. Гьезул рукъзабазул рагьабиги, гьел тIад гIодор чIолел тахалги гIарцол гьарилаан.

وَزُخْرُفًا ۚ وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۚ وَٱلْـَٔاخِرَةُ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

35. Цогиги гIарац меседалъ къачIарал къедал, гордал гьарилаан, дарай зарбалалъул босен-ретIелги гьабилаан. Гьеб кинабго жо гьечIо дунялалъул матагI гурони: жиб даимаб гуреб, жиб хехго тIаса унеб.

Жиндилъ абадиял нигIматалги, рахIат-лазатги бугеб ахират дур БетIергьан Аллагьасда аск1об жиб лъик1аб буго жиндаса хIинкъарал муъминзабазе хIадурун буго. Гьеб ахираталда Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккураб, гьесда гIасилъараб халкъалъе щибго лъикIлъи гьечIо.

Гьаб лъабго аяталда жаниб бицараб жоялъул хIасил буго: гьаб дунялги, гьелъул бечелъи-хазинаги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб жиндир щибго къимат-къадро гьечIеб жо букIин. Гьедин бугелъул Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб дунялалъул боц1и-мал жинда гIасиял гIадамазеги кьола. Гьаб дунялалъул бечелъи жиндие кьуравги, гьеб кьечIевги чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго батIалъи гьечIо, гьел киналго гьесул лагъзал руго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ валагьулеб бакI буго жиндир лагъасда жив лъалев вугодай ва жиндаса гьев хIинкъулев вугодай абун. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир лагъ жинда гIагар гьавулеб бакI. Гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаялдалъун буго абадияб ахираталда инсанасе алжан щвейги.

Замахшарияс абуна: Цо чияс абуни: Киналго гIадамал купруялда ина абун хIинкъун капурзабазе гIемераб бечелъи кьун батичIони, киналго гIадамал исламалда рачIине бокьун муъминзабазе щайха кьечIеб дунялалъул бечелъи абун, гьеб рагIиялъе жаваб буго: Дунялалъул боцIиялъе гIоло гIадамал исламияб диналде рачIинги гьел гIадамазе питна букIилаан. Гьеб ислам букIинаан мунапикъзабазул динлъун. Гьедин бугелъул бищунго хIикмат бугеб ва маслахIат бугеб хIукму-тадбир буго ТIадегIанав Аллагьас гьабураб. Капурал гIадамалги руго бечедалги мискиналги, муъминзабиги руго бечедалги мискиналги. Гьелъул магIна буго дунялалъул бечелъи яги мискинлъи иман лъеялда бараб жо гьечIеблъи.

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾

36. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсеялдаса, гьесул Къуръан цIалиялдаса жив беццлъарав, гьапуллъарав чиясе Дица гьесда цадахъ даимго букIунеб щайтIан гьабула жинца гьев кидаго вас-васазда, гъаплаталда чIезе гьавулеб.

Гьеб щайтIан гьесул гьудуллъун букIине буго, жиб кидаго гьесдаса батIалъулареб.

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾

37. Х1акълъунго гьел щайтIабаца гьал капурзаби хIакъаб диналдаса руссине гьарула ва гьел капурзабазда ракIалда ккола жал битIараб нухалда ва хIакъаб

диналда ругин абун.

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَٰلَيۡتَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَ بُعۡدَ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرِينُ ٣٨

38. Гьев капурчи къиямасеб къоялъ Дида цеве вачIараб мехалъ ва жиндие хIадурун бугеб гIазабги бихьараб мехалъ гьес абула: «Вай аман Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ! Дудаги дидаги гьоркьоб бакъ баккудаги бакъ тIерхьудаги гьоркьоб бугеб гIадаб рикIкIалъи букIараб ани. Ц1акъ квешаб гьудул букIун бугоха мун»-абун.?

وَلَن يَنفَعَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ إِذ ظَّلَمۡتُمۡ أَنَّكُمۡ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ ٣٩

39. Жакъа пашманлъиялъ нужее щибго кумек гьабуларо, дунялалда нужеца напсазе зулму гьабун букIун хадуб.
Х1акълъунго жакъа нуж киналго:
Жал къосаралги, жидеца къосине гьаруралги, жужахIалъул гIазабалъулъ цадахъ рукIине руго.

Дунялалъул рукъоб жидеда къварилъи щварал цогиги гIадамал рихьараб мехалъ жинда къварилъи щварав чиясе дагьаб бугониги бигьалъи бачIуна, саброги цIикIкIуна. Амма ахираталда жужахIалда жанир ругел гIадамазе щибго бигьалъи ва ракI хIалхьей бачIунаро жалгун цадахъ цогиги капурзабазе гьабулеб гIазабалда балагьун. ЦIакъго захIматаб букIуна гьеб гIазаб ва гьениб цогидазул пикру гьабизе регIел букIунаро.

أَفَأَنتَ تُسۡمِعُ ٱلصُّمَّ أَوۡ تَهۡدِي ٱلۡعُمۡيَ وَمَن كَانَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٤٠

40. Мунищ вугев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьал капурал гIадамазда хIакъаб жо рагIизабизе к1олев, гьел гIинкъаллъун чIараб мехалъ. Яги мунищ вугев беццавлъун чIарав капурчи битIараб нухалда вачине к1олев, ва жив загьираб ва баянаб къосиналъулъ вугев чи хIакъаб диналда вачинеги к1олев.

Дуда гьеб кIоларо МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ! Гьедин бугелъул дуца ракI къварид гьабуге гьел капурзабаца дур рагIи къабул гьабичIин абун.

فَإِمَّا نَذۡهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنۡهُم مُّنتَقِمُونَ ٤١

41. Дица мун хвезе гьавуниги МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, х1акълъунго Дица гьел мушриказдаса ццим босизе буго ва гьезие гIазаб гьабизе буго.

أَوۡ نُرِيَنَّكَ ٱلَّذِي وَعَدۡنَٰهُمۡ فَإِنَّا عَلَيۡهِم مُّقۡتَدِرُونَ ٤٢

42. Мун чIаго вукIун дуда бихьизе гьабунги гьабизе бегьула Дица гьезие къотIи гьабураб гIазаб.
Х1акълъунго Дун хIал кIолев вуго гьел

капурзабазе гьезул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе.

فَٱسْتَمْسِكْ بِٱلَّذِىٓ أُوحِىَ إِلَيْكَ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾

43. Мун тIад чIа МухIаммад ﷺ, дуда вахIю гьабураб диналда ва гьеб диналда халкъ ахIиялда.
Х1акълъунго мун битIараб нухалда вуго ва хIакъаб диналдаги вуго.

وَإِنَّهُۥ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ ۖ وَسَوْفَ تُسْـَٔلُونَ ﴿٤٤﴾

44. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан дуеги дур къавмалъеги кIудияб роххел ва хиралъи буго.

Гьаб рештIине гьабун бугелъул Къурайшиязул чиясда ва гьезул мацIалда. **Нужеда ахираталда гьикъизеги буго гьаб кIудияб нигIматалда нужеца щукру гьабунадай абун. Ва гьелда гIамал гьабунадай абунги.**

Гьаб хирияб Къуръан гьел Къурайшиязе бугеб хиралъи-кIодолъи бугеб гIадин киналго гIарабиязе бугеб хиралъи буго. Гьедин гьеб Къуръан жинда гIамал гьабуравщинав чиясе хиралъи ва кIодолъи буго. Гьеб къуръаналъул агьло бугелъул алжаналъул агьло. Къурайшиязе хиралъи буго къуръан абураб рагIиялдалъун мурад буго гьел Къуръаналда иман лъеялда ва аварагасда ﷺ нахърилъиялда гьесизе гьари. Гьаб магIнаялда ругел цогиги аятал руго Къуръаналда жанир.

وَسْـَٔلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رُّسُلِنَآ أَجَعَلْنَا مِن دُونِ ٱلرَّحْمَٰنِ ءَالِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

45. Дуца гьикъе МухIаммад ﷺ, дудаса цере ритIарал расулазул цониги расул вугодай абун цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони цоги щиб бугониги жоялъе гIибадат гьабиялда умматал ахIизе жал ритIарал абун.

Гьаб аяталъ баян гьабулеб буго кинабго заманаялъ киналго аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ цохIо диналдалъун ритIарал рукIин. Гьеб динги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабилъун бугеб исламияб дин буго. Гьел киналго аварагзабазе عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къварилъи гьабуна, гьел гьересиги гьаруна. Дуеги гьебго хIукму буго МухIаммад ﷺ! Дуца сабро гьабе дуда щолеб къварилъиялда ва дуца дуда тIаде къараб рисалатги умматалъухъе щвезе гьабе!.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِيْهِۦ فَقَالَ إِنِّى رَسُولُ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٦﴾

46. ХIакълъунго Дица Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ витIана Дир хIужжабаздалъун ва баянал мугIжизаталгун пиргIавнида ва гьесул къавмалда.

Гьев Мусаца абуна: «Дун вуго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун

вугев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул»-абун.

فَلَمَّا جَآءَهُم بِـَٔايَٰتِنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾

47. Гьев Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ дир хIужжабигун вачIараб мехалъ пиргIавнги гьесул къавмги Мусаде тIад релъанхъулел рукIана.

Жидеда гьеб хIакъаб хIужжа букIин лъаниги пиргIавн ва гьесул агъло релъанхъулел рукIана жидеда нахъ ругел КъибтIиязда ракIалда ккезе гьев Муса пиргIавница жолъунго гьавулев гьечIин абун.

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِىَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا ۖ وَأَخَذْنَٰهُم بِٱلْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾

48. Дица гьезда цониги мугIжизат бихьизе гьабич1о, хадуб бач1улеб муг1жизат цебе аралдаса к1удияб бук1ун гурого.

ТIупан тIун цIад базе гьабуна. Къоркъал, нацIцI, гарцI тIад биччана. **Гьез иман лъечIеб мехалъ Дица гьезие батIи-батIияб гIазаб гьабуна гьел жидер купру-ширкалдаса руссине бокьун.**

وَقَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَ ٱلسَّٰحِرُ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

49. Гьезда тIаде гIазаб бачIараб мехалъ гьез абуна: «Я гьав сихIрочи! Дуца ахIе дурго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ нижедаса гьаб гIазаб нахъе босе абун, гьес дуе къотIи гьабун бугелъул дур дугIаялъе жаваб гьабилин абун. Гьаб гIазаб нижедаса борхани хIакълъунго ниж дуда нахърилълъине ругин»-абун.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ ٱلْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ﴿٥٠﴾

50. Дица гьездаса гIазаб борхараб мехалъ гьел цIидасан жидерго купру-ширкалде унел рукIана.

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِى قَوْمِهِۦ قَالَ يَٰقَوْمِ أَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ ٱلْأَنْهَٰرُ تَجْرِى مِن تَحْتِىٓ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾

51. ПиргIавница жиндир къавмалда ахIана: «Я дир къавм! Гьаб Мисриялъул ханлъи дие гьечIищ? Гьал гIоралги дир гьечIищ дир кIалгIабазда гъоркьан хьвадулел ругел?. Нужеда гьаб дир ханлъиялъул гуч бихьулеб гьечIищ?

Нужеца гьелъул пикру кин гьабулареб? Щибго жо кодоб гьечIев гьав Муса дида данде къацандун бергьинищ!

أَمْ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾

52. Дун гIемерго лъикIав вуго нуж дида мутIигIлъизе ва дие лагълъи гьабизе гьав гIодовегIанав Мусадаса.

Жиндир боцIи-мал гьечIев, тухум-кьибилги гьечIев, жиндихъе ханлъиги гьечIев. **Гьелде тIадеги гьав берцинго кIалъазе кIолоревги вуго.** Гьадинав чи расул лъунищ вукIунев?.

Гьаб кинабго жо пиргIавница бицунеб букIана Мусада хадур гIадамал иналда хIинкъун, гьев щибго гьунар гьечIев чилъун вихьизавизе бокьун. Хадубги пиргIавница абуна:

فَلَوْلَآ أُلْقِىَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَآءَ مَعَهُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾

53. «Гьев расул вукIин лъазе гьесда тIаде меседил курхьиналгIаги реххун рукIаралани Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Яги гьев ритIухъ гьавизе гьесда цадахъ малаикзаби рачIун рукIаралани, гьесда сверун лъугьун гьесие хъулухъ гьабизе»-абун.

فَٱسْتَخَفَّ قَوْمَهُۥ فَأَطَاعُوهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَٰسِقِينَ ﴿٥٤﴾

54. Гьаб хабарги бицун пиргIавница жиндир къавмалъул гIакъло ине гьабуна. Гьел ургъизе, пикру гьабизе течIо. Гьедингоги жагьилаб, ахIмакъаб къавм букIана гьеб: пиргIавн жидер алагь вуго абун гьесие лагълъи гьабулеб. **Ва Гьеб къавм пиргIание мутIигIлъана. Гьел рукIана Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулареб, гьев жидер БетIергьан вукIин лъалареб пасикъаб къавм.**

فَلَمَّآ ءَاسَفُونَا ٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَٰهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾

55. Гьеб пиргIавнил къавмалъ иман лъечIеб мехалъ, Дир аварагасе мутIигIлъичIого жидеца Дир ццимги бахъине гьабураб мехалъ, дица гьездаса ццим босана ва гьезие гучаб гIазаб гьабуна. Ва Дица гьел киналгоги ралъдалъ гъанкъизе гьаруна.

فَجَعَلْنَٰهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْءَاخِرِينَ ﴿٥٦﴾

56. Дица пиргIавнил къавм гьабуна хадусел умматазул капурал гIадамазе жидеца гьел жужахIалъур рачине, гьезул ццерехъабилъун. Жидеца иман лъурал къавмазе вагIза-насихIатлъунги гьабуна.

وَلَمَّا ضُرِبَ ٱبْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾

57. Марьямил вас ГIиса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ мисал Къуръаналда жаниб рехсараб мехалъ гьесиеги жиндир къавмалъ лагълъи гьабуна абун, гьеб дур къавм роххун, гьаракь борхун лъугьунел руго.

Жидеца гьабулеб ширк цогидазги гьабун буго, гьеб кIудияб мунагь-х1акъ гьечIо абун ракIалда кколеб буго гьезда.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас: «Нужги, нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабиги жужахI боркьунеб гамачI буго»-абун абураб аят цIаларабб мехалъ Ибну ЗибагIри абулев мушрикас абуна: «Гьаб аят нижее ва нижер

алагъзабазейищ бугеб яги киналго уммутазейищ бугеб»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб нужееги, нужер алагъзабазеги, киналго умматазеги буго»-абун. Ибну ЗибагIрица абуна: «Гьаб кагIба рукъалъул БетIергьанасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун, мун дица къезе гьавула гьаб дагIбаялъулъ! Насранияца ГIиса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ лагълъи гьабуна гурищ? Ягьудияз ГIузайрие лагълъи гьабуна гурищ? БанумулахI абулел гIадамаз малаикзабазе лагълъи гьабуна гурищ! Гьел киналго жужахIалда рукIине ратани нижги рази руго гьелгун цадахъ гьенир рукIине»-абун.

Цинги авараг вуцIцIун чIана Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIю бачIиналда валагьун. Гьел мушриказда ракIалда ккана Ибну ЗибагIрица авараг къезе гьавунин абун ва гьел кеп щун релъанхъана, ва гьезул роххун гьаракь-хъуй борхана. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рештIине гьабуна: «Дир рахъалъан жидее лъикIлъи къотIи гьабурал гIадамал гьеб жужахIалдаса рикIкIад гьарурал руго»-абун. Ай: ГIиса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ, ГIузайрие ва малаикзабазе цо къавмалъ лагълъи гьаби гьезул гIайиб гьечIо, гьезие гьелъул щибго заралги гьечIо. Гьез амро гьабун гьечIо дол гIадамазда жидее лагълъи гьабе абун. Гьедин бугелъул гьазда жужахIалъул гIазаб щвезе гьечIо.

وَقَالُوٓاْ ءَأَٰلِهَتُنَا خَيۡرٌ أَمۡ هُوَۚ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلَۢاۚ بَلۡ هُمۡ قَوۡمٌ خَصِمُونَ ٥٨

58. Гьел мушрикаца абуна: «Нижер алагъзабийищ лъикIал ругел яги Г1исайищ лъикIав вугев? абун.

Гьев ГIиса жужахIалда вукIине ватани нижги, нижер алагъзабиги рукIине бегьила гьеб жужахIалда абураб магIна. **Гьаб рагIи гьез абулеб гьеч1о мун махсароде гьавун, дуда къецандулеллъун рук1ун гурого. Гьел битIараб жо къваригIарал гьечIо. Гьел руго дагIба гьабизе къваригIарал гIадамал.** Гьезие щибго батIалъи гьечIо гьереси бицун бергьаниги, битIараб бицун бергьаниги жидер дагIбадуласдаса бергьин гуреб.

إِنۡ هُوَ إِلَّا عَبۡدٌ أَنۡعَمۡنَا عَلَيۡهِ وَجَعَلۡنَٰهُ مَثَلٗا لِّبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٥٩

59. Гьев ГIисаги гьечIо Дица жиндие нигIмат кьурав Дир лагъ гурони. Гьев алагъ гьечIо, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ васги гьечIо.

Гьев вуго Дир лагъ ва расул. **Дица гьев гьавуна Бануисраилазе мисаллъун ва гIаламатлъун, жинца Дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулев.** Дица гьев вижана эменги гьечIого.

وَلَوۡ نَشَآءُ لَجَعَلۡنَا مِنكُم مَّلَٰٓئِكَةٗ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَخۡلُفُونَ ٦٠

60. Диe бокьун букIарабани Дица нужер бакIалда гьаб ракьалда тIад малаикзаби гьарилаан, нужги нахъе

рачун жал халипалъун рукIунел.

وَإِنَّهُۥ لَعِلۡمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمۡتَرُنَّ بِهَا وَٱتَّبِعُونِۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦١

61. Гьев ГIиса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ Дица гьавизе вуго къиямасеб къо гIагарлъиялъе гIаламатлъун.

Гьев зодиса рештIине вуго къиямасеб къо чIезе дагьабго заман хутIидал. **Нуж гьеб къиямасеб къоялъул амруялъулъ щакдаруге!** Гьеб жиб бачIин хIакъаб къо буго. **Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ : «Нуж дида нахърилълъа! Гьаб Дица нуж жинда ахIулеб жо хIакъаб дин буго ва битIараб исламияб нухги буго.**

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٦٢

62. Кидаго нуж щайтIаналъе гуккизе чIоге ва гьелъ хIакъаб диналдаса руссине гьариялдасан цIуне.

Х1акълъунго гьеб щайтIан буго нужер баянаб ва загьираб тущман»-абун. Гьелъ рахъизе гьаруна нужер умумул Адамги ХIаваги алжаналдаса къватIире.

وَلَمَّا جَآءَ عِيسَىٰ بِٱلۡبَيِّنَٰتِ قَالَ قَدۡ جِئۡتُكُم بِٱلۡحِكۡمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعۡضَ ٱلَّذِي تَخۡتَلِفُونَ فِيهِۖ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ٦٣

63. Жиндир къавмалъухъе ГIиса авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вачIараб мехалъ баянал хIужжабигун: мугIжизаталгун ва шаргIиял хIукмабигун. ГIисаца абуна: «Х1акълъунго дун нужехъе вачIун вуго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан расуллъун ва нуж битIараб диналда тIоритIулеб гIелмугун.

Нуж жиндилъ хилиплъарал цо-цо масъалаби нужее баян гьаризеги. Аварагзабаца عَلَيۡهِمَا ٱلسَّلَامُ диниял масъалаби баян гьарула, дунялалъул амру кинабго гьез баян гьабуларо жинда хIажатаб, жо гурони. **Нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъа ва дие мутIигIлъе»-абун.**

إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُوهُۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦٤

64. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго дирги нужерги ва кинабго гIаламалъул **БетIергьан. Нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабе гIибадат.**

Гьаб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьаби буго битIараб нух ва хIакъаб дин. Гьаб дин буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда разияб, жиб гьабурасе алжанал щолеб.

فَٱخۡتَلَفَ ٱلۡأَحۡزَابُ مِنۢ بَيۡنِهِمۡۖ فَوَيۡلٞ لِّلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنۡ عَذَابِ يَوۡمٍ أَلِيمٍ ٦٥

65. Гьел Насраниял ГIисал хIакъалъулъ чанго къукъаялде рикьана.

Цо къукъа буго гьев «Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагь ва гьесул расул» вуго абулеб. Гьаб къукъа буго хIакъаб диналда бугеб. Цо къукъаялъ гьев Аллагь

جَلَّجَلَالُهُ вуго абуна, цогияз Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ вас вуго абуна. Аллагь ТIадегIанав вуго гьел мушрикаца абулеб рагIиялдаса. **Квешаб жужахIалъул гIазаб букIине буго къимасеб къоялъ купру-ширкалдалъун жидеца напсазе зулму гьабулел гIадамазе.**

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا ٱلسَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

66. Гьел Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазе къиямасеб къо бачIин гуреб хутIараб жо гьечIо. Гьеб жидее бачIине буго тохлъукьего, бищунго жал гьеб бачIиналда балагьун гьечIеб гIужалъ жидеда гьеб бачIунеблъиги лъазе гьечIо.

ٱلْأَخِلَّآءُ يَوْمَئِذٍۭ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾

67. Гьеб къиямасеб къоялъ дунялалда бищунго цоцазе рокьарал гьудулзабилъун рукIарал гIадамал цоцазе тущбабилъун рукIула. ЦохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло цоцазе рокьарал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби рукIуна гьеб къоялъ цоцазе гьудулзаби.

يَٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾

68. Гьел муъминзабазда абула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ: **«Я дир лагъзал! Жакъа нужее щибго хIинкъи гьечIо ва нужее тIокIаб хадуб пашманлъиги букIине гьечIо»-абун.**

Дунял теялда пашманлъизе гьечIо нуж, гьениб нужее щвечIого хутIараб жоялдаги пашманлъизе гьечIо.

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَكَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾

69. Гьел руго жидеца Дир Къуръаналда иман лъурал ва жал Диее тIубанго мутIигIлъун рукIарал гIадамал. Гьезда абула:

ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ أَنتُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾

70. Нуж алжаназда жанире лъугьа нужер руччабигун цадахъ цIакъ роххараллъун ва нужее нигIматал кьурал лъун.

يُطَافُ عَلَيْهِم بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ۖ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ ٱلْأَنفُسُ وَتَلَذُّ ٱلْأَعْيُنُ ۖ وَأَنتُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٧١﴾

71. Гьезда тIаде алжаналъул гъилманал (хъулухъалъе ругел лъимал) хьвадула меседил тепсиги налбекIалги росун (поднос ва бакалал). Щиб жо бокьаниги гьеб гьекъолеб жо жидее кьола. **Гьел алжаназда жаниб напсалъе бокьарабщинаб жо буго, гьезул бер боххулебщинаб жоги буго. Нуж гьал алжаназа жанир даимго рукIине руго.**

Гьаб буго бищунго кIудияб рохел! Инсан ругьунав вуго цин кодоб щун цинги кодосан ун букIулеб дунялалъул ризкъиялда. Абадияб, даимаб

ризкъи ва нигIмат ахираталда муъминзабазе къотIи гьабураб рохел буго.

وَتِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِىٓ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

72. Гьал алжанал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее ирсалъе кьурал, нужеца дунялалда дагьабго заманаялъ **Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун лъикIаб гIамал гьабиялда данде жазаълъун.**

لَكُمْ فِيهَا فَٰكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

73. Нужее гьениб жаниб гIемер батIи-батIияб пихъги буго.

Нужеца гьелдаса бокьараб жо кваназе алжаналъул гъутIби кидаго жидеда тIад барщараб пихъ бугел рукIула, гьелдаса пихъ тIурабго гьеб бакIалда цоги пихъ бижула. Гьединал руго алжаналъул цогидал нигIматалги: жидее нукъсанлъи гьечIел, жидее хис-бас гьеч1ел, жидер тIагIам-лазат холарел.

إِنَّ ٱلْمُجْرِمِينَ فِى عَذَابِ جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿٧٤﴾

74. Х1акълъунго жидеца мунагьал гьарурал капурзаби даимго жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине руго.

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

75. Жидедаса гIазаб бигьа гьабуларо цохIо лахIзаталъ ва гьел тIобанго хьул къотIарал рукIуна кинабгIаги цIоб рахIмоялдаса.

وَمَا ظَلَمْنَٰهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا۟ هُمُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧٦﴾

76. Дица гьезие щибго зулму гьабичIо, кинниги гьел гIадамал рукIана жидеца напсазе зулму гьабурал гьаб гIазаб жидее хIакълъулеб гIамал жидеца гьабиялдалъун.

وَنَادَوْا۟ يَٰمَٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ ﴿٧٧﴾

77. Гьез жужахIалъул г1адло гьабулев-жинда Ма́лик ц1ар бугев малаикасда абула: Я Ма́лик, дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ абе: «Нижер рухIал росун ниж хвезе гьаре. Нижедаса гьаб гIазаб тIаса ун, ниж хIалхьизе»-абун.

Ибну Г1аббасица абуна: гьезие жаваб гьабулин жидеца ахIаралдаса азарго сон гIанасеб заман гьоркьоб араб мехалъ, **ва гьев Ма́ликас абула: «Х1акълъунго Нуж даимго гьеб гIазабалъулъ рукIине руго»-абун.**

Хадубги гьезда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула:

لَقَدْ جِئْنَٰكُم بِٱلْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٨﴾

78. Х1акълъунго Дица нужехъе хIакъаб дин щвезе гьабуна. Аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIун, тIахьалги решт1ине гьарун, амма нужер

гIемерисел гьеб хIакъаб жо къваригIинчIел, гьеб рихарал рукIана. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялъ нужерго гьава-напсалъе бокьараб цо-цо жо тезе гьабулеб букIана, амма нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса нужерго напсазе бокьараб жо тIаса бищана. Гьелда рекъараб жазаъ буго жакъа нужее бугеб гIазабги.

أَمْ أَبْرَمُوٓا۟ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

79. Маккаялъул мушрикаца Дир авараг ﷺ чIвазе абун хIукмуйищха гьабун бугеб? Х1акълъунго Дицаги буго хIукму гьабун Дир авараг хвасар гьавизе ва гьеб Дир хIукму жиб тIубалеб буго, мушриказул хIукмуги жиб гIадада холеб буго.

Гьаб аят рештIине гьабуна Къурайшазул церехъаби жидер «дару надват» абулеб рукъор данде руссун жидеца Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIвазе хIукму гьабураб мехалъ. ЩайтIаналъул гIакълоги къабул гьабун Абужагьлица хIукму гьабуна щибаб кьибилалъул цо-цо гIолохъанчи витIизе авараг ﷺ чIвазе ва гьездаса рецIел босизе аварагасул гIагарал чагIазе кIвечIого букIине. Киналго тIаде кIанцIун гьев чIвараб мехалъ гьесул би (къисас) киназдаго бикьулеб букIана ва гьел дият (гIакIа) кьун рорчIизе кколел рукIана. Къурайшазул гьаб макроги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хвезе гьабуна. Авараг ﷺ хвасар гьавун гьел инжитги гьаруна.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَىٰهُم ۚ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

80. Гьезда ракIалдайищ кколеб бугеб х1акълъунго Дида гьез балъго бицараб ва шурун бицараб жо рагIуларин абун. Гьедин гьеч1о амру, РагIула Дида гьез бицараб жо ва Дир чапарзаби руго гьезул кинабго рагIи ва гIамал жидеца хъвалел.

قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْعَٰبِدِينَ ﴿٨١﴾

81. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: «Гьев БетIергьан Аллагьасул лъимер букIин хIакълъун букIарабани тIоцебе дица гьабилаан гьеб лъимералъе лагълъи»-абун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лъимер букIунареблъи хIакъаб жо буго. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лъимер-хъизан бук1унгут1и ц1акъго мух1канаб жо бугелъул, гьеб хъизан бук1ин рик1к1ад гьабун абураб раг1и буго: «Дица гьеб лъимералъе лагълъи гьабилаан»-абураб раг1и.

سُبْحَٰنَ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

82. Жив ТIадегIанав ва жив ВацIцIадав вуго БетIергьан Аллагь, зобалазулги ракьалъулги БетIергьанав, кIудияб гIаршалъулги БетIергьанав Аллагь гьел

мушрикаца жиндие гьарулел сипатаздаса.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا۟ وَيَلْعَبُوا۟ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾

83. Дуца Маккаялъул мушрикал те МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидерго ахIмакъаб ишалда: хъанчие лагълъи гьабун гIададисеб махсаро хвечI гьабун, жидее къотIи гьабураб къиямасеб къо тIаде бачIинегIан.

Гьеб къоялъ лъазе буго гьезда кинаб гIазаб жидеда щолеблъи ва щиб хIал жидер букIунебги.

وَهُوَ ٱلَّذِى فِى ٱلسَّمَآءِ إِلَٰهٌ وَفِى ٱلْأَرْضِ إِلَٰهٌ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾

84. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жив зобалазда ругезулги Аллагьлъун جَلَّ جَلَالُهُ вугев, ракьалда ругезулги Аллагьлъун جَلَّ جَلَالُهُ вугев.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир тадбир хIакимияв, жинда кинабго жоялъул маслахIат лъалев.

وَتَبَارَكَ ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِندَهُۥ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

85. Жив вацIцIадав ва ТIадегIанав вуго зобал ракьалъул ханлъи жиндие бугев, гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб жоялъулги ханлъи жиндие бугев, жиндие къиямасеб къо кидал бачIунеблъиги лъалев БетIергьан Аллагь.

Гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуго ахираталда нуж киназулго руссинги. Жидер г1амалазул хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

وَلَا يَمْلِكُ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِٱلْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

86. Гьев Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун жидее лагълъи гьабулел алагьзабазда кIоларо жидеца шапагIат гьабизе. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие хIакъаб нугIлъи гьабурал ва жидедаги лъалел гьеб нуг1лъиялъул х1акъ. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидеца шапагIат гьабизе изнуги кьурал гIадамазда кIола шапагIат гьабизе.

ГIалимзабаца абуна: «Гьаб рагIиялъул магIна буго: «Мушрикаца ГIиса аварагасе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ, ГIузайрие ва Малаикзабазе лагълъи гьабуниги гьел руго жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие хIакъаб гIибадат гьабурал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзал. Гьезда кIола жидеца шапагIат гьабизе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалъун»-абун.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

87. Дуца гьел мушриказда гьикъани МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Нуж лъица рижарал?»-абун. Гьез чара гьеч1ого

абизе буго: «Ниж Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рижана»-абун. Гьал киреха унел ругел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъиги гьабичIого хъанчазе лагълъи гьабизе?

Гьаб гьечIищха цIакъго ахIмакъаб иш? Жал рижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъалаги букIаго гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабунгутIи ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабуге абураб хъанчазе лагълъи гьаби!

88. Нужеда витIарав расулас абураб рагIи: «Я дир БетIергьан! Гьаб къавм буго жидеца иман лъолареб къавм»-абун.

وَقِيلِهِۦ يَٰرَبِّ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوۡمٞ لَّا يُؤۡمِنُونَ ٨٨

Гьаб рагIи буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ зигари гьабун абураб рагIи. Гьалъие жаваб гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

89. Мун гьездаса вусса МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гьез дуе гьабуралда релълъараб квешлъи гьезие гьабуге.

فَٱصۡفَحۡ عَنۡهُمۡ وَقُلۡ سَلَٰمٞۚ فَسَوۡفَ يَعۡلَمُونَ ٨٩

Дуца гьезда абе: «Нужее саламатлъи буго дидаса»-абун. Жидеда нахъа лъазе буго жидер гIамалалъе кинаб жазаъ гьабулеблъи!

Гьаб рагIи буго гьел мушриказе хIинкъи кьей ва хирияв расуласул ракI парахат гьабиги. Гьел мушриказе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабизе буго дунялалдаго гьабуниги, ахираталда гьабуниги .

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ззухруфалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

44. Сурату Ддухан

Сураталда жаниб исламалъул аслабилъун ругел: ТавхIид (Аллагь цо гьави), рисалат ва ахираталда тIаде рахъине гьарияльул бицен гьабун буго.

Хирияб Къуръаналъул, ва гьеб ЛавхIул махIфузалдасан дунялалъул зодибе рештIине гьабураб «Лайлатул къадри» абураб сордоялъул хиралъи баян гьабун буго. КигIанго гьаб хирияб Къуръан жиндир хIукму баянаб, жиндир магIна загьираб бугониги. Гьеб Къуръаналде щакдарулел мушриказул хIал бицун буго Ахираталда гьезие букIунеб гучаб гIазабги баян гьабун буго. Хадуб пиргIавнил къавм гьалаг гьабиялъул ва гьез нахъе тарал асаразул бицун буго: ЧIух1арал кIалгIаби, бечедал ахал-хурал, рорхатал ва гучал сиял (пирамиди) тана пирг1авнил къавмалъ хадусел умматазе. Гьеб кинабго ракьги, бечелъиги Бануисраилазе ирсалъе кьун букIана, амма гьелги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъана, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилълъинчIо ва гьезда тIадги чанго батIияб къварилъи биччана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ .

Къурайшазул мушриказ авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьави, ахираталда иман лъунгутIи бицун хадуб баян гьабулеб буго ТIадегIанав Аллагьасе гьел гьалаг гьари захIматаб амро гьечIеблъи ва цересел умматазде щвараб гIазаб гьездаги щвезе бегьулеблъи.

Сураталъул ахиралдаги муъминзабиги капурзабиги ахираталда руссунеб бакI баян гьабун буго: гьелдалъун муъминзабазе роххел бицун ва капурзабазе хIинкъи кьун.

Гьаб сураталда цIар тун буго «КIкIуялъул бицунеб сурат»-абун, гьалда жаниб Маккаялъул мушрикал хIинкъине гьаризе сабаблъун ва хирияв аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ загьир гьабун букIараб кIкIуялъул бицун букIиналъ. Гьезда тIаде ракъиги, бакъ байги биччан хадуб гьеб кIкIуйги биччан гьел гьалаг гьариялда гIагарун рукIана, кинниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Къурайшиял гьеб гIазабалдаса хвасар гьаруна аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугIаялъул баракаталдалъун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

حمٓ ١

1. XIа. Мим.

ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарпалдалъун жиндир щиб мурад бугеблъи.

وَٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُبِينِ ٢

2. Дун гьедулев вуго жиб баянаб, жиндир хIукму загьираб,

жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабулеб, жиб мугIжизатлъун букIин хIакъаб **Къуръаналдалъун.**

إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ ۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ٣

3. XIакълъунго Дица гьаб хирияб Къуръан рештIине гьабуна жиндилъ баракат бугеб сордоялъ.

Гьеб буго рамазан моцIалда жаниб бугеб «Лайлатул къадри» абулеб сордо. Гьеб баракат бугеб букIиналъул гIаламат буго гьеб сордоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазул дугIа къабул гьабулеб букIин, гьезул тавбо къабул гьабун, гьезда баракат ва нигIматал рештIунел рукIин. Гьаб Къуръан жиндилъ рештIине гьабураб сордо букIинги буго гьеб сордо баракат бугеб букIиналъе гIаламат. ЛавхIул махIфузалдаса гьеб сордоялъ дунялалъул зодибе рештIине гьабуна гьаб Къуръан, цинги жинда салам лъеяв Жабраил малаик хьвадана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе щибаб хIажалъи бихьун гьаб Къуръаналъул суратал ва аятал росун.

Цо гIалимзабаца абуна: Аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръан рештIине гьаби гьеб «Лайлатул къадриялъул» сордоялъ бай бихьана абун. **XIакълъунго Дица Дир лагъзадерие хIинкъи кьола, гьезухъе авараг витIун, гьезде тIехь рештIине гьабун.** Ахират букIин бицуна, гьениб хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе букIинги бицуна. Гьел гIадамаз иман лъезе бокьун ва лъикIаб гIамал гьабун ахираталда жидее алжанал щолеллъун рукIинеги бокьун. Жидеца иман лъечIел гIадамазе хIужа-далиллъунги букIине. Ахираталда гьезие гIазаб гьабулеб мехалъ гьезул щибго гIайиб чIвазе ва рагIи абизе рес гьечIого букIине.

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ٤

4. Гьеб «Лайлатул къадроялъул сордоялъ» баян гьабула ва ЛавхIул-махIфузалдаса босун малаикзабазухъе кьола цо лъагIалида жаниб букIунеб кинабго амро ва хIукму-къадар.

Инсанасе бугеб ризкъи бугониги, гьесие букIунеб къварилъи, гIатIилъи бугониги, хвел ва чIаголъи бугониги гьеб кинабго жо баян гьабула гьеб

сордоялъ.

5. Гьеб букIуна Дир рахъалъан бугеб амролъун ва хIукмолъун. أَمْرًا مِّنْ عِندِنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ٥

Дица лъазе гьабун гурони малаикзабазда гьеб кинабго жо лъаларо. **ХIакълъунго Дица ритIула умматазухъе аварагзабиги** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ**.** Гьезухъе исламияб дин босун ва гьезие шаргIиял ахIкамал баян гьаризе, гьел хIакъаб диналда ва битIараб нухалда тIоритIине.

6. Гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ритIин, ва умматазда хIакъаб дин лъазе гьаби дур БетIергьан Аллагьасул рахъалъан бугеб цIоб-рахIмат буго.** رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦

ХIакълъунго гьев Аллагь вуго жинда кинабго жо рагIулев ва жинца гьабулеб хIукму-къадаралъулъ жинда кинабго жо лъалев. Жиндир лагъзадерие маслахIат бугеб хIукму гьабулев ХIакимияв вуго.

7. Зобалазулги ракьалъулги ва гьеб кIиялдаго гьоркьоб бугеб махлукъалъул БетIергьан вуго Аллагь. رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ٧

Нуж жо бичIчIулел ва лъалел гIадамал ратани нужеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гьабе лагълъи.**

8. Жив гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIевги вуго. Жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев. Нужер БетIергьан вуго гьев Аллагь, ва нужер цересел умумузул БетIергьанги вуго.** لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ٨

9. Кинниги гьел мушрикал жидер щаклъиялда жанир руго. Къиямасеб къо бач1иялда гьаб Къуръан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бук1иналда. بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ٩

Жидеда хIакъаб ва батIулаб жо батIа гьабизе лъаларел руго. ГIисинал лъималгIадин махсаро-хочIалда жанир руго. Гьеб буго цIакъ кIудияб ахIмакълъи. Гьедин бугелъул гьезие хIинкъи кьун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

10. Дуца хъаравуллъи ккве МухIаммад, гьеб къавмалда тIаде жиб бецIаб, биццатаб кIкIуй бачIунеб гIужалда. فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ١٠

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну МасгIудица абуна:

«Къурайшиял Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда цIакъго данде чIараб мехалъ ва гьесие гIемер къварилъиги гьабураб мехалъ, аварагас

ﷺ Аллагьасда ﷻ гьарун дугIа гьабуна: «Я Дир Аллагь ﷻ! Дуца гьаб къавмалда (Музариязда) дур къуват-гуч бихьизе гьабе. Дуца гьезие ракъи бугел соналги рихьизе гьаре, Юсуп аварагасул عليه السلام заманалъ рукIарал гIадал»-абун. Цинги гьел Къурйшиязда тIаде бецIаб кIкIуйги бачIана цоцада аскIор ругел гIадамал цоцада рихьулареб хIалалъ»-абун.

Цогиги Ибну МасгIудица абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб щуго гIаламат цебехун ана»-абун ва гьел гIаламатазда гьоркьоб кIкIуйги рехсана. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица абуна: «Гьаб кIкIуй ракьалда тIаде рештIин къиямасеб къо гIагарлъиялъул гIаламат буго. Муъминчиясе гьеб кIкIуялъ мегIер бецIцIи гIадаб унти гьабула (простуда). Амма капурзабазул ва мунафикъзабазул бутIрул гьеб кIкIуялъ рухIун, чIурхIун рукIуна. Гьезул мегIер-кIалалдаса жаниб араб кIкIуй нахъасан къватIибе бачIула»-абун.

يَغْشَى ٱلنَّاسَ ۖ هَٰذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

11. Гьеб кIкIуялъ гIадамал рахчун рукIуна.

Киналго Къурайшазда сверун лъугьун букIуна гьеб кIкIуй ва гьез абула: **«Гьаб жо цIакъ жинца унтизе гьабулеб гIазаб буго»-абун.**

رَّبَّنَا ٱكْشِفْ عَنَّا ٱلْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

12. Гьел Къурайшаца Аллагьасда ﷻ ахIи бала: «Я нижер БетIергьан! Х1акълъунго Дуца нижедаса гьаб гIазаб босани нижеца иман лъезе буго»-абун.

Гьеб буго жидер гьересияб рагIи. Аллагьас ﷻ гьезул хIакъалъулъ абулеб буго:

أَنَّىٰ لَهُمُ ٱلذِّكْرَىٰ وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

13. Кисан гьез иман лъелеб? Х1акълъунго гьезухъе расул вачIун вукIана, Къуръанги рештIине гьабун букIана, гьедин бугониги жидеца иман лъечIо.

ثُمَّ تَوَلَّوْا۟ عَنْهُ وَقَالُوا۟ مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ ﴿١٤﴾

14. Цинги жал гьев аварагасда иман лъеялдаса руссана ва гьез абуна: «Гьав чи вуго жинда жундуца Къуръан лъазе гьабурав г1адалав чи»-абун.

Къурайшаца аварагасул ﷺ ва гьесда рештIине гьабураб Къуръаналъул хIакъалъулъ кIиго батIияб рагIи абуна: Цояз абуна: Гьесда Къуръан лъазе гьабулел гIадамал руго абун. Цогидаз абуна: Гьев вуго жундуца ккурав чи ва гьес цIалулеб Къуръанги гьесда жундуца

бицунеб хабар буго абун.

إِنَّا كَاشِفُوا۟ ٱلْعَذَابِ قَلِيلًا ۚ إِنَّكُمْ عَآئِدُونَ ﴿١٥﴾

15. Х1акълъунго Дица нужедаса дагьабго гIазаб тIасан босараб мехалъ нуж нужерго купру-ширкалда руссине руго.

ХIакъикъаталдаги гьедин букIана. Къурайшаца Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьарана Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гьабе абун жидедасан ракъи тIаса босе абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугIа гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие цIад базе гьабуна ва гьездасан гьеб ракъи тIаса босун хадубги гьел Къурайшал жидерго гIамалалда чIана.

يَوْمَ نَبْطِشُ ٱلْبَطْشَةَ ٱلْكُبْرَىٰٓ إِنَّا مُنتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

16. Дуца гьел Къурайшиязе рехсе МухIаммад, Дица гучаб гIазаб гьабулеб къо.

Х1акълъунго гьеб къоялъ Дица цциим босизе буго Дида гIасилъарал, Дида инкар ккурал ва Дидахун ширк гьабурал гIадамаздаса. Гьеб къоги къиямасеб къо буго. Дунялалдаго гьезие гучаб гIазаб гьабураб къо бадроялда рагъ ккараб къо букIана.

۞ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَآءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго Дица гьал Къурайшияздасан цереккун пиргIавнил къавмалъулги хIал бихьи гьабун букIана гьезухъе расулги витIун. Гьев вукIана хирияв Муса авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ.

أَنْ أَدُّوٓا۟ إِلَىَّ عِبَادَ ٱللَّهِ ۖ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾

18. Муса аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ФиргIавнида абуна: **«Дуца дихъе кье дир къавм Бануисраилал ва дуца гьел лагълъиялдасаги, гьезие гьабулеб гIазабалдасаги хвасар гьаре»-абун.**

Х1акълъунго дун вуго нужеде витIарав расул, дида божи гьабизе бегьулев, нужее лъикIаб насихIатги гьабулев. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дида вахIю божизе гьабураб мехалъ дица бицараб жоялда нужги божизе кола» – абун.

وَأَن لَّا تَعْلُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنِّىٓ ءَاتِيكُم بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٩﴾

19. Ва нуж Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ данде рахъунге, гьесдаса ТIадегIанлъун рукIунге. Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе чIухIуге.

Х1акълъунго дун нужехъе вачIун вуго баянал хIужабигун ва загьирал мугIжизаталгун. ФиргIавнил къавмалъ Муса авараг

عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ чIвазе къасд гьабидал Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна:

وَإِنِّي عُذۡتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمۡ أَن تَرۡجُمُونِ ٢٠

20. «Дица дирги нужерги БетIергьанлъун жив вугев Аллагьасдасан цIуни гьарулеб буго, нужеца дун ганчIал речIчIун чIваялалдасан.

وَإِن لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ لِي فَٱعۡتَزِلُونِ ٢١

21. Нужеца дида иман лъолеб батичIони ва нуж дида божулелги гьечIони нужеца дун живго те, дие къварилъи гьабуге.

Нужерги дирги амро Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ тIамун те, гьес хIакъаб хIукму гьабизе»-абун.

فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوۡمٞ مُّجۡرِمُونَ ٢٢

22. Цинги Муса аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир БетIергьанасда ахIи бана: «Х1акълъунго гьаб къавм буго цIакъ къосараб, жидер мунагьал гIемераб къавм»-абун.

Дуца гьезие гIазаб гьабе ва Бануисраилал хвасар гьаре!

فَأَسۡرِ بِعِبَادِي لَيۡلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ٢٣

23. ТIадегIанав Аллагьас Муса аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ амро гьабуна: **«Мун дир лагъзал Бануисраилалги рачун сардилъ къватIиве а! Нужеда хадур рахъун ФиргIавнил къавмги бачIине буго» – абун.**

Гьел нужеда хадур къватIире рахъин букIине буго гьел гьалаглъиялъе сабаблъун.

وَٱتۡرُكِ ٱلۡبَحۡرَ رَهۡوًاۖ إِنَّهُمۡ جُندٞ مُّغۡرَقُونَ ٢٤

24. Мун дур къавмгун цадахъ ралъдалъан къватIиве вахъараб мехалъ гьеб ралъад рагьун бугеб хIалалъ те!

Х1акълъунго гьеб фиргIавнил г1аскар жиб гъанкъизе бугеб г1аскар буго»-абун

Гьаб аяталъе баян гьабун «тасгьил» абулеб тафсиралъулъ абуна: Аллагьасул салам лъеяв Муса аварагасда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амро гьабун букIана ралъадалда гIанса кьабе абун гьеб ралъад бикьизе гьабизе. Ралъад бахун къватIиве вахъараб мехалъ Мусаца къасд гьабуна гьеб ралъадалда гIанса кьабун гьеб тIатIала биччазе. Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда абуна: «Кьабуге гIанса ралъадалда! Гьеб рагьун те, гьенир жанир гъанкъизе руго пиргIавнги гьесул къавмги»-абун. Бануисраилазул ахирав чи ралъдалъан къватIиве вахъинги, пиргIавнил боязул ахирав чи ралъдалъе лъугьинги цадахъ ккана, ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ралъад тIатIала биччан гьел гъанкъизе гьаруна. Гьалдасан хадуб бугеб хIал бицун ТIадегIанав

Аллагьас абулеб буго:

كَمْ تَرَكُوا۟ مِن جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾

25. Чам гIемералха гьеб пиргIавнил къавмалъ жалги гьалаглъун нахъе тарал берцинал ахалги, чвахулел, иццал-лълъималги,

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾

26. Рекьарал, къачIарал хурзалги, берцинал чIухIарал жалго жанир чIолел рукIарал минаби ва кIалгIабиги.

وَنَعْمَةٍ كَانُوا۟ فِيهَا فَٰكِهِينَ ﴿٢٧﴾

27. Ва гIемерал батIи-батIиял нигIматалги гъоркье тана, жидеца гьездасан лазат-кеп босулел рукIарал.

كَذَٰلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنَٰهَا قَوْمًا ءَاخَرِينَ ﴿٢٨﴾

28. Гьедин буго дир амро. Дие бокьараб жо бокьухъин гьабулев вуго дун. **ФиргIавнил къавмги гьалаг гьабун дица гьезул ракьги, гьезул ахал-хурзал ва шагьарал ирсалъе кьуна цогидал къавмазе.** Гьел руго Бануисраилал пиргIавнил къавмалъ лагъзал лъун ккун рукIарал ва жидее гIемераб къварилъи гIазаб гьабулел рукIарал.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ ٱلسَّمَآءُ وَٱلْأَرْضُ وَمَا كَانُوا۟ مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾

29. Гьеб фиргIавнил къавм гъанкъана абун гьезда хадур зобал гIодичIо, ракьги гIодичIо. Гьезул гIасилъи-пасикълъи сабаблъун гьел гьалаг гьаридалго гьезда ракI гурхIулев щивго чи вукIинч1о. **Жал гьалаг гьаризе къотIи гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьел гьалаг гьаричIого нахъе рахъунги течIо.** Къиямасеб къоялъ гIазаб гьабизе абунги течIо. Гьениб гьабулеб гIазаб жиб букIин хIакъаб буго ва дунялалда гьалаг гьарунин абун гьездаса ахираталъул гIазаб тIаса унаро.

Гьел капурал ва чIухIарал гIадамал, жидее дунялалъул ханлъиги бугеб мехалъ цIакъго гIамал кIодолъун рукIула, жидедасан лъикIаб жого гьечIин дунялалда абун ракIалда ккун рукIуна. Гьеб ахIмакъаб пикругун рукIарал гIадамал гьалаг гьарураб мехалъ зобалазе ва ракьалъе щибго ками ккечIо абулеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Гьел жидерго рукIараб хIалалда хутIана, амма дол чIухIарал чагIазул насло бакъвана ва хабарги тIагIана.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Муъминчи хвараб мехалъ гьес как балеб букIараб бакI ва зодоб гьесул г1амал борхула бук1араб бак1 гIодула»*-абун. Х1адис ибну Абих1атимица бицана. Гьесул лъикIаб гIамал зодобе бахунеб букIиндал, гьеб гIамал къотIараб мехалъ зобалда лъала гьев чи хвараблъи ва гьеб пашманлъула.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Щивав лагъасе зобалазда кIиго рагьо буго: Цо гьев лагъасе ризкъи решт1унеб, цоги рагьо гьесул лъикIаб гIамал зодобе бахунеб. Гьев чи хвараб мехалъ гьеб кIиго рагьо къала ва гьесда хадур жалги гIодула»*-абун. Х1адис абуЯг1лаца бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Шурайх1 ибну ГIабидил ХIазрамияс бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Гъаб исламияб дин жиб гъарибаблъун бай бихьана ва гьеб ахиралдаги гъарибаблъун буссине буго. Амма муъминчиясе гъариблъи букIунаро. Гьев хвараб мехалъ гьесда хадув гIодулев чи гьечIеб бакIалда, гьесда хадур зобалги ракьги гIодула»-абун. Цинги аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб аятги цIалана: «Гьел пиргIавнил къавмалда хадур зобалги ракьги гIодичIо»-абун. Хадуб жинца абуна: «Зобалги ракьги капурчиясда хадур гIодуларо»*-абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

«Гъарибаб» абураб рагIиялъул магIна буго: жиб гIадамазда лъалареб, гьел жинде ругьунал гьечIеб, жиндир къимат-къадро гьабулареб. РикIкIадаб ракьалда ун гьенив чIарав, жиндир агьло-хъизанги гьечIев чиясда абула «гъарибав» (гъарим) абун.

Исламяб дин байбихьараб мехалъ гьединаб гъарибаб букIана. Гьеб къабул гьабулев чиги цIакъ дагь вукIана, гьелъие квербакъиги букIинчIо. Гьаб заманаги буго исламияб дин гъарибаблъун лъугьараб заман. Гьеб исламияб дин ккурал гIадамалги гъарибаллъун руго. Ва амма Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулас бицараб кIудияб рохел буго гьадинаб гъарибияблъун лъугьараб мехалъ исламияб диналъе жидеца квербакъи гьабурал гIадамазе. Я Аллагь! Дуца ниж гьаре дур исламияб диналъе квер бакъунел гъурабааздаса!

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ مِنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْمُهِينِ ﴿٣٠﴾

30. ХIакълъунго Дица Бануисраилал хвасар гьаруна гьел гIодогIан гьарулеб гIазабалдаса.

Гьезул васал чIвалел рукIана, ясал лагъзаллъун кколел рукIана. ЦIакъ захIматал хIалтIаби гьаризеги тIамулел рукIана Къит1бияз Бануисраилал.

مِن فِرْعَوْنَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَالِيًا مِّنَ ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

31. ФиргIавнидаса хвасар гьаруна, гьев вукIана гьезие жинца гIазаб гьабулев. Гьев вукIана цIакъ тIадегIанлъарав залим ва пасикъ.

وَلَقَدِ ٱخْتَرْنَٰهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٢﴾

32. Дица гьел Бануисраилал жидер заманаялъул гIадамаздаса хира гьаруна,

жал гьеб хиралъиялъе мустахIикъал рукIин дида лъалеб букIиналъ.

Гьезда гьоркьоса гIемер аварагзабиги عَلَيۡهِمۡ ٱلسَّلَامُ ритIана.

وَءَاتَيۡنَٰهُم مِّنَ ٱلۡأٓيَٰتِ مَا فِيهِ بَلَٰٓؤٌاْ مُّبِينٌ ﴿٣٣﴾

33. Дица гьел аварагзабазе عَلَيۡهِمۡ ٱلسَّلَامُ гIемерал мугIжизаталги кьуна жидеда жанир гIадамазе хIужаби ругел ва пикру гьабулел гIадамазе вагIза насихIат бугел.

إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾

إِنۡ هِيَ إِلَّا مَوۡتَتُنَا ٱلۡأُولَىٰ وَمَا نَحۡنُ بِمُنشَرِينَ ﴿٣٥﴾

34.35. ХIакълъунго гьал Маккаялъул Къурайшаца абулеб буго: ниж цо нухалъ гурони хвезе гьечIо абун ва ниж ахираталда тIаде рахъине гьаризеги гьечIо абун.

فَأۡتُواْ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿٣٦﴾

36. Жегиги капураб къавмалъ абуна: **«Ниж тIаде рахъине гьарула абураб рагIиялъулъ нуж битIарал ратани нижер хварал умумул чIаго гьареха нужеца»-абун.**

Гьеб букIине буго нижее далил нуж ритIарал рукIиналъе. Гьаб рагIи абурав чи Абужагьал вуго абуна тафсиралъул г1алимзабаца. Гьев Абужагьлица Мух1аммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ т1ад велъанхъун абуна: «Дуца чIаго гьавеха пуланав ва пуланав чи. Гьел битIараб бицунел гIадамал рукIана. Нижее бокьун буго гьезда гьикъизе доба щиб хIалдай буго»-абун.

Гьал мушриказ бицунеб рагIи хвезе гьабун, гьезие гIазаб гьабизе букIин баян гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

أَهُمۡ خَيۡرٌ أَمۡ قَوۡمُ تُبَّعٖ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ أَهۡلَكۡنَٰهُمۡ إِنَّهُمۡ كَانُواْ مُجۡرِمِينَ ﴿٣٧﴾

37. Гьал Маккаялъул мушрикалишха лъикIал ва къуватал ругел, яги Яманалда рукIарал Сабаалъул ханзабийищ къуватал ругел?

Гьездаги цере рукIарал къавмалги рукIана жидер къуватгуч бугел, бечелъи ханлъи бугел. Гьел киналго гьалаг гьаруна Дица. ХIакълъунго гьел рукIана жидеца иман лъечIел, купруширкалдалъун мунагь гьабулел гIадамал. Гьел гьалаг гьарураб гIадин гьал Маккаялъул мушрикал гьалаг гьаризеги кIола Дида. Гьаб буго Къурайшиязе хIинкъи кьей ва гьел жидехъе вачIарв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ иман лъун, гьесие мутIигIлъиялда ахIулеб аят.

وَمَا خَلَقۡنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا لَٰعِبِينَ ﴿٣٨﴾

38. Дица гьал зобалги, ракьги, гьезда жаниб ва гьоркьоб бугеб махлукъги бижичIо дун гIададисеб жо гьабулевлъун

вукIун.

مَا خَلَقْنَٰهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

39. Дица гьел зобалги ракьги бижич1о хIакъаб жоялдалъун гурони.
Гьеб кинабго жо бижана инсанас жиндаса мунфагIат босулеблъун, гьесие квегъараблъун ва гьесул маслахIаталъе. Гьев инсанги дица вижана Дие гIибадат гьабизелъун. Гьединго Дие гIибадат гьабизе женалги рижана, малаикзабиги рижана. Гьел Дир лагъзадерил гIибадаталда рекъараб жазаъ гьезие гьабулеб рукълъун ахиратги бижана. **Гьаб амро гьадин бугониги гIемерисел гIадамал жидеда гьаб хIикмат лъаларел руго. Жидеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабуларел, ахираталда иман лъоларел руго.**

إِنَّ يَوْمَ ٱلْفَصْلِ مِيقَٰتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

40. ХIакълъунго жиндилъ хIукму гьабулеб къо кинабго халкъалъе гIаммаб къо буго.
Жиб букIин хIакъаб буго ва гьеб къоялъ муъминзабиги капурзабиги ратIа гьаризе руго, хIакъабги батIулабги жо баян гьабизе буго.

يَوْمَ لَا يُغْنِى مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

41. Гьеб къо буго щивниги гьудулас ва гIагарав чияс цоцазе кумек гьабулареб, жиндир хIинкъи ва къварилъи кIудияб къо. **Гьеб къоялъ гIадамазе квер бакъулев щивго чиги вукIунаро.**

إِلَّا مَن رَّحِمَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

42. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **жидеда гурхIарал муъминзабазда кIола цоцазе шапагIат гьабизе гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие изно кьун хадуб.**
Гьединго муъминзабазе шафагIат гьабула аварагзабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва малаикзабаца. **ХIакълъунго гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир гуч бергьарав вуго:** жинда гIасилъараздаса цциим босизе кIолев вуго. **Ва Жив цIакъ гурхIулевги вуго.** Жинда иман лъуразул тавбо къабул гьабулев, гьезул мунагьал чурулевги вуго.

إِنَّ شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَٱلْمُهْلِ يَغْلِى فِى ٱلْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْىِ ٱلْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾

43.44.45.46. ХIакълъунго жужахIалда жаниб бижунеб закъумалъул гъветI, жидер мунагьал гIемерал купру-ширкалъул агьлуялъул тIагIам буго. Гьезие жужахIалда жаниб цоги квен букIунаро. **Гьеб жиб биараб, гьалдолеб тIохьигIадин букIуна гьезул чохьониб. Кутакалда бухIараб, гьалдолеб лъим гIадин**

гъваргъвадилеб букIуна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жужахIалда тIад тарал забаниятазда амру гьабула:

47. Нужеца гьав чи кквезеги ккун вехъерхъун жужахI бакьулъе рехе!.

خُذُوهُ فَٱعۡتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلۡجَحِيمِ ٤٧

48. Цинги нужеца гьесул БетIералдаса бехе бухIараб хIамим тIун гьелъул гIазаб чIамизе гьабе гьесда абун.

ثُمَّ صُبُّواْ فَوۡقَ رَأۡسِهِۦ مِنۡ عَذَابِ ٱلۡحَمِيمِ ٤٨

Гьеб хIалалъ вехъерхъун жужахIалъувеги реххун, бетIералдаса бехе бухIараб, махIцараб хIамимги тIун хадуб гьев чиясда абула:

49. «ЧIаме дуца гьаб гIазаб! ХIакълъунго гьанже вуго мун унгого кIодо гьавурав ва къадро къимат бугев»-абун.

ذُقۡ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡكَرِيمُ ٤٩

Гьев инжит гьавун абула гьаб рагIи.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIикриматица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Абужагьал данде чIвараб мехалъ аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьесда абуна: *«Дида Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амро гьабун буго дуда абе абун: Бищунго дуе рекъараб буго гьеб ахираталъул гIазаб!»-абун. Абужагьалица абуна: «Дуца дие щиб жоялдалъун хIинкъи кьолеб бугеб?. ХIакълъунго кIоларо дудаги дур Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ дие щибго жо гьабизе! БичасхIаги дун вуго гьаб кIкIалалъул (Макка бугеб бакI) бищунго гучав ва хирияв, гьелъул кинабго агьлоялдаса!»-абун. Гьев Абужагьал Бадроялда чIвана, гьесул бетIер къотIун ибну МасгIудица хадуб бехъерхъун аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ цебе бачIана. Гьесул хIакъалъулъ рештIине гьаруна гьал аятал»*-абун.

Къиямасеб къоялъ гьел мушриказда абула:

50. ХIакълъунго гьале гьаб гIазаб буго дунялалда ругеб мехалъ нуж жиб букIиналда божуларого рукIараб»!-абун.

إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِۦ تَمۡتَرُونَ ٥٠

51. ХIакълъунго Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби гьеб ахираталда цIакъ божилъи бугеб макъамалда рукIуна.

إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٖ ٥١

52. Алжаназда жанир берцинал ахазулъ ва нигIматазул иццазулъ рукIуна.

فِي جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ٥٢

53. Гьез тIад ретIараб ретIелги дарай-зарбалъул букIуна ва жал цоцаде балагьун, цоцадаса роххун ва ракI гъун

يَلۡبَسُونَ مِن سُندُسٖ وَإِسۡتَبۡرَقٖ مُّتَقَٰبِلِينَ ٥٣

рукIуна.

كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَٰهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾

54. Гьадинал нигIматал кьун хира гьарула Дица гьел муъминзаби.
Гьезие руччабилъун хIурулгIинзабиги кьола. Жидер берцинлъиялъе сипат гьабизе кIоларел, жидер россабаздаса жидеца бер тIаса босуларел.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَٰكِهَةٍ ءَامِنِينَ ﴿٥٥﴾

55. Жидее бокьараб пихъ босун рачIа абун гьилманаздаги абула. Жидее щиб квен кванаги гьелъ заралги гьабуларо.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا ٱلْمَوْتَ إِلَّا ٱلْمَوْتَةَ ٱلْأُولَىٰ ۖ وَوَقَىٰهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾

56. Гьеб алжаналда жанире лъугьун хадуб гьезие хвелги букIунаро доб дунялалда букIараб хвелалдаса хадуб.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел жужахIалъул гIазабалдаса цIунунги рукIуна. Алжаналда жанив лъугьине гьавурав чи гьенисан къватIиве вахъизе гьавуларо ва гьесие щибго жоялъул ургъел ва хIинкъи букIунаро.

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾

57. Гьаб рехсараб жо буго МухIаммад, дур БетIергьан Аллагьас жиндир лагъзадерие гьабулеб цIоб рахIмат.
Гьаб буго цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб сагIадат (бахьи буголъи).

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَٰهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

58. ХIакълъунго гьаб хирияб Къуръан Дица дур мацIалъе цIализе бигьаяблъун гьабуна МухIаммад,
гIараб мацIалда жиб рештIине гьабун: гьеб дур къавмалъ Къуръаналъул вагIза босизе бокьун.

فَٱرْتَقِبْ إِنَّهُم مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

59. Мун валагьун вукIа МухIаммад, гьел мун гьереси гьавулел, Къуръаналда иман лъоларел мушриказда кинаб къодай бихьула абун. ХIакълъунго гьелги балагьун чIарал руго кидалдай жал дур дагIваталдаса хвасарлъила абун. Мунги хун жидее хIалхьи щвеялда балагьун руго гьел. Дуда тIаде къварилъи бачIине жидее бокьаралги руго. Гьезда нахъа лъазе буго лъие букIунеблъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъи ва бергьенлъи дунялалдаги, ахираталдаги. Гьеб муъминзабазе букIине буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадаралда рекъон исламияб дин цIакъго загIиплъун, гъарибаблъун лъугьуна, амма гьеб тIагIунаро. Бищунго исламияб дин загIиплъараб мехалъ гьеб дин ккурал ва гьелъие квер

бакъарал муъминзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее роххел бицарал, аварагзабигун عَلَيْهِمُ السَّلَامُцадахъ шагьидзабигун цадахъ жал алжаналда рукIулел. Т1адег1анав Аллагьас гьаб даража-макъам щолеб г1амал гьабизе иман ва тавпикъ кьеги!

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ддуханалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

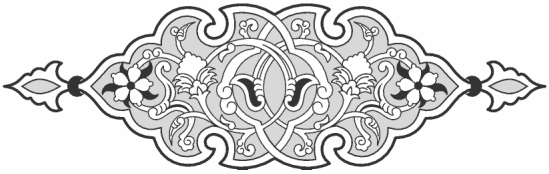

45. Суратул Жа̂сият

سُورَةُ الجَاثِيَةِ

Гьаб сураталда жаниб бищунго цIикIкIараб бакI кколеб буго Аллагь ﷻ цо вукIиналда тIоритIел гьабулел далила рачиялъ. Хирияб Къуръаналъул бецен гьабигун цадахъ гьеб Къуръан жинца рештIине гьабурав Аллагьасул ﷻ сипатал рицун руго. Зобал ракьал рижиялъул, гIадамал, хIайванал рижиялъул бицун Аллагьасул ﷻ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел далилал рицун руго.

Аллагьас ﷻ жиндир лагъзадерие кьун ругел гIемерал нигIматазул бицен гьабун буго. Гьезда щукру гьабизе ва гьел нигIматал жинца кьолев цохIо Аллагь ﷻ вукIин лъазе. Бануисраилазул къиса бицун Аллагьас ﷻ гьел кин хира гьарураб баян гьабун буго. Ахираталда муъминзабазеги капурзабазеги гьабизе бугеб гIадилаб жазаалъул бициналдалъун лъугьине гьабун буго гьаб сурат.

Сураталда цIар лъун буго: «Накабазда чIаразул сурат»-абун. Гьелъие сабабги буго къиямасеб къоялъул захIмалъабазул бицун букIин, жидеца инсан накабазда ккезе гьавулел, жидее гьабулеб хIисаб мизаналдаса хIинкъун гIакъло ун гьел рукIунеб. Гьеб къоялъул хIинкъиялъ гIисинал лъималаздаги хъахIаб рас баккулеб.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

حمٓ ١

1. ХIа. Мим.
ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьаб кIиго хIарп абиялдалъун бугеб жиндир мурад.

تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ٢

2. Гьаб хирияб Къуръан ТIадегIанав Аллагьас рештIине гьабураб тIехь буго, жиндир гуч бергьарав ва жиндир пиша хIакимияв.
Гьаб кинабго махлухъалъул тадбир гьабизе жиндир хIал кIолев, жинца гьабулеб ишалда жаниб цо хIикмат ва пайда букIунев.

إِنَّ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ لَءَايَٰتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ٣

3. ХIакълъунго гьал зобалазулъ ва ракьалъулъги Аллагьасул ﷻ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал руго жидеца Аллагьасда ﷻ иман лъурал гIадамазе.

وَفِى خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَآبَّةٍ ءَايَٰتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ٤

4. Нужерго рижиялъулъги, гьаб ракьалда тIаде хьвадулебщинаб жо бижиялъулъги гIаламатал руго жидеца иман лъун

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъи ритIухъ гьабулел гIадамазе.

وَٱخۡتِلَٰفِ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن رِّزۡقٖ فَأَحۡيَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَا وَتَصۡرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ ءَايَٰتٞ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ٥

5. Сордо-къо цоялъ цояб хисиялъулги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобалаздаса жиб ризкъилъун бугеб цIад рештIине гьабиялъулъги, гьеб цIадалдалъун хвараб ракь чIаго гьабулеб.

Гьединго гьури хьвадизе гьабиялъулъги гIаламатал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIал кIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел жидер гIакъло лъай бугел гIадамазе.

تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱللَّهِ نَتۡلُوهَا عَلَيۡكَ بِٱلۡحَقِّۖ فَبِأَيِّ حَدِيثِۭ بَعۡدَ ٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ يُؤۡمِنُونَ ٦

6. Гьел рехсарал гIаламатал ва гьел гурелги гIемерал гIаламатал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIал кIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел.

Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал дица дуе цIалулел руго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жал хIакъаллъун ругел, жидеда жаниб батIулаб жо гьечIел. Кинаб каламха Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалда ва гьесул аятазда хадубги гьез рит1ухъ гьабилеб?.

Жидер гIакъло бугел гIадамаз иман лъезе тIадаб буго гьадинал кIудиял ва загьирал аятал ва гIаламат жив вукIиналъе далиллъун ругев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьес рештIине гьабураб тIехьалдаги. Гьединго гьезда тIадаб буго гьаб Къуръанги жинда рештIине гьабун, цогиги мугIжизаталги жиндие кьун жидехъе авараглъун витIарав, жидеда гьоркьосан чи МухIаммадидаги иман лъезе. Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв

وَيۡلٞ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٖ ٧ يَسۡمَعُ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسۡتَكۡبِرٗا كَأَن لَّمۡ يَسۡمَعۡهَاۖ فَبَشِّرۡهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ٨

7.8. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине буго жинца гьереси бицарав ва мунагьал гьари гIемерав чиясе. Жиндие цIалулел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал жинда рагIулев ва цингиги жив купруялда ва ширкалда чIолев.

Жинца гIамал кIодолъи гьабун, иман лъезе, мутIигIлъизе чIухIун, жинда гьеб Къуръан рагIизего рагIичIеб хIалги гьабун. Дуца гьесда рохел бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цIакъ жинда унтизе гьабулеб гIазабалдалъун.

وَإِذَا عَلِمَ مِنۡ ءَايَٰتِنَا شَيۡـٔا ٱتَّخَذَهَا هُزُوًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ٩

9. Жидехъе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рештIине гьарурал аятал щвараб мехалъ, жидеца гьел аятал махсароде гьарулел, гьезда тIад релъанхъулел,

гьел гIадамал руго жидее жал хIакъир гьарулеб гIазаб букIине бугел.

مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ ۖ وَلَا يُغْنِي عَنْهُم مَّا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾

10. Гьезда балагьун, гьел рачIинелда хIадурун жагьаннамаги буго. Гьезие щибго кумек гьабизе гьечIо ахираталда щвараб мехалъ жидеца данде гьабураб дунялалъул боцIиялъ ва жидер васалаз, гьединго Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ живго тун жидеца вализабилъун ккурал гIадамаз, гьез жидее лагълъи гьабурал хъанчазги. Гьезие цIакъ гучаб жажухIалъул гIазаб букIине буго.

هَٰذَا هُدًى ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

11. Гьаб Къуръан буго жиб баянаб ва мухIканаб тIоритIел.

Жинда мутIигIлъарав ва жинда гIамал гьабурав чиясе дунялалдаги, ахираталдаги бахьи буголъи щолеб, гьев хIакъаб диналда ва битIараб нухалда тIовитIулеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам. **Гьаб хирияб Къуръан жидеца гьереси гьабулел, жидер БетIергьан Аллагьасул аятазда жидеца инкарги кколел гIадамазе цIакъ квешаб гIазаб букIине буго.**

۞ اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

12. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие лагълъи гьабизе хIакъав нужер БетIергьан, Жинца нужее ралъад квегъарав, нужеца гьеб ралъдалъан гуми хьвадизе гьаризе жиндир амруялдалъун ва цIуниялдалъун.

Нужеца гьеб ралъдадаса хьвадун сафаралда ун нужее ризкъи тIалаб гьабизе ва нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукруги гьабизе. Гьел киналго нигIматал Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ рукIин лъан, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кинабго махлукъ инсанасе квегъараб букIинги лъан.

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

13. ТIадегIанав Аллагьас квегъараб буго нужее гьал зобаллаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ.

Бакъ, моцI, цIвабиги нужеца жидедаса мунпагIат босулел руго. Ралъадал гIоралги, МугIрул щобалги нужее квегъарал руго. Нужедаса гIемерго къуватал ва гучал хIайваналги нужеца хIалтIизе гьарулеллъун гьарун руго. Зодиса балеб цIадги, пулел гьуралги нужее маслахIаталъе ратулел руго.

ХIакълъунго гьал рехсарал ишазулъги гIемерал ва кIудиял гIаламатал ва аятал руго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда жидеца тIоритIел гьабулел, жидер гIакъло бугел, жидеца пикру гьабулел гIадамазе. Гьел гIакъло бугел ва жидеца пикру гьабулел гIадамал муъминзаби руго. Гьал кIудиял гIаламатал жидеда рихьуларел, гьезда иман лъоларел гIадамал цIакъ ахIмакъал, щайтIаналъ гуккарал гIадамал руго.

قُل لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ يَغْفِرُوا۟ لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ ٱللَّهِ لِيَجْزِىَ قَوْمًۢا بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

14. Дуца муъминзабаде абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел капурзаби жидеда тIаса лъугьун те, гьезул къварилъиги хIехье. Гьел руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIакъубаялдаса хIинкъуларел гIадамал, жидеца ахираталда иман лъолеб гьечIелъул.

Гьел инкарчагIазул гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабизе буго»-абун.

Гьаб капурзабазул ва мушриказул къварилъи хIехьон сабро гьабе абун муъминзабазда абулеб букIана гьел сабро гьабиялда ругьунлъизе, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жидеда бачIунеб къварилъи хIехьезе гьезул яхI ва бахIарчилъи цIикIине. Гьаб аят ва гьалда релъарал аятал насхо гьарун, гьезул хIукму хвезабун рагъул аятал рештIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва гьесул хириял асхIабзаби гьижра гьабун Мединаялде ун хадур.

مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۖ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

15. Жинца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурав чияс гьеб жиндирго напсалъе гьабураб лъикIлъи буго. Иман лъечIого чIарав чиясги жиндирго напсалъе гьабураб квешлъи буго.

Цинги ахираталда нуж киналго нужер БетIергьанасда руссине гьаризе руго, ва гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабизе буго нужее жазаъги.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾

16. ХIакълъунго дица Бануисраилазе кьуна тIехьги, гIелму ва аваргъиги. Гьединго Дица лъикIал, лазатал нигIматалги кьуна ва Дица гьел хираги гьаруна жидер заманалъул киналго гIадамаздаса. Цингиги гьез Дида гIасилъи гьабуна, Дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна. Гьаб дур къавмалъ гьабулеб гIамалги гьезулалда релълъараб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца сабро гьабе ва дурго рисалат халкъалъухъ

щвезабиялда тIад чIей гьабе!

وَءَاتَيْنَٰهُم بَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ ۖ فَمَا ٱخْتَلَفُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾

17. Дица гьел Бануисраилазе Тавраталда жаниб цIакъ мухIканго баян гьабуна жидер диналъул хIукму ва ахир заманалъул аваралъун вугев МухIаммадил ﷺ сипаталги. Гьел Бануисраилал жидер диналъулъ хилифлъичIо жидехъе хIакъаб жо бачIун хадур гурони ва жидеда гьеб якъинго лъан хадурги гурони.

Гьел хилифлъиялъе сабабги букIана жидеда гьоркьоб бугеб хIалхъублъи, ханлъи ва кIодолъи бокьи. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагьас гьезда гьоркьоб хIукму гьабизе буго МухIаммад ﷺ, къиямасеб къоялъ гьел жиндилъ хилифлъун рукIараб диналъул амруялъулъ. Гьаб аяталъ Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго жидеда цере рукIарал умматазул капурзабаца гьабураб гIамал гьабуни Аллагьас ﷻ жидееги гIазаб гьабизе букIиналдалъун.

ثُمَّ جَعَلْنَٰكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ فَٱتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

18. Гьелдаса хадув Дица мун гьавуна МухIаммад ﷺ, хIакъаб шаргIалда. Жиб баянаб, загьираб исламияб дин халкъалда лъазе гьабулев расуллъун гьавуна мун.

Мун, гьеб дуда вахIю гьабураб диналда чIа! Мун мутIигIлъуге жидеда щибго жо лъаларел Къурайшазул рагIабазе ва гьезие бокьараб жоялъе. Къурайшаца МухIаммадида ﷺ абулеб букIана мун нилъер умумузул диналда вусса абун. Гьезул раг1и хвезе гьабун: «Мун х1акъаб диналда вуго ва гьелда ч1а абун абулеб буго Т1адег1анав Аллагьас жиндие хирияв Мух1аммад аварагасда ﷺ.

إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا۟ عَنكَ مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۚ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۖ وَٱللَّهُ وَلِىُّ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾

19. ХIакълъунго гьел Къурайшаца дуе щибго кумек гьабизе гьечIо мун гьезда мутIигIлъун дуда Аллагьасдаса ﷻ гIазаб щолеб бугони.

ХIакълъунго Гьел киналго капурал гIадамал цоцазул гьудулзаби, вализаби руго. Дунялалда гьел киналго Аллагьасул ﷻ диналда данде чIолел руго, гьеб зулму гьабиялъулъ цоцазе квер бакъи гьабулелги руго. Амма ахираталда гьел цоцадасан цIакъ рикIкIалъулелги руго. Гьениб гьезие квер бакъулев чиги вукIунаро. **Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса хIинкъун гьесие гIибадат**

бацIцIад гьабурал муъминзабазул Вали ТIадегIанав Аллагь вуго, дунялалдаги ахираталдаги гьезие квер бакъи жинца гьабулев.

هَٰذَا بَصَٰٓئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحۡمَةٞ لِّقَوۡمٖ يُوقِنُونَ ٢٠

20. Гьаб хирияб Къуръан гIадамазе нурлъун буго, жинца гьезда хIакъаб нух бихьизе гьабулеб, гьел тIоритIулеб чирахъги буго, гьезул ракIазда нур базе гьабулеб гIелму-хIикматги буго.

Жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъалеб, ахираталда иман лъолеб халкъалъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб рахIматги буго гьаб Къуръан. Гьаб Къуръаналда нахъ рилълъиналдалъун жидее абадиял алжаназул нигIматал щолелъул, жал жужахIалъул гIазабалдасаги цIунулелъул.

أَمۡ حَسِبَ ٱلَّذِينَ ٱجۡتَرَحُواْ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن نَّجۡعَلَهُمۡ كَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ سَوَآءٗ مَّحۡيَاهُمۡ وَمَمَاتُهُمۡۚ سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ٢١

21. Жидеца гIасилъи-пасикълъи гьабулел гIадамазда ракIалдайищ кколеб бугеб Дица гьел жидеца иманги лъун, аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазда релълъун гьарилин абун гьаб дунялалъул рукъорги, хадуб ахираталдаги?

Гьариларо Дица гьел кIиялго цоцаде релълъине. **ЦIакъ квешаб, гIантаб пикру ва хIукму буго гьел ахIмакъзабаца гьабулеб хIукму.**

Муъминзаби муъминзабилъун хола ва ахираталда муъминзабилъун тIаде рахъине гьарун алжаналда лъугьине гьарула. Капурзаби жидер куфруялда хола ва ахираталда жужахIалда жанирги лъугьине гьарула.

وَخَلَقَ ٱللَّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّ وَلِتُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ٢٢

22. ТIадегIанав Аллагьас зобал ва ракь бижана жинца хIакъаб жо гьабулевлъун вукIун.

Гьездалъун инсанас Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда тIоритIел гьабизе ва гьесие гIибадат гьабиялда живги вуссине. **Ахираталда щибаб нафсалъе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе, цониги чиясе щибго зулмуги гьабичIого бук1ине.**

Шейх Задагь абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас зобалги ракьги бижиндал жинца хIакъаб жо загьир гьаби мурадалда, гьел рижиги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикматалдаса ва гIадлоялдаса бугеб жолъун бугеблъидал, гьелъ тIадаблъун гьабулеб буго жиндие зулму гьабурав чияс хIакъ боси жинца зулму гьабурасдасан. Гьеб амру тIубазе

гIологи халкъ тIаде бахъине гьабизе букIин чIолеб буго гьаб махлукъ бижиялъул хIикматалъул пикру гьабун балагьараб мехалъ»-абун.

أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِۦ وَقَلْبِهِۦ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِۦ غِشَٰوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِنۢ بَعْدِ ٱللَّهِ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

23. Дуца дида бицеха МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиги тун жиндирго гьава-напсалъе лагълъи гьабурав чиясул хIал кин букIунеб? Щибго жо гъокье течIого, сундасаго хIинкъичIого жиндир чорхол шагьватал жинца тIуразе гьарулев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив къосаравлъунги гьавун вугев, гьев чиясда хIакъаб жо лъалеб букIингун цадахъ. Жиндир гIиналдаги ракIалдаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мугьру чIварав, гьезда хIакъаб жо рагIичIого букIине ва бичIинчIого букIине. Жиндир бералда тIад тIалъелги (пардавги) гьабурав хIакъаб жо бихьичIого букIине. Гьав чи жинца тIовитIулев цоги щив чи вукIунев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев тIовитIичIеб мехалъ? Щивго чи вукIунаро! **Гьаб хабаралъул вагIза кин босулареб нужеца ва цогидал гIадамазги!.**

Гьаб аяталда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ункъго кIудияб сипат гьабуна жидеца инкар ккурал гIадамазе гьел сипатал жидее ругебгIан мехалъ гьез иман лъеялдаса хьул къотIараб.

<u>ТIоццебесеб сифат буго:</u> Жиндирго напсалъе лагълъи гьабулевлъун вукIин.

<u>КIиабилеб сифат буго:</u> Жиндие хIакъаб жо лъалеб бугониги гьелда нахъ вилълъун гутIи ва жив къосаравлъун чIей.

<u>Лъабабилеб сифат буго:</u> Жидер гIундуздаги ракIаздаги мугьру чIван букIин гьезда жаниб хIакъаб жо лъугьунареб хIалалъ.

<u>Ункъабилеб сифат буго:</u> Жидер берал беццал рукIин хIакъаб жо бихьиялдаса.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Цо сордоялъ Абужагьал КагIбаялда сверун тIаваф гьабулев вукIана, гьевгун цадахъ Алвалид ибну Мугъиратги вукIана. Гьев кIиясго хабар бицана Алагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIакъалъулъ. Абужагьлица абуна: «Валлагьи дида лъала гьев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца битIараб жо бицунев вукIин»-абун. Алвалидица абуна: «ВахI! Мун гьебжо хIакъаб букIин лъаялда сунца вачарав»-абун. Абужагьлица абуна: «Я Г1абдушамсил эмен! Нилъеца гьев гьитIинав вугеб мехалъ гьесда абулеб букIана «жинца битIараб жо бицунев, жинда божаравги вуго»-абун. Гьанже гьев кIудияв гIараб мехалъ,

гьесул гIакълоги камиллъараб мехалъ нилъеца гьесда «гьереси чи ва хиянатчи»-абун кин абулеб? Валлагьи дида лъала гьев чи жинца битIараб жо бицунев вукIин!»-абун. Цинги Алвалидица гьесда абуна: «Гьедин бугеб мехалъ мун гьесда иманлъеялдаса нахъе чIвалеб жо щибха бугеб?-абун. Абужагьлица абуна: «Дида нахъаса Къурайшазул ясал кIалъала дун АбутIалибил ятимасда нахъ вилълъана гьесул чадил рекел (кесек) сабаблъун абун. Дун гьедулев вуго гIуззаялдалъун ва ллаталдалъун кидаго дун гьесда нахъ вилълъинаро!»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб (23аб) аят рештIине гьабуна.

وَقَالُوا۟ مَا هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَآ إِلَّا ٱلدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

24. Маккаялъул мушрикаца абуна: «Гьаб дунялалъул чIаголъи гурони цоги чIаголъи гьечIо. Ниж гьаб дунялалда чIаго рукIуна ва гьанир хола.

Ниж хвезе гьарулев щивго чи гьечIо жибго дунялалъул гIадат гурони»-абун. Гьал гIадамал руго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда жидеца инкар кколел. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кколел гIадамаз ахираталда инкар кквейги хIакъаб жо буго. **Гьаб жидер рагIиялъе гьезул щибго гIилла-хIужжа ва гIелму гьечIо. Гьел руго жидерго ракIалда ккараб жо бицунел гIадамал.**

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱئْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾

25. Гьал мушриказе Дир Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ гьезул тIокIаб абизе рагIи букIинчIо: «Нуж нижер хварал умумул чIаго гьарун, гьелги рачун рачIаха нижехъе, нуж битIараб жо бицунел ратани»-абун аби гуреб.

قُلِ ٱللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

26. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! ТIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж чIаго гьарулев: Щибго жо гьечIеб бакIалдаса жинца нуж рижарав.

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж хвезеги гьарула, нужее цIараб заман тIубараб мехалъ.

Цинги нуж Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ данде гьаризе руго жиб бачIиналда щибго щаклъи гьечIеб къиямасеб къоялъ. Кинниги гIадамазул гIемерисел гьаб хIакъикъат жидеда лъаларел руго. Жидер гIакъло дагьаб букIиналъ, пикру гьабунгутIиялъ жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъи лъаларел руго, гьедин бугелъул жидеца ахираталда инкар

кколел руго.

وَلِلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ ٱلْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾

27. ТIадегIанав Аллагьасе буго зобал ракьазул ханлъи.

Гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бижараб ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир тадбир гьабулеб буго. **Къиямасеб къо чIараб мехалъ цIакъ чIорого хутIарал ва гIадада хвараллъун рукIине руго жидеца купру-ширк гьабулел, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятазда инкар кколел гIадамал.**

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰٓ إِلَىٰ كِتَٰبِهَا ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

28. Дуда киналго гIадамалги рихьизе руго я гьав инсан, жал накабазда гIодор ккараллъун гьеб къоялъул захIималъиялдаса хIинкъун. Щивав чиги гьеб къоялъ жиндир гIамалал хъвараб тIехьада аскIов ахIула ва гьел гIадамазда абула:
«Жакъа нужее гьабулеб жазаъ буго нужеца дунялалда гьабулеб букIараб гIамалалда данде!»-абун.

هَٰذَا كِتَٰبُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِٱلْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

29. «Гьаб Дир тIехь буго жинда тIад нужер гIамалал хъвараб, жинца нужее хIакъаб нугIлъиги гьабулеб. ХIакълъунго Дица малаикзаби хъвазе риччан нужеца гьабураб кинабго гIамал хъвалеб букIана»-абун.

Гьаб захIматаб къоялъ нужеца инкар гьабизе букIин лъалеб букIана Дида ва Дица нужее нугIзаллъун рукIине нужер гIамалал хъварал кагътал хIадурун руго, гьел кагътал жидеца хъварал малаикзабиги руго нужее нугIзаллъун. Гьезулги нугIлъи нужее гIечIеб бакIалда нужер кIалазда мугьроги чIван дица нужер щибаб лагаги кIалъазабизе буго, жинца гьабураб гIамал бицун. Гьадинаб мухIканаб, гIадилаб хIисаб мизан гьабун хадуб гьелда рекъараб гIадилаб жазаъ гьабизе буго нужее.

Жинда Аллагь разилъаяв ибнуГIаббасица абуна: «Малаикзабаца лагъзадерил гIамалал хъвала. Цинги гьел гIамалал хъварал кагъталги росун гьел зобалазда рахуна. Цинги гьенир ругел лагъзадерил гIамалазул тадбир гьабизе тарал малаикзабаца гьал гIамал хъвалел малаикзабаца хъван бачIараб гIамал данде ккола жидеда аскIоб бугеб ЛавхIул-махIфузалдаса хъвараб гьев лагъасул гIамалалда. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ халкъ бижилелдего цебе хъван букIараб гьез гьабизесеб гIамал. Зарраби рижун хадуб, гьезул хIал бихьиги гьабун, жиб хъвараб.

Гьеб кIиябго гIамал цоцаде данде ккола ва цохIо хIарф тIаде цIикIине гьабичIого яги цохIо хIарф нукъсан (тIаса рехичого) гьабичIого хъвала»-абун.

فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿٣٠﴾

30. Амма жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гIадамал лъугьине гьарула жиндир рахIматалъулъ. Алжаналъул нигIматазулъ лъугьине гьарула.

Гьеб буго цIакъ кIудияб квершел бати ва баянаб бахьи буголъи.

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾

31. Ва амма Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамал жужахIалда лъугьине гьарула ва гьезда бадиб чIвай гьабун абула: «Нужехъе Дир аятал рачIунел рукIана гурищ?

Дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рачIана гурищ? Нужеца гьел аятал къабул гьаричIо, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ иман лъезеги чIухIана ва нуж рукIана Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасиял гIадамал.

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِى مَا ٱلسَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

32. Нужеда абураб мехалъ хун хадур тIаде рахъине гьаризе руго абураб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотIи хIакъаб буго абун, къиямасеб къо бачIинги жиндилъ щаклъи гьечIеб амро буго абун.

Нужеца абулеб букIана: «Нижеда лъаларо гьеб къиямасеб къо щиб жо бугеб.

Нижеда гьеб къиямасеб къоялъул хабар гIадамаз бицунеб рагIула гьеб букIине бегьула абун ракIалда ккола. Амма ниж гьелда тIобанго божулел гьечIо»-абун.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا عَمِلُوا۟ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾

33. Ахираталда гьел капурзабазе жидеца дунялалда гьарулел рукIарал къабихIал гIамалазул жазаъ загьирлъула, ва гьезие хIакъаблъунги лъугьула жидеца махсароде гьабулеб букIараб ахиратги, гьелъул гIазабги.

وَقِيلَ ٱلْيَوْمَ نَنسَىٰكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ ﴿٣٤﴾

34. Гьел капурзабаздехун абула: «Жакъа нижеда нужги кIочон тезе руго нужеда кIочон букIараб гIадин гьаб ахираталда нуж данде чIвазе рукIин. Нуж жанире руссунеб бакI жагьанама буго ва нужее квер бакъи гьабулев щивго чиги вукIине гьечIо»-абун.

Нуж гьеб гIазабалъулъ кIочон тезе руго ва нуж гьенисан къватIире рахъине гьечIо абураб магIна буго гьаб аяталъул.

ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ ٱتَّخَذۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ هُزُوٗا وَغَرَّتۡكُمُ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَاۚ فَٱلۡيَوۡمَ لَا يُخۡرَجُونَ مِنۡهَا وَلَا هُمۡ يُسۡتَعۡتَبُونَ ٣٥

35. Гьаб абадияб гIазаб нужее буго хIакълъунго нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **аятал махсароде гьарун рукIиналъе гIоло,** гьелда гIамал гьабизе ва гьелда нахърилълъине нуж чIухIун рукIиналъе гIологи. **Нуж дунялалъул рукъор гьеб дунялалъул чIаголъиялъ гуккунги рукIана.**

Гьанже гьел гIадамал жужахIалдаса къватIире рахъуларо ва гьездаса тавбо гьабиги, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **рази гьавиги тIалаб гьабуларо.** Гьеб ахираталда тавбо гьабиялъ щибго кумек гьабуларо. Гьеб ахират буго жиндилъ жазаъ гьабулеб рукъ. Гьениб гьабураб гIамалалъул мунфагIат букIунаро.

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндиего рецц гьабун абуна:

فَلِلَّهِ ٱلۡحَمۡدُ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَرَبِّ ٱلۡأَرۡضِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٣٦

36. Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго. Зобалазул БетIергьанлъун жив вугев, ракьалъул БетIергьанлъунги вугев, кинабго гIаламалъулго БетIергьанлъунги жив вугев абун.

وَلَهُ ٱلۡكِبۡرِيَآءُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٣٧

37. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго кинабго ч1ух1и кIодолъи, хиралъи ва камиллъи зобалаздаги ракьалдаги. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав ва жинца гьабулеб хIукмуялъулъ хIакимияв.**

Жиндир киналго пишабазулъ ва халкъалъул тадбир гьабиялъулъ жиндир хIикмат камилав, гIадло битIарав вуго.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Жа́ĉияталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

46. Суратул АхIкъаф

سُورَةُ الأَحْقَافِ

Гьаб суратги Маккаялда решгIине гьарурал суратаздаса буго, гьаб суратул Жасияталдаса хадуб решгIине гьабуна абунги абуна гIалимзабаца.

Киналго Маккаялъул суратазда жанибгIадинго гьаб сураталда жанибги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари ва ахираталда иман лъей бицун буго.

Хирияб Къуръан решгIине гьабиялъул биционалдалъун байбихьи гьабун, хадуб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулеб зобал ракьал ва цогидаб махлукъ бижиналъул бицун буго. Мушриказ жидее лагълъи гьабулел хъанчал щибго гьунар гьечIел жал рукIин, гьезие лагълъи гьабулел гIадамалги тIобарабго къосиналъулъ рукIин баян гьабун буго. Эбел имсуе мутIигIав лъикIав васасулги, эбел имсуе квешлъи гьабулев васасулги мисал бачун, гьезул ахир руссунеб бакI бицун вагIза насихIат гьабулеб буго.

Гъуд аварагасулги гьесул къавм ГIадилазуги дагьабго къиса бицун буго. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъараб мехалъ гьел кин гьалаг гьарураб бицун Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго гьединаб гIазаб гьездаги щвезе бегьула абун жидеца купру-ширк течIони ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад гьабичIони.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе бачIараб женазул цо къукъаялъулги бицун буго. Жал хирияб Къуръаналдаги гIенеккун, гьелда иман лъун жидер къавмалъухъе ин, гьелги иман лъеялда ахIизе. Гьаб къисаялда жаниб жидеца аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккурал гIадамазе вагIза гьабулеб буго, гьездаса цере ккун женаз аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъей бицун. Сураталъул ахиралда хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амро гьабулеб буго цересел аварагзабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьабураб гIадин дуцаги сабро гьабе, гьел капурал гIадамазе жинца гIазаб гьабизе букIин хIакъаб буго абунги.

Гьаб сураталда цIар лъун буго «суратул ахIкъаф» абун. ГIадилазул къавм букIараб бакIалъул цIар буго гьеб. Гьезул бицен бугелъул гьаб сураталда жаниб, гьел рукIараб бакIалъул цIар лъун буго сураталда.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. XIа. Мим. حمٓ ١

ТIадегIанав Алагьасда лъала гьаб кIиго хIарфалдалъун бугеб жиндир мурад.

2. Гьаб хирияб Къуръан рештIине гьаби жиндир гуч бергьарав, жиндир гIелмулъай хIакимияв ТIадегIанав Аллагьасдаса буго. تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ٢

3. Дица зобалги ракьги ва гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъги бижичIо хIакъаб жоялдалъун гурони ва жиндие цIараб заман щвезегIан гурони. مَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ عَمَّآ أُنذِرُوا۟ مُعْرِضُونَ ٣

Гьаб махлукъ жинца бижарав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар кколел гIадамал жидее кьолеб хIинкъиялдаса руссун чIун руго.** Ахират букIинги гьениб жидер гIамалалъе жазаъ гьабизе букIинги жидеда бицараб мехалъ гьелда божулел гьечIо.

4. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Нужеца дида бице, нужеда лъалеб батани: Нужеца Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **тун жидее лагьлъи гьабулел гьал хъанчаца щиб жо бижараб гьаб ракьалда тIад бугеб махлукъалдаса?. Яги гьел хъанчаз гIахьаллъи гьабуниш ТIадегIанав Аллагьас зобал рижунеб мехалъ? Гьаб нужеца гьабулеб ширк битIараблъун гьабулеб цониги тIехь босун рачIаха нуж гьаб Къуръаналдаса цебе жиб рештIине гьабураб, яги цересел умматаздаса хутIараб гIелму-хIужжа бачунги рачIаха нуж битIарал ратани гьеб нужеца гьабулеб ширкалъулъ»-абун.** ГьечIо гьезие цониги хIужжа-далил. Киналго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ритIарал аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ, рештIине гьарурал тIахьалги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ахIулел, купру-ширк батIул гьабулел руго.

قُلْ أَرَءَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِى مَاذَا خَلَقُوا۟ مِنَ ٱلْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ ۖ ٱئْتُونِى بِكِتَٰبٍ مِّن قَبْلِ هَٰذَآ أَوْ أَثَٰرَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ٤

5. Жиндир къосин гучав чи щивха вукIинев жинца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **живго тун щибго жиндир ахIи рагIуларел ва жиндие жаваб кьоларел хъанчазе лагьлъи гьабулев чиясдаса? Къиямасеб** وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ وَهُمْ عَن دُعَآئِهِمْ غَٰفِلُونَ ٥

къо щвезегIан ахIаниги гьез жаваб кьоларо ва жидеда гьал мушриказул жидеда ахIи ва жидее лагълъи гьаби лъаларо.

Гьел алагьзаби ругелъул мушриказул квераз гьарурал жидер рухI ва гIакъло гьечIел ганчIил, яги цоги жоялъул суратал ва къаркъалаби.

وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُوا۟ لَهُمْ أَعْدَآءً وَكَانُوا۟ بِعِبَادَتِهِمْ كَٰفِرِينَ ﴿٦﴾

6. Къиямасеб къоялъ гIадамал тIаде рахъине гьарун махIшаралда хIисаб мизан гьабизе ракIарараб мехалъ гьел хъанчал ва цогидал алагьзаби гьал жидеца ширк гьабуразул тушбабилъун рукIине руго ва гьез инкар гьабизе буго жидее лагълъи гьабиялда.

ТIадегIанав Аллагьас рухI гьечIел хъанчалги кIалъазе гьарула гьел мушриказе нугIлъи гьабун. РухI бугел алагьзабиги (гIадамал, малаикзаби, хIайваналги) кIалъазе гьарула. Гьезги инкар гьабула жидее лагълъи гьабичIин абун. Гьаб нугIлъи гьабиялъе гIилла буго мушрикаца гьезие лагълъи гьабун бук1ин жидеца гьел алагьзабилъун ккун, гьез жидее лагълъи гьабуразул щибго гIайибги гьечIого, гьез жидее лагълъи гьабе абунги абичIого. Ва амма пиргIавн гIадал жал алагьзаби ругин абун кIалъарал гIадамал гьез инкар гьабунин абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса рорчIуларо, гьел жидеца лагълъи гьабуралгун цадахъ жужахIалъур рукIуна. Гьеб жужахI боркьулеб цIуллъун мушриказ жидер квераз гьарурал хъанчал ва цогидал алагьзабиги рукIуна.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾

7. Жидее дир Къуръаналъул баянал аятал цIалараб мехалъ жидеца хIакъаб жоялда, гьеб жидехъ щун хадуб, инкар кколел гIадамаз абулеб буго: «Гьаб жо баянабго сихIро буго»-абун.

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ ۖ قُلْ إِنِ ٱفْتَرَيْتُهُۥ فَلَا تَمْلِكُونَ لِى مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۖ كَفَىٰ بِهِۦ شَهِيدًۢا بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ ۖ وَهُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٨﴾

8. Инкар чагIаца абулебищ бугеб гьаб Къуръан МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ургъараб жо бугин абун? Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Гьеб Къуръан дица ургъун бугони ва дица гьелдалъун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьереси бицунеб батани, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца дие гIазаб гьабизе бугев ва нужер щибго гьунар букIине гьечIо гьеб гIазаб дидаса нахъ чIвазе.

Дие щибго квер бакъи гьабизе кIоларел нуж сабаблъун дица Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб дида щолеб иш кин гьабулеб?

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда цIакъ лъалев вуго нужеца гьеб

Къуръаналъул хIакъалъулъ рицунел гьересиял харбал. Гьеб сихIро буго абун, гьереси буго абун, шигIру буго абун. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **гIезе вуго нужееги диеги нугIлъун.** Гьес нугIлъи гьабизе буго нужер кинабго батIулаб хабаралъе ва гIамалалъе. Гьес дие нугIлъиги гьабизе буго дун жинца рисалат босун витIарав хIакъав авараг вугин абун. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жидеца тавбо гьабурал гIадамазул мунагьал чурун гьездаса жив тIаса лъугьунев, жив цо гьавун, жиндие гIибадат бацIад гьабулел муъминзабазда жив гурхIулев.** Нужецаги тавбо гьабуни ва гьеб купру-ширкги тун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда нуж руссани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер тавбо къабул гьабула ва нужер мунагьалги чурула.

قُلْ مَا كُنتُ بِدْعًا مِّنَ ٱلرُّسُلِ وَمَآ أَدْرِى مَا يُفْعَلُ بِى وَلَا بِكُمْ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰٓ إِلَىَّ وَمَآ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾

9. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: «Дун гьечIо тIоцевесев авараг гьаб дунялалда вачIарав, ва дун вачIун гьечIо гьел аварагзабаца** عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ **бачIинчIеб цоги батIияб динги босун.**

Дидаса цере ТIадегIанав Аллагьас гIемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана. Гьел аварагзабацаги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ жидер умматал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие лагълъи гьабиялда ахIана. Дунги гьезда релълъарав авараг вуго, дир динги гьезулалда релълъараб буго. Гьаб амро гьадин бугеб мехалъ нужеца дида инкар щай кколеб?.

Дида лъаларо Т1адег1анав Аллагьас дие щиб гьабилеблъи ва нужее щиб гьабилеблъиги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар гьесда кодоб буго ва гьеб цоги чиясе загьир гьабуларо. **Дун нахъвилълъарав вуго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **дида вахIю гьабураб жоялда. Дун вуго нужее хIинкъи кьолев Расул, дие баянал хIужжаби ва загьирал мугIжизаталги ругев.** Нужеца иман лъуни нужеего лъикI буго. Иман лъечIони дие гьелъул щибго къварилъи гьечIо. Щивав инсанасе жиндир гIамалалда релълъараб жазаъ гьабизе буго. Нужееги нужер гIамалалда релълъараб жазаъ гьабила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ .

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ وَكَفَرْتُم بِهِۦ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنۢ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِۦ فَـَٔامَنَ وَٱسْتَكْبَرْتُمْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٠﴾

10. Дуца гьезда жегиги абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: «Нуж ургъун рихьеха ва нужеца дида бице, гьаб Къуръан Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **калам батани ва нужеца гьелда инкарги ккун бугони нужер щиб хIалха букIине бугеб гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **цере чIараб къоялъ» – абун.**

Бануисраилазул гIалимчияс нугIлъи гьабуна гьаб Къуръан битIараб букIиналда ва гьес иманги лъуна. Нуж гьаб Къуръаналда иман лъезе чIухIулел руго. Гьеб иш гьабулел гIадамал жидеца зулму гьабулел гIадамал рукIуна. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьас гьединаб залимаб ва зулмуяб халкъ хIакъаб исламияб диналда тIоритIуларо.

Гьаб аяталда жиндир бицен гьабурав Бануисрилазул гIалимчи ГIабдуллагь ибну Салам вуго. Мадинаялда авараг ﷺ вачIараб мехалъ жив гьесухъе вачIарав ва гьесда иман лъурав. Гьасул хIадис нилъеца цебехун бицун букIана.

11. Жидеца инкар ккурал мушрикаца муъминзабазул хIакъалъулъ абуна: «Гьез иман лъураб жо хIакъаб ва лъикIаб жо букIараб ани, гьел нижедасан цере ккезе рукIинчIо гьеб иман лъеялда»-абун.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَآ إِلَيْهِ ۚ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا۟ بِهِۦ فَسَيَقُولُونَ هَٰذَآ إِفْكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾

Гьеб буго жидер чIухIи ва гIамал кIодолъи загьир гьабулеб рагIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда тIоцебе иман лъуразда гьоркьор Билал асхIаб, ГIаммар, Ссугьайб, Хаббаб рукIиндал, жидеда Аллагь разилъаял, гьел киналго жал лагъзаллъун рукIарал пакъирал, загIифал гIадамал рукIиндал абуна мушрикаца доб чIухIараб рагIи.

Жидеца гьеб Къуръаналда иман лъечIелъул ва жал гьелда нахъги рилъилъинчIелъул, гьез абизе буго: «Гьаб Къуръан аварагас ﷺ ургъараб гьереси бугин»-абун. Цересел тIахьаздаса босун МухIаммадица ﷺ бицунеб гьереси буго гьебан абуна Маккаялъул мушрикаца.

12. Гьаб Къуръаналдаса цебе рештIине гьабураб буго Муса аварагасе عليه السلام кьураб Таврат. Гьеб рештIине гьабун букIана жинда нахърилъларазе рахIматлъун ва гьел хIакъаб диналда тIоритIулеб имамлъунги.

وَمِن قَبْلِهِۦ كِتَٰبُ مُوسَىٰٓ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۚ وَهَٰذَا كِتَٰبٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾

Гьал мушрикал жидее хIакъаб жо къваригIарал гIадамал рукIаралани гьеб Тавраталда нахъ рилъилъинаан ва гьелда жаниб жиндир сипат бицарав ахир заманаялъул авараг МухIаммадги ﷺ жидеца ритIухъ гьавилаан. **Гьаб хирияб Къуръанги жиндир къадро кIудияб тIехь буго, жинца церехун рукIарал аварагзабиги عليهم السلام гьезда рештIизе гьарурал тIахьалги ритIухъ гьарулеб буго. ГIараб мацIалда жиб рештIизе гьабурабги буго гьаб Къуръан. Жинца Аллагьасдаги جل جلاله ахираталдаги инкар ккурал залимзабазе жужахIалъул**

гIазабалдалъун хIинкъи кьезе ва жидеца иман лъурал лъикIал гIадамазе алжаналдалъун роххелги бицине.

إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُوا۟ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾

13. Х1акълъунго гьел муъминзаби, жидеца: «Нилъер БетIергьан Аллагь вуго»-абун абурал, хадур гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиялда жал ритIунги чIарал, гьал муъминзаби руго жидее ахираталда щибго хIинкъи букIине гьечIел ва дунял тIаса анин абун жал пашманлъизеги гьечIел.**

أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

14. Гьел руго алжаназул бетIергьаби, жал даимго рукIинелъун алжаназулъ лъугьине гьарулел. Гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **цIоб рахIмат буго гьезие жидеца дунялалъул рукъоб Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун, аварагасда нахъги рилълъун гьабураб лъикIаб гIамалалда данде бугеб жазаъ.**

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ إِحْسَٰنًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُۥ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمْلُهُۥ وَفِصَٰلُهُۥ ثَلَٰثُونَ شَهْرًا ۚ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُۥ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِىٓ أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ ٱلَّتِىٓ أَنْعَمْتَ عَلَىَّ وَعَلَىٰ وَٰلِدَىَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَٰلِحًا تَرْضَىٰهُ وَأَصْلِحْ لِى فِى ذُرِّيَّتِىٓ ۖ إِنِّى تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّى مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾

15. Дица инсанасда васият гьабуна жинца эбел инсуе лъикIлъи гьабе абун. Гьев инсан эбелалъ цIакъ захIмалъи къварилъи бихьун жиндир чохьонив ваччана, гьев гьавиги гьелъие гьединабго захIматаб, хвалида хIинкъараб **амро букIана. Чохьониб лъимер баччарабги, хадуб гьеб каранда хахизе гьабурабги заман лъеберго моцI букIана.**

Гьаб кинабго заманаялъ эбелалъ гIемер къварилъи баччула гьеб лъимер сабаблъун. Гьаб аяталдаса гIалимзабаца далил босана лъимер чохьониб букIунеб заманалъул бищун дагьаб заман анлъго моцI буго абун. Тохтурзабазул гIелмуялъги абулеб буго анлъго моцI бан хадуб гьабураб лъимер чIаго хутIиялда божи бугеб букIуна абун.

Цинги гьев инсан кIудияв гIураб мехалъ ва жиндир гIакълоги, къуватги камиллъулеб гIужалдаги вахараб мехалъ: гьеб буго анцIила микьго соналдаса лъеберго соналда щвезегIан заман. **Цинги жиндир гIумру кIикъого соналда бахараб мехалъ гьев инсанас абуна: «Я дир БетIергьан! Дуца дида лъазе гьабе дица щукру гьабулеб куц дуца дие кьурал кIудиял нигIматазда данде ва дир эбел имсуе кьурал нигIматазда дандеги. Дица мун разилъулеб**

лъикIаб гIамал гьабизеги лъазе гьабе дуца дида. Мун разияб лъикIаб зурриятги кье дие. Х1акълъунго Дица тавбо гьабун дун дуде вуссана ва дун тIубанго дуе мутIигIав дур лагълъун лъугьана» абун.

Гьаб аяталъ муъминчиясул хIал баян гьабулеб буго ва киналго муъминзаби кантIизе гьарулел руго кIикъого сон бараб мехалъ гьев чи гIакъло камилав чи вукIунеблъиялда ва гьеб заманаялъги жинца тавбоги гьабун жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ вуссинчIони гьелдаса хадуб жив хIакъаб диналда вуссин щакаб иш букIиналдаги.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Лъабкъого сон бараб мехалъги жинца мунагьал гьарулев чиясда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъуна ва гьесда т1ад х1ужаги ч1ола»*-абун.

Инсан тавбо гьабиялде вачиналъе сабаб буго гьев жиндир эбел имсуе лъикIлъи гьабулев вукIин. Гьев инсан эбел имсуда гурхIараб мехалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гьесдаги гурхIула ва гьев жив разияб гIамал гьабиялда вачуна. Гьаб масъалаги цIакъ бичIчIизе кколеб ва жиндир кIвар гьабизе кколеб масъала буго.

Хирив аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIадисалда буго: *«Жив гурхIуларев чиясда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIуларо»*-абун. Х1адис имам Бухарияс бицана. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги нилъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гурхIел-рахIмоялдаса ратIалъиялдаса.

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنۡهُمۡ أَحۡسَنَ مَا عَمِلُواْ وَنَتَجَاوَزُ عَن سَيِّـَٔاتِهِمۡ فِيٓ أَصۡحَٰبِ ٱلۡجَنَّةِۖ وَعۡدَ ٱلصِّدۡقِ ٱلَّذِي كَانُواْ يُوعَدُونَ ١٦

16. Гьал цере рехсарал муъминзаби руго Дица жидеца гьабураб лъикIаб гIамал къабул гьабулел ва Дица гьезул мунагьалги тIаса лъугьун толел. Алжаналъул бетIергьабазда гьоркьор рукIине руго гьал муъминзаби. Гьаб жазаъ жидее буго Дица гьабун букIараб ритIухъаб къотIи тIубазе гьаби.

Хириял аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун гьезул мацIалдалъун Дица муъминзабазе къотIи гьабун букIана гьел алжаналда лъугьине гьарилин абун.

وَٱلَّذِي قَالَ لِوَٰلِدَيۡهِ أُفّٖ لَّكُمَآ أَتَعِدَانِنِيٓ أَنۡ أُخۡرَجَ وَقَدۡ خَلَتِ ٱلۡقُرُونُ مِن قَبۡلِي وَهُمَا يَسۡتَغِيثَانِ ٱللَّهَ وَيۡلَكَ ءَامِنۡ إِنَّ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞ فَيَقُولُ مَا هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ١٧

17. Жинца жиндир эбел-инсуда «Нужее квеш букIаял» -абун абулев инсан гьез жив иман лъеялда ахIараб мехалъ. Хадубги жинца абулев: «Нужеца дие къотIийиш гьабулеб бугеб, дун хун хадув тIаде вахъине гьавизе вугин абун, дидаса цере гIемерал умматал ана ва гьезул жеги тIаде вахъине гьавурав цониги чи гьечIо!»-абун.

Гьесул эбел эменги ругеб хIалалъ жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ахIи

балел гьев иманалда тIовитIе абун. Жидеца гьев инсанасдаги абулел ругел: «Вай дуе лъикI букIаяв! Дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъе!** Дуца ахират букIинги, хварал тIаде рахъизе гьариги ритIухъ гьабе!. Гьедин гьабичIони мун гьалаглъизе вуго, дуе жужахIалъул гIазабги хIакълъизе буго. **ХIакълъунго Аллагьасул къотIи жиб хIакъаб буго, жиндие хилифлъи гьечIебги буго»-абун.** Гьев инсанас, гьадинаб берцинаб вагIза насихIат бищунго жинда гурхIулел гIадамаз жиндие гьабураб мехалъ, жив чIухIун, гьел эбел имсул мугъ бекизе гьабун, абула: **«Гьаб нужеца дие бицунеб жо гьечIо цереселго гIадамаца рицунел рукIарал, гьез ургъарал гьерсал гурони!»-абун.**

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ حَقَّ عَلَيۡهِمُ ٱلۡقَوۡلُ فِيٓ أُمَمٖ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِم مِّنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِۖ إِنَّهُمۡ كَانُواْ خَٰسِرِينَ ١٨

18. Гьал гIадамал руго ТIадегIанав Аллагьасул рагIи жидее хIакълъарал. Гьеб рагIиги гьел жужахIалъул цIадар рукIунел гIадамад руго абураб рагIи буго.

Гьел жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине руго жидедаса цере рукIарал гIадамазулги женазулги капурзабигун цадахъ. ХIакълъунго Гьел киналго руго жал ахираталда цIакъ чIорого хутIарал гIадамал. Жидеца гьелда иман лъолеб букIинчIелъул ва гьелъие щибго гIамалги гьабичIелъул.

وَلِكُلّٖ دَرَجَٰتٞ مِّمَّا عَمِلُواْۖ وَلِيُوَفِّيَهُمۡ أَعۡمَٰلَهُمۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ١٩

19. Ахираталда щивав инсанасе жинца гьабураб гIамалалда рекъараб даража букIине буго.

Муъминзабазе алжаназда жанир тIадегIанал макъамал рукIине руго. Капурзабазеги жужахIалда жанир гIодорегIанал даражаби рукIине руго. **Гьел киназего Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **тIобараб ва камилаб жазаъ гьабизе буго. Гьезул цонигиясе зулмуги гьабизе гьечIо:** Жидер лъикIаб гIамал дагь гьабун яги жидеца гьабичIеб квешаб гIамал тIаде цIикIкIине гьабун.

وَيَوۡمَ يُعۡرَضُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَلَى ٱلنَّارِ أَذۡهَبۡتُمۡ طَيِّبَٰتِكُمۡ فِي حَيَاتِكُمُ ٱلدُّنۡيَا وَٱسۡتَمۡتَعۡتُم بِهَا فَٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَوۡنَ عَذَابَ ٱلۡهُونِ بِمَا كُنتُمۡ تَسۡتَكۡبِرُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَبِمَا كُنتُمۡ تَفۡسُقُونَ ٢٠

20. Къиямасеб къоялъ капурзаби жужахIалде раккизе гьарулеб гIуж рехсе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, дуца гьел мушриказе вагIзалъун. ЖужахIалъул пардав борхун капурзаби гьелда гIагар гьарураб мехалъ гьезда бадиб чIвай гьабун абула: Нужеца дунялалда ругеб мехалъ нужеего кколел нигIматаздаса мунфагIат босана.**

Кинабниги гьуинаб лазатаб тIагIам кванана, тамахаб босада регана, руччабаздаса кеп босана, лъимал хъизаналъулгун рекIел гъей гьабуна,

боцIи-малалдалъун чIухIана. Нужеца ахираталда иман лъолеб букIинчIо, гьеб нужеда ракIалдаго щолеб букIинчIо ва гьелъие нужеца щибго гIамалги гьабичIо. **Жакъа нужеда чIамизе гьабизе буго нуж цIакъ гIодорегIан гьарулеб, хIакъир гьарулеб жужахIалъул гIазаб, нуж дунялалда чIухIун хьвадиялъе жазаълъун, нуж чухIизе щибго сабабги букIинчIого.** Гьеб кинабго махлукъ Дир халкъ букIана, нужеца лазат босулел нигIматалги Дир рукIана. Дир нигIматаздаса лазатги босун нуж чIухIизе ккани щиб сабаб букIунеб? **Ва нужеца ракьалда тIаде гьабураб гIасилъи фасикълъиялдаги данде бугеб жазаъ буго гьеб гIазаб.** Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого, гьесул махлукъалъе зулму гьабун хьвадана нуж. Гьанже гьаб буго ахираб чIолеб бакI ва ахираб руссунеб бакIги»-абун.

۞ وَٱذۡكُرۡ أَخَا عَادٍ إِذۡ أَنذَرَ قَوۡمَهُۥ بِٱلۡأَحۡقَافِ وَقَدۡ خَلَتِ ٱلنُّذُرُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَمِنۡ خَلۡفِهِۦٓ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّا ٱللَّهَ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٖ ٢١

21. Гьал мушриказе дуца бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Гьуд аварагасул عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ къисаги, ГIàдилазда жив авараглъун витIун вукIарав. Гьев Гьуд аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ жиндир къавмалъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьуна АхIкъаф абураб ракьалда жал рукIарал.

Гьеб буго Яманалъул ракь салул мугIрул гIадаб ракь букIана гьеб ралъдада гIагарда бугеб.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев Гьуд аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ цереги гIемер аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIана, гьесдасан хадурги ритIана. Гьел киназулго дин Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави букIана. **Гьудица жиндир къавмалъе хIинкъи кьун абуна: «Нужеца лагълъи гьабуге цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони! Х1акълъунго Дун хIинкъулев вуго нужеда къиямасеб къоялъул гIазаб щвела абун нужеца Аллагьасдехун ширк гьабуни ва гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIицI гьабун гIибадат гьабичIони»-абун.**

قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا لِتَأۡفِكَنَا عَنۡ ءَالِهَتِنَا فَأۡتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٢٢

22. Гьудил къавмалъ абуна: «Мун нижехъе вачIунищ вугев ниж нижерго алагьзабазе гьабулеб лагълъиялдаса руссине гьаризе! Мун нижее гIазаб букIине бугин абураб рагIиялъулъ битIараб жо бицунев ватани, мун вачIаха нижехъе гьеб дуца къотIи гьабураб гIазабги бачун»-абун.

قَالَ إِنَّمَا ٱلۡعِلۡمُ عِندَ ٱللَّهِ وَأُبَلِّغُكُم مَّآ أُرۡسِلۡتُ بِهِۦ وَلَٰكِنِّيٓ أَرَىٰكُمۡ قَوۡمٗا تَجۡهَلُونَ ٢٣

23. Гьуд аварагас عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Х1акълъунго гьеб гIазаб кидал нужее гьабилеб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала. Гьев

вуго жинца гIазаб гьабулев. Дун вуго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида тIад къараб рисалат нужехъе щвезабулев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул. Киннигн дида нуж рихьулел руго цIакъ жагьилаб къавмлъун. Нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса цIуни гьаризе кколеб бакIалда гьеб гIазаб бачун вачIайин абулеб буго дида.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هَٰذَا عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا ۚ بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُم بِهِ ۖ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾

24. Цинги жидеда цо накIкI бихьараб мехалъ жидер ракьалдахун зобал цIун бачIунеб гьез абуна: «Гьаб буго нилъее цIад базе бачIунеб накIкI»-абун. Амма гьеб цIад базе бачIунеб накIкI букIинчIо. Гьеб буго нужеца жиб бачIин тIалаб гьабула букIараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб.

Гьеб буго кутакаб гьури, жибгун цадахъ жинца цIакъ унтизе гьабулеб гIазаб бугеб.

تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٥﴾

25. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдалъун жиб тIаде щвараб щинаб бакI жинца гьалаг гьабулеб гьури буго гьеб. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел ГIàдилал гьалаг гьарун тIагIине гьаруна ва гьезул нахъе хутIараб жо буго жидер чIунтарал росаби.

Гьадинаб жазаъ гьабула Дица жидеца купру-ширкалдалъун мунагьал гьарулел гIадамазе.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «ТIадегIанав Аллагьас гьуриялдалъун гьалаг гьарурал къавмазул тIоцересел ГIàдилал рукIана. Гьеб гьороца гIадамалги, хIайваналги хIули гIадин зодоре росун унел ркIана жал рихьулареб бакIалда щвезегIан, цинги гIодоре рехун ракьалда тIад тIутIун, тиршун унел рукIана»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидасаги хIадис бицана. Гьелъ абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда накIкI бихьараб мехалъ, яги кутакаб гьуриниги бихьараб мехалъ гьесул гьумералда хIинкъиялъул гIаламат лъалеб букIана. ГIаишатица цо нухалъ аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я Бичасул расул! ГIадамал рохула накIкIги гьуриги бихьараб мехалъ жидее цIад балин абун. Мун щай гьелъ хIинкъизе гьавулев?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я ГIаишат! Гьеб накIкIалдаги гьуриялдаги цадахъ гIазаб батунгутIиялда божуларо дун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цо къавм гьалаг гьабуна гьуриялдалъун, жидеда гьебги кколеб букIана жидее цIад*

базе бачIунеб накIкI буго» – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَلَقَدْ مَكَّنَّٰهُمْ فِيمَآ إِن مَّكَّنَّٰكُمْ فِيهِ
وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَٰرًا وَأَفْـِٔدَةً فَمَآ أَغْنَىٰ
عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَآ أَبْصَٰرُهُمْ وَلَآ أَفْـِٔدَتُهُم
مِّن شَىْءٍ إِذْ كَانُوا۟ يَجْحَدُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَحَاقَ
بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٢٦﴾

26. Х1акълъунго Дица гьел ГIàдилазе дунялалда нужее кьечIеб къуватги, бечелъиги, гIумру халалъиги кьун букIана, я гьал Маккаялъул гIадамал! Дица гьезие бералги рижана хIакъаб жо бихьизе, гьеб рагIине гIундулги гьаруна. ХIакъабжоялъул пикру гьабизе, гьеб лъазе ракIалги кьуна. Ва амма гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазде инкар ккураб мехалъ, гьесул аварагги гьереси гьавураб мехалъ, гьезие щибго мунфагIат гьабичIо беразги, гIундузги, ракIазги.

Гьезда тIад рештIана аварагас жиндалъун хIинкъи кьолеб букIараб ва гьез жиб махсароде гьабулеб букIараб гIазаб.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ ٱلْقُرَىٰ
وَصَرَّفْنَا ٱلْـَٔايَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾

27. Х1акълъунго цогиги нужер сверухъ рукIарал росабазул къавмалги гьалаг гьаруна дица. Самудиял, Сабаалъулал, ЛутIил къавм, ва цогидалги.

Гьезие батIи батIиял гIаламатал ва мугIжизаталги рихьизе гьарун хадуб. Гьел жидер купру-ширкалдаса руссине бокьун ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялда расине бокьун.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ
ٱللَّهِ قُرْبَانًا ءَالِهَةًۢ ۖ بَلْ ضَلُّوا۟ عَنْهُمْ ۚ وَذَٰلِكَ
إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٢٨﴾

28. Гьеб гIазаб ва гьалаглъи жидеда бачIараб мехалъ гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъарал къавмазе квер бакъи гьабун букIарабаниха жидеца алагьзабилъун ккун рукIарал хъанчаз ва цогидалги жалаз.

Гьез жидее шафагIат гьабизе бугин абун, жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIагар гьаризе ругин абун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе кколеб лагълъи жидеца гьел алагьзабазе гьабулеб букIарал! Жидеца мушриказе щибго квер бакъи гьабичIо гьезда тIаде гIазаб рештIараб мехалъ. **Гьел алагьзаби рикIкIалъана бищунго жидеда хIажалъи ккараб мехалъ. Цересел къавмазда щвараб гIазаб ва гьалаглъи букIана жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей сабаблъун, гьесие гIахьалчагIи руго абун гьереси бицун хъанчазе лагълъи гьаби ва Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиги сабаблъун.** Гьал Муккаялъул мушриказул гIамалги гьел цересел капурзабазул гIамалалда релълъараб буго. Гьаз тавбо гьабичIони ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ руссинчIони гьалги гьалаг гьаризе бегьулин абураб

магIна буго гьал аятазул.

وَإِذْ صَرَفْنَآ إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ ٱلْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقُرْءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوٓا۟ أَنصِتُوا۟ ۖ فَلَمَّا قُضِىَ وَلَّوْا۟ إِلَىٰ قَوْمِهِم مُّنذِرِينَ ﴿٢٩﴾

29. Дица духъе женазул цо къукъа битIараб заманги бице МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуца гьеб къавмалъе вагIазалъун букIине. Гьел женаз гIин тIумуна дуца цIалараб Къуръаналда.

Жал Къуръан цIалулеб бакIалда щвараб мехалъ гьез цояз-цоязда абуна: «Нуж руцIцIун чIа, ва нуж гьаб Къуръаналда гIенекке»-абун.

Цинги Къуръаналда гIин тIамун хадуб гьел женал жидерго къавмазухъе ана ва гьез гьел къавмазе хIинкъи кьуна нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа абун. Жидеца гьаб Къуръаналда иман лъун, аварагги ритIухъ гьавуна ва гьеб рисалат жидер къавмалъухъе щвезабизе, гьел Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялда ахIизе ана.

قَالُوا۟ يَٰقَوْمَنَآ إِنَّا سَمِعْنَا كِتَٰبًا أُنزِلَ مِنۢ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِىٓ إِلَى ٱلْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾

30. Гьел женаз жидер къавмазда абуна: «Я нижир къав! Х1акълъунго ниж гIенеккана Муса аварагасдаса عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ хадуб жиб рештIине гьабураб тIехьалда. Гьеб тIехьалъ жиндасан ццебеккун рештIине гьабураб Тавратги ритIухъ гьабулеб буго.

Гьеб тIехь буго жинца хIакъаб диналда ва битIараб исламияб нухалдаги тIоритIулеб.

يَٰقَوْمَنَآ أَجِيبُوا۟ دَاعِىَ ٱللَّهِ وَءَامِنُوا۟ بِهِۦ يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣١﴾

31. Нужеца гьав жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ахIулев расуласе жаваб кье я нижер къавм! Нужеца гьев МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги лъе!.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужер цересел мунагьал чуризе руго ва нуж квешаб гIазабалдасанги цIунизе руго.

وَمَن لَّا يُجِبْ دَاعِىَ ٱللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُۥ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءُ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٢﴾

32. Жинца гьав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ахIулев чиясе жаваб кьечIев ва гьесда иман лъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабичIев чи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса ворчIизе гьечIо, гьесие ракьалда тIад вахчизе бакIги букIине гьечIо.

Гьезие Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги Вали ва квер бакъунев чиги вукIине гьечIо. Гьел руго цIакъ баянаб къосиналъулъ ругел гIадамал»-абун.

Гьал женал Къуръаналда гIенекки бицун, гьез жидецаго иман лъей

ва жидер къавмалги иман лъеялда ахIи бицинги буго Маккаялъул мушриказе гьабулеб вагIза ва бадиб чIвай.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Къуръан цIалиялда женал гIенеккиялъул бицун, ибну Касирица гIемер хIадисал рехсон руго ва гьел киналго хIадисал загIипал руго абунги буго. Байзави абулев гIалимас абуна: «Гьел женал аварагас ﷺ Къуръан цIалиялда гIенеккараб заман букIанин гьев ТIаифалъул гIадамал иман лъеялда ахIизе ун, гьез къабул гьавичIого нахъе чIван хадуб, «вади ннахлат» абулеб бакIалда сардилъ как балеб мехалъ гьесда женаз гIин тIамураб заман»-абун.

Гьал аятаздаса гIалимзабаца далил босана Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг женаздаги витIарав вукIана абун. Цинги гIалимзаби хилифлъана ахираталда женал кир рукIунел абун. Цо гIалимзабаца абуна гьел хIисаб мизан гьабун хадур ракьлъун лъугьун тIагIуна абун. Цогидал гIалимзабаца абуна: Гьезул иман лъурал алжаналда рукIуна, иман лъечIел жужахIалда рукIула абун. Гьаб рагIи битIараб буго абуна гIемерисел гIалимзабаца.

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَلَمْ يَعْىَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْىِۦَ ٱلْمَوْتَىٰ ۚ بَلَىٰٓ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾

33. Гьал гIадамаз пикру гьабуларищ ва жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, ахираталдаги инкар кколел гIадамазда лъаларищ хIакълъунго жинца гьал зобалги ракьги бижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, ва гьел рижулаго жинда щибго захIмалъиги бихьичIев, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин жинда хун хадур гIадамал чIаго гьарине ва тIаде рахъизе гьарине кIолев?

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго кинабго жоялда жиндир хIал кIолев ва жиндие бокьараб жо гьабизе жив щибго жоялъ нахъ чIваларев.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ عَلَى ٱلنَّارِ أَلَيْسَ هَٰذَا بِٱلْحَقِّ ۖ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَرَبِّنَا ۚ قَالَ فَذُوقُوا۟ ٱلْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

34. Дуца гьел гIадамазе бице МухIаммад ﷺ, капурзаби тIаде рахъине гьарун жужахIалда раккизе гьарулеб къоялъул хабар.

Гьел капурзабазда абула: «Гьанжеги гьечIишха гьаб ахиратги, гьаб жужахIги хIакъаблъун?»-абун.

Гьез жаваб гьабула:

«Буго гьеб хIакъаб, нижер БетIергьан, дур цIаралдалъун гьедула ниж, гьеб битIараб букIин чIезе гьабун»-абун. Гьаб гьа гьеди буго жидедаса гIазаб нахъе чIваялда хьул лъун гьабулеб гьа гьеди. **Гьезда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула: «Гьанже нужеца гьаб гIазаб чIамеха дунялалда нужеца гьелда инкар ккун букIин сабаблъун»-**

абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьез инкар ккун букIана, аварагазабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарун рукIана, ахират букIиналда ва хIисаб-мизан, жазаъ букIине букIиналдаги гьел божулел рукIинчIо. Гьеб кинабго инкаралъе ва Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялъе бугеб жазаъ буго гьеб абадияб жужахIалъул гIазаб

فَٱصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُوْلُواْ ٱلْعَزْمِ مِنَ ٱلرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِل لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوٓاْ إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍۭ بَلَٰغٌۢ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿٣٥﴾

35. Дуца сабро гьабе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дудаса цере рукIарал жал машгьурал, жидер къасдал шулиял аварагзабаца** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **сабро гьабураб гIадин.** Гьел руго Ибрагьим, НухI, Муса, ГIиса аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.

Дуца гьел мушриказда гIазаб хех бачIа абун дугIаги гьабуге. Гьезда гьеб гIазаб щвей хIакъаб буго. Гьеб гIазаб жидеда бихьараб мехалъ гьел мушриказда ракIалда ккезе буго жал дунялалда чIаго рукIинчIо абун цохIо къоялъцин. Жидеда гIазабалъул гуч бихьараб мехалъ ва гьеб гIазаб нахъасан къотIи гьечIеб ва тIаса ин гьечIебги букIин лъараб мехалъ абула мушрикаца: «Ниж дунялалда цо т1обараб къоялъцин ч1аго рук1инч1о»-абун. **Гьаб Къуръан буго нужехъе хIакъаб дин щвезабулеб ва нужее ахираталъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолеб ТIадегIанав Аллагьасул калам. Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьалаг гьари ва жидер ахир тIагIине гьаби гьабуларо жидеца Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, жидер зулму ва пасикълъи гIемераб къавмалъе гурони.**

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIазаб гьабичIого къавмал нахъе рахъун толеб гIадат буго гьез тавбо гьабилародай абун ва гьел Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабиялда русинародай абун. Гьез тавбоги гьабичIеб мехалъ, гьезул зулму ва гIасилъиги гIемерлъараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие гIазаб гьабула ва гьел гьалаг гьарун гьезул ахир къотIизе гьабула.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги гьесул ццим бахъунеб гIамал гьабиялдаса.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул АхIкъафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

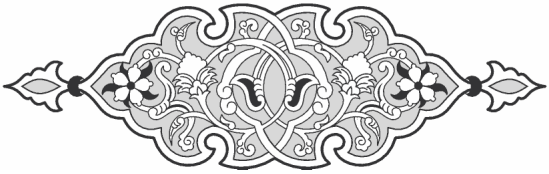

47. Сурату МухIаммад

سُورَةُ مُحَمَّدٍ

Гьаб сурат Мадинаялда рештIине гьабураб бугелъул гьелда жаниб шаргIиял ахIкамал рициялъул кIвар гьабулеб буго. Гъазаваталъул, асирзабазул, давла (гъаниматалъул) бицун буго. Мунафикъзабазул сифаталги рицун руго.

Суратальул бай бихьудасаго капурзабазда рагъ лъазе гьабулеб буго: Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналлдаса гIадамал нахъе чIвалел. Жидеца хирияв аварагги صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьавун гьесул дагIваталъе нух къазеян жал хьвадулел.

Гьаб ракь купру-ширкалдаса бацIизегIан рагъ гьабе абун амро гьабулеб буго муъминзабазда. Капурзабазул къуват хвезегIан, гьел данде рагъизе кIоларел лъугьизегIан гьезда хвалчен кьабе, цинги гьел асир гьаре ва гьезул бечелъи гъаниматальун гьабе абун лъазе гьабулеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

Гъазаваталда бергьизе ккани ва дунялалдаги къадроялда рукIине ккани Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабулеб гIибадат бацIад гьабизе ккей баян гьабун буго. Маккаялъул мушриказе вагIзалъун ццересел умматал гьалаг гьариялъул биценги гьабун буго. Суратальул ахиралдаги муъминзаби ахIулел руго жидее хиральи ва кIодольи бугеб нухалда хьвадиялда. Гьеб нухги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьаби буго, капурзабаздаса хIинкъунгутIи, гьездаса загIиплъун гутIиги буго. Дунялалъул чIаголъиялъе гIоло капурзабазулгун рекъел гьабиялдасаги цIуне абун абулеб буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿١﴾

1. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса цогидал гIадамалги нахъе чIварал гIадамал руго жидеца гьабураб лъикIаб гIамал тIагIине гьабурал, гьеб батIул гьабурал гIадамал.

Ахираталда жидее гьеб гIамалалъул щибго кири батуларо, гьеб гIамал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло гьабураб букIинчIелъул. Гьеб букIана жидерго жагьилияб гIадаталда рекъон гьоболасе хъулухъ гьаби, вакъарасе тIагIам кьей, гIагарлъиялда гурхIел гьаби гIадаб гIамал. Гьединго букIана жидеда гьоркьоб лъикIаб гIамаллъун рикIкIун мадугьаласе

адаб хъатир гьаби, асирзаби тархъи гIадал гIамалалги.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَءَامَنُواْ بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَهُوَ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّهِمۡ كَفَّرَ عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَأَصۡلَحَ بَالَهُمۡ ٢

2. Жидеца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал, жидеца МухIаммад аварагасда ﷺ рештIине гьабураб Къуръаналдаги иман лъурал: Гьеб Къуръанги щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб, жиб хIакъаб жидер БетIергьан Аллагьасул калам буго. Гьал гIадамазул Аллагьас ﷻ мунагьал чурула ва гьезул хIалги лъикI гьабула динияб рахъалъан ва дунялалъул рахъалъанги.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱتَّبَعُواْ ٱلۡبَٰطِلَ وَأَنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّبَعُواْ ٱلۡحَقَّ مِن رَّبِّهِمۡۚ كَذَٰلِكَ يَضۡرِبُ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ أَمۡثَٰلَهُمۡ ٣

3. Гьаб хIукму гьадин букIиналъе сабаб буго капурал гIадамал рукIин жал батIулаб жоялда нахърилъларал. жидеца иман лъурал гIадамал рукIинги Аллагьасул ﷻ рахъалъан бугеб хIакъаб диналда нахърилъарал. Гьадин мисалал рачун Аллагьас ﷻ гIадамазда бичIине гьабула жиндир дин: гьез пикру гьабизе ва вагIза босизе.

فَإِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَضَرۡبَ ٱلرِّقَابِ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَثۡخَنتُمُوهُمۡ فَشُدُّواْ ٱلۡوَثَاقَ فَإِمَّا مَنَّۢا بَعۡدُ وَإِمَّا فِدَآءً حَتَّىٰ تَضَعَ ٱلۡحَرۡبُ أَوۡزَارَهَاۚ ذَٰلِكَۖ وَلَوۡ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَٱنتَصَرَ مِنۡهُمۡ وَلَٰكِن لِّيَبۡلُوَاْ بَعۡضَكُم بِبَعۡضٖۗ وَٱلَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٤

4. Нужеда капурал гIадамал рагъда данде чIвараб мехалъ нужеца гьезул габуралда хвалчен кьабе! Гьел чIвае ва гьезда кутакаб кьаби щвезабе! **Цинги нужеца гьел гIемер чIван, лъукъун нужеда данде рагъизе кIоларел гьарураб мехалъ нужеца гьел асир гьарун квараз рухьун щула гьаре! Гьелдаса хадуб нужее бокьани гьезие цIоб рахIмо гьабе ва гьел асирлъиялдаса хвасар гьаре чIорого: мухь босичIого. Бокьани боцIи-мал босун хвасар гьаризеги бегьула.**

Гьаб хвасар гьаризе бегьиялъе шартI буго гьел капурзабазул къуват-шавкат хун букIин ва нилъеда данде рагъизе кIолорел лъугьун рукIин. Гьеб магIна загьир гьабун Аллагьас ﷻ абулеб буго: **«Нуж гьезда рагъе гьел капурзаби къун нужеца ярагъ гIодоб лъезегIан ва нужеда тIад букIараб рагъалъул бакIлъи тIасса инегIан»**-абун.

Гьаб бусурбабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб бугеб рагъ лъугьулеб заман буго тIобанго бусурбабиги бергьун ракьалда тIад Аллагьасул ﷻ шаригIатги билъльанхъизабун, гьеб шаргIалда рекъон хIукму гьабулеб замана. Гьеб замана бачIизегIан жинца жив бусурманчилъун рикIкIунев, жинца Аллагьасдаги ﷻ ахираталдаги иман лъурав чиясда тIадаб жо буго Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабулевлъун

вукIин. Гьев чи вукIуна хIакъикъияв муъминчи. Гьаб рагъдаса рорчIине багьана батизе гьабулел, жигьад тIадаб гьечIо абулел гIадамал руго жидер ракIазулъ мунафикълъи бугел гIадамал. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьел мунафикъзабилъун рукIиналдаса.

Гьаб цебехун рехсараб амро буго муъминзабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб бугеб. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьарабани гьесда кIолаан нуж рагъизего тIамичIого капурзабаздаса ццим босине. Киниги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб хIукму-къадар гьабуна гьелда жаниб бугеб хIикматалъе гIоло. Гьеб хIикматги буго: **Нужер цоязул цогидаздалъун хIал бихьи гьаби.** Муъминзабазул капурзабаздалъун хIал бихьи гьабизе. Нужеда жигьад гьабе абун амро гьабуна, халкъалдаго загьирлъун лъазе нужер Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIункъулел, иманалъулъ ратIухъал гIадамал ва жидер рекIелъ унти бугел гIадамалги: жидер иман загIифал, мунафикъал гIадамал. **Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло вагъулаго шагьидлъарав чиясул гIамал батIул гьабуларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ .** Гьезие гIемерго цIикIараб ажро гьабула.

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٥﴾

5. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел муъминзаби жидее мунфагIат бугеб жоялда тIоритIула.

Гьезие лъикIаб гIамал гьабизе тавфикъ гьабун, алжанал гьезие щолеб нухалда тIоритIула. **Гьезул дунялалъулги ахираталъулги амроги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лъикI гьабула.**

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ﴿٦﴾

6. Ахираталда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел щивасе лъазе гьабураб алжаназда жанирги лъугьизе гьарула.

Щивав муъминчи жиндир чIолеб бакIалда жанив лъугьула дунялалда жиндир рукъов лъугьулев вукIарав гIадин.

Цоги магIна гьабуна: Гьуин махIал гьарун чIухIизе гьарун жидее къачIарал алжаналъуре лъугьизе гьарула гьел муъминзаби абун.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾

7. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабулеб бугони Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее квер бакъи гьабула ва нуж рагъда хIинкъичIого рукIине гьунарги кьола.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٨﴾

8. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкарги ккун жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде данде рагъунел гIадамал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гIодогIан гьареги ва хIакъир гьареги!

Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидер кинабго гIамал батIул гьабулел

гIадамал. Гьел ругелъул щайтIаналъе мутIигIлъун, гьелъул нухда лъугьун ва гьелъул боязда гъорлъги лъугьун Аллагьасдеги جَلَّجَلَالُهُ, гьесда иман лъурал муъминзабаздаги данде рагъулел гIадамал.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٩﴾

9. Гьеб квешаб дугIа ва гIодогIанлъи гьезие буго жидее Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рештIине гьабураб Къуръан рихун бугелъул.

Жидер гIамал къабул гьабиялъе шартI буго гьел иман лъурал рукIин. **Жидеца иманги лъечIого гьабураб лъикIаб гIамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIададе хвараблъун гьабула.**

ТIадегIанав Аллагьас капурзабазда рагъ бае абун амро гьабурал гьал аятазда жаниб цо чанго шаргIияб хIукму баян гьабун буго ва муъминзаби рагъулъ бергьиялъе сабабалги рицун руго.

ТIоцебесеб хIукму буго: Гьел капурзабазул габуралда кьабе абураб рагIиялъул магIна буго гьел чIвае ва хекого холеб хIал гьабе абураб. Гьеб габур къотIараб мехалъ хвел хехго бачIула ва жив чIварасе гIазаб дагьлъула. Инсанасе гIазаб гьаби шаргIалда цIакъ нахъе чIвараб амро буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ сифатаздаса сифат буго: «ГурхIулев» абураб. Гьеб сифат муъминчияс хIалтIизабизе ккола киналго хIалазулъ. Муъминчиясда бичIине тIадаб жо буго гьаб кинабго мухлукъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мулк букIин. Гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мулкалъе зулму гьабулев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ вокьуларо. КъватIул гьвей бугониги, борохь-кьинчI бугониги жиб чIвазе кколеб, инсанасе зарал гьабулеб жо чIвазе ккола гьелъие гIазаб гьабичIого.

Капурчи вугониги гьев чи вуго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир махлукъалъул бищунго хириявлъун вижун вугев инсан. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъи сабаблъун гьев чIвазеги, гьесда рагъ гьабизеги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее изно кьун бугониги, гьезие гIазаб гьабе абун амро гьабун гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амро гьабичIеб жо гьабураб мехалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъиялда гьоркье ккеялда хIинкъи букIула. Жидеда Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаларел, капурал, мунафикъал гIадамаца муъминзабазе гьабулеб зулму, гьезие гьабулеб гIазаб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бихьулеб ва лъалеб амро буго, гьелда данде БетIергьанас гьезие гьабулеб гIазабалдаса нилъ цIунаги.

Жидер вахIшилъи ва зулму ритIухъ гьабизе капураб къавмалъ гIадамазе рицунел маргьаби ричIуларел гIадамал гIемер ругониги, гьезул сиясаталъ (политика) гуккурал гIадамаз гьез гьабулеб г1амал ритIухъ гьабулеб бугониги, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее бич1чIи кьурал, жидер ракIазулъ иманалъул нурги лъурал муъминзабазда гьеб кинабго г1амал бихьулеб буго ва гьел муъминзабазул таваккал тIами ва хьул лъей ТIадегIанав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ квер бакъиялда буго.

КIиабилеб хIукму буго: Гьел капурзабазулго рагъ гьабулеб мехалъ гьезул къуват хвезегIан, гьел данде руссунарел лъугьизегIан гьезул рагъухъаби чIвае ва гьезда кутакаб хIинкъи щвезабун гьел мукIур гьарун накабаде ккезе гьаре абун амро гьабулеб буго Т1адег1анав Аллагьас. Гьедин гьабичIого гьезул боцIи-малалъе гIоло, гьезул асирзабазе гIоло рагъ чIезе тани гьел капурзабазда нилъер загIиплъи лъала, нилъер ният бацIадаб гьечIеблъиги бихьула ва цIидасан нилъеда данде рагъ гьабизе гьел ургъула.

Лъабабилеб хIукму буго: Гьел асирзаби имамасул амроялда гъокье рукIула ва гьес бусурбабазе мустахIикъаб хIукму гьабизе ккола. Гьесул ихтияралда буго гьел асирзаби чIвазе. Жал чIвазе бегьулел асирзаби руго нилъеда данде рагъизе кIолел бихьинал. Херал, загIипал гIадамал чIваларо, гьездаса бусурбабазе хIинкъи гьечIони. Масала: жидер гIакълоялдалъун, хIиллаялдалъун зарал гьабулел гьечIони. Руччаби лъималги чIваларо. Гьел асирзаби лагъзалъун тезеги бегьула жигьад гьабурал гIадамазе гъаниматалъе рикьун гьезул лагъзаллъун рукIине. Гьел тархъизеги бегьула боцIи-мал босун, яги щибго жо босичIого.

Ункъабилеб хIукму буго: Гьаб жигьадалъул амро тIаса унаро ва гьалъие ахирги букIунаро ракьалда тIад тIубанго цо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулеб исламияб дин букIинегIан, купру ширкги къезегIан.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Гьанже нилъее рагъизе амро бачIун буго. Дир умматалдаса цо къукъа кидаго тIаса ине гьечIо жал капурал гIадамазда тIаде бергьунелльун. Гьездалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ капурал гIадамазул ракIалги хIинкъизе гьарулел. Жидеца гьел капурзабазда рагъ балел, жидер ризкъиги гьеб рагъдаса бугел. Гьаб хIал букIине буго къиямасеб къо бачIинегIан»* – абун. (хIадис къокъ гьабун хъвараб буго). Х1адис имам Аннасаияс бицана.

Цогиги гIемерал хIадисал руго гьаб жигьад тIадаб букIин ва гьалъул хIукму къиямасеб къо щвезегIан хисулареб букIин баян гьабулел.

Щуабилеб хIукму буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло вагъулаго хварав, яги гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нухалда квер бакъулаго хварав чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ажро кири гIемерго цIикIине гьабула ва гьезул цониги гIамал гIададе хвараблъун гьабуларо. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Шагьидлъун хварав чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ анлъго гьесда хасаб лъикIлъи кьола: Гьесул бидул къатIра гIодобе тIинкIарабго гьесул киналго мунагьал чурула, гьесда жив алжаналда вукIунеб бакIги бихьизе гьабула, гьесие хIурулгIинзаби руччабилъун кьола, къиямасеб къоялъул хIинкъиялдаса гьев божаравлъун вукIуна. Хабал гIазабалдасаги гьев божаравлъун вукIуна. Гьесда тIаде иманалъул*

курхьиналги хола» – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Гьесул бетIералда тIад жавгьар якъутаз къачIараб тажги лъола»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Гьесул киналго мунагьал чурула инсанасе бугеб налъи хутIинегIан»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Гьесие лъабкъоялда анцIго жиндие гIагарав чиясе шафагIат гьабизе изноги кьола»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Гьел шагьидзабазул цIакъ кIудиял макъамал рицун руго, гьел мустахIикъалги руго ТIадегIанал макъамазе. Гьез бищунго инсанасе хираяб рухI бичун бугелъул Алагьасул диналъе гIоло.

Жинда Аллагь разилъаяв абу-Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гъазаваталда вукIун жинда ругънал щварав чи къиямасеб къоялъ тIаде вахъизе гьавула гьел ругъназдаса жиндир кьер биялъул, жиндир махI мискалъул бугеб би бачIунеб бугеб хIалалъ»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьеб шагьадат щвезе ккани жиндирго нафс хIинкъиялдаса ва дунял бокьиялдаса хвасар гьабизе ккола, жив Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ вижарав гьесул лагъ вукIин ва жиндие гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъияладаса тIадегIанаб макъам гьечIеблъи бичIизе ккола. Гьеб макъамалда муъминчи вахараб мехалъ ва гьес Аллагьасул диналъе гIоло къеркьезе ния гьабураб мехалъ гьев мужагьидазул мохъилъе ккола. Гьеб бацIадаб нияталда жив хвараб мехалъ шагьидзабигун цадахъги ккола. Гьелъие далил буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадис: *«Жинца ракI бацIадго шагьадат тIалаб гьабурав чиясе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб шагьадаталъул макъам кьола, жив бусада хваниги»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб жигьад гьаби ва шагьидлъи щвей тIадегIанаб макъам букIин бичIчIизе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб цохIо хIадис гIела.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«МухIаммадил صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нафс кодоб бугев Аллагьасдалъун гьедулев вуго дун: БичасхIаги дие бокьилаан дун гъазават гьабулаго чIвазе, цингиги тIаде вахъизе гьавун гъазават гьабулаго чIвазе, цингиги тIаде вахъизе гьавун гъазават гьабулаго чIвазе»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

<u>*Анлъабилеб хIукму буго:*</u> «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рагъунел муъминзабазул ния бацIадаб букIин, иман камилаб букIин, Аллагьасдасан جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал, гьесие тIагIат гIибадат гьабиялда

тIаде чIарал рукIин. Гьединал муъминзабазе букIула Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тушбабазда тIад бергьенлъи, гьезул ракIги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бахIарчияб гьабула, гьезул къуват-рухIги цIикIине гьабула. Гьеб гъазават гьабиялда тIад Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал гIалимзаби рукIине ккола жидеца кинабго амро шаргIалда боцунел ва гьеб шаргIалъул нухалдаса бахъараб жо гьабизе жидеда гъокь ругел мужагьидал толарел.

Жидеца гъазават гьабула буго абун щибго жо жидеда лъаларел, гьанжего гьанже иман лъурал гIолохъаби бусурбабазул минаби кьвагьизаризе къватIире лъугьин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гьабулеб гъазават букIунаро. Гьеб букIула щайтIаналъ гуккун, бусурбабазул цо къукъа цоги къукъаялда багъизе гьабулеб заман. Гьеб буго исламалда жаниб фитна тIибитIараб ва гIелму-диналъул нур тIагIараб заман.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абун буго: «Дие бокьиларо ункъазарго капур чи жанив вугеб цо хъала бахъизе цIохIо муъминчиги хун»-абун. Цо ахIмакъал гIадамал руго цо капурчи хвезе гьавулаянги абун анцIго бусурманчи чIвалел!.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гъазават гьабизе ния бацIадав чиясда гьаб амро цIакъ бичIчIизе тIадаб амро буго. Жинда хIукму лъачIо абун инсан жаваб кьеялдаса ворчIуларо. Жив гъазават гьабизе къватIиве вахъилелде ццебе жинца лъазе гьабизе тIадаб буго гьеб гъазават гьабулеб шаргIияб хIукму, яги гьесда тIад вукIине ккола жиндир иманалда, диналда божизе бегьулев машгьурав имам ва гIалим. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIунаги нилъ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гъазават гьабулеллъунги рукIун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ццим бахъиялда гъокь ккезе.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи буго жинца гIелму цIалиги, гьеб битIун лъазе гьабун цогидазда малъиги, хIакъаб жоялдалъун амро гьабиги, квешаб жоялдаса нагью гьабиги, жинца гьабизе ккараб бакIалда нугIлъи гьабиги, бусурбабада гьоркьоб маслахIат гьабиги, гьезул хIажатал тIуралевлъун вукIинги. Жиндир гьава нафсалда рагъги бан, щайтIаналъул нухалги рикIкIад гьарун, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьабиялда черхги куцан гьелдаса хадув гурони инсан щоларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухI бичунеб макъамалда.

Гьаб макъамалда щвезе гIемераб заман къваригIуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иманалъул нур кьурав чияс цохIо къоялъ къотIула гьал киналго макъамал ва гьев шагьидлъун хвезеги бегьула. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бахьи буголъи кьечIев чи тIубараб гIумруялъ гьел макъамал къотIула абун вукIула ва щибго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабиялдаги вахичIого хабалъе уна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIикматал цIакъ кIудиял руго! Инсан кантIизе хIужа-далилалги гIорхъи-рахъ гьечIого гIемерал руго.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ хIакъаб жо бихьулел, рагIулел, бичIчIулеллъун гьареги. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ жал беццал, гIинкъал, ахIмакъал капурзабилъун гьаругеги: амин.

10. Гьал капурал гIадамал ракьалда тIаде хьвадуларищ? Гьез пикруги гьабуларищ жидедаса ццере рукIарал къавмазул ахир киндай ккана абун.

*أَفَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ دَمَّرَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ ۖ وَلِلْكَٰفِرِينَ أَمْثَٰلُهَا ﴿١٠﴾

Жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIассилъи гIемер гьабураб мехадъ, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ русулалги гьереси гьарураб мехалъ **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел къавмал гьалаг гьаруна.** Гьезул боцIи-малги хъизан-лъималги минаби-кIалгIабиги кинабго кIала гъокье чIвазе гьабун цоцаде жубазе гьабун ракьалда сверизе гьабуна. **Гьал Маккаялъул капураб агьлуялъеги дол къавмазе гьабуралда релълъараб гIазаб ва гьалглъи гьабизе кIола ТIадегIанав Аллагьасда.**

11. Гьадинаб гучаб гIазаб ва гьалаглъи капурзабазда щвезабиялъе сбаб буго х1акълъунго Т1адег1анав Аллагь вук1ин муъминзабазул Вали.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَأَنَّ ٱلْكَٰفِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿١١﴾

Жинца гьезул умуразул тадбир гьабулев ва гьезие квербакъи гьабулев. Ва х1акълъунго гьал капурал г1адамал рукIинги жидер милат гьабулев вали гьечIел гIадамал. ХIакъикъияв Вали Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьез инкар ккун буго. Гьесда инкарги ккун жидее лагълъи гьабулел алагьзабиги щибго жидер гьунар гьечIел, жидер рухI ва гIакъло гьечIел, гьел мушриказул квераз гьарурал хъанчал руго, яги гьел мушриказдаго релъараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъ буго. ТIадегIанав Аллагь вуго жидеца иман лъурал гIадамазул Вали, ва гьезие квербакъи гьабулев, гьезул тадбир гьабулев гьезул БетIергьан.

12. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьас жидеца иманги лъун, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби Жидеда жаниса гIорал чвахулел алжаналда жанир лъугьизе гьарула. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал капурзаби ва мушрикал **гьаб дунялалъул рукъор хIайванал гIадин жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматал кванан гьездаса лазат босулел рукIула, жидерго гьава-нафсалъул мурадал тIуразе гьарула рукIула.** Гьезие цоги щибго жоялъул пикруги

إِنَّ ٱللَّهَ يُدْخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ ٱلْأَنْعَٰمُ وَٱلنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ﴿١٢﴾

букIунаро, жидерго чехьалъулги черхалъулги мурад тIубай гуреб. Жидее нигIматал кьолев, жидее сахлъи кьолев, жал рижарав ва хвезе гьарулев БетIаргьан Аллагь вукIиналъул гьез пикру гьабуларо, гьесул нигIматазда щукроги гьабуларо. **Гьаб къавмалъул руссунеб бакI жужахIалъул цIа буго.** ЦIакъ квешаб руссунеб бакI ва цIакъ квешаб абадияб рукъ буго гьеб.

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِّن قَرْيَتِكَ ٱلَّتِيٓ أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَٰهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ١٣

13. ЦIакъ гIемерал росаби руго МухIаммад ﷺ, гьаб жиндир къавмалъ мун къватIиве вахъизе гьавураб Маккаялдаса жал кIудиял, жидер агьлоги къуват-гуч бугел рукIарал, Дица гьел росабазул агьлаби гьалаг гьарурал ва жидее квер бакъизе щивго чиги вукIинчIел. Дица гьаб Маккаялъул агьлоялъеги гьединабго гIазаб гьабила ва гьезие вукIине гьечIо жинца квер бакъулев чи.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна*: «Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабгун цадахъ «Савро» абулеб нохъокье лъабго къоялъ рахчунги рукIун, гьениса къватIире лъугьун гьижра гьабун Мадинаялда унеб мехалъ Маккаялдехун вуссун, гьелъулгун къолъикI гьабун аварагас абуна: «Мун буго Аллагьасе* جَلَّ جَلَالُهُ *бищун бокьулеб шагьар. Мун буго диеги бищунго бокьулеб шагьар. Дур къавмалъ дун къватIиве вахъизе гьавун вукIинчIевани дун гьаниса къватIиве вахъине вукIинчIо»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна (13 аят).

أَفَمَن كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِۦ كَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُم ١٤

14. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан хIакъаб нухалда вугев ва битIараб диналда вугев чи релълъун вукIинищ жиндирго квешаб гIамал жиндие щайтIаналъ берцинаблъун бихьизе гьабун хьвадулев чиясда? Жидер гьаваялда нахъ рилълъун жидеца гьеб гьаваялъе лагълъиги гьабулел. Гьал кIиялго гIадамал цоцада релълъун рукIунаро.**

مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ ۖ فِيهَآ أَنْهَٰرٌ مِّن مَّآءٍ غَيْرِ ءَاسِنٍ وَأَنْهَٰرٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُۥ وَأَنْهَٰرٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّٰرِبِينَ وَأَنْهَٰرٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى ۖ وَلَهُمْ فِيهَا مِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ كَمَنْ هُوَ خَٰلِدٌ فِى ٱلنَّارِ وَسُقُوا۟ مَآءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَآءَهُمْ ١٥

15. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъарал гIадамазе жиб къотIи гьабураб алжаналъул мисал буго: Жинда жаниса жиб бацIадаб, жиндир кьер-махI хисулареб лъималъул гIорал лъарал хьвадулел берцинал ахазул мисал. Гьединалго жиб бацIадаб жиндир тIагIам хисичIеб рахьдал гIоралги жанисан чвахунел, жиб гьекъолеб**

мехалъ жиндир тIагIам лазатаб ва жиб гьекъезе бокьулеб хамродал гIоралги чвахулеб. Жиб бацIадаб гьоцIоялъул гIоралги чвахулеб.

Гьел муъминзабазе алжаназда жаниб гьезие бокьараб щинаб пихъги букIула. Гьел нигIматазда тIадеги муъминзабазе алжаналда жаниб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи ва гьесул гурхIел-рахIмоги букIула. Алжаналда жанир лъугьун хаду муъминзабадаса кинабго таклиф тIасса уна, гьезие щибго жоялъул ургъел-къварилъи букIуларо. ТIадегIанав Аллагьас гьел муъминзабазда абула: «Дица нужеда тIаде Дун разилъи биччалеб буго. Нужеда тIокIаб Дир ццим бахъи бихьизе гьечIо»-абун. ТIадегIанав Аллагьас алжаналда жанир рукIине руго абун муъминзабазе къотIи гьарурал бат1и-батIиял нигIматал ва гьекъолел жал гьаб дунялалда ругезда релъарал рукIуларо. Гьезул берцинлъи, гьуинлъи, кьер ва махI лазатаб, берги ракIги боххулеб букIуна. Нилъеда гьел жегиги рихьун гьечIелъул, нилъеда гьезул сипат бицине лъаларо, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIадат бугелъул инсанасда бичIулеб мацIалъ гьесда хитIаб гьабулеб, жинца абулеб буго: «Алжаналда жанир гьацIулги жадулги, рахьадалги гIорал руго»-абун. Амма нилъеда дагьабго пикру гьабуниги лъазе ккола гьеб жа абулеб жо дунялалда бугеб гIадаб жиндир махIги квешаб, жиб гьекъон хадуб бетIерги унтулеб, черхги тохлъулеб жо гьечIеблъи. Гьеб цIибилги цIун я цоги пихъги цIун гьабураб жо гьечIеблъиги. Гьебго мисал буго рахьал ва гьоцIоялъул. Гьел нигIматазул цIарал нилъеда лъалел ругониги гьезул тIагIам ва лазат нилъеда лъаларо.

Гьал берцинал ва хириял нигIматал жидее ругел муъминзаби релъилъун рукIилишха жив жужахIалда жанив лъугьизе гьавурав капурчиясда? Жидеда бухIараб, махIцараб хIамимги гьекъезе гьабулел, гьеб хIамималъ жидер бакьалги къотI-къотIун ралеб. РукIуларо гьел гIадамал цоцаде релъун.

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰٓ إِذَا خَرَجُوا۟ مِنْ عِندِكَ قَالُوا۟ لِلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ مَاذَا قَالَ ءَانِفًا ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ طَبَعَ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُمْ ﴿١٦﴾

16. Гьел гIадамаздаса цо къукъа буго жал дуда аскIор ругеб мехалъ дуца бицунеб хабаралда гIенеккун рукIунел. Цинги дуда аскIоса рахъун араб мехалъ жидеца жидее гIелмулъай кьурал асхIабзабаде абулел: «Гьав МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щиб жо бицунеб букIараб гьанже нилъеда»-абун.

Гьал руго мунафикъзаби. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезул рекIелъ иманалъул нур рехун гьечIелъул, жал хирияв аваргасда аскIор гIодорги чIун, гьес

бицунеб жоялда гIеннеккун ругониги, жидеда гьеб бичIунеб гьечIо. Гьез гьикъулеб буго цогидал асхIабзабазда: Жидеда Аллагь разилъял ибну МасгIудида, ибну ГIаббасида: «щиб жо гьав МухIаммадица ﷺ бицулеб букIараб?»-абун. Гьал мунафикъзаби рукIин бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьел руго Аллагьас** ﷻ **жидер ракIазда мугьру чIварал гIадамал,** гьезул ракIазулъ иман лъугьуларо. **Гьел руго жидерго гьава-нафсалда нахърилълъун ругел гIадамал.** Гьезда кигIан гIемер бицаниги хIакъаб жоги бич1чIунаро.

Гьал мунафикъзабиги жакъа ругел мунафикъзабиги щибго цоцадаса батIалъи гьечIел руго. Г1адамазе рихьизе гIоло жалги бусурбаби руго абун гьезда гьоркьорги хьвадула, гьел гIадамазе как базе масжидалдаги рачIула, ва амма жидеда хIакъаб жо бицараб мехалъ гьеб жидер напсазе данде кколеб гьечIони жал хIакъаб жоялда нахъ рилълъуларо. Гьелда данде чIун, гьеб хвезе гьабулезул мухъилъе лъугьула.

ХIакъаб жо гIемерисеб мехалъ инсанасул нафсалъе бокьулареб букIула. ХIакъаб жо бокьулеб макъамалда инсан вахизе ккани гьес жиндирго нафс къезе гьабизе ккола. Гьеб нафс къезеги гьабун Аллагьасе ﷻ бокьараб жоялъе мутIигIаблъун гьабураб мехалъ гьев инсан вуго жив хIакъаб жоялда нахъвилълъулев ва жиндие гьеб бокьулев. Гьаб макъамалда вахарав муъминчиясе Аллагьасе ﷻ бокьараб гуреб жо бокьуларо ва гьесда кIоларо Аллагь ﷻ разилъулареб гIамал гьабизе дов жиндир нафсалда нахъвилълъарасда кIолареб гIадин гьеб нафсалъе бокьулареб гIамал гьабизе.

17. Жал хIакъаб диналда тIоритIарал муъминзабазе гьев аварагасул ﷺ каламалда г1енеккиялъ Аллагьас ﷻ жегиги тIоритIел цIикIине гьабула.

وَٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ زَادَهُمۡ هُدٗى وَءَاتَىٰهُمۡ تَقۡوَىٰهُمۡ ١٧

Гьезие тавфикъ гьабула лъикIаб гIамал гьабизе, гьезие Аллагьасдаса ﷻ хIинкъиги кьола.

Гьал аятазул магIна буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазе гьабулеб вагIза-насихIат киназего гIаммаб хIалалъ гьабула: Амма гьелдаса мунфагIат боси щивав чиясул нафсалда релълъараб букIула. Аллагьги ﷻ, аварагги ﷺ вокьарав чиясе гьеб вагIза-насихIаталъ лъикIаб асар гьабула, гьезул иманги жегиги цIикIула, гьел Аллагьасда ﷻ гIассилъизеги хIинкъула. Жидер ракIилъ купру-ширкалъул унти бугел гIадамазе гьеб вагIзаялъ щибго мунфагIат гьабуларо, гьезул рекIелъ гьеб лъугьуларо. Гьаб жаниб лъугьизе ккани гьезул ракI рагьараб букIине ккола гьеб вагIза-насихIат къабул гьабизе. РакIалда жаниб мунафикълъиги букIун, дунял бокьи,

нафс бокьиги букIун, гьениб жаниб иманалъул нур лъугьуларо. Гьеб иман абулеб жо цIакъ чIухIараб жо буго: Цоги жо жаниб бугеб бакIалда жиб тIадеги лъугьуларо, жиб жаниб лъугьараб бакIалда тIаде цоги щибго жоги лъугьизе толаро!

فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا ٱلسَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً ۖ فَقَدْ جَآءَ أَشْرَاطُهَا ۚ فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَآءَتْهُمْ ذِكْرَىٰهُمْ ﴿١٨﴾

18. Гьал капурзабиги мунафикъзабиги балагьун чIараб жо бугишха жидеда ракIалдаго гьечIого жидеда тIаде къиямасеб къо бачIиналда гурони. Х1акълъунго гьеб къиямасеб къо гIагарун букIиналъул гIаламаталги рачIун рук1адго.

Гьел гIаламатаздаса жо буго ахир заманалъул авараглъун вугев жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIун вукIин. **Гьеб къиямасеб къо тIаде щвараб мехалъ гьезда Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **ракIалде щвана абун, гьесда ахIи бана абун, гьезие щибго мунфагIат букIуларо.**

فَٱعْلَمْ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَىٰكُمْ ﴿١٩﴾

19. Мун тIад чIа МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **«Лаилагьа иллагь» абураб Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавулеб рагIи абиялда ва гьелда халкъ ахIиялдаги. Дуца Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал рахчиги тIалаб гьабе дурго нафсалъе, хадуб кинабго муъминзабазеги: бихьиназе ва руччабазе.**

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца дунялалда гьабулеб кинабго гIамал ва нуж ахираталда руссунеб бакIги. Нужеца гьеб ахираталда батулеб гIамал гьабе! Гьенир чIорого ине нуж хIинкъа!

وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ۖ فَإِذَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا ٱلْقِتَالُ ۙ رَأَيْتَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ ٱلْمَغْشِىِّ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ ۖ فَأَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٠﴾

20. Жидеца иман лъурал цо гIадамаз абулеб буго: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **суратгIаги рештIизе гьабулеб анищ жинда жаниб жигьадалъул амро бицараб»-абун.**

Гьел руго иманалъулъ ритIухъал, жидер Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб цоги мурад гьечIел муъминзаби.

Гьезие бокьун буго аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квер бакъи гьабун исламияб диналъул тушбабазда рагъизе. **Цинги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиб мухIканаб, жиндир хIукму хвезе гьабулареб сурат рештIизе гьабураб мехалъ жинда жаниб жигьадалъул амро бицараб, дуда жидер ракIазулъ мунафикълъи бугел гIадамал рихьизе руго МухIаммад** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дуда жал балагьулеллъун жидеда тIаде хвел бачIун, гьелъ мехтизе**

гьавурав чи валагьулеб хIалалъ: жив хIинкъун, жиндир гIакъло ун. Квешаб къо чIагиха гьел гIадамазда! Жидеца Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гIадамалги махсароде ккола руго абун жидер ракIалда кколел гIадамал руго гьел. Амма гьез жидерго нафсал руго махсароде кколел ва гьезул ахираталда русунеб бакIги бищунго квешаб жужахI буго: Цогидал жужахIаз жиндир гIазабалдаса цIунаги абун гьарулеб.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ ۚ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ﴿٢١﴾

21. Гьел гIадамазе дунялалдаги ахираталдаги жидее лъикIаб жо буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуе жал мутIигIлъи ва дудехун берцинаб рагIи бициги.

Мун гуккуизе абун лъугьичIого, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гуккизе абун лъугьичIого. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мухIканаб хIукму гьабураб мехалъ ва жидеда тIад жигьад гьабиги паризаяблъун гьабураб мехалъ, гьез Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ритIухъаб иман лъун букIараб ани ва Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гьеб жигьад гьабизе ниятги гьабун букIарабани гьеб иш гьезие цIакъ лъикIаб амро букIана.** Жидерго рекIелъ бугеб нифакъ загьир гьабун, гьеб реххун тезе кIоларого, щакдарила рукIиналдаса.

Къатадат абулев гIалимас абуна: «Къуръаналда жаниб цониги аят гьечIо жиб жигьадалъул бицун рештIизе гьабураб, хадуб жиндир хIукму насхо гьабураб»-абун. Гьаб рагIиялъул мурад буго цо-цо гIадамазул жигьадалдехун бугеб пикру мекъаб букIин баян гьаби. Гьез абулеб буго жигьад гьабизе ккани «Имамул агIзам» вукIизе ккола абун: ай киналго бусурбабазул имам. Амма гьел гIадамаца жаваб кьолеб гьечIо: гьев «имамул агIзам» гьечIеб мехалъ бусурбабаца щибха гьабизе кколеб?»-абураб суалалъе.

Гьеб суалалъе жаваб кьун букIана нилъер бахIарчиял умумуз. Дагъистаналда цоясда хадув цоги гьавун лъабго имам вищана 7-8 соналъул болжалалда жанив. Гьел имамзаби рукIана: Имам ГъазимухIаммад, имам ХIамзат ва имам Шамиль. Гьезул цонигияв Къурайшияв вукIинчIо ва цонигияв «Имамул агIзамги» вукIинчо. Гьел рукIана Дагъисталда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаригIат ва исламияб дин букIине гьабизе къватIире рахъарал мужагьидазул имамзаби. Жинда Аллагь гурхIаяв хъварщисан Загъалавдибир абулев гIалимас гьав Шамиль вуго имамлъун вукIине мустахIикъав чи абидалго цо цIаларал гIадамаз абун буго. «Гьев Къурайшияв гьечIо» абун. Цогидал киналго имамасе рукIине рекъарал сифатал гьесул рукIиндалго, гьев имамлъун тезе бокьичIев чиясул хIужа букIана доб рагIи. Гьелъие Загъалав дибирас жаваб гьабун буго: «Нилъее Къурайшияв имам щвезегIан тезе вуго нилъеца гьав Шамиль имамлъун»-абун. Гьадинаб букIана нилъер

умумузул гIелму ва гIакъло.

Жидер чорхолъ гьечIеб бахIарчилъиялъ гьел бахIарчиял имамзабазулги, гьелгун цадахъ рукIарал мужагьидазулги гъазаваталда тIад рагIи абизеги лъугьулел руго цо цо ахIмакъал гIадамал, «Имамул агIзам» гьечIолъиги бусурбабазул гIайиб буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв аврагасдаса беххе бачIараб, жал рацIадал ва ритIухъал халифаязул заман тIаса аралдасаго бай бихьун исламияб диналда жаниб питна ва балагь баккана. Бусурбаби рикь-рикьана, улка-ракь цоцадаса батIалъана ва нилъеда жакъа бихьулеб хIакъикъаталда гьаб амроги буссана.

Ва амма жакъаги щивав муъминчиясда тIадаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло къеркьезе: нилъедаса цереккун рукIаразда гьеб тIадаб букIана, нилъедаса хадур рачIунел бусурбабаздаги гьединго тIадаб букIине буго. Исламияб диналъе гIоло къеркьеялъул бищунго кIвар бугеб масъала буго бусурбаби цолъи, гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло цоцаде рекъей ва жидеца гъокьан тIаде байги бихьун бусурбабазул халифат гIуц1цIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гIуц1цIараб исламияб халифат ва улка букIана тIасан бехе гIуцIараб. Гьеб гIуц1цIиялъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амроги букIун, квер бакъиги букIун.

Гьанже гьеб халифат гъокьан тIаде гIуц1цIизе ккеялъе гIилла ва сабаб буго щивав бусурманчиясда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ амро гьабун букIин жигьад гьабиялдалъун. Гьеб жигьад гьабизе ккани кIиго муъминчи вугеб бакIалда цояв амир вукIине ккола. Гьеб буго шаргIияб гIадло ва аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нилъеда гьабураб васият. Гьаб шаргIияб нухалда рекъон бусурбабаца щибаб бакIалда жидер амирги гьавураб мехалъ, гьел амираз жидерги амир гьавураб мехалъ букIула исламияб халифат гъокьан тIаде гIуцIи.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъ гьабеги хIакъаб жо лъазе ва гьелда нахърилълъизе.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِن تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوٓا۟ أَرْحَامَكُمْ ﴿٢٢﴾

22. Нужер къасдищ бугеб нуж исламияб диналдасаги руссун, доб ццебе букIараб жагьилияб заманалъг1адин, ракьалда тIад пасалъи гьабулеллъун рукIине ва цоцадаса гурхIел-рахIмо къотIунги рукIине?

Нужеца хIарамаб биги гIодоб тIезе, гIадамазе зулмуги гьабизе, нужер БетIергьан Аллагьасдаги гIассилъизе?

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну ГIамридаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул

расулас ﷺ абуна: *«Жал гIадамазда гурхIулезда Аллагь ﷻ гурхIула. Нужеца ракьалда тIад бугеб агьлуялда гурхIел гьабуни нужеда зобалазул агьлоялъги гурхIел гьабула»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Инсаназул рухIал жал данде гьарурал боял руго. Цоцаде рекъарал рухIал цолъула, цоцаде рекъечIел ратIалъула»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Цоги хIадис буго: *«РагIи бици гIемерлъараб гIамал гьаби дагьлъараб мехалъ, мацIал цолъараб, рак1азул цоцаде ццимги бахъараб мехалъ, щивав гIагарав чияс гурхIел-рахIмоги къотIизе гьабураб мехалъ Аллагьас ﷻ гьел гIадамазе лагIнат кьола, гьезул беральги бецц гьарула гIундулги гIинкълъизе гьарула»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰٓ أَبْصَٰرَهُمْ ﴿٢٣﴾

23. Гьаб гIамал жидеца гьабулел гIадамал руго Аллагьас ﷻ жидее лагIнат кьурал, жиндир рахIматалдаса гьес рикIкIад гьарурал.

Жодор гIундулги гIинкъ гьарурал жидеда хIакъаб жо рагIиялдаса, жодор беральги бецц гьарурал хIакъаб жо бихьиялдаса. Аллагьас ﷻ гьел гIадамал хIайваназдa релълъизе гьаруна жидер гIакъло гьечIолъиялъул рахъалъан.

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْءَانَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَآ ﴿٢٤﴾

24. Гьел гIадамаз гьаб хирияб Къуръаналъул пикру ва тадбир щай гьабулареб?

Гьезул ракIазда тIад Аллагьас ﷻ кIулал ран руго. Гьезда жаниб щибго жо лъугьулеб гьечIо.

Гьал аятаздасан мурад буго: Аллагьасул ﷻ Къуръаналдаги гIенеккуларев, гьесул расуласда ﷺ нахъги вилълъуларев чи Аллагьас ﷻ жиндирго хIалалда тола, гьев жиндир рахIматалдаса рикIкIкадги гьавула, ахираталда гьесие жужахIалъул гIазабги гьабула абураб.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱرْتَدُّوا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَٰرِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلْهُدَى ٱلشَّيْطَٰنُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾

25. Х1акълъунго жидеца иманги лъун букIун хадуб гьеб иманалдаса руссарал гIадамал, жидехъе бачIараб Аллагьасул ﷻ тIоритIелги тун, хIакъаб Къуръан ва мугIжизаталги тун, жидерго жагьиллъиялда руссарал гIадамал руго щайтIаналъ жидеда гьеб гIамал берцин бихьизе гьабурал ва

жидер дунялалда хьул лъезе гьабурал.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾

26. Гьел гIадамал муртадлъиялъе (капурлъиялъе) **сабаб буго хIакълъунго жидеца Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **Къуръан рихарал ягьудазда балъгого абун букIин ниж нужее мутIигIлъизе руго цо-цо амруялъулъ абун.**

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго гьез балъго бицулеб жоги. Гьел муртадлъарал гIадамал къватIир чIвазе гьарун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рештIизе гьабуна ва гьел гIадамал суризе гьаруна.

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٧﴾

27. Щиб хIалха букIинеб гьал мунафикъал ва муртадлъарал гIадамазул малаикзабаца гьурмалги, мугъалги рухулаго жидер рухI бахъулеб мехалъ?

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Дунялалда Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIассилъи гьабулел рукIадго хварал гIадамазул рухI босулеб мехалъ малаикзабаца гьезул гьурмазда ва мугъазда маххул гьенцIокъал кьабулаго босула рухI»-абун.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٨﴾

28. Гьезие гьеб гIазаб гьабиялъе сабаб буго жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъулеб гIамалалда хьвадун рукIин, гьезие Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъулеб гIамал гьаби ва Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гIоло жигьад гьабиги рихун букIин.**

Гьеб жидер къабихIаб гIамалалъ жидеца гьабураб кинабго лъикIаб гIамал гIададе хвараблъун гьабуна. Ва гьезие рухI бахъиги гIазаб гьабиги цадахъ гьабуна, гьезие ахираталдаги абадияб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ﴿٢٩﴾

29. Гьел жидер рекIелъ нифакъалъул унти бугел гIадамазда ракIалдайщ кколеб бугеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидер рекIелъ бугеб унти гIадамазда загьир гьабичIого тела абун?**

Жидер исламалдаги бусурбаздаги бугеб тушманлъи загьир гьабиларо абун? Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб загьир гьабичIого теларо.

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ ۚ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ

30. Дие бокьун букIарабани МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, Дица дуда гьел мунафикъзабазул гьурмал рихьизе гьарун дуе гьел загьир**

وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ أَعۡمَٰلَكُمۡ ٣٠

гьарилаан ва дуда гьезул щивасул сипат-сурат лъазе букIана.

Киниги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел мунафикъзаби балъго тун руго гьез тавбо гьабиялда хьуллъун ва гьезие гIагарал бусурбабазда гурхIун. **Чара гьеч1ого Дуда гьел мунафикъзаби гьезул рагIабаздалъунги загьирлъизе руго. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужер киналго гIамалал.**

Ал-Калбию абулев асхIабас абуна: «Гьаб ает рештIизе гьабун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIов кIалъарав мунафикъ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ лъалев вукIана»-абун.

وَلَنَبۡلُوَنَّكُمۡ حَتَّىٰ نَعۡلَمَ ٱلۡمُجَٰهِدِينَ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَنَبۡلُوَاْ أَخۡبَارَكُمۡ ٣١

31. Дица нужер цIакъ хIал бихьи гьабила, я гьал муъминзаби, жигьад гьабе абун амро гьабун ва цогидалги захIматал амраби тIаде къан.

Гьелдалъун Дица загьир гьаризе нужер Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло жигьад гьабулел ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нухалда чIун сабро гьабулел муъминзаби щалдай руго абун. Ва дица нужер х1ал бихьи гьабун нужер киналго гIамалалги хабарги-х1алги загьир гьабила.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَشَآقُّواْ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلۡهُدَىٰ لَن يَضُرُّواْ ٱللَّهَ شَيۡـٔٗا وَسَيُحۡبِطُ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٣٢

32. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамаз, жидеца цогидал гIадамалги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналдаса нахъе чIварал, жидеда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ вукIин лъан хадубги жидеца аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ тушманлъи гьабурал, гьесда мутIигIлъичIел:

гьал гIадамаз щибго къварилъи-зарал гьабуларо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ .

Гьез иман лъуниги, лъечIониги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щибго зарал яги хайир букIуларо. Гьелъул жазаъ гьезие жидеего букIула. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьез гьарурал лъикIал гIамалалги гIададе хвараллъун гьарула.** Гьел гIамалазда данде жидее ахираталда щибго кири букIуларо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَلَا تُبۡطِلُوٓاْ أَعۡمَٰلَكُمۡ ٣٣

33. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги мутIигIлъе!

Щибго щаклъи гьечIого иман камил гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласул амро тIубазе гьабе!

Гьал мунафикъзабаца ва муртадлъарал гIадамаз гьабураб пиша

гьабун нужеца нужер гIамал гIададе хвезе гьабуге!

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ثُمَّ مَاتُواْ وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾

34. ХIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкарги ккун, гьесул диналдаса гIадамалги нахъе чIван, цинги жал гьеб купру-ширкалдаго хварал гIадамазул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кидаго мунагьал чуруларо ва гьел абадияб жужахIалъул гIазабалъулъ рукIула.

Гьаб аяталдаса гIалимзабаца хIукму босана Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун хварав чиясул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мунагьал чурун гутIиялъе, гьесул дунялалда кигIанго лъикIал гIамалал рукIун ратаниги. Гьебго хIукму буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабун хварав чиясулги. Гьесул хIакъалъулъ цоги аяталда абун буго: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кидаго мунагь чуруларо жинца ширк гьабурав чиясул»-абун.

فَلَا تَهِنُواْ وَتَدْعُوٓاْ إِلَى ٱلسَّلْمِ وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ وَٱللَّهُ مَعَكُمْ وَلَن يَتِرَكُمْ أَعْمَٰلَكُمْ ﴿٣٥﴾

35. Нуж тушманасдаса загIиплъуге, гьесдаса хIинкъуге ва нужеца гьев рекъел гьабиялда ахIуге. Нуж тIадегIан рукIадго.

Нуж муъминзаби ругелъул Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун рагъулел. Гьел капурзаби ругелъул Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда данде ругъулел. **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нужгун цадахъ вуго жинца нужее квер бакъулевлъун. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужер лъикIаб гIамалалдаса щибго жо нукъсан гьабуларо.**

Гьаб цо аяталда жаниб чанго батIияб хIукму бицун буго капурзабазда рагъ гьабиялъул къагIида баян гьабун.

Бищунго кIвар бугеб хIукму буго: рагъ гьабизе абун къватIирги рахъун тушманасда данде чIван хадуб гьесда бусурбабаца жидер хIинкъи ва загIиплъи бихьизабизе бегьун гутIи. Гьеб загIиплъи муъминзабазе кин бегьилеб жидеца тIалаб гьабулеб шагьадат щвеялъе рес рекъараб бакI бугелъул гьеб рагъ.

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун рагъулел мужагьидаца жиндир нафс цIунизе къасд гьабуларо. Гьесул къасд букIула жиндие шагьадат щолеб анищ абун. Гьадинаб бацIадаб нийт гьечIев мужагьид хIинкъизе ва загIиплъизе бегьула. Жиндир рекIелъ гьеб хIинкъиялъул асар лъараб мехалъ гьес тавбо гьабун жиндир напсалъул гIайибал хал гьабизе ккела ва, иман цIи гьабун, истигъфар гьабун, шагьадат тIалаб гьабун, тушманасда данде ине ккела.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло рагъулел гьечIелъул капурзаби кидаго рекIелъ хIинкъи бугел рукIула. Гьезул рагъ бугелъул жиндир нафс цIунун ва дунялалъул чIаголъи бокьун гьабулеб. Гьаб кIиго къукъа

рагъул майданалда данделъараб мехалъ щибго щаклъи гьечIеб жо буго муъминзабазе бергьенлъи букIулеблъи. Гьел муъминзаби цIакъго дагьал рукIун, гьел чIван, лъукъун рагъизе кIоларел лъугьун тушманас бергьенлъи босаниги гьеб бергьенлъи буго загьираб, дунялалъул рукъоб бугеб бергьенлъи. ХIакъикъаталда муъминзаби гьеб рагъулъги бергьарал рукIула: Гьез жидеда тIад бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ фарз тIубана, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло рухIги бичана, абадияб ахираталда алжаналъул агьлолъунги лъугьана. Гьелдасан кIудияб бергьенлъи щибха букIунеб!

КIиабилеб хIукму буго: Бусурбабаца маслахIат ва рекъел тIалаб гьабизе бегьуларо рагъул муйданалда рахъун хадуб. Гьеб рагъалъул хIасил букIине ккола я тушман тIобанго къезе гьави, яги гьев тушманас гьарани маслахIат гьабун рагъ чIезе гьаби. Гьадин рагъ ч1езабураб мехалъ капурзаби жизят тIад лъун бусурбабазул хIукмуялда гъокь рачун, гьелъие мутIигI гьарун чIезе гьари. ШаргIияв имам вугеб мехалъ ва бусурбабазул хIалги дагьлъун бугеб мехалъ гьев имамасе изно букIула рагъ чIезе гьабизе хIукму гьабизе. Гьеб хIукму гьабулеб бугониги гьелъул шартIал рукIине бегьуларо бусурбабазе зарал кколел, гьел къараллъун рукIунеб.

Лъабабилеб хIукму буго: Бусурбабаца кидаго капурзабазул хIукму ва тIалъи къабул гьабизе бегьуларо. Гьеб къабул гьабурал гIадамал гьел капурзабаздасан рукIула. Киниги бусурбаби куфру ширкалъул хIукмуялда гъокь ккараб мехалъ гьезда тIадаб букIула гьеб куфруялъул лагьлъиялдаса рорчIизе нух тIалаб гьаби. Гьел бусурбабазе цохIо лахIзаталъги бегьуларо капурзабазул хIукму къабул гьабун, гьеб лъикIаблъун бихьун, гьез кьурал ихтиярал росун чIезе. Гьаб бакI буго щибаб капураб пачалихъалда жанир ругел киналго бусурбабазе бичIизе кколеб бак1.

Халкъалда ццереги рахъун дибирзаби, устарзаби, цIаларал гIадамал кIалъалел руго: «Нилъее гьукъараб жо щиб бугеб диналъул?»-абун. Масжидалги рагьун ругилан, мадрасабиги ран ругилан, бокьухъин вагIза-насихIат ва дагIват гьабизе ресги бугилан. Гьал пакъирзабазда бичIч1изе кколеб цо гьитIинабго хIакъикъат буго: Жидедаги бичIун гьечIеб жидеца, гIадамаздаги бичIизе толеб гьечIеб. Гьеб хIакъикъат буго: Гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв Халикъ вуго ТIадегIанав Аллагь. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго кинабго хIукмму-къадар жинда кодоб бугев, кинабго амро-нагьюги жиндир ихтияралда бугев. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб ва гьес лагъзадерида амро гьабураб жо буго гьаб ракьалда тIад цохIо жиндие гуро лагълъи гьабуге абун. Аллагьасе

جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабиялдаса мурад буго гьесул дин хIалтIизе гьаби, гьеб диналда рекъон хIукму гьаби. Гьав ТIадегIанав Аллагьасул дин буго ва гьесул хIукмуги буго хирияб Къуръанги, гьеб Къуръан жинда рештIизе гьабурав хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ суннаталги.

Гьаб дин гьабизе нилъеда тIадаб бугеб мехалъ нилъеда тIад капурав ханги вукIун, гьес изно кьуни гьабун, кьечIони гьабичIого букIунеб жо кин гьеб букIулеб? Гьев ханасул изну кин хал гьабулеб шаргIалда? Гьал суалал ва цогиги гIемерал суалал руго бусурбабаца жидеда ццере ругел имамзабазе кьезе кколел ва гьел имамаз жидее жавабги кьезе кколел. Гьаб дунялалъул маслахIат хал гьабун, абадияб ахиарат кIочон кIалъалел гIадамал кантIизе рекъараб масъала буго гьаб.

Ункъабилеб буго: Бусурбаби капурзабаздаса тIадегIанал рукIин киналго рахъалъан. Гьел тIадегIанал рукIиналъе аслияб сабаб буго гьел рукIин жидер БетIергьан Аллагь жидеда лъалел, гьесул ханлъи жидеда тIад къабул гьабулел ва жидеца гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьабизеги тIаде босарал. Гьал муъминзабазул дунялалдаги, ахираталдаги тIадегIанлъи букIин хIакъаб жо буго, гьезул БетIергьан ТIадегIанав вугелъул. Гьав ТIадегIанав Аллагьасда инкар ккурал, гьасул аваргзаби гьереси гьарурал, гьав Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло къеркьолел муъминзабазда жидеца рагъ гьабулел капурзаби цIакъ гIодогIанал ва инжитал гIадамал руго.

Гьаб дунялалъул рукъоб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда рекъон гьезие цо-цо бакIалда бусурбабазда тIаде бергьенлъи щваниги ахираталде гьел руго абадияб жужахIалда рукIунел гIадамал.

Щуабилеб хIукму буго: Аллагь جَلَّجَلَالُهُ муъминзабигун цадахъ вукIин. Гьезие квер бакъулевлъун, гьезие маслахIат бугеб хIукму гьабулевлъун. Гьаб амроги муъминзабазе бугеб кIудияб роххел буго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жидеда цадахъ вугел гIадамазе щибго хIинкъи ва къварилъи букIуларо.

Анлъабилеб хIукму буго: ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазул лъикIаб гIамал гIададе хвезе гьабуларо. Гьезул квешал гIамалалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лъикIал гIаммаллъун сверизе гьарула гьел муъминзабаца тавбо гьабураб мехалъ. Капурзабаца дунялалъул рукъоб кигIан лъикIал гIамалал гьарун ругониги гьезие ахираталда гьелъул щибго хайир букIуларо. Ахираталда бищун цебе хал гьабулеб жо буго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманлъей, гьев цо гьави. Гьаб шартI батичIеб мехалъ цогидаб кинабго лъикIлъи гIададе хвараб букIула.

Жиндир рагIаби дагьаб бугониги гьадинал батIи-батIиял хIукмаби жинца баян гьарулеб цохIо аят букIинги буго Къуръан ТIадегIанав

Аллагьасул калам букIин жинца тасдикъ гьабулеб хIужа ва гьеб Къуръан хирияв аварагасе ﷺ бугеб мугIжизат букIин жинца баян гьабулеб далилги.

إِنَّمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۚ وَإِن تُؤْمِنُوا۟ وَتَتَّقُوا۟ يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلَا يَسْـَٔلْكُمْ أَمْوَٰلَكُمْ ﴿٣٦﴾

36. Х1акълъунго гьаб дунялалъул ч1аголъи буго жиб гIададисеб махсаро-хвечI гIадаб жо.

Дагьабго мехалъ букIунеб, цинги жиб тIаса унеб.

Шейх Задагь абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас баян гьабулеб буго гьаб дунялги, гьалда жанир ругел нигIматал ва нафсалъ лазат босулел жалги гIисин лъималаз жидеда рекIелгъей гьабулел расанкIаби гIадал жал рукIин. Жакъа жидеда рекIел гъей бугониги метерисеб къоялъ жал щибго мунфагIат гьечIел жаллъун ругел. Гьедин бугелъул жиндир гIакъло бугев чи гьеб дунялалъул чIаголъиялъ Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жигьад гьабиялдаса нахъе чIвазе бегьуларо. Гьеб жигьад бугелъул жив абадияб сагIадаталда (бахьи буголъиялда) вачулеб жо»-абун.

Нужеца Аллагьасда ﷻ иман лъуни ва нуж гьев Аллагьасда ﷻ гIасилъизеги хIинкъани, Аллагьас ﷻ нужее гIемерго цIикIараб ажро кири кьола. Ва нужедаса Аллагьас ﷻ боцIималги тIалаб гьабуларо. Аллагь ﷻ хIажат гьечIо щибго жоялда. Нужеда тIад фаризаяб закат лъун буго нужер Аллагьасда ﷻ мутIигIлъиялъул хIал бихьи гьабизе ва нужер факъирал, мискинал диналъул вацазе квер бакъиги гьабизе. Гьеб закаталъул кириги ахираталда нужее кIудияб хазиналъун батула.

إِن يَسْـَٔلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا۟ وَيُخْرِجْ أَضْغَٰنَكُمْ ﴿٣٧﴾

37. Аллагьас ﷻ нужедаса боцIи-мал кьей тIалаб гьабулеб букIараб ани, гьеб тIалабги кинабго боцIи кье абун тIад чIун гьабулеб амро букIарабани нуж бахиллъизе рукIана гьеб кьезе ва нужеца исламияб диналдахун рокьукълъи загьир гьабизе букIана.

Нужер иманалъул загIиплъи загьирлъизе букIана.

Тасгьил абулеб тафсиралда абуна: «Аллагьас ﷻ инсан вижун вуго жиндие боцIи-мал бокьулевлъун. Жиндие бокьулеб жоялдахун къасд гьабурав чиясда инсанас жиндир рокьукълъи ва тушманлъи загьир гьабула»-абун. Ва амма жидер иман камилал асхIабзабаца Аллагьасги ﷻ аварагасги ﷺ тIалаб гьабичIониги жидер кинабго боцIи-мал кьуна Аллагьасул ﷻ нухалда жигьад гьабиялъе гIоло.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас *цо гъазават гьабизе бо хIадурулеб мехалъ, гьеб бо гIуцIиялъе квер бакъи гьабизе ккела абун хириял асхIабзабазда хитIабги гьабураб мехалъ, жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIаб аварагасда* ﷺ *аскIов вачIана жиндир кинабго маг1ишатги босун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда гьикъана: «Дуца дур хъизаналъе щибха тараб»-абун, Абубакр асхIабас абуна: «Дица дир хъизаналъе Аллагьги* ﷻ *гьесул расулги тана»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс ва абуДавудица бицана.

Гьадинаб букIана унго-унго Аллагьги ﷻ гьесул расулги ﷺ вокьарал гIадамазул тIабигIат-гIамал.

هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ ٱلْغَنِىُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا۟ يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا۟ أَمْثَٰلَكُم ﴿٣٨﴾

38. Я гьал иман лъурал гIадамал! Я гьал Аллагь ﷻ вокьулел муъминзаби! Гьанже нужеда амро гьабулеб буго нужер ракI разилъараб нафакъа кье абун Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабизе квер бакъи гьабизе. Гьадин загьиралдаго амроги гьабун Аллагьасул ﷻ нухалда нафакъа кьеялда ахIараб мехалъги нужедаса цо гIадамал руго гьеб нафакъа кьезе бахиллъулел, гьеб боцIи-мал жидерго хъатикье кколел.

Гьедин бахиллъун жинца Аллагьасул ﷻ диналъе квер бакъи гьабизе напакъа кьечIев чи вуго жиндирго напсалъе зарал гьабун бахиллъарав чи. Гьеб бахиллъиялъ жиндие ахираталда щвезе букIараб ажро-кири нукъсан гьабулеб бугелъул. **ТIадегIанва Аллагь жив цIакъ бечедав вуго, нужер нафакъа-сахIалда хIажатав гьечIо. Нуж руго цIакъ пакъирал, Аллагьасул ﷻ цIоб рахIматалда хIажатал гIадамал.** Гьединал пакъирзаби нуж рукIиналъ Аллагьас ﷻ нужее маслахIат бугеб жо малъулеб буго ва Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабун нужерго рес рекъараб садакъа-хайрат гьабе, Аллагьасул ﷻ диналъе квер бакъиги гьабе боцIи-малалдалъун абун амро гьабулеб буго.

Нуж Аллагьасе ﷻ мутIигIлъиялдаса рахъани, гьесул амро тIубазе гьабиялдаса руссунги чIани, Алагьас ﷻ нужги нахъе рачун, нужер бакIалда цоги къавм гьабила: жал Аллагьасе ﷻ цIикIун мутIигIал ва гьесул амро тIубзе хехлъи гьабулел. Цинги гьел гIадамал нужеда релъаралги рукIине гьечIо. Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло ва Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал кьезе бахиллъулел рукIине гьечIо. Гьел нужедаса сахаватал рукIина, ва нужадаса Аллагьасе ﷻ хириялги рукIина.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьарайратидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ, хириял асхIабзабаца абуна: «Я расулаллагьи* صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ*! Щиб къавм бугеб гьеб Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *нижги нахъе рачун нижер бакIалда гьаризе бегьулел?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда аскIов гIодов чуIн вукIарав Салманул Фарисиясул гъажалда квер кIутIана ва жинца абуна: «Гъавги, гьасул къавмги буго. Гьаб исламияб дин зобалазда цIвабзада аскIоб букIараб аниги, гьенирги ун Фурсазул бахIарзаз гьеб дин босизе букIана»*-абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Гьаб аяталда жаниб нилъеда лъазе гьабулеб буго гьаб исламияб дин дунялалда тIад гIатIилъун, тIибитIун ине букIин, ва гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ кIудияб нигIмат букIин. Гьеб диналда жидеца халкъ ахIулел гIадамазе кIудияб ажро-кири щолелъул, гьел жидеца исламияб диналда халкъ ахIулел имамзабилъун рукIине рес лъугьулеб буго бокьараб ракьалда тIад ругел бокьараб миллаталъул гIадамазе.

Цо гIадамал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса руссана абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир дин гьелъие квербакъулел гIадамал гьечIого толеб гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас халкъазда гьоркьоса цIиял, батIиял гIадамал ццере рачулел руго жиндир диналъе квер бакъи гьабизе ва гьезие ажро-даражаги щвезе. Гьаб хIукму бичIарал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда халкъ ахIизе жидее ресги бугел цIаларал гIадамаз гьаб кIудияб нигIмат кодоса ине кин толеб? Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат бацIад гьабиялда тIад чIей гьабун, гьеб гIибадат гьабиялда цогидал гIадамалги ахIун кин жал хьвадуларел?!

Гьаб жигьадалъул бицун рештIизе гьабураб хирияб сураталъул ахираб аяталда жаниб жинда кантIизе кколеб берцинаб, гъваридаб хIикмат буго. Гьеб хIикмат буго: Жиндир чорхол сахлъи гьечIого, херлъун вукIун, яги сахлъи бугониги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабизе кодоб ярагъгун вахъизе жиндир бахIарчилъи гIоларев чиясе, яги гьеб бахIарчилъи гIуниги гьедин къватIив вахъине рес гьечIев чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бихьизе гьабулеб буго гьеб жигьад гьабулел гIадамазда бащадаб ажро жиндие щолеб цоги нух. Гьаб нух буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло боцIи-мал нафакъаде кьей. ТIадегIанав Аллагьасул каламалда жаниб жигьадалъул бицарал гIемерисел аятазда абулеб буго: «Жидер боцIи-малалдалъун ва жидер нафсаздалъун жигьад гьабулел гIадамал»-абун. Гьал аятаз баян гьабулеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло боцIи-мал нафакъаде кьейги жигьад гьаби букIин. Гьаб магIна баян гьабулел Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул

хIадисалги руго. Гьел хIадисал ццересел суратазда жанир гIемерал рицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьаби буго битIараб исламияб диналда гIадамал ахIиги, гьезда Къуръан хIадис ва шаргIияб гIелму малъиги. Гьеб диналда халкъ ахIиялъулги, гьезда Къуръан хIадис малъиялъулги хIасил букIине ккола гьел гIадамазда бичIине гьаби жиндие гIибадат гьабизе тIадав хан цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вукIин, кинабго лъикIлъиги, квешлъиги гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму къадаралдалъун букIин. Бищунго лагъзадерида гурхIулев, гьезул ахIиялъе жаваб кьолев, гьел лагъзадерица жинда дугIа ва хIели гьабизе бокьулевги гьев ТIадегIанав Аллагь вукIин бичIизе гьаби. Гьадинаб битIараб исламияб дин халкъалда лъазе гьабураб мехалъ гьел гIадамал Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIакъикъияб гIибадат гьабизе ругьунлъула ва жидее гьеб гIибадат гьабизе квалквал гьабулеб жоялдаса рикIкIалъизе, гьелдаса хвасарлъизе яхI бахъула.

Ниж Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда халкъ ахIулел гIадамал руго абун жидерго нафсазда цIаралги лъун, гьел гIадамал тIад вугев капурав ханасдаги гьесул къануназдаги мутIигIлъиялда жинца ахIулев чи живгоги къосарав, жинца цогидал гIадамалги къосизе гьарулев чи вуго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялдаги гIассилъун гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъе мутIигIлъизе бегьулеб бакI цониги гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас Къуръаналда жаниб гIемер рехсераб хIукму буго жиндир эбел-инсуе мутIигIлъе, гьезда данде щибго рагIи абуге абун. Гьеб хIукмуялъулги хIасил гьабун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абулеб буго: «Гьел эбел-инсуца нуж Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялда ахIулел ругони нуж гьезие мутIигIлъуге!»-абун. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиялда ахIи буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIги тун гIадамаз гIуцIарал къануназда мутIигIлъиялда халкъ ахIи.

ТIадегIанав Аллагьас жиндир битIараб диналда халкъ ахIулел гIадамазда гьоркьоса нилъги гьареги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабизе тавфикъги гьабеги.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату МухIаммадалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

48. Суратул ФатхI

سُورَةُ الفَتْحِ

Гьаб хирияб сурат буго Мадинаялда жиб рештIине гьабураб ва гьалда жанир рицунел масъалабиги шаргIиял ахIкамазда хурхарал руго.

Гьалда жаниб бицун буго Маккаялда аскIоб бугеб ХIудайбият абулеб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Къурайшиязулгун гьабураб сулхIалъул (маслахIат). Гьеб букIана гьижра гьабун хадуб анлъабилеб соналъ ва гьеб сулхI гьабуралдаса бай бихьун исламияб дин гIатIилъана, гьелъие бергьенлъабиги щвана. Макка шагьар бахъиги гьелдаса хадуб ккана. Гьеб Макка бахъаралдаса тIобанго исламияб дин бергьана абизе бегьулеб хIал лъугьана.

Гьединго гьаб сураталда жаниб жигьадалъул бицун буго, «БайгIату Ризван»-абун жинда цIар лъураб хириял асхIабзабаца аварагасе ﷺ *гьабураб къотIияльул бицун буго. Гьеб къотIи гьабун букIана хвезегIан аварагасе* ﷺ *квер бакъизе ва гьесда цадахъ чIезе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ахIараб мехалъ гьевгун цадахъ къватIире рахъичIел мунафикъзабазулги бицун буго. Хирияв аварагасе* ﷺ *бихьараб битIараб макъуялъул бицен гьабун буго. Гьеб макъу буго аварагги* ﷺ *асхIабзабиги Маккаялда жанир лъугьун щибго хIинкъи гьечIого ругелльун бихьи. Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рецц гьабулеб буго ва жал рацIадал, хириял асх1абзабазеги рецц гьабулеб буго.*

Гьаб сураталда цIар тун буго «Суратул ФатхI»-абун: цожо рагьиялъул, гьеб бахъиялъул бицунеб сурат абун, гьаб сураталъул байбихьудаго хирияв Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *Макка бахъизе букIиналдалъун рохел бицун «Дица дуе баянаб рагьи (бахъи) гьабуна»-абун бугелъул. Гьаб сураталъул хиралъи бицун г1алимзабаца абуна:*

Гьаб сурат хирияв аварагасда ﷺ *рештIине гьабуна ХIудайбияталдаса тIаде руссараб мехалъ. Гьаб сурат жинда рештIине гьабураб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «<u>Дида гьаб сардилъ сурат рештIине гьабуна, жиб дие хирияб бугеб гьаб кинабго дунялалдаса ва гьеб дунялалда жаниб бугеб жоялдасаги</u>»-абун.* Х1адис имам Бухарияс бицана. *Цинги аварагас* ﷺ *гьаб сурат цIалана.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ﴿١﴾

1. Х1акълъунго Дица дуе Макка шагьар рагьана жиб баянаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб рагьиялдалъун.

Дица дуе хIукму гьабуна МухIаммад ﷺ, мун дур тушбабаздаса бергьизе вукIиналдалъун. Гьаб къотIи буго Аллагьас ﷻ жиндие хирияв аварагасе ﷺ Макка рагьизе кIиго соналъ цебего гьабураб къотIи. Гьаб къотIи гьабураб ва гьаб сурат рештIизе гьабураб заман буго гьижраялъул анлъабилеб соналъул зулкъагIидат моцIалъ. Макка рагьи букIана гьижраялъул микьабилеб соналъ.

لِّيَغْفِرَ لَكَ ٱللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنۢبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُۥ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٢﴾

2. Дица дуе гьаб рохел бицунеб буго МухIаммад ﷺ, дур цересел ва хадуселги мунагьал чуризе.

Гьаб рагIи буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб хиралъи. Цереселги, хадуселги мунагьал чурана абураб рагIиялъул магIна буго, гьев хирияв авараг ﷺ жинца мунагь гьабуларев вукIин, жив Аллагьасе ﷻ тIагIат гIибидат гьабиялда тIад чIарав вукIин. **Аллагьас ﷻ дуе кьураб нигIматги тIубазабизе.**

Аллагьас ﷻ гьесие кьураб нигIматги буго гьев аварглъун гьави, гьесухъе хирияб къуръан рештIине гьабиги. Гьеб нигIмат тIубазе гьаби буго исламияб дин бергьизе гьаби ва Аллагьасул ﷻ дин ракьалда тIаде тIибитIизе гьаби.

Аллагьас ﷻ мун битIараб нухалдаги тIовитIизе. Дуда Аллагьас ﷻ вахIю гьабураб дин умматалъухъе щвезабун, гьел битIараб исламияб диналда тIоритIун, гьелдалъун гьел муъминзаби алжаналда лъугьулеб нухалда ритIун ккезе гьаризе.

وَيَنصُرَكَ ٱللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا ﴿٣﴾

3. Аллагьас ﷻ дуе квер бакъиги гьабизе мун кIодо гьавулеб ва дур тушбаби гIодогIан гьарулеб квербакъи гьабиялъ.

Гьеб квербикъиялдалъун дуе дунялалъулги ахираталъулги хиралъи щолеб.

هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ فِى قُلُوبِ ٱلْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوٓا۟ إِيمَٰنًا مَّعَ إِيمَٰنِهِمْ ۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٤﴾

4. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца муъминзабазул рекIелъ хIалхьей ва гIодоре риччай рештIине гьабурав. Гьезул иман жинца жегиги цIикIине гьабизе. Гьев Аллагьасул ﷻ боял

руго зобалаздаги ракьалдаги ругел боял.
ГIадамазул боял рукIа, Малаикзабазул боял рукIа, хIайваназул боял рукIа. Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ боял руго жинца жинда гIассилъарал гIдамазе гIазаб гьабизе ритIунел гьуралги, накIкIалги, зоб гъугъай, ракь багъариги. Гьединал боял гIемерал руго ТIадегIанав Аллагьасул. Ибну Касир абулев гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагьасда кIолаан цохIо малаикги витIун гьаб ракьалда тIад бугеб чIагояб жо ва гIатIгояб жо цохIо лахIзаталъ хвезабизе ва бакъвазе гьабизе. Киниги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIикмат кIудияб букIун гьес жиндир лагъзадерида тIад жигьад гьаби фарз гьабуна ва хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе жалго гIадамал риччана. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амру тIубарасе алжан насиб гьабизе, жинда гIассилъарасе жужахIги хIалал гьабизе. **ТIадегIанав Аллагь жиндир пишабазулъ хIакимия вуго.** Цо мунфагIат гьечIеб, жинда жаниб маслахIат гьечIеб жо гьес гьабуларо. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жиндир махлукъалъул киналго ахIвалал жинда лъалев вуго ва гьезул тадбир гьабулевги вуго.**

لِّيُدْخِلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عِندَ ٱللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٥﴾

5. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиндир лагъзадерида жигьад фарз гьабуна Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъурал ва гьесул амруялда нахърилъларал бихьиналги руччабиги алжаналда жанир лъугьизаризе. Жидеда жанисан гIорал чваххулел,** жидер пихъал тIагIамал ахазда жанир рукIуна гьел муъминзаби **ва даимго гьел алжаназул нигIматазулъ рукIуна.**
Гьал муъминзабаздаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **мунагь-хатIаъги тIаса ине гьабула. Гьаб алжаналда лъугьизе гьари ва мунагь хатIаъ тIаса ине гьаби Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан бугеб кIудияб цIоб рахIмат буго ва абадияб бахьи буголъиги буго.**

وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ ظَنَّ ٱلسَّوْءِ ۚ عَلَيْهِمْ دَآئِرَةُ ٱلسَّوْءِ ۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

6. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жигьад фарз гьабуна жинца мунафикъал бихьиназе ва руччабазе гIазаб гьабизе, гьединго жидеца Аллагьасдехун** جَلَّجَلَالُهُ **ширк гьабулел бихьиназе ва руччабазе гIазаб гьабизе. Жидеца Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **хIакъалъулъ квешаб пикраби гьарулел ва гьересиял харбалги рицулел.**
Кинабго квешлъи ва гIазаб ахираталда гьезда тIаде сверизе буго. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **ццим бахъи ва гьесул лагIнатги буго жидее.**

Гьезие хIадурун жагьаннамаги буго. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха жидее гьеб жагьаннама!

وَلِلَّهِ جُنُودُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٧﴾

7. ТIадегIанав Аллагьасул руго зобалаздаги ракьалдаги ругел киналго боял! Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав,** жинда гIассилъараздаса ццим босизе кIолев.

Жиндир кинабго амроялъулъ хIакимиявги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **.** Жинда гIассилъарал гьалаг гьари хех гьабуларев, гьез тавбо гьабилародай абун гьезие гIазаб гьаби жинца нахъе бахъун толев.

إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго Дица мун витIун вуго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, къиямсеб къоялъ кинабго халкъалъе дуца нугIлъи гьабизелъун.** Гьезухъе аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рачIана, гьел хIакъаб диналдаги ахIана абун.

Гьаб дур умматалъул муъминзабазда алжаналдалъун рохелги бицине, гьеб умматалъул гIассиял-пасикъал гIадамазе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъиги кьезе.

لِّتُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ ۚ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

9. Дица нужеда расул витIун вуго я гьал гIадамал, нужеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул расуласдаги иман лъезе.** ХIакъаб иман лъеялъ, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, жинда ракI чIараб.

Нужеца гьев расул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **кIодо гьавун гьесул хIурматги гьабизе, гьесул адаб гьабун гьесул амро кIодо гьабизе. Нужеца Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **радалги къассиги тасбихIги гьабизе.** Нужеда кидаго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалда вукIине нужеца, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIодо гьавун ва вацIад гьавун рехсезе.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ ٱللَّهَ يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ۚ فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَٰهَدَ عَلَيْهُ ٱللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

10. Х1акълъунго жидеца дуе байгIат гьабулел асхIабзаби руго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жидеца Аллагьасеги** جَلَّ جَلَالُهُ **байгIат гьабулел.**

Мун вугелъул Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вакил гьел асхIабзаби диналда ахIизе витIарав. Гьез дуе гьабураб къотIи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къотIи букIуна, гьез дуе хиянат гьабуни гьеб хиянатги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб букIуна. **ТIадегIанав Аллагьасул квер буго гьезул кверазда тIад.** Гьел асхIабзабаца

аварагасул ﷺ кверги босун байгIат гьабураб мехалъ гьеб байгIат Аллагьасе ﷻ гьабураб буго. Гьев Аллагь ﷻ гьезул гIамал бихьулев вуго, гьез бицунеб жо жинда рагIулевги вуго. **Гьеб къотIи щив чияс хвезе гьабуниги, гьеб къотIи хвезабиялъул зарал гьев чиясул нафсалъе буго.** Гьес жиндие щолеб кIудияб ажро хвезе гьабидалго, жинца Аллагьасе ﷻ гьабураб къотIи хвезабун. **Жинца Аллагьасе ﷻ гьабураб къотIи тIубазе гьабурав чиясе Аллагьас ﷻ цIакъ кIудияб ажро кьела.** Абадияб алжан кьела ва алжаналда вукIадго Аллагь ﷻ вихьиги ризкъилъун гьабила.

Гьаб ХIудайбияталда гьабураб сулхIалъул бицунел гIемерал хIадисал руго. Гьезул къокъаб хIасил буго гьаб хадуб рехсараб жо: Гьижра гьабун хадуб анлъабилеб соналъул зулкъагIидат моцIалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гIумра гьабизе къасдалда Мединаялдаса вахъун Маккаялдехун ана. Гьевгун цадахъ азаралда анкьнусго, яги азаралда шунусго асхIаб вукIана. Гьезда гьоркьов лъабнусго чи чуязда рекIаралги рукIана.

Маккаялда аскIор щун ХIудайбият абураб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв аваргги гьесул асхIабзабиги рештIана хIохь бахъи гьабизе, сордоги базе. Гьениб цо гъуй букIана. Гьеб гъуялъул лъим хекого тIагIана ва гIадамал къечезе лъугьана. Гьеб хабар аварагасда ﷺ лъараб мехалъ гьес тIалаб гьабуна дагьабгIаги лълъим бугев чиго гьечIиш абун. Цодагьаб лъим жаниб бугеб цIарагI (посуда) жиндихъе босун бачIидал Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб лъималдалъун какие чурана ва гьеб жинца какие чурараб лъим гъуялда жаниб тIуна. Гьеб гъуй ццебеккун букIараб хIалалъ лълъел цIуна ва кигIан тIаса босаниги дагьлъулебги букIинчIо.

Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIаб жинда аскIов ахIана ва гьесда абуна: «Мун Маккаялъул Къурайшиязул церехъабазухъе а, ва дуца гьезда бице нилъ гIумра гьабизе рачIун рукIин, рагъ гьабизе рачIун гьечIеблъи»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абуна: «Я расулаллагьи! Дун хIинкъун вуго Къурайшияз дун къабул гьавиларо абун. Гьеб Маккаялда дие цIуни гьабулев чиги гьечIо. Гьезда лъала дие кин жал рихарал ругеб ва кинаб тушманлъи дир гьездехун бугеб. Дица дуе вихьизе гьавила гьенив витIине дидаса мустахIикъав чи. Гьев вуго ГIусман ибну ГIафан. Нилъеца гьев витIила Абусуфянихъе ва цогидал Къурайшиязул церехъабазухъе, гьезда бицине нилъ КагIба рукъалда зиярат гьабизе рачIун ругеблъи ва гьеб кIодо гьабизе рачIун ругеблъиги»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIаб витIана Маккаялда. Гьесие божилъи гьабуна СагIид ибну ГIасс абулев чияс ва гьев Абусуфянил рукъов щвана. ГIусман асхIабас жиндир мурад бицараб мехалъ Къурайшазул ханзабаз абуна: «Дуе бокьани мун КагIба рукъалде тIаваф гьабизе а»-абун. ГIусман асхIабас абуна: «Дица гьеб КагIба рукъалда тIаваф гьабиларо Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас тIаваф гьабун хадуб гурони»-абун.

Къурайшияца ГIусман асхIаб жидеда аскIов чIезе гьавуна, ХIудайбияталда тIаде вуссун витIичIого. Аварагасдаги ﷺ асхIабзабаздаги хабар щвана гьел Къурайшияца ГIусман асхIаб чIван вуго абун. Гьеб хабар жиндихъе щвараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нилъ гьаб бакIалдаса нахъе инаро гьеб къавмалда рагъ гьабичIого»-абун.

Цинги хирияв аварагас ﷺ асхIабзаби رضي الله عنهم ахIана байгIат гьабиялда. Гьеб букIана «БайгIату Ризван»-абун жинда цIар лъураб ХIудайбияталда цо гъветIалъул рагIдукь аварагги ﷺ гIодов чIун гьесие асхIабзабаца رضي الله عنهم: «ХвезегIан рагъила ниж авараггун ﷺ цадахъ»-абун гьабураб къотIи. Цо гIалимзабаца абуна: «Рагъдаса лъутиларо ниж»-абун гьабуна гьеб къотIи абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас *«БайгIатул Ризван» гьабулеб мехалъ ГIафанил ГIусман Маккаялда ун вукIана. Аварагас* ﷺ *абуна: «Я дир Аллагь! ГIусман вуго Аллагьасул* جل جلاله *ва Аллагьасул расуласул* ﷺ *хIажат тIубазе витIун арав»-абун. Цинги аварагас* ﷺ *жиндир цояб квер цогидаб квералде тIаде кьабуна ва жинца абуна: «гьаб буго ГIусманил байгIат»-абун. ГIусман асхIабасе аварагас* ﷺ *гьабураб байгIат цIакъ къимат кIудияб ва хирияб байгIат букIана»*-абун. ХIадис Байгьакъияс бицана.

Гьеб къоялъ киналго асхIабзабаца байгIат гьабуна цохIо чияс хутIизегIан. Гьев чиги Алжаду ибну Къайс вукIана. Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьеб къоялъ гъветIалда гъоркь байгIат гьабурал гIадамазул цониги чи жужахIалда лъугьуларо»-абун.

Гьеб байгIат гьабун хадуб Маккаялъул Къурайшиязда байгIат гьабиялъул хабар рагIана ва жал хIинкъана рагъ гьабизе. Къурайшияз аварагасухъе расулал ритIун сулхI (маслахIат) гьаби тIалаб гьабуна. Аварагас ﷺ гьезул гьари къабул гьабун маслахIат гьабуна. Гьеб

маслахIат букIана гьаб соналъ аварагги ﷺ асхIабзабиги رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ Маккаялда жанир лъугьинчIого тIаде руссун ине ва тIасияб соналъ гьел гIумра гьабизе рачIине. Лъабго къоялъ Маккаялдаги рукIун цинги тIаде руссун инеги. Цогиги гIемерал шартIал рукIана гьеб маслахIаталъул. Цо-цо асхIабзабазе цIакъ захIмалъун букIана гьеб ХIудайбияталдаса нахъе руссун ин. Гьаб сулхIалъул хабар нилъеца хадубги бицине буго гьабго сураталда жаниб иншаАллагь.

سَيَقُولُ لَكَ ٱلْمُخَلَّفُونَ مِنَ ٱلْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَآ أَمْوَٰلُنَا وَأَهْلُونَا فَٱسْتَغْفِرْ لَنَا ۚ يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ ۚ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًۢا ۚ بَلْ كَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾

11. Мун тIаде вуссун Мадинаялда щвараб мехалъ **мунгун цадахъ ХIудайбияталда рачIичIого Мадинаялда чIарал агIрабаца, жидер иман загIипал ва мунафикъал гIадамаз дуда абизе буго: «Валлагьи ниж машгъул гьаруна мунгун цадахъ рачIиналдаса нижер хъизаназ ва магIишаталъ. Дуца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гьаре нижедаса тIаса лъугьа»-абун. Гьезул мацIаз абулеб буго гьезул рекIелъ гьечIеб жо.**

Гьез дуда гьереси бицунеб буго. Гьел нужгун цадахъ рачIинчIого чIун рукIана хIинкъун, гьезул ракIалдаги кколеб букIана Къурайшияца нужги чIвалин ва тIокIал тIад руссун нуж Мадинаялдаги рачIиларин абун.

Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ **: «Нагагь ТIадегIанав Аллагьасе бокьун бугони нужее цо мунфагIат гьабизе, яги цо зарал гьабизе щив чиха вугев жинда гьеб иш нахъе чIвазе кIолев?** Щивниги чи гьечIо. Нуж рукъор рахчун чIана абун хвалдаса хвасарлъуларо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьун букIарабани нуж регун ругеб босадаго кIола Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ нуж чIвазе гьаризе. **ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб гIамал ва бицулеб хабар.**

بَلْ ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَنقَلِبَ ٱلرَّسُولُ وَٱلْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰٓ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِى قُلُوبِكُمْ وَظَنَنتُمْ ظَنَّ ٱلسَّوْءِ وَكُنتُمْ قَوْمًۢا بُورًا ﴿١٢﴾

12. Нужеда ракIалда ккана Аллагьасул расулги ﷺ **ва муъминзабиги тIокIал жидер агьлоялде тIаде руссинаро абун. ЩайтIаналъ нужер ракIазе гьединаб пикру бокьизе гьабуна ва нужеца цIакъ квешал пикрабиги ракIалда ккун рукIана.**

Гьел асхIабзаби Къурайшаца чIван тIагIизе гьарила абун ракIалда ккун букIана нужеда. **Нуж руго Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор цIакъ квешал,**

гьесул цщим бахъи ва гIазаб нужее тIалъараб къавм.

وَمَن لَّمْ يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ فَإِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

13. Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ**, гьесул расуласдаги иман лъоларел гIадамазе хIакълъунго ТIадегIанав Аллагьас жужахIалъул гIазаб хIадурун буго.**

وَلِلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٤﴾

14. Киналго зобалазулги ракьалъулги ханлъи буго цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ**. Гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб гьабула жиндие бокьарав чиясе ва гьес мунагьалги чурула жиндие бокьарав чиясул. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуголъана жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев.**

سَيَقُولُ ٱلْمُخَلَّفُونَ إِذَا ٱنطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ ۖ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا۟ كَلَٰمَ ٱللَّهِ ۚ قُل لَّن تَتَّبِعُونَا كَذَٰلِكُمْ قَالَ ٱللَّهُ مِن قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۚ بَلْ كَانُوا۟ لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

15. Гьел ХIудайбияталда рачIинчIого чIарал гIадамаз нуж гъазаватги гьабун гъанимат (давла) бакIаризе араб мехалъ абизе буго: «Нижги риччанте нужгун цадахъ рачIине»-абун. Нижги рагъизе руго нужгун цадахъ. **Гьезие бокьун буго ТIадегIанав Аллагьас гьабураб къотIи хвезабизе, гьесул калам хисизе гьабизе.**

КъуртIуби абулев гIалимас абуна: «ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахIю гьабун лъазе гьабун букIана ХIудайбияталдаса тIаде руссараб мехалъ Хайбаралда ине руго нуж, гьенир бергьинеги руго ва гьеб Хайбаралъул гъанимат гьаб ХIудайбияталда рукIарал асхIабзабазе гурони щвезеги гьечIо абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазе гьабураб къотIи букIана гьаб гьел Маккаялда щвечIого, КагIба рукъалда тIаваф гьабичIого тIаде руссун, ракI къварилъун рукIиндал. Гьаб къотIиги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугIжизат букIана: Гьаб сурат рештIине гьабун букIиндал ХIудайбияталдаса тIаде руссун рачIулаго Мадинаялда щвечIого нухдаго ругеб мехалъ.

Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Нуж нижеда цадахъ рачIизе гьечIо! Гьеб Хайбаралъул гъанимат ХIудайбияталда рукIарал асхIабзабазе букIине буго абун Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **цебекунго гьабураб къотIи буго»-абун. Гьел гIадамаз нужедахун абизе буго: «Гьеб жо Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIукму гьечIо. Гьеб буго нужеца нижедехун хIал хъублъи гьабун нужецаго гьабулеб хIукму»-абун**. Гьезул рагIи нахъе чIван ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Гьеб къавм буго жидее**

дунялалъе маслахIат бугеб жо гурони бич1чIунарел гIадамал»-абун.

Маккаялда аварагги ﷺ асхIабзабиги رضي الله عنهم унеб мехалъ гьел мунапикъзаби гьезда цадахъ ине разилъун рукIинчIо гьеб сафар букIиндал Аллагьасе ﷻ гIоло КагIба рукъалда тIаваф гьабизе абун бухьараб. Жегиги хIинкъиги букIана Маккаялъул мушриказ рагъ гьабун къварилъи щвеялдаги. Гьенисан сах-саламат тIаде руссунги рачIун Хайбаралда гъазават гьабизе унеб мехалъ гьел мунафикъал гIадамазул хьул лъуна гьениб бергьенлъи щвеялда ва гьенисан гъанимат щвеялдаги. Гьеб дунялалъул нигIматалъе гIоло гьез абуна нижги риччанте нужгун цадахъ гьеб гъазаваталда абун.

ТIадегIанав Аллагь жинда балъгоябги, загьирабги жо лъалев вугелъул гьезул букIинесеб къисса аварагасда ﷺ бицана гьев Мединаялда щвеледего ццебе.

قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ ٱلْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُو۟لِى بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَٰتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ۖ فَإِن تُطِيعُوا۟ يُؤْتِكُمُ ٱللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِن تَتَوَلَّوْا۟ كَمَا تَوَلَّيْتُم مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾

16. Гьел XIудайбияталда рачIинчIого чIун рукIарал гIадамазда дуца абе МухIаммад ﷺ : «Нуж хадур ахIизе руго жидер къуват-гуч бугел къавмазда гъазават гьабизе. Гьезда нужеца рагъги гьабун нужер диналда руссине гьарила гьел, яги гьел рагъго гьабичIого нужее мутIигIлъизеги бегьила. Гьеб рагъ гьабизе ахIараб мехалъ нуж аварагасе ﷺ мутIигIлъани Аллагьас ﷻ нужее лъикIаб ва берцинаб ажро кьезе буго:

Дунялалъул рукъоб бергьенлъиги гъаниматги кьезе буго, ахираталда алжанги кьезе буго. **Гьеб ахIиялъе мутIигIлъичIого нуж мугъбан руссани доб Х1удайбияталда ине ах1араб мехалъ мугъбан руссарал гIадин, цинги нужее Аллагьас ﷻ цIакъ гучаб жинца ц1акъ унтизабулеб гIазабги гьабизе буго»-абун.**

لَّيْسَ عَلَى ٱلْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى ٱلْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى ٱلْمَرِيضِ حَرَجٌ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ وَمَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

17. Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабизе къватIире рахьа абун ахIараб мехалъ гьеб ахIиялъе жаваб кьезе кIвечIев беццав чиясе мунагь гьечIо, рекъав чиясеги мунагь гьечIо цоги щиб бугониги унти бугев чиясеги мунагь гьечIо. Т1адег1анав Аллагьасе ﷻ мутIигIлъарал ва гьесул расуласеги мутIигIлъарал гIадамал Аллагьас ﷻ алжаналда жанир лъугьизе гьарула: жидеда жаниса лъарал ва гIорал чвахулел бечедал ахал, ва берцинал

нигIматал ругел.

Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ **аварагасеги** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **мутIигIлъичIого, гьез ахIараб мехалъ гъазават гьабизе рахъичIого мугъбан руссарал гIадамазе Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **цIакъ гучаб, жинца унтизе гьабулеб гIазаб гьабизе буго.**

*لَّقَدْ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنِ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ ٱلشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَٰبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь разилъана жидеца дуе байгIат гьабулел муъминзабаздаса ХIудайбияталда гъветIалъул рагIадалда гъокь мун вугеб гIужалъ.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **лъана гьел муъминзабазул рекIелъ бугеб ритIухълъи ва къотIи тIубазе бугеб къасд.**

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гьел муъминзабазда хIалхьей ва ракI парахалъи рештIине гьабуна ва гьезие Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жиб гIагардаго бугеб бергьенлъиги кьуна.** Хайбар бахъана ва гьелъул гъаниматал щвана. Ахираталда гьезие алжаналъул нигIматал рукIине руго.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾

19. Хайбаралдаса гьел муъминзабазе гIемерал гъаниматалги кьуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ**. Гьелдаса бай бихьун муъминзабазе гIемераб бергьенлъи ва гъаниматал кьуна.**

ХIакълъунго Аллагь вуго жиндир гуч бергьарав ва жиндир гIелму-хIикмат камилав.

وَعَدَكُمُ ٱللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِۦ وَكَفَّ أَيْدِيَ ٱلنَّاسِ عَنكُمْ وَلِتَكُونَ ءَايَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٢٠﴾

20. ТIадегIанав Аллагьас нужее жегиги гIемерал гъаниматал къотIи гьабулел руго я гьал муъминзаби! Нужеца гьел росизе руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **диналъе гIоло гъазаваталги гьарун. Гьаб Хайбаралъул гъанимат Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужее хекого кьуна.** ГIемер рагъ гьабичIого ва гIемераб гIакъубаги бихьичIого.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **капурал гIадамазул кверал ккуна нужее зарал гьабиялдаса.** Гьеб Хайбаралъул агьло ва гьезулгун цо-цае кумек гьабизе къотIи бугел къавмалги хIинкъана муъминзабазда рагъ гьабизе. **Гьал кIудиял бергьенлъаби Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужее кьуна гьел гIаламаталлъун рукIине муъминзабазе Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ритIухъав расул вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел. Гьев аварагасдалъун** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **ва гьесие кьурал гIажаибал**

гьунараздалъун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужги тIоритIизе битIараб исламияб диналда.

Нужедаса хадур ругел муъминзабазеги далиллъун букIине ТIадегIанав Аллагь жиндир къотIи тIубазе гьабулев вукIиналъе ва жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабураб мехалъ гьезие дунялалъул рукъоб бергьенлъиги гъаниматги щвезе букIиналъе ва ахираталда алжанал рукIине рукIиналъеги.

وَأُخْرَىٰ لَمْ تَقْدِرُوا۟ عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ ٱللَّهُ بِهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾

21. Цогиги кIудияб бергьенлъи буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее кьураб. Нужер гьелда хIалги кIозе букIинчIеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ квер бакъиялдалъун гурони. Гьаб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ муъминзабазда Макка бахъизе букIиналдалъун рохел бицулеб заман.

ХIакълъунго Аллагь гьеб бергьенлъи нужее кьеялъе кинабго рахъалъан хIадурав вуго. Гьеб Макка бахъи ва гьеб нужее букIине букIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго. **Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев.**

Жиндие бокьараб жо бокьухъин гьабулев, гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв БетIергьан. Гьев БетIергьан Аллагь жиндие рокьулел муъминзабазе квер бакъизе ва гьезие бергьенлъи кьезе хIал кIолев вуго. Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ аварагасулги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тушбаби къезаризе ва шушах рихизаризе кIолев вуго. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир муъминал лагъзадерие гьезда ракIалдаго гьечIеб бакIалдасан ризкъи кьола ва гьезул божиго гьечIеб мехалъ бергьенлъиги кьола.

Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолъиялда камилаб хIалалъ иман лъун хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабизе муъминчи хIинкъуларо. Киналго сабабалги рекъезе гьарун тушманасдаса бергьичIого ресго щиб абун хIадурлъун рагъ гьабизе рахъарал гIадамалги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ квер бакъичIони рагъда бергьунаро. Рагъда бергьиги, къейги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралда рекъон букIула. Гьеб гъазаваталда къватIире рахъи яги рахъун гутIи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзадерил гIамал буго. Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие гьабизе букIинги хIакъаб жо буго. Гьаб бицараб жо тасдикъ гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

وَلَوْ قَٰتَلَكُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوَلَّوُا۟ ٱلْأَدْبَٰرَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾

22. Гьел капурзабаца нужеда рагъ гьабун букIарабаниги гьел нужедаса лъутун, тIурун ине рукIана. Цинги гьезие квербакъи гьабулев ва гьезие валилъи гьабулев щивго чиги вукIине вукIинчIо.

Гьаб амро гьадин бугониги ТIадегIанав Аллагьас жиндир хIикматалда рекъон ХIудайбияталда сулхI гьабуна ва Маккаялъул мушрикалги муъминзабиги цоцазул би гIодобе тIеялдаса цIунана.

سُنَّةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِي قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلُۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ ٱللَّهِ تَبۡدِيلٗا ٢٣

23. Гьаб рехсараб хIукму (жиндир аварагасе ва муъминзабазе бергьенлъи кьей, капурзаби къезе гьариги) Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нух ва къагIида буго цересел умматазулъго жиб букIараб. Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нух хисизабизе кIолев чи дуда кидаго ватизеги гьечIо.

وَهُوَ ٱلَّذِي كَفَّ أَيۡدِيَهُمۡ عَنكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ عَنۡهُم بِبَطۡنِ مَكَّةَ مِنۢ بَعۡدِ أَنۡ أَظۡفَرَكُمۡ عَلَيۡهِمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرًا ٢٤

24. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер БетIергьан, Маккаялда аскIор ругеб мехалъ гьел мушриказул кверал жинца ккурав нужее зарал гьабиялдаса ва нужер кверал гьел мушриказдасаги ккурав нужеца гьезда масжидул хIарамалда аскIоб рагъ гьабиялдаса, нужер гьел мушриказда кверщел батун букIун хадуб.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуголъана нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулев.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ХIудайбият абулеб бакIалда Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва асхIабзаби ругеб мехалъ сардилъ тIаде кIанцIун гьезие гъара (хIила) гьабизе ва гьел чIвазе жал ургъарал мушриказул лъабкъоялда анцIгоялдаса гIемерал гIадамал жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабазе ккквезе щвана. Гьел аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ рачун рачIараб мехалъ, аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьездасан тIаса лъугьун, гьел нахъе риччазе хIукму гьабуна. Гьелдаса хадуб ХIудайбияталъул сулхIги гьабуна.

هُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّوكُمۡ عَنِ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ وَٱلۡهَدۡيَ مَعۡكُوفًا أَن يَبۡلُغَ مَحِلَّهُۥۚ وَلَوۡلَا رِجَالٞ مُّؤۡمِنُونَ وَنِسَآءٞ مُّؤۡمِنَٰتٞ لَّمۡ تَعۡلَمُوهُمۡ أَن تَطَـُٔوهُمۡ فَتُصِيبَكُم مِّنۡهُم مَّعَرَّةُۢ بِغَيۡرِ عِلۡمٖۖ لِّيُدۡخِلَ ٱللَّهُ فِي رَحۡمَتِهِۦ مَن يَشَآءُۚ لَوۡ تَزَيَّلُواْ لَعَذَّبۡنَا ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ٢٥

25. Гьел мушрикал рукIана жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал ва нуж Маккаялда жанир рачIун кагIба рукъалда тIаваф гьабиялдаса жидеца нахъе чIварал. Гьединго жидеца нахъе чIварал Маккаялъул мискинзабазе гьан бикьизе абун гьел муъминзабаца цадахъ бачун бачIараб боцIи гьел мискинзабахъе щвеялдаса. Гьел мушриказул диналда рекъонги цIакъ квешаб ва къабихIаб гIамал букIана гьеб:

КагIба рукъалде тIаваф гьабизе гIадамал гьукъи ва Маккаялъул мискинзабазе бикьизе бачIараб боцIи гьезухъе щвезе биччан гутIиги.

Гьеб Маккаялда жанир нужеда жал лъаларел, жидеца иман лъурал бихьиналги руччабиги рукIинчIелани. Нужеда гьел лъачIого гьел чIван нуж кIудияб мунагьалъулъ кколел. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее изно кьезе букIана Маккаялда жанир лъугьун гьел мушриказда рагъ гьабизе.

Нуж Маккаялда жанир лъугьун рагъ гьабиялдаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нахъе чIвана: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие рокьарал гIадамал жиндир рахIматалъулъ лъугьизе гьаризе гIологи. ХIакъикъаталдаги гьеб ХIудайбияталъул сулхI гьабун хаду Маккаялъул агьлоялдаса гIемерал гIадамал исламияб диналда рачIана ва жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квер бакъи гьабулеллъунги хьвадана.

Гьел мушрикалги муъминзабиги Маккаялда жанир цоцадаса батIалъун рукIарабани ва муъминзабазе зарал ккела абун хIинкъиги букIинчIебани Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел мушриказе цIакъ гучаб гIазаб гьабизе букIана.

إِذْ جَعَلَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَعَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ ٱلتَّقْوَىٰ وَكَانُوٓا۟ أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

26. Маккаялъул капурзабаца жидер ракIазулъ муъминзабаздехун квешаб хIал хъублъи гьабураб мехалъ ва гьез жидер жагьилияб чIухIиги, гIамалкIодолъиги загьир гьабураб мехалъ, ТIадегIанав Аллагьас жиндир расуласул рекIелъ гIодов виччай ва сабро буголъи рештIине гьабуна.

Муъминзабазул ракIалги аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъиялда ва гьесул хIукмуялда разилъиялда чIезе гьаруна ва гьел киналго; «Лаилагьа иллаллагьу МухIаммадун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ расулуллагьи»- абураб калимаялда чIезе гьаруна.

Гьеб буго унго-унгоял муъминзаби жинда чIолеб, гьезул Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи ва гьесул расуласе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъи загьир гьабулеб калима. Муъминчиясда тIаде цо къварилъи бачIараб мехалъ, гьесда сверухъ балагьалги лъугьараб мехалъ, жинца гьаб рагIиги абун, гьелъул хIакъикъияб магIнаги рекIелъ жаниб лъугьизе гьабун жив Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласда вуссараб мехалъ, гьев муъминчиясе дунялалъул киналго къварилъаби кIочон тола ва кинабго жинда тIаде бачIунеб амро: лъикIаб букIа, квешаб букIа, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан букIин лъан, гьев сабруялда вуссула.

Гьал муъминзаби рукIана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее цIоб рахIмо гьабизе

мустахIикъаллъун ва гьелъие агьлолъунги. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, гьесул расул ритIухъ гьавун, гьесул диналъул ахIкамал тIаде росун рукIиндал, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие дунялалда ва ахираталда лъикIлъи бугеб хIукму гьабуна. **XIакълъунго Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго.** Жинца гьабулеб хIукмуги гьеб хIукмуялъул киналго рахъал лъан, гьелъул авалалъул ва ахиралъул маслахIат лъан гьабулев вуго.

Гьаб XIудайбияталда гьабураб сулхIги гьелъул загьираб рахъ бусурбабазе квешаб бугин кколеб букIана, амма гьеб сулхI гьаби исламияб дин бергьизе ва загьирлъизе бай бихьиялъе сабаблъун ккана.

Гьаб аяталда жаниб жиндир бицен гьабураб мушрикаца гьабураб гIамал кIодолъи ва жагьилияб чIухIи букIана гьел мушриказулгун сулхI гьабун хъвалеб кагъат хъвазе байбихьараб бакIалда мушриказ ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ﴾-абураб рагIи хъвазе биччан гутIи. Хадуб «МухIаммадун رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ расулуллагьи»-абураб рагIи хъвазе биччан гутIиги. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьел мушриказ гьабураб гIамал кIодолъиялъе саброялдалъун жаваб гьабуна. Гьев хирияв авараг وَسَلَّمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ вукIана жиндир киналго гIамалал ТIадегIанав Аллагьасул вахIюялда рекъон гьарулев. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун гьабулеб сулхI букIана гьаб XIудайбияталъул сулхIги.

Гьаб сулхIалъул къиса тIубазе гьабун, дагьабги баян бицун кIалъазе къотIи гьабун букIиндал, гьеб баян бицулеб буго ибну Касирица рицарал хIадисазул къокъабго хIасилги гьабун.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: «Жидеда Аллагь разилъаял Алмисвар ибну Махраматица ва Марван ибну XIакамица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг X1удайбияталъул сулхI гьабураб соналъ гIумра гьабизе къасдалда къватIиве вахъун вукIана, гьесул рагъ гьабизе къасд букIинчIо. Гьев авараггун وَسَلَّمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ цадахъ анкьнусго асхIабги вукIана, лъабкъоялда анцIго вараниги букIана Маккаялъул агьлуялъе садакъаялъе хъун гьан бикьизе рачарал.

«ГIасфан»-абураб бакIалда авараг وَسَلَّمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ ва асхIабзаби щвараб мехалъ, гьесда данде вачIана Бишру ибну Суфян абулев чи ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Къурайшиял мун вачIулев вукIинги лъан дуда рагъ гьабизе къватIире рахъун руго. Жидеца гъалбацIазул цIакалги тIаде ретIун, мун маккаялда жанив лъугьизе теларо абун гьаялги гьедун, рагъуе хIадурун руго. Халид ибну Валидги вуго чода рекIаразул къукъаги бачун «КурагIал гъанам»-абулеб бакIалда чIун»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Вай жидеда балагь щваял Къурайшиял! Жал рагъалъ кванан тIагIаял! Гьел Къурайшиязе бугеб къвариъи щиб бугеб дун цоги гIадамал диналда ахIизеги, гьезулгун рагъ гьабизеги регIизе тани. Гьел цогидал гIадамаз дун чIвани Къурайшиязул мурад тIубалаан. Дун бергьани гьел Къурайшиялги исламияб диналда лъугьилаан жидее щибго заралги гьечIого. Валлагьи дица гьел Къурайшиязда жигьад гьабизе буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дун жиндалъун витIараб диналъе гIоло, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дие гьезда тIад бергьенлъи кьезегIан яги гьел Къурйшиял нахъе хутIизегIан (дун хвезегIан)»-абун.

Хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жал унеб нух хисизе гьабун «хIудайбият»-абулеб рахъалдехун ине рукIин лъазе гьабуна. Гьедин унаго «Саниятулмурар» абулеб бакIалде щвараб мехалъ аварагасул صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ варани гIодобе чIана. АсхIабзабаца абуна: Гьеб варани свакан гIодобе чIараб буго абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъаб варани свакан гьечIо, гьелъул свакалеб тIабигIатги гьечIо. Гъаб варани гIодобе чIезе гьабуна пилазул (слонал) боял Маккаялда жанир риччачIого гIодоре чIезе гьарурав Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ . Валлагьи дихъе Къурайшиял рачIани жидеца гурхIел-рахIмо ва рекъел тIалаб гьабун, дица гьезие гьеб гьарараб жо кьезе буго»-абун.

Цинги аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб бакIалда рештIен гьабизе амро гьабидалго цо асхIабзабаца абуна: «Я расулаллагьи! Гьаниб лъим гьечIо, нилъ кин гьанир чIолел абун. Аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир таргьа (сумка) рагьун цо чIор къватIибе бахъана ва гьеб чIор цо бакъвараб гъуялда жаниб лъе абун абуна. Гьеб чIор цо гъуялда жаниб лъураб мехалъ гьеб гъуй лъалъималъул цIуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва асхIабзаби гьеб бакIалда гIодоре рештIун хIалхьараб мехалъ аварагасдехун صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ божилъиялда рукIарал ва гьесие хиянат гьабичIел «ХузагIат» кьибилалъул Будайл ибну Варкъаъ абулев чи вачIана цо гIадамалгун цадахъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIал цIехезе. Гьесдаги аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана жив асхIабзабигун цадахъ КагIба рукъалда зиярат гьабизе вачIарав вуго абун. Гьев Будайл ибну Варкъаъ Маккаялде ун, гьес Къурайшиязда абуна: «Нуж щакдарулел руго МухIаммадил صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъалъулъ. Нуж щакдаруге. Гьев вагъизе вачIун гьечIо, гьев зиярат гьабизе вачIун вуго»-абун. Къурайшияз абуна: «Валлагьи гьев МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьиларо нижер разилъи гьечIого, нижеца гIарабиял кIалъазе теларо МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нижедаса бергьун вуго!»-абун.

Цинги Къурайшияз Микраз ибну ХIафс абулев чи витIана аварагасда ﷺ кIалъазе абун. Гьев чи вачIунев вихьаравго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьав чи вуго хIилла гьабулев чи»-абун. Гьев чи Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда ва асхIабзабазда رضي الله عنهم кIалъан тIаде вуссун индалго Къурайшияз АлхIулийс ибну ГIалкъамат абулев чи витIана аваргасухъе жегиги гьесул хIал цIехезе. Гьев чи вачIулев вихьараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьав чи жиндир къадро кIудияблъун бихьулев чи вуго. Нужеца гьесие рихьулеб бакIалда садакъаде хъвезе бачIараб боцIи (варанаби) баче»-абун. Гьел варанаби гIемер ракъун рукIун цояз цоязда тIад бугеб рас кваналаго жинда данде рачIараб мехалъ, гьев ХIулайс, аварагасда ﷺ аскIовго щвеч1ого нахъе вуссун ана ва гьес Къурайшиязда абуна: «Я Къурайшиял! БичасхIаги дида рихьана Маккаялда щвечIого жал нахъе чIвазе бегьуларел, цояз цоязул рас кваналел ругел садакъаде рачIарл варанаби»-абун. Къурайшияз гьесул рагIиялдаги гIин тIамичIо, гьев ХIабашиязул наслоялъул чи вукIиналъ.

Цинги Къурайшияз ГIурват ибну МасгIуд абулев чи витIана аварагасда ﷺ кIалъазе ва гьес абуна: «Я МухIаммад ﷺ! Дуца данде гьарун руго къватIахъе рукIунел, жидер къимат-къадро гьечIел гIадамазул боял ва гьелги рачун мун вачIун вуго дурго ватIаналда тIаде кIанцIун гьеб ватIан биххизабизе абун. Дида ракIалда ккола гьал чагIи дуда аскIосан лъутун ина абун ва метерисеб къоялъ мунго цохIо хутIила»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда нахъехун гIодов чIун вукIарав Абубакр асхIабасул цIакъ ццим бахъана ГIурватил рагIи рагIидалго ва гьес цIакъ чорокал рагIаби абуна ГIурватида. Г1урватица абуна: «Гьав чи щив вугев я МухIаммад ﷺ!»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьев вуго абу КъухIафатил вас»-абун.

Гьев ГIурватица аварагасул ﷺ мегежалда квер битIун гьеб ккураб мехалъ, аварагасда ﷺ нахъа ярагъги кодоб ккун вукIарав Алмугъират ибну ШугIбатица абуна: «Дуца квер нахъе босе дица гьеб къотIун гIодобе рехилелде ццебе»-абун.

Цинги гьев Г1урват Къурайшиязухъе тIаде вуссун ана ва гьес абуна: « Я Къурайшиязул жамагIат! Дун Кисра ханасухъе щвана, Къайсар ханасухъги щвана. Х1абашиязул улкаялда Нажашиясухъги щвана. Валлагьи дида гьев МухIаммадил ﷺ гьесул асхIабзабаца хъулухъ гьабулеб хIалалъ жиндир хъулухъ гьабулев цоги хан вихьичIо. Валлагьи гьав МухIаммад ﷺ гьел асхабзабаца абадиялъ живго тезе гьечIо ва, щибжо жидее кьуниги, гьез МухIаммад ﷺ къватIивги кьезе

гьечIо!»-абун

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ГIусман асхIаб Маккаялда витIун хадуб «БайгIатул-ризван»-абураб къотIи асхIабзабазулгун гьабидалго. Маккаялъул агьлоялъул рекIелъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ хIинкъи реххана ва гьел аварагасулгун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ маслихIат гьабиялда рачIана. Къурайшияз Сугьайл ибну ГIамру абулев чи витIана рекъел гьабизе ва гьесдаги амро гьабуна: «Дуца рекъел гьабе исана гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьинчIого нахъе вуссиналъул шартIалда! Валлагьи гIарабиял кIалъазе тезе бегьуларо МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Маккаялда жанив лъугьун вуго Къурайшиязул изнуги гьечIого»-абун. Гьев Сугьайл вачIунев аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ вихьарабго гьес абуна: «Къурайшиязе рекъел гьабизе бокьун буго гьав чи нилъехъе витIиналдалъун»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва Сугьайл гIемераб мехалъ цоцаде кIалъан, ахирги къотIи гьабун кагъат хъваялда ирга щвараб мехалъ жинда Аллагь разилъяв ГIумар асхIаб Абубакр асхIабасухъе кIанцIана ва гьес абуна: «Я Абубакр! Гьав МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул гьечIищ? Нилъги бусурбаби гьечIищ? гьел гIадамалги мушрикал гьечIищ? Нилъеца щай гIодогIанлъи кьолеб нилъерго диналъе?»-абун. Абубакр асхIабас абуна: «Я ГIумар: Мун гьев аварагас صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб ишалда тIад чIа кин гьеб иш бугониги. Дица нугIлъи гьабулеб буго гьев МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго»-абуна. Г1умар асхIабас абуна: «Дицаги нугIлъи гьабулеб буго гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго»-абун. Цинги Г1умар асхIаб аваргасде ццеве вачIана ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Нилъ бусурбаби руго гурищ? Гьал гIадамал мушрикалги руго гурищ? Нилъеца щай гIодогIанлъи кьолеб нилъер диналъе?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вуго, гьесул лагъги вуго, дун хилифлъуларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дида гьабураб амруялъе. Дир божи буго гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дун гIададе хвезе гьавиларо»-абун.

Гьалдаса хадуб Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абулаан: «Дица гIемер кIалал ккуна, садакъа кьуна, дугIа гьабуна, какалги рана гьаб дица аварагасдехун صَلَّىٱللَّهُعَلَيۡهِوَسَلَّمَ гьабураб каламалъул мунагь чуризе бокьун ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ дидаса тIаса лъугьине бокьун»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ГIали асхIаб аскIове ахIун гьесда амро гьабуна: «Дуца хъвае: ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾-абун Сугьайлица абуна: Дида гьеб рагIи ва гьев рахIман лъаларо. Дуца хъвае: «Бисмикаллагьумма»-абун. (гьаб букIана Къурайшазул къотIи ва цогидаб жо хъвазе жинда лъун бай бихьулеб рагIи гьелъул магIна

буго: «Дица дур цIаралдалъун бай бихьи гьабулеб буго я дир Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ »-абураб). Цинги аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ГIали асхIабасда رَضِيَ اللهُ عَنْهُ абуна: «Дуца хъвае: «Бисмикаллагьумма. Гьаб буго МухIаммадица صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расулас, гьабураб къотIи»-абун. Цингиги Сугьайлица абуна: «Нижеда лъаларо мун расулуллагь вукIин. Гьеб нижеда лъалеб букIараб ани нижеца дуда данде рагъ гьабизе букIинчIо. Дуца хъвае: «Гьаб буго МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ГIабдуллагьил вас ва Сугьайл ГIамрил вас жинда рекъараб маслахIат»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Валлагьи дун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вуго, нужеца дун гьереси гьавуниги»-абун. Цинги хирияв аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Г1алиасх1абасда رَضِيَ اللهُ عَنْهُ абуна: «Дуца хъвае: МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ГIабдуллагьил вас»-абун. ГIали асхIабас абуна: «Валлагьи дица дур цIар хвезе гьабиларо гьаб кагъаталдаса»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндирго кверал хвезе гьабуна «Расулуллагь»-абун хъвараб бакI…

Гьеб сулхIалъул кагътида хъвараб жоялъул хIасил букIана: «Къурайшаздаги аварагасдаги صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьоркьоб къотIи гьабулеб букIана анцIго соналъ цоцаде рагьичIого рукIине. Гьаб соналъ авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асхIабзаби رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ Маккаялда жанир лъугьичIого нахъе руссине. ТIасияб соналъ Къурайшазул ханзаби Маккаялдаса къватIир ун аварагасе صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асхIабзабазе رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ лъабго къоялъ Маккаялда рукIине изну кьезе. Гьезухъ ярагъги гьечIого букIине лъелалда жаниб бугеб хвалчен гурони. Къурайшияздаса аварагасухъе صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъутун арал гIадамал аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъе руссизе гьарун Къурайшазухъе кьезе. Аварагасдаса صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъутун Къурайшазухъ арав чи Къурайшаца нахъе кьечIого тезе»-абун.

Гьаб кагъат хъван хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас асхIабзабазда رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ амро гьабуна жидеца цадахъ рачарал садакъаялъул варанаби хъве, расги кIкIвае, ГIумраги биче абун. Хириял асхIабзаби гьеб амро цIакъ захIмалъун цонигиясе бищун цебе гьеб амро тIубазе кIоларого хутIанана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагун цадахъ гьеб сафаралда гьесул чIужу Уммусаламат йикIана. АсхIабзабазул хIал гьелда бихьараб мехалъ Уммусаламатица абуна: «Я расулаллагьи! Дуда бихьула буго гьаб къавмалда бугеб хIал! Дуца гьел асхIабзабиги тун дурго садакъаде бугеб варани хъве ва расги кIкIвае. Цинги асхIабзабаца дур амро тIубазе буго»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндирго кверал вараниги хъуна, жиндир расги кIкIвана. Хадуб киналго асхIабзабацаги гьебго жо гьабуна.

Цинги тIаде руссун жал Мадинаялда рачIулаго ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв расуласда ﷺ гьаб «суратул ФатхI»-рештIине гьабуна ва аварагас ﷺ жиндир асхIабзабазе гьеб сурат цIалун гьезда рохелги бицана.

27. ХIакълъуго Аллагьас ритIухъаблъун гьабуна жиндир аварагасе ﷺ гьесда бихьараб хIакъаб макьу.

لَقَدْ صَدَقَ ٱللَّهُ رَسُولَهُ ٱلرُّءْيَا بِٱلْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ ٱلْمَسْجِدَ ٱلْحَرَامَ إِن شَآءَ ٱللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا۟ فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

Аварагзабазда бихьараб макьу хIакъаб букIуна, щайтIаналда кIоларо гьезие зарал гьабизе ва гьезие макьилъ бугониги, хIакъикъаталда бугони жидер батIулаб жо уяблъун бихьине гьабизе.

Гьеб макьуги буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда макьилъ бихьун букIана живги жиндир асхIабзабиги Маккаялда жанире лъугьана абун щибго жидее хIинкъиги гьечIого, хадуб КагIба рукъалда сверун тIавафги гьабун цояз бетIералъул рас кIкIвана ва цояз гьеб рас къокъ гьабуна абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб макьу жиндир асхIабзабазда бицун букIана ва гьелги кутакалда роххун рукIана. Цинги ХIудайбияталдаги ун нахъе руссараб мехалъ цо-цо иман загIифал асхIабзаби щакдарун гьез абуна: «Валлагьи нилъеца бетIерги кIкIвачIо, гьелъул рас къокъги гьабичIо, нилъеда КагIба рукъги бихьичIо! Кибеха араб аварагасе ﷺ бихьун букIараб макьу?»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна ва аварагзабазда бихьараб макьу ритIухъаб букIулеблъи бицана. Хадубги Аллагьас ﷻ муъминзабазда роххел бицун абуна: **«Валлагьи нуж КагIба рукъалда сверун бугеб масжидул хIарамалда лъугьине руго, инша Аллагь. Нужеца ботIрол расги кIкIвазе буго, цояз гьеб рас къокъ гьабунги тезе буго. Нуж щибго жоялдаса хIинкъизеги гьечIо. ТIадегIанав Аллагьасда лъала гьеб сулхI гьабиялда жаниб бугеб маслахIат, жиб нужеда лъач1еб.** Гьелъулъ бугеб кIудияб хIикматги. Гьеб кинабго жо нужеда лъаларо.

Гьеб ХIудайбияталда сулхI гьабун хадуб гIемерал гIадамал исламияб диналда рачIана щибго рагъ гьабичIого. Гьеб сулхI гьабулеб мехалъ азаралда шунусго гIадав асхIаб вукIун ватани, кIиго сонги гьоркьоб ун Макка бахъараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв авараггун цадахъ анцIазарго асхIаб вукIана.

Аллагьас ﷻ нужее гьеб Макка бахъилелде цебе жиб г1агардаго

исламияб рагьи гьабуна. Цо гIалимзабаца абуна: ХIудайбияталъул сулхI гьабуна. Жиндилъ «БайгIатул ризван» гьабураб ва гьеб сулхI гьабуралдаса бай бихьун исламги гIатIилъараб. Цоги гIалимзабаца абуна: Хайбар бахьи гьабуна нужее Макка бахъилелде ццебе абун.

هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرۡسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلۡهُدَىٰ وَدِينِ ٱلۡحَقِّ لِيُظۡهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٨﴾

28. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIабадат гьабизе хIакъав нужер БетIергьан. Жинца нужеда жиндир хIакъав расул витIарав; гIадамал жинца тIоритIулеб къуръанги босун ва хIакъаб исламияб динги босун.

Гьев расул витIана жинца гьеб хIакъаб исламияб дин киналго диназда тIад загьир гьабизе, гьелдалъун цогидал киналго диналги насхо (хвезе) гьаризе. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIезе вуго нугIлъун хирияв МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир расул вукIиналъе.

Жинда Аллагь разилъаяв Тамиму Дариясдаса бицараб хIадисалда буго: *«Дида Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг рагIана жинца абулев: «Гьаб дин щвезе буго сордоги къоги щвараб щинаб бакIалда. ТIадегIанав Аллагьас цониги рукъ тезе гьечIо жинда жаниб гьаб дин лъугьичIеб. Гьаб диналдалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзаби кIодо гьаризе руго ва куфурзаби гIодогIан гьаризе руго»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Нужее гьаб дунялалъул машрикъал ва магърибал рагьизе руго. Цинги исламияб хIукуматалъ гьел ракьазда тIад тарал киналго хIакимзабиги жужахIлда жунире унел рукIине руго, Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал дагьалго хIакимзаби хутIизегIан»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

ХIудайбияталдаса нахъе руссун хадуб кIиго моцIги Мединаялда бан сафар моцIалъ къватIире рахъун Хайбаралда гъазават гьабуна. Гьенирги ХIудайбияталда рукIарал асхIабзаби гурони рачичIо. Гьениса щвараб гъаниматги гьел асхIабзабазда гьоркьоб бикьана ва гьеб заманаялъ ХIабашияб улкаялдаса тIаде руссун рачIарал АбутIалибил ЖагIфарие ва гьевгун цадахъ рачIаразеги, Абумусал АшгIариясеги гьесул асхIабзабазеги кьуна Хайбаралъул гъаниматалдаса бутIа.

Гьижраялъул анкьабилеб соналъ Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гIумра гьабизе ана жиндир асхIабзабиги цадахъ ручун. Гьел Маккаялде щолеб мехалъ Маккаялъул ханзаби гьенисан къватIире ана: Гьезул яхI лъугьичIо аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асхIабзабазда ралагьун рукIине гьез КагIба рукъалда тIаваф гьабулеб мехалъ. Цогидаб Маккаялъул агьло тIохазда тIаде рахун, рагьабазда, рагъабазда чIун Аллагьасул свалат

салам лъеяв аварагасда ва гьесул асхIабзабазда ралагьун рукIана. Лъабго къоги Маккаялда бан хирияв авараг ﷺ ва асхIабзаби رضي الله عنهم тIаде руссун Мадинаялда ана. Гьижраялъул микьабилеб соналъ анцIазарго асхIабги цадахъ вачун Макка бахъизе ана ва щибго рагъ гьабичIого хирияб Макка шагьар исламияб шагьарлъун лъугьана ва хирияб КагIба рукъги хъанчаздаса бацIад гьабун цохIо Аллагьасе جل جلاله гIибадат гьабулеб рукълъун лъугьана. АлхIамдулиллагь!

مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِ ۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى
ٱلْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ ۖ تَرَىٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ
فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا ۖ سِيمَاهُمْ فِى
وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ ٱلسُّجُودِ ۚ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى
ٱلتَّوْرَىٰةِ ۚ وَمَثَلُهُمْ فِى ٱلْإِنجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ
شَطْـَٔهُۥ فَـَٔازَرَهُۥ فَٱسْتَغْلَظَ فَٱسْتَوَىٰ عَلَىٰ
سُوقِهِۦ يُعْجِبُ ٱلزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ ٱلْكُفَّارَ ۗ
وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ
مِنْهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًۢا ﴿٢٩﴾

29. Гьал мушрикаца жив гьереси гьавулев, гьез жиндие къварилъиги гьабулев МухIаммад ﷺ хIакъав Аллагьасул جل جلاله расул вуго. Гьев МухIаммадида ﷺ цадахъ ругел асхIабзабиги жидеца капурзабазда цIакъ рагъ гьабулел руго, жал цоцадехун цIакъ гурхIулелги руго. Гьаб буго хIакъикъиял муъминзабазул сифат: Аллагьасулги جل جلاله жидерги тушбаби капурзабазда жидеца тушманлъи гьабулел, жидее гьел цIакъ рихарал рукIин.

Ва амма муъминзаби цояв цоясда цIакъ гурхIулев ваццлъун, васлъун, эменлъун вукIин.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Муъминзаби цоцазе рокьиялъул ва гьел цоцаде гурхIиялъул мисал буго цохIо къаркъалаялъул мисал: Гьеб къаркъалаялдаса цо лага унтараб мехалъ тIобарабго къаркъала рахIат хун, макьу тун лъугьула»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цоги хIадисалда буго: *«Муъминчи цогияв муъминчиясе цохIо минагIадин вуго. Гьеб минаялъул цоялъ цояб щула гьабула»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб хIадис бицулаго аварагас ﷺ жиндир кIиябго кверал лъул килщал цоцалъе рахъана: Гьадин цояз цоял ккола муъминзаби абураб магIнаялда.

Дуда гьел муъминзаби рихьула жидеца гIемерал какал ралеллъун; рукугI-сужда гьабун Аллагьасул جل جلاله цIоб рахIаталда хьул лъун жал хьвадулелъун, жидеца Аллагь جل جلاله разилъи тIалаб гьабулеллъунги. Гьел муъминзабазул гьумералда гIаламат букIуна жидеца гIемераб сужда гьабиялъул. Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: гьеб гIаламат буго гьел гIадамал берцинаб руцIцIун

чIеялда рукIунел рукIин. Дунялалъул хабар бицун, гIададисеб дагIбакъец гьабун жидер гьумералъул берцинаб сифат тIаса ине гьабуларел рукIула. **Гьаб муъминзабазул мисал бицун буго Тавраталда жанибги.**

Жинда Аллагь разилъаяв Жабирица абуна: «Жинца сардилъ какал гIемер ралев чиясул гьумералда къад берцинаб сифат букIуна»-абун.

Цоги лъикIал гIадамаз абуна: «ЛъикIаб гIамалалъул рекIелъ нур букIула, гьумералда гвангъиги букIуна, ризкъи гIатIилъиги букIуна, гьев чи гIадамазеги вокьула»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIусман асхIабасдасаги бицана: «Цониги чияс рекIелъ балъголъи бахчун бугеб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесул гьумералда ва гьесул мацIалда гьеб балъголъиялъул асар загьир гьабула»-абун.

Ибну ХатIибица абуна: «Гьаб суждаялъул асар гьумералда загьирлъула»-абураб рагIиялдаса мурад гьечIо цо-цо чиясул нодоялда лъугьулеб тIанкI гьев чияс къвакIараб бакIалда сужда гIемер гьабураб мехалъ. Гьаб рагIиялъул мурад буго гьев чи Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарав, гьесие хIеларав вукIиналдалъун гьесул гьумералда букIунеб берцинаб сифат. Цо-цо гIадамал руго жидеца гIемер какалги ралел цинги гIадамазе къварилъиги гьабулел: Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъ тIубаларел, жидеца гъибат-бугьтан гьабулел, гIадамазул гIайибал цIехон жидералго кIочон хьвадулел. Гьал гIадамазул гьумералда гьеб берцинаб сифат букIунаро ва гьезул гьумер жиб бихьизе бокьулареб букIуна»-абун.

Гьал муъминзабазул мисал Инжилалда жанибги бицун буго жиб бижун жиндир тIамах загьирлъараб хуралда релъуна абун: цинги гьеб бижараб жо щулияб, бицатаб лъугьулеб ва жиб бижун, бахъун чIун хIубилъун лъугьулеб ва гьеб хуралдалъун жидеца гьеб бекьарал ва хьарал гIадамал роххун ва чIухIун рукIунеб. Гьаб мисалалдалъун капурал гIадамазул кутакалда ццимги бахъизе гьабула. Муъминзаби гIемерлъи, гьезул къуват цIикIин капурзабазе цIакъ бокьулареб жо буго. гьаб мисалги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва гьесул асхIабзабазе бачараб мисал буго. Исламияб дин бай бихьуда цохIо авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вукIана, цинги дагь-дагь ккун гьесул асхIабзаби гIемерлъана, исламияб динги тIибитIана ва гьелдалъун капурзабазул цIакъ ццимги бахъана. Амма гьезул ццим бахъана абун ТIадегIанав Аллагьас жиндир хIакъаб дин ракьалда тIад тIибитIизе гьабичIого толаро.

Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иманги лъун, аварагасда صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги

рилъльун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къотIи гьабун буго гьезул мунагьал чурила абун ва гьезие цIакъ кIудияб ажро-кири гьабила абун. Гьеб ажроги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи буго, гьесул нигIматазул алжаналги руго. Бищунго кIудияб ажро ахираталда ТIадегIанав Аллагь вихьи буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавпикъ кьеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

Хириял асхIабзаби жидее Къуръаналда жаниб кIудияб рецц гьабурал руго. Хасго гьаб сураталда жаниб гьел асхIабзабазе гIемер кIудияб рецц гьабун буго. Гьел асхIабзаби кIодо гьаризе, гьезул хIурмат ва адаб гьабизе нилъедаги тIадаб буго. АсхIабзаби рихарав, гьезда квешаб рагIи абурав чи капурлъула абуна гIемерисел гIалимзабаца.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца дир асхIабзабазда квешаб жо абуге! Дир нафс жинда кодоб бугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гьедулев вуго дун: Нужер цояс ухIуд мегIер гIадаб месед садакъаде ва гъазаваталъе нафакъаде кьуниги, гьев чиясул макъам бащалъуларо асхIабзабазул цохIо муд (якъия, 600 гр.) яги гьелъул бащалъи садакъаде кьурасул макъамалда»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун суратул ФатхIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана .

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

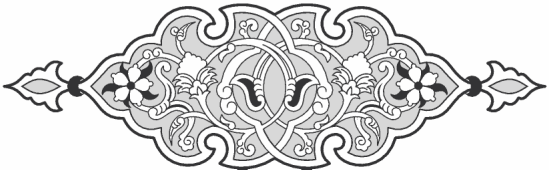

49. Суратул Х1ужурат

سُورَةُ الحُجُرَاتِ

Гьаб сураталда жаниб, жиб къокъаб букIингун цадахъ гIемер кIвар бугел масъалаби рицун руго. Исламияб тарбиялъул ва инсанасул маданияталъул (культура) хIукмаби жинда жанир рукIиналъ гьаб сураталда «тIабигIат гIамал бицунеб сурат»-абун цIар тана цо-цо гIалимзабаца.

Суратальул бай бихьи гьабун буго хирияв аварагасул ﷺ мажлисалда ругеб мехалъ гьесул адаб гьабиялъул баян бицун. Гьесул рагIиялдаса цоги рагIи цебе гьабун гутIи, гьесул хIукмуялдаса цоги хIукму цебе гьабун гутIиги. Жиндир гIакъло бицун инсан кIалъазе рекъараб гьечIеблъи бицун буго гьев аварагасде ﷺ мушавара гьабун гурони ва гьес тIаса бищараб жо жинца т1асса бищун гурони.

Хадуб бицунеб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIоб гьаракь борхунгутIиялъул. Гьев цогидал гIадамаздаса тIокI гьавун Аллагьас ﷻ расуллъун гьавун вугелъул, гьесул адаб хIурматги цогидаздаса тIокIаб букIине ккола. Муъминзабаца цоцада нахъаса квешаб хабар бицизе бегьун гутIи, гъибат, бугьтан гьаби кIудияб мунагь букIин баян гьабун буго. Жинда хIакъикъат лъаларебъ хабар гIадамазда гьоркьоб бицунге абулеб буго, ракIалда ккараб щинаб пикруялда хадув унге абунги лъазе гьабулеб буго.

Инсанас цоги инсан махсароде гьави, гьесда тIад велъанхъи, гьесда беральъ, кверальъ ишараби гьари къабихIаб пиша букIинги бицун буго.

Суратальул ахиралда баян гьабулеб буго жидеда иман лъей цIохIо кIалзул рагIи буго абун ракIалда ккарал ва жалги муъминзаби руго абун аварагасухъе ﷺ рачIарал гIарабиязул хIал. Гьедин рачIараб мехалъ г1арабиязда баян гьабулеб буго иман-исламальул хIакъикъат ва камилав муъминчиясул шартIалги рицунел руго. Гьел шартIалги руго ракIалъ иман лъурал рукIин, гьеб иман бацIадго, ширк гьабичIого лъураб букIин, жидеца жидер нафсаздалъун ва боцIималалдалъун Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло жигьад гьабулел рукIинги.

Суратлда цIар тун буго «ХIужрабазул сурат»-абун, гьаб сураталда жаниб жидеда Аллагь разилъаял муъминзабазул улбуллъун жал ругел аварагасул ﷺ руччабазул рукъзазул (хIужрабазул) адаб бицун бугелъул.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيِ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١

1. Я гьал иман лъурал г1адамал! Нужеца кинабг1аги иш гьабуге Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги цебе.

Гьев авараг ﷺ вугеб бак1алда цо масъала бач1араб мехалъ нужеца жаваб кьоге аварагасда ﷺ цере к1анц1ун. Квен-т1ех цебе бач1ани аварагас ﷺ бай бихьич1ого нужеца бай бихьуге квен кваназе. Цо бак1алда унел ругони аварагасда ﷺ цере лъугьунге. **Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабалдаса х1инкъа** ва гьев Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги ﷺ г1иссилъуге. **Х1акълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жо рег1улев ва кинабго жо лъалев.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَرْفَعُوٓاْ أَصْوَٰتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٱلنَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُواْ لَهُۥ بِٱلْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَٰلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ٢

2. Я гьал иман лъурал г1адамал! Нужеца гьаракь борхизе гьабуге аварагасул ﷺ гьаракьалдаса т1адехун . Гьев аварагасда ﷺ калам гьабулеб мехалъ нужеца гьесулалдаса гьаракь г1одобг1ан гьабе, гьесул адаб х1урмат гьабун.

Нужеца гьединго гьаракь борхизе гьабуге аварагасда ﷺ аск1ор рук1ун цо-цаде рег1и абулеб мехалъги нужго ругеб мехалъ нужеца гьаракь борхизе гьабулеб х1алалъ. Нужеца гьев аварагасда ﷺ хит1абги гьабуге «я Мух1аммад»-абун, гьесда хит1аб гьабе: «Я расулаллагьи, я Набияллагьи» абун. **Гьедин адаб тун нуж ругони нужер кинабго лъик1аб г1амал г1ададе хвараб бук1ине буго ва нужеда гьеб г1амал г1адада хвараблъиги лъазе гьеч1о.** Гьаб аят рештг1ине гьабуна жидеда аварагасул ﷺ адаб гьабизе лъаларел, алахалда г1урал г1арабияз Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе къварилъи гьабидалго ва гьез аварагасул ﷺ мажлисалда гьаракь борхун к1алъай гьабидалго. Гьединго гьез ах1улеб бук1ана: Я Мух1аммад! абун.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَٰتَهُمْ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱمْتَحَنَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰۚ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ٣

3. Х1акълъунго жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда аск1ор ругеб мехалъ гьаркь г1одобег1ан гьабулел г1адамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидер рак1ал иманалъе ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъиялъе къач1арал, г1иц1 гьарурал г1адамал.

Гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан мунагьал чури буго ва кIудияб ажроги буго. Ахираталда гьезие нигIаматазул алжаналги руго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَآءِ ٱلْحُجُرَٰتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

4. Х1акълъунго жидеца дуда «я МухIаммадан» ахIулел гIадамал, жал дур руччабазул рукъалда аскIорги рачIун; гьел гIадамазул гIемерисел жидер гIакъло дагьал гIадамал руго.

Гьезда дур къадро-къимат лъалеб гьечIо ва дур адаб гьабизе кколеблъиги льалеб гьечIо.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا۟ حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

5. Х1акълъунго гьел гIадамаз мун къватIиве вахъинегIан сабро гьабун бук1арабани гьезие цIакъ лъикIаб букIилаан. ТIадегIанав Аллагь жинца мунагьал чурулев вуго ва жиндир лагъзадерида гурхIулевги вуго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул адаб тарал, гьесул рахIат хвезе гьабурал гIадамазе вагIза-насихIат гьабун, гьезда берцинаб адаб малъун кIалъалев вуго, гьезие гIакъуба-къварилъи гьабичIого гьездаса тIаса лъугьуневги вуго.

Гьаб кIиябго аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ГIуяйнат ибну ХIусайн ва Аль-акърагI ибну ХIабис абулев кIиго чи вачIана Бану таймазул лъабкъоялда анцIго чигун цадахъ ва къалъул гIужалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хIухь бахъи гьабулев вугеб мехалъ, гьесул руччабазул рукъзабазда сверун лъугьун: «Я МухIаммад! Мун кив вугев? Нижехъе къватIиве вачIа!»-абун ахIдана. Гьаб адаб тей гьабидалго, ТIадегIанав Аллагьас хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ адаб гьабиялда муъминзаби кантIизе гьарун гьаб кIиго аят рештIине гьабуна.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟ قَوْمًۢا بِجَهَٰلَةٍ فَتُصْبِحُوا۟ عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَٰدِمِينَ ﴿٦﴾

6. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужехъе цо хабарги босун цо пасикъав чи вачIараб мехалъ: Жиндир иман загIифав, жиндир рагIиялда божизе бегьуларев. **Нужеца гьес бицараб хабар битIараб бугодай абун цIех-рех гьабе. Гьедин цIех-рех гьабичIони нужеда хIакъикъат лъачIого нужеца гIадамазе къварилъи гьабизе бегьула. Цинги нужги пашманлъизе руго нужеца гьабураб иш мекъи ккун батараб мехалъ.**

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Алвалид ибну ГIукъбат абулев чи витIун вукIана АлхIарис ибну Зирар абулев чияс жиндир къавмаладаса бакIарараб

закаталъул боцIи-мал гьесухъан босизе абун. Гьев Алвалид АлхIарисил къавмалъул бакIалде щвезегIан ана ва цинги гьез жиндие зарал гьабила абун хIинкъун гьезул къавмалда тIаде инчIого нахъе вуссун вачIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьес абуна: «Я Расуллагь ﷺ, гьеб АлхIарисил къавм муртадлъун буго (иманалдаса руссун купруялда ун руго) ва гьез закатги кьолеб гьечIо»-абун. Гьеб хабар рагIараб мехалъ жидеда Аллагь разилъаял асхIабзабазул цо къукъа АлхIарисилазда рагъ гьабизе ине хIадурлъана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна.

Гьаб аяталда жаниб «пасикъав чи вачIараб мехалъ» абиялъе сабаб буго: Исламияб жамагIаталъул асло ва гIуцIи буго цоцаде божулел рукIиналда, жидеца гьереси бицунарел рукIиналдаги. Цо муъмиинчияс хабар бицараб мехалъ цогидал муъминзаби гьеб хабаралда божула ва гьеб хабар битIараб бугодай абун цIех-рех гьабизе къватIире рахъуларо. Гьедин бугелъул ТIадегIанав Аллагьас муъминзаби кантIизе гьарулел руго кинавго чи жиндир хабаралда божизе бегьулев вукIун гутIиялда ва жиндир иман камилав, жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулев вукIин лъаларев чияс цо хабар бицараб мехалъ гьеб хабаралда божун гIамал гьабизе бегьун гутIиялда.

وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ فِيكُمۡ رَسُولَ ٱللَّهِۚ لَوۡ يُطِيعُكُمۡ فِي كَثِيرٖ مِّنَ ٱلۡأَمۡرِ لَعَنِتُّمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ حَبَّبَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡإِيمَٰنَ وَزَيَّنَهُۥ فِي قُلُوبِكُمۡ وَكَرَّهَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡكُفۡرَ وَٱلۡفُسُوقَ وَٱلۡعِصۡيَانَۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلرَّٰشِدُونَ ٧

7. Нужеда лъае я гьал иман лъурал гIадамал, хIакълъунго нужеда гьоркьов Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIин, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жив хирияв, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив кIодоги гьавурав, жив гьава-напсалда, щайтIаналда нахъ вилълъунарев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ вахIю гьабураб дин жинца нужехъе щвезе гьабулев ва жиндирго рахъалъан ургъун жо бицуларев. **Гьев расул ﷺ нужее бокьараб жоялда мутIигIлъулев вукIаравани ва нужеца бицараб жоялда рекъон гьес хIукмуги гьабулеб букIарабани нуж нужее цIакъ санагIат гьечIел, нуж гьалаглъулел ишазулъ ккелаан.** Нужеца гьев аварагасул ﷺ хIурмат гьабе ва гьесда гIинтIаме! Гьесда лъала нужее маслахIат бугеб жо ва гьев вуго нужерго нафсаздасаги жив нужеда гурхIулев.

Киннигги ТIадегIанав Аллагьас нужее иман бокьизе гьабун буго, гьеб иман нужер ракIазе берцин бихьизе гьабунги буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее рихизе гьабун буго куфруги, пасикълъиги, гIассилъиги. Гьаб буго ТIадегIанав Аллагьас нужеда гьабураб кIудияб цIоб рахIмат, жинца нужее чIобого кьураб хиралъи. Гьаб нигIматалда даимго щукру

гьабизе тIадаб буго. **Гьал берцинал сифатал Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жидее кьурал муъминзаби руго жал хIакъаб диналда ва битIараб нухалда ругел.**

فَضۡلٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَنِعۡمَةٗۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٨

8. Гьаб нужее кьураб иман-ислам Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **рахъалъан нужее бугеб хиралъи буго ва нигIматги буго. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго жинда кинабго жоялъул хIакъикъат лъалев ва жиндир хIукму-къадаралъулъ гIадилав, жинда жаниб хIикмат гьечIеб х1укму жинца гьабуларев.**

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَاۖ فَإِنۢ بَغَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا عَلَى ٱلۡأُخۡرَىٰ فَقَٰتِلُواْ ٱلَّتِي تَبۡغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمۡرِ ٱللَّهِۚ فَإِن فَآءَتۡ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَا بِٱلۡعَدۡلِ وَأَقۡسِطُوٓاْۖ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ ٩

9. Муъминзабазул кIиго къукъа цоцаде рагъулел ругони нужеца гьезда гьоркьоб маслахIат гьабе ва гьел рагъизе риччаге! Цо къукъа маслахIат босичIого цогидаб къукъаялда данде зулму гьабизе лъугьани нужеца гьеб жинца зулму гьабулеб къукъаялда данде рагъ гьабе гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIукмуялда буссинегIан ва гьеб къукъаялъ гIассилъиги зулмуги тезегIан. Гьеб къукъа Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **хIукмуялда буссун хадуб нужеца гьеб кIиябго къукъаялда гьоркьоб маслахIат ва рекъел гьабе. Гьеб маслахIатги ритIухъаб гьабе, цояб къукъаялъе зарал бугеб гьабуге. Нужеца киналго ишазулъ шаргIияб гIадло цIуне. ХIакълъунго Аллагьасе рокьула жал ритIухъал, жидеца шаргIияб гIадло цIунулел гIадамал.**

Гьаб аят рештIизе гьабиялъе сабаб бицун «Асбабу Ннузул»-абураб тIехьалда жаниб анкьго батIияб сабаб рехсон буго ва щибалъе хIадисги бицун буго. Гьеб киналъулго хIасил буго бусурбабазул кIиго чи, яги гIемерал гIадамал цо-цаде къецандизе ва рагъдезе лъугьараб мехалъ гьел ахIизе ккола Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда. Гьезда гьоркьоб гьабулеб хIукмуги шаргIалда рекъон ва ритIухъаб хIалалъ гьабизе ккола. ШаргIалда рачIиларо жал абун цояб къукъа чIараб мехалъ гьезда рагъги гьабун гьел шаргIалда рачизе ккола.

Гьаб исламияб улкаги, Илагьияб хIукмуги гьечIеб заманаялъ капурзабазул зулмуялда гъокь ругел бусурбабазда кIоларо жив Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда вачIиларо абун чIарав чи гьесда рагъги гьабун гьев шаргIалда вачине. Гьесда берцинаб вагIза-насихIат гьабун бусурбаби хIукму гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда рачIизе кколеблъи бицина. Бусурбаби жидеда гьоркьоб бугеб дагIбаялъе хIукму гьабизе капурзабазул къануналде унеб заман буго гьел бусурбаби хIакъикъиял

гьечIеблъи, гьезул иман-ислам цохIо мацIалда, яги гьезда лъураб исламияб цIаралда бан хутIун букIин баянлъараб заман.
Гьаб цебехун бицараб хIукму жегиги мухIкан гьабун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

10. Х1акълъунго киналго муъминзаби цоцазе вацал руго. Гьедин бугелъул нужеца нужер кIиго вацасда гьоркьоб рекъел гьабе. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъа. Гьесул гIазабалдаса хIинкъун Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гIассилъуге.**
Гьедин нуж хьвадани нужеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гурхIизе вуго.**
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисал гIемерал руго гьаб масъалаялде жал хурхарал.
Жинда Аллагь разилъаяв имам Бухарияс рицарал хIадисал руго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бусурман чи бусуранчиясул вац вуго жинца гьесие зулму гьабуларо ва цогидас гьесие зулму гьабизеги биччаларо»*-абун.
Цоги хIадис буго: *«ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъасе квер бакъулевлъун вукIуна гьев лагъ жиндир вацасе квер бакъулевлъун вугебгIан мехалъ»*-абун.
Цоги хIадис буго: *«Муъминчияс жиндир вацасе ракI-ракIалъго дугIа гьабураб мехалъ малаикас абула: «амин» Дуеги гьебго жо буго»-абун. Гьаб дугIа лъик1абги, квешабги букIине бегьула, гьедин бугелъул дуца Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *лагъзадерие къварилъи гьабун, гьез дуе квешаб дугIа гьабиялдаса хIнкъа!»*-абун.
Жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо къоялъ минбаралдаги вахун хутIба гьабуна, гьевгун цадахъ ГIали асхIабил вас ХIасанги вукIана, жидеда Аллагь разилъаял. Авараг* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *цин гьев ХIасанида валагьун, цинги гIадамаздехун валагьун кIалъалев вукIана ва аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Гьав дир вас сайид вуго (жиндир къадро кIудияв, жив кIодогьавизе мустахIикъав вуго). ТIадегIанав Аллагьасда хьул буго гьав вас сабаблъун кIиго кIудияб исламияб къукъаялда гьоркьоб рекъел гьабила»*-абун. Гьаб амро Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абухъин ккана. ГIиракъалъул агьло ГIали асхIабасе, хадуб гьесул вас ХIасание халифалъиги кьун гьезда нахърилълъун рукIана. Шамалъул агьло МугIавиятие халифалъиги кьун гьесда нахърилъулъ рукIана.
Гьаб кIиго к1удияб исламияб къукъаялда гьоркьоб рагъ ккун гIемераб би гIодобе тIолебги букIана. Жинда Аллагь разилъаяв ХIасаница

(аварагасул ﷺ яс ФатIиматил ва ГIали асхIабасул вас) жив халифалъун вукIине мустахIикъаб бугониги, жинца гьеб халифалъун вук1ин тана МугIавиятие, живги гIодов чIана, жинда хадур рукIарал бусурбабиги гIодор чIезе гьаруна. Гьаб маслахIаталдалъун гьеб кIиго кIудияб къукъаялда гьоркьоб букIараб рагъ тIагIине гьабуна. Аллагьас ﷻ гьеб аварагасул ﷺ агьлуялъул баракат нилъееги щвезабеги.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалдаги буго: «*Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца дур вацасе квербакъи гьабе гьесие зулму гьабулеб мехалъ ва гьес цогидазе зулму гьабулеб мехалъги»-абун. Дица абуна: Я расулаллагьи ! Жиндие зулму гьабулеб мехалъ квербакъи гьаби кин бук1унеб дида лъала. Жинца зулму гьабулеб мехалъ кин гьабулеб квер бакъи?»-абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца гьев нахъе чIвае жинца зулму гьабиялдаса. Гьеб буго дуца гьесие гьабулеб квербакъи»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб кIиго аяталда жаниб бицараб жоялдаса гIалимзабаца хIукму босана бусурбабазул кIиго къукъа цо-цаде багъулеб бугониги гьел капураллъун рукIунаро, гьел чIвазе нухги букIуларо капурчи хIисабалда. Жинда тIаде кIанцIарав бусурманчи жиндир агьло боц1и нафс цIунун чIвазе ихтияр букIуна, гьедингурого жал ч1езаризе к1олареб х1ал бугони, амма чIвазе тIадаб букIунаро. Цо къукъа шаргIияв имамгун цадахъ бугони, цогидаб къукъа гьесда данде бахъун бугони гьел жал данде рахъаразда рагъ гьабизе бегьула шаргIияв имамгун цадахъ лъугьун. Жал данде рахъаразда капурзаби абуларо гьел капурзаби гьечIебгIан мехалъ. Гьезда цIар буго «Бугъатал»-абун. Гьелъул магIна буго жал мутIигIлъичIел, квешал абураб. Гьал бугъатал капурзаби рукIула абулеб къукъа буго «Хаварижал» ва «МугIтазилатал» жидеда абулел, агьлу сунаталдаса жал къватIире рахъарал къукъаби.

Гьаб масъалаги жакъа бичIчIизе кколеб масъала буго. Гьаб бугелъул бусурбабада гьоркьоб питна гIемерлъараб заман. Жиндирго нафсалъул, щайтIаналъул мурад гьабун цо бусурманчи цогидав бусурманчияс капур гьавулеб, гьев чIвазе изноги кьолеб. Аллагьас ﷻ нилъ цIунаги нилъер нафсалъе бокьараб жо битIараблъун бихьун Аллагьасул ﷻ шаргI хвезе гьабулеллъун рукIиналдаса.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا يَسۡخَرۡ قَوۡمٞ مِّن قَوۡمٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُونُواْ خَيۡرٗا مِّنۡهُمۡ وَلَا نِسَآءٞ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهُنَّۖ وَلَا تَلۡمِزُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ

11. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужер цо къавмалъ цогидаб къавм махсароде гьабуге! цо чиясе цогидав чи жиндаса гIодовегIанлъун вихьуге! Дол

وَلَا تَنَابَزُوا۟ بِٱلْأَلْقَٰبِ ۖ بِئْسَ ٱلِٱسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ ٱلْإِيمَٰنِ ۚ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿١١﴾

жал гIодогIанлъун рихьарал гIадамал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор гьаздаса лъикIал рукIинеги бегьула!. Цо муъминал руччабаца цогидал муъминал руччабиги жидедаса гIодогIаналлъун гьаруге!**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **аскIор дол гIодорегIан гьарурал руччаби рукIине бегьула гьездаса гIемерго лъикIал. Нужеца нужерго нафсазда гIайибалги чIваге!** ай бусурбабаца цо-цаде г1айиб ч1ваге Бусурбабаца цоцалазда гIайиб чIвазе, гьезул гIайибалги цIехезе бегьуларо. **Нужеца цоцалазде гьесие бокьулареб цIаралдалъунги ахIуге!** ТIокI цIарал лъун, гьел цIараздалъун гIадамазда ахIуге. КIиго, я гIемерал цIарал цогоял гIадамазда ругеб мехалъ гьел цоцадаса батIа рахъиналъе гIоло лъолеб тIокIцIарги гьев чиясе рихулареб, гьесие щибго нукъсанлъи бачIунареб букIине ккола.

Цо инсан муъминчилъун вукIун, цинги гьес жинда «пасикъчи» абизе рес лъугьунеб гIамал гьаби цIакъ квешаб жо буго. Диналъул вацазе рихулеб жо гьаби, гьезие рихулеб рагIи бициги пасикъав чиясул пиша буго.

Гьаб рагIиялъе цоги магIна гьабуна: «Цо чияс иман лъун хадуб гьесда мун пасикъав чи вуго, гIасияв чи вуго аби квешаб ва кIудияб мунагь буго»-абун. Гьаб магIна гьабурав гIалимас абуна: Цо чияс тавбоги гьабун гьев иман-исламалда вачIун хадуб гьесда жиндир цересел мунагьал рицун мун гIассияв пасикъав чи вукIана аби, кIудияб мунагь буго абун.

Гьадинал гIамалал жидеца гьарурал гIадамал гьеб гIамал гьабиялдаса руссун, тавбо гьабун хьвадичIони гьел гIадамал руго жидеца жидерго нафсазе зулму гьабулел гIадамал Жидер нафс жужахIалда кколеб гIамал гьабиялдалъун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱجْتَنِبُوا۟ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ ۖ وَلَا تَجَسَّسُوا۟ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж рикIкIалъе нужер ракIалда кколел, жидер хIакъикъатги лъаларел пикрабазда нахърилъиялдаса, гьезда рекъон хIукму гьабиялдаса, гьеб пикруялда рекъон муъминзабазда гIайиб чIваялдасаги.

ХIакълъунго цо-цо пикраби жал щайтIаниял, жиндалъун инсан мунагьалъулъ кколел рукIуна. Нужеца гIадамазул гIайибал цIехоге, гьезул хабаралда балъго

гIенеккуге! Нужер цояз цогидазда нахъаса гъибатги гьабуге. Гьев чи ццеве гьечIеб мехалъ гьесие бокьулареб жо бицун, гьесул нафс ва къадро гIодогIанлъулеб жо бицун кIалъаге. Гьеб цIакъ кIудияб мунагь буго. **Нужер цонигиясе бокьулищха жиндир данилъул вац хвараб мехалъ гьесул гьан кваназе? Гьеб нужее цIакъ бокьизе гьечIо.**
Гьеб цIакъ ракI къалеб, къабихIаб гIамал буго.
Гьадинабго къабихIаб гIамал буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалда гъибат гьабиги. Инсанасул гьан кванай къабихIаб жо буго, гьеб гьабиялда цониги нафс разилъулареб. Гьев инсан жиндир вац вугони, гьесул гьан кванай цIакъго къабихIаб букIиларищха? Гьев вац хун хадуб гьесул гьан кванай кигIан къабихIаб ишха букIинеб? Гьадинаб баянаб мисал бачун ТIадегIанав Аллагьас нилъеда лъазе гьабулеб буго гъибат гьаби цIакъ кIудияб мунагь букIин. Ва амма гьеб гъибат гьабигIадаб инсан жиндаса хIинкъулареб цоги мунагьги гьечIо! **Нуж Алагьасдаса хIинкъа!** Гьесул гIазабалдаса хIинкъун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIассильи гьабуге. **ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца цIакъ гIемер тавбо къабул гьабулев ва жиндир муъминал лагъзадерида жиндир гурхIел-рахIмо гIемерав.**
Гьал аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагьас цIакъ берцинго баян гьарун руго муъминзабаца тезе кколел квешал тIабигIатал. Гьезие нилъеца баян кьечIониги гIолеб хIалги буго.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Цо чи цогидазул хабаралда гIенеккараб мехалъ, гьел гIадамазе гьев гIенеккизе бокьунги гьечIого, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахираталда гьев чиясул гIундузда жаниб биараб тIохьи тIола»*-абун.
Цогиги аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Нуж цIуне рекIел пикрабаздаса. Гьел пикраби руго бищунго гьересиял харбал»*-абун. К1иябго х1адис имам Бухарияс бицана.
Гьаб хIадисалъулги, аяталъулги мурад буго диналъул вацасул хIакъалъулъ квешаб пикру гьабуге абураб. ЛъикIаб пикру гьаби какараб гьечIо. ЦIакъго какараб жо буго хIакимас жиндир пикруялда рекъон, жиндие хIужа-далил гьечIого хIукму гьаби. Гьадин хIукму гьабурав чи жужахIалда ккеялда хIинкъи буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن ذَكَرٖ وَأُنثَىٰ وَجَعَلۡنَٰكُمۡ شُعُوبٗا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓاْۚ إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٞ ١٣

13. Я гьал гIадамал! Х1акълъунго Дица нуж рижун руго бихьинабги цIуябги жо данделъун. нуж киналго цохIо Адамил ва ХIавал лъимал руго. Нужер умумулги гьединго цохIо тухум буго.
Нужее цоял цогидаздаса чIухIизе щибго гIилла гьечIо. **Дица нуж**

батIи-батIияб кьибил ва тухум гьабун рижана нуж цоцалазе лъазе, нужеца цо-цазе квербакъиги гьабизе. Пуланав чи пуланаб наслоялъул чи вуго абун лъазе. Нуж дица рижичIо нужеца тухум-кьибилалдалъун цоцаде тушманлъи гьабизе. **Х1акълъунго Нуж цоял цогидаздаса хира гьарулеб ва тIокI гьарулеб жо буго Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун, гьесие мутIигIлъун хьвади. ХIакълъунго Аллагь вуго жинда кинабго жоялъул загьирги батIинги лъалев.** Жиндир лагъзадерил иман лъейги, куфру-ширкги лъала, ва гьел лагъзадерие мустахIикъаб жоги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ. Гьадин бугелъул нужеца нужерго нафсал кIодо гьаруге, нужги насаб-тухумалдалъун чIухIдаруге.

Байзави абулев гIалимас абуна: Насаб тухум цо-цо бакIалда жиб хал гьабулеб амро бугониги (ригьин гьабулеб бакIалда хал гьабула гьеб), гьеб иман-исламалда данде ккун цIакъго нахъегIан букIуна ва бакъ баккараб мехалъ цIваби тIерхьун унел гIадин иман исламалда борцараб мехалъ цогидал рецц бакъ гьабулел жал цереса тIагIун уна.

Иман ислам бугел гIадамазда гьоркьобги жиндие Къуръан хIадис ва шаргIияб гIелму лъалев чиясул даража къасси зодире рихьунел цIвабиги, цIураб сардилъ моцIги хIисабалда буго: Ц1вабзазул кенчIей моцIалъ ссвине гьабичIониги моцIрол нур ва гвангъи цIакъго цIикIараб букIуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Бищунго лъикIав, хирияв чилъун вукIине бокьарав чи Аллагьасдаса* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъа абе!»- абун.*

Цоги хирияв аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна*: «Киналго гIадамал кIиго тайпаялда руго: Цо чи вуго жинца лъиклъи гьабулев, жив Аллагьасдасаги* جَلَّجَلَالُهُ *хIинкъарав. Гьав чи ТIадегIанав Аллагьасе хириявги вуго. Цоги чи вуго жив къосарав, жинца къабихIал гIамалал гьарулев. Гьав чи Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *цIакъ гIодогIанав вуго»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Абубарзат ал-Асламияс бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: Я гьал жидер мацIалдалъун иман лъурал, жидер ракIазулъ иман лъугьичIел гIадамал! Нужеца бусурбабазда гъибат гьабуге! Нужеца гьезул гIайбал ва мунагьал цIехоге! Гьел бусурбабазул гIайбал жинца цIехарав чиясул гIайбал Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *цIехола. Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *жиндир гIайбал цIехарав чи жиндир рукъовго вукIадго Аллагьас гIадамазда цеве къватIив чIвазе гьавула»* – абун. Х1адис имам абуДавудица бицана.

Исламияб дин буго киналго гIадамал ращад гьарулеблъун жиб бачIараб. Щиб милат бугониги, кинаб кьер бугониги, щал умумул ругониги

«Лаилагьа Илла Ллагьу МухIаммадун ﷺ русулуллагь»-абураб рагIи абураб мехалъ гьел киналго гIадамал цоцаде бащадаллъун лъугьуна. ТIадегIанаб къадроялъул чи вугониги, жив тIом чIегIерав лагъ вугониги гьав кIиявго чиясул хIукму исламияб диналда жаниб бащадаб буго. Гьабго мисал буго капурзабазулги. Цо капурчи цоги капурчиясдаса ватIа гьавуларо гьесул насаб тухум хал гьабун. Исламияб диналда рекъон инсан кIиго тайпаялда вуго: Муъминчи ва капурчи. Гьаб гуреб цогидаб хал гьаби буго шаргIалда рекъон кколареб.

Нилъер халкъалда гьоркьоб буго цакъ шаргIалда хилапаб «лагъзал»-абун цо гIадамазда абулеб гIадат. Гьаб буго муъминчи жиндир кIалдисан къватIибе гьеб рагIи бачIиналдаса хIинкъизе кколеб бакI. Гьеб буго жагьилаб гIамал. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасул хилафаталда чуял рекеризе гьарулеб къец гьабулеб букIадго цо тIом чIегIерав къибт1иясул чу бергьун буго ГIамру ибну ГIасс асхIабасул васасул чуялдаса. Цинги гьев ГIамрол васас дов къибт1иясда кьабун буго «Мунищ вугев дир чуялдаса цебе чу бекеризе гьабулев чи?»-абун. Гьав ГIамрол вас жиндир тухум кьибилалдаса чIухIун кIалъан вуго ва гьесда ракIалда ккун буго дов тIом чIегIерав къибт1ияв жиндаса къадро дагьав вуго абун.

Цинги жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абун буго: «Гьал гIадамал жидер улбуз хIурияллъун (узденаллъун) гьарун руго! Нужеца кидал гьел лагъзаллъун гьарурал?» – абун. Гьеб рагIиялъул магIна буго нуж чIухIуге нужер тухум-кьибилалдалъун, нужеца гIадамал гIодоргIанги гьаруге. Гьел киналго гIадамал жидер рижиялда (гьариялда) жанир хIуриял руго, цо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзалги руго, цо Адамил лъималги руго абураб.

﴿قَالَتِ ٱلۡأَعۡرَابُ ءَامَنَّاۖ قُل لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ وَلَٰكِن قُولُوٓاْ أَسۡلَمۡنَا وَلَمَّا يَدۡخُلِ ٱلۡإِيمَٰنُ فِي قُلُوبِكُمۡۖ وَإِن تُطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَا يَلِتۡكُم مِّنۡ أَعۡمَٰلِكُمۡ شَيۡـٔٗاۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٤﴾

14. Цо аг1рабиязул къукъаялъ абулеб буго нижеца иман лъуна абун. Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ : «Нужеца иман лъун гьечIо. Нужеца абе ниж мутIигIлъана абун.(ай исламалда рач1ана абун) **Жеги нужер ракIазда жаниб иман лъугьун гьечIо ва гьелъул хIакъикъат нужеда бичIчIунги гьечIо. Нуж унгого Аллагьасеги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласеги мутIигIлъани ва нужеца камилаб хIалалъ иманги лъуни Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее нужер гIамалазул ажро-кири гьабизе буго ва щибго жо гьеб ажроялдаса нукъсанги гьабизе гьечIо.**

ХIакълъунго Т1адег1анв Аллагь вуго жинда нужер хIал лъалев ва

нужеда жив гурхIулев»-абун.

Гьаб аят рештIизе гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рачIун бану Асадилал абулеб гIарабиязул къукъаялъ жалго реццун хабар бицидалго. Гьеб сон букIана бакъ бан, хур бижичIого, ракъи бугеб сон. Гьел аг1рабиязе бокьун букIана «нижги муъинзаби руго»-абун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие садакъадул боцIиялдаса бутIа кьезе. Гьезул рекIел ният загьир гьабун ТIадегIанав Аллагьас гьезул хIал баян гьабуна ва гьел хIакъикъияб иман лъеялда ахIана. Жидер иман камилал, иманалъулъ ритIухъал муъминзаби рехсон ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿١٥﴾

15. ХIакъикъиял муъминзаби руго жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги иман лъурал гIадамал: цинги жидер рекIелъ щибго щаклъиги хутIичIел жидер иман лъей битIараб букIинада. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жидерго боцIи-малалдалъун ва чурхдуздалъун гъазаватги гьабулел.

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун жидер рухI бичулел, жидер магIишатги кьолел. Гьеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб жо жидеца тIалабги гьабуларел. **Гьал гIадамал руго жидер иманалъулъ ритIухъал муъминзаби.**

ХIакъикъияб иманалъе ТIадегIанав Аллагьас лъабго сифат шартI гьабун буго: РакI парахатлъун, якъинго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулалда божи, гьез бицараб хIукму къабул гьаби. Гьаб х1алалъ иман лъун хадув жив щакдаруларев вукIин.

Гьаб сифат цIакъ камилаб букIана жинда Аллагь разилъияв Абубакр асхIабасулъ. Гьедин букIиналъ гьесда цIарги букIана Абубакр-Ссидикъ абун: (Жинца цIакъ ритIухъ гьабулев).

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг МигIражалда араб сордоялъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакр Маккаялдаса къватIивехун вукIана. Радал аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир МигIражалъул хабар бицараб мехалъ цо-цо иман загIипал гIадамал щакдарана. Абубакр асхIабасде данде чIварав чияс гьесда абидалго: «Гьав дур гьудулас гIажаибаб жо бицулеб буго! Жив Акъсаялдаги щун т1ад вусанин цо сордоялда жанив!»-абун. Абубакрица абуна: «Валлагьи гьеб рагIи МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун батани дица гьеб хабар ритIухъ гьабула»-абун.

Лъабабилеб сифат буго: «Жидер боцIи-малалдалъун ва нафсаздалъун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабулел»-абун. Гьаб сифат гьаб заманаялъ жиб батизе захIматаб сифат буго. Жигьадалъул цIар

бахъараб мехалъ гIадамазул хIалги хисулеб буго. Амма ТIадегIанав Аллагьасул калам хисизабизе лъилго хIал кIоларо, гьелъул батIияб магIна гьабизеги бегьуларо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бахьи бугеллъун гьарурал муъминзабазе камилаб иман кьолеб буго. Гьезул хьул лъолеб жоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи букIунеб буго. Гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи щвезе бокьарав чияс Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамалги гьабуелб буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ кьеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

قُلْ أَتُعَلِّمُونَ ٱللَّهَ بِدِينِكُمْ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾

16. Дуца Абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Нужеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъазе гьабулебищ бугеб нуж щиб диналда ругеб?»-абун. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалев вуго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго жо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев.

Гьаб рагIи такрар гьабиялдаса мурад буго зобалазда бугеб кIудиябги, ракьалда тIад бугеб гьитIинабги, инсанасул рекIелъ бугеб хивалги ццебехун букIарабги, хадуб букIинесебги кинабго жо лъалев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, гьесда щибго жо балъго хутIуларо абун мухIкан гьабун, гьел жидер иман загIифал гIадамазда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лъай ракьарагIалда щвараб букIин бичIчIизе гьаби.

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا۟ ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا۟ عَلَىَّ إِسْلَٰمَكُم ۖ بَلِ ٱللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَىٰكُمْ لِلْإِيمَٰنِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿١٧﴾

17. Цо агIрабияз жидеца исламияб дин боси дуда бицулеб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьеб дуе гьабураб лъикIлъи бугеб гIадин. Дуца гьезда абе: «Нужеца дида бицуге нужеца исламияб дин боси ва гьеб дие гьабураб хъулухълъун рикIкIуге. Гьелъул лъикIлъи нужеего букIине буго.

ТIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж иманалда тIоритIарав ва нужеда кIудияб цIоб рахIмоги гьабурав. Нужеца иман лъуна абураб рагIиялъулъ нуж ритIухъал ратани нужеда гьаб хIакъикъат лъае»-абун.

إِنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱللَّهُ بَصِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

18. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасда лъала зобалаздаги ракьалдаги бугеб балъгояб жо. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда бихьулев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.

Гьадинав БетIергьан Аллагьасе мутIигIлъун гьев разилъи тIалаб гьабун хьвади буго гIакъилал муъминзабазул гIамал. Гьав БетIергьан

Аллагьасул гІазабалдаса рорчІила абун хьвади, яги гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукІиналдаго инкар кквей буго инсан бахьи къосарав вукІиналъе гІаламат. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цІунаги гьеб сифат нилъее букІиналдаса. Амин.

ТІадегІанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Х1ужураталъул тафсир ва таржама хъван тІубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

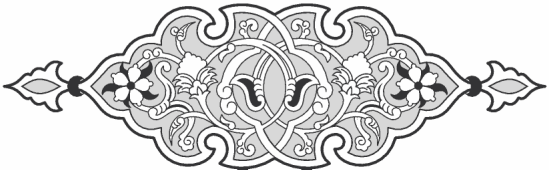

50. Сурату Къа́ф

سُورَةُ قٓ

Гьаб сураталда жаниб исламияб гIакъидаялъул аслабилъун ругел Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьави, аврагзаби ритIухъ гьари, ахират букIин ва хIисаб-мизанги, жазаъги букIин бицунеб буго.

Сураталъулъ аслияб бакI ккун буго хун хадур тIад рахъине гьариялъул ва гьеб заманаялъ инсанасул букIунеб хIал бициналъ. Сураталъул бай бихьи буго мушрикаца жинда инкар кколеб букIараб ва жидеца гIажаиблъи гьабулеб букIараб хун хадур тIаде рахъине гьаризе рукIин бицун гьезухъе жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун хIинкъи кьолев расул вачIиналъул бицунеб.

Хадуб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолъиялда тIоритIел гьабулел кIудиял гIаламатал рицун руго: Зобал-ракьазда, хур-хералда, гIорал-лъаразда ралагьун, гьезул пикру гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда, гьеб хIалкIолъи гучав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьаризе кIолеблъиялда далил бачиялда ва гьелда иман лъеялда ахIулел руго.

Цересел умматаз Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кквеялъул, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва ахират гьереси гьабиялъул бицун, гьезда щвараб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалъул бицун Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго.

Хвалил кьогIлъиялъул ва мехтелалъул бицун, тIаде рахъине гьариялъул хIинкъи бицун, хIисабмизаналъул захIмалъи бицун, капурзабазул гьеб къоялъ букIунеб хIал бицун инсанасе вагIза гьабулеб буго жив Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабиялда вачIине ва къиямасеб къоялъул хIинкъиялдасаги, гIазабалдасаги жив хвасарлъизе.

Сураталъул ахиралдаги хварал тIаде рахъизаризе Исрафил малаикас ссуралъуб пуялъул бицунеб буго. Гьеб ссуралъуб пураб мехалъ кинабго халкъ жидерго хобаздаса къватIире рахъула ракьалда тIаде тIибитIараб гарцIазул хIисабалда: гIемерлъун, цо-цаде хур-хун. «Гьаб хирияб Къуръаналдалъун дуца умматалъе вагIза гьабе ва гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналда ахIе, гьеб вагIза босине буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулев чияс»-абун абулеб буго хирияв аварагасда صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قٓۚ وَٱلْقُرْءَانِ ٱلْمَجِيدِ ١

1. Къаф. Жиндир къадро кIудияб, жиб хирияб Къуръаналдалъун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

Жиндие хирияв МухIаммад ﷺ хIакъав расул вукIиналда ва хун хадур гIадамал тIаде рахъине гьариги хIакъаб жо букIиналда.

بَلْ عَجِبُوٓا۟ أَن جَآءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ فَقَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا شَىْءٌ عَجِيبٌ ٢

2. Амма Маккаялъул агьлуялъ жидехъе вачIарав авараг ﷺ ритIухъ гьавичIо ва гьез гIажаибаб жолъун рикIкIана жидедаго гьоркьоса жидее Аллагьасул ﷻ гIазабалдалъун хIинкъи кьолев расул вачIин.

Гьел капурзаца абуна; «Гьаб цIакъ гIажаибаб жо буго»-абун. Гьел гIажаиблъизе щибго гIиллаги букIинчIо. Гьезухъе расуллъун витIарав МухIаммадги ﷺ гьел киналго жиндир ритIухълъиялда ва аманат бугев вукIиналда мукIурав вукIана. Гьез гIажаиблъи гьаби ва инкар кквей букIана ахIмакъаб чIухIи сабаблъун ва жидерго жагьилаб гIамалкIодолъи загьир гьабун.

أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۖ ذَٰلِكَ رَجْعٌۢ بَعِيدٌ ٣

3. Гьел капурзабаца хун хадур тIаде рахъине гьариялда инкар ккун абуна:

«Ниж хвезеги хун ракьлъун лъугьун хадурги чIагойищ гьарулел? Гьеб тIаде рахъине гьари буго жиб букIине дандего кколареб, батIулаб жо»-абун.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنقُصُ ٱلْأَرْضُ مِنْهُمْ ۖ وَعِندَنَا كِتَٰبٌ حَفِيظٌۢ ٤

4. ХIакълъунго Дида лъала гьел гIадамал хун хадур ракьалъ кванан гьезул гьанги, биги, дагьлъулеблъи ва тIагIунеблъи. Дида щибго жо балъго хутIуларо.

Жегиги дида аскIоб буго кинабго махлукъалъул хъвай-хъвагIай жинда тIад бугеб ЛавхIул-махIфузги. Гьадинаб камилаб лъаялъул БетIергьанасда данде рахъун гьел мушриказ абулеб буго ниж ракьлъун лъугьун хадур тIаде кин рахъизе гьарулел абун.

بَلْ كَذَّبُوا۟ بِٱلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِىٓ أَمْرٍ مَّرِيجٍ ٥

5. Гьаб инкар кквеялдаги тIад жиб баянаб, хIакъаб Аллагьасул ﷻ каламги гьереси гьабуна гьел мушрикаца, жидехъе гьеб бачIун хадуб.

Гьеб жидер инкаралъулъ ва Къуръанги, аварагги ﷺ гьереси гьавиялъулъ гьел мушрикал жидер цо ккураб гIакъло-пикру гьечIого руго. Жидеца гьеб Къуръаналда цин сихIро буго абула, цин гьереси буго абула, цинги шигIро буго абула. Гьебго жо абула аварагасул ﷺ хIакъалъулъги.

أَفَلَمْ يَنظُرُوٓاْ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن فُرُوجٍ ﴿٦﴾

6. Гьел инкар чагIи жидеда тIад ругел зобалаздагIаги кин ралагьуларел. Киндай Дица гьел тIаде рорхун ругел абун ва киндай бакъ-моцIалдалъун, цIвабзаздалъун берцинги гьарун ругел. Ва гьел зобалазда щибго жагъалаб бихъа-къотIараб бакIги гьечIо абун.

وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَٰهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَٰسِيَ وَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ﴿٧﴾

7. Гьаб ракьги Дица цIан битIизе гьабуна жинда тIад гIадамал чIезе, гьез яшав гьабизе санагIатаб хIалалъ. Гьеб ракьалда тIад рорхатал мугIрул гьаруна, гьеб ракь цо хIалалда жидедалъун чIеялъе сабаблъун рукIине.

Ва Дица гьеб ракьлда тIад бижизеги гьабуна кинабниги тайпаялъул берцинаб, жиндаса бер боххулеб ах-хур, хер-тIегь ва цогидабги чIаголъи.

تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٨﴾

8. Гьаб кинабго жо Дица бижана ва гьабуна жидеца иман лъун, жал Аллагьасда ﷻ руссарал гIадамазе вагIзалъун ва гьезул рекIелъ иманалъул нур цIикIунеблъун.

وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً مُّبَٰرَكًا فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ جَنَّٰتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ ﴿٩﴾

9. Дица зодиса рештIизе гьабуна жиндилъ баракат бугеб лъим. Гьеб лъималдалъун Дица бижизеги гьабуна кинабго ахги ва жиб бекьун, лъилъун бакIарулеб хурги.

وَٱلنَّخْلَ بَاسِقَٰتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ﴿١٠﴾

10. Гьединго жал рорхатал чамастакил гъутIбиги рижине гьаруна, жидеда тIад цоцаде хурхараб гIемераб чамастак бугел.

رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِۦ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَٰلِكَ ٱلْخُرُوجُ ﴿١١﴾

11. Гьаб ах-хур ва чамастакил гъутIбиги Дица рижине гьаруна гIадамазе ризкъилъун. Гьеб ах-хур бижине гьабун Дица жиб хун букIараб ракьги чIаго гьабуна.

Гьаб хвараб ракь чIаго гьабиялда релъун буго хварал гIадамал чIаго гьарун тIаде рахъине гьариги. Гьеб ТIадегIанав Аллагьасе щибго захIмалъи бугеб иш гьечIо.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَٰبُ ٱلرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾

12. Гьал Маккаялъул Къурайшияздаса цереккун НухIил къавмалъги, Самудиязги, гьезул нахъе хутIарал «асхIабу ррасси»-абулеб къукъаялъги гьерси гьаруна жидехъе ритIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ.

«АсхIабу ррасси» щал ругел абун тафсиралъул гIалимзабазул хилаф буго. Цояз гьеб ШугIайбил къавм буго абуна цо гъуялда аскIор рукIарал цинги гьенир жанире ортизе гьарун жидее гIазаб гьабурал. Цояз Самудиязул къавм буго абуна. Цогидаз ХIабибу Нажар абулев муъминчи чIван жидеца гъуялъуве реххарал гIадамал руго абуна.

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَٰنُ لُوطٍ ﴿١٣﴾

13. ГIа́дилазги, пиргIавницаги, ЛутIил къавмалъги гьаруна жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси.

وَأَصْحَٰبُ ٱلْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ ٱلرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

14. Ахал-рохьал гIемерал ШугIайбил къавмалъги, Яманалда вукIарав ТуббагI ханасул къавмалъги;-гьал киназго гьереси гьаруна жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ва гьезие хIакъаблъун лъугьана Дица жал гьалаг гьарила абун гьабураб къотIи.

Гьал киналго жидее мустахIикъаб гIазаб гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьаруна. Гьединго гьаб Маккаялъул агьло гьалаг гьабизеги кIола Т1адег1анав Аллагьасда гьез иман лъечIони ва расуласе гьабулеб къварилъиги жибго течIони.

أَفَعَيِينَا بِٱلْخَلْقِ ٱلْأَوَّلِ ۚ بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

15. Дун гIажиз гьавичIо гурищ щибго жоялъ, щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьаб халкъ Дица бижулеб мехалъ?

Гьал г1адамал хун хадур тIаде рахъине гьаризе кIола Дида, щибго жо гьечIеб бакIалдаса гьал рижизе кIвараб хIалалъ. **Киниги гьал мушрикал жал хIайранлъун руго ва щакдарулелги руго хун хадур жал тIаде рахъине гьарила абураб амроялъулъ.** Гьезда гьеб амро бичIчIизе бокьун гьечIелъул, гьеб гьезул нафсазе цIакъ рихунги бугелъул, щиб хабар бицунги жидеца гьелда инкар ккун чIолел руго гьал мушрикал. Гьез инкар ккуна абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир хIукму-къадар тIубазе гьабичIого

телищха?!

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِۦ نَفْسُهُۥ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ ٱلْوَرِيدِ ﴿١٦﴾

16. ХIакълъунго гьав инсан Дица вижана ва Дида лъала гьесул ракIалда букIунеб вас-васги, щакдариги.
Дун гьев инсанасда гIагар вуго Дир гIелмуялъул рахъалъан **гьесул горбода бугеб бидул рихьалдасаги.**
ИбнуКасирица абуна: «Дир малаикзаби руго гьесда цIакъ гIагарда ва гьез гьесул кинабго гIамал хъвала абураб магIна буго гьаб рагIиялъул. Гьаб магIна гьадин букIиналда тIоритIел гьабулеб буго гьалда хадуб бугеб аяталъги»-абун.

إِذْ يَتَلَقَّى ٱلْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾

17. Гьев инсанасда тIад вакил гьавун тарав кIиго малаикас данде босун хъвала гьесул щибаб рагIиги гIамалги. Цояв кваранаб рахъалда гIодов чIун вукIунев цогияв квегIаб рахъалда гIодов чIун вукIунев.

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

18. Гьев инсанас цохIо рагIиги абуларо гьеб рагIи хъвазе хIадурун малаик вукIун гурони: жив кивего гьев инсангун цадахъги вукIунев.
ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо бихьулев, рагIулев, лъалев вугониги, гьев Алагьас жиндир лагъзадерил гIамал хъвалел малаикзаби тун руго: Къиямасеб къоялъ хIисаб-мизан гьабулеб мехалъ гьев инсан жиндир гIамал тIаде хъвараб кагъат жинда кодобе кьун гьеб гIамал жинца гьабураб букIиналъе мукIур гьавизе. Гьал малаикзабиги цо сордокъоялда жанив ункъго вукIуна. КIиго радал вачIунев ва кIиго къасси вачIунев. Гьезул цояв кваранаб рахъалда гъажалда тIаде чIола ва гьес инсанас гьабураб кинабго лъикIаб гIамал хъвала. Цогиялав квегIаб рахъалда гъажалда тIад чIун гьес инсанас гьабураб кинабго квешаб гIамал хъвала.
Ал-Алуси абулев гIалимас абуна: «Гьал малаикзаби инсанасул гIамал хъвазе теялъул хIикмат буго гьесда лъараб мехалъ жинца гьабураб кинабго гIамал хъвалеб бугеблъи, гьев инсан лъикIаб гIамал гьабиялда гьесизе (гьетIизе) ва квешаб гIамал гьабиялдаса нахъеги къазе»-абун.

وَجَآءَتْ سَكْرَةُ ٱلْمَوْتِ بِٱلْحَقِّ ۖ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾

19. Гьев инсанасда тIаде хвалил мехтелалги рачIуна, гьелъул захIмалъи, къварилъиги бачIуна, жиб хIакъаб жолъун бугеб хIалалъ.
Гьеб хвалил кьогIлъи ва захIмалъи букIанаха мун жиндаса лъутулев, вахчулевлъун вукIараб жо я гьав инсан! КигIанго

инсанасе бокьичIониги гьесда тIад хвел бачIине букIин хIакъаб жо буго ва гьеб хвалил мехтелги, кьогIлъиги цIакъ захIматаб жо буго абураб магIна буго гьаб аяталъул.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда хвалил унти тIаде бачIараб мехалъ гьес жиндир гьумералдаса гIетI бацIцIунеб букIана ва жинцаги абулеб букIана: «СубхIана-Ллагьи! ХIакълъунго гьаб хвелалъул цIакъ гучал мехтелал руго!»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ ۚ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾

20. Хварал гIадамал тIаде рахъине гьаризе ссуралъуб пураб заман буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккун рукIарал гIадамазе гIазаб гьабизе къотIи гьабураб къо тIаде щвараб заман.**

وَجَآءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَآئِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾

21. Гьеб къоялъ щибаб нафсги бачIуна жив цеве къотIулев малаикгун ва жиндие нугIлъи гьабулев малаикгун цадахъ.

Цинги гьев инсанасда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъанги абула:

لَّقَدْ كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾

22. «Х1акълъунго мун цIакъ гъапулго вукIана гьаб къо дуде тIаде бачIине букIиналдаса. Гьанже дунялалъул рукъор дур гIиналдаги, беральдаги, ракIалдаги тIад букIараб пардав Дица тIаса ине гьабуна.

Жакъа дуе щибго жоялъул ургъел гьечIо цохIо гьаб дуде тIаде бачIараб амроялъул гурони. Мун гьелдаса гъапул гьавулеб, машгъул гьавулеб щибго жо гьечIо! **Дур берзул канлъиги жакъа цIакъ лъикIаб, лебалаб буго.** Гьелъие квал-квал гьабулеб щибго жо хутIун гьечIелъул»-абун.

وَقَالَ قَرِينُهُۥ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾

23. Къиямасеб къоялъ гьев инсангун цадахъ вукIарав малаикас абула:

«Гьав чи вуго Дуца дун жиндир гIамалал хъвазе вакил гьавун вукIарав чи. Дица духъе гьав чи вачун вачIана ва гьасул гIамалал хъварал кагъталги рачIана»-абун.

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾

24. Гьел малаикзабада Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан абула: «Нуж кIиясго жужахIалда жанире рехе кинавниги жив капурав, жинца хIакъаб жоялда инкар ккун вукIарав, жив гьаб къоялдаги божулев вукIинчIев чи!»-абун.**

مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾

25. Жинца кинабго лъикIлъи нахъе чIвалев вукIарав. Паризаяб закат-сахI кьолеб

букIинчIев, **жинца зулмуги гьабулеб букIарав, хIилла-макроги гьабулев вукIарав, жиндир диналъулъ щакдарулевги вукIарав.**

ٱلَّذِى جَعَلَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾

26. Жинца Аллагьгун جَلَّ جَلَالُهُ **цадахъ цоги алагьги гьавун гьесие лагълъи гьабурав. Гьав чи нужеца рехе цIакъ гучаб жужахIалъул гIазабалъулъ!»-абун.**

قَالَ قَرِينُهُۥ رَبَّنَا مَآ أَطْغَيْتُهُۥ وَلَٰكِن كَانَ فِى ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾

27. Гьеб жужахIалда жанив ккедалго инсанас щайтIаналда гIайиб чIван абула: Гьаб щайтIаналъ къосизе гьавуна дун абун. **Гьеб гIайиб жинде рехидалго гьев чигун цадахъ букIараб щайтIаналъ абула: «Я нижер БетIаргьан! Дица гьев чи къосизе гьавичIо. Гьев живго вукIана хIакъаб жоялдаса цIакъ рикIкIадаб къосиналъулъ»-абун.**

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا۟ لَدَىَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِٱلْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾

28. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан гьезда абула: «Жакъа нуж Дида цереги чIун цоцаде гIайибал чIван кIалъаге! Х1акълъунго Дица нужехъе Дир аварагзабиги** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **ритIун гьаб къоялъул гIазаб букIине букIиналдалъун хIинкъи кьун букIана.**

Нуж иман лъеялдаги ахIун рукIана. Нужее дунялалда рукIадго гьеб Дир хIинкъи кьеялъ щибго мунпагIат гьабичIо.

مَا يُبَدَّلُ ٱلْقَوْلُ لَدَىَّ وَمَآ أَنَا۠ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾

29. Дица бицараб рагIиги, гьабураб хIукмуги жиб хисизе гьабулеб, хвезе гьабулеб букIунаро.

Дунялалъул рукъоб купру-ширк гьабурал гIадамазе ахираталда жужахIалъул гIазаб гьабизе буго абун азалалдаго гьабураб хIукму буго. **Дун гьечIо Дица лагъзадерие зулму гьабулевлъун.** Гьезул гIамалалда рекъараб жазаъ буго жакъа гьезие гьабулеб жужахIалъул гIазабги.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ ٱمْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِن مَّزِيدٍ ﴿٣٠﴾

30. Гьеб къо буго дица жагьаннамаялда абулеб: «Мун жаниб цIун бугищ дур агьлуялдалъун?»-абун. Гьаб жагьаннамаялъ жавабги гьабулеб: «Гьенир цогиги гIадамал ругишха дида жанир рехизе бегьулел?»-абун.

Гьаб рагIи хIакъикъаталда букIинеги бегьула: Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб мехалъ гамачIги, цIулги ва цоги бокьараб жоги кIалъалелъул. Яги

гьаб мисал бачин букIинеги бегьула: Гьеб жужахI цIакъ кIудияб жо букIиналъе ва кигIан гIемерал гIадамал жанире рехханиги жиб цIоларебъ букIиналъе. ТIадегIанав Аллагьас цоги аяталда абун буго: «Дица жужахI цIезе гьабичIого теларо женалги гIадамалги жанире рехун»-абун. Гьаб кIиябго аяталдаса нилъеда бичIчIунеб буго ТIадегIанав Аллагьас гьеб жужахI жинда жаниб букIунеб агьлоялда рекъараб кIодолъиялда бижун букIин.

وَأُزْلِفَتِ ٱلْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾

31. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабада алжанги гIагар гьабула, жиб рикIкIад гьечIеб хIалалъ.

Гьезда жиб бихьулеб бакIалда бачуна алжан, гьел хира гьарун ва гьезул хьул лъезе гьабун. Гьел муъминзабадаги абула:

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾

32. Гьаб нужеда бихьулеб нигIматазул алжан буго кинавниги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссарав, гьесул амру-нагью тIубан хьвадарав лагьасе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб къотIи гьабураб рукъ.

مَّنْ خَشِيَ ٱلرَّحْمَٰنَ بِٱلْغَيْبِ وَجَآءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٣﴾

33. Жинда бихьичIеб, жиндаса рикIкIадаб жоялда иманги лъун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдасаги хIинкъун жив хьвадарав, жив Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ццевеги вачIарав жинца тавбо гьабуравлъун, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелараб, мутIигIаб ракIгун.

ٱدْخُلُوهَا بِسَلَٰمٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلْخُلُودِ ﴿٣٤﴾

34. Гьел муъминзабада абула: Нуж гьал алжаназда жанире лъугьа кинабгIаги нужее бокьулареб жоялдаса нуж саламатлъун ругеб хIалалъ.

Унти-шокълъи, ракъи-къеч, къварилъи-гIазабалдаса нуж божараллъун ругеб хIалалъ. **Гьаб къо буго даимго рукIинелъун нуж алжаналде лъугьизе гьарулеб къо»-абун.**

لَهُم مَّا يَشَآءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

35. Жидее гьеб алжаналда жаниб щиб жо бокьаниги буго.

Бералъе бокьарабги, гIиналъе бокьарабги, ракIалъе бокьарабги. Жидер щиб жоялда хьул лъуниги гьезие гьеб жо буго алжаналда жаниб. **Дида аскIоб гьал нигIматазда тIадги цогиги цIекIел буго муъминзабазе жиб бугеб:** Гьеб буго ТIадегIанав Аллагьасда балагьизе гьезие щвей.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُم بَطْشًا فَنَقَّبُوا۟ فِى ٱلْبِلَٰدِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ ﴿٣٦﴾

36. Дица кигIан гIемерал умматалха гьалаг гьарурал гьал Маккаялъул мушриказдаса церехун жал рукIарал, гьаздаса жал цIакъ гуч ва къуват бугелги рукIарал, жал шагьаразулъ ва улкабазулъ

чIухIун сверулелги рукIарал? Гьал чагIи Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **гIазабалдаса рорчIанищха?**

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى ٱلسَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

37. Х1акълъунго Гьал умматал гьалаг гьариялда жаниб, кIудияб вагIза буго жидер жо бичIулеб ракI бугел, яги жал жидеда бицунеб жоялда гIенеккулел гIадамазе, гьеб гIенеккигун цадахъ жидер ракIалъ пикруги гьабулел.

Гьаб кIиго аяталда жаниб бугеб жо буго Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьеялъе бугеб: Гьез иман лъечIони Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кIола гьел гьалаг гьаризе абун. Гьединго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе рекIел гъейги буго: Дуца ракI къварид гьабуге МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьездасанги гучал ва гIемерал умматал гьалаг гьаруна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ, жидеца купру-ширк течIеб мехалъ, гьалги гьалаг гьарила Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ абун.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ﴿٣٨﴾

38. Х1акълъунго Дица зобалги, ракьги ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъги бижана анлъго къоялда жаниб. Гьеб махлукъ бижулаго Дида щибго захIмальиги щвечIо.

Дие цо амро букIине бокьараб мехалъ гьеб амро цохIо «Кун» абураб рагIи абиялдалъун букIуна. Гьедин бигьаго дица хварал тIадеги рахъине гьарула ва гьезул хIисаб мизанги гьабула.

فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ ٱلْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾

39. Дуца сабро гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьел мушриказ дуде абулеб раг1иялда.** Мун авараг гьечIо, сахIир вуго, шагIир вуго абун.

Дуца гьезулгун дагIба къец гьабичIого гьел исламияб диналде ахIе. **Дуца дур БетIергьан Аллагьасе радал бакъ баккилелде цебеги, бакъанида бакъ т1ерхьилелде цебеги тасбихI ва хIамд гьабе.** «СубхIаналлагьи валхIамдулиллагьи»-абун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ рецц гьабе ва гьев кIодоги гьаве.

وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَٰرَ ٱلسُّجُودِ ﴿٤٠﴾

40. Сардилъ тIаде вахъунги дуца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **тасбихI гьабе, паризаял какал ран хадубги гьабе Аллагьасе** جَلَّجَلَالُهُ **тасбихI.**

Гьал аятаздаса хIукму босана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг МигIаражалда инегIан цебе кIиго как букIана уммуталда тIад фарз гьабураб: бакъ баккилелде цебе балеб ва бакъанил гIужалъ балебги.

Сардилъ тIаде вахъун как бай цо лъагIелалъ тIадаб букIана аварагасдаги ﷺ гьесул умматалдаги. Хадуб гьеб сардилъ тIаде вахъун балеб как аварагасда ﷺ тIадаблъун гьабуна, гьесул умматалъе суннатаблъунги гьабуна.

وَٱسۡتَمِعۡ يَوۡمَ يُنَادِ ٱلۡمُنَادِ مِن مَّكَانٖ قَرِيبٖ ٤١

41. Дуца гIин тIаме МухIаммад ﷺ Исрафил малаикас киназдаго рагIулеб бакIалдаса ахIулеб мехалъ.

يَوۡمَ يَسۡمَعُونَ ٱلصَّيۡحَةَ بِٱلۡحَقِّۚ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡخُرُوجِ ٤٢

42. Гьеб къо буго кинабго халкъалда жал тIаде рахъизе гьариялъе бугеб ахIи рагIулеб къо ва гьеб буго хIисаб-мизаналъе ва жазаалъе халкъ тIаде бахъине гьабулеб къо.

Аллагьасул ﷻ амруялдалъун Исрафил малаикас ахIула: «Я гьал турарал рукьби, тIутIун арал щукIдулги, гьарщун араб гьанги, бикь-бикьун араб расги! Аллагьас ﷻ нужеда амур гьабулеб буго нуж данде русса абун ва хIисаб мизан гьабизе махIшаралда рахъа»-абун.

إِنَّا نَحۡنُ نُحۡيِۦ وَنُمِيتُ وَإِلَيۡنَا ٱلۡمَصِيرُ ٤٣

43. ХIакълъунго Дун вуго Дица чIаго гьарулев ва Дица хвезеги гьарулев. Ахираталда Дида буго кинабго халкъалъул руссинги.

Гьеб къоялъ цохIо Дун гурев хан гьечIо, Дица гьабураб гурони хIукмуги гьечIо, гьеб хIукму хисинабизе кIолев щивго чиги гьечIо.

يَوۡمَ تَشَقَّقُ ٱلۡأَرۡضُ عَنۡهُمۡ سِرَاعٗاۚ ذَٰلِكَ حَشۡرٌ عَلَيۡنَا يَسِيرٞ ٤٤

44. Гьеб къоялъ хваразда тIасан ракь бихъ-бихъун уна ва цIакъ хехго тIаде рахъун гьеб халкъ жал ахIулеб рахъалдехун уна. Гьаб буго дица халкъ Дида бусине гьабулеб къо **ва гьеб халкъ тIаде бахъине гьаби Дие цIакъ бигьаяб амроги буго.**

نَّحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَقُولُونَۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِجَبَّارٖۖ فَذَكِّرۡ بِٱلۡقُرۡءَانِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ ٤٥

45. Дида лъик1 лъала МухIаммад ﷺ Къурайшазул капурал гIадамаз абулеб рагIи: «ахиратги гьечIо хIисаб-мизан, жазаъги гьечIо»-абун.

Мун гьезда хIал гьабун гьел иман лъеялда рачунев чиги гьечIо. Дуца гьеб къавмалъул Дир гIазабалдаса хIинкъулел гIадамазе вагIза гьабе жиб хирияб Къуръаналдалъун. Гьел руго дуца гьабураб вагIза босулел ва дуда жал нахърилълъунел.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалулеб букIана гIемераб халкъ

буссараб бакIалда вагIза гьабулеб мехалъ. Гьелъие сабабги буго гьаб сураталда жаниб ахираталъул хабар гIемер бицун букIин. ГIидалъул как балеб мехалъги гьаб суратги ﴿ٱقۡتَرَبَتِ ٱلسَّاعَةُ وَٱنشَقَّ ٱلۡقَمَرُ﴾-абураб суратги цIалулеб букIана. (суратул къамар 54 сурат). Гьединго гьаб сурат цIалулеб букIана рузман къоялъ рузманалъул какилъги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Къафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

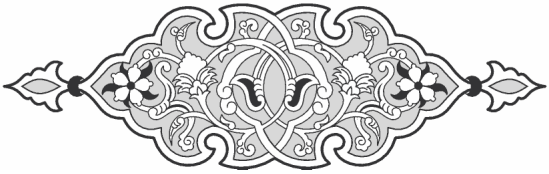

51. Сурату Зза́рия́т

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ

Гьаб суратги Маккаялда рештIине гьабураб бугелъул, гьаниб исламалъул аслаби рици ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламатал рици буго аслияб бахIс.

Жидеца ралъдада гуми хьвадизе гьарулел, ракъдада сали-хIуралъул накIкIалги лъугьине гьарулеб гьурияльул бицун, хадуб жидеца цIадул лъим баччулел накIкIазул, гьел накIкIал хьвадизе гьарулел ва цогидаб халкъалъул хъулухъалъе ругел малаикзабазул бицун ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго хун хадур тIаде рахъине гьари жиб букIин хIакъаб амро букIиналъе, хIисаб-мизан ва жазаъги хIакъаб амро букIиналъе. Хадуб жидеца аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ахиратги, гьаб хирияб Къуръанги гьереси гьабулел Маккаялъул мушриказул дунялалда бугеб хIал ва ахираталда гьел руссунеб бакI бицун буго. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъмизабазул ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие хIадурун ругел нигIматазулги бицун буго.

ТIадегIанав Аллагь цо вукIиналда, гьесул хIалкIолъи ва къудрат гучаб букIиналда тIоритIел гьабулел зобал-ракь бижиналъул, цIакъ берцинаб сифат-сураталда инсан вижиналъул баянги буго. Хирияльул аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ къисабиги, цересел капурал къавмазда бачIараб гIазабги рехсон Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе ракI парахатлъи ва гьесул умматалъе вагIзаги гьабун буго.

Суратальул ахиралда ТIадегIанав Аллагьас кинабго гIадамалги, женалги рижиналдаса бугеб мурад бицунеб буго. Гьеб мурадги гьаб кIиябго махлукъалда жидер БетIергьан Аллагь вукIин лъай буго, гьев цо вукIин лъан, гьесие гIибадат бацIад гьаби ва гьев разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабун хьвади буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلذَّٰرِيَٰتِ ذَرْوًا ﴿١﴾

1. Жидеца сали-хIур цо бакIалдаса багъаризе гьабун цоги бакIалда баччулел гьуралхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

فَٱلْحَٰمِلَٰتِ وِقْرًا ﴿٢﴾

2. Жидеца цIадал лъималъул бакIлъи баччулел накIкIалхIаги абунги гьедулев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

فَٱلْجَٰرِيَٰتِ يُسْرًا ﴿٣﴾

3. Ралъдада тIад гIадамал ва къайи-матахI баччун

бигьаго жал хьвадулел гумуздалъунги гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

فَٱلْمُقَسِّمَٰتِ أَمْرًا ﴿٤﴾

4. Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру тIубазе гьабун халкъалъул хIажат тIубалел, гьезие ризкъиги, цIадги бикьулел малаикзабадалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ .

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ﴿٥﴾

5. Нужее жиб къотIи гьабураб тIаде рахъине гьариги, хIисаб-мизан гьабиги жиб хIакъаб амро буго абун.

وَإِنَّ ٱلدِّينَ لَوَٰقِعٌ ﴿٦﴾

6. Гьединго щивав чияс гьабураб гIамалалъе жазаъ гьабиги хIакъаб, жиндилъ щаклъи гьечIеб амро буго абун.

ТIудегIанав Аллагьас малаикзаби рижун руго жидеца даимго тасбихI-сужда гьабун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабулеллъун. Гьел малаикзаби руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зобалаздаса ракьалда рещтIунеб кинабго рахIматги, гIазабги жидедалъун хьвадизе гьабулел чапарзабиги. Гьел малаикзабазул щибаб къукъа цо-цо амруялъул тадбир гьабизе хас гьаруралги руго. Жабраил малаик аварагзабаде عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIю босун хьвадулев вуго, Микаил малаик лагъзадерие ризкъи бикьулев вуго, Исрафил ссуралъуб пулев вуго, малакулмавт рухIал россулев вуго.

وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلْحُبُكِ ﴿٧﴾

7. Берцинаб, къач1араб, къуватаб зобалхIаги абунги гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

إِنَّكُمْ لَفِى قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго нуж цIакъ щакдарулеб, хIасил гьечIеб рагIиялъулъ руго, я гьал Маккаялъул мушрикал, нужеца МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъалъулъ жиб абулеб.

СахIир вуго, шагIир вуго, мажнун вуго абулеб буго нужеца. Гьел киналго рагIабиги жал гьересиял, жидее хIужа-далил гьечIел руго.

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ﴿٩﴾

9. Гьев МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гьесда рештIине гьабураб Къуръаналда иман лъеялдаса вуссула Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб гIелмуялъулъго жив бахьи гьечIевлъун вугев чи.

قُتِلَ ٱلْخَرَّٰصُونَ ﴿١٠﴾

10. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат кьурал, жиндир рахIматалдаса рикIкIад гьарурал руго жидеца хирияб Къуръанги, гьеб жинда рештIине гьабурав аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьарулел гIадамал.

ٱلَّذِينَ هُمْ فِى غَمْرَةٍ سَاهُونَ ﴿١١﴾

11. Гьел руго ахираталъул амруялдаса жал сагьвиллъун, гъафуллъун

ругел гIадамал.

يَسْـَٔلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٢﴾

12. Гьеб ахират букIиналда божичIого, гьеб махсароде гьабун жидеца гьикъулелги руго: «Кида букIунеб гьеб хIисаб мизан гьабулеб къо?»-абун.

يَوْمَ هُمْ عَلَى ٱلنَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾

13. Гьеб хIисаб мизан букIине буго капурал гIадамал жужахIалда жанирги рехун рухIулеб къоялъ. Гьел гIадамаздаги абулеб:

ذُوقُوا۟ فِتْنَتَكُمْ هَٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

14. «ЧIаме нужеца гьаб нужее гьабулеб гIазаб? Гьаб буго дунялалда нужеца жиб хехго бачIин тIалаб гьабулеб букIараб гIазаб»-абун.

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾

15. ХIакълъунго Аллагьасда иманлъун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун жал хьвадарал гIадамал гьеб къоялъ алжаназул ахазулъ ва иццазулъ рукIине руго.

ءَاخِذِينَ مَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾

16. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жидее кьурал берцинал тIагIамал нигIматаздаса лазат босунелги рукIине руго.**
Х1акълъунго гьал руго дунялалъул рукъор жидеца лъикIаб гIамал гьабула рукIарал гIадамал.

كَانُوا۟ قَلِيلًا مِّنَ ٱلَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾

17. Гьел гIадамал сардилъ цIакъго дагьаб мехалъ гурони регун, кьижун рукIунел рукIинчIо.

ТIадегIанав Аллагьасе щукру гьабун сардилъ тIаде рахъун как балел ракIана.

وَبِٱلْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾

18. Радакьги гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал рахчи тIалаб гьабулел,** гьесда дугIа ва х1ели гьабун гIодулел рукIунел **рукIана.**

وَفِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

19. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьезие кьураб боцIи-малалдаса мискин-пакъирасеги, гьарун вачIарасеги нафакъаги, садакъаги кьолеб букIана.**

Гьадинаб камилаб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи букIуна рекIелъ иман хIалхьарал гIадамазул: Жидеда тIад гьабураб фарз тIубала щибго жагъаллъи биччачIого, хадуб хирияв аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннатги тIубала, сардилъ рахъун какалги рала, радакь тIаде рахъун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарун гIодун жидер мунагьал рахчи тIалаб гьабулелги рукIуна. Жидеца диналъул вацасе лъикIлъи гьабулел, закат-сахI ва садакъа кьолелги рукIуна. Гьал руго хIакъикъиял муъминзаби. Гьал гIадамал

кинабго жидер гIамал лъикIаб букIингун цадахъ, Аллагьасул ﷻ гIазабалдаса хIикъун гIодулелги рукIуна. Жидер цониги лъикIаб гIамал гьечIел, гIасиял, пасикъал гIадамал релъун роххун, Аллагьасул ﷻ нигIматаздаса лазат босулел рукIуна. Гьаб цIакъ кIудияб хIикмат буго ва Аллагьасул ﷻ рахъалъан бугеб жиндир лагъзадерил хIал бихьиги буго!

وَفِي ٱلْأَرْضِ ءَايَٰتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾

20. Гьаб ракьалда тIадги гIемерал далилал руго жидеца Аллагьасда ﷻ иман лъолел гIадамазе гьев Аллагь ﷻ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъи гучаб букIиналда жидеца тIоритIел гьабулел.

وَفِيٓ أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

21. Нужерго нафсазда жанирги руго гьел гIаламатал ва далилал. Гьаб жо нужеда кин бихьулареб?

Гьелъул пикру гьабун Аллагь ﷻ цо вукIиналда, гьев жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан вукIиналда кин нуж мукIурлъуларел?

وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾

22. Зобалазда тIаде буго нужее ризкъи гIатIилъиялъе сабаблъун бугеб цIад. Гьел зобалазда буго нужее ахираталда букIине бугеб алжанги жужахIги.

فَوَرَبِّ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ إِنَّهُۥ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَآ أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٢٣﴾

23. Гьал зобал ракьалъул БетIергьанасул цIаралхIаги гьаб нужее ахираталда букIине къотIи гьабураб жоги, дунялалда нужее къадар гьабураб ризкъиги жиб букIин хIакъаб жо буго, нуж кIалъалел рукIин хIакъаб бугеб гIадин.

Гьаб рагIиги мисал бачун абураб рагIи буго: Дуда мун кIалъалев вукIин лъалеб батани, гьелда мун божулевги ватани, мун ахиарат букIиналдаги божа абураб магIна буго гьаб рагIиялъул.

Цо гIалахалда гIурав агIрабиясда гьаб кIиго аят цIалулеб рагIараб мехалъ гьес абуна: «СубхIаналлагьи! Щив чидай вуго гьедигIанго жинца БетIергьанасул ццим бахъизе гьабурав ва гьев гьедизе тIамурав? Аллагьасул ﷻ рагIиялдагIаги божизе бегьиларищ гьес гьа гьедичIониги. Вай Аллагь гьал гIадамазул квешлъи ва гьезие бугеб къварилъи!» – абун.

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَٰهِيمَ ٱلْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾

24. Духъе бачIанищ МухIаммад ﷺ, Ибрагьим аварагасухъе عليه السلام рачIарал жал хириял, жидер къадро кIудиял гьалбадерил хабар.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьел рукIана цIакъ

берцинал гIолохъабазул сифаталда рачIарал Жабраил, Исрафил ва Микаил малаикзаби.

إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَيْهِ فَقَالُوا۟ سَلَٰمًا ۖ قَالَ سَلَٰمٌ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ﴿٢٥﴾

25. Гьел гьалбал Ибарагьимиде тIаде лъугьана ва жидецаги абуна: «Нижеца дуда «Салам» гьабулеб буго!»-абун.

Салам абураб рагIиялъул магIна буго гIарабиязда гьоркьоб дидаса дуе саламатлъи буго, дидаса дуе щибго хIинкъи къварилъи гьечIо абураб. Гьеб «Салам» абун цо чи тIаде вачIараб мехалъ гьесда божулел рукIана ва гьесие гьоболлъиги гьабулеб букIана. Тушманлъи гьабизе вачIулев чи «Салам» абун вачIунаро. Нагагь «Салам» абун тIадеги вачIун цинги тушманлъи гьабуни гьеб цIакъ кудияб хиянат ва хIалихьалъи букIана. **Ибрагьим аварагасги عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Нужееги салам буго, амма нуж дида лъаларел гIадамал ругоха»-абун.**

ГIалимзабазул хилаф буго «нуж дида лъаларел гIадамал руго»-абураб рагIи дол гьалбадерида хитIаб гьабунищ абураб, яги жиндирго нафсалъулъищ абураб абун. Гьаб хилаф бижиналъе сабабги буго: Жиндие саламги кьун тIаде рачIарал гьалбадериде нуж дида лъалел гьечIоха аби адабалдаса жо гьечIо, гьев Ибрагьим авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ адаб-хъатир лъаларев чилъун вукIинги рекъараб гьечIо абураб рагIи.

فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ فَجَآءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾

26. Цинги гьев Ибарагьим хекого жиндир агьлуялъухъе ана ва кьарияб бачил бежараб гьанги босун вачIана.

فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾

27. Жинца гьезда цебе квен лъуна ва гьел квен кванач1ого чIараб мехалъ Ибарагьимица абуна: «Я гъаринал, нужеца гьаб дир тIагIам кваналеб гьечIоха?»-абун.

Ибну Касирица абуна: ТIадегIанав Аллагьас гьаб жидер рагIаби дагьаб кIиго аяталда жаниб гьоболлъи гьабиялъул берцинал адабал рицана. Гьел жинда тIаде гьалбал рачIарабго гьел жидер чIолеб бакIалда парахатги гьарун Ибрагьим гьезда щибго жо абичIого ва хекого гьезие квеналда хадув ана. «Нуж ракъун ругищ, нужее квен кьелищ, лъим кьелищ?»-абун гьикъардичIого. Цинги гьеб квен босун вачIун гьезда аскIоб, гьезул квер щолеб бакIалда лъуна. ДобегIан квенги лъун «Гьанже нуж кваназе рахъаха»-абун абичIого. Гьеб квен цебе лъун хадубги тамахго ва хIеренго гьезда абуна: «Я дир гьалбал! Гьаб дир гьоболлъи къабул гьабиларищ нужеца? Дагьабниги квен кванае

гъаринал»-абун.

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ قَالُوا لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

28. Гьел гьалбадерил кверал тIагIамалда регьулелго рихьичIелъул Ибрагьимил рекIелъе цо хIинкъи ва щаклъи рехана. Цинги гьел гьалбадерица абуна: «Мун хIинкъуге»-абун.

Хадуб гьез жидер хIакъикъатги бицана. **Гьев Ибарагьим аварагасда** عَلَيْهِ السَّلَامُ **жидеца рохелги бицана дуе цо вас гьавизе вуго абун. Жив кIудияв гIедалго гIелму-лъай бугев, лъикIав васлъун вукIунев.**

فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾

29. Гьеб хабар жинда рагIараб мехалъ, тамашалъун гьаракьги гьабулаго, Ибрагьимил чIужу Сарат гьезда цее ячIана ва гьелъ жиндир гьурмаде хъатги кьабулаго цIакъ гIажаиблъи гьабун абуна: «Кин дица лъимер гьабулеб? Дун йиго цIохIо лъимер гьабичIей херай чIужу»-абун. Гьелъул нусго сон гIезе цо сон камун букIана абуна гIалимзабаца, Ибрагьимилги гьеб мехалъ нусиялда къого сон букIана.

قَالُوا كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

30. Малаикзабаца абуна: Гьаб нижеца бицараб жо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **азалияб хIукму буго. Мун гьелда щибго щаклъуге. Х1акълъунго гьев БетIергьан Аллагь вуго жинда кинабго махлукъалъул ахIвал-хIал ва гьезие маслахIат бугеб жо лъалев. Жинца гьабулеб хIукмуялъулъ жив хIакимиявги вуго.** Цо пайда ва хIикмат гьечIеб хIукму жинца гьабуларев вуго.

Цоги аяталда жаниб буго гьей Сарат цIакъ гIажаиблъун лъугьиндал гьелда рохел бицана: «Дуе ИсхIакъ абун вас гьавизе вуго, гьесда хадув (гьесул вас) ЯгIкъубги гьавизе вуго»-абун. Гьел лъимал гьарун Ибрагьимидаги Саратидаги рихьизеги рихьана.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾

31. Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ гьел малаикзаби рукIин лъадалго ва гьел цо квIар бугеб амро букIун гурони ракьалда рештIулареблъиги лъалеб букIиндал, **жинца абуна: «Нужер кIвар бугеб амро щибха бугеб, я гьал Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расулал?»-абун.**

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

32. Гьез абуна: «Х1акълъунго ниж ритIун руго жидеца цIакъ кIудиял мунагьал ва къабихIал ишал гьарулеб къавмалда. Гьеб

къавм буго ЛутIил къавм.

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾

33. Ниж ритIун руго нижеца гьезда тIаде рештIине гьаризе жужахIалъул хIарщ бухIун гьарурал ганчIал.

مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾

34. Гьел ганчIазда тIад дур БетIергьан Аллагьас гьабураб щивав капурчиясул гIужги букIине буго.

Гьесул цIар букIине буго ва щибаб гамачI гьеб цIар тIад хъварав чиясда щвезе буго»-абун.

فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾

35. Дица гьеб къавмалъул росабалъан къватIире рачана гьенир рукIарал муъминзаби.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾

36. Гьеб къавмалда жаниб Дида цохIо ЛутIил мина гурони бусурбабазул минаги батичIо.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِّلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾

37. Дица гьел ЛутIил къавмалъул росаби рукIараб бакI тана хадусел къавмазе гIаламатлъун. Гьел гIаламатаздаса вагIза босизе жал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабаслдаса хIинкъулел муъминзабаца.

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезе чIухIараб къавмалъе гьел гIаламатал рихьуларо ва гьезие щибго жоялъул вагIзаги лъугьуларо.

Ас-Сави абулев гIалимас абуна: «ЛутIил къавмалъул анлънус азарго чи вукIана. Аллагьасул салам лъеяв Жабраил малаикас жиндир кваркьи гьезул росабазде гъокье биччана. Цинги гьел росаби зобалаздаги рорхун кIалагъокье сверизе гьарун гIодоре рортизе риччана. Гьеб кинабго гамачI ракьги гьезда тIад бортана. Гьел росабалъан къватIирехун рукIарал гIадамаздаги жужахIалъул гамачI речIун, бетIералдасан жанибе ун гъокьан къватIибе бачIунеб букIана ва гьелги хун гIодоре кколел рукIана. Гьеб ЛутIил къавм букIараб бакIалда махIцараб, цIамхIалаб лъималъул хIор буго, жиндаса щибго жоялъе мунфагIат босизе санагIат гьечIеб»-абун.

وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

38. Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къисаялъулъги гьаруна Дица аятал ва гIаламатал иман лъезе бокьарал гIадамазе жиндаса вагIаза босизе.

Дица гьев Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ пиргIавнида ва гьесул къавмалда витIараб мехалъ баянаб хIужаялдалъун. Гьеб хIужаги Таврат

букIана, цогиги гIемерал мугIжизаталги рукIана.

فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِۦ وَقَالَ سَٰحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾

39. Гьев пиргIавн Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъеялдаса вусана кинабго жиндир къавмгун цадахъ.

Жиндир гIемерал боязда ва яргъил къуваталда божун, жив кIудияв хан вуго абун, чIухIана пиргIавн Мусада иман лъезе **ва гьес абуна: «Гьав чи вуго сихIрочи, яги жундуца ккурав чи»-абун.**

فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾

40. Дица гьев пиргIавнги, гьесул боялги Дир гIазабалдалъун ккуна ва Дица гьел ралъдалъ рехун гъанкъизе гьаруна. Гьев пиргIавн жиндир купру-ширкалдалъун жив какизе ва жиндие гIазаб гьабизе рекъаравги вукIана.

Гьесдаса чIухIарав инсан цоги вижун ватиги щакаб жо буго: Гьев пиргIавн вукIиндал: «Дун вуго нужер бищун кIудияв БетIергьан»-абун жинца къавмалда абурав ва жив алагь вуго абун кIалъалев!.

وَفِى عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلرِّيحَ ٱلْعَقِيمَ ﴿٤١﴾

41. ГIадил къавмалъулъги буго иман лъезе бокьарал гIадамазе вагIза-насихIат. Дица гьезда тIаде биччараб мехалъ жиндир баракат гьечIеб гьури.

Жиндалъун накIкIал данде гьаруларе6, цIадги базе гьабулареб, рахIмо (тIончIорукъ) бакъварай чIужугIаданалда релълъун жиндилъ баракат гьечIеб.

مَا تَذَرُ مِن شَىْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ كَٱلرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾

42. Гьеб гьуриялъ жиб тIаде щвараб щибго жо толеб букIинчIо жинца гьеб турараб жо гIадин гьалаг гьабун гурони.

Гьеб букIана цIакъ гучаб, жиб сверсведулеб, жиндир зарал кIудияб гьури. Микьго къоялъ тIатIалаго гьеб къавмалда тIад жиб пулеб букIараб. Жинца гIадамал ва хIайванал хIули гIадин зодореги росун цинги гIодоре рортизе риччалебги бук1араб.

Гьел ГIадилал рукIана цIакъ черх къуватал, лага борхатал гIадамал. Гьезул минабиги рукIана кьурабиги рухъун, рорлъун гьенир жанир гьарурал. Гьезул рекIелчIейги букIана жидер къуваталда ва жидер минабазда. БетIергьан Аллагьасул гьел гьалаг гьаризе хIукму гьабураб заман тIаде щвараб мехалъ гьеб гучаб гьури кьурабалъан къватIибе пуна ва гьенир жанир рукIарал гIадамал гьениса къватIиреги рехун, цинги зобалаздеги рорхун гIодоре рортизе риччана.

وَفِى ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا۟ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾

43. Самудиязул къавмалъул къисаялъулъги буго вагIза-насихIат. Гьел

Самудияздаги абидал: «Нуж гьаб дунялалдаса кеп босулеллъун рукIаха нуж гьалаг гьаризе цIараб гIуж тIаде щвезегIан»-абун. Гьаб буго ССалихI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм. Жидеца варани хъураб мехалъ лъабго къоялдаса нужеда тIаде гIазаб бачIине буго абун тун рукIарал.

فَعَتَوْا۟ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ ٱلصَّٰعِقَةُ وَهُمْ يَنظُرُونَ ﴿٤٤﴾

44. Гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда гIассилъана, гьесул расуласда нахъги рилълъинчIо.

Цинги гьел ккуна гучаб гьаракьлъун бугеб гIазабалъ. Гьеб гIазаб жидеда тIадги бачIана жидеда бихьун, жал гьелда балагьун рукIун. ЧIегIераб накIкI бугеб хIалалъ баккана гьеб гIазаб. Гьеб накIкIул рагIдукье абун гьеб къавмги киналго цо бакIалде данде руссана. Цинги зодиса кутакаб гьаракь бахъана, гъокьан ракьги багъарана, накIкIаздаса къватIибе гьезда тIад цIаги речIчIана.

فَمَا ٱسْتَطَٰعُوا۟ مِن قِيَامٍ وَمَا كَانُوا۟ مُنتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾

45. Гьеб гIазаб тIаде щвараб мехалъ гьезда жал гIодор чIараб бакIалдаса тIаде рахъизеги кIвечIо, гьезие квер бакъулев, гьездаса гIазаб нахъе чIвалев щивго чиги вукIинчIо.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَٰسِقِينَ ﴿٤٦﴾

46. Гьездасаги ццере НухIил къавмги гьалаг гьабуна Дица. Х1акълъунго гьел рукIана жидеца иман лъечIеб пасикъаб къавм.

Хъанчие лагълъи гьабулеб къавм букIана: азарго сон гIагарун заманаялъ НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда ахIаниги жал гьесда нахърилълъинчIел. Гьеб къавм гьалаг гьабуна тIупан тIун, цIадал иццал тIаде чвахизе гьарун, ракьул гьумер лъималдалъун бахчизе гьабун. ГIадил къавмалъе гьури кьурулъан къватIибе пураб гIадин гьаб НухIил къавмалъе лъимги бищун цебе жидеца цIа бакулеб коринисан къватIибе чваххана.

وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَٰهَا بِأَيْيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾

47. Гьал рорхатал ва гIатIидал зобал Дица нужеда тIаде рорхун руго дир квераздалъун.

Дир къудраталдалъун буго Дица гьел зобал рижун ва тIаде рорхун. **Дица гьел зобалги гьениб жаниб бугеб цогидал цIвабиги цIакъ кIудиял, гIатIидал гьарун руго.** Гьел зобалазул ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалъул гIорхъи лъазабизе инсанасда кIун гьечIо ва хадуб кIвезеги гьечIо. Гьеб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мугIжизат. Гьеб мугIжизат букIиналъе бугеб аят буго: «Нуж зобалазул ва ракьалъул гIорхъабаздаса къватIире рахъа а!»-абураб (55 сурат 35 аб аят).

وَٱلْأَرْضَ فَرَشْنَٰهَا فَنِعْمَ ٱلْمَٰهِدُونَ ﴿٤٨﴾

48. Дица гьаб ракьги тIибитIун буго нужее гьелда тIад яшав гьабизе санагIат бугеблъун гьабун.

Гьеб ракь тIибитIарав ва гьеб цIакъ мустахIикъаб хIалалъ гьабурав вуго Дун. Гьеб ракьалда тIаде ругел мугIрулги, гIоралги, ралъадалги, гъветI-херги ва цогидаб кинабго жоги инсанас жиндаса мунфагIат босулеб хIалалъ бижун буго ТIадегIанав Аллагьас.

وَمِن كُلِّ شَىْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

49. Дица щибаб жоялдаса кIиго тайпа(пара) бижана. Нужеца гьелъул пикру гьабизе ва нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъи лъазе.

Нужеда лъазе гьеб кинабго кIирекъараб жо жинца бижарав БетIергьан Аллагь жив цогояв вукIин.

Кинабго жо кIирекъараб бижана абураб рагIиги Къуръаналъул мугIжизат буго. ГIелмияб цIех-рех гьабулел гIалимзабада рухI бугебги рухI гьечIебги жоялъул хал гьабураб мехалъ ва гьезул бижиялъул авалалдаги раккараб мехалъ гьеб жиб бижараб жоялъул зарраги батулеб буго жиб кIиго жоялдаса данде гьабураблъун. Загьираб хIалалъ кинабго жо кIирекъараб букIин лъалеб буго гIемерисеб махлукъ: Бихьинаб, цIуяб, хъахIаб-чIегIераб, сордо-къо, хинаб-цIорораб, биччараб-бакъвараб, гьуинаб-кьогIаб ва цогиги гIемерал сифатал руго цояб-цояолъе данделъун, к1иябго сипат цох1о жоялъул бук1ин лъалеб.

فَفِرُّوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ ۖ إِنِّى لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾

50. Нуж кинабго купру-ширкалдаса лъутун, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда, гьесул цIоб-рахIматалда русса, я гьал гIадамал!

Х1акълъунго дун вуго гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан нужее жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолев, алжаналъул нигIматаздалъун рохелги бицулев, гьесул хIакъав расул. Дун расул вукIин баянав вуго, гьелда тIоритIел гьабулел мугIжизаталги руго.

وَلَا تَجْعَلُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ ۖ إِنِّى لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾

51. Нужеца гьев Аллагьгун جَلَّ جَلَالُهُ цадахъ жиндие лагълъи гьабизе цоги алагьги ккоге.

Хъанчал ругониги, гIадамал ругониги, малаикзаби ругониги. **Х1акълъунго гьедин нужеца Аллагьасдехун ширк гьабуни нужее букIунеб гучаб гIазабалдалъун хIинкъи кьолев расул вуго дун, дир рисалат баянав.**

كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا۟ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾

52. Гьаб Дир къавмалъ мун гьереси гьавурав гIадинго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цересел умматаздаги цониги расул

вачIинчIо гьел умматаз жив сахIир вуго,
яги гIабдал вуго абун гурони, ва живги гьереси гьавун гурони.

أَتَوَاصَوْا۟ بِهِۦ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾

53. Гьал умматаз цояз цогидазда васият гьабунишха бугеб нужеца аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **гьереси гьаре абун?**

ГьабичIо гьез цоцаде васият. Жидерго ахIмакълъиялъ ва къосиналъ рачана гьел гьеб рагIи абиялда. **Гьел руго къосиналъул рахъалъан гIорхъолъан арал гIадамал.**

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾

54. Мун гьеб къавмалдаса вусса.

Гьезда хIал гьабун иман лъезабизе абун лъугьунге мун. Дуца гьезда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат щвезе гьабун буго. **Гьанже гьез иман лъечIо абун дуда щибго гIайиб букIунаро.**

وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

55. Дуца умматалъе гьабулеб вагIза насихIатги гьоркьоса къотIизе тоге!
ХIакълъунго Аллагьасда иман лъурал гIадамазул ракIазе гьеб вагIза насихIаталъ пайда гьабула. Гьаб вагIза насихIат муъминзабаца цоцазеги гьабизе ккола. Жинца вагIза гьабулесе гьелъул мунфагIат щвелеблъи хIакъаб жо буго: Гьесие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан ажро букIине бугелъул. ИншаАллагьу жиндие вагIза гьабурасеги щвела мунфагIат, гьев чи муъминчи вугони.

Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амро тIубан дицаги насихIат гьабулеб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кидаго ракIалда чIезе гьаве абун. Кинабго хIалалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ мунгун цадахъ вукIин дуда лъараб мехалъ мун гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе хIинкъула. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цадахъ вуго абураб рагIиялъул магIна буго: Гьесда нилъеца гьабулеб кинабго гIамал лъалеб букIин. Нилъер рекIелъ ругел пикрабиги лъалел рукIин. Гьаб хIалалъ БетIергьан Аллагь нилъеда тIад валагьун вукIин лъараб мехалъ, гьесдаса нечоларев ва хIинкъуларев муъминчи вукIуларо!.

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

56. Дица киналго женал ва гIадамал рижинчIо жидеца дие лагълъи гьабизелъун гурони.

Жидеда Дун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин лъазе, Дун цогояв вукIин, Дица жал рижарав, Дица хьихьулев, Дица хвезеги гьарулев вукIин лъазе. Ахираталда тIаде рахъизе гьарун жидер хIиссаб-мизан гьабулев ва жидее жазаъ гьабулев хан цахIо Дун вукIин лъазе. Гьаб хIалалъ жидеда Дун лъараб мехалъ жидеца кинабго заман Дун разилъи тIалаб гьабун, Дие гIибадат гьабун ине гьабизе ккела.

مَآ أُرِيدُ مِنۡهُم مِّن رِّزۡقٖ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطۡعِمُونِ ٥٧

57. Дие гьездаса кинабгIаги ризкъиги бокьун гьечIо.
Яги гьез Дие квен-тIех кьеялда хIажатавги гьечIо.

إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلۡقُوَّةِ ٱلۡمَتِينُ ٥٨

58. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинца кинабниги рухI бугеб жоялъе ризкъи кьолев Разикъ.
Жиндир къуват гуч бергьаравги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.** Жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, кинабго махлукъ жинда хIажатаблъун бугев вуго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисул къудсиялъулъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: *«Я Адамил лъимер! Дуца кинабго заман Дие гIибадат гьабиялъе кье! Дица дур керен бечелъиялъул цIезе гьабила. Дуца гьедин гьабичIони Дица дур керен (ургъелазул) цIезе гьабила ва кидаго дур пакъирлъиги Дица тIаса ине гьабиларо!»*-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

<u>ХIадисул къудси абула:</u> аврагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абунин бицулеб х1адисалда. Ай Аллагьас аварагасда маг1на вах1ю гьабураб цинги аварагас гьеб жиндирго лафзалдалъун бицараб. Къуръаналдаги гьелдаги гьоркьоб бугеб бат1алъи. Къуръан буго: лафзги маг1наги Аллагьасдасан бугеб. Х1адисул къудси буго: лафз аврагасул маг1на Аллагьасдасан бугеб.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذَنُوبٗا مِّثۡلَ ذَنُوبِ أَصۡحَٰبِهِمۡ فَلَا يَسۡتَعۡجِلُونِ ٥٩

59. ХIакълъунго жидеца гьав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **гьереси гьавун жидерго нафсазе зулму гьабурал гIадамазе цересел умматазул капурзабазе букIараб гIадаб гIазаб букIине буго.**
Гьел гIадамаз Дир гIазаб хехго бачIин тIалаб гьабуге абе! Гьез тIалаб гьабуниги, гьабичIониги жиндие хIукму гьабураб мех щведалго гьезда гьеб гIазаб щвезе буго!

فَوَيۡلٞ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن يَوۡمِهِمُ ٱلَّذِي يُوعَدُونَ ٦٠

60. ЦIакъ кIудияб къварилъи-балагь букIине бугоха гьел капурал гIадамазе жидее гIазаб гьабизе къотIи гьабураб къиямасеб къо тIаде щвараб мехалъ!

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ гьеб къоялъул гIазабалдаса цIунаги, гьеб гIазаб тIад гьабулеб гIамал гьабиялдасаги цIунаги. Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Зза́рия́талъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

52. Сурату тIур

سُورَةُ الطُّورِ

Сураталъ бицен гьабулеб аслияб масъала буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари ва ахираталда тIаде рахъизе гьарун щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе букIин.

Сурат бай бихьудасаго ахираталъул хIинкъи-къварилъиялъул бицен гьабулеб буго. ТIадегIанав Аллагьас гьа гьедун баян гьабулеб буго гьеб къоялъ капурзабада букIунеб къварилъи ва гьезул букIунеб хIинкъараб ва гIодорегIанаб хIал. Хадуб Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе алжаналда жаниб букIунеб лъикIлъи ва берцинаб хIал, гьезие рукIунел нигIматал баян гьарун руго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг хирияв расул вукIин бицун, гьесда амро гьабулеб буго жинда капурзабаца бицунеб жоялъул кIвар гьабичIого жинда тIад къараб рисалат тIубазе гьабе абун. Мушриказ рицунел батIулал харбал хвезе гьарун, МухIаммад аварагасул صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рисалат хIакъаб букIин тасдикъ гьабулеб буго. Хъанчазе лагълъи гьабулел гIадамазда бадиб чIвай гьабун гьезул хIалхъублъи ва инкар цIакъ гучаб букIинги бицун буго.

Гьаб сураталда цIар тун буго «ТIур мегIералъул сурат»-абун. Гьеб хирияб тIур мегIер буго жинда тIад Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIалъараб ва гьелдалъун жиндие хиралъиги, баракатги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нуралги щвараб. Гьеб мегIералдалъун гьедун кIалъалев вуго ТIадегIанав Аллагь гьаб сурат бай бихьараб бакIалда.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1.2.3. ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго: ТIур мегIералдалъун, жиб хирияб Къуръаналдалъун, жиб тIерен гьабураб тIомалде тIад хъван жиб цIалулеб кинабго зодиса рештIине гьабураб тIехьалдалъун.

وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ ﴿٣﴾

4. Зобалазда жиб бугеб, жинда тIад малаикзабаца тIаваф гьабулеб Байтул-магIмуралдалъун.

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾

Гьеб Байтул-магIмур зобалазул агълуялъе ракьалда бугеб агълуялъе КагIба рукъалда релълъун буго. Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьаб Байтул-магIмур анкьабилеб зодоб буго

КагIба рукъалда данде битIун. Щибаб къоялъ гьенир жанир лъугьун лъабкъоялда анцIазарго малаикас как бала ва гьел малаикзаби тIокIал тIадги руссунаро»-абун. Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго малаикзабазул боял цIакъ гIемерал рукIин.

وَٱلسَّقۡفِ ٱلۡمَرۡفُوعِ ٥

5. Жиб тIаде борхараб тIохгIадин бугеб зобалаздалъунги гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Гьаб жо гIарщ буго, алжаназул тIохлъун жиб бугеб»-абун.

وَٱلۡبَحۡرِ ٱلۡمَسۡجُورِ ٦

6. Къиямасеб къоялъ жинда цIа рекIун лагь-лагьун букIунеб ралъадалдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ:

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَٰقِعٞ ٧ مَّا لَهُۥ مِن دَافِعٖ ٨

7.8. «ХIакълъунго Аллагьасул гIазаб капурзабазе жиб букIин хIакъаб буго ва гьеб гIазаб нахъе чIвазе кIолеб щибго жоги букIине гьечIо»-абун.

يَوۡمَ تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ مَوۡرٗا ٩

9. Гьеб къиямасеб къо буго жидер бакIалдаса рагъарун зобалги унеб.

وَتَسِيرُ ٱلۡجِبَالُ سَيۡرٗا ١٠

10. Ракьалда тIад гьарщун мугIрулги тIагIунеб, хIур гIадин лъугьун кинабго ракьул гьумер битIулеб къо буго гьеб.

Гьеб къо буго дунялалъул чIаголъи паналъун, пасалъун унеб ва абадияб ахираталъул чIаголъи гIуцIизе бай бихьулеб.

فَوَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ١١

11. Гьеб къоялъ цIакъ квешаб гIазаб букIуна жидеца гьеб ахират гьереси гьабулел рукIарал капурзабазе.

ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي خَوۡضٖ يَلۡعَبُونَ ١٢

12. Дунялаллъул рукъор жиб батIулаб, гьересияб жо бицулел рукIарал ва жидеда гьаб ахираталъул щибго ургъелги букIинчIел.

يَوۡمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعّٗا ١٣

13. Гьеб къо буго капурзаби жужахIалъул цIадаре ахIулеб къо ва гьел кутакалда тунка-гIусун гьенир жанирги лъугьизе гьарулеб.

ЖужахIалъул малаикзабаца гьел капурзабазул кверал горбоде рухьула маххул рахсаздалъун, цинги хIатIалги нодоги цоцаде цузе гьабунги рухьула, гьеб хIалалъ рехъерхъун жужахIалда жанир рехула. Гьенире жанир рехун хадуб жидеда абула:

هَٰذِهِ ٱلنَّارُ ٱلَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ١٤

14. «Гьале гьаб цIа буго нужеца дунялалда ругеб мехалъ жиб гьереси

гьабулеб букIараб!

15. Гьаб жоги сихIройишха бугеб? Яги нуж жакъаги нужеда щибго жо бихьуларел беццал гIадамалищ ругел?»-абун.

أَفَسِحْرٌ هَٰذَآ أَمْ أَنتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾

Дунялалда гьез Къуръан сихIро буго абулеб букIиндал ва гьезда хIакъаб жоги бихьулеб букIинчIелъул, гьезда бадиб чIвай гьабун гьабулеб калам буго гьаб.

16. Нуж гьаб жужахIалда жанире лъугьа! Бокьани гьаб гIазаб хIехьон саброги гьабун рукIа нуж, бокьани сабро гьабичIого ахIдолел чIва-чIвадулел рукIа! Нуж даимго рукIинелъун гьенир жанир лъугьизе гьарурал руго ва нужеца щиб гIамал гьабуниги гьанже гьеб нужеда тIаса ине гьечIо.

ٱصْلَوْهَا فَٱصْبِرُوٓا۟ أَوْ لَا تَصْبِرُوا۟ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ ۖ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Х1акълъунго гьаб жазаъги нужее буго нужеца дунялалда гьабураб гIамалалда данде бугеб.

17. Х1акълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал гIадамал ахираталда нигIматазул алжаназулъ руго.

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّٰتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾

18. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее кьурал нигIматаздаса лазат босулел руго. Гьел гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал жужахIалъул гIазабалдаса цIунарал.

فَٰكِهِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَىٰهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ﴿١٨﴾

19. Гьел алжаналда жанир ругел гIадамаздехун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абула: «Нужеца гьал нигIматал кванае, гьал лазатал гьекъолел жалги гьекъе.

Гьеб буго нужеца дунялалда ругеб мехалъ иман лъун, лъикIаб гIамал гьабиялда данде нужее бугеб жазаъ»-абун.

كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

20. Жал мухъазда лъурал тахазда тIад хьибил чIван рукIула гьел муъминзаби.

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ ۖ وَزَوَّجْنَٰهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾

Цоцаде бадире балагьун, цоцада разилъун.

Дица гьезие руччабилъун хIурулгIинзабиги кьола.

21. Жидеца иман лъурал гIадамал, цинги гьезул лъимал хъизаназги иман лъурал дица гьел умумузда нахъ регIизе гьарула гьезул лъималги. Гьел цоцаде

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ ۚ كُلُّ ٱمْرِىٍٕۭ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

ракI гъун рукIине.

Гьезул даража-макъам цо гьечIониги ТIадегIанав Аллагьас жиндир цIоб рахIматалдалъун даража тIадегIаназда аскIор гьарула гьезул гIагарал гIадамал. **Дол даража тIадегIан бугезул ажро кириялдаса щибго жо мукъсанги гьабуларо.** Гьал жидер даража гIодобегIан бугеб гьезда нахъ регIизе гьаруна абун. **«Кинавго инсан жинца гьабураб г1амалалъе гьоркьлъелалъе (залог) лъурав вуго, лъик1аб г1амал гьабуни ворч1араздаса вук1ина, квешаб гьабуни гьалаглъараздасан вук1ина»-абун.**

وَأَمْدَدْنَٰهُم بِفَٰكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

22. Дица гьеб алжаналъул агьлуялъе батIи-батIияб пихъ ва гьан тIадеги цIикIине гьабула гьезие жиб бокьулеб, гьезул хьул лъолеб щибдай буго абун.

Бокьараб жо кваназе рес бугеб хIалалъ ниг1матазул кинабго тайпа букIула гьезие.

يَتَنَٰزَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَّا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾

23. Махсаро-хвечI гьабун цояз цоязухъан лълъар босун гьекъолеб жо гьекъон рекIел гъей гьабулел рукIула гьел.

Щибго мунагь бугеб иш, гIададисеб калам ва пиша гьеб алжаналда жаниб букIунаро.

۞وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾

24. Гьеб алжаналъул агьлуялда тIаде гьезие хъулухъ гьабизе тарал алжаналъул гъилманал (служащие) хьвадула.

Гьел цIакъ берцинаб сифат сураталдаги рукIула: Жиндир лъелалда жаниб бугеб луълуъгIадин берцинал рукIула.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٢٥﴾

25. Гьел муъминзаби цоцадухун руссун хабар бицулел цоцаде гьикъарулелги рукIула.

قَالُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِىٓ أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

26. Жидецаги абула: «Х1акълъунго ниж дунялалда нижер агьло хъизаналда аск1ор ругеб мехалъ нижеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб щвеладай абун цIакъ хIинкъун рукIунел ркIана.

فَمَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَىٰنَا عَذَابَ ٱلسَّمُومِ ﴿٢٧﴾

27. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъеда цIоб гьабуна ва гьес нилъ цIунана жиб щибаб расул кьибилалда жанибги лъугьулеб квешаб гIазабалдаса.

إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْبَرُّ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

28. Х1акълъунго дунялалада нижеца гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIабидат

гьабулеб букIана. Гьесие хIелулелги рукIана, гьесдаса хIинкъулелги рукIана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб гIибадаталъе ва дугIаялъе жаваб гьабун нижее гьаб лъикIлъи гьабуна ва жужахIалдаса цIунана. **Х1акълъунго гьев Аллагь жинца гIемер лъикIлъи гьабулев вуго ва жив муъминзабада гурхIулев вуго»-абун.**

فَذَكِّرْ فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

29. Дуца дур къавмалъе вагIза гьабе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб хирияб Къуръаналдалъун. Мун гьел мушрикаца абухъин гьересичиги, жундуца ккурав чиги гьечIо.

Мун вуго киналго аварагзабадасаги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хирияв, гьес халкъалда дин лъазабизе витIарав гьесул расул.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾

30. Гьел мушрикаца абулебищха бугеб мун шигIручи вугин ва ниж балагьун чIун ругин кидадай мун хун нижеда тIаса ина абун?

Цо кинаб бугониги дунялалъул къварилъи-балагь тIаде бачIун мун хекого жидеда тIаса восилародай абун ралагьун руго гьел мушрикал, цинги жал парахат жидерго хъанчазе лагълъи гьабулел ва дунялалъул лазатал росун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIассилъун рукIине.

قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

31. Дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Нуж балагьун рукIаха! Х1акълъунго дунги вуго балагьун вугев кидадай Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нуж гьалаг гьарила абун.

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَٰمُهُم بِهَٰذَآ ۚ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾

32. Гьел мушрикал гIакъилал гIадамал рукIун, гьезул гIакълуялъ амруйищ гьабун бугеб жидеца гьаб гьереси бице абун ва хираяв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бугьтанал лъе абунги.

ГьечIо гьеб гIакъилаб агьлу. **Гьел руго жидер къосиналъулъ ва купру-шикркалъулъ гIорхъолъан рорчIарал гIадамал.**

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥ ۚ بَل لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

33. Яги гьаб Къуръан МухIаммадица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинцаго ургъун бицунеб жо буго абунищ гьез абулеб?

Гьез абухъин гьечIо гьаб амру! Гьел руго жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул Къуръаналдаги иман лъоларел гIадамал.

فَلْيَأْتُوا۟ بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِۦٓ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾

34. Гьел мушрикал жидер рагIиялъулъ ритIухъал ратани гьаб Къуръаналда релълъараб жоги гьабун рачIа абе гьел!

Гьел цIакъ пасихIал гIарабиялги руго, гьезда гIемераб хабар бицинеги

лъалеб буго.

أَمْ خُلِقُوا۟ مِنْ غَيْرِ شَىْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَٰلِقُونَ ﴿٣٥﴾

35. Гьел капурзаби рижунишха ругел жал рижарав БетIергьанги гьечIого! Яги гьел жидеда щибниги жо бижизе кIолел гIадамалищ ругел?

Жалго жодоцаго рижарал ругищ гьел?.

أَمْ خَلَقُوا۟ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

36. Яги жидецайищ рижун ругел гьал зобалги ракьги?

ГьечIо гьел мушрикал жидеца щибго жо бижулел. Жалго жидецаго рижин цIакъго гIакълуялдаги, гIадаталдаги данде кколареб хIукму буго. **Гьел руго жидеца хIакъаб жо ритIухъ гьабуларел гIадамал.** Гьез иман лъолеб гьечIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялдаги. Гьел божулел гьечIо хун хаду жал тIаде рахъине гьариялдаги.

أَمْ عِندَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ ٱلْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾

37. Гьел капурзабада кодобищха бугеб дур БетIергьан Аллагьасул хазинабазул ихтияр.

ЦIад бай, хур-хер бижи ва цогидалги нигIматал. Гьелдаго релълъун авараглъи лъихъе кьолеблъиги гьезул ихтияралдайищ бугеб? **Яги гьел жидер къуват-гуч бергьарал ханзабийищ ругел гьаб махлукъалъул тадбир ва тасаруф жидеца гьабизе?.** ГьечIо гьезда кодоб щибниги жоялъул ихтияр ва гьезда кIоларо гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалъулъ кинабгIаги хис-бас гьабизеги!

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۖ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُم بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

38. Яги гьезул жал зодире рахунеб малийищ бугеб, гьелда тIадеги рахун жал зодиса рештIине гьабулеб вахIюялда гIенеккизе?

Гьеб вахIюялдалъун жалги кIалъалел рукIине?

Гьедин батани жидерго хIужа далил бачун рачIаха гьел!. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIарав гIадин гьаб хирияб Къуръанги босун, гьезги жидерго далил бихьизе гьабеха жал ритIухъал рукIиналъе.

أَمْ لَهُ ٱلْبَنَٰتُ وَلَكُمُ ٱلْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

39. Яги тIадегIанав Аллагьасе ясалишха ругел нужеего васал рукIине бокьулебги букIадго?

ГьадигIанго ахIмакъаб жо бицунел гIадамаз ахират букIиналда инкар кквей гIажаибаб жо гьечIо. Гьаб махлукъалъул БетIергьанлъун вугев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие лъимал кколел рукIаралани васал кколарианишха, гьел васал ругелъул инсанасе рукIине бокьулел.

Маккаялъул мушрикаца малаикзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ясал руго

абидалго, гьезул ахIмакълъи загьир гьабун абурб рагIи буго гьаб.

أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾

40. Яги дуца гьел мушриказдаса ужрамухь гьарулебищ бугеб МухIаммад ﷺ, дуца гьезухъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат щвезе гьабиялде данде, гьеб ужра кьезе гьезие бакIлъун, гьел иман лъечIого чIезе.

أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾

41. Яги гьезда аскIоб балъгояб жоялъул гIелму-лъайищ бугеб, жидеца гьениса босун балъгояб жо хъвазе ва гьеб гIадамазда бицине.

Гьезда ЛавхIул-махIфузалда бугеб жойищ лъалеб? Лъаларо гьезда балъгояб жо. ЛавхIул-МахIфузалда бугеб жоги цохIо БетIергьан Аллагьасда гурони лъаларо. Гьел мушрикал руго жидеца гьереси бицунел ва аварагасда ﷺ бугьтан лъолел гIадамал.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ هُمُ ٱلْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

42. Яги гьел мушриказе бокьунищ бугеб жидеца аварагасе ﷺ макро гьабизе?

Гьеб макроялъул квешлъи ва гьелъул балагь ахирги гьел капурзабада бусине буго. Гьаб аят буго Къурайшазул мушриказ Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг чIвазе абун «дару надват»-абулеб рокъоре ракIарун гьабун букIараб хIукмуялъул хIакъалъулъ бугеб аят. Гьезул макроялъул балагь ахирги гьезда буссине букIиналъул магIна буго гьел ахираталда жужахIалъул гIазабалъулъ рукIине рукIин.

أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

43. Яги гьел мушриказе ТIадегIанав Аллагь гурев цоги алагьищ вугев?

Жинца гьел рижарав, хьихьулев.

Жинца гьел хвезе гьарулев ва ахираталда тIадеги рахъине гьарулев? ГьечIо гьезие цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ . **Жив ТIадегIанав ва вацIадав вуго гьев БетIергьан Аллагь мушриказ жиндехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабулел хъанчал гьесие гIахьал чагIилъун рукIиналдаса.**

وَإِن يَرَوْا۟ كِسْفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ سَاقِطًا يَقُولُوا۟ سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

44. Гьел мушриказда бихьани зодиса цо къотIел бортун жидеда тIаде бачIунеб, цингиги гьез абизе буго: «Гьаб буго биццатаб, лъел цIураб накIкI нилъее цIад базе бачIунеб»-абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг махсароде гьавун мушриказ гьесда абун букIана: «Мун авараг ватани, дуца нижее гIазаб букIине

буго абун бицулеб хабарги битIараб батани, дуца нижеда тIаде зодиса цо къотIел бортизе гьабеха!»-абун. Гьел мушриказул инкар ва хIалхъублъи гучаб букIин бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Гьел мушриказ абухъин гьезда тIаде зодисан гIазаб рештIизе гьабулеб мехалъги гьез абизе буго: «Гьаб нижее рахIматалъе бугеб накIкI буго»-абун.

فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

45. Дуца гьел мушрикал те МухIаммад ﷺ, жидерго ахIмакълъиялъулъ ва купруялъулъ жидер гIакъло ине гьабулеб, жиндир гIазаб гучаб къиямасеб къо щвезегIан.

Цинги лъазе буго гьезда жидер купру ширкалъул ахир кинабдай букIуна абун.

يَوْمَ لَا يُغْنِى عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾

46. Гьеб къо буго мушриказе жидер хIила-макроялъул щибго кумек букIунареб ва гьезие квер бакъулев чиги вукIунареб.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

47. ХIакълъунго жидеца купру-ширкалдалъун зулму гьабулел гIадамазе ахираталда щвелелдего (дунялалдаго) гIазаб гьабизе буго:

Ракъи-къечI, унти къварилъи тIаде биччан, муъминзабаца гъазаватал гьарун жал чIван ва асир гьарун. Жал хвараб мехалъ хобалъубги гIазаб гьабизе буго гьезие. **Ва кинниги гьел капурал гIадамазул гIемерисел жидеда гьаб хIукму гьадин букIин лъаларел, гьеб бичIуларел ва гьелда божуларел руго.**

وَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

48. Дуца сабро гьабе МухIаммад ﷺ дур БетIергьан Аллагьасул хIукмуялда:

Дуда тIад къараб рисалат баччиялда, гьеб умматалъухъе щвезабиялда ва гьеб сабаблъун дуде щолеб къварилъиялда сабро гьабе! **ХIакълъунго мун вуго Дида вихьулев, Дица цIунулев, Дица дуе квер бакъи гьабулев. Дуца дур бетIергьан Аллагьасе тасбихIги гьабе гьев Аллагь ﷻ кIодо гьавигун ва гьесие рецц гьабигун цадахъ: мун кьижун вукIун тIаде вахъараб мехалъ, цо мажлисалдаса тIаде вахъараб мехалъги, Аллагьасда ﷻ ццеве чIун гьесие как балеб мехалъги.**

«СубхIаналлагьи ва бихIамдигьи» абураб рагIи аби буго гьаб Аллагьасул ﷻ амру тIубайлъун букIунеб бищунго къокъаб рагIи.

وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَٰرَ ٱلنُّجُومِ ﴿٤٩﴾

49. Сардилъ тIаде вахъунги дуца Аллагьасе ﷻ тасбихI-суждаби гьарун гIибадат гьабе.

Гьесда дугIа ва хIелиги гьабе. Гьеб буго бищунго гIадамал Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ гъапулго рукIунеб гIуж, гьеб гIужалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ рехсолев чи Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ вокьулев вукIин щибго жиндилъ щаклъи гьечIеб амро буго. **Зодиса цIваби тIагIулеб гIужалъги рехсе дуца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ.** Гьаб буго рогьалил какда ццебе балеб кIиго ракагIат. Гьеб цIакъ хирияб суннатаб как буго. Гьелъул хIакъалъулъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абун буго*: «Рогьалида балеб кIиго ракагIат хирияб буго гьаб дунялалдасаги ва гьелда тIад бугеб кинабго жоялдасаги»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тавфикъ гьабеги лъикIаб гIамал гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ТIуралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

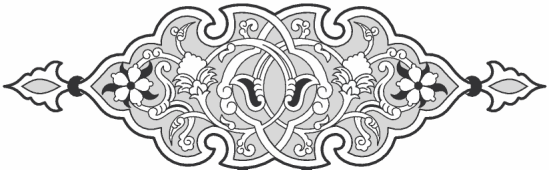

53. Сурату Ннажм

سُورَةُ النَّجْمِ

Маккаялда жиб рештIине гьабураб, жинда жаниб лъабкъоялда кIиго аят бугеб.

Гьаб суратги Маккаялда жиб рештIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб аслияб хIалалъ исламалъул аслабазул бицен гьабун буго. Сурат бай бихьуда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда жиб хасаб мигIражалъул бицен гьабун буго. Гьеб мигIражалда аварагасда ﷺ рихьарал гIажаибал умурал рицун гьезда иман лъезе тIадаб букIин ва жидеда лъаларебъ, жидедаса рикIкIадаб жо бицун дагIба къец гьаби лъикIаб иш гьечIеблъиялда кантIизе гьарулел руго.

Хадуб хъанчазе ва гIадамазе алагьзабилъун ккурал батIулал, гьересиял жалазе лагълъи гьабиялъул бицун буго. Ахираталда щивав инсанасе жиндир гIамалада рекъараб жазаъ гьабизе букIинги баян гьабун буго. Гьеб жазаъ гьабиги цIакъ гIадилаб букIин, цо нафсалъул мунагьал цоги нафсалда раччине гьарун гутIиги бицун буго.

ТIадегIанав Аллагьасул хIал кIолъиялда тIоритIел гьабизе цо-цо гIаламаталги рицун руго: инсан манидал къатIраялдаса вижи гIадаб. ГIадамазда гьоркьоб ризкъи киназего бащад бикьун гутIи бицун, гьелъул хIикматги баян гьабун буго. Цересел къосарал умматазда щварал цо-цо гIазабалги рехсон руго. ГIадилал, Самудиял, НухIил къавм. Гьаб гIазаб ва гьалаг гьари рехсейги Маккаялъул мушриказе вагIза гьаби буго: Гьез иман лъечIони ва аварагасе ﷺ къварилъи гьабиги течIони, гьездаги щвезе бегьула абун гьадинабго гIазаб.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Жиб гIодобе бортараб цIваялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь. وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾

Гьаб цIва гIодобе бортиялъе магIна гьабун гIалимзабаца гIемер батIияб рагIи бицана: ЩайтIабазда хадуб речIулеб цIадул сунтур буго гьеб абуна гьел щайтIаби зодоре рахиялдаса нахъе чIван. Къиямасеб къоялъ цIваби рорти буго абуна цоги гIалимзабаца. Рогьалил цIва тIерхьун ин буго абуна цогидаз.

Ибну Касирица гьаб бакIалда абуна: Гьаб кинабго махлукъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк бугелъул гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалдаса жиндие бокьараб жоялдалъун гьедула. Амма инсанасе, бегьуларо жиндир

халикълъун вугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цIаралдалъун гурони гьедизе абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асх1абасдасан бицараб х1адисалда буго, Аллагьасул свалат салам лъеяв аврагас абунин: *«Аллагь* جَلَّجَلَالُهُ *тун цогидаб жоялдалъун гьедарав чи яги капурлъулин яги ширкалда кколин»* – абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул гьедиялъул жаваб буго:

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾

2. Нужеда витIарав авараг жив къосарав гьечIо ва мекъи ккаравги гьечIо.

وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾

3. Гьев МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **кIалъалев гьечIо жиндаго ракIалда караб ва жиндие бокьараб жо бицун.**

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾

4. Гьев МухIаммад аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **бицулеб жо гьечIо Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьесда вахIю гьабураб жо гурони.**

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٥﴾

5. Аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гьеб вахIю лъазе гьабуна жив къуватав Жабраил малаикас.**

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ﴿٦﴾

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾

6.7. Жиндир гIакъло лебалав, черх къуватав. Гьев Жабраил малаик жиндир хIакъикъияб сураталда зобалазул борхалъиялда вуго. Бакъ баккулеб рахъалда.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьев Жабраил малаик Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вачIунев вукIана инсанасул сураталда. Гьедин гьев цересел аварагзабахъги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ вачIунев вукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Жабраиласда гьарана жиндир хIакъикъияб сурат бихьизе гьабе жинда абун. Аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Жабраил кIиго нухалъ вихьана жиндирго сураталда. Цо нух букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ХIираъ нохъоялда вугеб. Гьеб нохъоялъул бакъ баккул рахълдаса Жабраилас жив загьир гьавураб мехалъ, гьесул куркьби рагьун кинабго бакъбаккул рахъ гьез цIезе гьабуна ва авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъавудаса ун гIодове ккана. Цингиги Жабраил малаик инсанасул сураталде гьесухъе вачIун, гьесул гьумералдаса ракь-хIур нахъе ине гьабулев вукIана ва жинца гьев жиндир каранде къан гьев лъавуде вачIине гьавулев вукIана. Гьаб магIна буго ТIадегIанав Аллагьас гьаб хадуб бугеб микьабилеб аяталда жаниб абураб рагIиялъул.

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ﴿٨﴾

8. Цинги гьев Жабраил МухIаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гIагарлъана ва лъикIаланго гьесда гIагарлъана.**

КIиабилеб нухалъ МухIаммад аварагасда ﷺ Жабраил жиндир сураталда вихьана МигIражалъул сордоялъ зобалазда вахараб мехалъ «сидратул мунтагьа»-абулеб бакIалда аскIов. Гьев Жабраил цоги щивго чиясда вихьичIо гьедин жиндир хIакъикъияб сипаталда.

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ﴿٩﴾

9. Аллагьасул салам лъеяв Жабраилги хирияв МухIаммад аварагги ﷺ цоцаде гIагарда рукIана чIор бутIалъул кIиябго рагIал цоцаде гIагарде бугеб гIадин.

Гьеб чIорбутIалъул кIиябго рагIал цоцадехун балагьун букIуна. Ва гьеб кIиябго рагIал цохIо бутIалъул букIуна. **Жегиги гIагрда вукIана гьев кIиявго**. Гьаб буго мисал бачун абулеб рагIи ва гьаб буго цIакъ гIакъилаб магIна гъваридаб мисал. Гьев КIиявго цохIо жолъун рукIана абизе бегьулеб магIна буго гьаб.

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴿١٠﴾

10. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьев Жабраил гьоркьов ккун жиндир лагьасда (МухIаммадида ﷺ) вахIю гьабуна жинца вахIю гьабураб динияб амру.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ﴿١١﴾

11. Гьев аварагасул ракIалъ гьересиги гьабичIо жиндир беразда бихьараб сурат.

Гьев божана жиндие загьирлъараб сурат Жабраил малаикасул букIиналда.

أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾

12. Нужеца гьев МухIаммадида ﷺ дагIба-къецишха гьабулеб бугеб, я гьал Къурайшиял, гьесда мигIражалда бихьраб жоялда ва гьев мигIражалда иналда божичIого?

Къурайшияз инкар кколеб букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг цо сордоялда жанив Маккаялдаса Байтул Мукъадасалъул масжидалдаги щун, гьениса зодовеги вахун тIаде вуссун вачIана абураб жоялда. Гьев гIадаллъун вуго абунцин кIалъана Къурайшиял. Цинги Къурайшазул тIалабалда рекъон Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие байтIул МукIакъадаслъул масжидалъул сипатал рицана.

وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

13. ХIакълъунго аварагасда ﷺ Жабраил цоги нухалъ вихьана.

عِندَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

14. «Сидратул Мунтагьа»-абулеб бакIалда аскIов жив вугеб мехалъ.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «Сидратул Мунтагьа» буго жиндаса тIадехун малаикзабиги унареб, гьениса тIадехун бугеб жо цохIо

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гурони лъалареб анкьабилеб зобалазда бугеб бакI. Сидрат абулеб жо гъветI буго (лотос).

عِندَهَا جَنَّةُ ٱلْمَأْوَىٰٓ ١٥

15. Гьеб сидратул Мунтагьаялда аскIобго «Жаннатул маъва»-абун жинда цIар бугеб алжан буго.

Малаикзаби жинда жанир руссунеб ва шагьидзабазул рухIалги жанир руссунеб.

إِذْ يَغْشَى ٱلسِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ١٦

16. МухIаммад аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб сидратги бихьана жинда тIаде Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нур рештIун гьеб нуралъ жиб гвангъун.

Гьеб сидраталде тIаде хIанчIигIадин сверулел малаикзабиги рукIана жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI гьабулел. Гьеб сидраталъул берцинлъиялъе сифат гьабизе инсанасдаги кIоларо.

مَا زَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ١٧

17. Гьеб тIадегIанаб макъамалда вугеб мехалъ **МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бер гьеб сидраталдаса цогидаб рахъалда буссичIо ва гьев щибго хIал хисичIого жинде тIаде бачIулеб амруялда валагьун чIана.**

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَٰتِ رَبِّهِ ٱلْكُبْرَىٰٓ ١٨

18. ХIакълъунго МухIаммадида صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб мигIражалъул сордоялъ жиндир БетIергьан Аллагьасул кIудиял гIаламатал рихьана.

Сидратул Мунтагьа бихьана, байтул МагIмур бихьана, Алжан ва жужахI бихьана. Алжаналъул «раф-раф» абулеб цIакъ берцинаб тах бихьана. Жабраил малаик вихьана жиндир аслияб сифаталда. Гьал руго кIудиял гIаламатал. Цоги гIемерал гIаламатал руго мигIаражалъул сордоялъ хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рихьарал. Цоцо гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда тIадегIанав Аллагьги вихьана абун. Гьаб рагIи буго жиндие мухIканаб далил гьечIеб рагIи.

أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ١٩ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ٢٠

19.20. Нужеца Дида бице я гьал Къурайшиял, нужер алагьзабазул хIакъалъулъ: Лат, ГIуза, Манат абун нужеца жидеда цIар тарал.

Гьезие бугишха тIадегIанав Аллагьасе бугеб г1адаб къуват-гуч. Гьез щибниги жо бижулищ?

أَلَكُمُ ٱلذَّكَرُ وَلَهُ ٱلْأُنثَىٰ ٢١

21. Нужеца нужее васал рукIине бокьулеб мехалъ гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ясал руго абунищ абулеб?.

تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰٓ ٢٢

22. Гьеб нужер бикьи цIакъ мекъаб бикьи буго:

Нужеца зулму гьабулеб буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ ясал

руго абураб рагIиялдалъун.

إِنْ هِيَ إِلَّآ أَسْمَآءٌ سَمَّيْتُمُوهَآ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُم مَّآ أَنزَلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَٰنٍ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَمَا تَهْوَى ٱلْأَنفُسُ ۖ وَلَقَدْ جَآءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ ٱلْهُدَىٰٓ ﴿٢٣﴾

23. Гьел алагьзаби руго абун нужеца абулел жал гьечIо нужеца ва нужер умумуз жидеда цIарал лъурал хъанчал гурони. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ щибго хIужа рештIине гьабичIо нужеца бицараб рагIи битIараб букIиналъе. Нуж нахърилълъун руго нужеего ракIалда ккараб жоялда ва нужер нафсазе бокьараб жоялда. ХIакълъунго нужехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан хIакъаб хIужаги бачIун букIадго.

Аллагьассул свалат салам лъеяв МухIаммад аварг вачIана гьаб хирияб Къуръанги босун. Нуж гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезеги чIухIун, гьаб Къуръаналда нахърилълъизеги чIухIун, хирияв МухIаммад аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьавун, квешаб гIамал кIодолъи гьабун чIана.

أَمْ لِلْإِنسَٰنِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٤﴾

24. Щивав инсанасе жиндир нафсалъе бокьарабщинаб жо букIунишха?

Гьел мушриказе хъанчаз ва батIулал алагьзабаз жидее шафагIат ва квер бакъи гьабизе бокьиялъе гIоло гьезие гьеб букIунаро.

فَلِلَّهِ ٱلْءَاخِرَةُ وَٱلْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

25. ЦохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго гьаб дунялалъулги хадуб ахираталъуги ханлъи ва ихтияр.

Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьола жиндие бокьарав чиясе гьесие бокьараб жо. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бокьарав чи щибго кьечIогоги тола. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахират кьола жиндие бокьараб жоги тун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб жо гьабун хьвадарал муъминзабазе.

۞ وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ لَا تُغْنِى شَفَٰعَتُهُمْ شَيْـًٔا إِلَّا مِنۢ بَعْدِ أَن يَأْذَنَ ٱللَّهُ لِمَن يَشَآءُ وَيَرْضَىٰٓ ﴿٢٦﴾

26. ТIадегIанав аллагьасе жал хириял малаикзаби зобалазда гIемерал руго гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изно кьун хадуб гурони жидер шафагIаталъ цониги чиясе мунпагIат гьабуларел. Гьеб изноги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьарав ва жив разияв чиясе шапагIат гьабизе гурого кьоларо.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хириял, жидер гIибадат даимал малаикзабаздаги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалъун гурони шафагIат гьабизе кIолареб мехалъ, гьал хIакъирал хъанчаз кин шафагIат гьабулеб?!

إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ لَيُسَمُّونَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ ٱلْأُنثَىٰ ﴿٢٧﴾

27. ХIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахираталда иман лъоларел гIадамаз гьел малаикзабаде цIарал лъолел руго гьел ясал

руго абун.

وَمَا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ ۖ وَإِنَّ ٱلظَّنَّ لَا يُغْنِى مِنَ ٱلْحَقِّ شَيْـًٔا ﴿٢٨﴾

28. Гьеб жо бицунел рукIин гурони гьезул щибго гIелмуги гьечIо. Жидеего ракIалда ккараб жо бицун, гьелда нахърилълун руго гьел мушрикал.

Ва амма гьеб ракIалда ккараб жоялъ щибго мунпагIат гьабуларо хIакъаб жоялда аскIоб жиб лъураб мехалъ. Гьеб хIакъаб жо чIолеб бакIалдаги чIоларо. РакIалда ккараб жоялда рекъон хIукму гьабуларо.

فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿٢٩﴾

29. Мун вусса МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жидеца гьаб дир Къуръаналъул вагIза босуларел гIадамаздаса, жидее цохIо гьаб дунялалъул чIаголъи гурони бокьунги гьечIел.**

Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иман лъеялдаса инкар гьабурал гIадамал дуца те! Дуда тIадаб гьечIо гьезда иман лъезабизе.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

30. Гьаб дунял ахираталдаса тIаса бищи буго гьезул гIелмулъай щвараб бакI. Гьезда жаниб цоги гIелму лъугьунаро. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагь жинда лъалев вуго жиндир нухалдаса къосарав чи щив вугев. Гьединго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **лъала жив битIараб диналда тIовитIаравлъун щив чи вугебги.**

وَلِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔوا۟ بِمَا عَمِلُوا۟ وَيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ بِٱلْحُسْنَى ﴿٣١﴾

31. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулк буго гьал зобалаздаги ракьалдаги жаниб бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жазаъ гьабизе буго жидеца купру-ширкалдалъун зулму гьабурал гIадамазе гьелда релъараб квешаб жазаъ.**

Гьезие жужухIалъул гIазаб букIине буго. **Жидеца Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун аварагасда нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ лъикIаб жазаъ гьабизе буго.** Гьезие нигIматазул алжанал рукIине руго.

ٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ إِلَّا ٱللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَٰسِعُ ٱلْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾

32. Жидее алжанал рукIунел гIадамал руго жидеца кIудиял мунагьаздаса ва къабихIал пишабаздасаги рикIкIалъи гьабулел. КIудиял мунагьал руго чи чIвай, Аллагьасдехун ширк гьаби, чияр боцIи кванай, гъибат-бугьтан гьаби.

КъабихIал пишаби руго зина гьаби, ливатI гьаби инсул йикIарай чIужу ячи ва цогидалги. КъабихIал пишаби абун гьезда абиялъе сабаб буго гьел кIудиял мунагьал рукIингун цадахъ инсанасул тIабигIаталъ жал сурукъал, инжитал пишабилъун рикIкIунел рукIин. **Жидедаса цIунизе кIоларел гIиссинал мунагьал гурони жидеца гьаруларел.** Гьел руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жал цIунарал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби гурони жидедаса цIунун хутIуларел мунагьал: хIарамаб бакIалда бер балагьи гIадаб, квер хъатIи гIадаб, кIал кIалъай гIадаб.

Ибну ХатIиб абулев гIалимас кIудияб мунагьлъун рикIкIана Къуръаналда жаниб жиндие жазаъ жужахIалъул гIазаб буго абурал киналго мунагьал. КъабихIаб жолъун рикIана шаргIалъ хIад кьаби бихьизе гьабурал мунагьал: чи чIвай, зина гьаби, мехтулеб жо гьекъей, рогьоб бай, цIогь гьаби гIадал. ГIисинал мунагьаллъун рикIкIана инсан сагьвиллъун, гъалатIлъун кколел мунагьал.

ХIакълъунго дур БетIергьан жиндир гурхIел ва мунагьал рахчи гIемерав, гIатIидав вуго. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужер киналго хIалал жинда лъалевги вуго. Нужер кIудияв эмен Адам **ракьалдаса вижинелде ццебего лъалеб букIана Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инсанас гьабулеб кинабго гIамал. Гьединго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъала** Адам вижун хадубги, **нуж эбелалъул чохьонир ругеб механьги, нуж дунялалда лъугьун хадуб нужеца гьабизе бугеб кинабго гIамал. Гьаб амро гьадин бугелъул нужеца нужерго напсал рацIцIуге! Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ цIакъ лъикI лъала жиндаса хIинкъарав чи щив вугевали ва жинда гIасияв щив вугебги.**

Гьаб аяталъул магIна буго: Нуж нужерго гIамалалдаса разилъун, гьеб к1одо гьабун лъикIаблъун бихьун гьелъие рецц гьабун цогидазда гаргадуге. Гьеб нафс буго квешаб жо. Гьелъие жиндие рецц гьабизе бокьула ва гьеб рецц гьабиялдалъун жиб гIамал кIудияблъун, Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасияблъун лъугьуна.

ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго кинабниги нафс бижиялде цебего гьеб нафсалъ щиб гIамал гьабизе бугеб. Гьев хIажатав гьечIо нужеца жинда бициялда нуж лъикIаб гIамал гьабулел гIадамал руго абун. Нужедаги лъаларо метер щиб гIамал нужеца гьабулеблъи ва нужер ахир кин кколеблъиги. Кидаго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабе ва кидаго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун, дур лъикIаб гIамалал дагьаблъун бихьун вукIа.

أَفَرَءَيْتَ ٱلَّذِى تَوَلَّىٰٓ ﴿٣٣﴾

33. Дуца дида бице МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьав къосарав, пасикъав чиясул хабар ва гьесул хIал:

Жив Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялдаса вуссарав ва хIакъаб Къуръаналда нахъ вилълъинчIев.**

34. Жинца къотIи гьабураб боцIиялъул дагьаб жо кьурав, цинги жив бахиллъун къотIи хвезабурав. وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰٓ ﴿٣٤﴾

Жинца кьезе бицараб боцIи кьечIого чIарав!

Гьаб кIиябго аят ва гьезда хадуб бугеб чанго аят рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Валид ибну Мугъират абулев Къурайшиязул цевехъан Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аскIов гIодов чIун вукIана, гьес цIалулеб Къуръаналда гIенеккун, гьесул вагIзаялъ асар гьабун иман лъеялда гIагарлъун вукIана. Цинги гьев цоги мушрикас нечезе гьавуна ва гьесда абуна: «Дуца дур умумузул дин толеб буго, гьел къосарал, пасикъал ва жужахIалда унел гIадамал руго абулеб буго»-абун. Валидица абураб мехалъ дун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулев вуго абун, дов мушрикас абуна: «Дица тIаде босулеб буго дуе букIунеб гIазаб мун иман лъеялдаса вусани ва дуца дие дагьаб боцIи-мал кьунани!-абун. Цинги гьев Валид жиндирго ширкалда вуссана ва жинца къотIи гьабураб боцIималалъул дагьаб жо кьуна. Хадуб хутIараб жинца къотIи гьабураб жо кьезе бахиллъун, гьеб къотIиги хвезабуна. Гьав мушрикасул хIакъалъулъ ТIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго.

35. Гьав мушрикасе балъгояб жойиш лъалеб бугеб, жинца гьеб боц1и кьунин абун жив пакъирлъилин. **Ва гьесда гьеб беразда бихьулебищ бугеб?** أَعِندَهُۥ عِلْمُ ٱلْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰٓ ﴿٣٥﴾

36. Гьасда хабарго бицинчIищ Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **рештIине гьабураб Тавраталда хъван бугеб жоялъул?** أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِى صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

37. Гьединго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жинда т1ад къараб кинабго жо т1убарав Ибрагьим аварагасда** عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **рештIине гьабураб жиб камилаб Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **хIукмуялъул хабар рагIичIищ гьав мушрикасда?** وَإِبْرَٰهِيمَ ٱلَّذِى وَفَّىٰٓ ﴿٣٧﴾

38. Киналго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рештIине гьарурал тIахьазда бугеб хIукму буго: **«Цониги жинца жо баччулеб нафсалъ цогидаб нафсалъул мунагьал раччуларо»-абураб.** أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾

39. Ва щивав инсанасеги гьечIо абун жинцаго гьабураб гIамалалъул лъикIлъи гурони. وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

Цогидаб нафсалъул мунагь цоги нафсалда баччизе гьабулареб гIадин

гьеб нафсалъе цогидаз гьабураб гIамалалъул кириги букIуларо. Гьаб масъала буго жиб бичIине кколеб ва жинда сверухъ гIемераб хабар бугеб.

Цо-цо гIелму дагьал гIадамал жидеца гьаб аятги цIалун: «Инсанасе жинцаго гьабураб гIамалалъул кири гурони гьечIо»-абун, цоги щибго жоялда ралагьичIого цо инсан хвараб мехалъ гьесда хадур хутIарал гIадамаз щиб лъикIаб гIамал гьабуниги дов хварав чиясе гьелдаса щибго мунфагIат гьечIо абун кIалъала. Гьаб буго мекъаб пикру. Гьаб буго шаргIалъул хилафалда бугеб фатва.

Къуръан хIадисалда гIемер далилал руго цо инсанас гьабураб лъикIаб гIамалалъул кири цоги инсанасе щвеялда тIоритIел гьабулел. Гьел далилазул бищунго мухIканаб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинца муъминзабазе шафагIат гьабулев вукIин. Гьединго шагьидзаби ва жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъарал муъминзаби цогидазе шафагIат гьабулел рукIинги. Гьеб шафагIат гьабиялъул магIна буго жинда Аллагь разилъарав цо лагъас Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьари гьав пуланав чиясдаса мун тIаса лъугьа ва гьав гIазабалдаса тархъе абун. Гьаб дугIа гьев чиясул гIамал гуребищ кколеб?

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб жиб сахIихIаб ва машгьураб хIадис буго*: «Адамил лъимер хвараб мехалъ гьес гьабулеб букIараб гIамал къотIун ккола лъабго жо хутIизегIан. Жиб даимаб садакъа, жинца нахъе тараб жиндаса мунфагIат босулеб гIелму ва жиндие дугIа гьабулев лъикIав вас»*-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Жиб даимаб садакъа буго инсанас жиндаса кидаго мунфагIат босулеб бакI: Нух, кьо, лълъим, масжид, мадраса, ах-хур ва цогидабги. Жиндаса мунфагIат босулеб гIелму буго исламияб гIелму: Къуръан, хIадис ва шаргIияб гIелмуги. ЛъикIав вас абураб рагIиялдаса мурад буго жиндир лъимал абураб: Васал ругониги, ясал ругониги, гьезул лъимал ва гьезулги лъимал ругониги-къиямасеб къо щвезегIан жиндаса лъугьараб насло буго гьеб.

Цоги гьеб лъикIаб гIамалалдаса цоги нафсалъе мунфагIат букIиналъе далил буго цо чи хвараб мехалъ гьесда тIад бугеб гIадамазул ва, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ налъи бецIунги. Закат бахъи, кIал кквей, хIажгун гIумра гьаби. Гьаб гIамалалъулги хварасе мунфагIат букIиналъе Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго.

ГIалимзабазул хилаф гьечIеб рагIи буго: Хварав чиясдаса кьураб садакъаялъ ва гьесие гьабураб дугIаялъ хварасе мунфагIат гьабула абураб.

Хварав чиясе абун зикру бачани, яги Къуръан цIалани гьеб гIамалалъул

кири хварасе щоларо. Гьединго буго хварав чиясе лъикIлъи букIине абун как бай, кIал кквей гIадаб гIамалги. Гьал гIамалал руго хварав чияс гьарулел гьечIел, цоги гIадамаз гьарулел ругел гIамалал. Гьал гIамалазул кири гьаб гIамал гьабуразе щвела. Гьаб лъикIаб гIамалги гьабун цинги гьеб лъикIаб гIамалалдалъун нижедаги нижер хвараздаги гурхIа, нижерги гьезулги мунагьал чуре абун дугIа гьаби шаргIалда бегьулеб жо буго ва гьеб дугIа иншаАллагьу Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къабул гьабиялда хьулги буго.

Цоги чара гьечIого лъазе кколеб жо буго: Хварав чиясе чIаго ругез гьабураб гIамалалъул, яги гьес жинца нахъе тараб лъикIаб жоялъул кири щвезе ккани шартI буго гьев чи иман исламалда хварав вукIин. Капурчиясе хаду ругез гьабураб дугIаялъул ва садакъалъул щибго мунфагIат букIунаро. Гьев чи иман лъечIого хварав вукIин лъараб мехалъ гьесие лъикIаб дугIа гьабизеги бегьуларо.

Гьаб бицараб жоялдаса хIасил буго: Цо инсан хвараб мехалъ гьес гьабулеб букIараб гIамал лъугьана. Гьев хун хадуб цогидаз гьабураб гIамалалъул гьесизе кири ва ажро букIунаро гьеб цогидазул гIамал гьесие шапагIат гьаби, гьесие дугIа гьаби ва гьесие гIоло садакъа кьейи букIун гурони. Гьаб бахIс бижиналъе сабабги буго цо чи хвараб мехалъ гIарацги кьун гьесда тIаса Къуръан цIали, зикру бачи ва цогидаб гIамал гьабураб мехалъ гьеб цогидаз цIалараб Къуръаналъул ва бачараб зикруялъул гьев хварав чиясе кири бук1унаро абун абураб г1алимзабазул раг1и. Гьаб раг1и бит1арабги буго, Имам Шафиг1иясги гьедин бицун буго. Доб кьолеб г1арац хварав чиясдаса садакъаде кьураб мехалъ, гьал Къуръан ц1алулел яги зикру бачунел г1адамазги жидеца гьабураб лъик1аб г1амалалъул ажру-кири хварасе щвезе гьабе, гьесул мунагьал чуре абун дуг1а гьабураб мехалъ, иншааллагьу, гьелдалъун хваразеги ч1аго ругезеги мунпаг1ат бук1ина.

وَأَنَّ سَعْيَهُۥ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾

40. Дол Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рещт1ине гьарурал т1ахьазда хъван буго: **гьев инсанас гьабураб г1амал ахираталда гьесда бихьизе буго:**

Гьеб г1амал лъик1аб бугел муъминзаби гьелдалъун рохун рук1ине руго. Гьеб г1амал квешаб бугел капурзаби гьеб къоялъ ц1акъ пащманлъизеги руго.

ثُمَّ يُجْزَىٰهُ ٱلْجَزَآءَ ٱلْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾

41. Цинги гьев инсанасе жиндир г1амалазда рекъараб, жиб т1убараб жазаъги гьабизе буго.

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿٤٢﴾

42. Ва дур вуссинги, я инсан, дур Бет1ергьан Алагьасде буго, гьев Аллагь вуго жинца жазаъ гьабизе бугев.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесул г1азабалдаса х1инкъун хьвадарал муъминзабазе абадияб алжан х1адурун буго: жиндир ниг1матал лазатаб, жиндир лазат, рах1ат сипат гьабун бицине к1олареб. Т1адег1анав Аллагьасда иман лъезе ч1ух1арал капурзабазе абадияб жужах1алъул г1азабги бук1ине буго.

وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضۡحَكَ وَأَبۡكَىٰ ٤٣

43. Х1акълъунго Аллагь вуго жинца роххелги пащманлъиги бижарав.
Ахираталда жинца муъминзаби роххун релъизе гьарулев ва капурзаби гIодизе гьарулев.

وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحۡيَا ٤٤

44. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца хвелги чIаголъиги бижарав.
Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рухI лъолеблъун бижараб зарра гурони жиб чIаголъулеб ва жиб гIемерлъулеб (жиндир наслу бижунеб) гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рухI лъолареблъун, жиб бижулареблъун бижараб зарра рухI лъолеблъун гьабизе кIолев щивго чи гьеч1о.

وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوۡجَيۡنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلۡأُنثَىٰ ٤٥

45. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца кинабго рухI бугеб жо кIиго тайпа бижарав: бихьинабги цIуябги.
Гьеб кIиго жо данделъун, гьезул мани цоцаде жубан гьезул наслу ракьалда тIибитIулеблъун гьабурав.

مِن نُّطۡفَةٍ إِذَا تُمۡنَىٰ ٤٦

46. Гьеб кинабго бихьинабги цIуябги жо бижуна цохIо манидал къатIраялдаса.
Жиб бихьинаб жоялъул гьодидаса бачIун цIуяб жоялъул рахIмоялъубе ккараб мехалъ, ва гьениб цIуяб жоялъул манидал къатIрагун данделъараб мехалъ.

وَأَنَّ عَلَيۡهِ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰ ٤٧

47. Х1акълъунго Гьев Т1адегIанав Аллагьасул хIалкIолъиялдалъун буго хун хадур кинабго халкъ тIаде бахъине гьабиги.
Гьаб цебе рехсараб хIалалъ цохIо манидул къатIраялдаса инсан вижарав Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гьев хун хадув чIаго гьавизеги кIола щибго щаклъи гьечIого.

وَأَنَّهُۥ هُوَ أَغۡنَىٰ وَأَقۡنَىٰ ٤٨

48. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца жиндие бокьарав чи ризкъи гIатIид гьабун бечед гьавулев, бокьарав чи ризкъи къварид гьабун мискинго толев.
Гьесда щибго жо гьикъуларо, гьес гьабулеб ишалда жаниб цо хIикматги букIуна.

وَأَنَّهُۥ هُوَ رَبُّ ٱلشِّعۡرَىٰ ٤٩

49. Х1акълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго «ШигIра» абулеб цIваялъул БетIергьан.

Гьеб цIваялъе лагълъи гьабулел цо гIадамал рукIана. Гьезул гIибадат батIулаб букIин бицун абураб рагIи буго гьаб. Гьаб «ШигIра» (Звезда Пса) абулеб цIва буго июль моцIалъ бакъ тIерхьине гIагарлъараб мехалъго бакъ баккул рахъалда загьирлъулеб, жиндир кунчIи цIикIараб цIва. ЛъагIалида жаниб цохIо къоялъ загьирлъула гьеб цIва бакъ тIерхьинелде цебе. Гьедин бугелъул гьеб букIана лъагIел байбихьи рикIкIунеб къолъун инсанияталъул цебесеб тарихалда.

وَأَنَّهُۥٓ أَهۡلَكَ عَادًا ٱلۡأُولَىٰ ٥٠

50. ХIакълъунго Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца цересел гIадилал гьалаг гьарурав.

وَثَمُودَاْ فَمَآ أَبۡقَىٰ ٥١

51. Самудиялги гьалаг гьаруна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ, гьезул щивго чи нахъеги течIо.

وَقَوۡمَ نُوحٖ مِّن قَبۡلُۖ إِنَّهُمۡ كَانُواْ هُمۡ أَظۡلَمَ وَأَطۡغَىٰ ٥٢

52. Гьездасаги цебе НухIил къавмги гьалаг гьабуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. ХIакълъунго Гьеб НухIил къавм цIакъ къосараб, жидер зулму ва пасалъи гIемераб букIана.

«БахIрул мухIитI» абулеб тафсиралда абуна: «НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ азарго сон гIагарун заманаялъ ахIана жиндир къавм Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялде, амма гьезие гьесул дагIваталъ щибго асар гьабулеб букIинчIо. Гьеб къавмалъ вухун, гIакълуялдаса ине гьавун, хварав чи гIадин гIодове рехунги вукIунаан НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ. Цо чи унев вукIана жиндир гьитIинав васасул кверги ккун НухIида аскIове ва гьес абулеб букIана: «Вореха мун цIуне гьав чиясда иман лъеялдаса. Дир инсуца дун кверги ккун вачун унеб мехалъ дидаги васият гьабун букIана гьев НухIида иман лъоге абун»-абун. Гьеб хIалалъ кIудиял гIадамал жидер куфруялда холел рукIана, гIисинал лъималги гьев НухIида ццим бахъараллъун, гьесда иман лъезе гIагарлъуларелъун кIудиял гIолел рукIана” – абун.

وَٱلۡمُؤۡتَفِكَةَ أَهۡوَىٰ ٥٣

53. ЛутIил къавмалъул «муътафикат» абулел росабиги зодореги росун гIодоре рехана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ.

فَغَشَّىٰهَا مَا غَشَّىٰ ٥٤

54. Гьел росабазул агьлдуялда тIад цIакъ кIудияб балагьги рещтIана ва гучаб гIазабалъ гьел тIерхьине гьаруна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ٥٥

55. Дуца ТIадегIанав Аллагьасул щал нигIматал гьереси гьарулел, я гьав инсан?

Гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламаталги рукIаго, гьев цо вукIиналъе загьирал ва баянал хIужабиги рукIаго гьев

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман кин дуца лъоларебе?

هَٰذَا نَذِيرٌ مِّنَ ٱلنُّذُرِ ٱلْأُولَىٰٓ ﴿٥٦﴾

56. Гьав хирияв МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго цересел расулазда عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ релълъарав, жинца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун капурзабазе хIинкъи кьолев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул.

أَزِفَتِ ٱلْآزِفَةُ ﴿٥٧﴾

57. Къиямасеб къо бачIинги цIакъго гIагарлъун буго.

لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ ٱللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

58. Гьеб къиямасеб къоялъул къварилъибалагь тIаде бачIараб мехалъ гьеб тIаса босизе кIолев щивго чи гьечIо цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурони.

أَفَمِنْ هَٰذَا ٱلْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾

59. Нужеца гьаб Къуръаналда гIажаиблъийищ гьбабулеб, я гьал мушрикал? Нужеца гьаб махсародейищ гьабулеб ва гьелда тIад релъанхъулелищ ругел?

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾

60. Нуж гьеб Къуръаналда тIад релъанхъулел руго гурищ?
Нуж гIодизе кин гIодуларел гьеб Къуръаналъ нужее хIинкъи кьолеб ахираталъул гIазабалдаса хIинкъун.

وَأَنتُمْ سَٰمِدُونَ ﴿٦١﴾

61. Нуж цIакъ гъапулго ва гIададаго ругоха, я гьал Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъечIел гIадамал!

فَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ وَٱعْبُدُوا۟ ۩ ﴿٦٢﴾

62. Нужеца сужда гьабе жинца нуж рижарав, жив цогояв Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ.

Нужеца гIибадатги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабе. Гьесдехун щибго жо ширк гьабуге, хъанчалги риIкIад гьаре! Жиндие гIибадат гьабизе бегьулев цоги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ ва цоги щибго жо гьечIо цохIо Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурони.

Гьаб аят цIалидал сужда гьабизе сунатаб буго.

Гьеб Маккаялъул агьлу хъанчие лагълъи гьабулеб агьлу букIиндал, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде тIоритIел гьабулел гIаламатал рицун хадуб, гьезда амру гьабулеб буго: «Нужеца цохIо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьабе гIибадат» – абун. Гьаб хъанчие лагълъи гьаби гIарабиязул ракьалдаса тIагIана Макка бахъун хадуб ва КагIба рукъ сверун рукIарал гIемерал хъанчалги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ва хириял асхIабзабаца гъурун гIодоре ран хадуб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату Ннажмалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

54. Суратул Къамар

سُورَةُ القَمَرِ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда АнцIила щуго аят бугеб.

Гьаб сураталда жаниб кинабго кIвар буссине гьабун буго хирияб Къуръан гьереси гьабулел мушриказде рагъ гьабиялде ва гьезие хIинкъи кьеялда.

Сураталъул байбихьуда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизатлъун бугеб моцI хъвалхьиналъул бицун буго. Мушриказул тIалаб гьабиялда рекъон гьеб мугIжизат загьир гьабун букIаниги гьеб моцI хъвалхьиналде гьез сихIру буго абуна.

Къиямасеб къоялъул захIмалъаби рицун руго, цIакъ жинца ракI хIинкъизе гьабулеб хIалалъ, чорхол расги бахъун чIолеб хIалалъ. Цересел къавмазул бицен гьабун, дагьабго гьезул къисаби рицун руго. НухIил къавмалъул бицен гьабун хадуб гIадилазул,самудиязул, ЛутIил къавмалъулги бицун буго. ПиргIавнил къавмги рехсон буго ва гьезде щвараб батIи-батIияб гIазабги рехсон буго.

Гьал уммматазул къисаби рицун хадуб Маккаялъул мушриказе хIинкъи кьолеб буго жидедеги гьединаб гIазаб щвезе букIиналдалъун.

Сураталъул ахиралда Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ахираталда ругел даражаби ва хиралъи бицун буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱقْتَرَبَتِ ٱلسَّاعَةُ وَٱنشَقَّ ٱلْقَمَرُ ﴿١﴾

1. Къиямасеб къо чIейи гIагарлъун буго. МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъун моцIги хъвалхьана.

وَإِن يَرَوْا۟ ءَايَةً يُعْرِضُوا۟ وَيَقُولُوا۟ سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾

2. Къурайшиязул капурзабазда МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив ритIухъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIиналда тIоритIел гьабулел гIаламатал рихьаниги гьел иман лъеялдаса руссунел руго ва гьез абулеб буго гьеб моцI хъвалхьинги сихIру бугин МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нижер берал рухьун гьабураб ва жиб даимаб, мухIканаб.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Маккаялъул капурзабаца Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагасда абуна: «Мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул

вуго абураб рагIиялъулъ мун ритIухъав ватани дуца нижеда бихьизе гьабе зодоб бугеб моц1 к1иго бут1а лъугьун хъвалхьараблъун» – абун. Гьедин аварагас ﷺ гьабуни жидеца иман лъела абун къот1иги гьабун бук1ана.

Гьеб бук1ана моц1 цIураб сордо. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагьасде ﷻ дугIа гьабуна гьел капурзабаца гьарараб жо жиндие мугIжизаталлъун гьабе абун. Цинги гьеб моцI хъвалхьун цо бащалъи Сафа мегIералда тIад чIана, цогидаб бащалъи абуКъубайс мегIералда тIад чIана, Х1ираъ мегIерги гьеб кIиялдаго гьоркьоса бихьулеб букIана. Цинги Маккаялъул капурзабаца абуна: «Гьев МухIаммадица ﷺ нижее сихIру гьабуна» – абун. Абужагьлица абуна: «Нужеца сабру гьабе! Нуж иман лъезе гIедегIугIе! Нилъехъе росабалъан гIадамал рачIараб мехалъ гьез абуни жидедаги бихьанин моцI хъвалхьун абун, нилъеца МухIаммад ﷺ ритIухъ гьавила, гьезда моцI хъвалхьун бихьун батичIони, нилъее МухIаммадица ﷺ сихIру гьабун букIуна» – абун.

Росабалъан гIадамал рачIараб мехалъ гьез бицана жидеда моцI хъвалхьун бихьана абун. Цинги Абужагьлица ва цогидал мушриказ абуна: «Гьаб цIакъ мухIканаб, даимаб сихIру буго» – абун.

Гьеб моцI хъвалхьи Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизат букIиналда тIоритIел гьабулел хIадисалги руго. Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса имам Бухарияс ва имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: «Маккаялъул агьлуялъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьарана жидеда цо гIаламат бихьизе гьабе абун. Аварагас ﷺ гьезда моцI хъвалхьилъун бугеб гIаламат бихьизе гьабуна кIиго нухалъ» – абун. Цо гIалимзабаца абун буго гьеб моцI хъвалхьи къиямасеб къо гIагарлъараб мехалъ букIине бугин абун. Гьаб рагIи мекъаб, жиндие далил гьечIеб рагIи буго.

وَكَذَّبُوا۟ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُمْ ۚ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ﴿٣﴾

3. Гьел Къурайшияз авараг ﷺ гьереси гьавуна, гьес загьир гьабураб мугIжизатги гьереси гьабуна. Гьел жидерго гьава-напсалъе бокьараб жоялда нахъги рилълъана.

Кинабго амруги жиндир чIолеб бакIалде щола ва гьениб чIола. ЛъикIлъи лъикIал чагIазда чIола, квешлъи квешал чагIазда чIола. ЛъикIал гIадамал алжаналда чIола, квешал гIадамал жужахIалда чIола.

وَلَقَدْ جَآءَهُم مِّنَ ٱلْأَنۢبَآءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾

4. Аллагьасда ﷻ инкар кколел гIадамазухъе, Х1акълъунго цересел умматазул хабар бачIана, гьеб хабаралда жаниб гьел куфру-

ширкалдаса нахъе чIвазе гIураб вагIзаги букIана.

حِكْمَةٌۢ بَٰلِغَةٌ فَمَا تُغْنِ ٱلنُّذُرُ ٥

5. Гьаб хирияб Къуръанги тIубараб ва камилаб хIикмат буго жинца хIукмаби баян гьариялъулъ ва хIакъаб диналда тIоритIиялъулъ.

Жал къосарал, жидер берал беццал, ракIазда тIад тIалъел лъурал гIадамазе кьолел х1инкъабаца, **щиб жоялъха гIейи гьабилеб гьел тIоритIизе?** Гьел инкарчагIи хIакъаб диналда тIоритIун кколаро кигIан кIудияб мугIжизат гьезда бихьаниги ва гьезие кинаб вагIзанасихIат гьабуниги.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ ٱلدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكُرٍ ٦

6. Мун гьал инкарчагIаздаса вусса, МухIаммад ﷺ, ва гьезда кинаб балагьдай бачIуна абун валагьун чIа!

Исрапил малаикас цIакъ жиб рихараб, жиб бокьулареб жоялде ахIараб къо буго гьел капурзабазе гIазаб гьабизе бугеб Къиямасеб къо.

خُشَّعًا أَبْصَٰرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ ٱلْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ٧

7. Жидер бер хIинкъун, гьеб ракьалдаса эхеде борхизе кIоларого рукIуна капурзаби гьеб къоялъул гIазабалдаса хIинкъун.

Жидер хобаздаса къватIире гьелги рахъула ракьалда тIибитIараб гарцI гIадин: гIемерал рукIуна гьел, жидер унеб рахъ лъаларелги рукIуна, цояз цоял мерхьунелги рукIуна.

مُّهْطِعِينَ إِلَى ٱلدَّاعِ ۖ يَقُولُ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ٨

8. Жидеде ахIулев чи вугеб рахъалде ине гIедегIунги рукIуна гьел. Гьеб къоялъ капурзабаца абула: «Гьаб къо цIакъ захIматаб къо бугоха» – абун.

۞ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا۟ عَبْدَنَا وَقَالُوا۟ مَجْنُونٌ وَٱزْدُجِرَ ٩

9. Гьал маккаялъул мушрикаца мун гьереси гьавиялда дуца гIажаиблъи гьабуге, МухIаммад ﷺ! **Гьездаса цере рукIарал НухIил къавмалъги гьереси гьавуна жидехъе расуллъун вачIарав Дир лагъ НухI. Гьев НухIида гьез абуна: «Гьав чи жундуца ккурав чи вугин»-абун ва жидеца гьев дагIват гьабиялдаса нахъеги чIвана: хIинкъизе гьавун, рогьоб бан, кьабун**.

فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَغْلُوبٌ فَٱنتَصِرْ ١٠

10. Гьеб къавм азаргогIан соналъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахIулаго бихьараб гIакъубакъварилъиялда сабруги гьабун гьез иман лъеялдаса жиндир

хьул къотIараб мехалъ **НухI аварагас** عَلَيْهِ السَّلَامُ **жиндир БетIергьан Аллагьасда ахIи бана ва гьес абуна:**
«Гьанже дун гьаб къавмалдаса къун вуго. Дуца дие квербакъи гьабе!» – абун.

فَفَتَحْنَآ أَبْوَابَ ٱلسَّمَآءِ بِمَآءٍ مُّنْهَمِرٍ ﴿١١﴾

11. Цинги Дица зобалазул рагьаби рагьана кутакаб лъим чвахулеллъун.

وَفَجَّرْنَا ٱلْأَرْضَ عُيُونًا فَٱلْتَقَى ٱلْمَآءُ عَلَىٰٓ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٢﴾

12. Дица ракьулъан къватIире иццаллъаралги раккизе гьаруна ва гьеб зобалъулги ракьалъулги кIиябго лъим данделъана Дица жиб азалалдаго къадар гьабун букIараб хIалалъ гьеб НухIил къавм гъанкъизе гьабун гьалаг гьабиялъе.

وَحَمَلْنَٰهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَٰحٍ وَدُسُرٍ ﴿١٣﴾

13. Дица НухI аварагги عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьесда иман лъурал гIадамалги тIад рекIине гьаруна хъарщал магIаздалъун цоцаде рукъун гьабураб гамаялда.**

تَجْرِى بِأَعْيُنِنَا جَزَآءً لِّمَن كَانَ كُفِرَ ﴿١٤﴾

14. Гьеб гама лъималда тIад билълъунеб букIана дир амруялдалъун ва дица цIунун.
Гьеб НухIил къавм дица гьалаг гьабуна гьез жинда инкар ккурав дир лагъасул дугIаялъе жаваб гьабун.

وَلَقَد تَّرَكْنَٰهَآ ءَايَةً فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٥﴾

15. Х1акълъунго Дица гьеб НухIил къавм тIупан тIун гъанкъизе гьари тана хадусел умматазе вагIзалъун ва жиндаса гIакълу босулеб гIаламатлъунги букIине.
Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **хIалкIолъиялъул пикру гьабулев, гьелдаса вагIза босулев чиго гьечIищха?**

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿١٦﴾

16. Дир хIинкъи кьейги хадуб дица гьабураб гIазабги кинха букIараб дир аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **гьереси гьарурал, дир аятаздаса вагIза босичIел гIадамазе?**

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٧﴾

17. Х1акълъунго Дица гьаб Къуръанги цIакъ бигьаяблъун гьабун буго жиб цIализе, жиндир магIна бичIчIине ва гьелдаса пайда босизеги.
Гьаб Къуръаналъул пикру гьабулевги, гьелдаса вагIза-насихIат босулевги чиго гьечIищ?

Гьаб хирияб Къуръан тIадегIанав Аллагьас жиндаса мунпагIат босизе абун рещтIине гьабураб тIехь бугелъул, гьеб кинавго чияс жиндаса мунпагIат босулеблъун гьабун буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Гьеб гьабун гьечIо цо гIадамазда жиб бичIчIулеблъун цогидазда бичIчIулареблъун.

ГIарабиял ругониги гIажамиял ругониги щивасе жиндир мацIалде буссине гьабун Къуръаналдаса мунпагIат босизе рес буго. Гьеб цIализе ва рекIехъе лъазабизе бигьаяблъунги гьабун буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ.

Цо-цо жагьилал, жал г1алимзаби ругин абун кIалъалел г1адамал руго, Къуръан таржама гьабун цогидаб мацIалде буссинабизе бегьуларин абун. Гьез жидер рагIи ритIухъ гьабизелъун бачунеб далилги буго таржама гьабураб гьеб Къуръан кинавниги чияс цIалулеб бугин ва гьел гIадамазда гьоркьор жидер иман загIипал, жидеца Къуръан махсароде гьабулел, гьелъул къимат гьабуларелги гIадамал рукIунин абун. Гьаб рагIи жагьилаб букIин лъала цодагьабго гIакълу-пикру бугев чиясда. Гьеб рагIи бицунел г1адамазда кин лъалареб хирияб Къуръан рещтIине гьабулеб заманаялъ киналго гIарабиял куфру-ширкалда рукIараблъи. Гьелдаса хадубги кинабго заманаялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир рекIелъ иманалъул нур гьабичIев чияс Къуръан махсароде гьабулеб букIана. Гьединал капурал гIадамаз Къуръан махсароде гьабулеб бугин абун муъминзабаздаса Къуръан бахчизе бегьилищ? Гьеб Къуръан умматалъухъе щвезе гьабе абураб амру тIубачIого тезе бегьилищ?

Цоги таржама гьабизе бегьуларо абулез х1ужжалъун гьабулеб рагI1и буго: «Къуръан жинца инсан г1ажиз гьавулеб мугI1жизат буго ва гьеб мугI1жизат г1араб мацI1алда бугеб Къуръаналъе горони букI1унаро»- абун. Гьаб рагI1иги цI1акъго загI1ипаб рагI1и буго. Нилъеца г1араб мацI1алда бугеб Къуръан щибго хисизе гьабичI1ого букI1ухъин толеб буго. Нилъеца абулеб гьечI1о г1ажамияб мацI1алда бугеб Къуръаналъул таржамаялъ инсан г1ажиз гьавула абун. КигI1анго лебалав таржамачиясдаги кI1оларо г1араб мацI1алда хассаб пасихI1лъи ва магI1на гъварилъи хисизе течI1ого, гьеб цI1унун таржама гьабизе. Нилъер мурад гьечI1о таржама мугI1жизатлъун букI1ин. Нилъер мурад буго бусурбабазухъе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалъул магI1на щвезаби. Гьеб магI1наялда къуръаниланги абуларо. Къуръанилан абула г1ицI1го г1араб мацI1алъ бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламалда.

Гьаб Къуръан таржама гьабизе бегьуларо абураб рагIи абулел гIадамал руго жидер гIелму-лъай загIипал гIадамал. Гьезул щивав цояс кIудияб даража-макъамалда жив вугеб хIисабалда халкъалда цереги рахъун Къуръаналъул аятал цIалун жидерго мацIалда вагIза-насихIат гьабула. Гьезие киндай бегьулеб Къуръан таржама гьабизе?! Цогиги гьезул жагьиллъи буго: гьезие бокьун буго Къуръаналда жаниб хъвараб жо щиб бугебго лъачIого “Гьаб Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам буго” – абураб рагIиялда божун гIадамал хьвадизе. ТIадегIанав Аллагьас Къуръан рещтIине гьабун буго жинда жаниб бугеб жо лъан, гьелъул

пикру гьабун, инсанасда лъазе жиндир БетIергьан Аллагь вукIин. Жив гьесул лагъ вукIинги лъазе, гьев Аллагьасги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласги малъухъе жинца гIибадат гьабизеги. Цо пуланав чияс: «Къуръаналда гьадин хъван буго»–абураб рагIиялда божун гьелда иман лъейищ лъикIаб бугеб, жиндаго гьеб Къуръаналда хъвараб жоги лъан, бичIчIун, гьелда иман лъейищ бугеб лъикIаб? Гьаб хIакъикъат кин бичIчIулареб ва гьаб хирияб Къуръан гIадамаздаса бахчизе кин хIинкъуларел?

ГIадамазда гьоркьор жидеца иман лъечIелги, мунапикъзабиги, иман загIипал гIадамалги рукIунеблъи хIакъаб жо буго. Гьел гIадамал руго абун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ халкъалъухъе щвезе гьабе абун амру гьабураб Къуръан ва гIелму бахчизе бегьуларо. Ва амма Къуръаналъе таржама гьабизе бегьула абураб рагIиялъул магIна гьечIо жинда гIараб мацI лъалев чияс, яги гIарабалдаса цоги мацIалде буссине гьабураб бакIалдаса босарав чиясги Къуръаналъул щибаб рагIиялъе магIнаги гьабун гьеб халкъалъухъе кьезе бегьила абураб. Гьеб бегьунгутIиялъе бищунго аслияб гIиллла буго гIараб рагIаби руго цо рагIиялъ чанго батIияб магIна жаниб кколел. Гьеб гIараб рагIи цохIо рагIиялдалъун цоги мацIалде буссине гьабураб мехалъ доб мацIалъул чиясда лъаларо доб жиндие бицараб магIна гурони.

Къуръаналъе тафсирги гьабун: «Т1адег1анав Аллагьасул каламалъул гьаб маг1на бук1ине бегьула, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьаб рег1иялдалъун пуланаб маг1на бокьун батизеги бегьула»-абун, г1алимчияс Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам баян гьабураб мехалъ, гьеб тафсир ц1аларав чиясда бич1ч1изе ккола: «Жиндир каламалъул х1акъикъияб мурад ва маг1на Т1адег1анав Аллагьасда лъала, нилъер г1елму ва г1акъло щвараб бак1 гьаб маг1на гьаби буго»-абураб мурад бук1ин гьев г1алимчиясул.

Къуръаналъул чанго батIияб магIна гьабизе бегьулеб букIиналъ хириял асхIабзабаца Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIаго вугеб мехалъ гьесда гьикъулеб букIана пуланаб аяталъул, яги рагIиялъул магIна щиб бугеб абун. Жидеца гьикъулел асхIабзабиги гIарабиял рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб Къуръан данде гьабун халкъалъухъе цIализе кьураб къоялдаса байбихьун гIалимзабаца гьеб Къуръаналъе тафсир (толкование, объяснение, баян) гьабуна. Бищун цебе жинца тапрсир гьабурав чи вуго жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббас – хирияв аварагасул صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инсул вац Г1абасил вас Г1абдуллагь. Жакъа къоялде щвезегIан гIемер батIиял гIалимзабаца тапрсир гьабун буго Къуръаналъе.

Гьел гIалимзабаца гьарурал тафсираздаса босун, гьеб тафсиргун цадахъ Къуръан таржама гьабизеги бегьула ва цIалун гьелдаса мунпагIат

босизеги бегьула. Гьеб таржама гьаби тIадаб буго жидеда гIелмуялъул бичIчIи бугел гIадамазда. Цо магIарулаз таржама гьабун къватIибе биччараб Къуръаналъул магIна жиндаса щибго мунпагIат босизе рес гьечIеб хIалалъ гьабун буго. Гьанже цо шагIир ва хъвадарухъан вугин абун бицана жинца Къуръан таржама гьабулев абун. Гьединаб таржама гьаби жиб нахъе чIвазе ва жинда рагъ гьабизе тIадаб буго: щибго исламияб диналъул кIвар гьечIел гIадамаз Къуръан таржама гьаби буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин махсароде гьаби!

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъ цIунаги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам махсароде гьабулеллъун рукIиналадса. Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам гьесул лагъзадеридаса бахчулеллъун рукIиналдасаги цIунаги.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٨﴾

18. ГIадилазги гьереси гьавуна жидехъе вачIарав расул Гьуд عَلَيْهِ السَّلَامُ. Дир аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамазе дир хIинкъи кьей ва гIазаб гьаби кинха букIараб?

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾

19. Дица гьеб Гьудил къавмалда тIаде биччана жиб цIакъ пулеб, сверсведулеб гьури, жиделъ щибго баракат гьечIел къояз.

Жиб даимаблъун хутIана гьеб гIазабги. Гьел гьалаглъизегIан. Дунялалдаса гьалаг гьабун тIагIине гьабуна гьеб Гьудил къавм, ахираталдаги букIине буго гьезие жиб тIаса унареб гIазаб.

تَنزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنقَعِرٍ ﴿٢٠﴾

20. Гьеб гьуриялъ гIадамал ракьалдаса рахъун зодоре росулел рукIана, цинги ракьалде тIадеги рехулел рукIана кьолболъан рахъарал чамастакил гъветIалъул рохти гIадин (пень).

Гьудил къавмалъул гIадамал чамастакил гъутIбузда релълъине гьаруна гьезул къаркъалаби кутакал рукIиналъ.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾

21. Дир гIазабги хIинкъи кьейги кинха букIараб жидеца дир аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурал гIадамазе?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

22. ХIакълъунго дица гьаб Къуръан цIакъ бигьаяблъун гьабун буго жиб цIализе ва жиндасан гIибрат (гIакълу) босизе. Гьеб Къуръаналъул жиндие вагIза лъугьунев чиго гьечIищха?

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

23. Самудиязги гьереси гьаруна жидехъе рачIарал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдалъун гьезие хIинкъи

кьолел дир расулал.
ССалихI авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вуго гьев. Цо авараг гьереси гьавурал гIадамал жидеца цогидалги аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруралльун рукIунелъул абуна гьаб аяталда “жидеца хIинкъи кьолел” абун.

فَقَالُوٓاْ أَبَشَرٗا مِّنَّا وَٰحِدٗا نَّتَّبِعُهُۥٓ إِنَّآ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ وَسُعُرٍ ٢٤

24. Гьел самудияз абуна: «Гьев нижедаго релълъарав, нижеда гьоркьоса чилъун вугев ССалихIида عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ нахърилълъунищха ниж?
Х1акълъунго гьеб мехалъ ниж жиб баянаб къосиналъулъ ва жундуца кквеялъулъ рукIуна гурищ» абун.

أَءُلۡقِيَ ٱلذِّكۡرُ عَلَيۡهِ مِنۢ بَيۡنِنَا بَلۡ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٞ ٢٥

25. «Гьев ССалихIидайищ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ вахIю гьабулеб нижеда гьоркьоса?
Гьесдаса гIемерго къадру бугел, жидер боцIи-мал гIемерал гIадамал руго нижеда гьоркьор. **Гьев чи вуго жинца цIакъ кIудияб гьереси бицунев» – абун.** ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

سَيَعۡلَمُونَ غَدٗا مَّنِ ٱلۡكَذَّابُ ٱلۡأَشِرُ ٢٦

26. Гьел инкарчагIазда ахираталда лъазе буго щив вугев жинца кIудияб гьереси бицунев чи!

إِنَّا مُرۡسِلُواْ ٱلنَّاقَةِ فِتۡنَةٗ لَّهُمۡ فَٱرۡتَقِبۡهُمۡ وَٱصۡطَبِرۡ ٢٧

27. Дица гьезул хIалбихьи гьабизе ва гьезие питналъун букIине кьурулъан къватIибе варани бахъине гьабизе буго.
Гьез т1алаб гьабураб х1алалъ. **Мун гьез щиб гIамалдай гьабула абун валагьун чIа, ССалих1, ва дуца сабруги гьабе!** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе квербакъи гьабизе буго ва гьеб къавмалъе гIазабги гьабизе буго.

وَنَبِّئۡهُمۡ أَنَّ ٱلۡمَآءَ قِسۡمَةُۢ بَيۡنَهُمۡۖ كُلُّ شِرۡبٖ مُّحۡتَضَرٞ ٢٨

28. Дуца гьеб къавмалда бице, ССалих1, жидеца гьекъолеб лъим вараниялдаги гIадамаздаги гьоркьоб бикьараб буго абун.
Цо къо гIадамазе буго, цогидаб къо вараниялъе буго. **Жиндир ирга бугеб къоялъ гурони гьеб лъим гьекъезе гIадамал рачIине гьечIо.** Жиндир ирга бугеб къоялъ вараниги бачIине буго.

فَنَادَوۡاْ صَاحِبَهُمۡ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ٢٩

29. Гьеб къавмалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее гьабураб хIукму хвезе гьабуна, гьезда вараниялъе лъим тейги чIалгIана.
Гьез жидеда гьоркьоса бищунго къосарав чиги ахIун варани хъвезе витIана. Гьес жиндир хвалченалдалъун варани хвезе гьабуна.
Гьев чияс ва жидеца гьев варани хъвезе вит1араб ССалих1ил къавмалъ

щибго пикру гьабичIо кинаб кIудияб мунагь жидеца гьабулеб бугеб ва жидеда Аллагьасул ﷻ щим бахъин рещтIиналъулги.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾

30. Х1акълъунго гьев Ссалих1 гьереси гьавураб къавмалъе дир хIинкъи кьейги ва дир гIазабги кинабха букIараб?

إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَٰحِدَةً فَكَانُوا۟ كَهَشِيمِ ٱلْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

31. Дица гьеб къавмалда цохIо гьаракь биччана ва гьел киналго турараб хер гIадин гIодоре ортун ана.

Гьеб гьаракь биччарав чиги Жабраил малаик вукIана.

Жалал абулеб тафсиралда ﴿كَهَشِيمِ ٱلْمُحْتَظِرِ﴾ абураб рагIиялъул магIна гьабун абуна: ﴿ٱلْمُحْتَظِرِ﴾ буго гIи-боцIи жаниб гъезе гьабураб муцIиялъул ва хьопалъул чали. Гьеб чалиялдаса турун гIодобе бортараб ва жиб гIиял хIатIаца мерхьараб жоялда абула «هَشِيم» абун. Гьадинаб баян гьабураб мехалъ нилъее загьирлъулеб буго Аллагьасул ﷻ каламалъул пасихIлъи ва гъварилъи.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

32. Х1акълъунго дица гьаб Къуръан жиб цIализе, жиндаса вагIза босизе ва жинда гIамал гьабизе бигьаяблъун гьабуна.

Гьаб Къуръаналъул жиндие вагIза-насихIат лъугьунев чиго гьечIищха?.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍۭ بِٱلنُّذُرِ ﴿٣٣﴾

33. ЛутIил къавмалъги гьереси гьавуна жидехъе вачIарав Аллагьасул ﷻ гIазабалдалъун гьезие хIинкъи кьолев расул ЛутI عَلَيْهِ السَّلَامُ.

إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ ۖ نَّجَّيْنَٰهُم بِسَحَرٍ ﴿٣٤﴾

34. Х1акълъунго Дица гьеб къавмалда тIад зодиса ганчIал речIана. ЦохIо ЛутIил агьлу хутIана жидеде гьеб гIазаб щвечIел. Дица гьев ЛутIги гьесул агьлуги хвасар гьабуна радакь гIужалъ, рогьалида цебе.

نِّعْمَةً مِّنْ عِندِنَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى مَن شَكَرَ ﴿٣٥﴾

35. Дир рахъалъан нигIматлъун букIана гьев ЛутIги гьесул агьлуги хвасар гьаби.

Гьадинаб лъикIаб жазаъ гьабула дица дида иман лъун, дир нигIматазда жидеца щукру гьабулел гIадамазе.

وَلَقَدْ أَنذَرَهُم بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا۟ بِٱلنُّذُرِ ﴿٣٦﴾

36. Х1акълъунго Дица ЛутIил къавмалъе хIинкъи кьун букIана дир гучаб гIазаб жидеде щвезе бегьулин абун.

Гьел дир хIинкъи кьеялде божичIо ва жидее хIинкъи кьолев

ЛутIги гьереси гьавуна.

وَلَقَدْ رَٰوَدُوهُ عَن ضَيْفِهِۦ فَطَمَسْنَآ أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا۟ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿٣٧﴾

37. Гьеб къавмалъ ЛутI аварагасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ **тIалаб гьабуна гьесухъе рачIарал гьалбал жидехъе кье абун,** гьезда ливатI гьабун къабихIаб пиша гьабизе.

Дица гьезул беразул канлъи ине гьабуна. Жидеца чIаме абе дир гучаб гIазаб ва ЛутIица жидее кьолеб букIараб хIинкъиялъул жазаъ! «ливатI» абула бихьиназда яги руччабазда нахъияб рахъалда жимагI гьабиялда.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аллагьасул салам лъеяв ЛутI аварагасухъе عَلَيْهِ السَّلَامُ берцинал гIолохъабазул сипаталда малаикзаби рачIараб мехалъ гьел гIолохъабазда ливатI гьабизе абун гIедегIун, рекерун рачIана ЛутIил къавм гьесул рукъ бугеб бакIалде. Гьел гьалбадерие къварилъи гьабиялда хIинкъун ЛутI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ нахъаса нуцIаги рахан гьеб къавм рукъобе жанибе биччаларого чIана. НуцIа бекизе къасд гьабун гьел лъугьараб мехалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун Жабраил малаикас гьезул беразда жиндир кваркьиялъул рагIал кIутIана ва гьезул беразул канлъи босун ана. ТIубанго берзул бакIал руччун, бералго рукIинчIел гIадин лъугьана гьезул гьурмал абунги абуна цо гIалимзабаца. Цинги гьезда бичIчIана жидее лъугьараб жо ва гьел гьеб бакIалдаса нахъе ине лъугьана: нух бихьуларого, унеб бакI ва рахъ лъаларого ортанхъилелги хутIана.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ ﴿٣٨﴾

38. Х1акълъунго гьезда тIаде рогьалил гIужалъ гучаб гIазабги бачIана. Жиб тIаса унареб, гьезда тIадго жиб чIараб.

Гьел гIодизе гьарун, гьезул ракI унтизе гьабун Аллагьс جَلَّ جَلَالُهُ гьездаги абуна:

فَذُوقُوا۟ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿٣٩﴾

39. «Нужеца чIаме гьеб дир гIазаб ва дица нужее кьураб хIинкъиялъул жазаъ» – абун.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٤٠﴾

40. Х1акълъунго дица гьаб Къуръан бигьаяблъун гьабун буго жиб цIализе ва жиндасан вагIза босизе. Гьаб Къуръаналъул вагIза босулев чиго гьечIищха?

Гьал цересел умматазул къиса бицун гьаб Къуръан кIалъараб мехалъ Маккаялъул мушриказ гьелъул пикру кин гьабулареб ва гьединабго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб ва цим бахъин жидедаги щвеядаса щай хIинкъуларел?

وَلَقَدْ جَآءَ ءَالَ فِرْعَوْنَ ٱلنُّذُرُ ﴿٤١﴾

41. ХIакълъунго ПиргIавнил къавмалъухъеги

рачIана гьезие хIинкъи кьолел расулал. Муса ва Гьарун عَلَيْهِمَا السَّلَامُ вачIана гьезухъе.

كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَٰهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

42. ПиргIавницаги гьесул къавмалъги дица Мусае кьурал киналго мугIжизатал гьереси гьаруна ва гьезда нахъ рилъльинчIо.
Цинги дица гьелги гIазабалдалъун ккуна. Гучаб, жиб нахъчIвазе кIолареб гIазаб букIана жиндир къуват гуч бергьарав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гьабураб гIазаб.

أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُو۟لَٰٓئِكُمْ أَمْ لَكُم بَرَآءَةٌ فِى ٱلزُّبُرِ ﴿٤٣﴾

43. Гьаб Маккаялъул капурзаби лъикIалищха ругел гьел цересел умматаздаса, яги нужее гIазаб букIине гьечIо абун къотIи гьабун зодосан рещтIарал тIахьазда гьеб къотIи хъванищ бугеб?

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٤٤﴾

44. Яги гьел мушрикаца абулебищ бугеб ниж гIемерал руго ва ниж бергьине руго абун.
Жидерго жамагIаталда ва къуваталда божунищ гьел ругел?

سَيُهْزَمُ ٱلْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ ٱلدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

45. Гьеб мушриказул жамагIат ва къуват Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ биххизе гьабизе буго ва гьел мугъ бан лъутун инеги руго.
Гьеб буго Бадруялда гьезде щвезе бугеб гIазаб.

بَلِ ٱلسَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَٱلسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

46. Гьеб гIазаб дагьабго жо буго.
Ахираталда гьезие букIине бугеб гучаб гIазаб буго гьезие къотIи гьабураб унго-унгояб гIазаб.
Гьеб Къиямасеб къоялъул гIазаб цIакъ гучаб ва кьогIаб буго жидее дунялалда щолеб чIвай-хъвеялдаса ва асир гьариялдаса.

إِنَّ ٱلْمُجْرِمِينَ فِى ضَلَٰلٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

47. ХIакълъунго куфру-ширкалдалъун жидеца зулму-пасалъи гьабулел гIадамал дунялалъул рукъор жал къосарал, жундуца ккурал гIадамал руго, ахираталдаги гьел жиб боркьараб цIада жанир рукIине руго.

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِى ٱلنَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا۟ مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

48. Гьел гьурмазда рехъерхъун жужахIалде реххулеб къо буго гьеб.
Гьенире реххун хадуб гьезда абула: «Гьанже нужеца чIаме гьаб жужахIалъул гIазаб» – абун.

إِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

49. ХIакълъунго дица кинабго жо бижун буго жиндие къадар чIезе гьабун.

Гьеб кинабго жо ЛавхIулмахIфузалда хъвараб ва жиндир авал-ахир лъалеб, жиндир хIукму-къадар баян гьабураб буго. Г1ададисеб щибго жо гьечIо. Жиндир тадбир ва тартиб гьечIого гьабулебги щибго жо гьечIо.

50. Дир амруги гьечIо цохIо бер балагьи, яги бер къапи гIадаб жо гурони.

وَمَآ أَمۡرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٞ كَلَمۡحِۭ بِٱلۡبَصَرِ ٥٠

Дие бокьараб мехалъ цохIо “Кун”(мун бук1а) абун абураб рагIи абун гьеб иш лъугьуна.

51. Х1акълъунго Дица гьалаг гьаруна нужеда релълъарал куфру-ширкалъул гIемерал умматал.
Гьеб ишалъул жинца вагIза босулев, пикру гьабулев чиго гьечIищха?

وَلَقَدۡ أَهۡلَكۡنَآ أَشۡيَاعَكُمۡ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ٥١

52. Гьел гIадамаз гьабураб кинабго гIамал жидер гIамал хъварал кагътазда тIад хъван цIунун буго.

وَكُلُّ شَيۡءٖ فَعَلُوهُ فِي ٱلزُّبُرِ ٥٢

53. Гьел гIамалазул кинабго гьитIинабги кIудиябги жо жиб хъван нахъе лъунги буго.

وَكُلُّ صَغِيرٖ وَكَبِيرٖ مُّسۡتَطَرٞ ٥٣

ЛъикIабги, квешабги, берцинабги, къабихIабги гIамал щибго жо гъоркь течIого жидеца лагъзадерил гIамал хъвалел малаикзабаца хъван хIадурун буго.

54. ХIакълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал муъминзаби алжаназул ахазулъ ва нигIматазул г1оразулъ рукIине руго,

إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٖ وَنَهَرٖ ٥٤

гьел лъарал лъималъул, рахьдал, гьацIул ва жадул рукIуна.

55. Жинда разияб, жиб берцинаб ва тIадегIанаб макъамалда рукIине руго.
Жиндир къадру-гуч кIудияв, жив хирияв хан – ТIадегIанав Аллагьасда аскIор.

فِي مَقۡعَدِ صِدۡقٍ عِندَ مَلِيكٖ مُّقۡتَدِرِۭ ٥٥

Жидее щибго хIинкъи гьечIого, жидее Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи щун ва гьесул гьумералда ралагьизеги щун рукIине руго.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъам нилъееги ризкъилъун гьабеги.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Къамаралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

55. Сурату РрахIман

سُورَةُ الرَّحْمَٰنِ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб лъабкъоялда анцIила микьго аят бугеб.

Жиб Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьаб сураталда жанибги исламияб диналъул аслаби баян гьарун руго: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъал рукIин, ахират букIин жиб хIакъаб амру букIин бицун буго.

ТIадегIанав Аллагьасул жал гIемерал ва жидее ахир гьечIел, жал рикIкIун хIалкIоларел нигIматал рициналдалъун байбихьи гьабун буго сураталъе.

Хадур Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рижарал махлукъазул цо-цо тайпа бицун гьелдалъун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъи гучаб букIин загьир гьабулеб буго: зобал-ракьалъул, бакъ-моцIалъул, ракьалда тIад ругел батIи-батIиял нигIматазул бицен гьабун буго.

Гьаб кинабго махлукъ жиб паналъулеб букIин, цохIо БетIергьан Аллагь гурони нахъе хутIулеб жо гьечIолъиялда кантIизе гьарулел руго. Ахираталда муъминзабазул букIунеб хIал, гьезие ругел нигIматал рицун руго. Капурзабазул сипаталги, гьел руссунеб бакIги баян гьабун буго. Сураталъул ахиралда ТIадегIанав Аллагь кIодо гьавиялда, гьев вацIцIад гьавун гьесие рецц гьабиялде кантIизе гьарулел руго: гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъее кьун ругел кIудиял нигIматал ракIалде щун, гьел нилъее кьурав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIиналде мукIурлъун рукIине.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Жиндие лагълъи гьабизе тIадав, жив цогояв Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго. **Жив цIакъ гурхIулев, «Ар-РахIман» абун жинда цIар бугев.** الرَّحْمَٰنُ ﴿١﴾

2. Жинца лагъзадерида Къуръан лъазе гьабуравги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. عَلَّمَ الْقُرْآنَ ﴿٢﴾

Гьаб сураталда жанир тIадегIанав Аллагьас жиндир нигIматал рехсон ругелъул, гьел нигIматазул бищунго кIудияб Къуръанги бугелъул, гьеб Къуръаналъул бицун байбихьи гьабуна гьаб сураталъе. Зодисан рещтIине гьарурал тIахьазул бищунго хирияб буго Къуръан. Жинда

жанир шаргIиял хIукмаби ва диналъул аслаби цIакъ баянго рицарабги буго. дунял паналъизегIан жиб нахъе хутIулеб, жиб хисизе-сверизе гьабуларебги буго. Жиб цIализе бигьаяб, рекIехъе лъазабизе кIолеб, кинавниги муъминчиясда жиндир хIукму бичIчIулебги буго.

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ ٣

3. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсанги вижана.

Инсан вижиналъул аслияб мурадги буго жиндие лагълъи гьабизе гIоло вижин. Жиндир гIакълу бугев, жинда кIалъазе лъалев, жинда бихьулев ва рагIулевлъун вижана. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи гьаби жинда тIадкъазе бегьулев ва гьеб жинда баччизе кIолев гьавуна.

عَلَّمَهُ ٱلۡبَيَانَ ٤

4. Гьев инсанасда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго жо лъазеги гьабуна:

жив кIалъазе лъалев вукIиналдалъун цогидал хIайваназдаса ватIа вахъана ва гьеб кIалъаялдалъун жиндие къваригIараб жо тIалаб гьабизе кIолевлъун гьавуна. Гьаб хирияб Къуръан жинда цIализе кIолев ва гьеб бичIчIулевлъунги гьавуна.

ٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُ بِحُسۡبَانٖ ٥

5. Бакъги моцIги хьвадулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидее бихьизе гьабураб, жиб хисулареб, камилаб хIисабалда.

Гьел хьвадиялда жанибги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ халкъалъе кIудияб мунпагIат ва маслихIат буго.

وَٱلنَّجۡمُ وَٱلشَّجَرُ يَسۡجُدَانِ ٦

6. Зодир ругел цIвабиги, ракьалда ругел гъутIбиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялъе мутIигIлъун жидеца гьесие сужда гьабулеллъун руго.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бихьизе гьабураб нухалъ цIвабиги хьвадула, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялда рекъон гъутIбуца пихъги кьола.

Цойги магIна гьабуна: ГъветIги херги буго Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ сужда гьабулеб абун. Гьаб магIна гьабуна ﴿ٱلنَّجۡمُ﴾ абун хералдаги абулеб букIиналъ.

وَٱلسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ ٱلۡمِيزَانَ ٧

7. ТIадегIанав Аллагьас зобалги тIаде рорхана жал мухIканаллъун гьарун, жидер къадру кIудияллъунги гьарун. **ГIадамазе маслихIаталъе гьезда гьоркьоб цIадиро-къали хIалтIизе гьабе абун амруги гьабуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ .**

Щивав чиясе жиндир хIакъ щвезе: цIикIкIун гьечIого, яги нукъсанлъун гьечIого.

أَلَّا تَطۡغَوۡاْ فِي ٱلۡمِيزَانِ ٨

8. Гьел гIадамаз жидеца борцунеб, цIалеб жоялъулъ хIилла-макру гьабичIого букIине.

Жидее борцунеб ва цIалеб мехалъ цIикIкIун босичIого букIине.

وَأَقِيمُوا۟ ٱلْوَزْنَ بِٱلْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا۟ ٱلْمِيزَانَ ﴿٩﴾

9. Нужеца цIадиро-къали битIун чIезе гьабе ва нужеца жиб борцунеб ва цIалеб жо нукъсан гьабун гIадамазе зарал гьабуге!

Ахираталда цIакъ гучаб гIазаб букIине буго жидеца гьеб цIадиро-къалиялъулъ хIилла гьабулел гIадамазе! Гьаб заман даран-базарги гIемерлъараб, цIадиро-къалиялъул хIилла гьабиги камиллъараб заман буго. Гьеб ахир заманалъул гIаламатаздаса цо гIаламатги буго. ЦIакъ баракат гьечIеб жо букIунаха мискинзабиги гуккун данде гьабураб магIишат: дунялалдаго рекIелбакъвай бихьичIого хутIуларо. Ахираталда цIакъ квешаб гIазабги чIамизе гьабула.

وَٱلْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿١٠﴾

10. Гьаб ракьги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIадамаз жиндаса мунпагIат босизелъун бижана.

Гьез мунпагIат босулеб хIалалъ киналго рахъал рекъезе гьарун тIибитIун гIодобги лъуна.

فِيهَا فَٰكِهَةٌ وَٱلنَّخْلُ ذَاتُ ٱلْأَكْمَامِ ﴿١١﴾

11. Гьеб ракьалда тIад батIи-батIиял пихъал руго, жиндаса чамастак загьирлъулел къучIби (кисты) тIад рижарал чамастакил гъутIбиги руго.

وَٱلْحَبُّ ذُو ٱلْعَصْفِ وَٱلرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾

12. Хер-накку (салома) жидер букIунел тIорщалил хурзалги руго, гIадамаз махI сунтIун лазат босулел гIемерал махIал ругеб хер-тIегьги буго.

Гьадинал гIемерал ва батIи-батIиял нигIматал рижун руго тIадегIанав Аллагьас исанас жиндаса мунпагIат босизелъун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

13. Нужер БетIергьан Аллагьасул гьал нигIматаздаса щиб нигIматалдеха нужеца инкар кколеб бугеб ва гьереси гьабулеб бугеб, я гьал гIадамал ва жинал!

Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасица бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалана жиндир асхIабзабазе. Гьел щибго жаваб гьабичIого руцIцIун чIедал аварагас ﷺ абуна: *«Гьаб щиб нужер хIал! Дида женал рихьулел руго жидеца берцинго жаваб гьабулеллъун, дица цIалараб Къуръаналъе. Дица гьаб аят цIаланщинахъе (13 аб. Аят ва хадурги ругел гьелго аятал) гьел женаз абулеб буго: «Нижеца дур нигIматаздаса щибго жо гьереси гьабулеб гьечIо, я нижер БетIергьан! Кинабго рецIги цохIо дуе буго»* – абун.

Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Хирияв аварагасул ﷺ гьаб хIадисалъе гIоло нилъее суннатаб

буго щибаб ﴿فَبِأَيِّ﴾ абураб аят цIаланщинахъе гьелъие жаваб гьабун доб женаз абураб рагIи абизе.

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِن صَلۡصَٰلٖ كَٱلۡفَخَّارِ ١٤

14. ТIадегIанав Аллагьас инсан вижана жиб бакъвараб, щегIалда релълъараб хIащул гIерекъалдаса: жинда жаниб хIухьел пураб мехалъ жиндир гьаракь бахъунеб.

ТIадегIанав Аллагьас хирияб Къуръаналда жаниб жинца Адам авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ вижин баян гьабулаго чанго аят рещтIине гьабун буго. Гьел аятаз бицунеб жоги цоялъ цояб тIубазе гьабулеб ва мухIкан гьабулеб буго. ТIадегIанав Аллагьас ракьги лъимги жубазабуна, цинги гьеб лъугьана кверазда рекIунеб хIарщлъун. Цинги гьеб хIарщ тана жиб махIцун, жиндир кьер хисизегIан ва чIегIеркьераб хIариялда релълъун лъугьинегIан. Хадуб гьеб хIаридал щагIил цIарагI гьабулел гIадамаз гьеб цIарагI гьабулеб гIадин, Адамил къаркъала гьабуна ва гьеб бакъвазегIан тана. Кутакалда бакъван, къвакIун, жинда кIутIараб мехалъ гьаракь бахъунеб, жиндилъ хIухьел пураб мехалъ гьищтIи бахъунеб лъугьараб мехалъ, тIадегIанав Аллагьас гьеб къаркъалаялда жаниб жиндирго рухIалдаса рухI пуна ва гьеб къаркъала чIаголъана. Гьеб магIна буго Къуръаналда жаниб бугеб чанго аяталдаса жиб босулеб гIаммаб магIна.

وَخَلَقَ ٱلۡجَآنَّ مِن مَّارِجٖ مِّن نَّارٖ ١٥

15. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ женалги рижана жиб бацIцIадаб, жиндилъ кIкIуй жубачIеб, багIариялъ жиндир кьер чIегIерлъараб цIадул мацIалдаса.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалдаги буго: *«Малаикзаби нуралдаса рижана, женал цIадул мацIалдаса рижана, Адам авараги عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ нужеда бицараб хIалалъ вижана»* - абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ١٦

16. Нужер БетIергьанасул щиб нагIматха нужеца гьереси гьабулеб?! я гьал гIадамал ва жинал!

Щибго жо гьереси гьабуларо БетIергьан Аллагь! Кинабго рещги дуе буго!.

رَبُّ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ وَرَبُّ ٱلۡمَغۡرِبَيۡنِ ١٧

17. Бакъги моцIги баккулеб бакIалъул БетIергьан вуго гьев Аллагь. Гьеб кIиябго тIерхьунеб бакIалъулги бетIергьанги вуго.

Цоги магIна гьабуна: «Риидалги хасалоги бакъ баккулеб ва риидалги хасалоги бакъ тIерхьунеб бакIалъулги бетIергьан вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ»- абун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

18. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал!

Цониги нигIмат гьереси гьабуларо БетIергьан Аллагь! Кинабго рецци дуе буго.

مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾

19. ТIадегIанав Аллагьас кIиго батIияб ралъад цоцада цун хьвадизе биччана:

цояб цIамхIалаб лъим бугеб, цояб гьуинаб, жиб гьекъолеб лъим бугеб. Гьеб кIиябго лъим цоцалъ жубалебги гьечIо.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾

20. Гьеб кIиялдаго гьоркьоб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ пардав гьабун буго нужеда жиб бихьулареб, жинца гьеб кIиябго лъим цоцалъ жубазе толареб.

Ибну Касирица абуна: КIиго ралъад абураб рагIиялдаса мурад буго гьуинабги цIамхIалабги лъим. Ралъадазул лъим цIамхIалаб букIуна, гIорал, ицца зул лъим гьуинаб букIуна. Гьеб кIиябго лъим цохIо ракьулъан къватIибе бачIараб, цохIо ракьалда тIад бугеб бугониги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб кIиябго батIа чIезе гьабун буго ва цоцалъ жубан кIиябго пасат гьабун гьечIо. Цоги гIалимзабаца абуна: жиб цоцалъ жубалареб, жиб кIиябго цоцада цун хьвадулеб гьуинабги цIамхIалабги лъим буго абун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾

21. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал!

يَخْرُجُ مِنْهُمَا ٱللُّؤْلُؤُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾

22. Гьеб ралъдалъан къватIибеги бахъула жиндир къимат бугел, жал берцинал луълуал ва маржанал, жавгьар-якъутал.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾

23. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

وَلَهُ ٱلْجَوَارِ ٱلْمُنشَـَٔاتُ فِى ٱلْبَحْرِ كَٱلْأَعْلَٰمِ ﴿٢٤﴾

24. Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялдалъун хьвадулел руго ралъадалда тIад муг1рул г1адал кIудиял гуми.

Лъималъ гьел кIудиял гумиги гьезда жаниб бугеб къайи-матахIги жинда тIад баччи цо хIикмат буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гуми гьалаг гьаричIого жиндир лагъзадерида гурхIун, гьезие квегъун хьвадизе гьари цоги хIикмат буго. Нагагь Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьеб гама ралъдалъ гъанкъизе гьабизе бокьани, гьеб цIунизе кIолев щивго чи вукIунаро.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

25. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал!

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾

26. Гьаб ракьалда тIад бугебщинаб жо жиб паналъулеб буго.

وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلَٰلِ وَٱلْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾

27. Жиб нахъе хутIулеб жоги цохIо дур БетIергьан Аллагь вуго. Жив хирияв, жиндир къадру кIудияв, жиндир сахавалъи гIаммав.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

28. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ﴿٢٩﴾

29. Зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ жиб хIажатаб буго.

Жидер хIажатал гьесдаса тIалаб гьабулел руго. Щибаб къоялъ ва щибаб лахIзаталъ тIадегIанав Аллагь жиндир махлукъалъул тадбир гьабулев вуго. Гьезул хIалал жинда лъалев, гьезул хIажатал тIуралев вуго.

Гьаб аят рещтIине гьабуна шамат къоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ щибго иш гьабуларо абураб ягьудиязул рагIи нахъчIван.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

30. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамалги женалги! Цониги нигIмат гьереси гьабуларо нижеца БетIергьан Аллагь. Кинабго реццги дуе буго.

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ ٱلثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾

31. Нужер хIисаб-мизан гьабизе ахираталда дун регIун вукIине вуго, я гьал женазулги гIадамазулги жамагIат!

Гьеб къоялъ бихьила кинаб хIалдай букIуна Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазул!

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

32. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб? я гьал гIадамал ва жинал!

يَٰمَعْشَرَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ إِنِ ٱسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا۟ مِنْ أَقْطَارِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ فَٱنفُذُوا۟ ۚ لَا تَنفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَٰنٍ ﴿٣٣﴾

33. Я гьаб женазулги гIадамазулги жамагIат! Нужеда кIолеб батани Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадаралдаса лъутун гьал зобал-ракьазул гIорхъабаздаса къватIире рахъине – гьениса къватIире рахъаха нуж! Нужеда кIоларо гьениса къватIире рахъине нужер

цIакъ кIудияб гуч букIун гурони.
Гьеб гуч нужее кисан букIинеб? Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьураб гурони нужер гьунар-гуч гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир ихтияралда гъоркьан нуж рорчIилеб гIадаб гуч нужееги кьоларо.
Гьаб аяталъул къокъаб магIна буго: нуж киналго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда, гьесул ихтияралда гъоркь ругел руго. Нужеда кIоларо гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдаса рорчIизе.
Гьаб заманаялъ инсан дунялалда сверун свериги, моцIалде тIаде вахинги ва цогидал цIвабзазде ине къасд гьабиги шаргIалда боцун жиб батIулаб жо гьечIо. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зобалги, ракьги, гьелда тIад бугеб кинабго махлукъги квегъун буго инсанасе ва гьес гьелдаса мунпагIат босулеблъунги гьабун буго. Инсанасе квегъичIеб жо буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ махлукъалъул гIорхъаби лъай, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялъул ва гьесул гьунаралъул даража-макъам лъайги. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIелмуялда нахърегIиги кьун гьечIо инсанасе.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٤﴾

34. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنتَصِرَانِ ﴿٣٥﴾

35. Къиямасеб къоялъ нужеде тIаде биччала, я гьал капурал гIадамал, цIадул боркьиги лагь-лагьиги. Жиб биараб пахьги тIола нужер бетIералде тIаде.
Цинги нужеда кIоларо гьеб гIазабалдаса рорчIизе ва цоцазе квербакъи гьабизеги.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾

36. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فَإِذَا ٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَٱلدِّهَانِ ﴿٣٧﴾

37. Къиямасеб къоялъ **Халкъалда сверун лъугьине малаикзаби гIодоре рещтIине зобалги хъвалхьараб мехалъ, гьел зобалги цIакъ багIарлъун ругеб мехалъ.**
БагIараб тIегь гIадин, яги багIараб тIом гIадин ругеб мехалъ.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾

38. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْـَٔلُ عَن ذَنۢبِهِۦٓ إِنسٌ وَلَا جَآنٌّ ﴿٣٩﴾

39. Гьеб къоялъ жидеца мунагьал гьарурал гIадамазда ва женазда гьикъуларо нужеца щиб мунагь гьабураб абун.
Гьел гIадамазул сипат-сураталдасаго лъала гьез мунагьал гьарун рукIин:

гьезул гьурмал чIегIерлъун рукIуна, берал цIахIиллъун рукIуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

40. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

يُعْرَفُ ٱلْمُجْرِمُونَ بِسِيمَٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِٱلنَّوَٰصِى وَٱلْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾

41. Куфру-ширк гьабурал гIадамал жидер гьумералъул сипаталдалъун лъала. Гьел гIадамалги жужахIалда тIад тарал малаикзабаца бутIрулги хIатIалги ккун кIи сукIине гьарун жужахIалде жанире рехула.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾

42. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِى يُكَذِّبُ بِهَا ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьел капурзабаздаги абула: «Гьаб буго куфру-ширкалъул гIадамаз жиб гьереси гьабулеб букIараб жагьаннама» - абун.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانٍ ﴿٤٤﴾

44. ЖужахIалде рехараб агьлу гьеб боркьараб цIаялдаги, цIакъ бухIараб хIамималдаги гьоркьор хьвадулел рукIуна.

ЦIадул бухIи хIехьезе кIвечIого лъим гьекъезе абун рахъуна гьел хIамималде. Гьеб хIамималъги кинабго чехь-бакь бухIун, добго жужахIалде жанире руссуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

45. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал! Цониги нигIмат гьереси гьабуларо нижеца, я БетIергьан Аллагь! Кинабго реццги дуе буго.

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ جَنَّتَانِ ﴿٤٦﴾

46. Ахираталда хIисаб-мизан гьабизе Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цеве чIезе вукIин лъан, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хьвадарав муъминчиясе алжаналда жаниб кIиго ах букIине буго.

КIиго чIолеб бакI букIине буго: цо живго жанив чIолеб, цо жиндир руччаби ва хъулухъчагIи чIолеб. Дунялалъул рукъоб ханзабазул кIиго кIалгIа букIунеб гIадин. Гьев чиясул гьелдалъун рохел цIикIкIине ва цо бакIалдаса цоги бакIалде ун рекIелгъеялдаги вукIине.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٧﴾

47. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

ذَوَاتَآ أَفْنَانٍ ﴿٤٨﴾

48. Жидер гIаркьалаби кIудиял ва керчал гъутIби ругел ахал руго гьел.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٩﴾

49. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ﴿٥٠﴾

50. Гьеб кIиябго ахалда жанисан кIиго лъел ицци чвахулеб бугеб,

жиб кIиябго гьекъезе цIакъ гьуинаб, жидедалъун гъутIбиги лъалъалеб.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥١﴾

51. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فِيهِمَا مِن كُلِّ فَٰكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿٥٢﴾

52. Гьеб кIиябго ахикь киналго пихъаздаса кIирекъарал пихъалги рукIине руго:

Цо инсанасда дунялалда жиб лъалеб букIараб тIагIам, кьер-махI бугеб, цогидаб гьев инсанасда жиб лъалебго букIинчIеб тIагIам-лазат бугеб. Жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: «Ахираталда алжаназда ругел нигIматазул цохIо цIарал рукIуна дунялалда рукIаразда релъарал. Гьел нигIматазул тIагIам-лазат цIакъ батIияб ва лазатаб букIуна»-абун.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٣﴾

53. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ فُرُشٍۭ بَطَآئِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۚ وَجَنَى ٱلْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٤﴾

54. Тамахал тахазда ругел бусеназда хьибилчIван рукIуна гьеб алжаналъул агьлу. Жидер жанисеб рахъ меседил куналъ бессараб дарайдул бусен буго гьеб.

Гьединаб бусеналъул тIасияб рахъ цIакъго берцинаб ва чIухIараб букIинарищха? **Гьезда ахазул пихъги цIакъ гIагарде гьабун букIуна**: вегун вугониги, гIодов чIун вугониги, вахъун чIун вугониги жиндир квер бегьун щолеб бакIалда жиндие бокьараб пихъ букIуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾

55. Нужер БетIергьанасул кинаб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

فِيهِنَّ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَآنٌّ ﴿٥٦﴾

56. Гьел алжаназда жанир жидер бер россасде гурони балагьуларел хIурулгIинзабиги рукIуна. Гьев россасдаса цебе гьелда цоги чиясул, яги женалъул квер хьатIичIел.

ГIолилаллъун рукIуна гьел хIурулгIинзаби. Гьел алжаналда жанир рижарал ругелъул гьезда инсан, яги жен кинха хьатIилев?

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾

57. Нужер БетIергьанасул кинаб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾

58. Жидер берцинлъиялъулъ гьел хIурулгIинзаби якъутазда ва маржаназда релълъунги рукIуна:

Якъуталъул гIадаб бацIцIадаб, гъорлъан канлъи бихьулеб, маржаналъул гIадаб багIарлъиги жубараб черх букIуна: жидер ракьаялда жаниб бугеб нахги тIасан балагьун бихьулеб гIадаб бацIцIалъи ва берцинлъи букIуна.

59. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾

60. Дунялалъул рукъоб лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясе ахираталдаги гьелдаго релъараб лъикIаб жазаъ гурого букIинищха! هَلْ جَزَآءُ ٱلْإِحْسَٰنِ إِلَّا ٱلْإِحْسَٰنُ ﴿٦٠﴾

61. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾

62. Гьеб кIиго ах гуреб цогиги кIиго ах буго гьезулалде жидер макъам бахинчIел. وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾

Доб кIиго ах буго жидер даража-макъам цIакъго тIадегIанал «Ассабикъуна» абулел муъминзабазе: гьел руго кинабго лъикIаб гIамал гьабизе жал цере ккарал, жидер мурад Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гуреб букIинчIел муъминзаби.

63. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾

64. Жидер ахал цIакъ гIурччинал, бецIаб кьералде сверун рукIунел. مُدْهَآمَّتَانِ ﴿٦٤﴾

Лъим гIураб мехалъ хур-хералъул гIурччинлъи бецIаб букIунеб гIадаб мисал бачин буго гьаб.

65. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾

66. Гьеб к1иябго ахикьги жиб чвахулеб ва бурулеб кIиго лъел ицци буго: فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾

гьел ицциаздаса Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьарал муъминзабаде бацIцIадаб, гьуинаб лъим гуребги махI жиндир гьуинаб миск, кафур ва гIанбарги баккула.

67. Нужер БетIергьанасул щиб ниг1матха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾

68. Гьеб кIиябго ахикь пихъал руго, чамастакги буго, румманги буго (граната). فِيهِمَا فَٰكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾

69. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?! فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾

فِيهِنَّ خَيْرَٰتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾

70. Гьел алжаназда жанир жал берцинал, жидер тIабигIат-гIамал лъикIал муъминал руччабиги руго.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾

71. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

حُورٌ مَّقْصُورَٰتٌ فِى ٱلْخِيَامِ ﴿٧٢﴾

72. Гьел руго жидер чадиразда жанир рахчун рукIунел хIурулгIинзаби.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾

73. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَآنٌّ ﴿٧٤﴾

74. Гьел руччабазда жидер россабаздаса цеве щивго инсан, яги жен хъатIун вукIунаро.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾

75. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб?!

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِىٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾

76. Жал гIодорчIун ва хьибил чIван рукIуна тIохазда тIад лъураб гIурччинаб дарайдул къандалъабазда.
Жал берцинал, чIухIарал тIансабазда тIадги рукIуна.

ГIрабиязул гIадат буго кинабго жиндир берцинлъи-лъикIлъи тIокIаб жоялда гIабкъарияб абун абулеб. Цоги абуна: «ГIабкъар» абулеб яманалъул росо букIана жиндир агьлуялъ цIакъ чIухIарал тIансаби рессулеб. Гьелда релъилъине гьабуна алжаналъул тIанса. Амма гьаб алжаналъул тIанса жиндие сипат гьабизе лъаларебе берцинлъиялъул букIуна.

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾

77. Нужер БетIергьанасул щиб нигIматха нужеца гьереси гьабулеб, я гьал гIадамал ва женал?!

КинабгIаги нигIмат нижеца гьереси гьабуларо, я нижер БетIергьан! Кинабго рецци дуе буго БетIергьан.

تَبَٰرَكَ ٱسْمُ رَبِّكَ ذِى ٱلْجَلَٰلِ وَٱلْإِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

78. Дур БетIергьан Аллагь жив тIадегIанав ва жив вацIцIадав вуго.
Жиндир хиралъи ва сахавалъи даимавги вуго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе ва жиндир цIоб-рахIмуялдалъун лъикIаб ахиратги кьеги.

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун сурату РрахIманалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

56. Суратул ВакъигIат

Гьаб сураталда жаниб аслияб хIалалъ Къиямасеб къо гIагарлъараб мехалъ букIунеб ва гьеб Къиямасеб къо чIун хадуб букIунеб хIал бицун буго.

Къиямасеб къоялъ киналго гIадамал лъабиде рикьун рукIин бицун ва гьел къукъабазе дагьабго баянги кьолеб буго. Гьел руго жидер гIамал хъварал кагътал кваранаб рахъалъан кьолел, квегIаб рахъалъан кьолелги ва «Ассабикъуна» абулел жидер лъикIаб гIамал цIакъго цIикIкIарал гIадамалги. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ *ватиялъе, гьев цо вукIиналъе ва гьесул хIалкIолъиялъе далилал рачун руго.*

Сураталъул ахиралдаги доб лъабго къокъаялъул хIал баян гьабун буго, гьезул руссунеб бакIги бицун буго.

Ибну ГIасакир абурав гIалимас Ибну МасгIудил таржама гьабураб (гьесул бицараб) бакIалда абуна: «Гьав Г1абдуллагь ибну МасгIуд унтун вукIана жив хвараб унтиялъ. Гьесда ваккизе вачIана жинда Аллагь разилъаяв Г1усман асхIаб. Гьес абуна: «Щиб жо бугеб дуе къварилъи гьабулеб, мун зигардизе гьавулеб?» - абун. ГIабдуллагьица абуна: «Дир мунагьал руго дун зигардизе гьавулел» - абун. Хадубги ГIусман асхIабас абуна: «Дур хьул лъураб жо щибха бугеб?» - абун. Гьес абуна: «Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ *гурхIел буго» - абун. ГIусманица абуна: «Дица духъе тохтур ахIилищха?» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Гьев тохтур вуго жинца дун унтизе гьавурав чи» - абун. ГIусман асхIабас абуна: «Дица дуе дагьаб боцIи-мал кье абун амру гьабизе бегьиларищ?» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Дир гьеб боцIи-малалда щибго хIажалъи гьечIо» - абун. ГIусман асхIабас абуна: «Гьеб дур ясазе букIина мун хун хадур хутIани» - абун. Ибну МасгIудица абуна: «Мун дир ясал пакъирлъила абун хIинкъунищ вугев? Дица дир ясазда амру гьабун буго гьез щибаб сордоялъ «Суратул ВакъигIат цIале абун» - абун».* *Х1адис ц1акъ заг1ипаблъун рик1ана Ал-х1афизул Г1иракъияс.*

Аллагь разилъаги гьал хириял асхIабзабазда, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *нильги гьезда нахърегIизе гьареги ва гьелгун цадахъ тIадеги рахъине гьареги. Амин.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ ٱلْوَاقِعَةُ ﴿١﴾

1. Жиб букIин х1акъаб Къиямасеб къо чIараб мехалъ,

لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾

2. гьеб гьереси гьабулев гьеб нахъе ч1валев щивго чи вукIунаро. Дунялалда гьаб гьереси гьабун хьвадарал гIадамазда гьеб къоялъ жидер беразда бихьула къиямасеб къоялъул хIинкъи ва захIмалъи, гьеб къоялъ кинавго чияс иманги лъола, гьел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ хIелун, мутIигIлъунги рукIуна. Амма гьеб къоялъ лъураб иманалъ щибго мунпагIат гьабуларо. Гьеб буго жиндилъ жазаъ гьабулеб къо.

خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿٣﴾

3. Гьеб къо буго жинца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбаби гIодорегIаналлъун гьарун жужахIалде жанире рехулеб, Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзаби алжаналда жанир тIадегIанал макъамаздаги рукIине гьарулеб къо.

إِذَا رُجَّتِ ٱلْأَرْضُ رَجًّا ﴿٤﴾

4. Гьеб Къиямасеб къоги чIола кутакалда ракь багъарун хадуб. Жинда тIад бугеб кинабго мина биххулеб хIалалъ, к1алгIабиги хъулбиги ракьалде ортулеб, мугIрулги гьарщун унеб хIалалъ.

وَبُسَّتِ ٱلْجِبَالُ بَسًّا ﴿٥﴾

5. Гьел мугIрулги тIутIун ун ханждал хIур гIадин лъугьараб мехалъ,

فَكَانَتْ هَبَاءً مُّنۢبَثًّا ﴿٦﴾

6. Жиб гьаваялда боржанхъулеб хIур гIадин бикь-бикьун гьел мугIрузул ракь-хIарщ араб мехалъ.

وَكُنتُمْ أَزْوَٰجًا ثَلَٰثَةً ﴿٧﴾

7. Гьеб къоялъ нужги рукIуна, я гьал гIадамал, лъабго батIияб къокъалъун. Дунялалда нужеца гьабураб гIамалада рекъон тIадегIанав Аллагьас ахираталда нужее гьабула лъабго батIияб даража.

فَأَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾

8. Цо къукъа буго жидер гIамал хъварал кагътал кваранисан кьолел. Щибха бугеб гьеб квараниса кагътал кьолеб къокъа? Щиб гIамал букIараб гьез дунялалда гьабураб?

وَأَصْحَٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ ﴿٩﴾

9. Цо къукъа буго жидер гIамал хъварал кагътал квегIаб рахъалъан кьолеб? Гьеб щиб къукъаха бугеб? Кинаб гIамал гьез гьабулеб букIараб?

وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلسَّٰبِقُونَ ﴿١٠﴾

10. Жал алжаназул тIадегIанал даража-макъамалде цере кколел, х1исаб-мизанго

гьабичIого гьеб макъам жидее кьолеб къукъа буго дунялалда лъикIаб гIамал гьабизе жал цере кколел рукIарал гIадамал.

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلْمُقَرَّبُونَ ﴿١١﴾

11. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гIагар гьарулел муъминзаби.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ГIарщалъул рагIад жидее букIунел.

فِي جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ﴿١٢﴾

12. Бищунго хирияб алжаналда жанир жал рукIунелги руго гьел.

ثُلَّةٌ مِّنَ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

13. ГIемерал гIадамал цересел умматазул руго гьел ﴿ٱلسَّٰبِقُونَ﴾.

وَقَلِيلٌ مِّنَ ٱلْءَاخِرِينَ ﴿١٤﴾

14. Дагьалго гIадамал гьаб ахираб умматалъулги руго.

Гьаб умматалдаса цере гIемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIиндал, гьезда иман лъурал гIадамалги гIемерал рукIунелъул абураб рагIи буго гьаб цересел умматазул «ассабикъунал» гIемерал руго абун. Цоги магIна гьабуна: ассабикъунал гьаб МухIаммадил صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалъул авалал гIадамаздаса гIемерал руго абун. Гьел хириял асхIабзаби рукIиндалго, гьезул Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи ва гьесие мутIигIлъи гIемераб букIана.

عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾

15. Меседалъ рессарал (къачIарал) тахазда тIад рукIуна.

مُّتَّكِـِٔينَ عَلَيْهَا مُتَقَٰبِلِينَ ﴿١٦﴾

16. Гьел тахазда хьибил чIван, цоял цоязда данде ритIунги рукIуна.

Муъминзаби цоцаде балагьун, цоцаде ракIгъун, рохун рукIуна. Гьезул цоясул мугъ цогидасда бихьуларо.

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَٰنٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾

17. Алжаналда жанир даимго рукIунел гьилманалги гьезда тIаде хьвадулел рукIуна.

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿١٨﴾

18. Жидеда кодоб батIи-батIияб гьекъолеб жо жаниб бугел лълъаралги (бокалал) рукIуна, сурахIал (графин) ва налбекалги (чаши) рукIуна. Жиб чвахун унеб гьекъолеб жоялъул цIун рукIуна гьел.

لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنزِفُونَ ﴿١٩﴾

19. Гьеб алжаналъул гьекъолеб жоялдалъун жидер бетIерги унтуларо, гIакълуги хисуларо.

Дунялалъул гьекъолеб жо жиб гьекъезе кьогIаб, махIцараб букIуна, жиб гьекъон хадуб гIакълуги ине гьабулеб, жиндир мехтел тIаса араб мехалъ бетIер унтулебги букIуна.

وَفَٰكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿٢٠﴾

20. Жидее бокьараб щинаб пихъги букIуна гьел

муъминзабазе.

21. Жидер хьул лъураб боржунеб жоялъул гьанги букIуна. وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾

Гьеб боржунеб жо гурелъулги жидер къасд ккараб гьан букIуна алжаналъул агьлуялъе.

Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Дуда алжаналда жаниб боржанхъулеб цо хIинчI бихьараб мехалъ ва гьелъул гьан бугеб анищ дуе абун дур ракIалдаги хъатIараб мехалъ, гьеб хIинчI бежун, белъун дуда цебе босун бачIуна»* – абун. Х1адис имам Баззарица бицана.

22.23. Жиндир лъелалда жаниб бахчун бугеб луълуалъул гIадаб жидер берцинлъи бугел хIурулгIинзабиги рукIуна. وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿٢٣﴾

24. Гьеб кинабго нигIмат жал цере ккарал муъминзабазе букIуна жидеца дунялалда гьабураб лъикIаб гIамалалъе жазаълъун. جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Жидеда гьеб алжаналда жаниб гIададисеб ва жиндилъ мунагь хIакъ букIунеб калам рагIуларо. لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا ﴿٢٥﴾

26. Жидеда гьениб рагIулеб калам буго «салам-салам» абун цоцаде абулеб рагIи. إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾

Гьаб бакIалда «Ассабикъуна» абулел муъминзабазул бицен тIубана.

27. Жидер гIамал хъвараб кагъат кваранаб рахъалъан кьурал гIадамал. Щал гIадамалха гьел кколел? Кинал нигIматал гьезие хIадурун ругел? وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿٢٧﴾

28. Жидер заз тIаса къотIараб сидруялъул гъотIол рагIдукь рукIуна гьел. فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿٢٨﴾

Сидру буго (лотос) дунялалда жинда тIад зазги бижулеб, жиндир тIанхал кIудияб, рагIадги гIемераб гъветI. Ахираталда гьеб гъветIалъул заз букIунаро.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: цо агIрабияв аварагасухъе صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIана ва гьес абуна: *«Я расуллаллагьи! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго алжаналда жаниб жинца инсанасе зарал гьабулеб гъветI буго» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Щиб гъветI гьеб?» - абун. Дов чияс абуна: «Гьеб буго сидроялъул гъветI. Гьеб гъветIалда тIад заз букIуна» - абун. Аварагас* صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

абуна: «ТIадегIанав Аллагьас Къуръаналда абулеб гьечIищ «Жиндир заз къотIараб сирдо» абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ *гьелъул зазги тIаса ине гьабун гьеб щибаб заз букIараб бакIалда пихъ бижине гьабула. Гьеб пихъги лъабкъоялда анцIила кIиго батIияб кьер ва тIагIам бугеб букIуна, цояб цоялда релълъарабги букIунаро»* - абун. ХIадис ХIакимица ва Байгьакъияс бицана.

29. Жиб пихъил цIураб бананалъул гъветIалъул рагIдукьги рукIуна. وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ﴿٢٩﴾

30. Жиб даимаб, жиб кидаго тIаса унареб рагIадалъулъ рукIуна гьел. وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ ﴿٣٠﴾

Алжаналда жаниб бакъ букIунаро, гьениб канлъиги нуралъул букIуна: канлъи букIуна, гьеб канлъи жинца кьолеб жо гьезда бихьуларо. Гьеб букIуна тIадегIанав Аллагьасул нур.

31. Жиб чвахун унеб лъимги букIуна. وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ﴿٣١﴾

32.33. Жиб гIемераб, нахъасан къотIулареб ва жиб босизе гьукъулареб пихъги букIуна. وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٢﴾ لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾

Алжаналъул пихъ жиб кванана абун дагьлъулеб букIунаро. Гьединабго буго алжаналъул кинабго нигIмат: цо нигIмат босараб бакIалда цоги гьелда релълъараб лъолеб. Ал КъуртIуби абулев гIалимас абуна: гIарабиял рукIиндал салул авлахъазда гIумру гьабулел, гIемер къварилъи бихьун гурони жидее лъимги щоларел, гъутIбузул рагIадги, гьезул пихъги щоларел, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие къотIи гьабулеб буго ахираталда гьезие алжаналъул ахал рукIине руго абун жидеда жанисан лъим хьвадулел, жидер пихъ гьарзаял ва рагIад даимал.

34. Жал рорхатал тахазда тIамурал бусеналдаги рукIуна. وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾

35. Х1акълъунго Дица алжаналъур руччаби цIидаса рижана. إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَاءً ﴿٣٥﴾

Дунялалда гьезул букIунеб букIараб унта-щокълъи, гъиз-лъим тIаса ине гьабуна. ГIолохъанал, берцинал гьаруна.

36. Гьел киналго руччаби гIолилаллъунги гьаруна, гьезул гIолиллъи тIаса унаребги гьабуна. فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٦﴾

37. Жидер россабазулгун гIелбащадал, жидее россаби цIакъ рокьулелги гьаруна. عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿٣٧﴾

Алжаналъул агьлу киналго лъеберал да лъабго сонил гIумруялде руссине гьарула ва гьеб гIумруялъул гIорхъода рукIуна.

Жинда Аллагь разилъаяй Умусаламатидаса бицараб хIадисалда буго: *дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана гьаб 35, 36, 37 аяталъ бицараб жоялдаса. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я Умусаламат! Гьел руччаби руго дунялалда рукIадго жал херлъун, сурукълъун, тIом букIкIун, мугъ къулун хварал руччаби. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел тIаде рахъине гьарула жал цIакъ росабазе рокьулеллъун, гьезулгун сонал бащадаллъун»* - абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хIадисалда буго. *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе цо херай гIадан ячIана ва гьелъ абуна: «Я расулуллагьи! Дуца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьаре дун алжаналде лъугьине гьае» - абун. Гьелда аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Я пуланасул эбел! Алжаналде жанире херал гIадамал лъугьунаро» - абун. Цинги гьей гIодулаго нахъе ине лъугьиндал Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца гьелда абе гьей алжаналде жание херайлъун лъугьине гьайизе гьечIо» - абун. Цинги аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьал аяталги цIалана (35, 36, 37).* Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Гьал руччаби цIидасан рижун гьадинал берцинал ва жал росабазе рокьулеллъун дица гьаруна абун.

38. Жидер гIамал хъвараб кагъат квараниса кьурал гIадамазе. لِأَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٣٨﴾

39. Гьел руго цересел умматазул жамагIат ثُلَّةٌ مِّنَ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

40. Ва гьаб МухIаммадил صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалъул жамагIатги. وَثُلَّةٌ مِّنَ ٱلْءَاخِرِينَ ﴿٤٠﴾

Гьаб бакIалда квараниса кагътал кьурал муъминзабазул бицен тIубана.

41. КвегIаб рахъалъан жидехъе кагътал кьурал гIадамал. Щал гIадамалха гьел ругел ва щибжо гьезие ахираталда хIадурун бугеб? وَأَصْحَٰبُ ٱلشِّمَالِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلشِّمَالِ ﴿٤١﴾

42. Гьел рукIине руго боркьараб жужахIалъул цIаялъулъ ва жиб расул кьибилалда жанибе лъугьунеб махIалъулъги. Жиндир бухIи ва махIцин цIакъаб хIамималъулъги (гьекъолеб жо). فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾

43. ЖужахIалъул кIкIуялъул бухIараб рагIадалъулъги рукIине руго. وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾

44. Жинда жаниб щибго гьогьен гьечIеб ва жиндир щибго лъикIлъиги гьечIеб. لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾

Гьаб гIазабалъе гьел хIакъаллъун ккеялъе сабабги буго:

إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾

45. Х1акълъунго гьел дунялалъул рукъор, жидее гIемерал нигIматал кьурал рукIин. Жидер напсалъе бокьарабщинаб жо гьабун, гьелъул лазат-шагьват тIубан хьвадарал рукIин.

وَكَانُوا۟ يُصِرُّونَ عَلَى ٱلْحِنثِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾

46. ЦIакъ кIудияб мунагьлъун жиб бугеб ширкалда тIад чIаралги рукIана гьел.

وَكَانُوا۟ يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾

47. Гьез абулеб букIана: «Ниж хвезеги хун ракьлъунги, турарал рукьбилъунги лъугьараб мехалъ ниж цIидаса тIадейищ рахъине гьарулел?» - абун.

أَوَءَابَآؤُنَا ٱلْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾

48. Нижедаги цере хварал нижер умумулгийищ тIаде рахъине гьаризе ругел абунги абулеб букIана гьез.

Гьеб букIана жидеца ахират букIиналда инкар гьабун абулеб рагIи.

قُلْ إِنَّ ٱلْأَوَّلِينَ وَٱلْءَاخِرِينَ ﴿٤٩﴾

لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾

49.50. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Х1акълъунго цереселги хадуселги киналго данде гьаризе руго жиб къотIи гьабураб, жиндилъ жазаъ гьабулеб къиямасеб къоялъ»-абун.

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا ٱلضَّآلُّونَ ٱلْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾

51. Х1акълъунго цинги нужеца, я гьал къосарал ва Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьарулел гIадамал,

لَءَاكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾

52. ЖужахIалъул закъум абулеб гъветIалдаса кваназе буго.

فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٥٣﴾

53. Цинги нужеца гьеб квешаб, хъубаб тIагIамалъул чехьги цIезабизе буго.

فَشَٰرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾

54. Гьелда тIаде бухIараб, махIцараб хIамимги гьекъезе буго.

فَشَٰرِبُونَ شُرْبَ ٱلْهِيمِ ﴿٥٥﴾

55. Гьеб хIамим нужеца гьекъезе буго лъим гьекъон жал гIорцIуларел, къечарал варанабаз гIадин.

هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿٥٦﴾

56. Гьаб буго Къиямасеб къоялъ гьезие гьабизе бугеб гьоболлъи, гьедин хира гьаризе руго жидеца жужахI тIаса бищарал куфру-ширкалъул гIадамал. Гьаб закъумалъулги хIамималъулги хабар цебеги бицун букIиндал гьаниб къокъ гьабун толеб буго.

Гьал капурзабазе букIунеб гIазаб бицун хадуб тIадегIанав Аллагьас

гьезие жиндир хIалкIолъиялъул бицунеб буго ва гьез иман лъезе бокьун берцинаб вагIзаги гьабулеб буго.

نَحْنُ خَلَقْنَٰكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾

57. Дица рижана нуж киналго. Щибго жо гьечIеб бакIалдаса нуж рижарав дица хун хадур нуж тIаде рахъине гьарила абураб рагIи нужеца щай ритIухъ гьабулареб?

أَفَرَءَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

58. Нужеда бихьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ нужеца къватIибе рехулеб манидал къатIраялъул.

Гьеб къатIра буго чорхолъан къватIибе бачIунеб лъим гIадаб, гIетI гIадаб жо. Гьеб къатIра чIужугIаданалъул рахIмоялде жанибе ккараб мехалъ гьениб гьелъул манидал къатIрагун цолъун жиб кIудияб гIола ва жиндаса инсан лъугьуна.

ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلْخَٰلِقُونَ ﴿٥٩﴾

59. Гьеб манидул къатIра инсанлъун бижине гьабулел нужищха ругел, яги дунищ вугев дица гьеб бижине гьабулев ва гьелда рухI лъолев?

ХIакъаб жо буго тIадегIанав Аллагь вуго жинца гьеб бижине гьабулев ва гьелда рухI лъолев.

Гьеб амру гьадин бугелъул щайха Маккаялъул мушриказ иман лъолареб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьаризе рукIиналда?!

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ ٱلْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾

60. Дица нужеда гьоркьоб хвел къадар гьабун буго: гьеб тIаде щолареб щибниги жо букIине гьечIо. Гьеб хвелалъе кинавниги инсан цоцаде ващадав вуго. ЧIухIарав ханги гIодовегIанав лагъги гьеб хвалида цеве цохIо хIалалъ чIола. Бечедав-мискинав, къадрукъимат бугев чи гьелъ ватIа гьавуларо. **Дун щибго жоялъ гIажизги гьавуларо,**

عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَٰلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

61. Дица нужги гьалаг гьарун нужер бакIалда цоги нужедаго релъларав халкъ бижиналдаса. Ахираталда нуж цIидаса рижиналдасаги дун щибго жоялъ гIажиз гьавуларо. Гьеб цIидасан рижи нужеда жиб лъалареб, нужер гIакълу жинда хадуб гъолареб хIалалъ букIинеги бегьула.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

62. ХIакълъунго нужеда бихьана ва нужеда лъала нуж тIоцебесеб нухалъ кин рижаралали.

Щибго жо гьечIеб бакIалдаса рижана, цохIо манидал къатIраялдасаги рижана. **Гьеб амруялъул вагIза лъугьунеб анищха нужее!** Щибго

жо гьечIеб бакIаладса жинца нуж рижарав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьаризе кIолеблъи кин нужеда бичIчIулареб?

أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

63. Нужеда бихьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ гьаб нужеца бекьулеб хуралъул?

ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلزَّٰرِعُونَ ﴿٦٤﴾

64. Нужищха ругел гьеб ракьулъе рехараб мугь бижине гьабулел гIадамал, яги Дунищ вугев Дица гьеб бижине гьабулев?!

لَوْ نَشَآءُ لَجَعَلْنَٰهُ حُطَٰمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾

65. Дие бокьун букIараб ани дица гьеб хуриб бижараб жо жиб бакъвараб, турун гIодобе араб херлъун гьабилаан.
Цинги нужги рукIинаан гьелда гIажаиблъун, ракI къварилъун.

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ﴿٦٦﴾

66. Х1акълъунго нужецаги абизе букIана нижеде тIаде рецIел кканаха абун.

Гьеб хур бекьулаго гьабураб харжги, гьениб хьараб хьонги гIадада хун бугелъул. Цоги магIна гьабуна: «Нижее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабунаха» - абун абизе буго нужеца»-абун.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٦٧﴾

67. Ниж ризкъиялдаса махIрум гьарун руго абунги абилаан нужеца.

Хуриб хьараб хьон хвараб гIечIого кодоб хутIарабги хIалтIухъ мухьлъун кьезе ккун букIиналдалъун.

ТIадегIанав Аллагьас гьеб хIалалда нужер хур-хер бакъвазе гьабун хвезе гьабулеб мехалъ гьеб гьукъизе кIоларел нуж рукIин лъараб мехалъги гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман щай лъоларе ва гьес нужее кьурал гIемерал нигIматазда данде щукруги кин гьабулареб?

أَفَرَءَيْتُمُ ٱلْمَآءَ ٱلَّذِى تَشْرَبُونَ ﴿٦٨﴾

68. Гьаб нужеца жиб гьекъолеб лъимгIаги бихьуларищ нужеда ва гьелъул пикру гьабуларищ?

ءَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ ٱلْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنزِلُونَ ﴿٦٩﴾

69. Гьаб зодисан рещтIине гьабурал гIадамал нужищха ругел, яги Дунищ вугев Дица гьеб лъим рещтIине гьабурав?!

لَوْ نَشَآءُ جَعَلْنَٰهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

70. Дие бокьараб ани Дица гьеб лъим гьабилаан цIакъ цIамхIалаб, кьогIаблъун. Жиб гьекъезе кIолареблъун гьабилаан.
Гьадинаб гьуинаб, жиб гьекъезе бигьаяб, жиб гьекъон къеч хьвалеб лъим нужее кьурав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру кин нужеца гьабулареб?

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас лъим гьекъолеб мехалъ абулеб букIана: *«Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *буго, жиндир цIобрахIматалдалъун нилъеда гьединаб лъим гьекъезе гьабурав ва нилъер мунагьал сабаблъун жинца гьеб лъим цIамхIалаб, кьогIабги гьабичIев»* - абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

أَفَرَءَيْتُمُ ٱلنَّارَ ٱلَّتِى تُورُونَ ﴿٧١﴾

71. Гьаб нужеца жиб бакулеб цIагIаги бихьуларищ нужеда ва нужеца гьелъул пикруги гьабуларищ?!

ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَآ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنشِـُٔونَ ﴿٧٢﴾

72. Гьеб цIа жиндаса бакулеб гъветI нужецайищха бижараб, яги Дунищ вугев Дица гьеб гъветI бижизе гьабурав?!

Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасица абуна: «Цониги гъветI ва заз-хъарахъ гьечIо жинда жаниб цIа бугеб букIун гурони, цохIо гIунаб абулеб гъветI гурони»-абун (Ююба, Униба).

Ибну Касирица абуна: «Г1арабияз жиндасан цIа рекIине гьабулеб кIиго гъветI букIана–Алмарху ва АлгIафар. Гьеб кIиябго гъветIалдаса бахъун кIиго хьоп цоцада лъулъараб мехалъ гьезда гьоркьоса цIадул хIенхIал гьурщулаан»-абун.

نَحْنُ جَعَلْنَٰهَا تَذْكِرَةً وَمَتَٰعًا لِّلْمُقْوِينَ ﴿٧٣﴾

73. Дица гьеб дунялалъул цIа гьабуна жиндаса вагIза босулеблъун, гьеб цIа бихьараб мехалъ муъминзабазда ахиратги, гьениб букIунеб жужахIалъул цIаги ракIалде щола. **Гьеб цIаялдаса мунпагIат босизе бокьарал гIадамаз гьелдаса мунпаг1ат босулеблъунги гьабуна.** Рукъор ругониги, сапаралда ругониги гьеб цIаялдаса мунпагIат босула гIадамаз. Гьеб цIа инсанасе квегъиги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIикматалдаса цо хIикмат буго. Гьелъул пикру гьабурав чиясеги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел далилал руго.

فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

74. Дуца дур БетIергьан Аллагьасе тасбихI гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, жиндир къадру кIудияв, жиндир гьунар ва гуч камилав.**

Гьев Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ мушрикаца гIунтIизе гьарулел, гьесие мукъсанлъи бачIунел сипатаздаса дуца гьев вацIцIад гьаве. Дуца абе: «СубхIаналлагьи! Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вацIцIадав ва тIадегIанав вуго жинца гьел цере рехсарал жал рижарав жиндир къудраталдалъун. Жинца инсанасе гьелги квегъарав жиндир хIикматалдалъун. СубхIаналлагьи, мун цIакъ кIудияв вуго ва дур ханлъиги гьунарги кIудияб буго»-абун.

75. Дун гьедулев вуго цIваби хьвадулел нухаздалъун ва гьел жиндилъ рещтIунел бакIаздалъунги.

۞ فَلَآ أُقۡسِمُ بِمَوَٰقِعِ ٱلنُّجُومِ ٧٥

76. Х1акълъунго гьаб гьа гьедиги цIакъ кIудияб гьа гьеди бугоха! Нуж жо лъалел ва бичIунел гIадамал рук1аралани нужеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъелаан ва гьесдехун къацандиги телаан. Гьаб гьа гьедиги буго:

وَإِنَّهُۥ لَقَسَمٌ لَّوۡ تَعۡلَمُونَ عَظِيمٌ ٧٦

77. Х1акълъунго гьаб нужее МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ **цIалулеб бугеб тIехь жиб хирияб Къуръан буго.**

إِنَّهُۥ لَقُرۡءَانٞ كَرِيمٞ ٧٧

Гьеб тIадегIанав Аллагьасул каламги буго. Мушрикаца абухъин гьеб гьереси гьечIо, сихIруги гьечIо, жиб инсанас ургъараб хабарги гьечIо.

78. Жиб цIунараб тIехьалда жаниб хъван бугебги буго.

فِي كِتَٰبٖ مَّكۡنُونٖ ٧٨

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб бугеб ЛавхIулмахIфузалда хъван буго. Нилъеца цIалулел Къуръаназдаги хъван буго. Жиндилъ хис-бас гьабиялдаса цIунун буго гьеб Къуръан.

79. Гьеб тIехьалда квер хъатIуларо жал рацIцIадал гIадамаца гурони.

لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلۡمُطَهَّرُونَ ٧٩

Какие чури букIун гурони гьелда квер хъатIуларо. Гьелъие далил буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Г1амру ибну Х1азм абулев асхIабасухъе хъвараб кагъат. Гьелда жаниб буго: «Къуръаналда квер хъвачIого букIине жив вацIцIадав чияс гурони» - абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1умарицаги абуна: «Дуца Къуръаналда квер хъатIуге мун вацIцIадав вукIун гурони» - абун. Г1алимзабаца гьеб рацIцIалъиялъе магIна гьабуна какие чурун вукIин. Черх чури тIад бугев чияс квер хъатIизе бегьуларо ва кIалалъ Къуръан цIализеги бегьуларо. Какие чури гьечIев чияс кIалалъ Къуръан цIализе бегьула, гьелда квер хъвачIого цIалулеб бугони.

80. Гьаб Къуръан буго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун жив вугев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **рещтIине гьабураб тIехь.**

تَنزِيلٞ مِّن رَّبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٨٠

81. Гьаб хирияб Къуръанищха нужеца гьереси гьабулеб, я гьаб инкарчагIазул жамагIат?!

أَفَبِهَٰذَا ٱلۡحَدِيثِ أَنتُم مُّدۡهِنُونَ ٨١

82. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужее кьураб ризкъиялда щукру гьабичIого, гьелда инкар ккун, гьебги нужеца гьереси гьабулеб бугоха!**

وَتَجۡعَلُونَ رِزۡقَكُمۡ أَنَّكُمۡ تُكَذِّبُونَ ٨٢

Гьеб ризкъи нужее кьолев Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ нужеца инкар кколеб буго. Нижее ц1ад рещт1изабуна цо пуланаб ц1ваялъ абун. Яги нижее ризкъи кьуна цо пуланаб жоялъ абун.

فَلَوْلَآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلْحُلْقُومَ ﴿٨٣﴾

83. Цо нужее вокьулев чиясул малаикзабаца рухI бахъулеб букIун, гьеб рухI щокъробе щун бугеб мехалъ,

وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ ﴿٨٤﴾

84. Нужги гьеб бакIалда гьесда тIаде ралагьун ругеб мехалъ,

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾

85. Нужеда вихьулев гьечIониги нужедасаги гIагарда дунги вугеб мехалъ гьев жиндир рухI босулев чиясда.

Дир гIелмуялдалъун дида гьесул хIал нужедасаги лъикI лъалеб букIуна.

فَلَوْلَآ إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾

86. Нуж тIаде рахъине гьарун нужер гIамалазе жазаъ гьабулареллъун ратани (нужеца абулеб бугеб хIалалъ),

تَرْجِعُونَهَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٨٧﴾

87. Нужеда кIвезе букIана гьев нужее вокьарав чиясул рухI бахъизе биччачIого жиндирго бакIалда буссине гьабизе нуж битIараб жо бицунел гIадамал рукIаралани.

Гьал аятазул (83-87) къокъаб магIна буго нужеца инкар ккун абулеб буго ахиратги гьечIо, хIисаб-мизанги гьечIо, гIамалазда рекъон жазаъги гьабизе гьечIо абун. Гьеб нужер рагIи битIараб батани ва нужер ихтияралда щибниги амруги батани нужеца тIаде нужги ралагьун цо нужее вокьарав чи хвезе кинха виччалев? Гьев нужее вокьарав чи хвалидаса нужеда цIунизе кIолеб гьечIеб мехалъ нужеда лъазе ккеларищ нужеда тIад цо ханлъи, цо къуват, цо гьунар букIин. Гьев хан вуго тIадегIанав Аллагь. Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, гьесие мутIигIлъун, гьесул расуласда нахърилълъун кин нуж хьвадуларел?!

فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿٨٨﴾

88. Ва амма гьев жиндир рух1 бахъула вугев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъ, Аллагьас жинда гIагарде гьарурал муъминзабаздаса ватани

فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ﴿٨٩﴾

89. Гьесие Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб цIакъаб парахалъи буго, берцинаб, хирияб ризкъиги буго, нигIматазул алжаналги руго.

وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٩٠﴾

90. Гьел жиндир гIамал хъварал кагътал кваранисан кьурав чи ватани.

فَسَلَٰمٞ لَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلۡيَمِينِ ٩١

91. Гьесде абула: «Дуде салам буго жидехъе кваранисан кагътал кьурал муъминзабазул» - абун.

Гьев гьелгун цадахъ нигIматазул алжаналда жанивги вукIуна.

وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٱلضَّآلِّينَ ٩٢

92. Ва амма гьев чи ватани жив къосарав, жинца ахират гьереси гьабун хьвадарав чи.

فَنُزُلٞ مِّنۡ حَمِيمٖ ٩٣

93. Гьесие бугеб гьоболлъи бухIараб, махIцараб хIамим буго.

وَتَصۡلِيَةُ جَحِيمٍ ٩٤

94. Гьев жужахIалъул цIадавеги лъугьине гьавула ва гьеб цIаялъ вухIулевги вукIуна.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ حَقُّ ٱلۡيَقِينِ ٩٥

95. Х1акълъунго Гьаб цебехун бицараб ахираталда жазаъ гьаби, гьеб жазаъ гьаби щивасул гIамалалда релълъун букIинги жиб хIакъаб, жиб букIине букIин якъинаб амру буго.

Гьелда инкар гьабиги цIакъ ахIмакъаб пиша буго.

فَسَبِّحۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلۡعَظِيمِ ٩٦

96. Дуца дур БетIергьан Аллагь вацIцIад гьавун «سُبْحَانَ اللهِ العَظِيْمِ» абе, МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *к1иго раг1и буго жал абизе мац1алъе бигьаял, ц1адирабазда жодор кириги бак1ал, жив гурх1улев Аллагьасеги جَلَّ جَلَالُهُ жал рокьулел «субх1аналлагьи ва бих1амдигьи, субх1аналлагьил Г1азим»* абун аби. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Жив вацIцIадав ва тIадегIанав вуго жиндир ханлъи бергьарав, жиндир къудрат камилав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ВакъигIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

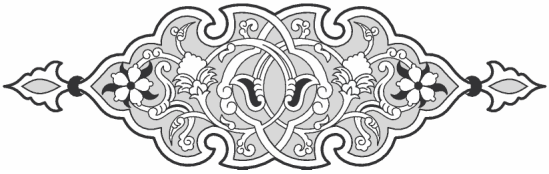

57. Суратул ХIадид

سُورَةُ الحَدِيدِ

Гьаб хирияб сурат буго Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб ва жинца Исламияб шаригIаталъул хIукмаби рицунеб. БитIараб игIтикъадалда, берцинал тIабигIатазда ва мухIканаб шаргIалда хьвадизе ахIулел руго гьаб сураталъ.

Сураталда жаниб лъабго кIудияб масъала баян гьабун буго:

1) Гьаб кинабго гIалам Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк букIин, гьес бижараб, гьес жиндие бокьараб хIалалъ хьвадизе гьабулеб.

2) Жиндирго напсги бищун хирияб боцIи-малги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло кьезе тIадаб букIин.

3) Дунялалъул хIакъикъат баян гьаби. Гьеб дунялалъ инсан гуккичIого вукIине гьесие дунялалда ругел, жидеца инсан гуккулел умурал рицун руго.

ТIадегIанав Аллагьасул сипатал ва гьесул берцинал цIаралги рицун руго. Иман лъураб агьлуялъул ва пасикъаб, къосараб агьлуялъулги мисал бачун буго. Мунапикъзабазул цо-цо тIабигIат-гIамалги рехсон буго. Дунялалъулги аххираталъулги хIакъикъат баян гьабун берцинаб, гъваридаб мисал-сурат рехсон буго.

Сураталъул ахиралда хириял аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIиялдалъун бугеб мурад бицун буго, Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа абун ва гьесул расуласда нахърилъльа абун амруги гьабулеб буго.

Гьаб сураталда цIар тун буго «Маххалъул сурат» абун гьелда жаниб маххалъул бицен гьабун бугелъул ва гьеб махх инсанасул гIумруяшавалда жаниб жиндаса гIемер батIи-батIияб рахъалъан мунпагIат босулеб букIиналъе гIологи.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

1. ТIадегIанав Аллагь вацIцIад гьавула, гьев кIодо гьавун гьесие реццги гьабула зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъалъ. Гьев Аллагь жиндир гуч бергьарав вуго, жинца гьабулеб хIукму къадаралъулъ ва лагъзадерил тадбиралъулъ хIакимиявги вуго.МунпагIат бугеб

хIукму гурони гьабуларев, гIадлу битIарав вуго.

لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

2. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **буго зобалазулги ракьалъулги ханлъи. Жинца чIаго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев вуго гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**, жиндир кинабго жоялда хIалкIолъи бугев вуго,** жиндие бокьараб жо гьабизе жив щибго жоялъ нахъе чIваларевги вуго.

هُوَ ٱلْأَوَّلُ وَٱلْءَاخِرُ وَٱلظَّٰهِرُ وَٱلْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

3. ТIадегIанав Аллагь жив авалав вуго жиндаса цебехун щибго жо букIинчIев. Жив ахиравги вуго: Кинабго махлукъалдаса хадувги жив нахъе хут1улев. Жиндир ватиялъе авал-ахир гьечIев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. **ГIакълуялда рекъон жив вукIин загьирав вуго жив ватиялъе гIемерал далилал рукIун. Беразда жив вихьуларев батIинавги вуго.** Жиндир хIакъикъат лъаялдаса махлукъ гIажизав вуго. **Жинда кинабго жо лъалевги вуго гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ**.** Гьесда лъачIого цохIо зарра гIадаб жо балъго хутIуларо зобалазда бугониги, ракьалда бугониги.

هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾

4. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жинца зобалги ракьги анлъго къоялда жаниб бижарав.** Гьеб анлъго къоялъул къадар зобал-ракь бижиналъе чIезе гьабиги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цо хIикмат буго. Жиндие бокьарабани гьеб кинабго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цохIо лахIзаталда жанибги бижилаан. **Цинги ТIадегIанав Аллагь ГIарщалда тIадегIанлъана** жиндир заталъул къадруялда рекъараб хIалалъ. Нилъеда гьелъул хIал бицине лъаларо ва мисал бачинеги лъаларо. **Гьев Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **лъала ракьалда жаниб лъугьунеб жо:** цIад бугониги, хварал гIадамал ругониги. **Гьеб ракьулъан къватибе бачIунеб жоги лъала:** хер бугониги лъим ва магIдан бугониги. **Зодиса гIодобе рещтIунеб жоги лъала Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **:** цIад бугониги, рахIмат, гIазаб бугониги, малаикзаби ругониги. **Зодобе бахун унеб жоги лъала:** лагъзадерил лъикIаб гIамал бугониги, малаикзаби ругониги. **Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гIелму-лъаялдалъун **нужгун цадахъ вуго нуж кир ругониги.**

Ибну Касирица абуна: «Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нужеда тIаде валагьун вугев гIадин вуго, нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулевги вуго, нуж кир ругониги: ралъдалъ ругониги, ракъадада ругониги, бецIаб рохьор ругониги, сардилъ бугониги, къад бугониги. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIелму-лъаялъе кинабго бакI ва кинабго хIал цохIо хIалалъ буго»-абун.

Г1араб мац1алда таъвил абураб раг1и бач1уна чанго бат1ияб маг1наялда. Цо маг1на буго тафсир абураб. Гьеб буго каламалъул мурад баян гьаби, гьеб бич1ч1уледухъ бици. Гьеб маг1наялда буго Къуръаналъе тафсир гьабиги. Гьединго буго макьуялъе таъвил гьаби: ай макьу къот1и, гьеб баян гьаби.

Таъвилалъул цоги маг1на буго х1акъикъат абураб. Гьелъие мисал буго ﴿هَلۡ يَنظُرُونَ إِلَّا تَأۡوِيلَهُۥۚ﴾ абураб - гьел ралагьун ругищ къиямасеб къоялъул х1акъикъат лъялда гурони.

Гьединго таъвил гьаби абула каламалъул загьираб, машгьураб маг1наги тун гьелъие бук1ине бегьулеб цоги маг1на гьабиялда. Гьаб буго «Къуръаналъул каламалъе таъвил гьаби» абидалго хадусел (гьанже ругел) г1алимзабазул мурадлъун бук1унеб маг1на. Гьелъие мисал буго истиваъ абураб раг1иялъе истийлаъ маг1на гьаби.

Бусурманчиясе бегьуларо Къуръаналъе тафсир гьабулаго гьелъул сах1их1аб, бит1араб маг1наги жибго тун жиндир гьава-нафсалъе бокьараб х1алалъ маг1на гьаби. Щивав чиясул мурадалда рекъон, гьесул гьаваялда нахърилълъун Къуръаналъул магIна гьаби буго тIадегIанав Аллагьасул калам гIодобегIан гьаби. Мух1канаб ва бит1араб бук1уна хириял асх1абзабаз ва гьезда хадур рук1арал салафуссалих1иназ гьабураб маг1на гьаби ва гьезда бич1ч1араб куцалъ нилъедаги Аллагьасул калам бич1ч1и. Хасго мух1канлъи гьабизе ккола г1акъидаялда хурхарал аятазе маг1на гьабулеб бак1алда.

Т1адег1анав Аллагьасул раг1и ﴿وَهُوَ مَعَكُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡۚ﴾ абураб – гьаб раг1иялъ т1орит1ел гьабула жиндир г1елмуялдалъун Аллагь лагъзадерида цадахъ вук1иналда. Жиндир заталдалъун гьев лагъзадерида цадахъ вугин аби мекъаб маг1на буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда рекъараб х1алалъ жиндир г1арщалда т1адег1анлъун вугелъул.

لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ٥

5. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго зобалазулги ракьалъулги ханлъи. Ахираталда кинабго халкъалъул амруги гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ буссине буго.

يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيۡلِۖ وَهُوَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٦

6. Жинца сордо къоялде жанибе лъугьине гьабулев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, гьединго къо сордоялде жанибе

лъугьине гьабулевги вуго.

Жиндир махлукъалъулъ жиндие бокьараб тасаруф (хис-бас) гьабулев вуго. **Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда цIакъ лъалев вуго гIадамазул каранда ругел ракIазда жаниб бугеб жоги.**

ءَامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَأَنفِقُوا۟ مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنكُمْ وَأَنفَقُوا۟ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

7. Нужеца гьев Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ **гьесул расуласдаги иман лъе! Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужее кьураб ризкъиялдаса нужеца садакъа-напакъаги кье!**

Нужеда кодоб бугеб боцIи-мал буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужехъе кьураб гьесул мулк. Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ мулкалъулъ бугеб тасаруф гьес малъухъе гьабе. **Нужедаса гьев Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иманги лъун, гьеб боцIи-мал Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъулеб нухалда напакъадеги кьун хьвадарал гIадамазе ахираталда цIакъ кIудияб ажру букIине буго. Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъи ва нигIматазул алжанал рукIине руго.**

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا۟ بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَٰقَكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

8. ТIадегIанав Аллагьасде иман лъечIого букIине ккани нужее бугеб квалквал къварилъи щиб бугеб, гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужеде витIарав расулас нуж ахIулел ругеб мехалъ нужер БетIергьанасда иман лъеялде. ТIадегIанав Аллагьас нужедаса къотIиги босун букIаго гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавун, гьесие гIибидат гьабиялъе.**

Гьаб къотIи босиялъул магIна буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее гIакълу-лъай кьун буго, бихьи-рагIиги кьун буго, пикру гьабизе ракIги бетIерги кьун буго. Гьал алаталги хIалтIизе гьарун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо вукIиналда, гьев жиндие лагълъи гьабизе хIакъав вукIиналда, гьев гьаб кинабго махлукъалъул Халикъ ва Разикъ вукIин лъаялде жидер тIоритIулел цIакъ гIемерал гIаламаталги гьарун руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир махлукъалда жанир. Инсанас Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие кьурал алаталги хIалтIизе гьарун гьесул махлукъалъулъ ругел гIаламатаздаса хIужа-далилги босун жиндир БетIергьан Аллагь вукIин, жив гьесул лагъ вукIин ва гьесие гIибадат гьабизе жинда тIадаб бук1ин чIезе гьабизе ккола. Цинги гьеб жинда тIадаб гIамал гьабизеги ккола. Гьаб буго цо магIна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ лагъзадеридасан къотIи босиялъул.

Цо гIакъилав, балугъав чиясда бихьулеб ва гьесул квер щолеб бакIалда квенги лъимги лъун бугони, цинги гьев чи гьеб квен кваначIого, лъим гьекъечIого чIани жив хвезегIан, гьев хвеялъул гIайиб гьев чиясда букIуна. Гьадинаб мисал буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жив цо вукIиналда тIоритIел гьабулел гIемерал далилал цере лъураб мехалъ гьезда

инкарги гьабун куфру-ширкалда чIарав чиясул. Ахираталда гьев чи жужахIалде рехxи гьесул жиндирго гIайиб буго.
Гьаб «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ къотIи босана» абураб рагIиялъул цоги магIна гьабуна. ТIадегIанав Аллагьас киналго гIадамазул заррабиги рижун гьел жинда цере чIезе гьарун, гьезда гьикъана: «Дун нужер БетIергьан Аллагь вугищ?» - абун. Гьел заррабаца жавабги кьун букIана: «Вуго мун нижер БетIергьан Аллагь» - абун. Гьаб къотIи жидеца хвезе гьабураллъун рикIкIуна дунялалъул рукъор жал иман лъечIого чIарал, куфру-ширкалда хьвадарал гIадамал»-абун.
Нуж нужеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъолел гIадамал ратани нужеда гьаб хIакъикъат лъай ва нужеца иман лъе! Гьеб иман лъезе мех щун буго.

هُوَ ٱلَّذِى يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِۦٓ ءَايَٰتٍۭ بَيِّنَٰتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٩﴾

9. ТIадегIанав Аллагь вуго жинца жиндир лагъасда:-Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда, гьаб хирияб Къуръан рещтIине гьабулев. Жидеца шаргIиял ахIкамал баян гьабулел жал мухIканал аятал руго гьел.
Гьел аятаздалъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж куфруялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде рахъине гьаризе. ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеда жив цIакъ гурхIулев. Гьеб гурхIел буго дол цере рицарал гIакълиял далилал рижун течIого нуж хIакъаб диналде ахIизе расул витIин ва гьесухъе жинца нуж иманалъул нуралде тIоритIулеб хирияб Къуръан рещтIине гьабиги. АлхIмдулиллагь! Кинабго рещ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго гьев БетIергьан Аллагь лъалеллъун нилъ гьарун ругелъул.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَٰثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ لَا يَسْتَوِى مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ ٱلْفَتْحِ وَقَٰتَلَ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَقَٰتَلُوا۟ ۚ وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾

10. Нужее бугеб щиб, я гьал муъминзаби, нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло нужер боцIи-мал напакъаде кьечIого букIине ккани?! Зобалазулги ракьалъулги кинабго ирсги тIадегIанав Аллагьасе бугелъул. Нужги хун нужер боцIи-малги цогидазе ирсалъе ине буго. Гьедин ирсалъе ине течIого гьеб Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло харж гьабе! Ахираталда нужее гьеб кIудияб хазиналъун батизе буго.
ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб жидер даража макъам цоцаде бащадал рукIунаро Макка бахъилелде церего жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, гьесул расуласе квербакъиги гьабун напакъа

кьолел рукIарал ва авараггун ﷺ цадахъ жал мушрикалгун рагъулел рукIарал муъминзабиги, гьеб Макка бахъун хадуб жидеца иман лъурал муъминзабиги. Дол Макка бахъилелде цебего жидеца иман лъурал ва жидеца рагъги гьабурал муъминзаби жидее бугеб ажру цIакъ кIудиял руго, Макка бахъун хадуб жидеца напакъа кьурал ва рагъги гьабурал муъминзабаздасан. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кIиябго къукъаялъе лъикIаб ахират къотIи гьабун буго. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жанда лъалев. Гьеб гIамалалъул загьирабги балъгоябги жинда лъалев вуго, нужер рекIелъ ругел хиялалги жинда лъалев вуго. Нужее ахираталда гьабулеб жазаъги гьел нужер гIамалазда рекъон гьабизе буго.

Гьеб Макка бахъилелде цере муъминзаби дагьал рукIиндал, гьезда щвараб захIмалъиги, гьез хIехьараб къварилъиги цIакъ гIемераб букIана. Гьеб мехалъго жидеца иманги лъун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабурал гIадамазул даража-макъам тIадегIанаб букIин щибго щаклъи гьечIеб жо буго.

Ал-Калби абулев гIалимас абуна гьаб аят жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъаяв Абубакар асхIабасул хIакъалъулъ рещтIине гьабураб буго абун. Гьев Абубакр вукIиндал жинца бищунго цебе иман лъурав, жиндир боцIи-малги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло напакъаде кьурав ва жинца Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса мушриказул къварилъизарал нахъе чIвалевлъунги вукIарав.

مَّن ذَا ٱلَّذِى يُقۡرِضُ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنًا فَيُضَٰعِفَهُۥ لَهُۥ وَلَهُۥٓ أَجۡرٞ كَرِيمٞ ١١

11. Жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал кьолев чи щив вугев, жиндие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб боц1и г1емер ц1ик1изабизе ва гIемераб ажру гьелда данде кьезе?!

Дунялалъул рукъоб хIалалаб, берцинаб магIишат кьезе, ахираталда нигIматазул алжаналги кьезе?

Гьаб хирияб аят рещтIине гьабураб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе Мадинаялъул ансараздаса жив вугев, жинда Аллагь разилъаяв АбудахIдахI вачIана ва гьес абуна: *«Я расулуллагьи! Унгого тIадегIанав Аллагьасе бокьунищ бугеб нилъеца къарзалъе боцIи-мал кьезе?» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «У, бокьун буго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ нилъеца къарз гьабизе» - абун. Цинги АбудахIдахIица абуна: «Ворея, расуллуллагьи, дур квер бихьизе гьабея дида» - абун. Жинца аварагасул ﷺ кверги ккун гьев АбудахIдахIица абуна: «Дица дир БетIергьанасе къарзалъе кьолеб буго дир ах» - абун. Гьеб букIана анлъносго чамастакил гъветI жаниб*

бугеб ах.

Цинги АбудахIдахI гьеб ахикье ана ва гьений йикIарай жиндирго чIужуялде ахIана: «Я УммудахIдахI! Мун гьаб ахикьан къватIие ячIа, дица гьаб ах БетIергьан Аллагьасе къарзалъе кьуна!»-абун. Жинда Аллагь разилъаяй УммудахIдахIицаги абуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дур дараналда баракат лъезабеги!» - абун, ва гьей жиндир лъималги, къайиматахIги бакIарун ахикьа къватIие ячIана. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Хадуб тIадегIанав Аллагьас нилъеда бицунеб буго ахираталда муъминзабазул букIунеб хIал ва жинца абулеб буго:

يَوْمَ تَرَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَٰنِهِم بُشْرَىٰكُمُ ٱلْيَوْمَ جَنَّٰتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

12. Дуца умматалда бице, МухIаммад: муъминал бихьиназда ва руччабазда цебе ва кваранисеб рахъалда хьвадулеб нур бихьулеб къоялъул хабар. Гьел муъминзабаздаги абулеб: «Нужее рохел буго жакъа! Жидеда жаниса нигIматазул лъарал чвахулел алжанал руго, даимго рукIинелъун нуж гьенире жанире лъугьине гьаризе. Гьеб бугоха цIакъ кIудияб бахьи буголъи ва рохалида кверщел бати!» - абун.

Муъминзаби сиратIалдаса унеб мехалъ букIуна гьеб нур гьезда цебе ва кваранаб рахъалъан. Гьеб нурги жидер иманалда ва лъикIаб гIамалалда релълъун щивасе батIи-батIияб букIуна. Гьелдалъун муъминзабазул гьурмалги бецIаб сардилъ цIураб моцIалда релълъун жидедасан нур загьирлъулел рукIуна.

Жидеда Аллагь разилъаял абу Дардаица ва абу Зарица хIадис бицана ва гьез абуна: *«Нижеда Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг рагIана жинца абулев: «Дун вуго къиямасеб къоялъ жидеца сужда гьабизе изну кьолезул авалав, гьеб суждаялдаса бетIер тIоцебе борхулевги вуго дун. Гьеб бетIер эхеде борхараб мехалъ дун валагьула дида цевеги, нахъеги, кваранисаги квегIисаги. Дида дир умматалъул гIадамалги лъала цогидал умматазда гьоркьоса»-абун. Цинги цо асхIабас абуна: «Я Расулаллагьи! Дуда кин дур уммат лъалеб НухI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ заманалдаса рукIарал гIемерал умматазда гьоркьоса»-абун.*

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дида гьеб уммат лъала какие чуриялъул асаралдалъун бохдул, гъуждул хъахIал рукIун. Гьаб асар цогидал умматазул цонигиязе букIунаро. Гьезухъе гIамал хъварал кагъатал квариниса кьеялдалъунги лъала. Гьезул гьурмазда бугеб как баялъул, сужда гьабиялъул асаралдалъунги лъала. Гьезда

цебе хьвадулеб нур бихьунги лъала»-абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

يَوْمَ يَقُولُ ٱلْمُنَٰفِقُونَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱنظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِن نُّورِكُمْ قِيلَ ٱرْجِعُوا۟ وَرَآءَكُمْ فَٱلْتَمِسُوا۟ نُورًا ۖ فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَّهُۥ بَابٌۢ بَاطِنُهُۥ فِيهِ ٱلرَّحْمَةُ وَظَٰهِرُهُۥ مِن قِبَلِهِ ٱلْعَذَابُ ﴿١٣﴾

13. Гьеб къоялъ мунапикъал бихьиназ ва руччабаз абула муъминзабазде хитIаб гьабун: «Нуж чIа нижееги нужер нуралъ канлъи гьабизе ва нижги гьеб нуралъулъ сиратIалдаса ине» - абун. Гьезие жаваб гьабун муъминзабаца абула: «Нуж нахъ руссун дунялалде а ва гьенире ун гьенисан балагье нужеего нур» - абун.

Гьел махсароде гьарун ва гьезул хьул къотIизе гьабун абулеб рагIи буго гьеб.

Цинги гьел мунапикъзабаздаги муъминзабаздаги гьоркьоб сангар гьабула жиндир рагьуги бугеб. Гьеб сангаралъул жанисеб рахъалда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат букIуна: алжан букIуна ва муъминзабиги гьеб рахъалда рукIуна. Гьеб сангаралъул къватIисеб рахъалда жужахI букIуна ва мунапикъзабиги цогидаб жужахIалъул агьлуги гьениб букIуна.

Ибну Касирица абуна: гьеб сангаралда бугеб рагьдухъан жанире киналго муъминзаби лъугьараб мехалъ гьеб рагьу рахала ва гьелда цере эхетун мунапикъзабиги хутIула. Ц1акъ пащманлъун, хIайранлъун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун рукIуна гьел абун.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ ۖ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنتُمْ أَنفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَٱرْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ ٱلْأَمَانِىُّ حَتَّىٰ جَآءَ أَمْرُ ٱللَّهِ وَغَرَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ ﴿١٤﴾

14. Гьел мунапикъзабаца муъминзабазде ахIула: «Нижги нужгун цадахъ рукIана гурищ дунялалда?»– абун. Нижецаги какги бана, кIалги ккуна, гъазаватги гьабуна.

Нижееги кумек гьабе нужгун цадахъ рукIине абун. **Гьезие муъминзабаца жаваб гьабула: «БитIараб буго! ТIасан нуж нижгун цадахъ рукIана. Амма нужер рекIелъ иман букIинчIо ва гьелдалъун нужеца нужго гьалаг гьаруна. Нуж рукIана муъминзабазде балагьал щвезе бокьулел, гьел гъазаваталда къезе бокьулел. Нуж динальулъ щакдарулелги рукIана. Нуж хьулаца ва гьава-напсалъ гуккана, гьеб хIалалда нужги хвана.** Тавбу гьабичIого, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабичIого. **Жинца гуккулеб, жиндир хIилла-макру бугеб щайтIаналъги нуж гуккана»** – абун. «Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев вуго, гьев тIаса лъугьунев вуго»-абун нуж мунагьазулъ халат гьаруна ва тавбу гьабизе риччачIо. Хадубги муъминзабаца гьел мунапикъазде ахIула:

فَٱلْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۖ مَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ ۖ هِىَ مَوْلَىٰكُمْ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

15. «Жакъа нужедаса ва загьирго капурал рукIараздасаги гIакIа босуларо. Нуж жанире руссунеб бакI жужахIалъул цIа буго. Гьеб буго нужее гьабизе рекъараб жазаъги. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жужахI!» – абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: «ТIадегIанав Аллагьас жужахIалде рехилелде цебе капурчиясде абула: «Дуца дида бице: кинабго дунялги, цогиги чанго дунялги дур букIарабаниги гьеб кинабго жоги кьун жакъа гьаб жужахIалдаса хвасарлъи тIалаб гьабизе букIинчIищ дуца?» – абун. Гьес абула: «Гьабизе букIана, дир БетIергьан!» – абун. Цинги гьесдехун абула: «Дица дудаса цIакъ бигьаяб жо гьарун букIана. Мун Адамил гьодиниса къватIиве вахъине гьавун: «дуца дун цо гьаве ва дидехун ширк гьабуге»-абун дица абураб мехалъ, дуца ширк гьаби тIаса бищанаха!»–абун.

Цо гIалимас абуна: «Бахьи бугев чи вуго жив хьулаз гуккуларев, гьава-напсалъе ва щайтIаналъе гуккизе чIоларев чи. Жиндир хьул халалъарав чиясда Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьаби кIочона ва жиндир гIажал букIиналдаса гьев гъапуллъула (гьесда хвезе вукIин кIочона)»-абун.

*أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ ٱلْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَٰسِقُونَ ﴿١٦﴾

16. Гьал муъминзабазе мех щун гьечIищха жидер ракIал тIеренлъизе ва гьез Къуръаналъул вагIзанасихIат босун жал Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъизе? Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ракIалде щун, гьев гIемер рехсон рукIине? Гьел муъминзаби рукIунгутIизе жидеда церехун рукIарал жидехъе тIехь кьурал гIадамазда релълъун. Гьел китабиязул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьечIого гьоркьоб гIемераб замана ана ва гьезул ракIалги къвакIарал, къосарал лъугьана.

Жидеда дин кIочон тана ва дунял тIаса бищун гьеб гьабизе лъугьана. **Гьел Китабиязул гIемерисел гIадамал жал пасикъалги руго.** Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи тарал руго, гьесул диналъул ахIкамал таралги руго. Жидеца хIакъаб динги хисизе гьабун жидер цIаларал гIадамаз бицараб жоялда нахърилълъун руго, гьел жидер аллагьзабилъун ккунги руго.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб аяталдалъун муъминзаби цIунулел руго жидеца хIакъаб динги тун батIулаб жо динлъун кквеялдаса.

Къуръан-хIадисги тун жидеда гьоркьор ругел цIаларал гIадамаз, щайихзабаца бицараб Къуръан хIадисазул хилапалда бугеб жоялда нахъ рилълъиналдасаги.

Жинда Аллагь разилъаяв Муслимица бицараб хIадисалда буго: «Муъминзаби Мадинаялде рачIараб мехалъ гьезие черхалъе рахIат щвана, яшавги цодагьаб лъикIлъана ва жидеца гьабулеб букIараб гIибадатги дагьлъана. Цинги гьел муъминзабазда гIайиб чIван тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна (16 ая)»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну МасгIудицаги абуна: «Ниж Исламалде рачIун хадуб ункъо сон ун букIана ва цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аятги рещтIине гьабуна» – абун.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

17. Нужеда лъай, я гьал муъминзаби, хIакълъунго тIадегIанав Аллагь вукIин жинца хун букIараб ракь чIаго гьабулев.

Гьеб хIалалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазул ракIалги чIаго гьарула ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсеялда руссине гьарула. Гьел хварал ракIал чIаго гьарулеб жо буго гьаб хирияб Къуръан. Гьалда нахъвилълъарав чиясул рекIелъан къвакIи, беццлъи уна ва гьеб иманалъул нуралъул цIола. **ХIакълъунго дица нужее дир аятал ва гIаламатал баян гьаруна нужеца гьездаса гIакълу босизе ва нужеда хIакъаб жо лъазе.**

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло мискин-пакъиразе садакъа кьолел муъминал бихьиналги руччабиги. Жидер х1алалаб боцIи Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун ва жидерго ракI разилъун напакъаде кьолел гIадамалги – гьел гIадамазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьелъул кири гIемер гьабун хъвала ва гьезие ахираталда жиб хирияб ажруги буго.

Алжан буго.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ ۖ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

19. Жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъурал, гьезие мутIигIлъун, гьезул амру-нагью тIубан хьвадарал муъминзаби руго жидеда ﴿الصِّدِّيقُونَ﴾ абулел, жидер даража-макъам тIадегIанал. Ва шагьидзабазеги буго жодор бет1ергьанасда аск1об .

Ахираталда гьезие жидер гIамалалда рекъараб кIудияб ажруги,

жалгун цадахъ букIунеб нурги. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал, дир Къуръанги мугIжизаталги гьереси гьарурал гIадамал руго жужахIалъул бетIергьаби.** Даимго гьеб жужахIалда жал рукIунел, жидедаса гIазабги тIаса босуларел.

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿٢٠﴾

20. Нужеда лъае, я гьал муъминзаби, хIакълъунго гьаб дунялалъул чIаголъи гIададисеб жо букIин. ГIисинал лъималаз щибго мунпагIат гьечIеб жо гьабун черх сваказе гьабулеб гIадин, жинца инсанасул черх сваказе гьабулеб, гьесие ахираталъе мунпагIат гьечIеб жоялъулъ гьев хьвадизе гьавун.

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **тIагIат-гIибадат гьабиялдаса инсан машгъул (гъапул) гьавулеб жоги буго. АхIмакъал гIадамал жиндаса рохун рукIунеб берцинлъиги буго:** берцинаб ретIел гIадаб, берцинаб рукъ гIадаб. **Нуж цоял цоязда тIад чIухIун рукIунеб жоги буго:** жиндир насабалдалъун чIухIун, лъимал-хъизаналдалъун чIухIун, боцIи-малалдалъун чIухIун рукIунеб. **Цояз цоязулалдаса гIемераб магIишат данде гьабун, васал гIемерал рукIун гьелдалъун чIухIдарулел рукIунеб жоги буго гьаб дунял. Гьаб дунялалъул мисал буго рекьарухъаби жинца рохизе гьарулеб берцинаб хур-хер бижизе гьабураб цIадалда релъдъун. Цинги гьеб хур-хер бакъван, тIогьиллъун унеб, гьелдаса хадуб гьарщун гIодобеги ун хъурун тIагIунеб.** Жиб кодоб даимлъулареб, жиб тIаса ин хехаб жо буго дунялалъул бечелъи ва чIухIи-рецц. **Ва амма ахираталда букIунеб жо буго Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккурал гIадамазе гьабулеб гучаб гIазабги, муъминзабазе щолеб Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **разилъиги, гьезул мунагьал рахчиги. Гьаб дунялалъул чIаголъи гьечIо жинца инсан гуккулеб, жиб хеккого тIаса унеб матагI гурони** (дунялалъул чIаголъи, гьелъул магIишат).

Гьеб дунялалдалъун гуккун ккола жив гъапулав жиндир гIакълу гьечIев чи. Ахират тIалаб гьабиялдаса жинца инсан машгъул гьавурабгIан мехалъ дунял буго жинца гуккулеб матагI. Амма гьеб дунялалъ инсан ахIараб мехалъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи ва ахират тIалаб гьабиялда – цинги гьеб дунял цIакъ лъикIаб матагI букIуна!

ТIадегIанав Аллагьас дунял хIакъираб, жиндир щибго къимат гьечIеб жолъун бихьизе гьабидал, ахираталъул амруги цIакъ кIудияб, кIвар бугеблъун бихьизе гьабидал, гьелда хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ инсан гьесизе

гьавулев вуго Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабиялда гьев хехлъизе ва жинцаги абулеб буго:

سَابِقُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا كَعَرۡضِ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أُعِدَّتۡ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦۚ ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٢١

21. Нужеца хехлъи гьабе, я гьал муъминзаби, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мунагьал чуриялде нуж щвезе! Цогидаздаса цере кколеб хIалалъ иман камил гьабе, лъикIаб гIамалги гIемераб гьабе. **Зобалги ракьгигIан гIебаб ва г1атIидаб алжаналде нуж щвезеги хехлъи гьабе! Гьеб алжан хIадурун буго жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги иман лъурал гIадамазе. Гьаб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиб къотIи гьабураб мунагьал рахчиги алжаналги гьесул рахъалъан бугеб кIудияб цIоб-рахIмат буго. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб кьола жиндие бокьарав чиясе.** Жиндир гIамалалдалъун гьеб босизе кIолев чи вукIунаро Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цIоб-рахIмат гьабун жиндие бокьарал муъминзабазе кьун букIун гурони. Г1амал сабаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ц1об-рах1мат щвеялъе. **ТIадегIанав Аллагь вуго жиндир цIоб-рахIмат кIудияв.**

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمۡ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ أَن نَّبۡرَأَهَآۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٢٢

22. Цониги къварилъи-балагь гьаб ракьалде щоларо: ракь багъари, бакъ бай, горо бай. **Гьединго нужер напсаздаги щоларо:** унта-щокълъи, ракъи-къеч, лъимер хвей, боцIи-мал гьалаглъи. **Гьеб къварилъи-балагь ЛавхIул-махIфузалда хъван букIун гурони дица гьел зобал-ракьги, г1адамалги рижилелде цебего.**

Х1акълъунго гьаб махлукъалда жаниб букIинесеб кинабго жо жиндир азалияб гIелмуялъулъ лъалеб букIин, хадуб гьеб ЛавхIулмахIфузалда хъван къадар гьабун букIинги, цинги гьеб кинабго хIукму-къадар махлукъалда жаниб хьвадизе гьаби ва гьелъул тадбир гьаби – ТIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб жо буго. Гьесие гIемераб-дагьаб, захIматаб-бигьаяб амру букIунаро. Гьесул кинабго иш букIуна цохIо “Кун” (мун бук1а) абураб рагIи абиялдалъун жиб букIунеб ва лъугьунеб.

لِّكَيۡلَا تَأۡسَوۡاْ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمۡ وَلَا تَفۡرَحُواْ بِمَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٍ ٢٣

23. Гьаб кинабго жо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдалъун букIин ва гьеб цебего хъван хIадурун букIин буго: **нужее щвечIого хутIараб жоялда нуж пащманлъичIого рукIине ва нужее щвараб жоялдаса рохичIого рукIине. ТIадегIанав Аллагьсе**

вокьуларо кинавниги чIухIарав, гIамал сурарав чи.
Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал гIадамаз балагьазда сабру гьабула ва нигIматазе щукруги гьабула. Гьаб буго гьаб аяталъул магIнаги. Капурзабазул пиша буго нигIматазе щукру гьабунгутIи ва балагьазде сабру гьабунгутIи. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Цониги чи гьечIо жив пащманлъулев ва вохулев вукIун гурони. Муъминчияс жинде щвараб къварилъи сабрулъун гьабула, жиндие щварал нигIматал щукрулъунги гьарула» – абун. ШаргIалда какараб рохи буго жиндие нигIматал кьурав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ кIочон, гьел нигIматал жиндир гьунаралдалъун щварал руго абун ракIалде ккун чIухIараб, щукру гьечIеб рохел гьаби. ШаргIалда какараб пащманлъи буго жинда тIаде цо къарилъи щвараб мехалъ гьелда сабру гьабичIого чIвачIвадун, ахIдон вукIин.

ٱلَّذِينَ يَبۡخَلُونَ وَيَأۡمُرُونَ ٱلنَّاسَ بِٱلۡبُخۡلِۗ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ ٢٤

24. Гьал балагьазда сабру гьечIел, нигIматазе щукруги гьечIел гIадамал руго жидее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьураб нигIматалдаса лъикIаб нухалда харж гьабизе жалго бахилал, жидеца цогидал гIадамалги гьеб лъикIаб нухалда харж гьабиялдаса нахъе чIвалел.
Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нухалда боцIи-мал харж гьабиялдаса вусарав чи жинца жиндирго напсалъе зулму гьабурав чи вуго. **ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жив бечедав вуго, жиндир пишабазулъ жив веццаравги вуго.** Гьев хIажатав гьечIо гIадамазул напакъасахIалде.

لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلۡنَا مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلۡقِسۡطِۖ وَأَنزَلۡنَا ٱلۡحَدِيدَ فِيهِ بَأۡسٞ شَدِيدٞ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعۡلَمَ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥ وَرُسُلَهُۥ بِٱلۡغَيۡبِۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٞ ٢٥

25. ХIакълъунго Дица Дир расулал ритIана жидер къавмал Исламияб диналде ахIизе. Гьезие баянал хIужабиги кьуна, мугIжизаталги гьаруна. Гьел расулалгун цадахъ Дица тIехьги рещтIине гьабуна жинда рекъон хIукму гьабизе, гьел гIадамаз цоцазе зулму гьабичIого букIине.
ЦIадира-къалиги гьабуна гIадамал жидеда гьоркьоб гьабулеб даран-базаралъулъ ритIухъаллъун рукIине.
Дица гьел гIадамазе мунпагIаталъе маххги гьабуна: жинда жаниб къуват-гуч бугеб. Рагъул алатал махх-чараналъул гьарулелъул. Ва гIадамазе цогиги гIемерал мунпагIатал жиндилъ бугеб: нус, гIащтIи гIадаб, пуруц гIадаб (плуг) хьаг-махх гIадаб цIарагI ва алат маххул гьабулелъул.

ГIалимзабаца абуна: «Гьаб махх абураб рагIи буго кинабго магIданалда жинца щвей гьабулеб. Гьеб кинабго магIдан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндаса мунпагIат босулеблъун бижун буго. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: Дица гьаб махх-чаран гьабуна муъминзабаца жиндаса ярагъ гьабизе ва гьеб ярагъалдалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тущбабазда рагъ базе ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин ракьалда букIине гьабиялъе гIоло жигьадги гьабизе. **Цинги Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ загьираб лъаялдалъун лъазе щив чи вугев гъаибаб (жинда бихьичIеб) жоялдаги божун, гьелда иманги лъун жинца Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласеги квербакъи гьабулев.** Гьезул амру-нагью тIубалев ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло жиндир боцIи-малги, напсги бичулев. **Х1акълъунго Аллагь цIакъ къуватав вуго, жиндир гуч бергьаравги вуго.**

Гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ кIолеб букIана жиндир тущбаби жинцаго гьалаг гьаризе. Муъминзабазе ажру-даража гIемераб букIине бокьун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезда амру гьабуна жигьад гьабе абун. Гьеб жигьад буго инсанасе дунялалъулги ахираталъулги бахьи буголъи щолеб жо. Багьа тIадегIанаб жоялъухъ гIемераб жо щола. Инсанасе бищун багьа тадегIанаб жо жиндир рухI, напс буго. Гьеб напс Алагьасул диналъе гIоло бичараб мехалъ гьелда данде Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кьолеб ажру цогидаб кинабго гIамалалъухъ кьолелдаса гIемераб ва къадруяб букIуна.

Ибну Касирица абуна: «Т1адегIанав Аллагьас чаран (хвалчен) гьабун буго жинца хIакъаб жо къабул гьабуларев чи хIинкъизе гьавулеблъун. Жиндихъе хIакъаб хIужа-далил бачIараб мехалъ гьелда инкар ккурав чиясул инкарги нахъе чIвалеблъун. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Маккаялда анцIила лъабго соналъ вукIана жинда Къуръан рещтIуневлъун ва гьел мушриказе баянал хIужабаздалъун жинца дагIват гьабулевлъун. Гьел Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ амруялде хилиплъун чIарал гIадамазе камилаб хIалалъ дагIват гьабураб мехалъ, гьезие букIине кколеб хIалалъ хIужа-далилги чIезе гьабураб мехалъ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ изну кьуна жиндир расуласе صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьижра гьабун Мединаялде ине ва муъминзабазда амруги гьабуна жигьад гьабе абун, тущманасул габуралда хвалченги кьабе абун».

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна*: «Дун витIун вуго хвалченги босун Къиямасеб къо чIеялде гIагарлъараб мехалъ. Дир ризкъиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабун буго дир хвалчадул рагIадалда гъоркь. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гIодобегIанлъи ва инжитлъи тIад гьабун буго дир амруялда хилиплъарав чиясе. жинца цо къавмалда релъинлъи гьабурав чи живги гьеб къавмалдасан вукIуна»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُم مُّهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٦﴾

26. ХIакълъунго дица НухI авараг ва Ибрагьим авараг عَلَيْهِمَا السَّلَامُ витIана жидер къавмазда. Дица гьезул зурриятазулъ авараглъиги гьабуна, гьезда тIехьги рещтIине гьабуна. Гьел къавмаздаса жал битIараб нухалда тIоритIарал гIадамалги руго. Ва амма гьезул гIемерисел куфру-ширкалда тIад чIарал пасикъзаби руго.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾

27. Цинги гьезда хадурги Дица Дир аварагзаби عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ритIана. Цоясда хадув цояв витIун щибаб къавмалда ва щибаб бакIалда дица аварагзаби عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ритIана гьел къавмал жидеца хIакъаб диналде ахIизе. **Гьезда хадув Марьямил вас ГIисаги عَلَيْهِ السَّلَامُ витIана. Дица гьесухъе Инжилги кьуна. Гьев ГIиса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ нахърилълъарал муъминзабазул рекIелъ Дица Дидасан хIинкъиги, жидеда гьоркьоб гурхIел-рахIмуги рехана.** Гьел цоцаде тамахал, цоцаде гурхIел-рах1му бугеллъун гьаруна дица. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул асхIабзабиги гьарураб гIадин жал цоцае рокьулел ва цоцаде гIурхIулеллъун.

Гьединго рагьбанлъиги гьабуна (монашество) жидецаго ургъун бахъараб, Дица гьезда тIад къан букIинчIеб. Гьеб буго дунялалъул чIаголъиялдаса мунпагIат босичIого, руччаби рачинчIого, гIадамаздаса батIа чIун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тIагIат гьабулел руго жал абун рукIин. **Дица гьезда тIад къан букIинчIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гьаби гурони. Гьел гIадамаз жидеда т1ад къараб дин жиб цIунизе кколеб хIалалъ цIуничIо.** Гьез дин хисизе гьабуна. Бидг1аял жал гьарун Инжилалда хъвараб жоялде гIамал гьаби тана. Жидеда хIакъав авараг вукIин лъалеб бугониги, МухIаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги лъечIо. **Гьездаса жидеца жидерго дин битIун гьабурал, хадуб МухIаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидеца иманги лъурал гIадамазе дица гьезие кьезе рекъараб ажру-кири кьуна. Ва амма гьезул гIемерисел капурал ва пасикъал гIадамал руго.**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَل

28. Я гьал иман лъурал гIадамал, Нуж Алагьасда г1асилъизе хIинкъа! Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда иманги лъе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьезе буго кIиго

لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِۦ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٨﴾

бутIа (кIиго нухалъ цIикIун) жиндир рахIматалдаса. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужее нур гьабизе буго нуж гьелъул канлъиялъулъ рилъилъунеб.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужер мунагьалги чуризе руго. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца мунагьал чурулев ва жив муъминзабазда гурхIулев.**

لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ ٱلْكِتَٰبِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَىْءٍ مِّن فَضْلِ ٱللَّهِ وَأَنَّ ٱلْفَضْلَ بِيَدِ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

29. Дица гьаб амру ва хIукму баян гьабун бицана китабияб агьлуялда лъазе жидер хIалкIолареблъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **цIоб-рахIмат жидер рахъалде сверизе гьабизе ва Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **авараглъи жиндие бокьарав чиясе кьолеблъиги лъазе.**

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб буго гьеб Инжил-Тавраталъул агьлуялъ абун букIин: «Нижер гурони аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рукIунаро ва нижеда гурони тIехьги рещтIунаро» – абун. Гьезул рагIи нахъчIван Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рещтIине гьабуна.

Кинабго цIоб-рахIмат Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ихтияралда буго. Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьеб жиндие бокьарав чиясе кьола. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вуго жиндир цIоб-рахIмат кIудияв.** Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматазул бищунго кIудияб авараглъи буго. Гьеб авараглъи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цо къавмалда хас гьабун букIунаро.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ХIадидалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рещцги гьев Алагьасе буго.

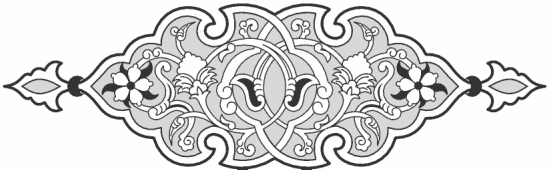

58. Суратул Мужадалат

سُورَةُ المُجَادَلَةِ

Гьаб сурат Мадинаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жанир шаргIиял ахIкамал рицарал аятал гIемерал руго. Сураталда жиндалъун цIар тараб жиндир росасул хIакъалъулъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъарди гьабурай чIужуялъул бицун, жагьилияб заманаялъ букIараб «Зигьар» гьаби абураб жояльул хIукму баян гьабун буго.

Цо мажлисалда ругеб мехалъ гьаризе кколел адабал рицун руго, гIадамазда гьоркьор ругеб мехалъ кIиго чи цоцаде щурщуди какун гьеб иш гIадамал щакдарулеб, гьезул рекIелъ квешаб асар лъугьунеб жо букIинги баян гьабун буго.

ТIадегIанав Алагьасда ва гьесул расуласда цо гьари гьабилелде цебе садакъа гьабизе лъикIаб букIин бицун буго: жинца лъикIаб гIамалги гьабун, гьеб лъикIаб гIамалалдалъун нух бачун жив Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьарулевлъун вукIине.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул мажлисалде рачIунел рукIарал ягьудиязул мунапикъзабазул бицен гьабун буго: загьиралда жидеца салам кьолеб буго абун ккезе гьабун, хIакъикъаталда жидеца аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квешаб дугIа гьабулел рукIарал. Гьел ягьудиял жидеца гьудулзабилъун ккурал гIарабиязул мунапикъзабазул сипатал рицун руго.

Сураталъул ахиралда баян гьабун буго муъминчиясе цо жо бокьи ва гьеб рихин Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул диналъе квербакъи гьабун букIине кколеблъи, Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдаги жидеца тущманлъи гьабулел гIадамал муъминзабаца гьудулзабилъун кквезе бегьуларебльиги.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِي تُجَٰدِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى ٱللَّهِ وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ١

1. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагьасда рагIана, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир росасул бицун дуде гьикъардарай чIужуялъул хабар. Гьей Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ зигардулейги йикIана, Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дурги гьелъулги хабарги рагIулеб букIун ва

лъалеб букIун. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ нужеца бицунеб жо жинда лъалев вуго.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо рагIулев ва бихьулев вуго.

Гьаб аят ва гьалда хадуб бугеб лъабго аятги рещтIине гьабиялъе сабаблъун бицун жинда Аллагь разилъаяй ГIайшатидаса имам Бухарияс бицараб хIадисалда буго: *«Жив ТIадегIанав ва ВацIцIадав вуго Аллагь, жинда киналниги гьаркьал рагIулевги вуго. ХIакълъунго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе Хавлат Бинту СагIлабат абулей гIадан ячIана жиндир рос Авс ибну Самитил гIарз бицун. Дунги рукъалъул цояб рахъалда йикIана ва дида гьез бицунеб хабар рагIулеб букIана, цо-цо бакI мухIканго рагIичIогоги хутIулеб букIана»-абун.*

Гьей Халватица абулеб букIана: «Я расулаллагьи! Гьев Авсица дидаса зигьар гьабуна дун херлъараб мехалъ, дир хIалги дагьлъараб мехалъ. Дир гIолохъанлъиги гьес хвезабуна, дица гьесие лъималги гьаруна. Дица гьесие гьарурал гIисинал лъимал руго: гьесухъе кьуни гьел гIадада холел руго, дида аскIор тани гьел ракъулелги руго. Щиб жо дица гьабилеб? Дуца нижеда гьоркьоб хIукму гьабе» – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьелда абулеб букIана: «Дида мун гьесие хIарамайлъун лъугьун йихьулей йиго» – абун. Хадубги Хавлатица абулеб букIана: «Я расулаллагьи! Гьес дир цIар тIамичIо, гьев дие вокьулев чиги вуго ва дир лъималазул эменги вуго» – абун. Аварагас صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ добго жаваб кьураб мехалъ Хавлатица абуна: «Я дир Аллагь! Дица дуде буго гьаб зигарди гьабулеб» – абун. Гьедин гьел кIиялго рукIаго Жабраил малаик вачIана гьал аяталги росун»-абун.

Жагьилияб заманаялъ гIарабиязул гIадат букIана жиндие чIужу рихараб мехалъ гьелда абулеб: «Гьанже мун дир эбелалда релъльун йиго» – абун, яги гьелда релъараб магIна бугеб рагIи абулеб. Гьеб рагIи абураб мехалъ гьел рос-лъади цоцадаса ратIалъулаан. Гьеб буго “Зигьар” гьаби абураб рагIиялъул магIна. Гьаб жагьилияб хIукму хвезе гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

ٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَآئِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَٰتِهِمْ ۖ إِنْ أُمَّهَٰتُهُمْ إِلَّا ٱلَّٰٓـِٔي وَلَدْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ ٱلْقَوْلِ وَزُورًا ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾

2. Нужедаса цо гIадамаз жидер руччабаздаса зигьар гьабуна абун гьел руччаби гьезие улбуллъун лъугьунаро. Эбелалъул гIадаб хIукму букIунаро: гьей чIужулъун ячине хIарамлъуларо. **Нужер улбул руго жидеца нуж гьарурал нужер хIакъикъиял улбул.**

ШаргIалъул хIукмуялдалъун нужеца щуго нухалъ батIа-батIаго жидер керен хахарал руччабиги рукIуна нужер рахьдал улбуллъун. Цогидал руччаби нужер улбуллъун рукIунаро. **Гьел гIарабияз абулеб рагIи буго жиб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда рекъечIеб, мункараб ва гьересияб рагIи. ХIакълъунго, ТIадегIанав Аллагь жив тIаса лъугьунев ва жив гурхIулев вуго.** Гьаб шаргIияб хIукму рещтIинегIан цебеккун нужедаса ккараб зигьар гьабиялдаса Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьуна ва нужеца тавбу гьабун, лъикIаб гIамал гьабун нуж хьвадани, гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужеда гурхIула.

Гьаб цо аяталда жаниб ункъо батIияб далил буго зигьар гьаби хIарамаб букIиналъе. Цо буго: «Гьей дир эбелалда релълъун йиго» – абураб мехалъ гьев чияс гьереси бицунеб букIин. КIиабилеб буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ зигьар гьаби мункараб жо буго абун аби. Лъабабилеб буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьев чиясул рагIи гьереси гьабун абун букIин: «Гьел руччаби нужер улбул гьечIо» – абун. Ункъабилебги буго: Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеца зигьар гьабурал гIадамаздаса жив тIаса лъугьинаян абун букIин. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ тIаса лъугьуна жиндир лагъас шаргIалда хIарамаб жоги гьабун, хадув гьев чи рекIекълъун, тавбу гьабун Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссараб мехалъ.

Гьеб зигьар гьаби хIарамаб букIин бицун хадуб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ бицунеб буго жидеца гьеб зигьар гьабурал гIадамаз гьабизе кколеб жо ва жинца абулеб буго:

وَٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُواْ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّاۚ ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِۦۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾

3. Жидеца руччабаздаса зигьарги гьабун букIун, цинги гьел руччабазда аскIор рукIине бокьарал гIадамаз, цо муъминав лагъ тархъизе ккела жал гьел руччабазда хъатIилелде цебе (жимагI гьабилелде цебе). Гьаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму буго жиндалъун нужее вагIза гьабулеб ва нуж гьеб зигьар гьабиялдаса нахъе чIвалеб.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалевги вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.

فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّاۖ فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًاۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۚ وَتِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِۗ وَلِلْكَٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾

4. Жинда муъминав лагъ тархъизе кIвечIев чияс кIиго моцIалъ татIалаго (гьоркьоб цохIо къо биччачIого) кIал кквезе ккела гьел руччабазда жал хъатIилелде цебе. Гьелдаги жиндир хIалкIвечIев чияс лъабкъого

мискинчиясе кваназе квен кьезе ккела.

Гьезие цо нухалъ кваназе жиб гIолеб къадар, яги гьезие сордо-къоялъ кваназе жиб гIолеб къадар.

Гьаб хIукму Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее баян гьабуна нужеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, гьесул расуласдаги тIубараб хIалалъ иман лъезе, жагьилал гIадаталги тун шаргIияб хIукмуялда нахърилълъине. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалъул хIукму ва гьелъул гIорхъаби. Гьал гIорхъаби хвезе гьарун жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялде инкар кколел гIадамазе жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда инкар кквей Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар кквей букIуна. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукмуялда инкар кквечIониги гьеб хIукмуги жибго тун цоги хIукму гьабулеб бакIалде ин: законалде ин, гIадатазде яги гIасиял, пасикъал гIадамаз гьабулеб хIукмуялде ин цIакъ кIудияб мунагь буго куфруялде жиб гIагараб. Гьаб кIудияб мунагь гьабулеллъун, жидер ахир мекъаблъун ккеялда хIинкъараллъун руго гьаб заманалъул гIемерисел бусурбаби. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалда рекъон хIукмуги гьабулел, цинги гьеб хIукмуялда жалги разилъулел гIадамал руго хIакъикъиял муъминзаби.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ كُبِتُوا۟ كَمَا كُبِتَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَآ ءَايَٰتٍۭ بَيِّنَٰتٍ ۚ وَلِلْكَٰفِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾

5. Х1акълъунго жидеца Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласулги амруялда хилиплъи гьабулел ва гьездехун жидеца тущманлъи гьабулел гIадамал гIодорегIан гьарула ва хIакъир гьарула гьезда цере рукIарал умматазул капурзаби ва мушрикзаби гIодорегIан гьарурал гIадин.

Х1акълъунго Дица гьел гIадамал битIараб нухалда тIоритIизе шаргIиял ахIкамал баян гьарун аяталги рещтIине гьарун руго. Гьел аятаздаги, гьел аятал жинца рещтIине гьарурав Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ жидеца инкар кколел гIадамазе гьел гIодорегIан гьарулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

6. Дуца ракIалде щвезабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб кинабго халкъ цохIо ГIарасат майданалда бахъине гьабулеб гIуж. Гьеб къо буго цIакъ хIинкъи бугеб къо. Гьел гIадамазда жидеца гьабураб гIамал бицуна: жидеда гьеб кIочон букIараб, амма Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ малаикзаби хъвазе риччан нахъе цIунун букIараб. Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жинда

кинабго жо бихьулев ва лъалев. Гьесие щибго жо балъго хутIуларо.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى
ٱلْأَرْضِ ۖ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ
رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَآ أَدْنَىٰ
مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا
كَانُوا۟ ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا۟ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ
إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

7. Дуда лъаларищ, ва дуца пикру гьабуларищ, я гьав инсан, тIадегIанав Аллагь вукIин зобалаздаги ракьалдаги бугеб жо жинда лъалев. Лъабго чиясул цоцаде щурун, балъго кIалъай букIунаро гьеб хабаралде гIенекун ункъабилев чилъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вукIун гурони. Щугояв балъго хабар бицунел ругони– гьенивги анлъабилевлъун Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вукIуна.**

Гьездасан дагьал гIадамал ругониги, яги гIемерал ругониги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вукIуна гьелгун цадахъ; кире гьал ругониги, щиб гьез бицунеб бугониги ва щиб гьабулеб бугониги.** Жиндир г1елму лъаялдалъун. **Цинги гьез гьабураб кинабго гIамал гьезда бицине буго Къиямасеб къоялъ. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго.**

Гьаб хадуб бугеб аят рещтIине гьабуна муъминзабаздаги ралагьун гьезда нахъаса щурщудулел, бераз ишара гьабун, хъат кьабун релъанхъун жидеца муъминзаби гIодорегIан гьарулел рукIарал ягьудиязул ва мунапикъзабазул хIакъалъулъ:

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نُهُوا۟ عَنِ ٱلنَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا نُهُوا۟ عَنْهُ وَيَتَنَٰجَوْنَ بِٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ
وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ ۖ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ
يُحَيِّكَ بِهِ ٱللَّهُ وَيَقُولُونَ فِىٓ أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا
ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا ۖ
فَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٨﴾

8. Мун валагьуларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гьал гIадамазда: жидеда нагью гьабун букIарал нуж муъминзабазда нахъаса щурщудуге абун, цингиги жидеца гьеб щурщуди гьабулел ва жидеда гьабураб нагью хвезе гьабулел? Гьел щурщудулел руго жидеего мунагь букIунеб жо бицун ва муъминзабаздехун тущманлъи гьабун.**

Ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **расуласда гIасилъи ва тущманлъи гьабунги. Духъе жал рачIараб мехалъ гьел ягьудияз дуе тахIият гьабулеб буго** (кIодо гьави, салам гьаби) **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьабе абун амру гьабураб гуреб жоялдалъун.**

Ассаламу гIалайкум абизе кколеб бакIалда гьез абулеб буго Ассаму-гIалайкум абун. Гьелъул магIна букIуна: !Нужее загьру буго, хвел буго» – абураб.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьезул мурад бичIчIулеб букIана ва жинца абулеб букIана «ВагIалайкум» – абун. Цоги рагIи

тIаде цIикIкIине гьабичIого гьелъул магIна букIуна «нужееги гьебго жо»-абураб.

Гьел квешлъаби гьарун хадубги, **гьез жидедаго гьоркьоб абулеб бук1ана, щае нижее г1азаб гьабулеб гьеч1еб абун, нижеца бицунебжо сабаблъун. Гьев х1акъав авараг вук1аравани щвелаан гурищ нижеда г1азаб абун.**

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **Гьезие гIазаблъун жагьанамма гIезе буго, жидеца гьелъул цIадул гIазаб чIамулеблъун букIунеб. ЦIакъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жагьаннама.** Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьелдаса.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIайшатги аскIой йикIун ягьудиял рачIана аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гьез абуна: *«Ассаму гIалайкум» – абун. Гьеб жинда рагIараб мехалъ Г1айшатица абуна: «Нужее буго загьруги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнатги» – абун. Гьел ягьудиял нахъе ун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Мун дагьай бигьа йикIа Г1айишат. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьуларо къабихIаб рагIи бицин ва къабихIаб гIамал гьаби» – абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатица абуна: "Я расулаллагьи! Дуда рагIичIищ гьел ягьудияз абураб рагIи» – абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Дуда рагIичIищ дица гьезие кьураб жаваб? Дица гьезда абуна «Нужееги гьебго буго» – абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дир дугIаялъе жаваб гьабизе буго гьезие заралалъе дица гьабураб, амма гьез дие заралалъе гьабураб дугIаялъе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жаваб гьабизе гьечIо»* – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا تَنَٰجَيۡتُمۡ فَلَا تَتَنَٰجَوۡاْ بِٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِ وَمَعۡصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَتَنَٰجَوۡاْ بِٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِيٓ إِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٩

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж цоцаде щурун кIалъалеб мехалъ нуж кIалъаге мунагь бугеб жо бицун, Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласдехун тущманлъи бугеб, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда гIасилъи бугеб жо бицун. Нуж цоцаде кIалъае лъикIаб хабар бицун ва Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб, гьесдаса хIинкъиялъул хабар бицун.

Нуж хIинкъа ахираталда жинде руссине ругев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIассилъизе. Гьес гьабизе буго нужер хIисаб-мизан.

إِنَّمَا ٱلنَّجۡوَىٰ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ لِيَحۡزُنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَيۡسَ بِضَآرِّهِمۡ شَيۡـٔٗا إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١٠

10. Х1акълъунго гьеб мунагь ва тущманлъи жиндилъ бугеб жо бицун гьабулеб хабар щайтIаналъул макру буго, гьелъ гуккарал гIадамазул гIамалги буго. Щайт1аналъ муъминзаби

гуккула хадур гьел пашманлъизе ва гьезие гIазаб щвезе бокьун. Амма гьеб щайтIаналда кIоларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **изну букIун гурони цониги чиясе щибго зарал гьабизе.**

Гьаб амру гьадин бугелъул муъминзабаца цохIо Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **тIаме таваккал.** Гьедин Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ божун ва гьесда таваккал тIамун хьвадараб мехалъ гьел мунапикъзабазул хIилла-макруялъ ва гьезул щурщудиялъ муъминзбазе зарал гьабуларо.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер лъабго чи вугеб мехалъ, кIигояс цоцаде щурун хабар бицунге, дов гьалмагъ харбилъ гIахьал гьавичIого. Гьедин хабар бицани гьев гьалмагъасе нужеца зарал гьабула»* – абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Досул рекIелъе квешаб хиял рехизе бегьула жиндаса балъго хабар бицунеб бихьараб мехалъ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمۡ تَفَسَّحُواْ فِي ٱلۡمَجَٰلِسِ فَٱفۡسَحُواْ يَفۡسَحِ ٱللَّهُ لَكُمۡۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُواْ فَٱنشُزُواْ يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ١١

11. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеда абураб мехалъ нуж гIодор чIун ругеб мажлис (хIалкъа) гIатIид гьабе абун нужеца гьеб мажлис гIатIид гьабе ва гьенир нужер диналъул вацал гIодор чIезе бакI гьабе! Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нужее гIатIид гьабизе буго жиндир рахIматал ва алжаналъул даражаби. Нужеда амру гьабураб мехалъ цо мажлисалдаса рахъун а абун, нуж рахъун тIадегун нахъе а** ва гьеб амру нужеца ракI разилъун къабул гьабе.

Нужедаса муъминзаби Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **тIадегIан гьаризе руго Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **жидее гIелму кьурал муъминзаби цIакъго даража тIадегIанал рукIине руго. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.** Гьеб гIамалалъул загьирабги лъала Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ ва батIинабги лъала.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе бокьулеб букIана Бадроялъул агьлу кIодо гьабизе: Гьел рук1индал мугьажирал ва ансарал. Бищунго аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ къварилъи бугеб мехалъ гьесие квербакъи гьабуралги рукIиндал. Цо къоялъ Сабит ибну Къайсгун цадахъ ансаразул къукъа бачIараб мехалъ гьезие аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ аскIор гIодор чIезе бакI букIинчIо ва гьел хIалкъаялдаса къват1ир эхетун чIун рукIана. Гьенир гIодор чIун рукIарал асхIабзабацаги гор гIатIид гьабун гьезие гIодор чIезе бакI гьабичIого. Гьаб амру захIмалъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо асхIабзаби цIар рехсон эхеде рахъине гьаруна ва

гьезул бакIалда Сабит ибну Къайсги гьесул гьалмагъзабиги гIодор чIезе гьаруна. Цинги жал эхеде рахъине гьарурал асхIабзабазеги захIмалъана гьеб амру. Киназего бокьулеб букIана аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аскIор мажлисалда гIодор чIезе. Гьеб амруги кодобе босун мунапикъзабаца квешаб хабар бицана ва гьез абуна: «Гьаб битIараб гIадлу гьечIо! Цоял эхеде рахъине гьарун цогидал гIодор чIезе гьаризе бегьилищ?» – абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рещтIине гьабуна.

Аллагьасул свалат салам леяв аварагасул хIадисалда буго: *«Нужеца цо чи эхеде вахъине гьавуге, гьесул бакIалда нуж гIодор чIезе гIоло! Нужеца цоцазе бакI гIатIид гьабе ва цоцада гурхIелги гьабе! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужееги кинабго лъикIлъи гIатIид гьабизе буго!»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хIадис буго: *«Цо муъминчи жиндир вацасе квербакъи гьабулев вугебгIан мехалъ, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьев муъминчиясе квербакъи гьабулев вукIуна»* – абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьаб аяталъул ва гьал хIадисазул магIна ва мурад буго муъминзабаца цоцазе лъикIлъи-гIатIилъи гьаби, гурхIел-рахIму гьаби. Гьедин муъминзаби хьвадараб мехалъ гьезда Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гурхIула.

Гьаб бакIалда чара гьечIого бицине ккараб бахIс буго цо чи тIаде вачIараб мехалъ гьев чиясе тIаде рахъиналъул. Гьаб масъалаялда сверухъ г1емер к1алъалел, гьеб к1удияб мунагь х1акълъун рик1к1унел цо г1адамал ругелъул, бусурбабада гьоркьоб хилап ва хабар г1емерлъулеб буго. Гьеб хилап бижиналъе сабаб буго цо гIадамазе кIодолъи гьабун, гьезие тIаде рахъун, гьезие мажлисалда лъикIаб бакI кьун хьвадулел цо-цо гIадамал рукIин ва гьединаб кIодолъи жидее гьабизе бокьулел цогидал гIадамал рукIинги. Гьаб бахIсалъул къокъаб хIасил буго: шаргIалда какараб жо буго цо чиясе жив кIодо гьавизе бокьи. Жив тIаде вачIараб мехалъ гIадамал тIаде рахъин, жиндие гIодов чIезе лъикIаб бакI кьей, цинги жиндир хIурмат гьабун гьел гIадамал эхетун чIей бокьулев чи вуго шаргIалда какарав чи.

Гьаб буго жагьилияб заманалдаса байбихьун, гIадамал «ханлъиги», «лагълъиги»-абураб кIиго тайпаялде рикьараллъун букIараб гIадаталъул нахъе хутIараб квешаб асар. Исламияб диналъ киналго гIадамал цоцада ращад гьаруна ва гьел гIадамазе цоязе цогидаздаса тIокIлъи гьечIо Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи цIикIкIун букIиналдалъун гурони. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарав чиясе гIадамаз жив кIодо гьавизе бокьуларо. ШаргIалда беццараб тIабигIат буго муъминзабаца цоцазул адаб-хIурмат гьаби. Жидеде тIаде вачIарав чиясул адаб гьабун тIаде рахъине бегьула гьев чи ватIа гьавулев гьечIони! Мискинав

чи вугониги, бечедав вугониги, хIаким вугониги, жагьил вугониги щибго батIалъи гьабичIого гьев жиндир диналъул вац вукIин хал гьабун, гьесул хIурмат гьабун тIаде вахъин сунатаб буго. ХIакимасул, я гIалимасул адаб-хъатир гьабиги шаргIалда нахъчIвараб жо гьечIо. Амма асх1абзабаздасан авараг ﷺ вокьулев чиги вук1инч1о, гьедин бугониги гьел гьесие т1ад рахъунел рук1инч1о аварагасе ﷺ гьеб бокьулареблъи лъан.

Гьаб кинабго бахIсалъул хIасил буго жив тIаде вахъуневги, жиндие тIаде вахъуневги Аллагьасул ﷻ ва гьесул расуласул шаргIалда нахъвилълъун, гьеб шаргIалда рекъон хьвадулел рукIин. БичIчIизе ккараб жо буго цо бакIалъ чи берцин гьавуларо, чияс гьеб бакI берцин гьабула.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бокьулеб букIинчIо жиндие гIоло тIадеги рахъун хириял асхIабзаби мухъал гьарун, гьесда ралагьун чIезе, ханасда цебе гьесул рагIият чIолеб хIалалъ. Ва амма хIакъаб ва щибго щаклъи гьечIеб жо буго гьев аварагасул ﷺ хъатир гьабун гьев тIаде вачIараб мехалъ асхIабзаби тIаде рахъунел рукIараблъи ва гьесие гIодов чIезе бакI кьолеб букIараблъиги.

Хирияв авараг ﷺ жив цо мажлисалда вачIараб мехалъ жив щвараб бакIалда гIодов чIолев вукIана. Гьеб мажлисалъул лъикIаб-тIокIаб бакI кибдай буго абун валагьулев букIинчIо. Цинги гьев авараг ﷺ гIодов чIараб бакI лъугьунеб букIана мажлисалъул бищун хирияб бакIлъун ва киналго асхIабзабиги гьесдехун руссун гIодор чIолел рукIана. Гьаб хабар гIакълу бугел гIадамазе гIураб вагIза буго ва бусурбаби щибго жидеда хIакъикъат лъалареб жоги бицун цоцалъ къацандулел рукIин ва цоцадаса жал лъикIаллъун рихьун хьвади лъикI гьечIо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيۡتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَةٗۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ لَّكُمۡ وَأَطۡهَرُۚ فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٢

12. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужее бокьараб мехалъ Алагьасул расуласулгун балъгояб хабар бицине (гьев цохIо вугеб бакIалда хабар бицине), нужеца гьеб хабар бицинелде цебе Аллагьасе ﷻ гIоло мискин-пакъирасе садакъа кье. Гьедин гьабуни нужее лъикI буго ва гьеб гIамал нужер мунагьал чурулеб, ва ния бацIцIад гьабулеб буго. Нужеда садакъаде кьезе жо батичIони, Х1акълъунго Аллагь нужеда тIаса лъугьунев ва нужеда гурхIулев вуго. Нужее щибго мунагь-хIакъ гьечIо гьеб садакъа кьечIого нуж аварагасда ﷺ аскIоре ун гьесда кIалъана абун.

Гьаб аяталда жаниб ишара буго Аллагьасда ﷻ дугIа гьабун гьесдаса жиндие лъикIлъи щвезе бокьарав чиясе суннатаб букIин гьеб дугIа

гьабилелде цебе садакъаде жо кьей.

ءَأَشۡفَقۡتُمۡ أَن تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَٰتٖۚ فَإِذۡ لَمۡ تَفۡعَلُواْ وَتَابَ ٱللَّهُ عَلَيۡكُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ١٣

13. Нуж хIинкъулелищ ругел, я гьал муъминзаби, аварагасда ﷺ **кIалъалалда цебе нужеца садакъаде боцIи-мал кьуни нуж мискинлъила абун.** Нуж гьелдаса хIинкъуге! ТIадегIанав Аллагьас бищун дагьабги анцIго нухалъ цIикIкIун жазаъ гьабула жидеца садакъа гьабурал гIадамазе.

Нужеца гьеб садакъа кьечIониги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда тIаса лъугьарав вуго.** Нужее захIмалъи ва къварилъи бокьарав гьечIо тIадегIанав Аллагь. **Нужеца паризаяб как баялда тIадчIей гьабе:** гьелъул гIуж цIунун, арканал, шурутIал тIуран, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун ва мутIигIлъун. **Нужер боцIудаса паризаяб закатги кье. Цогидаб кинабго амру-нагьюялъулъ нуж Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьесул расуласе** ﷺ **мутIигIлъе. Гьеб хIалалъ нуж хьвадани нужее лъикI буго ва тIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.**

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасица абуна: «Къуръаналда жаниб цохIо гьаб аят буго жинда гIамал гьабилелде цебего насхо гьабураб. «Нужеца садакъа кье Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласда кIалъалелде цебе»– абун. Амру гьабуна ТадегIанав Аллагьас ва гьебго сагIадаталда жаниб гьеб амру тIаса борхун садакъа кьейи суннаталде сверизе гьабуна.

۞أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ تَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مَّا هُم مِّنكُمۡ وَلَا مِنۡهُمۡ وَيَحۡلِفُونَ عَلَى ٱلۡكَذِبِ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ١٤

14. Дуда гьал мунапикъазул хIал бихьуларищ, МухIаммад ﷺ**, ва дуца гьезда гIажаиблъи гьабуларищ? Гьез Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъарал ягьудиял кколел руго жидер гьудулзабилъун ва вализабилъунги. Гьал мунапикъзаби нужедаса гьечIо.**

Гьел нуж гIадал муъминзаби гьечIо жидер иманалъулъ ритIухъал. **Дол ягьудияздасаги гьечIо гьел.** Гьел руго жал щакдарулел, цониги рахъалда жал гьечIел гIадамал. **Гьел гьересияб гьа гьедун гьедарулелги руго жидеда лъалебги букIаго жидеца гьересияб гьа гьедулеб букIин.** Гьаб буго цIакъго къадарал, хIалихьатал гIадамазул тIабиг1ат-гIамал.

Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицана: ГIабдуллагь ибну Набтал абулев мунафикъ вукIана жив Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIов чIолев, гьесул хабаралдаги гIенеккулев, цинги гьеб

хабарги босун ягьудиязухъе унев ва гьелгун цадахъ аварагасда ﷺ нахъаса гаргадулев. Цо нухалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жинда аскIор ругел асхIабзабада абуна*: «Гьаб сагIат нилъеда тIаде вичIине вуго жиндир ракI залимав ва жив щайтIаналъул бераздалъун валагьулев чи»-абун. Цинги гьав ГIабдуллагь жаниве лъугьун вачIана. Гьев вукIана жиндир берал цIикарав чи»-абун.*

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас ГIабдуллагь ибну Набталида абунаб «Дуцаги дур гьалмагълъиялъги дида рогьоб щай балеб»-абун. Гьес Аллагьасул ﷻ *цIаралдалъун гьедун абуна: Жинца рогьоб баларо абун. Аварагас* ﷺ *абуна: «Дуца гьеб рогьоб бана»-абун. Цинги гьев ГIабдуллагь жиндир гьалмагъзабиги рачун вачIана ва гьелги Аллагьасул* ﷻ *цIар бахъун гьедана: Жидеца аварагасда* ﷺ *рогьоб бачIо абун.* Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рештIине гьабуна. (14 аят). Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

15. ТIадегIанав Аллагьас гьезие хIадурун буго цIакъ кутакаб, жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб. Х1акълъунго гьел руго жидеца гьабулеб гIамал цIакъ квешаблъун бугел гIадамал.

ٱتَّخَذُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾

16. Гьез гьересияб гьа гьеди ккун буго гьелдалъун жал дунялалъул гIазабалдаса ва ничалдаса цIунулеб жолъун.

Жалги бусурбаби руго абун жидер биги боцIи-малги цIунулеб буго гьез. Цинги нахъаса хъубаб хабар бицун **Исламалда рачIунел гIадамал гьеб битIараб дин босиялдаса гьукъулелги руго.** Исламияб диналда ругел иман загIипал гIадамал Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабиялдасаги гьукъулел руго, Аллагьасул ﷻ расуласе квербакъи гьабиялдаса гьел нахъчIвалелги руго. **Гьал мунапикъзабазе ахираталда цIакъ гьел гIодорегIан гьарулеб гIазаб букIине буго.** Мунапикъзабазе ахираталда жужахIалъул бищунго тIиналда бугеб рукъ буго: тIадехун ругел киналго капурзабазул ва мушриказул чурхдул рухIараб рохъоги, гьезул хьверд-рецIцIалъул махIцараб лъарги гьезда т1аде чвахулеб букIине буго.

لَن تُغْنِىَ عَنْهُمْ أَمْوَٰلُهُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُهُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١٧﴾

17. Гьел мунапикъзабазе щибго кумек гьабизе гьечIо жидер боцIи-малалъ ва лъималаз Аллагьас ﷻ **гьезие гIазаб гьабулеб къоялъ. Гьел гIадамал руго**

даимго жанир рукIинелъун жужахIалде лъугьине гьарулел.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُۥ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَىْءٍ ۚ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ ﴿١٨﴾

18. Къиямасеб къоялъ гьеб кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун хIисаб-мизан гьабизе махIшаралде ракIарараб мехалъги жакъа нужее гIадинго гьел мунапикъзаби гьа гьедун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гаргадизе руго «жидеца ширк гьабичIо, жал иман лъурал рукIана»-абун.

Гьезда ракIалде ккезе буго х1акълъунго гьеб гьа гьедиялъ жидее кумек гьабила абун.

Дунялалда гьересияб гьаги гьедун жал гIазабалдаса хвасарлъарал гIадин. **Нуж кантIе, гIадамал! Х1акълъунго гьал мунапикъзаби руго жидеца цIакъ гьерси бицунел гIадамал.** Гьедин гIемер гьереси бициналда ругьунлъун гьез Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере хIисаб-мизаналъе рахъиндалги гьереси бицунеб буго. Ц1акъ кIудияб ахIмакълъи гьечIищ гьаб амру!

ٱسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ ٱلشَّيْطَٰنُ فَأَنسَىٰهُمْ ذِكْرَ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ حِزْبُ ٱلشَّيْطَٰنِ ۚ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ ٱلشَّيْطَٰنِ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿١٩﴾

19. Гьел руго жал щайтIаналъ махсароде ккурал гIадамал: щайтIаналъ гьезул ракIаздаги напсаздаги тIад тIубанго кверщел гьабун буго ва гьезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсейго кIочон буго.

Гьаб буго унго-унгояб щайтIаналъул къукъа (партия). Нуж кантIе, я гьал гIадамал! Гьаб щайтIаналъул къукъа буго жиб тIубанго гIадада хвараб ва жал дармие тIубанго къарал. Гьел гIадамаз Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее нигIматлъун кьураб дунялалъул чIаголъи сверизе гьабуна ахираталда жидее абадияб гIазаб гьабизе сабаблъун букIунеб жолъун.

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ٱلْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾

20. ХIакълъунго жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расуласдаги тущманлъи гьабулел гIадамал руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIодорегIан гьарурал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалдаса жал рикIкIад гьарурал гIадамал.

كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِىٓ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

21. ТIадегIанав Аллагьас хIукму гьабун, къадар гьабун буго: Дунги Дир аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ, гьезда нахърилълъарал муъминзабиги руго жал бергьунел абун.

ХIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жив къуватав, жиндир гуч бергьарав в жиндаса щивго чи бергьунарев.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: ТIадегIанав Аллагьас муъминзабазе Макка шагьарги Хайбарги, ТIаифги рагьараб мехалъ гьел цIакъ рохана ва жидеца абуна: «Нижер хьул буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нижее румазулги, пурсазулги улкабиги рагьила»–абун. Цинги Г1абдуллагь ибну Салул абулев мунапикъзабазул бетIерас абуна: «Нужеда ракIалде кколебищ бугеб гьал кIудиял улкаби нужеца рахъарал гIарабиязул росабазда релълъун руго абун? Валлагьи гьел улкабазул боялги гIемерал руго, къуват-гучги цIикIкIараб буго, ярагъги лебалаб буго. Нужеда ракIалде кколеб хIалалъ гьечIо гьел улкабазул хIал» – абун.

Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна ва гьелда жаниб баян гьабуна Аллагьасулалда جَلَّجَلَالُهُ къуват-гуч бащадав щивго чи гьечIеблъи ва ахир-къадги бергьенлъи муъминзабазе букIине букIиналда. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб бергьенлъи нилъеде гIагар гьабеги ва гьеб бергьенлъи босулел муъминзабаздаса нилъги гьареги!

لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوْ كَانُوٓا۟ ءَابَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَٰنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ حِزْبُ ٱللَّهِ ۚ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

22. Нужеда цониги къавм батизе гьечIо, я гьал гIадамал, жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ ахираталдаги иман лъурал, гьеб иман лъейгун цадахъ жидеца Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги тущманлъи ккурал гIадамаздехун Рокьа-хинлъи гьабулел гьал Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ тушманлъи ккурал гIадамал гьезул умумул рукIаниги, лъимал рукIаниги, вацал рукIаниги, яги цогидаб г1агарлъи-тухумалъул гIадамал рукIаниги.

Цо рекIелъ иманалъул нурги куфруялъул бецIлъиги данделъуларебгIадин, гьеб рекIелъ Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вокьиги гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тущман вокьиги данделъуларо. Цо чи вокьараб мехалъ гьев чи вокьарав вокьулеб ва гьев чи рихарав рихунеб гIадат буго.

Жидер рекIелъ цохIо Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расулги вокьи бугел муъминзаби руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидер рекIелъ иман лъурал ва гьеб къадар гьабурал, жинца гьезие квербакъиги гьабурал, жиндир рахъалъан бугеб квербакъиялъ. Ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел муъминзаби лъугьине гьарула жинда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахазукье, даимго жал гьенир рукIунеллъун.

Гьел муъминзаби руго жидедаса Аллагь разилъарал ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жидер лъикIаб гIамал къабул гьабурал. Аллагьасдаса** جَلَّجَلَالُهُ **гьелги цIакъ рази рукIуна.** Дунялалъул рукъоб Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло гьез гIагарал гIадамазулги цогидал гIадамазулги къврилъи баччун букIиндал, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло жидер ццимги бахъун букIиндал, ахираталда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьезие жив разилъи ризкъилъун гьабуна. **Гьаб къукъа буго Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **къукъа,** Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIаса рищарал ва гьесие рокьулел гIадамал. **Нуж кантIе, я гьал гIадамал, хIакълъунго гьаб Аллагьасул** جَلَّجَلَالُهُ **къукъа буго жидер дунялалдаги ахираталдаги лъикIлъиялда кверщел батарал ва жидер бахьи буголъарал гIадамал.**

Гьаб аяталда жаниб мухIканаб баян буго дунялалъул рукъоб гIадамазул кIиго къукъа букIиналъе: цо къукъа буго щайтIаналъул нухда бугеб, гьелъ гуккараб ва гьеб рази гьабун хьвадулеб. Цоги къукъа буго Аллагьасулги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласулги нухалда бугеб, жидер мурадги Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи бугеб ва жидеца гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат гIибадатги гьабулел.

Капрузабазул партияби ругин, бусурбабазулги партия букIине кколинги абун, гьеб партия букIине бегьиялъе цо цIаларал гIадамаз фатваги кьун, жинда чанго батIияб цIарги лъун бусурбабилъун ругел гIадамаз партияби гIуцIана. Гьеб партиялъ Исламалъе квербакъизе буго абун партия гIуцIулелги кIалъала. Гьелъул ахираб хIасил хал гьабураб мехалъ гьеб батула дунялалъул тIалъиялде нух бачунеб сиясат (политика). Бусурбаби кинал рукIине кколел ва гьез щиб жо гьабизе кколеб тIадегIанав Аллагьас цохIо гьаб аяталда жаниб бицун буго. Гьаб аяталъ малъухъе хьвадулел муъминзаби руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ къукъа. Гьел гурел киналго къукъаби ва партияби щиб цIар гьезда лъуниги щайтIаниял къукъаби руго.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Мужадалаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци ТIадегIанав Аллагьасе буго.

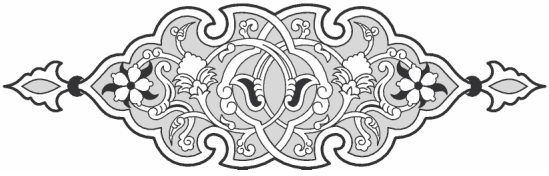

59. Суратул Х1ашр

سُورَةُ الْحَشْرِ

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинада жаниб къоло ункъго аят бугеб.

Гьаб суратги исламияб шаригIаталъул хIукмаби баян гьариялъе кIвар кьолеб буго. Гьалъул аслияб бахIсги бануназир абулеб ягьудиязул къавмалда гъазават гьабиялъул бицунеб буго.

Гьел рукIана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе къотIи гьабун рукIарал гьесде данде рагъиларо ва гьесде данде рагъулезе квербакъиги гьабиларо абун. Ягьудияз гьеб къотIи хвезабидал гьел Мадинаялдаса къватIире къотIана. Цогиги гъазаватазул ва гьеб гъазаваталда щвараб файъ ва гъанимат (давла) кин бикьулебали бицун буго гьаб сураталда жаниб. Мунапикъазул хабарги бицун буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гьаб махлукъалда жанир ругел гIаламатазул бицен гьабун буго. Хириял асхIабзабазе рещц гьабун буго, мугьажиразе ва ансаразе бугеб хиралъи-тIокIлъиги бицун буго.

Гьал хириял асхIабзабазул гIаксалда ругел мунапикъзабазул хIалги баян гьабун буго, ягьудиялгун цадахъ рекъон бусурбабазе зарал гьабизе жал ургъулел. Сураталъул ахиралда тIадегIанав Аллагьасул берцинал цIарал ва гьесул тIадегIанал сипатал рицун руго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

1. ТIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабун, гьев вацIцIад гьавун, гьесие рещц гьабун хьвадула зобалаздаги, ракьалда тIадги, жанибги бугеб кинабго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъ.

ГIадамал, женал, малаикзаби, хIайванал, гъветI-хер, гьецIо-цIул – гьаб кинабго тIадегIанав Аллагьасе жиб хIелараб ва мутIигIаб буго, гьесул кIодолъи ва къадру лъан гьесие тасбихI сужда гьабулебги буго.

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал капурзабаца гьеб тасбихI-сужда гьабичIого абун тIадегIанав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щибго мукъсанлъи гьечIо. Гьезул гIамалалъул жазаъ гьезие гьабизе буго. **Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир ханлъиялъулъ гуч бугев,** жиндаса щивго чи бергьунарев.

Жинца гьабулеб хIукмуялъулъ хIакимияв. ГIадло битIарав вуго. Цо маслахIат гьечIеб хIукму жинца гьабуларев вуго.

هُوَ ٱلَّذِىٓ أَخۡرَجَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ
مِن دِيَٰرِهِمۡ لِأَوَّلِ ٱلۡحَشۡرِۚ مَا ظَنَنتُمۡ أَن يَخۡرُجُواْۖ
وَظَنُّوٓاْ أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمۡ حُصُونُهُم مِّنَ ٱللَّهِ
فَأَتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِنۡ حَيۡثُ لَمۡ يَحۡتَسِبُواْۖ وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعۡبَۚ يُخۡرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيۡدِيهِمۡ
وَأَيۡدِي ٱلۡمُؤۡمِنِينَ فَٱعۡتَبِرُواْ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَبۡصَٰرِ ٢

2. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав ва жинца нужее квербакъи гьабулев: Жинца китабиязул капурзаби къватIире рахъине гьарурав жидерго росабалъан, гьездаса т1оцебе бай бихьи гьабун.** Гьел китабиял капурзаби г1арабазул жазираялдасан къват1ир къот1изе. Гьел руго Мадинаялда рукIарал ягьудиязул бануназириял абулеб къукъа.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялде вачIараб мехалъ гьел ягьудиял тун рукIана маслахIат гьабун: гьезие къварилъи гьабичIого букIине, гьез бусурбабазеги щибго къварилъи гьабичIого букIине. Бусурбаби Бадроялъул рагъулъ бергьараб мехалъ гьел ягьудияз абулеб букIана: «Гьав МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъав авараг вуго Тавраталда жиндир бицен гьабурав ва гьесул байрахъ щибго жоялъ нахъе чIвазе гьечIо» – абун. УхIудалда бусурбаби къараб мехалъ гьел ягьудияз къотIи биххизе гьабуна ва гьезул цевехъан КагIбу ибну Ашраф абулев чи кIикъого чода рекIаравги вачун Маккаялде ана Абусуфяние къотIи гьабизе, гьевгун цадахъ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ гьабила абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагас гьев КагIбо ибну Ашрафил рахьдал вац МухIаммад ибну Масламат абулев асхIабги витIун гьев КагIбо ибну Ашраф чIвана. Хадуб асхIабзабазул къукъабиги рачун гьезул щула гьабураб хъала сверун ккуна ва гьел мукIур гьаруна Мадинаялдаса къватIире ине. Цинги гьезул гIемерисел Шамалъул ракьалде ана, цо къукъа Хайбаралдеги ана.

Нужеда ракIалде кколеб букIинчIо, я гьал муъминзаби, гьел къватIире рахъина абун: гьезул къуват-гучги букIиндал, щулияб хъалаги букIиндал. **Гьездаги ракIалде ккун букIана жал Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **г1азабалдаса цIунизе руго жидер щулиял сангараз ва сияз абун. Цинги гьезухъе Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазаб бачIана жидеда ракIалдего кколеб букIинчIеб рахъалдасан.** Гьезул росу сверун ккуна асхIабзабаца. Гьезие кумек гьабизе къотIи гьабун букIарал мунапикъзабиги гьезда тIаде риччачIо. **Цинги гьел бануназириязул рекIелъе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гучаб хIинкъиги рехана.** Гьел жидерго къуваталда божичIо, гьезул хIалхьи ва рахIат хвана, ва гьел жидее

маслахIат гьабе абун гьаризе лъугьана.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьезие изну кьуна щивав чияс цо вараниялъ баччараб къайи-матахIги босун Мединаялдаса къватIире ине. Гьел къватIире ана цIакъ инжитлъун ва гIодорегIанлъун. Гьеб хIал бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «**Жидерго квераца ва муъминзабазул квераз гьезул минабиги риххизе гьарун къватIире ана гьел. Нужеца пикру гьабе ва гьаб хабаралдаса вагIза босе, я гIакълудал бетIергьаби!**» Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб мехалъ жиндир расуласе ва муъминзабазе квербакъи гьабизе, гьесул амру ва хIукму нахъе чIвазе кIолеб цоги хIукму букIунаро.

وَلَوْلَآ أَن كَتَبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمُ ٱلْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ عَذَابُ ٱلنَّارِ ﴿٣﴾

3. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму букIинчIебани гьел ягьудиял Мединаялдаса къватIире къотIун тезе гьабураб, гьезие Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дунялалдаго цIакъ гучаб гIазаб гьабилаан. Амма ахираталдаги гьезие жужахIалъул гIазаб букIине буго.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۖ وَمَن يُشَآقِّ ٱللَّهَ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٤﴾

4. Гьаб гIазаб бануназириязе гьабуна х1акълъунго гьез Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласдехун тущманлъи гьаби сабаблъун. Гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ данде тущманлъи гьабун щив чи вахъаниги хIакълъунго тIадегIанав Аллагь жиндир гIазаб ва гIакъуба гучав вуго ва гьес жинда данде вахъарав чи гьалаг гьавула.

مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً عَلَىٰٓ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ ٱللَّهِ وَلِيُخْزِىَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾

5. Нужеца чамастакил гъутIби къотIаниги, я гьал муъминзаби, яги къотIичIого таниги гьеб нужее Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ изну бугеб жо буго ва гьев разилъун бугебги буго. Гьел пасикъал ягьудиял гIодорегIан гьаризе, гьезул ццим бахъине гьабизе ва ракIбакъвазабизе бугеб х1укму буго гьаб.

Бищунго гьезул ракIгъолеб ва гьезие бокьулеб чамастакил ах жидер тущбабаз къотIун гIодобе балеб бихьараб мехалъ гьезул чара хвейги, пащманлъиги, хIасратлъиги кIудияб букIинарищха?
Чамастакил гъутIби ругониги, цогидаб ах-хур бугониги, хIайванал ругониги гIадада хвезаризе бегьуларо жинда жаниб цо маслахIат гьечIого ва гьел хвезари Исламияб шаргIалда жиб гьукъараб иш буго. Амма рагъул заманаялъ имамасда маслахIат бихьани гьаб шаргIалда какараб иш гьабизе, гьесул ихтияр букIуна гьеб гьабе абун амру гьабизе. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бануназириял сверун

ккун ругеб мехалъ гьел хIинкъизе гьаризе, гьезул ццим бахъине гьабизе гьезул ах ва гьезул росдал сангаралдаса къватIиб бугеб мина биххизе гьабизе изну кьун букIана. Сангаралда жаниса бануназирал ахIдана: «Я МухIаммад! Гьаб дуца гьабулеб пасалъи щиб? Дуцаго абулеб букIана гурищ гьеб пасалъи гьабизе бегьуларо абун?» Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб цебе араб аят рещтIине гьабуна.

وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

6. ТIадегIанав Аллагьас гьал бануназириязул магIишат ва боцIимал жиндир расуласе файълъун (давла) кьун буго ва нужеца гьеб давла щвезе абун чуяздаги варанабаздаги гIакъуба бихьизе гьабичIо. Нуж рагъун нужеда кIудияб къварилъи ва захIмалъиги щвечIо.

Кинниги ТIадегIанав Алагьас жиндир расул тIаде виччала жиндие бокьараб къавмалда ва гьесие бергьенлъиги кьола. Гьеб капураб къавмалъул рекIелъе хIинкъи рехун, гьел риххизе ва лъутизе гьарула. Гьабги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугIжизат букIана. Гьес абулеб букIана: *«Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дие квербакъи гьабун буго дидаса моцIрол нухалъ рикIкIад ругелги капурзаби хIинкъулеллъун гьарун»* – абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

ХIакълъунго Аллагь жиндие бокьараб щинаб жо жиндие бокьухъе гьабизе хIалкIолев вуго. Гьесул амруялде данде чIолеб щибго жоги букIунаро.

مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ ٱلْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ كَىْ لَا يَكُونَ دُولَةًۢ بَيْنَ ٱلْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٧﴾

7. Гьадин рагъги гьабичIого капурал къавмаздаса Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир расуласе кьураб файъ (гъанимат) буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ихтияралда бугеб. Гьес амру гьабула гьеб лъие кьезе кколеб абун. **Хадуб гьесул расуласеги буго.**

Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьелдасан щвараб бутIа гьесул хъизан-агьлуялъул хIажатазе ва киналго бусурбабазул гIаммал хIажатазе харж гьабула. **Хадуб аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гIагарал гIадамазеги кьола.** Гьел руго Гьашимилги ГIабдулмутIалибилги лъимал ва гьезул наслу. Гьезие паризяаб закаталдаса бутIа букIунаро ва суннатаб садакъаялдасаги жидецаго жалго цIунарал рукIуна (гьеб къабул гьабизе бокьуларел рукIуна). **Эмен хварал бесдал лъималазеги буго гьеб фаяъалъул**

бутIа, мискин-пакъирал гIадамазеги, сапаралда ругел, жидер хIажалъи бугел гIадамазеги букIуна гьелъул бутIа. Гьаб рехсараб хIалалда файъ бикьула жагьилаб заманалъул гIадаталда рекъон гьеб бечедал гIадамаца жидедаго гьоркьоб бикьичIого букIине ва пакъирзабиги гьелдаса бутIа щвечIого хутIичIого рукIине. Гьаб бануназиразул файъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас мугьажиразда гьоркьоб бикьана, гьел пакъирал рукIун ва гьезул хIажалъиги цIикIкIараб букIун. Ансаразе гьелъул бутIа кьечIого тараб мехалъ гьезул цо-цо гIадамаз абуна нижееги букIине ккола гурищ гьаб фаяъалъул бутIа абун. Гьезие жаваб гьабун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго: **«Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **расулас кьураб жо нужеца босе, гьесул амруги тIубазе гьабе, гьес жиндаса нагью гьабураб жоги нужеца рикIкIад гьабун те. Нуж Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдасаги хIинкъа ва гьесул амру-нагью хвезеги гьабуге. Х1акълъунго тIадегIанав Аллагь жиндир гIакъуба-гIазаб гучав вуго,** жинда хилиплъарал гIадамаздаса щим босулевги вуго». Файъ абула рагъ гьабичIого капурзабадаса щвараб давлаялда. Гьаб аят фаяъалъул, боцIи-мал бикьиялъул бицун рещтIине гьабураб бугониги, гьалъул хIукму кинабго амру-нагьюялъулъ гIаммаб буго. Аллагьасул свалат салам лъеяв авраагас хIарам гьабураб жо хIарам гьаби, гьес х1алал гьабураб хIалал гьаби, суннатаблъун гьабураб ва карагьатаблъун гьабураб жоги гьев аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гьабураб хIалалъ гьабизе тIадаб буго бусурбабазда кинабго заманаялъ ва кинабго хIукмуялъулъ.

لِلْفُقَرَآءِ ٱلْمُهَٰجِرِينَ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن دِيَٰرِهِمْ وَأَمْوَٰلِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا وَيَنصُرُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿٨﴾

8. Гьеб фаяъалдаса бутIа кьезе бищунго мустахIикъал руго жидеца гьижра гьабун Мединаялде рачIарал пакъирал асхIабзаби. Капурзабаца жидер мина-ватIанги, боцIи-малги тезе гьабун жал къватIире рахъине гьарурал.

Жидеца гьеб кинабго дунялалъул магIишат гъоркь тарал Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун, ва ахираталда Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **цIоб-рахIмат ва алжан щвезе бокьун жидеца Аллагьасеги** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул расуласеги квербакъиги гьабулел.** Гьеб гьижра гьабиялдалъун жидер мурад букIарал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин тIадегIан гьаби ва гьеб дин ракьалда букIине гьабиялъе хирияв аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квербакъи гьабиги. **Гьал мугьажирал руго жидер иманалъулъ ритIухъал муъминзаби.** Гьал мугьажирал рукIана гIемер ракъун чара тIагIараб мехалъ жидер чехьалда тIад цузе гьабун гамачI (къоноги) бухьун,

гьелдалъун жидер мугъ битIун чIезе гьабурал ва гьеб хIалалдаги Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ ва гьесул расуласеги мутIигIлъи течIел, гьезул амрунагью тIубай гурони цоги мурад жидер букIинчIел.

Мугьажиразда рекъараб рецц гьезие гьабидал тIадеганав Аллагьас ансаразул сипаталги рицана ва жинца абуна:

وَٱلَّذِينَ تَبَوَّءُو ٱلدَّارَ وَٱلْإِيمَٰنَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّآ أُوتُوا۟ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

9. Жидеца Мадина ватIанлъун ккурал ва Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьижра гьабун вачIинелде цебего жидеца иманги лъун букIарал, жидехъе гьижра гьабун рачIарал муъминзабиги жидее рокьулел. Гьел жидер вацаллъун гьарурал, гьезие жидер минаги магIишатги бикьарал.

Гьел мугьажиразе файъ-гъаниматалдаса аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **бутIа кьураб мехалъги жидер гьелда хьул лъоларел ва жидеца гьеб аварагасул** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **хIукму разилъун къабул гьабулел. Жалго цIакъ ракъун-къечон ругониги, жидеца диналъул вац тIаса вищун гьесие хIажатаб жоги кьолел.** Гьал сипатал жидер ругел ансарал руго Аллагь жидеда разилъарал ва жидер даража-макъам тIадегIанал муъминзаби. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **напсалъул бахиллъиялдаса цIунарал гIадамал руго жиндир лъикIлъиялда кверщел батарал ва жидер бахьи буголъарал гIадамал.**

Бахиллъи шаргIалда какарб жо буго. Къуръаналда жиб рехсараб «ٱلشُّحَّ» абулеб рагIи буго цIакъго бахилав, хьантIарав чиясул сипат: жиндир бер гIорцIуларев, чияда кодоб бугеб жоялдаги хьул лъун вукIунев.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Нуж цIуна гьаб квешаб бахиллъиялдаса (шухIалдаса). Гьеб буго нужеда цере рукIарал умматал жинца гьалаг гьарураб жо. Гьеб шухIалъ рачана гьел гIадамал цоцазул би гIодобе тIеялде ва чияр магIишат жидее хIалал гьабиялдеги»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жидеда Аллагь разилъаял ансаразул тIадегIанал ва берцинал сипатал рехсон хадуб гьаб квешаб бахиллъи бициналъулъ кIудияб хIикмат буго ва пасахIалъи буго: кIиго цIакъго батIияб жо цоцаде данде ккураб мехалъ рекIелъе бортулеб хIалалъ бичIчIуна гьезда гьоркьоб бугеб батIалъи.

Жинда Аллагь разилъаяв Анасидасан х1адис бицана: *«Жинца жинда т1адаб закат кьолев чи ва гьоболасе хъулухъ гьабулев чи ва ракъикъеч бугеб мехалъ гIадамазе тIагIам кьолев чи жиндир напсалъул*

бахиллъиялдаса цIунарав чи вуго» – абун. Х1адс ибну Жаририца бицана.

Аллагьасул свлат салам лъеяв аврагасул хIадисазда жаниб буго: *«Нуж чидае зулму гьабиялдаса цIуне, гьеб зулму гьаби къиямасеб къоялъул бецIлъи буго». «Нуж бахиллъиядаса цIуне, гьеб бахиллъи жинца гьалаг гьарулеб жо буго”.* Х1адис имам Ах1мадица бицана. *“Цо чиясул чорхолъ жигьадалъул хIурги жужухIалъул цIаги данделъуларо»* – абун. Х1адис имам Аннасаияс бицана.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса имам Бухарияс бицараб хIадисалда абулеб буго: *«Цо сордоялъ масжидалда богол как бан хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда аскIове цо чи вачIана ва гьес абуна жив цIакъ вакъун вугин, жиндие гьоболлъи гьабизе рес гьечIищ абун. Хирияв аварагас ﷺ жиндир руччабазухъе чи витIун гьезда гьикъана кинай чIужуялда аскIобдай гьав чиясе гьоболлъи гьабизе тIагIам бугеб абун. Цониги чIужуялда аскIоб гьеб батичIеб мехалъ, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас асхIабзабазда абуна: «Къаси цо гьобол рукъове вачунев чи щив вугев нужеда гьоркьов абун. Жинда Аллагь разилъаяв абуТ1алх1ат ал-ансарияс абуна дица вачина, я расуллалагьи»-абун.*

абуТ1алх1ат гьоболги вачун рукъове щведал гьесда жиндир чIужу ятана ахираб, дагьабго ханжуги лъелъе жубан гьелъул жидер гIисинал лъималазе карщ гьабулей. Гьоболги вачун рос вачIиндал гьелъ карщ белъин халат бахъине гьабуна ва лъимал кванач1ого кьижизе гьаризе хIилла ургъана. Цинги лъимал кьижараб мехалъ абуТ1алх1атица чIужуялда ишара гьабун гьоболасда цебе карщ лъуна ва гьев кIиявго кваназе абун гIодор чIаралго чирахъ свине гьабуна. Гьоболгун цадахъ кваналеб ххвел гьабун, гьесие берцинаб хабар бицун, квеналда квер хъатIичIого абуТ1алх1атги чIана.

Рогьалил как базе гьел масжидалде рачIараб мехалъ гьезда Аллагьасул свалат салам лъеяв авраг цIакъ разилъун, вохун ватана ва гьес абуна: “Валлагьи ТIадегIанав Аллагьги, зобалазда ругел малаикзабиги гIажаиблъун хутIана къаси гьав абуТ1алх1атица ва гьасул чIужуялъ гьабураб ишалда” – абун.

Цинги жинда Аллагьасул салам лъеяв Жабраил малаик рещтIана гьаб аятги босун (9 аят). “Асбабу-нузуль” абулеб тIехьалда гьав жинца гьоболлъи гьабурав чи Сабит ибну Къайс вукIана абун буго. Гьел киназдаго Аллагь разилъаги ва гьезул баракат ва шапагIат нилъееги насиб гьабеги. Гьаб аяталда жаниб бицараб “Цоги напс жидералдаса тIаса бищи”- абураб макъам буго цIакъ иман камилал муъминзабазул.

Хириял асхIабзабазул гьаб макъам букIин бицунел мисалал гIемерал руго.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну-ГIумаридаса бицараб хабаралъулъ буго: «Алагьасул свалат салам лъеяв аварагасул цо асхIабасе чахъдал бетIер сайгъат гьабун бачIана. Гьев асхIабас дидасаги хIажатав вуго абун гьеб бетIер цоги асхIабасухъе босун битIана. Дов асхIабасги цогидасухъе битIун анкьго батIияб хъизаналъухъеги щун гьеб бетIер довго асхIабасул рукъобе битIун бачIана»-абун.

Ярмукалъул гъазаваталда рукIадго лъукъарал гIадамазда гьоркьов вугев вац цIехон, гьесие гьекъезе лъим босун жиндир вац вачIараб мехалъ гьес ишара гьабуна дов цогидав лъукъарасе кье гьеб лъим абун. Досие лъим кьезе гьев индал, досги лъабабилев лъукъарасе кье абун ишара гьабуна. Гьесда аскIове кьезе ун, гьесда гьеб гьекъезе гьабизе абун лъугьиндал дов чиги хун лъим гьасда кодобго хутIана. Гьеб лъимги босун жив тIадвуссун вачIинелде дов цогидалав лъукъаравги, цинги жиндир вацги хун ватана. Гьал хириял асхIабзабазул макъам нилъее кисан щвелеб?!

Балх абулеб ракьалъул цо муъминав гIолохъанчияс Абуязид абулев кIудияв загьидасда (дунял тIалаб гьабуларев чи) гьикъана: «Нужеда аскIоб зугьд абулеб жо кин букIунеб абун» (ай дунял тIалаб гьабунгутIи кин букIунеб). Абуязидица абуна: «Нижее дунялалъул ризкъи щвараб мехалъ нижеца гьелда данде Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабула. Гьеб ризкъи гьечIого хутIараб мехалъ нижеца сабруги гьабула» – абун. Г1олоханчияс абуна: «Гьеб гIамал нижер балх ракьалъул гьабзазулги буго. Нижер зугьд буго: дунялалъул ризкъи гьечIого хутIараб мехалъ нижеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабула, гьеб ризкъи нижехъе щвараб мехалъ нижеца гьеб цогидазе кьола» – абун.

Нужеца пикру гьабеха, я бусурбаби, нилъ кире щун ругел ва нилъер гIамал щиб бугеб? Дунялалъул боц1и щвараб мехалъ гьелдаса рохулел руго, гьеб дагьабго камураб мехалъ зигардулелги руго. КъватIул гьвеялъул мисалцин босизе нилъеда кIолеб гьечIо: жиндие бетIергьанчияс чури тIезегIан сабру гьабун букIунеб, гьеб чури тIезе бетIергьанчи вачIараб мехалъ азарго батIияб гIамал гьабун гьесдаса жиб разилъиги загьир гьабулеб!

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Садакъаялъул бищунго лъикIаб буго живго хIажатавлъун вугев чияс гьабураб садакъа»* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жакъа гьал гIадамал муъминзабазда гьоркьор ратизе бегьула. жинца

диналъул вацц т1асса вищун, гьесул х1ажат т1убалев, ва живго мискинав вугониги жинца садакъаде боцIи кьолев. Амма бечелъун гъанкъулел ругел гIадамаз мискин-пакъирасеги, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIологи садакъа гьаби цIакъго дагьлъун буго. ГIадамазе рихьдае гIоло садакъа гьабуниги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе квербакъизе бокьун, гьаб ракьалда тIад исламияб дин бергьине бокьун жинца садакъа гьабулев чи цIакъго надирав вуго.

ТIадегIанав Аллагьас мугьажиразулги, ансаразулги сипатал рициндал, гьезда хадур рукIунел лъикIал муъминзабазулги сипатал рицана ва жинца абуна:

وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعۡدِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا غِلّٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٞ رَّحِيمٌ ١٠

10. Гьаздаса хадур рачIарал муъминзабаца абизе буго: “Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуца нижер мунагьал рахче ва нижедаса цере рукIарал муъминзабазулги мунагьал рахче.

Хирияв авараггун صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе жидеца квербакъи гьабурал асх1абзаби руго гьел. **Дуца нижер рекIелъе жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал гIадамаздехун ццим бахъин ва х1асад ва хIалхъублъи гьабуге. Х1акълъунго Мун вуго, нижер БетIергьан, мун цIакъ гурхIулев ва дуца мунагьал рахчулев.** Дуца нижер дугIаялъе жаваб гьабе ва нижеда гурхIа» – абун.

Гьаб аяталдаса хIужа-далилги босун гIемерисел гIалимзабаца капураллъун гьаруна “Рафизиял” (ай шиг1итал) абулел гIадамал. Гьел руго жидеца хириял асхIабзабазда гIайиб гIунтIизе гьабулел, гьезда рогьоб балел гьезие наг1ана кьолел гIадамал. АшшагIби абулев гIалимас абуна: Гьал рафизиял ягьудияздасаги насранияздасаги квешал руго. Ягьудиязда гьикъидал нужер диналъул бищун лъикIал гIадамал щал ругел абун гьез абуна Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ асхIабзаби руго абун. Насраниязда гьебго жо гьикъидал гьезги абуна ГIиса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ асхIабзаби руго абун. Рафизиязда гьикъидал нужер диналъул бищун квешал чагIи щал ругел абун, гьез абуна МухIаммадил асхIабзаби руго абун.. гьезда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ амру гьабун буго хириял асхIабзабазе лъикIаб дугIа гьабе абун, гьез асхIабзабазде рогьоб балеб буго. Гьезда тIад хвалчен букIине буго Къиямасеб къо щвезегIан” – абун. Гьал хириял асхIабзабазего гIадин муъминзабаца кидаго цоцазе лъиккIаб дугIа гьабизе ккола ва

цоцадехун хIалхъублъи, хIасадги гьабизе бегьуларо.

11. Дуда рихьуларищ ва дуца пикру гьабуларищ, МухIаммад, гьал мунапикъзабазул. Гьез абулеб буго китабияб агьлуялъул капурзабазда, жидер гьудулзабилъун ва гьалмагъзабилъун ругел: нуж гьаб Мадинаялдаса къватIире къотIани, нижги нужгун цадахъ къватIире рахъине руго. Нужеда МухIаммадица ва гьесул асх1абзабаца рагъ гьабулеб бугони нижеца нужее квербакъиги гьабизе буго. Ниж цониги чиясе мутIигIлъизе гьечIо нужее зарал бугеб иш гьабизе абадиялъго»-абун. Х1акълъунго Аллагь вуго жинца нугIлъи гьабулев гьел г1адамал жидеца гьереси бицунел рукIиналъе.

*أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نَافَقُوا۟ يَقُولُونَ لِإِخْوَٰنِهِمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ وَٱللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَٰذِبُونَ ﴿١١﴾

12. Гьел капурзабазул китабиял Мадинаялдаса къватIире къотIараб мехалъ мунапикъзаби гьелгун цадахъ къватIире рахъине гьечIо. Гьезда рагъ гьабулеб бугони жидеца гьезие квербакъиги гьабизе гьечIо. Нагагь квербакъи гьабизе абун лъугьаралги хIинкъун, лъутун ине руго. Цинги гьел мунапикъзабазеги дол китабиязеги лъилго квербакъиги букIине гьечIо. Гьез цоцазе квербакъи гьабизе гьечIо, Аллагьасги جَلَّ جَلَالُهُ гьел инжит гьаризе руго.

لَئِنْ أُخْرِجُوا۟ لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا۟ لَا يَنصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ ٱلْأَدْبَٰرَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٢﴾

13. БичасхIаги, я гьал муъминзаби, гьел мунапикъзаби нужедаса цIикIун хIинкъулел руго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хинкъиялдасаги. Гьеб амру гьедин букIиналъе сабабги буго х1акълъунго гьел рукIин жидеда жо бичIчIунарел, жидер гIакълу гьечIел гIадамал.

لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِى صُدُورِهِم مِّنَ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾

Гьезда лъалеб гьечIо ТIадегIанав Аллагьасул къуват ва гуч.

14. Гьезда кIоларо жал цолъун нужеде данде рагъ гьабизе рахъинеги, жидерго сиязда, хъулбузда жанир ва росдал сангаразда нахъа рукIун гурони. Гьезул жидедаго гьоркьобги къуватаб тущманлъи буго. Дуда гьел цолъун

لَا يُقَٰتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِى قُرًى مُّحَصَّنَةٍ أَوْ مِن وَرَآءِ جُدُرٍ ۚ بَأْسُهُم بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ ۚ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾

руго абун кколеб букIуна, амма гьезул ракIал руго цоцаде пикру данде кколарел. Гьаб амру гьадин букIиналъеги сабаб буго х1акълъунго гьел рукIин жидеда жо бичIчIунарел, жидер гIакълу гьечIел гIадамал.

Гьезул гIакълу кинха букIинеб жал рижарав ва жал хьихьулев БетIергьан Аллагь гьезда лъалев гьечIелъул.

كَمَثَلِ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ قَرِيبٗاۖ ذَاقُواْ وَبَالَ أَمۡرِهِمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ١٥

15. Гьезул мисал буго жидеда гIагардаго гьалаг гьарурал капурал къавмазул мисал.

Бадроялда гьалаг гьарурал къурайшазулги, мадинаялдаса къватIире къотIарал бануназириязулги мисал буго гьезул: **жидеца жидер куфру-ширкалде данде гIазаб чIамурал. Гьезие ахираталдаги жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб букIине буго.**

كَمَثَلِ ٱلشَّيۡطَٰنِ إِذۡ قَالَ لِلۡإِنسَٰنِ ٱكۡفُرۡ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيٓءٞ مِّنكَ إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٦

16. ЩайтIаналъул мисалалда релълъунги буго гьезул мисал: гьеб щайтIаналъ инсанасда абула мун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъе ва дуца гьесда инкар ккве абун. Гьев чияс Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун хадуб щайтIаналъ абула: «Гьанже дун дудасан бацIадаб ва рикIкIадаб буго.

Дун хIинкъулеб буго кинабго гIаламалъул БетIергьанлъун вугев Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ »–абун. Гьересияб рагIи буго гьаб щайтIаналъул рагIи. Гьеб Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулеб букIарабани гьесда гIасилъизе букIинчIо. Гьеб рагIи гьелъ абула жинца къосине гьавурав чиясул ракI бекизе гьабун ва гьев махсароде гьавун.

فَكَانَ عَٰقِبَتَهُمَآ أَنَّهُمَا فِي ٱلنَّارِ خَٰلِدَيۡنِ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَٰٓؤُاْ ٱلظَّٰلِمِينَ ١٧

17. Х1акълъунго гьал к1иязулго ахирги буго гьал к1иялго цадахъ жужахIалде жанире лъугьине гьари ва абадиялъго гьенир рукIинги. Гьаб буго жидеца куфру-ширкалдалъун ва мунапикълъиялдалъун напсазе зулму гьабурал гIадамазе букIунеб жазаъ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَلۡتَنظُرۡ نَفۡسٞ مَّا قَدَّمَتۡ لِغَدٖۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ١٨

18. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа! Щибаб напсалъ пикруги гьабе жинца ахираталда батулеб щиб гIамалдай гьабун буго абун. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа, я гьал муъминзаби!

Х1акълъунго Гьев Аллагъ جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал.

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿١٩﴾

19. Нуж рукIунге жидеда Аллагъ جَلَّجَلَالُهُ кIочарал гIадамазда релълъун. Гьев рехсоларел, гьесие тIагIат-гIибадат гьабуларел гIадамазда релълъун.

Гьезда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидерго напсал кIочене гьарун рукIуна. Гьел руго жал Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъарал, жал пасикъал гIадамал.

لَا يَسْتَوِىٓ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ وَأَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ ۚ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿٢٠﴾

20. Гьал жужахIалъул агьлулъун ругел гIадамалги, алжаналъул агьлулъун ругел муъминзабиги цоцада релълъун рукIунаро жидер даража-макъамалъул рахъалъ.

Алжаналъул агьлу буго жидер дунялалдаги ахираталдаги бахьи бугел гIадамал.

لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُۥ خَٰشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ ٱللَّهِ ۚ وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

21. Гьаб хирияб Къуръан рорхатал мугIрузде тIаде рещтIине гьабун букIарабани, гьел мугIрузе инсанасе гIадаб г1акълу-лъайги кьун букIарабани, **дуда гьел мугIрул рихьилаан, я гьав инсан, Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун ва гьесие хIелун рихъ-рихъун унел.** Гьединаб къуватаб асар жинца гьабулеб Къуръаналъ инсанасе щибго асар гьабунгутIи гIажаибаб жо гьечIищ? Гьаб Къуръаналда инкар ккун, гьелда божичIого цо гIадамал чIейги цIакъго гIажаибаб жо буго! **Гьадинал мисалал рачуна ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерие гьез вагIза босизе ва гьел Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъизе бокьун.**

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۖ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾

22. Ва гьев Аллагъ جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав БетIергьан, жив гурев цоги Аллагъ جَلَّجَلَالُهُ гьечIев. Жинда загьираб, аскIоб бугебги, балъгояб, рикIкIад бугебги жо лъалев. Гьев вуго жив гурхIулев, жиндир гурхIел-рахIму гIемерав ва даимав.

Дунялада жиндир рах1мат киназдаго щолев. Ахираталда жиндир рах1мат муъминзабазе хассав.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ

23. Гьев Аллагъ جَلَّجَلَالُهُ вуго жинца нуж рижарав, нуж хьихьулев, жиндие

ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

лагълъи гьабизе хIакъав, жив гурев цоги жиндие лагълъи гьабизе бегьулеб щибго жо гьечIев. Кинабго махлукъалъул ханлъун ва БетIергьанлъун жив вугев. КинабгIаги жиндие мукъсанлъи бачIунеб сипаталдаса жив вацIцIадав. Жиндир зулму ва гIакъубаялдаса махлукъ саламатлъарав, гьезие маслахIат бугеб гуреб жо жинца гьабуларев. **Жинца жиндир аварагзаби ритIухъ гьарулев** гьезие мугIжизатал кьун ва квербакъи гьабун. **Жинца кинабго жоялъул тадбир гьабулев, гьеб цIунулев, жиндир гуч бергьарав, жиндаса щибго жо бергьунарев. Жиндир къудрат ва бергьенлъи кинабго жоялда тIад бугев, жиндие бокьараб жо гьабулев. Кинабго кIодолъиги ч1ух1иги жиндие бугев. Мушрикаца жиндехун ширк гьабун жидее лагълъи гьабулел гьересиял г1ахьалчаг1аздасаги. Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вацIцIадав ва тIадегIанав вуго:** хъанчал ругониги, суратал, чурхдул ругониги аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ малаикзаби г1адамал ругониги ва цогидаб щиб махлукъ бугониги.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

24. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жив цогояв нужер БетIергьан! Жинца кинабго жо бижулев щибго мисал-сурат гьечеб бакIалдаса. Жиндие бокьараб жо батизе гьабулев, гьеб жиндир махлукъалъул жиндие бокьараб сипат-суратги жинца гьабулев. Гьев Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **руго жал берцинал, жидер магIна гьваридал цIарал.**

Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **тасбихI гьабулеб, гьев кIодо гьавулеб ва гьесие рецц гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндир гуч бергьарав, жиндир пиша хIакимияв.** Жиндир хIукму къадаралъулъ гIадлу битIарав, жиндир махлукъалъе маслахIат бугеб хIукму гьабулев.

Инсанасда жиндир жагьиллъиялъ пуланаб амру жиндие квешаб буго абун кканиги, гьелъул хIасил ва ахир гьев инсанасе жинда жаниб лъикIлъи бугеб букIуна, гьев инсан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ божарав ва гьесие жинца гIибадат гьабулев вугони. Капурчиясе дунялалъул рукъоб бугеб квешлъиги ахираталъул рукъоб бугеб гIазабги цоцада хурхараб букIуна. Гьесие дунялалъул рукъоб лъикIлъи бугин ккараб жоги ахираталда гьесие гIазаб гьабиялъе сабаблъун букIуна.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул ХIашралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци тIадегIанав Аллагьасе буго.

60. Суратул МумтахIинат

سُورَةُ الْمُمْتَحَنَةِ

Гьаб хирияб суратги жинца шаргIиял ахIкамал рицунеб буго. Аслияб бахIс буго муъминзабазул цоцадехун букIунеб хIал бицин: Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло цоцазе рокьиги ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло гьесул тущбаби рихинги буго муъминзабазул сипат. Абу-БалтагIат абулев асхIабас Маккаялъул агьлуялъухъе авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьезда гъазават гьабизе хIадурулев вуго абун кагъат битIин сабаблъун гьесда гIайибги чIвалеб буго. Мушриказдехун рокьа-хинлъи гьабизе бегьунгутIиялъул бицунеб буго. Бусурбабазда данде рагъ гьабичIел гIадамазе бугеб хIукму баян гьабун буго.

Гьижра гьабизе абун ругел муъминал руччабазул хIалбихьи гьабизе ккейги бицун буго: гьез аварагасе صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ байгIат гьабиялъул, Къиямасеб къоялъ дунялалда рукIарал гьудулзабазги гIагарал гIадамазги цоцазе щибго кумек гьабуларебъиялъул баян буго. Ибрагьим аварагасулги عَلَيْهِ السَّلَامُ, гьесда иман лъурал муъминзабазулги хабар бицун буго: Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIеб къавмалдасан гьел кин ратIалъараб бицун, цогидал муъминзабазе гьев Ибрагьим ва гьел муъминзаби жидеда нахърилъиналъе мисаллъун рукIине. Сураталъул ахиралдаги муъминзаби цIунулел руго капурзабазда ва мушриказда рокьа-хинлъи ва гьудуллъи гьабиялдаса.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ
أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُم
مِّنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَن تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
رَبِّكُمْ إِن كُنتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ
بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنتُمْ وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ
فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾

1. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца Дирги нужерги тущбаби гьудулзабилъун, вализабилъун ккоге! Гьезухъе аварагасул балъголъаби кьоге, гьезулгун гьоркьолъи гьабун. Гьел нужехъе бачIараб хIакъаб жоялда инкар ккун чIун руго: хирияв расуласдаги صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьесде рещтIине гьабураб Къуръаналдаги, гьелда жанир ругел шаргIиял ахIкамаздаги, ахираталъул хабаралдаги гьез инкар ккун буго.

Жидеца нужги ва хирияв Аллагьасул расулги صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккаялдаса къватIире рахъине гьаруралги руго: нуж нужер

БетIергьан аллагьасда иман лъурал рукIин сабаблъун, цоги щибго гIилла-сабаб гьечIого. Дун разилъи т1алаб гьабун къватIире рахъарал ва Дир диналъе гIоло жигьад гьабулел гIадамал нуж ратани, нужеда гьаб хIукму лъай ва нужеца капурзабаздехун гьудуллъи гьабуге!

Нужеца рекIелъ бахчун буго гьездехун рокьа-хинлъи, балъгого гьезухъе хабарги битIулеб буго. Дун нужер кинабго хIал лъалев вуго ва Дир лъаялдаса щибго жо бахчун хутIуларо: нужеца загьирго гьабураб бугониги, балъго гьабулеб бугониги. Нужедаса Жинца капурзабаздехун рокьа-хинлъи гьабулев, гьезухъе муъминзабазул хабар щвезабулев чи битIараб нухалдаса къосарав чи вуго.

إِن يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا۟ لَكُمْ أَعْدَآءً وَيَبْسُطُوٓا۟ إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِٱلسُّوٓءِ وَوَدُّوا۟ لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾

2. Гьел капурзабазул нужеда тIад хIал бергьани ва нуж къезе гьаризе гьезда кIвани мунапикъаз загьир гьабизе буго жидер рекIелъ бугеб хIалхъублъи. Гьел нужее тущбабилъун рукIине руго, жидер квералги, мацIалги гьез нужее зарал гьабиялъе хIалтIизаризе руго ва гьезие бокьулеб жоги буго нуж капурзабилъун рукIин.

Гьаб кIиго аят ва гьазда хадур ругел аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун жинда Аллагь разилъаяв ГIали асхIабасдаса Муслимица ва Бухарияс хIадис бицана жинда Аллагь разилъаяв ГIалиасхIабас абуна: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас дунги Зубайрги, Микъдадги ритIана Мадинаялдаса къватIире ва жинцаги абуна: «Нуж а «Равзату Хах» абулеб бакIалде щвезегIан. Гьений нужеда цо гIадан ятизе йиго жинда кодоб кагъат бугей. Гьелъухъан гьеб кагъатги босун нуж дихъе рачIа” – абун. Ниж гьеб бакIалде щвезегIан араб мехалъ нижеда гьений цо чIужугIадан ятана ва нижеца гьелда абуна: “Дуца къватIибе бахъе духъ бугеб кагъат” – абун. Гьелъ абуна дихъ кагъат гьечIо абун. Нижеца абуна: “Дуца гьеб кагъат кьечIони нижеца дуда тIаса ретIелги бахъун балагьизе буго гьеб” – абун. Цинги гьелъ жиндир гъалазда гьоркьоса бахъун нижехъе кагъат кьуна. Гьебги босун ниж аварагасухъе* ﷺ *рачIана жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв. Гьеб кагъат батана ХIатIиб ибну абу-БалтагIатица Маккаялъул агьлуялъухъе хъвараб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул цо хабар гьезда бицун. Аварагас* ﷺ *абуна: “Гьаб щиб хIалтIи, я ХIатIиб” – абун. ХIатIибица абуна: “Дуца дие къварилъи гьабуге, я расуллаллагьи! Дун вукIана Маккаялда вугеб мехалъ къурайшиялгун цадахъ вукIарав чи, гьезулгун дир гIагарлъи гьечIониги. Гьал мугьажиразулги Маккаялда гIагарал чагIи ругольъидал, гьеб гIагарлъи*

сабаблъун гьелги гьезул агьлу ва магIишат цIунулеб, дир гьединаб гIагарлъи гьечIелъул, дие бокьана Маккаялъул агьлуялъулгун хурхен гьабун, гьел дидехун лъикI рукIунеб иш гьабизе. Дица гьеб иш капурлъун гьабичIо, дун дир Исламияб диналдаса вуссунги гьечIо" – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: "Гьес битIараб жо бицана" абун. Цинги гьев Х1атIибил амруялъулъ гьаб суратги рещтIине гьабуна" – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабас абидал: "Дун виччай гьев мунапикъасул габуралда хвалчен кьабизе" – абун, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: "Гьев вуго Бадроялда рагъулъ гIахьаллъарав асхIаб. Дуда щиб лъалеб, ГIумар, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб Бадруялъул агьлуялда абун батизе бегьула гурищ: "Нужеего бокьараб гIамал гьабе, Дица нужер мунагьал чурарал руго" – абун". Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго гьеб Бадруялда рукIарал асхIабзаби цIакъ жидер даража-макъам тIадегIанал рукIин.

Гьеб заман букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Макка бахъизе ине хIадурлъулеб заман. Х1атIибица хъвараб кагъаталдаги абулеб букIана нужеца цIодорлъи гьабе, нужеда тIаде авараг вачIинехъин вуго абун. Гьев Х1атIибица гьабураб гIамал мекъаб букIин баян гьабун тIадегIанав Аллагьас хадубги абулеб буго:

لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ ۚ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

3. Нужее щибго мунпагIат гьабизе гьечIо нужер гIагарал гIадамаз ва нужерго лъималазги. Гьеб къиямасеб къоялъ нуж цоцадаса ратIа гьаризе руго.

Гьеб бугелъул капурзабиги муъминзабиги ратIа гьарулеб къо. **ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда бихьулев ва лъалев.** Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго Къиямасеб къоялъ щивав инсанасе.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ
مَعَهُ ۖ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ
لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ ۖ رَّبَّنَا
عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤﴾

4. Х1акълъунго нужее цIакъ берцинаб мисал ва нахърилълъин буго Ибрагьим аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьевгун цадахъ рукIарал муъминзабаздаги. Гьев Ибрагьимица ва муъминзабаца жидер къавмалда абуна жидеца ширк гьабулеб: "Х1акълъунго ниж рацIцIадал руго нужедаса ва нужеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ живго тун жидее лагълъи гьабулел аллагьзабадаса. Нижеца нужеда инкар кколеб буго: нуж нижгун цадахъ гьечIо

ва нижер г1агарал г1адамалги гьечIо. Жакъаялдаса нахъе нужедаги нижедаги гьоркьоб тущманлъи буго ва цоцаде ццим бахъинги буго.

Гьаб хIал кидаго букIине буго нужеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъезегIан: гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **цо гьавун, гьесдехун щибго жо гIахьал гьабичIого” – абун. Ибрагьим аварагасул** عَلَيْهِ السَّلَامُ **цо рагIиялда нахърилълъин гьечIо нужее.** Гьеб рагIи буго Ибрагьимица жиндир инсуда абураб: **“Дица Аллагьасдаса** جَلَّجَلَالُهُ **дур мунагьал рахчи тIалаб гьабизе буго. Цоги дуе гьабизе ТIадегIанав Аллагьасда аскIоб дида кIолеб щибго кумек гьечIо ”.** Гьеб рагIи Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абун букIана жиндир эмен Азар иман лъоларев вукIин жинда лъалелде цебе. Т1адегIанав Аллагьас Ибрагьимида عَلَيْهِ السَّلَامُ капурзабазе лъикIаб дугIа гьабизе бегьуларо абун абидал Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ инсуе дугIа гьаби жибго тана.

Хадубги гьев Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гьесда иман лъурал гIадамаз абулеб буго: **“Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуда буго нижеца тавакал тIамулеб, тавбу гьабун руссинги нижер дуде буго. Ахираталда кинабго халкъалъул руссунеб бакIги дуде буго** хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе”-абун.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾

5. Я нижер БетIергьан! Дуца ниж капураб къавмалъе питналъун гьаруге! Гьел нижедаса бергьине риччаге. Гьедин жал бергьараб мехалъ гьез абизе буго гьел муъминзаби ритIухъал рукIаралани гьел нижедаса къезе рукIинчIо абун. Цоги магIна гьабуна: «Гьел капурзаби нижеде тIаде риччан ниж диналдаса нахъе чIваге, гьеб дин гьабизе кIолареллъун гьаруге»-абун. **Дуца нижер мунагьалги чуре, я нижер БетIергьан! ХIакълъунго мун вуго Дур гуч бергьарав в Дур тадбиразулъ гIадлу битIарав хIаким.**

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾

6. ХIакълъунго гьал муъминзабазда нахърилълъин лъикIаб ва берцинаб буго нужедаса жидее ахират бокьарал ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **разилъи бокьарал гIадамазе. Аллагьасда** جَلَّجَلَالُهُ **иман лъеялдаса ва гьесие мутIигIлъиялдаса руссун чIарал гIадамазе гьелъул балагь ва къварилъи жидеего букIине буго.**

ХIакълъунго Аллагь жив бечедав вуго, жиндир заталъулъ ва сипатазулъ жив веццарав вуго. Махлукъалдаса жиндие щибго жо хIажатав гьечIо. Гьел киналго Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъаниги, яги

гIасилъаниги, гьев Аллагаьсе кинабгIаги асар букIунаро.

7. ТIадегIанав Аллагьас нужедаги ва нужедехун тущманлъи бугел нужер гIагарал чагIи мушриказда гьоркьобги рокьа-хинлъи гьабизеги бегьула.

عَسَى ٱللَّهُ أَن يَجۡعَلَ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَ ٱلَّذِينَ عَادَيۡتُم مِّنۡهُم مَّوَدَّةٗۚ وَٱللَّهُ قَدِيرٞۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٧

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьараб жо гьабизе хIалкIолев вуго, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулевги вуго.
Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рагIи ритIухълъана ва Макка бахъараб мехалъ киналго бусурбабиги капурзабиги цолъана ва гьел муъминзабилъун лъугьана.

8. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж нахъе чIвалел гьечIо хурхен гьабиялдаса ва цо-цо лъикIлъи гьабиялдаса Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло нужедехун рагъ гьабичIел ва тущманлъи гьабичIел гIадамаздаса. Нуж Маккаялдаса къватIире къотIизе жидеца яхIги бахъичIел: руччаби, лъимал, загIипал гIадамал руго гьел.

لَّا يَنۡهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمۡ يُقَٰتِلُوكُمۡ فِي ٱلدِّينِ وَلَمۡ يُخۡرِجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمۡ أَن تَبَرُّوهُمۡ وَتُقۡسِطُوٓاْ إِلَيۡهِمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ ٨

Нужеца гьел гIадамазе зарал бугеб жо гьабуге, гьезулгун гьабулеб хурхенги гIадилаб хIалалъ гьабе. **ХIакълъунго Аллагьасе рокьула жал ритIухъал гIадамал.**
Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: гьаб аят рещтIине гьабуна ХузагIат кьибилалъул гIадамазул хIакъалъулъ. Гьел рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе жидеца къотIи гьабурал гьесде данде рагъиларо абун ва бусурбабазде данде рагъизе цогидазе квербакъиги гьабиларо абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьуна гьезие лъикIлъи гьабизе ва гьездехун хурхен гьабизеги.
Жинда Аллагь разилъаяй Асмаъ бинту Абубакридасаги х1адис бицана: *“ХIудайбияталда аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ байгIат гьабун хадуй дихъе эбел ячIана, гьей жегиги иман лъечIейги йикIун. Дун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ана ва гьесда абуна: “Дихъе эбел ячIун йиго, гьей иман лъечIейги йиго. Дица гьелъие лъикIлъи гьабилищ?” – абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: “Дуца эбелалъе лъикIлъи гьабе”* – абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб аятги рещтIине гьабуна (8 абилеб).

9. Х1акълъунго Аллагьас нуж нахъе чIвалел руго нужеца гьудуллъи гьабиялдаса Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло нужеда рагъ барал ва нуж нужерго ватIаналдаса къватIиреги

إِنَّمَا يَنۡهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ قَٰتَلُوكُمۡ فِي ٱلدِّينِ وَأَخۡرَجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمۡ وَظَٰهَرُواْ عَلَىٰٓ إِخۡرَاجِكُمۡ أَن تَوَلَّوۡهُمۡۚ وَمَن يَتَوَلَّهُمۡ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٩

рахъине гьарурал гIадамазулгун. Гьединго гьел мушриказе нуж Маккаялдаса къватIире къотIизе жидеца квербакъи гьабурал гIадамазулгун гьудуллъи гьабиялдасаги нахъе чIвалел руго нуж. Гьел гIадамал жидеца гьудулзабилъун кколел гIадамал руго жидеца жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамал.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا جَآءَكُمُ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ مُهَٰجِرَٰتٖ فَٱمْتَحِنُوهُنَّ ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَٰنِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَٰتٖ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُواْ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُواْ بِعِصَمِ ٱلْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقُواْ ذَٰلِكُمْ حُكْمُ ٱللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ١٠

10. Я гьал муъминзаби! Нужехъе муъминал руччаби рачIараб мехалъ жидеца гьижра гьабун, гьезул хIалбихьи гьабе ва гьезул иман ритIухъаб бугодай абун лъазе гьабе. Гьез иман лъураблъи Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **лъала. Гьесда кинабго жоялъул хIакъикъатги лъала.** Муъминзабазда загьираб хIалалъ гьел руччабазул хIал лъазе ккани гьезул хIалбихьи гьабизе рекъараб буго.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: ХIудайбияталда гьабураб маслахIаталъул цо шартI букIана мушриказдаса цо чи иман лъун бусурбабазухъе вачIани, гьев чи гьез нахъе кьезе ккола мушриказухъе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гьижра гьабун ячIана Умукулсум бинту Г1укъбат абулей гIадан. Гьелда хадур гьелъул кIиго вац Г1умарат ва Валидги рачIана ва гьез тIалаб гьабуна жидер яц нахъе кьейин нилъеда гьоркьоб бугеб маслахIаталъул шарт1алдалъун абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: “Гьеб шартI бихьиназулъ букIана, руччабазулъ букIинчIо” – абун. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну Г1аббасицаги абуна: “Гьижра гьабун ячIарай чIужугIадамалда гьа гьедизе гьабулеб букIана гьей росасда ццим бахъун ячIарай гьечIин, дунялалъул щиб бугониги мурадалъе гIоло ячIарайги гьечIин. Жий цохIо Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расулги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вокьун ячIарай йигин ва исламияб динги бокьун ячIарай йигин абун”.

Нужеда лъани гьел руччаби жидеца иман лъурал рукIин, гьел капурзабахъе тIадруссине гьаруге. Гьел иман лъурал руччаби капурзабазе хIалаллъуларо ва капурзаби гьел руччабазеги хIалаллъуларо. Гьел руччабазул капурал россал ратани, гьел россабаз гьал руччабазе магьариде кьун букIараб боцIи дозухъе нахъе буссине гьабе. Нужее мунагь-хIакъ гьечIо гьел руччаби нужеца рачани гьезие магьариде боцIиги кьун. Гьел руччабаца иман лъураб мехалъ гьезул капурзабазулгун букIараб ригьин биххула. Гьез иман лъун хадуб гIидда тIубазегIан тун гьел руччаби бусурбабаз

рачине бегьула. **Нужер капурал руччаби ругони** (нужеца иман лъураб мехалъ руччаби иимaн лъечIого чIун ругони) **гьел нужер руччаби гьечIо, нужеца гьел нужер руччабилъун рикIкIунге.**

Нужер руччаби иман лъечIого чIун нужедаса нахъе ани, нужеца гьезие кьун букIараб магьари нахъе тIалаб гьабе. Капурзабацаги тIалаб гьабе абе жидеца кьун букIараб магьари гьезул руччаби иманги лъун бусурманав чиясе араб мехалъ. Гьаб буго нужее бугеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ **хIукму ва Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **нужеда гьоркьоб гIадилаб хIукмуги гьабулеб буго. Гьев Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **вуго гIадилаб, жиндилъ маслахIат бугеб хIукму жинца гьабулев ва лагъзадерие мунпагIат бугеб хIукму жинда лъалев.**

وَإِن فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُم مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

11. Нужер цоязул руччаби муртадлъун капурзабахъе ани ва капурзабаца бусурманчияс гьелъие магьариялъе кьун бук1араб жо т1ад бусинабич1они ва нужее гъазаватги гьабун гьенисан гъанимат (давла) щун бугони, нужеца жиндир чIужу капурзабахъе арав чиясе гьес магьариде кьун букIараб боцIи кье. Гъаниматалдаса гьев чиясе гьес кьун букIараб къадар, гьелда релълъараб боцIи кье.

Нужги хIинкъа нужеца жинда иман лъурав нужер БетIергьан Аллагьасул гIазабалдаса. Гьесул амру-нагью тIубан, гьев разилъи талаб гьабун хьваде.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

12. Я гьав Бичасул авараг! Духъе иманги лъун жидеца байгIат гьабизе абун руччаби рачIараб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **гьабулеб гIибадаталъулъ щибго жо гIахьал гьабиларо абун. Жидеца цIогьги гьабиларо абун, зинаги гьабиларо абун. Жидеца жидерго лъималги чIваларо абун. Жидеца гьереси бицун чияр лъимер дур буго абун росасдаги абиларо абун.**

Цо чIужу лъимер лъугьунарого йикIун, жий росас йиччала абун хIинкъараб мехалъ гьез чияр лъимерги бачун гьаб дица дуе гьабураб лъимер буго абун абулеб букIана жиндирго росасда. Гьеб иш гьабиларо абун байгIат гьабизе гьабулеб букIана руччабазда. **Дуда хIакъаб жоялъулъ жал гIассилъиларо абунги. Гьал шартIал гьез къабул гьарураб мехалъ дуца гьезие байгIат гьабе ва Аллагьасдаги** جَلَّجَلَالُهُ

гьаре гьезул мунагьал чуре абун. Х1акълъунго тIадегIанав Аллагь жинца мунагьал чурулев ва жив гурхIулев вуго.

13. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъарал гIадамал гьудулзабилъун ккоге.** Гьел нужер вализабилъун ва гIакълучагIилъун гьаруге.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَوَلَّوْاْ قَوْمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُواْ مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْقُبُورِ ﴿١٣﴾

Киналниги капурзаби ва мушрикал жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъарал руго. **Гьел руго жидер ахираталъул нигIматаздаса хьулкъотIарал гIадамал:** гьел божулел гьечIелъул ахират букIиналда ва гьениб алжанги жужахIги букIиналдаги. **Гьел капурзабазул хьулкъотIун бугеб гIадинго, жидер хварал гIадамал тIаде рахъине гьаризе руго абураб жоялдаса.** Гьелда божичIого, гьеб букIунеб жо гьечIо абун руго гьел капурзаби.

Абу ХIаян абулев гIалимас абуна: “Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Макка бахъараб мехалъ Сафа мегIералда аскIоб байгIат гьабуна исламияб диналде рачIарал бихьиназе. К1иабилеб къоялъ гьебго бакIалда байгIат гьабуна руччабазеги. Авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вугеб бакIалдаса дагьав довегIан жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабги вукIана аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вакил хIисабалда жинца руччабазе байгIат гьабулев”. Гьел руччаби къукъаби гьарун рачIунел рукIана ва гьезие Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аяталда жаниб (12 аят) рехсараб анлъго жоялдалъун байгIат гьабулеб букIана. Гьелда тIадеги “Дуда хIакъаб жоялъулъ жал гIасилъиларо” абураб рагIиялда цадахъ гьел руччабазе байгIат гьабулеб букIана жидер чи хвараб мехалъ жагьилияб гIадаталда рекъон магIу гьабиларо, гьумер хъарсун, ретIел бихъун, чIичIидун, гIасиял гIамалал гьариларо абунги. Жий чIужулъун ячине бегьулев чияр бихьинчиясда хабар бицинаро абунги. Росасе гьереси бицун, гьесул боцIи-мал гьесдаса балъго цогидазе кьун хиянат гьабиларо абунги.

Аллагьасул свлат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *“Дир умматалда жаниб ункъо жо буго жагьилияб гIадаталдаса, жидеца гьеб толебги гьечIо. Жиндирго насаб-тухумалдалъун чIухIи, чияр насабалда тунка-гIуси гьаби, ц1вабзаздалъун цIад баялъул хабар бицин, чи хвараб мехалъ гьаркьал гьарун, чIичIидун гIоди”* – абун. Х1адис абуЯг1лаца бицана.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул МумтахIинаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

61. Сурату Ссаф

سُورَةُ الصَّفِّ

Гьаб сураталъул цIар тун буго Мухъалъул сурат абун. Гьеб цIар теялъе сабабги буго гьалда жаниб аслияб хIалалъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабиялъул бицун букIин. Жиндирго напсги, жиндие хирияб дунялалъул магIишатги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калима тIадегIан гьабун, гьесул дин ракьалда тIад букIиналъе гIоло бичиялъул бицунеб буго ва гьеб цIакъ хайир бугеб даран букIинги баян гьабун буго.

Жиндир аврагзабазеги, жиндие рокьарал муъминзабазеги квербакъи гьабулеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIадат букIинги баян гьабун, гьеб дин хвезабизе, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нур жидеца свине гьабизе ургъулел капурзабазул ахIмакълъи ва хIакъирлъиги баян гьабун буго. Муъминзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабиялде ахIун Аллагьасул салам лъеяв Г1иса аварагасулги гьесда иман лъурал «АлхIавариюнал» абун жидеда цIар тарал жидер иманалъулъ ритIухъал гьесул асхIабзабазулги хабар бицун буго.

Гьаб сурат рещтIине гьабиялъе сабаб бицун имам АхIмадица жинда Аллагь разилъаяв Г1абдуллагь ибну Саламидаса хIадис бицана: «АсхIабзаби цоцадехун кIалъалел рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъизе бокьун бищунго лъикIаб гIамал щиб бугеб абун ва гьезул цонигиясда кIолеб букIинчIо аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аскIове ун гьеб гьикъизе. Цинги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьал асхIабзаби жинда аскIоре ахIана ва гьезие гьаб сурат цIалана жиб тIубазе гьабун» - абун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١﴾

1. ТIадегIанав Аллагь вацIцIад гьавун ва гьев кIодо гьавун жидеца тасбихI гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гуч бергьарав, жиндир пишабазулъ хIакимияв вуго.

Жиндие бокьараб жо гьабизе кIолев, гьелдаса жив щибго жоялъ нахъчIваларев вуго, ва амма жинца цо маслахIат бугеб, жиндир махлукъалъе мунпагIат бугеб жо гурони гьабуларо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا

2. Я гьал иман лъурал гIадамал!

تَفۡعَلُونَ ٢

Нужеца гьабулареб жо гьабила абун щай нужеца абулеб?

كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُواْ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ٣

3. Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб цIакъ ццим бахъунеб жо буго инсанас жинца гьабичIеб жо гьабуна абун бицин.

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: цо бусурбабаца абулеб букIана: «Нижеда лъалебани бищунго лъикIаб гIамал щиб бугебали, нижеца гьеб гьабизе букIана ва нижер напсги, боцIи-малги гьеб ишалъе гIоло кьезе букIана» - абун. Цинги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жигьад гьаби парз гьабураб мехалъ гьеб цо гIадамазе рихана ва жал гьеб жигьад гьабиялдаса нахъе къана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб цебехун хъвараб кIиго аят рещтIине гьабуна.

إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِهِۦ صَفّٗا كَأَنَّهُم بُنۡيَٰنٞ مَّرۡصُوصٞ ٤

4. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагьасе рокьула жиндир диналъе гIоло мухъал гьарун рагъулел гIадамал. Гьеб мухъалдаса лъутичIого, цоцазда цун, щулияб минаялда релълъун жалги рукIунел.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабазде данде вагъизе вахъарав чи кидаго лъутизе бегьуларо. Цоцо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьурал х1алал хут1изег1ан, рагъул х1ила гьабун, яги цоги рахъалдаса т1аде к1анц1изе абун, яги жидерго жамаг1аталда данделъизе абун. Гьесда лъазе ккола жив Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун вагъулев вукIин ва жиндие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиги гьабизе букIин.

وَإِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوۡمِهِۦ يَٰقَوۡمِ لِمَ تُؤۡذُونَنِي وَقَد تَّعۡلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡۖ فَلَمَّا زَاغُوٓاْ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمۡۚ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ ٥

5. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир къавмалда абурб гIуж рехсе, МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца дур къавмалъе вагIзалъун: «Я дир къавм! Нужеда дун хIакъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIинги лъалеб букIаго дие зарал щай гьабулеб?

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дие кьурал гIемерал мугIжизаталги нужеда рихьана, дица бицунеб жо битIараб букIинги нужеда лъала»-абун. **Гьел бануисраилал Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб диналдаса гьетIараб мехалъ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул ракIалги гьетIизе гьаруна жал хIакъаб нухалда тIоритIун ккеялдаса. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ пасикъаб къавм тIобитIуларо хIакъаб динул исламалда.** Жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласе къварилъи гьабураб мехалъ гьел гIадамал капурлъиялде ана ва гьезул ракIалги хIакъаб дин жанибе лъугьунарел лъугьана.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ إِنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَمُبَشِّرًۢا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنۢ بَعْدِى ٱسْمُهُۥٓ أَحْمَدُ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾

6. Марьямил вас Г1исаца жиндир къавмалда абураб гIужги рехсе, МухIаммад ﷺ : «Я бануисраилал! Х1акълъунго дун вуго нужеде витIарав Аллагьасул ﷻ расул. Дица ритIухъ гьабула дида цебехун рещтIине гьабураб Таврат ва гьелда тIад бугеб хIукму. Дица рохелги бицунеб буго дидаса хадув вачIине вугев аварагасдалъун ﷺ, жинда цIарги АхIмад абун бугев»-абун.

Гьев Мух1аммад авараг ﷺ жидехъе хIакъал хIужабигун вачIараб мехалъ бану исраилаз абуна : «Гьав чи вуго сихIручи, жинда цIакъ сихIру гьабизе лъалев» - абун.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰٓ إِلَى ٱلْإِسْلَٰمِ ۚ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾

7. Жинца Аллагьасде ﷻ гIунтIизе гьабун гьереси бицунев чиясдаса жиндир зулму кIудияв чи щивха вукIинев? Жив хIакъаб исламияб диналде ахIулевги вук1адго жинца гьеб ахIиялъе жаваб кьечIого гьев Аллагьасул ﷻ расул гьереси гьавун, Аллагьасул ﷻ каламги гьереси гьабун жив хьвадарав чи вуго гьав.

ХIакълъунго Аллагьас битIараб нухалде тIоритIуларо куфру-ширкалдалъун жидеца напсазе зулму гьабулел гIадамал.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔوا۟ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ وَٱللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨﴾

8. Капурзабазе бокьун буго жидер хъубал кIалазул гьуриялдалъун Аллагьасул ﷻ диналъул нур свине гьабизе.

Гьел релълъун руго жидеца бакъалдехун ралагьун гьеб бакъалде хIухьел пулел гIадамазда, гьеб бакъул нур свине гьабизе бокьун. **ТIадегIанав Аллагь жинца жиндир Исламияб дин ракьалда тIад тIибитIизе гьабулев вуго кигIанго гьеб дин капурзабазе рихун бугониги.**

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: *«Т1адегIанав Аллагьас дие кинабго ракь сукIана (дида гьеб кинабго бихьизе гьабуна), дида гьеб ракьалъул киналго рахъалги рихьана. Дир умматалъул ханлъи щвезе буго гьеб Аллагьас ﷻ дида бихьизе гьабураб ракьалъул рагIаллъабазде»* - абун.

Гьаб аяталъул ва хIадисалъул магIна гьечIо дунялалда тIад капурчи хутIизе гьечIо абураб. Гьелъул магIна буго Исламияб дин ракьалда тIад загьираблъун букIине буго, гьелъул шаргIалда рекъон хIукмуги гьабизе буго абураб. Исламияб дин ва гьеб ккурал муъминзаби жал бергьараллъун рукIине руго, гьезул хIужа-далилги хIакъаб букIине

буго. Жидер кIалзул дагIваталдалъун ва хвалчадул балалдалъун муъминзабаца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналде халкъ ахIизе буго ва гьел мужагьидал Къиямасеб къо щвезегIан рукIине руго.

هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرۡسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلۡهُدَىٰ وَدِينِ ٱلۡحَقِّ لِيُظۡهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡمُشۡرِكُونَ ٩

9. Гьав ТIадегIанав Аллагь вуго жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер БетIергьан, жинца хирияб Къуръанги ва хIакъаб динги босун жиндир расул нужехъе витIарав, гьеб дин Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ киналго диназдаса бергьине гьабизе, гьеб хIакъаб Исламияб дин бергьин мушриказе цIакъ рихараб жо бугониги.

ХIакълъунго тIадегIанав Аллагьас жиндир Исламияб дин загьир гьабуна. Киналго диназдаса гьеб бергьунги буго. Амма хIакъаб диналде инкар ккурал гIадамал гIемерал руго. Гьел инкарчагIи кигIан гIемерал ругониги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIакъаб дин хIакъаблъун хутIула. Меседил горо рощнол гохIде реханиги меседил горолъун хутIулеб гIадин, хIакъаб динги капурзабаца гьелда инкар ккуна абун батIуллъуларо.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ هَلۡ أَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ تِجَٰرَةٖ تُنجِيكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ ١٠

10. Цо асхIабзабаца хирияв аварагсда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ абураб мехалъ: «Я расулаллагьи! Дуца нижеда лъазе гьабе бищунго хайир цIикIкIараб даран щиб бугеб?» - абун, тIадегIанав Аллагьас гьаб аят ва гьалда хадур ругел аяталги рещтIине гьаруна:

Я гьал иман лъурал гIадамал! Дица нуж тIоритIилищ нуж жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазабалдаса цIунулеб дараналда?

تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمۡوَٰلِكُمۡ وَأَنفُسِكُمۡۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ١١

11. Нужеца тIадегIанав Аллагьасда ва гьесул расуласда иман лъе. Нужерго магIишаталдалъун ва нужерго напсаздалъун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазаватги гьабе! Гьаб даран буго нужее бищунго хайир бугеб. Нуж жо лъалел ва бичIчIунел гIадамал ратани, нужеца гьеб иш гьабе! Гьаб гIамал гьабун нуж хьвадани:

يَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡ وَيُدۡخِلۡكُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةٗ فِي جَنَّٰتِ عَدۡنٖۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١٢

12. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер церехун гьарурал мунагьал чурила, ахираталда нуж лъугьине гьарила жидеда жаниса гIорал чвахулел алжаназул ахазукь. Ц1акъ берцинал ва лъикIал чIолел бакIалги рукIина нужее даимго нуж жанир рукIунел алжаназда жанир.

Гьаб рехсараб ажру буго цIакъ кIудияб бахьи буголъи ва лъикIлъиялда кверщел бати.

وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

13. Гьаб гуребги цогиги лъикIлъи ва рохел буго нужее жиб цIакъ бокьулеб: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб тущбабазда тIад квербакъи буго гьеб ва Исламияб дин бергьин ва загьирлъи буго.

Дуца муъминзабазда рохел бице, МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьаб кIудияб рохелалдалъун. Дунялалда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабаздаса бергьиналъул рохел буго гьеб. Ахираталда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъиялъул ва алжаналъул рохелги буго.

Я гьал муъминзаби! Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьесул диналъе квербакъулеллъун кин нилъ рукIунарел? Гьаб хирияб Къуръаналда иман лъураллъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ гьарун ругелъул гьаб хирияб Къуръаналда нахърилълъараллъун, гьелда гIамал гьабулеллъун щай нилъ рукIунарел? Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин ракьалда букIине гьаби буго дунялалда гьабулеб гIамалалъул бищунго тIадегIанаб макъам. Гьеб гIамал гьабурасе щолеб ажру-кириги гьеб макъамалда релълъараб тIадегIанаб буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун къватIиве вахъарав ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабурав чиясе кинабгIаги пащманлъи гьечIо. Гьесие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кIиго лъикIлъи ва рохел къотIи гьабун буго: дунялалда бергьенлъи щун ва гъанимат щун рохи буго, ахираталда алжан щун рохиги буго. Дунялалъул рукъор гъазаваталда бергьинчIониги гьезие ахираталда алжан букIине букIин хIакъаб жо буго.

Ар-Рази абулев гIалимас абуна: «Жигьад гьаби абураб жо лъабго батIияб буго: тIоцебесеб буго: жиндаги жиндир напсалдаги гьоркьоб бугеб жигьад. Гьеб буго жиндир напс гьелъие бокьараб жоялдаса нахъе чIвай, щайтIаналъул нухда хьвадизе биччангутIи ва гьеб напс Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хьвадиялде ахIи.

КIиабилеб жигьад буго: жиндаги халкъалдаги гьоркьоб бугеб. Гьелъул магIна буго гIадамазда кодоб бугеб жоялда хьул лъунгутIи, гьел гIадамаздехун гурхIел-рахIму гьаби.

Лъабабилеб буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тущбабазда жигьад гьаби, жиндир боцIи-малалдалъун ва жиндирго напсалдалъунги. Гьаб буго жигьадалъул бищунго тIадегIанаб ва хирияб макъам. Гьаб макъамалдеги щоларо жиндирго напс квегъун, гьеб Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабулеб хIалалде бачун хадуб гурони»-абун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُوٓاْ أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ٱبۡنُ مَرۡيَمَ لِلۡحَوَارِيِّـۧنَ مَنۡ أَنصَارِيٓ إِلَى ٱللَّهِۖ قَالَ ٱلۡحَوَارِيُّونَ نَحۡنُ أَنصَارُ ٱللَّهِۖ فَـَٔامَنَت طَّآئِفَةٞ مِّنۢ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ وَكَفَرَت طَّآئِفَةٞۖ فَأَيَّدۡنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ عَلَىٰ عَدُوِّهِمۡ فَأَصۡبَحُواْ ظَٰهِرِينَ ١٤

14. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квербакъулеллъун рукIа! ГIиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир асхIабзаби хIавариюназда абураб гIадин: «Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин халкъалъухъ щвезабизе ва гьеб диналъе квербакъи гьабизе дие квербакъулев чи щив вугев?» - абун, гьел хIавариюназ абуна: «Ниж руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квербакъулел гIадамал» - абун.

Нужги гьел ГIисал عَلَيْهِ السَّلَامُ асхIабзаби гIадин аварагасул ахIиялъе жаваб гьабураллъун ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе квербакъи гьабулеллъун рукIа. **Гьаб бануисраилазул цо къукъаялъ Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расул ГIиса аварагасдаги عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъуна, цоги къукъа инкар ккунги чIана. Дица жидеца иман лъураб къукъаялъе квербакъи гьабуна жидер тущбабаздаса гьел бергьине ва гьел муъминзаби жал бергьаралги лъугьана.**

Жидер хIужа-далилалдалъун гьел бергьарал руго киналго капурзабазул къукъабаздаса. Гьев ГIиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ уммат чанго къукъаялде рикьана ва гьел мушрикаллъун лъугьана: цояз Г1иса аллагь вуго абун, цояз гьев Аллагьасул вас вуго абун, цогидаз Аллагь лъабго жоялдаса данде гьавурав вуго абун: эменги, васги, рухIулкъудусги данделъарав чи вуго Аллагь абун. Аллагь тIадегIанав вуго ва жив вацIцIадав вуго жиндир лъимал рукIиналдаса ва жиндие гIахьалчи вукIиналдаса.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Ссафалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

62. Суратул ЖумгIат

سُورَةُ الجُمُعَةِ

Мадинаялда рещтIине гьабураб, жинжда жаниб анцIила цо аят бугеб.

Мадинаялда рещтIине гьабураб бугелъул, гьаб сураталда жанир шаргIиял хIукмаби рицун руго. Аслияб хIукмуги рузман къоялъ балеб какалъул буго: гьеб рузманалда бусурбаби дандеъизе ккей ва гьеб къоялъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсеялде, гьесие гIибадат гьабиялде руссине ккей бицун буго. ТIадегIанав Аллагьасе кинабго махлукъалъ тасбихI гьабулеблъи бицун хадуб, Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг кинабго халкъалъе рахIматлъун витIарав вукIин баян гьабун буго.

Ягьудиязул бицен гьабун буго: гьез хIакъаб дин тей ва тавраталда гIамал гьабиялдаса гьел руссин бицун.Суратальул ахиралда, иман загIипал гIадамазул мисал бачун, гьезда релъльун рукIиналдаса цIуне абун амруги гьабулеб буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾

1. ТIадегIанав Аллагьасе жидеца тасбихI гьабулеб буго зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ. Кинабго махлукъалъул ханлъун жив вугев гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, жив кинабго мукъсанлъи, загIиплъиялдаса вацIцIадав, жиндир гуч ва къуват бергьарав, жиндир хIукму-къадаралъулъ жив гIадилав, цо маслахIат ва мунпагIат бугеб жо гурони жинца гьабуларев.

هُوَ ٱلَّذِى بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

2. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер бетIергьан, жинца хъвай-цIали гьечIел гIарабиязда гьездаго гьоркьоса расул витIарав, жинца гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къуръаналъул аятал цIалулев, жинца гьел купру-ширкалъул чороклъиялдаса рацIцIадги гьарулев. Жинца гьезда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръанги лъазе гьабулев, жиб бацIцIадаб суннатги лъазе гьабулев, гьел гIадамал жидехъе авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витIизегIан цереккун баянаб къосиналъулъ рукIарал ругониги.

Аллагьасул свалат-салам лъеяв МухIаммад авараг витIана аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьечIого гIемер заман араб, кинабго халкъ купру-ширкалде буссараб, жагьилияб заманаялъ. Гьев жидеда гьоркьоса витIарал гIарабиялги жидехъе ИсмагIил аварагасда عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ хадув цониги авараг вачIинчIел, хъанчие лагълъи гьабулел гIадамал рукIана. Гьев хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гIарабиязде витIана абураб рагIиялъул магIна буго гьел хира гьари ва гьезул аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ нахъ рилълъиналде къасд ккезаби. Аллагьасул свалат-салам лъеяв МухIаммад авараг цохIо гIарабиязде витIарав гьечIо. Гьев вуго киналниги гIадамаздеги женаздеги жив витIарав, аварагзабазул عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ахирав ва бищун хирияв авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

Жинда Аллагьасул салам лъеяв Ибрагьим аварагас кагIба рукъги бан, жиндир вас ИсмагIил авараг عَلَيۡهِ ٱلسَّلَامُ гьеб гIараб ракьалда тана гьеб къавм Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьабиялде жинца ахIулевлъун. Гьелдаса гIемер заман ун хадуб, гIарабияз хIакъаб исламияб дин хисана ва хъанчие лагълъи гьабулеб къавмлъун лъугьана. Инжил-тавраталъул агьлуялъги гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIахьал жидее бокьухъе хисизе гьаруна ва гьелги, чанго батIиял къокъаби лъугьун, купру-ширкалде руссана. Гьеб хIалалда ругел гIадамазде ва женазде витIарав авараг вуго МухIаммад, жинда Аллагьасул свалат-салам лъеяв.

وَءَاخَرِينَ مِنۡهُمۡ لَمَّا يَلۡحَقُواْ بِهِمۡۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٣

3. Гьав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ витIулеб мехалъ рукIинчIел, гьелдаса хадур жал рукIунел киналго гIарабияздеги гIажамияздеги витIаравги вуго гьав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гуч бергьарав, жиндир пиша хIакимияв хан вуго.

ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٤

4. Гьаб МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ кьураб хиралъи ва тIокIлъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан буго ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб жиндие бокьарав чиясе кьола. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго цIакъ кIудияб хиралъи-тIокIлъиялъул бетIергьан.

مَثَلُ ٱلَّذِينَ حُمِّلُواْ ٱلتَّوۡرَىٰةَ ثُمَّ لَمۡ يَحۡمِلُوهَا كَمَثَلِ ٱلۡحِمَارِ يَحۡمِلُ أَسۡفَارَۢاۚ بِئۡسَ مَثَلُ ٱلۡقَوۡمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِۚ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ٥

5. Жидехъе таврат кьурал ва гьелда гIамал гьабе абун амруги гьабурал, цинги жидеца гьеб тавраталда гIамал гьабичIел гIадамазул мисал буго жинда тIад лъун гIемерал тIахьал раччун ругеб хIамаялъул мисал.

Гьеб хIамаялъе жиндир мугъалда тIад ругел тIахьаздаса, жиб свакай гуреб, цоги мунпагIат щолареб гIадин, тавраталда гIамал гьабичIел ягьудиязеги, ахираталда жидее жужахIалъул гIазаб букIин гуреб, щибго мунпагIат гьечIо гьеб таврат жидеде рещтIана абураб рагIиялдаса.

ЦIакъ квешаб мисал бугоха гьаб жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда инкар кколеб къавмалъе бачараб.ТIадегIанав Аллагьас хIакъаб диналда тIоритIуларо жидеца купру-ширкалдалъун жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамал.

Жидехъе расулги витIун, тIехьги рещтIине гьабун, хIакъаб дин босе абун амру гьабураб мехалъ жидеца гьеб дин босичIел ва гьелда гIамал гьабичIел гIадамал жидерго купруялда тола Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, гьезда хIалги гьабун гьеб исламияб дин босизе гьабуларо. Гьедин тана ТIадегIанав Аллагьас ягьудиялги насраниялги жидеца инжил-тавраталда гIамал гьабичIеб мехалъ ва гьезда жиндир сипатал рицарав, жинда нахърилълъа абун амру гьабурав МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьез гьереси гьавураб мехалъ, гьесда рещтIараб къуръанги ритIухъ гьабичIеб мехалъ.

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ هَادُوٓاْ إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ مِن دُونِ ٱلنَّاسِ فَتَمَنَّوُاْ ٱلْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ٦

6. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Я гьал ягьудиял! Нужеца абулеб батани нуж ругин цогидаб кинабго халкъалдаса Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьулел гIадамал абун, нужер хвалде хьул лъеха гьеб нужер рагIиялъулъ нуж ритIухъал ратани»-абун.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ жал рокьулел гIадамазе Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ вокьизе ккола ва гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дандчIвазе гIащикълъун рукIине ккола. Нуж гьедин рукIаха ва нужеда хехго холел анищ абун ракIалде кка.

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُۥٓ أَبَدًۢا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِٱلظَّٰلِمِينَ ٧

7. Гьел ягьудиязул кидаго хвалиде хьул лъоларо, гьел цIакъ хIинкъун рукIуна жидеде тIаде хвел бачIиналдаса.

Гьелъие сабаб буго гьез Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей, гьесул русулал عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьари ва цогиги кIудиял мунагьалги пасалъабиги гьари. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда залимал ва зулмуял гIадамазул хIал лъалев вуго.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб буго ягьудияз жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бищунго рокьулел гIадамал ругин, жидер гIемерал аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ рукIанин, жал гурони алжаналде жанирги лъугьине гьечIин абун аби. Гьезул рагIи гьереси гьабун рещтIине гьаруна ТIадегIанав

Аллагьас гьал аятал.

قُلْ إِنَّ ٱلْمَوْتَ ٱلَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُۥ
مُلَٰقِيكُمْ ۖ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ
وَٱلشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

8. Дуца абе МухIаммад ﷺ ! Х1акълъунго нуж жиндаса лъутулеблъун бугеб хвел чара гьечIого нужеда дандчIвазе бугеб буго. Гьелдаса рорчIизе бакI гьечIо. Цинги, къиямасеб къоялъ, нуж руссине гьаризе руго жинда кинабго гъаибабги загьирабги жо лъалев бетIергьан Аллагьасде ва гьениб нужеда бицине буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гIамал.

Нужер гIадилаб хIисаб-мизан гьабизе буго ва щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا نُودِىَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوْمِ
ٱلْجُمُعَةِ فَٱسْعَوْا۟ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُوا۟ ٱلْبَيْعَ ۚ
ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Рузман къоялъ къалъул гIужалда, нуж рузманалъул как базе ахIараб мехалъ, нужеца даран-базар ва цогидаб хIалтIи жибго те ва нужеца хехлъи гьабе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как базе ва гьев рехсезе масжидалде ине. Гьеб нужер ахираталъе цIакъ лъикIаб гIамал буго. Дунялалъул рукъобги нужее баракат буголъи щвела. Нуж нужеда жо лъалел гIадамал ратани нужеца гьаб амру тIубазе гьабе.

فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُوا۟ فِى
ٱلْأَرْضِ وَٱبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَٱذْكُرُوا۟
ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

10. Нужеца как бараб мехалъ нуж рикьа-рихе ва нужер хъулухъазде ва даран-базаралде а, **ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIоб-рахIматалдаса хIалалаб, бацIцадаб ризкъиги тIалаб гьабе. Ва нужеца кинабго мехалъ ва кинабго хIалалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсей гIемер гьабе.**

Нуж Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ кIочон дунял гьабулездаса рукIунге. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьураб жо гурони нужее щвезе гьечIо. Нужер рорта-хъетиялъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадар хисизе гьабуларо. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулас бихьизе гьабураб хIалалъ нуж хьвадани, **нужер лъикIлъиялда кверщел батизе буго.**

وَإِذَا رَأَوْا۟ تِجَٰرَةً أَوْ لَهْوًا ٱنفَضُّوٓا۟ إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ
قَآئِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ ٱللَّهْوِ وَمِنَ
ٱلتِّجَٰرَةِ ۚ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿١١﴾

11. Муъминзабазул цо къукъаялда даран-базар гьабизе цо къапила бачIунеб букIин лъараб мехалъ, гьезул ахIи-хIур ва махсаро-хочI бихьараб мехалъ гьел гьеб къапилаялде данде чIвазе рекерун ана, мунги тана я гьав авараг дурго минбаралда

тIад вахъун чIун вугеб хIалалъ.

Гьел жидер иман загIипал, сабру дагьал, дунялалъул даран-базар ахираталъулалдаса жидеца цебе гьабулел гIадамазда **дуца абе, МухIаммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **: ахираталда Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **аскIоб бугеб ажру-кири цIакъ лъикIаб буго гьаб дунялалъул даран-базаралдаса ва махсаро-хочIалдаса. Гьев Аллагьги** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго бищунго лъикIав Разикъ»-абун.** Кинабго ризкъи Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ буго ва гьес кьураб жо гурони цониги инсанасе букIунаро. Гьедин бугелъул нужеца гьеб ризкъи щвеялде нух баче Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, лъикIаб гIамал гьабун. Гьеб буго ризкъи гIатIилъиялъе бищунго мухIканаб сабаб.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «Мадинаялъул агьлу бакъун бугеб заман букIана гьаб аяталъ жиндир бицен гьабураб, асхIабзаби къапилаялде данде рекерун араб заман. Гьеб къапила букIана Шамалдаса кванил нигIматал росун бачIунеб. Къапила шагьаралде щвараб мехалъ гьезул гIадат букIана къали кьабун ва гьаракь гьабун жал рачIин лъазе гьабулеб»-абун.

Ибну Касирица абуна: «Гьаб иш ккараб заман буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ свалат салам лъеяв аварагас рузманалъул как цебе бан, хадуб хутIба гьабулеб букIараб заман: гIидалъул как балеб мехалъ гьабулеб гIадин. Рузманалъул какги бан хутIба гьабизе абун авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ минбаралде вахараб мехалъ бачIана гьеб къапила шагьаралде жанибе ва гьелъул ахIи-хIур рагIараб мехалъ гIемерисел асхIабзаби масжидалдаса къватIире ана»-абун.

Гьаб рузманкъоялъул хиралъи бицарал гIемерал хIадисал руго. Гьеб къоялъ гьабураб гIибадаталъул ажру-кириги цIакъ кIудияб букIуна. Рузман къоялъ черхги чурун бацIцIадаб, берцинаб ретIелги ретIун, гьуинаб махIги гьабун радалго вахъун масжидалдаги ун гьенив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе гIодов чIарав муъминчи вуго жинца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расулги разилъи тIалаб гьабулев, гьезул амру тIубалев чи. Рузманалде ине хехлъи гьабе абаруб рагIиялъул магIна гьечIо векерун гьениве а абураб. Гьелъул магIна буго рузманкъо бачIарабго гьеб рузманалде ине къасд гьабе ва хIадурлъи гьабе абураб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ЖумгIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

63. Суратул Мунафикъун

سُورَةُ الْمُنَافِقُونَ

Гъаб сураталда жанирги шаргIиял хIукмаби рицунел руго. Аслияб бакI кколеб буго мунафикъал бихьиназул ва руччабазул сипатал рициналъ, гьезул хIиллаял, къабихIал пишаби къватIир чIвазе гьариялъги.

Суратальул ахиралда муъминзабазе хIинкъи кьолеб буго дунял тIалаб гьабиялде машгъуллъиялдаса, гьелъул берцинлъабаз ва лазатаз гуккун Аллагьги جَلَّجَلَالُهُ ахиратги кIочон рукIиналдасаги. Гьедин рукIин буго мунапикъзабазул тIабигIат.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун жидер боцIи садакъаялъе ва напакъаялъе кьеялдеги ахIулел руго, гьеб кьезе рес гьечIеб къо тIаде бачIун гьел пащманлъилелде цебего.

Мунапикъзаби Маккаялда ругеб мехалъ букIараб къукъа гьечIо. Гьенир я бусурбаби, я мушрикал рукIана. Гьел мунапикъзаби раккана Мадинаялде щвараб мехалъ ва Исламияб дин бергьине, гьелъул ракь ва къуват цIикIкIине лъугьараб мехалъ.

Гьел руго жидерго напс цIуни гурони чорхолъ бахIарчилъи гьечIел, жидер къадру-къиматалъул кIвар гьечIел, хIалихьатал гIадамал. Гьеб къукъа гьанже цIакъго гIемерлъун буго. ХIакъикъиял муъминзаби цIакъго дагьлъун руго. Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъиги тун, гIадамаздаса хIинкъи тIаса бищун буго, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабичIого гIадамал разилъи тIалаб гьабулеб буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُنَٰفِقُونَ قَالُوا۟ نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ﴿١﴾

1. Мунапикъзаби духъе рачIараб мехалъ гьез дуде абулеб буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нижеца нугIлъи гьабулеб бугин хIакълъунго мун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расул вукIиналъе»-абун. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев вуго мун гьесул расул вукIин.

Гьесие гIадамазул нугIлъи хIажат гьечIо гьеб амру тасдикъ гьабизе. **Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца нугIлъи гьабулев вуго хIакълъунго гьел мунапикъзаби жидеца гьереси бицунел рукIиналъе.** КIалалъ мун

расулаллагь вуго абун абуниги, гьезул рекIелъ дуда иман лъей гьечIо. Гьел руго мунги муъминзабиги жидеца гуккулел абун, амма гьез жидерго напсал руго гуккулел ва махсароде гьарулел.

اتَّخَذُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾

2. Жидер гьересияб гьа гьедиги гьез ккун буго бусурбабаца жал чIвачIого рукIиналъе сабаблъун.

Нижги иман лъурал руго абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдалъун гьересияб гьа гьедулеб буго. Цинги Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдаса жидеца гIадамалги нахъе чIвалел руго. **Жигьад гьабиялдаса ва МухIаммад аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нахъ рилълъиналдасаги гIадамал нахъе чIвалел руго.** Жалги бусурбаби руго абун гьаял гьедун гьел кIалъараб мехалъ ва жигьадалде инчIого чIеялъе батIи-батIиял сабабал рицун гьел рагъдеги рахъинчIеб мехалъ, гьезда нахърилълъун жидер иман загIипал муъминзабиги гьелгун цадахъ рукъор чIолел рукIана. **ХIакълъунго Гьел мунапикъзаби руго жидеца гьабулеб гIамал цIакъ квешал гIадамал.**

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ ثُمَّ كَفَرُوا۟ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾

3. ХIакълъунго гьеб квешаб гIамал ва гьересияб гьа гьеди гьез гьабулеб буго жидер мацIаздалъун иман лъун букIиналъ ва рекIелъ иман гьечIолъиялъ. Гьезул ракIазда тIад мугьру чIван буго гьезда жанибе иман лъугьунареб хIалалъ ва гьел руго жидеда щибго хIакъаб жо бичIчIунарел гIадамал.

۞ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ ۖ وَإِن يَقُولُوا۟ تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ۖ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ۖ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۚ هُمُ ٱلْعَدُوُّ فَٱحْذَرْهُمْ ۚ قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُ ۖ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

4. Дуда гьел мунапикъзаби рихьараб мехалъ мун гьезул чурхдуз гIажаиблъизе гьавулев вуго. Гьел руго гIорцIарал, кьариял, берцинал ва кутакал.

Гьел кIалъараб мехалъ дуе гьезухъ гIенеккизеги бокьулеб буго, гьезул калам пасихIаб ва берцинаб букIун. **Гьезул хIакъикъат буго цо къеда аскIор рахъун чIезе гьарурал цIулал рахазда релълъун.** Гьезул щибго гIакълу гьечIо, гIелмуги гьечIо. РухI гьечIеб черх буго гьезул, гIакълу гьечIеб къаркъалаги буго. **Кинабго борхараб гьаракь жидедехун ахIулеб буго абун ккола гьезда,** гьел хIинкъулел, бахIарчилъи гьечIел рукIиналъ. **Гьал руго унго-унгоял муъминзабазул тущбаби. Нуж гьезул хIиллаялдаса цIуне! Жидеда Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **ццим бахъаял ва жал Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гIодорегIан гьареял! Гьел мунапикъзаби хIакъаб динул исламалдаса кирехун руссунел ругел?!**

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица Абу-Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «мунапикъзаби ратIа гьаризе лъалел сипатал руго: гьез салам кьолеб мехалъ лагIнат кьола (кIалалъ салам кьолеб хIал гьабун ракIалъ лагIнат кьола). Гьезул тIагIамги бикъараб, хIал гьабун бахъараб букIуна. Давла босараб мехалъ гьелъулъги жидеца хIилла гьабула, гьелдаса бикъизе, бахчизе яхI бахъула. Гьел масжидалдеги гIагарлъуларо гьениб квешаб хабар бицине гурони, как базеги гьел рачIунаро ахиралда гурони. ЧIухIун, гIамал кIодолъун рукIуна. Жал гIадамазда рекъоларо, гIадамал жидедаги рекъоларо. Сардилъ гьел хIехьалгIадин рукIуна (щибго гIибадат гьабуларо), къадги гьел хьвадулел ва ахIдолел рукIуна»* – абун.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾

5. Мунапикъзабазде абураб мехалъ нуж аварагасухъе ﷺ рачIа, гьес нужер мунагьал рахчи тIалаб гьабила абун, гьез жидер бутIрул дорехун руссине гьарула ва дуда гьел рихьизе руго хIакъаб жоялдаса жал руссараллъун ва жидеца гIамалкIодолъи гьабулеллъун.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾

6. Гьезие щибго мунпагIат гьабуларо, МухIаммад ﷺ, дуца гьезул мунагьал рахчи тIалаб гьабуниги, гьабичIого таниги. Гьезул Аллагьас ﷻ кидаго мунагьал рахчуларо. Х1акълъунго Аллагьас Исламияб диналда тIобитIуларо пасикъаб, мунафикъаб къавм.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا ۗ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾

7. Гьел мунапикъзаби руго жидеца абулел Мединаялъул ансаразда: «Нужеца напакъа кьоге ва квербакъи гьабуге Аллагьасул ﷻ расулгун ﷺ цадахъ ругел асхIабзабазе, гьел гьаб Мединаялдаса нахъе ине» - абун. Т1адегIанав Аллагьасе буго зобал-ракьазул ханлъи ва хазина.

Гьеб Аллагьас ﷻ жиндие бокьарасе кьола. **Кинниги Гьеб амру жидеда бичIчIунарел руго мунапикъзаби.** Гьезда ракIалде кколеб буго жидеца напакъа кьечIони ва квербакъи гьабичIони, Аллагьасул расулги ﷺ гьесул асхIабзабиги гIадада хвела абун.

يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَآ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ ٱلْأَعَزُّ مِنْهَا ٱلْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

8. Гьел мунапикъзабаца жеги абулеб буго: « Ниж гьаб гъазаваталдаса тIад руссун Мадинаялде щвани, гьеб Мадинаялдаса къватIире къотIизе руго жидер къадру бугел гIадамаз жал гIодорегIанал гIадамал»-абун.

Т1адегIанав Аллагьасе буго кинабго тIадегIанлъи ва къадру-кIодолъи.

Гьединго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расуласеги, киналго муъминзабазеги буго, т1адег1анлъи ва къадро к1одолъи. Киннигн гьеб иш гьедин букIинги лъалеб гьечIо гьел мунапикъзабада.

Гьаб микьго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бану-мустIаликъ абулеб къавмалде гъазават гьабулеб мехалъ цо лъим бугеб бакIалда гIадамал тIаде руссун, цоцалъ тунка-гIуси ккана ва цо мугьажиразул чияс ансариясда кьабуна. Цинги гьез ахIи-хIур гьабуна цоцалъ рагъдезе гIагарлъун рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас, гьаб щиб жагьилияб ахIи абун гьел гIодоре руссине гьаруна. Гьеб хабар рагIараб мехалъ мунапикъазул бищунго кIудияв ГIабдуллагь ибну Салулица абуна: «Унго гьабунищха мугьажираца гьеб хIалтIи! Валлагьи гьезулги нилъерги мисал буго нилъер умумузул кициялда рекъон: «Дуца гьве кьара гьабе дудего данде багъизе» - абураб. БичасхIаги гьаб гъазаваталдаса Мадинаялде руссани гьел гIодорегIанал МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьевгун цадахъ ругел мугьажиралги къватIир къотIизе руго жидер къадру бугел Мадинаялъул гIадамаз!» - абун.

Хадубги гьес жиндир къавмалда абуна: «Гьал мугьажирал Мадинаялда чIун руго нужеца гьезие квербакъи гьабулеб букIиналъ. Нужеца квербакъи гьабиги, гьезие напакъа кьейги тани, гьел Мадинаялдаса лъутун ине руго» - абун. Гьеб хабар жинда рагIарав Зайд ибну Аркъам абулев асхIабас гьеб аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана. Жинца бицараб хабар аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щвараблъи лъараб мехалъ гьев ГIабдуллагь ибну Салул аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIана ва гьа гьедун жинца гьеб хабар бицинчIо абун кIалъана. Жинца Зайд ибну Аркъам гьереси бицунев чилъун гьавуна. Гьеб гъазаваталдаса тIадруссун рачIунеб мехалъ нухда сордо базе чIараб бакIалда Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир расуласда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьал аяталги рещтIине гьаруна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ва гьесул асхIабзаби Мадинаялде щвараб мехалъ дов ГIабдуллагь ибну Салулил вас ГIабдуллагь жинца хвалченги бахъун Мадинаялъул рагьдухъ чIана, жинда аскIоса унел

асхIабзабиги рукIана. Жиндир эмен тIаде щвараб мехалъ ГIабдуллагьица абуна: «Нуж нахъе къае! Валлагьи мун Мадинаялде жаниве лъугьине гьечIо дуе Аллагьасул расулас ﷺ изну кьун гурони!» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг тIаде щвараб мехалъ гьес изну кьун Г1абдуллагь ибну Салул Мадинаялде жаниве виччана.

Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабас абидал: «Дун гьев мунапикъасул бетIер къотIизе виччай» - абун, аварагас ﷺ абуна: «ЧIвачIого те гьев! Дие бокьун гьечIо гIадамал кIалъазе аварагас ﷺ жиндирго асхIабзаби чIвалел руго» - абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ибну Салулил вас ГIабдуллагь вачIана ва гьес абуна: «Я расулаллагьи! Дида рагIана дуца дир эмен чIвазехъин вуго абун. Дие изну кье гьесул бетIер босун духъе вачIине. Дида кIвезе гьечIо жинца гьев чIварав чиясда валагьизе» - абун. Аварагас ﷺ абуна: «Нилъеца гьесда гурхIел гьабила ва гьев нилъгун цадахъ вугевгIан мехалъ живго тела» - абун.

Нужеца пикру гьабе, бусурбаби, хирияв аварагасул ﷺ сиясаталъул, гьесул г1акълу камиллъиялъул. Жакъасел бусурбаби кант1изе г1ураб ваг1за буго гьаб хабаралъулъ. Цо-цазул г1айибал ц1ехейги тун бусурбаби цолъизе мех щун гьеч1одай!?

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ٩

9. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж машгъул гьаруге нужер магIишаталъ ва лъимал-хъизаналъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсеялдаса ва гьесие гIибадат гьабиялдаса. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса дунялалъ жал машгъул гьарурал гIадамал руго ахираталда жал чIорого хутIарал гIадамал.

وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ١٠

10. Ва нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун нужер боцIи-мал садакъаде кье нужеде тIаде хвел бачIинелде цебе. Гьеб хвел бачIараб мехалъ жинца садакъа-хайрат гьабичIев чияс абизе буго: «Я дир бет1ергьан абун. Дун дагьав нахъе вахъун толев анищ хвезе гьавичIого, дица садакъа кьезе ва лъикIаб гIамал гьабулездаса дунги вукIине» - абун.

وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَاۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ١١

11. Жиндир гIажал тIаде щвараб напс Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъе бахъун толаро ва гьеб хвезе гьабула. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гьабулеб

кинабго гIамал ва гьелда рекъараб жазаъ жинца нужее гьабизе бугевги вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Жиндир боцIи-мал бугев чи жив КагIба рукъалде хIеж гьабизе ине гIолеб къадар, цинги жив хIежалде инчIев, гьединго паризаяб закат бахъизе гIураб боцIи-мал бугев, жинца гьеб закатги бахъичIев чи, жив холеб мехалъ гьесул хьул лъола жив хвезе гьавичIого толев анищ гьеб боцIи-малалъул жинда тIад бугеб хIакъ тIубазегIан» - абун.

Цоги гIалимзабаца абуна: инсанас жиндир напсалъул къадру гьабиги, гьев жиндир напсалдаса чIухIиги цого жо гьечIо. Инсанас напсалъул къадру гьабизе ккола, гьеб напс гIодобегIанлъулеб гIамал гьабизе бегьуларо. Ва амма инсан жиндир напсалдаса чIухIизе бегьуларо.

Инсанас напсалъул къадро гьаби буго жинда жиндир напсалъул х1акъикъат лъараб заман. Инсан жиндир напсалдаса ч1ух1и буго гьесда жиндир напсалъул х1акъикъат лъан гут1и. Жинда Аллагь разилъаяв Г1алиасх1абасул вас Х1асанида абуна: «Г1адамаз абулеб буго мун ч1ух1арав, дурго напс к1одо гьабулев чи вуго»-абун. Х1асаница абуна: «Дилъ ч1ух1и гьеч1о, дилъ буго бусурманчиясул къадро буголъи»-абун. Цинги жинца гьаб аятги ц1алана (8 абилеб аят).

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Мунафикъуналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

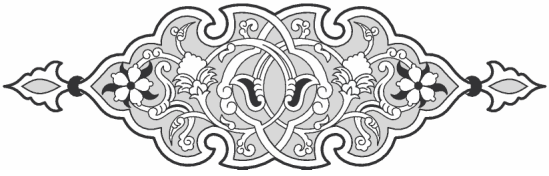

64. Сурату Ттагъа́бун

سُورَةُ التَّغَابُنِ

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила микьго аят бугеб.

Гьаб сурат Мадинаялда рещтIине гьабураб бугониги, гьалда жанир исламияб динальул аслаби рициналда тIадчIей гьабун буго. Т1адегIанав Аллагьасул къадру кIодольи бицун хадуб гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъурал муъминзабазул ва гьесда инкар ккурал капурзабазул сипат бицун буго.

Цересел умматазул хабар бицун, жидеца аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарураб мехалъ гьезда рещтIине гьабураб гIазабалъулги бицен гьабун буго.

Мушрикаца инкар кколеб бугониги хварал тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан гьаби хIакъаб жо букIинги баян гьабун буго. Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тIагIат гIибадат гьабиялдальун амру гьабигун цадахъ, жиндирго хъизан-лъималазул цо тайпа инсанасул тущбаби рукIин баян гьабулеб буго: гьеб хъизаналъ инсан нахъе чIвала Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ динальe гIоло гьижра гьабиялдаса ва жигьад гьабиялдаса.

Суратальул ахиралда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ дин тIадегIан гьабиялъе гIоло напакъа кьеялдальун амру гьабулеб буго, бахиллъиялдаса цIуне абун нагью гьабулебги буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдальун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

1. Зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъ жинца тIадегIанав Аллагьасе тасбихI гьабулеб буго. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго тIубараб ханльи ва кинабго рецци.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго жиндир кинабго жоялда хIалкIольи бугев, жиндие бокьараб жо гьабизе гьев щибго жоялъ нахъе чIваларо.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾

2. тIадегIанав Аллагь вуго жинца нуж рижарав. Нужедасан цо къукъа жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ иман лъолеб буго. Цогидаб къокъа жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ инкар кколеб буго.

Гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда

бихьулев ва лъалев.

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّ وَصَوَّرَكُمۡ فَأَحۡسَنَ صُوَرَكُمۡۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ٣

3. Жинца зобалги ракьги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ. Гьеб бижиги гIададисеб жо гьечIо, гьелъулъ БетIергьанасул хIикматал руго ва гьеб инсанасе дунялалъулги диналъулги амру тIубазе маслахIат бугеб хIалалъ бижун буго. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужги рижун руго ва нужер сипат-суратги цIакъ берцинаб гьабун буго. Ахираталда нужер руссинги гьев Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ буго.**

يَعۡلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَيَعۡلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعۡلِنُونَۚ وَٱللَّهُ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٤

4. ТIадегIанав Аллагьасда лъала зобалаздаги ракьалдаги бугеб кинабго махлукъалъул ахIвал-хIал, нужеца загьирго гьабулеб ва балъго гьабулеб гIамалги лъала гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ. РакIалда жаниб бугеб пикруги жинда лъалев вуго тIадегIанав Аллагь. Гьединаб камилаб лъаялъул БетIергьанасе инсанас гьабулеб гIамалалъул щибниги жо балъго хутIуларо ва щивав инсанасе жиндир гIамалалда релъларав жазаъ гьабизе буго.

أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ نَبَؤُاْ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن قَبۡلُ فَذَاقُواْ وَبَالَ أَمۡرِهِمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ٥

5. Нужехъе бачIинчIищ нужеда цере рукIарал капурал къавмазул хабар. Жидер гIамалалда релъларав балагь жидеде тIаде бачIарал ва ахираталдаги жидее цIакъ унтизабулеб жужахIалъул гIазаб букIине бугел.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُۥ كَانَت تَّأۡتِيهِمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَقَالُوٓاْ أَبَشَرٞ يَهۡدُونَنَا فَكَفَرُواْ وَتَوَلَّواْ وَّٱسۡتَغۡنَى ٱللَّهُۚ وَٱللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٞ ٦

6. ХIакълъунго гьаб амру гьадин букIиналъе сабаб буго гьел къавмазухъе аварагзаби عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рачIун рукIин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахъалъан баянал гIаламаталгун ва хIужа-далилгун. Гьел къавмаз абуна: «Нижедаго релъларав чиясищ ниж хIакъаб диналде тIоритIулел?»-абун. Гьез Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккуна, аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ нахъ рилъларав диналдасаги гьел руссун чIана. Цинги Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьездаса гIейи гьабуна: ва жинца гьел гьалаг гьарун ракьалдаса тIагIине гьаруна. **ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жив бечедав ва жив щибго жоялда хIажатав гьечIев ва кинабго махлукъаталъ жиндие рецги гьабулев.**

زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن لَّن يُبۡعَثُواْۚ قُلۡ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبۡعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلۡتُمۡۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٧

7. Капурзабаца гьереси бицун абулеб буго жал хун хадур тIаде рахъине гьаризе гьечIо абун. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, дир БетIергьан

Аллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун нуж тIаде рахъине гьаризе руго абун, цинги нужеда бицинеги буго нужеца дунялалда гьабураб кинабго гIамал. Гьеб иш тIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб иш буго.

Щибго мисал-сурат гьечIеб бакIалдаса гьаб кинабго гIалам бижарав Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ, хун хадув гьев инсан тIаде вахъине гьави ва гьесул хIисаб-мизан гьабун гьесие жазаъ гьаби цIакъго бигьаяб жо буго.

فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَٱلنُّورِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلْنَا ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

8. Нужеца иман лъе ТIадегIанав Аллагьасдаги, гьесул расуласдаги. Дица гьев МухIаммадида صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рещтIине гьабураб нурлъун бугеб Къуръаналдаги иман лъе! Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужеца гьабулеб кинабго гIамал жинда лъалев.

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ ٱلْجَمْعِ ۖ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلتَّغَابُنِ ۗ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَٰلِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٩﴾

9. Нужеца ракIалде щвезе гьабе жиндир хIинкъи ва гIазаб кIудияб Къиямасеб къо. Гьеб буго нуж киналго жиндилъ данде гьарулеб ва капурзаби чIорого хутIи загьирлъулеб къо.

Гьев капурчияс ахиратги бичун дунял босун букIиндал гьесие ахираталда жужахIалъул гIазаб гурони щибго жо букIунаро. Дунялги, бичун ахират босарал муъминзабазе гьенир алжаназул нигIматал рукIуна. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жидеца рухI бичарал шагьидзабазе тIадегIанал макъамалги рукIуна.

Жинца иманги лъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарав чиясул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мунагьал чурула ва гьев алжаназул ахазукье лъугьине гьавула жидеда жанисан нигIматазул гIорал чвахулел. Даимго гьенир жанир рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаназде. Гьеб буго цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб бахьи буголъи.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَكَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَآ أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٠﴾

10. Жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, дир Къуръанги ва цогидал гIаламаталги жидеца гьереси гьарурал гIадамал руго жужахIалъул бетIергьаби, даимго жал гьенир жанир рукIунел. Ц1акъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жужахI!

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۗ وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ يَهۡدِ قَلۡبَهُۥۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ ١١

11. Инсанасде цониги къварилъи щоларо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалъун, гьесул хIукму-къадаралдалъун гурони. Жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурав чи вуго жинца жиндир ракI лъикIаб ишалда тIобитIулев чи.

Балагьазда сабру гьабизеги, нигIматазда щукру гьабизеги. Гьесда якъинго лъала жинде щвараб жо жинде щвечIого хутIулареб букIараблъи. Гьединго гьесда лъала жиндие щвечIеб жо жиндие щвезе гьечIеб жо букIинги. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадаралъе мутIигIлъун, гьелда разилъун, иманалда жанив хIалхьун ва ракI парахалъун вукIуна хIакъикъияв муъминчи. **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев.** Гьесда лъала жиндие тIубанго мутIигIал муъминзабиги, жидер иман гьеч1ел мунапикъзабиги, жинда инкар ккурал капурзабиги.

وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۚ فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ١٢

12. Нуж Аллагьасеги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласеги мутIигIлъе! Нуж иман лъеялдаса ва мутIигIлъиялдаса руссун чIани, гьелъул къварилъи нужеего букIине буго. Дир аварагасда صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тIадаб жо гьечIо нужехъе баян гьабун хIакъаб дин щвезе гьаби гурони.

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١٣

13. Жив цогояв, цоги жинда релълъарав гьечIев вуго нужер БетIергьан Аллагь. Гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ тавакал тIаме абе киналго муъминзабаца.

Жидеца гIибадатги цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабе ва жидер хьул лъей ва божилъиги гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ букIа!

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ مِنۡ أَزۡوَٰجِكُمۡ وَأَوۡلَٰدِكُمۡ عَدُوّٗا لَّكُمۡ فَٱحۡذَرُوهُمۡۚ وَإِن تَعۡفُواْ وَتَصۡفَحُواْ وَتَغۡفِرُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٤

14. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужер руччабаздаса ва нужер лъималаздаса нужее тущманзаби рукIуна. Нуж гьезул хIилла-макруялдаса цIуне! Нуж гьездаса тIаса лъугьани, гьез нужее гьабураб къварилъиги кIочон тани ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гьезул мунагьал рахчиги гьарани гьеб нужеего лъикIаб буго. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь жив гурхIулев ва жинца мунагьал чурулев вуго.

Гьел нужер руччабаздаса ва лъималаздасаги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ тIаса лъугьина ва гьезда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIила. Нужецаги гьезда гурхIел гьабе ва гьел

хIакъаб исламияб диналде ахIе.

Гьаб аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицана: Маккаялда ругеб мехалъ жидеца иман лъураб цо къукъа гьижра гьабиялдаса нахъе чIвана гьезул руччабаца ва лъималаз. Гьез абуна: «Нижеца сабру гьабун буго нуж Исламияб диналде иналда, амма нижеца сабру гьабизе гьечIо нужедаса ратIалъун рукIиналда» – абун. Гьел муъминзаби гьижра гьабизе кватIун, хадур Мадинаялде гьел щвараб мехалъ жидеца цебеккун гьижра гьабурал асхIабзаби гьезда ратана жидеда исламияб дин бичIчIараллъун ва аварагасе ﷺ гIемер квербакъи гьабураллъунги. Гьел асхIабзаби пащманлъун, гьезда жидер агьлу-хъизаналъе гIакъуба гьабизе ракIалде ккедал ТIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна ва гьел жидер агьлу-хъизаналда тIаса лъугьана.

إِنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ١٥

15. Х1акълъунго нужер боцIи-малги, нужер лъимал-хъизанги буго нужер х1ал бихьиизе кьураб жо, гьелъ нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъул гьаризеги бегьула.

Гьеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужер хIалбихьи гьабиялъе бугеб дунялалъул чIаголъи. Гьелдалъун загьирлъула жиндир иман камилав ва иман загIипав чи. **ТIадегIанав Аллагь вуго жинда аскIоб цIакъ кIудияб ажру-кири бугев.** Гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ажруялде хьул лъун нужеца дунялалъул чIаголъи рехун те, гьелъ гуккун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе кIочон рукIунге!

فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ وَٱسۡمَعُواْ وَأَطِيعُواْ وَأَنفِقُواْ خَيۡرٗا لِّأَنفُسِكُمۡۗ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفۡسِهِۦ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ١٦

16. Нужер хIалкIвараб хIалалъ нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъе ва гьесул гIазабалдаса хIинкъа! Нужеда бицунеб жоялдаса вагIзаги босе, нужеда гьабураб амру-нагьюялъеги мутIигIлъе!

Ахираталъе батизелъун нужер боцIи-мал напакъадеги кье! Гьеб лъикIаб нухалда магIишат харж гьаби лъикIаб иш буго. **Жидерго напсалъул бахиллъиялдаса жал цIунарал, гьелъул хъантIи ва сурукълъи жидеца къезе гьабурал гIадамал руго бахьи буголъиялда кверщел батарал гIадамал.**

إِن تُقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗا يُضَٰعِفۡهُ لَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ١٧

17. Нужеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьесул диналъе квербакъи гьабизе боцIи-мал харж гьабуни, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гьелде данде

гIемерго цIикIкIараб ажру-кири гьабула ва нужер киналго мунагьал чурула.

ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь жиндие мутIигIал муъминзабазе щукру гьабулев вуго гьезул лъикIаб гIамалалъул ажру гIемерго цIикIкIине гьабун. Жив гурхIулев, жиндир хIелму бергьаравги вуго. Гьезул мунагьал гIемерал ругониги жинца гьезие гIакъуба гьабуларев, гьез тавбу гьабизе бокьулев вуго.

عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١٨

18. Жинда загьирабги батIинабги жо лъалев, цебеккун букIараб ва хадубккун букIунебги жо лъалев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Жиндир гуч бергьарав, жиндир гIадлу битIарав, хIикмат кIудиявги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **.** Жиндир хIукму-къадаралъулъ гIададисеб жо гьечIев, жиндир тадбир камилав, махлукъалъе мунпагIат ва маслахIат бугеб хIукму жинца гьабулевги вуго.

Гьаб сураталъул анцIила ункъабилеб аяталъе тафсир гьабун Ибну ХатIибица берцинаб хабар бицун буго. Гьалъул къокъаб хIасил буго: Т1адегIанав Аллагьас лъималги руччабиги инсанасул тущбабилъун гьарун гьечIо. Гьев инсан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъуллъун, жиндир лъимал-хъизан бокьун, гьезие бокьараб щинаб жо гьабун хьвадараб мехалъ гьев чи Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ тIагIат-гIибадат гьабиялдаса дагь-дагьккун рикIкIалъула, жиндаго лъачIого лъималазулги руччабазулги мурадал тIуралевлъун ватула. Гьаб хIисабалда балагьидал, гьел лъималги руччабиги гьесие заралалъе сверун ратула. Инсанасе зарал гьабулеб щинаб жо гьесул тущман букIуна.

ХIакъикъаталдайин абуни, лъималги руччабиги руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанасе кьураб нигIмат. Гьеб нигIматалдаса пайда босизе ккола Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулеб хIалалъ. Жиндир лъимал-хъизанги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ лъалеллъун гьарун, гьезда Исламияб дин лъазе гьабун хьвадизе тIадаб буго муъминчиясда. Гьел лъималазе бокьанщинаб жоги гьабун гьезие дунялалъул чIаголъи гIуцIулев вугони гьев чиясул жиндирго гIумруги гIадада хвараблъун букIуна ва жиндие ахираталда кIалгьикъи ва гIакъубаги букIуна жинца агьлу-хъизан исламияб диналда тIобитIунгутIи сабаблъун.

АнцIила анлъабилеб аяталда абулеб буго: «Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа нужер хIалкIвараб хIалалъ» - абун. Гьеб рагIиялъул магIна буго Аллагьасги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ амру гьабураб жо тIубазе ва гьелда нахърилълъине тIадаб буго хIалкIвараб хIалалъ абураб. Ва

амма Аллагьасги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласги гьабуге абун нагью гьабураб, жиб хIарамаблъун ва квешаблъун бихьизе гьабураб жо тIубанго реххун тезе ккола ва рикIкIад гьабизе ккола. Х1арамаб жо теялъе «хIалкIвараб хIалалъ» - абураб рагIи хIалтIизе гьабуларо.

Жинда Аллагь разилъаяв Абу Гьурайратидаса бицараб хIадисалда буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна*: «Дица нужеда цо иш гьабе абун амру гьабураб мехалъ нужеца гьеб ишалдаса нужер хIалкIвараб къадар гьабе. Дица цо иш гьабуге абун нагью гьабураб мехалъ гьеб ишалдаса рикIкIалъе, гьелда аскIорего къаге»* - абун.

Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату Ттагъа́буналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

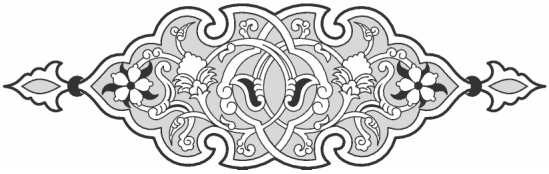

65. Сурату Т1алакъ

سُورَةُ الطَّلَاقِ

Мадинаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб сураталда жаниб аслияб хIалалъ бицен гьабун буго рос-лъадиялда гьоркьор рукIунел шаргIиял хIукмабазул: цIар тIами гIадаб, гIиддаялъул масъала, напакъа-сахIалъул ва цогидалги хIукмаби.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا۟ ٱلْعِدَّةَ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ رَبَّكُمْ ۖ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنۢ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّآ أَن يَأْتِينَ بِفَٰحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ ۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۥ ۚ لَا تَدْرِى لَعَلَّ ٱللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾

1. Я гьав Бичасул авараг! Нужеца руччабазул цIар т1амураб мехалъ гьеб цIар тIаме гьезул гIиддат байбихьулеб мехалъ. Гьел хIайизалдаса рацIцIалъараб мехалъ тIаме цIар нуж гьезда аскIор регичIого. **Нужеца гьеб гIиддаялъул заман цIуне ва гьеб камил гьабе.**

Лъабго нухалъ хIайизалдаса яцIцIалъи бихьизегIан буго хIайиз бачIуней чIужуялъул гIиддат. Гьеб гIиддат цIуниялдаса мурад буго кIиго чиясул лъим (мани) жубачIого букIин ва лъимер лъил бугеб мухIканго лъалеб букIин.

Нуж хIинкъа нужер БетIергьан Аллагьасда гIасилъизе. Нужеца гьел руччаби цIар тIамун гIиддаялда ругеб мехалъ рукъоса къватIире рахъине гьаруге. Гьел руччаби жалгоги къватIире рахъунге жидер рукъоса гIиддат тIубазег1ан. Цо гIаданалъ къабихIаб пиша гьабуни: гьелъ зина гьабуни, росасул гIагарлъиялда рогьоб бан, рагъ гьабун хьвадани, **гьей гIадан къватIие яхъине гьайила.** Гьелда т1ад Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ х1ад т1убазабизе, яги гьелъул заралалдасан рат1алъизе. **Гьал руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаргIалъул гIорхъаби. Гьел гIорхъаби жинца хвезе гьарурав чи жинца жиндирго напсалъе зулму гьабурав чи вуго. Дуда лъаларо, я гьав инсан, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ щиб амру хадуб нужее загьир гьабулеб.** Нужер цоцаздехун букIараб рокьукълъи тIаса ине бегьила, ццим бахъиги кIочена, нужее цIидасан рос-лъадилъун рукIине бокьизе бегьула. Гьедин бугелъул гIиддат тIубазегIан шаргIалъ бицараб

хIалалда хьваде.

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ۚ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾

2. Гьел жидер цIар тIамурал руччабазул гIиддат тIубазе мех щварабго, гьел руччаби тIадруссине гьаризе бокьани тIадруссине гьаре, ратIа гьаризе бокьани ратIаги гьаре. Гьел тIадруссине гьаруни, гьезулгун гьабулеб яшав лъикI гьабе, гьезие напакъа-ретIел кье ва берцинаб хIалалъ гьалмагълъи гьабе.

Гьел ратIа гьаруниги гьезие кьезе кколеб жоги кьун, жидее зулму ва къварилъи гьабичIого ратIа гьаре.

Руччаби тIадруссине гьаруниги, ратIа гьарулел ругониги кIиго гIадилав нугIги вукIине гьаве нужеца гьабураб хIукму гьезда лъан букIине ва хадуб дагIба-къец ккечIого букIине. Гьел нугIзал рукIин суннатаб буго. Цо гIалимзабаца абуна чIужу тIад юссине гьаюлей йигони кIиго нугI вукIин тIадаб буго абун. **Гьел нугIзаллъун ругел гIадамаз нугIлъи гьабе Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун.** БитIараб хIалалъ гьабе нугIлъи ва гьеб нугIлъи гьабизе жал ахIараб мехалъ нугIлъи гьабизеги а!

Гьаб вагIза буго жинца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ **ахираталдаги иман лъурав чиясе гьабулеб бугеб. Жиндир киналго хIалазулъ Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъун хьвадулев чиясе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул амру бигьа гьабула, гьесда Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жинца кинабго къварилъи, пащманлъи тIаса ине гьабулеб нухги бихьизе гьабула.**

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾

3. Жиндида ракIалдаго гьечIеб рахъалъан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьесие хIалалаб ризкъиги кьола. Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жинца гIейи гьабулев вуго жинда тавакал тIамурав чиясе. Х1акълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жиндир хIукму ва амру кинабго махлукъалда тIад бугев ва гьеб хIукму жиндие бокьараб хIалалъ жинца тIубазе гьабулев.**

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **щибаб жоялъе гIорхъи ва къадар чIезе гьабун буго.** Инсанасде тIаде къварилъи бачIаниги, гIатIилъи бачIаниги гьеб даимаблъун букIунаро.

وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ

4. Жидер хIайиз бачIиналдаса хьул къот1арал руччаби ва жидеде хIайз бачIунарел руччабиги лъабго моцIалъ

أَشْهُرٍ وَٱلَّٰٓـِٔي لَمْ يَحِضْنَۚ وَأُوْلَٰتُ ٱلْأَحْمَالِ
أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّۚ وَمَن يَتَّقِ
ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مِنْ أَمْرِهِۦ يُسْرًا ﴿٤﴾

рукIина гIиддаялда. ХIайз бачIиналдаса хьул къотIарал руччаби руго херлъун хIайз бачIиналъ тарал. ХIайз бачIунарел руго жал гьитIинал рукIун хIайз бачIине мех щвечIел. Гьел руччабазе гIиддат гьабулеб заман лъабго моцI гьабун буго. **ЦIар тIамурал руччаби къинал ругони гьезул гIиддат букIуна лъимер гьабизегIан. Аллагьасдаса** جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъарав ва жинца шаргIиял гIорхъаби цIунарав чиясе Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул амру бигьа гьабула ва гьесие лъикIаб гIамал гьабизе квербакъиги гьабула.**

ذَٰلِكَ أَمْرُ ٱللَّهِ أَنزَلَهُۥٓ إِلَيْكُمْۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ
يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُعْظِمْ لَهُۥٓ أَجْرًا ﴿٥﴾

5. Гьаб цебехун бицараб цIар тIамиялъул ва гIиддаялъул хIукму буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда рещтIине гьабураб шаргIалъул хIукму.**
Аллагьасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ **хIинкъун жинца гьаб хIукму тIубазе гьабулев чиясул Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мунагьал чурула ва гьесул даража-макъамги тIадегIан гьабула.**

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا
تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُواْ عَلَيْهِنَّۚ وَإِن كُنَّ أُوْلَٰتِ حَمْلٍ
فَأَنفِقُواْ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّۚ فَإِنْ أَرْضَعْنَ
لَكُمْ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّۖ وَأْتَمِرُواْ بَيْنَكُم
بِمَعْرُوفٍۖ وَإِن تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُۥٓ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾

6. Нужеца гьел руччаби жанир чIезе гьаре нужго жанир чIарал, нужер рес-махIалалда рекъарал рукъзабахъ. Нужеца гьел руччабазе къварилъиги гьабуге напакъа-сахIалъул ва рукъалъул рахъалъан, гьел жидее напакъа тIалаб гьабун къватIире рахъине кколеб хIалалъ, яги гьез нужедаса ратIалъи тIалаб гьабулеб хIалалъ. Гьел цIар тIамурал руччаби къинал ругони гьезие напакъа кье жидеца лъимер гьабизегIан.
Лъимер гьабун хадубги жидеца гьеб лъимер хахизе гьабулеб бугони ва гьелъул тIалаб гьабулеб бугони, гьел руччабазе ужра-мухьги кье. Нужеда гьоркьоб гьабулеб хурхенги шаргIалда рекъараб, жинда жаниб лъикIлъи ва маслахIат бугеб хIалалъ гьабе.
Эбелалъ лъимер хахизе гьабе жинца ужра тIалаб гьабичIого. Инсуца гьей эбелалъе мухьги кье гьелъ тIалаб гьабулеб гьечIониги. Гьаб буго цоцадехун гьабулеб шаргIалде ракъараб берцинаб гIамал. **Гьал кIиялго цоцада рекъечIони, инсуца жиндир лъимер хахизе гьабизе ва гьелъул тIалаб гьабизе цоги чIужугIадан ижараде ккве!** Цоги гIадан щолей гьечIони, яги лъимералъ гьелъул керен хахулеб гьечIони,

цинги гьей эбелалда тIадаб буго жиндир лъимер хахизе гьабизе ва инсудаги тIадаб буго гьелъие гIадаталда рекъараб мухь кьезе.

لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَاۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

7. Жиндир бечелъи ва рес-махI бугев чияс гьелда релълъараб кье чIужуялъе кьолеб напакъа ва ретIел. Мискинав чияс Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие кьураб ризкъиялда релълъараб напакъа кье жиндир чIужуялъеги. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цониги напсалда хIал гьабуларо жиндир рес рекъараб жоялдалъун гурони. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ захIималъиялда хадуб гIатIилъиги гьабула.

Гьев росс мискинав вугони чIужуялъ сабру гьабизе ккела ва Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жидее ризкъи тIалаб гьабун, гьев разияб гIамал гьабун, сабру гьабун рукIине ккела.

Гьал аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагьас бицунеб буго цIар тIамиялда ва гIиддат тIубазе гьабиялда хурхараб хIукму. ЦIар тIами шаргIалда жаниб какараб жо буго ва цIакъго хIал рекъечIого, хъизан-рукъалъул гIадлу-низам лъугьунарого букIун гурони цIар тIамизе ва ригьин биххизе бегьуларо.

ЦIар тIамиялде амру ккараб мехалъ гьелъулги кIиго батIияб къагIида буго: суннатаб къагIида буго лъабабго цIар цадахъ тIамичIого тей. Цо цIарги тIамун чIужу жийго тела ва гьелъул гIиддат тIубазе мех гIагарлъидал гьел кIияздаго рекъон лъикIилан ккани, росас «Дун дир чIужуялде вуссана, дица гьей дидеги юссине гьаюна» – абила ва гьел цереккун рукIараб хIалалъ рос-лъадилъун рукIуна. Гьедин тIад руссине гьезие бокьичIони, гIиддат тIубараб мехалъ гьей чIужуялъул ихтияр букIуна цоги росасе ине. ГIидда тIубан хадубги гьел кIиязего тIад руссине бокьани, гьез цIидаса магьари лъезе ккола. Цо, яги кIиго цIар тIамун ятIалъарай цоги росасе инчIого жиндирго росасе ине бегьула цIидасан шаргIалда рекъон магьариги лъун.

Лъабго цIар цадахъго тIамун, яги цо-цо ккун тIамун лъабго цIар тIамурай чIужу гьев росасе ине бегьуларо цоги росасе ун, гьевгун йегун, гьес нахъе йиччан хадуб гурони. Гьев цогидав росасе инги, гьес нахъе йиччайги букIине ккола жидерго напсазе бокьун, хIоло гьаби мурадалда гьечIого – хIоло гьаби хIарамаб жо буго. Цо-цо гIалимзабаца абуна гьеб хIоло гьабун гьей чIужу дов жиндир цевесев росасе ине нух щоларо абун. Гьединаб, шаргIалда хIарам гьабураб, ишалде ккунгутIиялъе гIоло суннатаб нух буго чIужуялъул лъабго цIар тIамичIого цо яги кIиго цIар тIамун тей. Лъабабго цIар цадахъго тIами шаргIалда рихараб жо буго. Гьедин бугониги лъабго цIар цо

нухалъ тIамураб мехалъ гьей чIужу гьесдаса тIубанго ятIалъула абун буго г1емерисел гIалимзаби жинда рекъараб хIукму. ГIалимзабазул цо къукъа буго лъабабго цIар цадахъ тIамураб мехалъ цо цIар гурони унарин абулебги.

ГIиддат абулеб жо буго росасдаса ятIалъарай чIужу къинай йигодай абун гьелъул хIукму баянлъизегIан гьей чIужу цоги росасе инчIого чIезе бихьизе гьабураб замана. Магьариги лъун гьел рос-лъади цоцаде аскIореги къачIого халватги гьабич1ого цIар тIамураб мехалъ гьаб гIиддат букIунаро.

ГIиддаялъул заманги ункъо батIияб буго:

1. Росасдаса ятIалъарай гIадан хIайз бачIине мех щвечIей гьитIинай йигони, яги херлъун хIайз бачIунарей лъугьун йигони, гьезул гIиддат буго лъабго моцIалъ сабру гьаби ва цоги росасе иналъул хабар бицунгутIи. Берцинаб ретIел ретIун, гьуинал махIал гьарун рукъоса къватIие яхъунгутIиги.

2. Гьей гIадан хIайз бачIуней йигони, гьелъул цIар тIамиялъул суннатаб къагIида буго хIайзалдаса яцIцIалъараб мехалъ гьелда аскIове къачIого росас цо цIар тIами. Гьедин цIар тIамурай гIаданалъ лъабабилеб яцIцIалъи бихьизегIан сабру гьабила: ай кIиго нухалъ хIайз бачIун яцIцIалъараб гIуж буго гьелъие лъабабилеб рацIцIалъи бихьулеб гIуж.

3. Жиндир цIар тIамурай чIужу къинай йигони, гьелъул гIиддат букIуна жинца лъимер гьабизегIан. Ц1ар тIамурабго къоялъ гьелъ лъимер гьабуни, гьей гIиддат тIубарай йикIуна. ИчIго моцIалъ лъимер чохьониб бугониги, гьей гIиддаялда йигей йикIуна.

4. Рос хун цIар ккарай (арай) чIужуялъ сабру гьабула ункъо моцIги анцIго къоялъги. Гьей чIужу къинай йигони ва лъимер ункъо моцIги анцIо къоги инчIого гьабуни, гьелъул гIиддат тIубаларо ва гьелъ сабру гьабула гьеб заман инегIан. Гьей къинай йикIун гьелъ ункъо моцIги анцIго къоги бараб мехалъги лъимер гьабичIони гьелъул гIидда букIуна жинца лъимер гьабизегIан. Гьал цIар тIамиялда ва гIиддаялда хурхарал шаргIиял хIукумаби руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерил маслигIат цIунун гьарурал хIукмаби. Гьалда релълъун руго цогидал киналго хIукмабиги. Гьаб амру гьадин бугелъул бусурбабазда тIадаб буго кинабго хIалалъулъ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукмуялда нахърилълъин ва гьеб хIукму ракI разилъун жидеца къабул гьабиги.

8. ГIемерал росаби руго жидер агьлуялъ Аллагьасдеги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласдеги гIасилъи гьабурал, цинги

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِۦ
فَحَاسَبْنَٰهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَٰهَا عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨﴾

дица цIакъ квешаб хIалалъ хIисаб гьабурал ва жидее цIакъ гучаб гIазабги гьабурал.

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَٰقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾

9. Гьез чIамана жидер квешаб гIамалалъул жазаъ ва ахираталдаги гьел гIадамал руго жал чIорого хутIарал, жидер руссунеб бакI жужахIалъул цIа бугел.

أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ۚ قَدْ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾

10. ЖужахIалда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие хIадурун буго цIакъ гучаб гIазаб. Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа, я гьал иман лъурал, ва нужее Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIакълу-лъайги кьурал гIадамал! Х1акълъунго Аллагьас нужеда гьаб хирияб Къуръанги рещтIине гьабун буго нужеца гьалда гIамал гьабизе.

رَّسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ مُبَيِّنَٰتٍ لِّيُخْرِجَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزْقًا ﴿١١﴾

11. Жинца нужее гьеб Къуръаналъул аятал цIалулев ва гьел нужее баян гьарулев расулги витIун вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, гьесул расуласда нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал куфруялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде рачине. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал ахираталдаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ алжаназда жанир лъугьине гьарула. Жидер ахакьан нигIматазул гIорал чвахулел, жидеда жанир гьел муъминзаби даимгоги рукIунел. Х1акълъунго гьеб алжаналда жаниб тIадегIанав Аллагьас гьев муъминчиясе цIакъ берцинаб ризкъи хIадурун буго.

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ ۖ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

12. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие гIибадат гьабизе тIадав нужер БетIергьан: жинца анкьалго зобал рижарав ва гьездаго релъараб ракьги бижарав. Анкьго батIияб ракьги бижана абураб магIна гьабуна цо гIалимзабаца. Цогидаз абуна ракь цо бижана жиндир бижин ва батизе гьаби зобал рижиналда релълъараб абун. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир амру гьел зобал-ракьалда гьоркьоб рещтIине гьабула ва гьесул хIукму-къадар гьениб билълъуна. Х1акълъунго гьаб кинабго махлукъ бижун буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ, инсанасда лъазе**

гьеб бижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир кинабго жоялда хIалкIолев вукIин. Ва нужеда лъазе ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь вук1ин жиндир гIелму-лъаялдалъун ва хIукму-къадаралдалъун кинабго махлукъалда жинца сверун лъугьин гьабурав ва гьелъул тадбир мухIканго гьабулевги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату ТIалакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

66. Сурату ТтахIрим

سُورَةُ التَّحْرِيمِ

Мадинаялда рещтIине гьабураб, жинда жаниб анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб сураталда жанибги шаргIиял масъалаби рицунел руго. ТIубарабго сурат Аллагьасул свлаат салам лъеяв аварагасул ва гьесул руччабазул бицунеб буго абун абизе бегьула. Гьаб сурат рещтIине гьабиялъе сабаб бицун кIиго батIияб хIукму буго гIалимзабазул:

1) Имам КъуртIубияс бицана: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир руччабазе гIадилаб хIалалъ сордо бикьулеб букIана. Жинда Аллагь разилъаяй ХIапсатихъе авараг ﷺ вугеб сордоялъ гьелъ гьарана жий эбел-инсухъе зияраталъ йиччай абун. ХIапсат эбел-инсухъе араб мехалъ аварагас ﷺ къибтIияй Марият ахIана ХIапсатил рукъое. Цинги Х1апсат тIадюссун ячIараб мехалъ ва жиндир рукъой Марият ятараб мехалъ гьей Х1апсатил цIакъ ццим бахъана ва гьей щакдарана. Гьелъ абуна: «Дуца гьей дир рукъое ячун йиго ва дир бусада мун гьейгун цадахъ вегун вуго! Дуца гьаб жо гьабиялъе тIокIаб сабаб гьечIо дуда дун хIакъирлъун йихьи гуреб!» - абун.

Гьей ХIапсат рази гьайизе бокьун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дица гьай Марият дие хIарам гьаюна. Дуца гьаб хабар цоги щивго чиясда бицунге» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг аравго ХIапсатица жиндаги ГIайшатидаги гьоркьоб бугеб къедги бухун, ГIайшатида гьеб хабар бицана, цинги гьеб цогидал руччабаздаги лъана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул гьеб ишалъ ццим бахъине гьабуна ва гьес къасд гьабуна жиндир руччабазул рукъзабахъе инаро абун ва моцIалъ жинца гьел киналго рикIкIад гьарун тела абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб сураталъул авалалда ругел аятал рещтIине гьаруна» - абун.

2) АтIабарияс бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жинда Аллагь разилъаяй Зайнабиде аскIов вугеб мехалъ гьес Зайнабица кьураб гьоцIо гьекъолеб букIана. Гьеб иш рихун ХIапсат ва ГIайшат кIияйго рекъана жидеца аварагасда ﷺ абизе: «Дудаса квешаб махI буго» - абун.

Цинги хирияв авараг ﷺ Х1апсатида аскIове индалго гьелъ

абуна: «Дудаса цо квешаб махI буго»-абун. Хадуб ГIайшатицаги абуна гьебго рагIи. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе цIакъ бокьулеб букIинчIо жиндаса инсанасе бокьулареб махI букIине ва гьес гьа гьедун абуна: «Дица махI квешаб жо кванач1о, дица гьоцIо гьекъон букIана, тIокIаб дица гьеб гьоцIо гьекъеларо» - абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас гьаб аят рещтIине гьабуна» – абун.

ГIемерисел гIалимзаби жинда рекъараб рагIи буго имам КъуртIубияс бицараб рагIи.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ أَحَلَّ ٱللَّهُ لَكَ ۖ تَبْتَغِى مَرْضَاتَ أَزْوَٰجِكَ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١﴾

1. Я гьав Бичасул авараг! Дуца щай хIарам гьабулеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе хIалалаблъун гьабураб жо! Гьеб иш дуца гьабулеб буго дур руччабазул цоял разилъи тIалаб гьабун.

Гьеб иш дуца гьабуге, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе хIалал гьабураб гьоцIоги, дур гъарабаш Мариятги дуца хIарам гьаруге. **ТIадегIанав Аллагь жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев вуго.** Дуда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIайиб гьабулеб буго дурго напсалъе къварилъи гьабуна абун.

Тафсир гьабурав цо гIалимчияс гьаб бакIалда жиб бицинего рекъолареб магIна гьабун буго ва гьес абулеб буго: «Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIалал гьабураб жо хIарам гьабуна»-абун. Гьаб буго аварагзабазде عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ абизе бегьулареб рагIи. Гьел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ халкъалда тIаса рищун, гьезда дин лъазе гьабизе ритIарал гIадамал. Гьез абурабги, гьабурабги кинабго гIамал жидер умматалъе нухлъун букIуна.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьоцIо гьекъезе хIарамаб буго абун абичIо, яги Марият жиндие хIарамай йиго абичIо. Гьес жиндирго напс нахъе чIвана гьезда аскIове къаялдаса. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда чIвараб гIайибги гьев хира гьавулеб, гьесул къадру кIодо гьабулеб буго. Гьесде абулеб буго: «Дуца дурго напсалъе къварилъи гьабуге гьел руччаби разилъи тIалаб гьабулевлъун вукIун»-абун.

قَدْ فَرَضَ ٱللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَٰنِكُمْ ۚ وَٱللَّهُ مَوْلَىٰكُمْ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢﴾

2. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагьас нужее изну кьун буго нужеца гьедараб гьа хвезе гьабизе, гьеб хвезе гьабиялда жаниб цо маслахIат бугеб мехалъ.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер киналго умуразул Вали ва БетIергьан.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца гьабулеб хIукмуялъулъ гIадлу битIарав, хIикмат гъваридав ва жиндир хIукмуялъул лагъзадерие ругел маслахIатал жинда лъалев.

وَإِذْ أَسَرَّ ٱلنَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَٰجِهِۦ حَدِيثًا فَلَمَّا
نَبَّأَتْ بِهِۦ وَأَظْهَرَهُ ٱللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُۥ
وَأَعْرَضَ عَنۢ بَعْضٍ ۖ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِۦ قَالَتْ مَنْ أَنۢبَأَكَ
هَٰذَا ۖ قَالَ نَبَّأَنِىَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴿٣﴾

3. Дуца рехсе, я гьав муъминчи, Аллагьасул расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир руччабазул цоялда балъгояб хабар бицараб гIуж ва гьелда амруги гьабураб гьеб хабар лъидаго бицунге абун. Гьей йиго ХIапсат, Мариятил хабар лъидаго бицунге абун жинда амру гьабурай.

Цинги гьелъ гьеб хабар къватIиб бициндал ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир расуласда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьебги лъазе гьабидал, гьев расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Х1апсатида гьеб хабаралъул цо бутIа жинда лъараблъи бицана: кинабго балъголъи бицун гьелда бадибчIвай гьабич1ого тана. Гьеб хабар жинда бицараб мехалъ Х1апсатица абуна: «Дуда гьаб хабар лъица бицараб»-бун. Аллагьасул расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Дида гьеб лъазе гьабуна жинда кинабго жо лъалев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ» - абун.

إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا ۖ وَإِن
تَظَٰهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ مَوْلَىٰهُ وَجِبْرِيلُ
وَصَٰلِحُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۖ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذَٰلِكَ
ظَهِيرٌ ﴿٤﴾

4. Хадубги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: **«Нуж кIиялъго тавбу гьабуни нужее гьеб лъикIаб буго. Х1акълъунго нужер ракIал дагьалго согIлъун рихьулел руго дида»-абун.** Гьей кIияйго йиго Х1апсатги Г1айшатги.

Нагагь гьей кIияйго аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рахъани, гьев аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца квербакъулев гьесул БетIергьан Аллагь вуго, хадуб Жабраил малаик вуго, хадур лъикIал муъминзабиги руго.

Абубакр ва ГIумар руго: ХIапсатилги ГIайшатилги умумул. **Гьезда хадур малаикзбаги руго жидеца аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квербакъи гьабулел» – абун.**

عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُۥٓ أَزْوَٰجًا خَيْرًا
مِّنكُنَّ مُسْلِمَٰتٍ مُّؤْمِنَٰتٍ قَٰنِتَٰتٍ تَٰٓئِبَٰتٍ عَٰبِدَٰتٍ
سَٰٓئِحَٰتٍ ثَيِّبَٰتٍ وَأَبْكَارًا ﴿٥﴾

5. Хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужер ц1ар т1амуни гьесул Бет1ергьан Аллагьас жиндир аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужедасанги лъик1ал руччаби кьезе руго, жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIал, жидеца Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иман лъолел, жидеда

гьабураб амру тIубазе жал мукIурал ва лебалал, жидеца мунагьаздаса тавбу гьабулел, жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадатги гIемер гьабулел, Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **ва гьесул расуласе** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **гIоло жидеца гьижраги гьабулел.** Жидеца кIал кколел абураб магIнаги гьабуна гьаб рагIиялъе. **Жал россабаз нахъе риччарал, ва жал жеги россабазе инчIел ясал.**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾

6. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нужеца нужерго напс цIуне ва нужер агьлу-хъизанги цIуне жужахIалъул цIаялдаса: Гьеб цIа бакулеб жо ганчIал ва гIадамазул чурхдул ругеб. Гьеб жужахI хьихьун цIакъ гучал, жидер ццим бахъунел малаикзаби ругеб. Гьел малаикзаби Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялъе гIасилъуларо ва гьез жидеда амру гьабураб жо цIакъ хехго ва мухIканго тIубазе гьабула.** Гьеб жужахIалдаса цIуни букIуна жидецаго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат-гIибадат гьабиялдалъун ва жиндир агьлу-хъизаналдаги гьеб жо лъазе гьабун ва гьеб гьабе абун амру гьабун.

Ахираталда капурзабаздехун абула:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَا تَعْتَذِرُوا۟ ٱلْيَوْمَ ۖ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

7. Я гьал капурал гIадамал! Жакъа нужеца кинабгIаги гIузру бачунге! Х1акълъунго Гьаб нужее гьабулеб жужахIалъул гIазаб буго нужеца дунялалда гьабураб гIамалалде данде гьабулеб жазаъ!

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ تُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ يَوْمَ لَا يُخْزِى ٱللَّهُ ٱلنَّبِىَّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ ۖ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَٰنِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَٱغْفِرْ لَنَآ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾

8. Я гьал иман лъурал гIадамал! Нуж кинацаго Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **руссун ритIухъаб тавбу гьабе! Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужер мунагьал чуризе руго, нужги алжаназул ахазукье лъугьине гьаризе руго, жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел. Гьеб къо буго Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир расулги, гьесда иман лъурал муъминзабиги гIадада хвезаруларе, гьел нечезе гьаруларе къо.** Капураб, пасикъаб къавмалда цебе гIазаб гьабичIого Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ муъминзаби тIаса лъугьун тола.

Гьел муъминзабазда цебеги, кваранисанги хьвадулеб иманалъул нур букIуна. Гьеб къоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее гьабураб жазаалдаса рохун муъминзабаца абула: «Я нижер БетIергьан Аллагь! Дуца нижее гьаб нур тIубазе гьабе, нижедаса гьеб кидаго тIаса босуге, дуца нижер киналго мунагьалги чуре! ХIакълъунго Мун вуго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, кинабниги жоялда дур хIалкIолев!» - абун.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡۚ وَمَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ٩

9. Я гьав Бичасул авараг! Дуца капурзабаздаги мунапикъзабаздаги жигьад гьабе! Дуца гьезда данде цIакъаб гуч ва ццин бахъинги загьир гьабе. Гьезул ахираталда руссунеб бакI жагьаннама буго ва цIакъ квешаб руссунеб бакIги буго гьеб.

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱمۡرَأَتَ نُوحٖ وَٱمۡرَأَتَ لُوطٖۖ كَانَتَا تَحۡتَ عَبۡدَيۡنِ مِنۡ عِبَادِنَا صَٰلِحَيۡنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمۡ يُغۡنِيَا عَنۡهُمَا مِنَ ٱللَّهِ شَيۡـٔٗا وَقِيلَ ٱدۡخُلَا ٱلنَّارَ مَعَ ٱلدَّٰخِلِينَ ١٠

10. Т1адег1анав Аллагьас мисал бачана капурал гIадамазул хIал баян гьабун. НухI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЛутI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ чIужуялъул. Гьай кIияйго чIужу йикIана Дир лъикIал лагъзадерил руччабилъун.

Щибаб умматалъул авараг гьеб умматалъул бищунго лъикIал ва бищунго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабулел рукIунелъул абуна «Дир лъикIал лагъзадерил руччабилъун»-абун. **Гьей кIиялъго жидер росабазе хиянат гьабуна:** гьез иман лъечIо ва куфру-ширкалъул гIадамаздехун жидеца гьудуллъи гьабулел рукIана. **Гьей кIияйго капурай чIужуялъе щибго кумек гьабичIо НухIица ва ЛутIица гьел жужахIалде лъугьине гьарулеб мехалъ ва гьей кIиялдаго ахираталда абула: «Нуж жужахIалде жанире лъугьа цогидаб жужахIалъул агьлугун цадахъ» - абун.**

Гьеб мисал бачун тIадегIанав Аллагьас баян гьабулеб буго щивав чиясе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ букIине букIин ва кигIанго лъикIал муъминзабазда ва аварагзабазда عَلَيْهِمَا السَّلَامُ кIоларо гьел гIазабалдаса хвасар гьаризе. Куфруги иманги кIиго батIияб дин буго. Гьеб диналъул аслуялъулъго хилиплъарал капурал гIадамазе жидер г1агарал г1адамал лъик1ал рук1иналдалъун ахираталда щибго кверабакъи букIунаро.

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱمۡرَأَتَ فِرۡعَوۡنَ إِذۡ قَالَتۡ رَبِّ ٱبۡنِ لِي عِندَكَ بَيۡتٗا فِي ٱلۡجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرۡعَوۡنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِي مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ١١

11. Жидеца иман лъурал гIадамазул мисал бачун тIадегIанав Аллагьас ПиргIавнил чIужу Асият рехсана. Гьей Асиятица абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дие алжаналда жаниб Дуда аскIоб рукъ бае дун гьений

жаний йикIине ва Дуца дун хвасарги гьае ПиргIавнил квешаб гIамалалдаса, гьесул куфру-ширкалъул заралалдаса ва Дуца дун хвасар гьае жиб залимаб ва капураб къавмалдаса»абун.

Гьай Асият гIакълу камилай йикIиналъул гIаламат буго гьелъ жиндие лъикIаб ахират гьарулеб мехалъ Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб бакI гьарулеб буго. Цогиги гьаб кIиго аяталдаса босизе кколеб гIакълу буго: жив Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго абун чIарав пиргIавнида кIвечIо Асиятил иман биххизабизе. Жал аварагзабилъун ругел НухIида ва ЛутIидаги кIвечIо жидер капурал руччаби хIакъаб Исламияб диналда тIоритIизе. Гьалъ нилъее баян гьабулеб буго иманги куфруги рекIелъ букIунеб игIтикъад бугелъул, гьеб хисизабизе инсанасда кIоларо Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар букIун гьел гIадамал жалго битIараб нухалде рачIун гурони. Гьаб амро гьадин бугониги Т1адег1анав Аллагьас бусурзабазда т1адаблъун гьабун буго, лъик1алдалъун амро гьабиги, квешлъиялдаса нагьйо гьабиги ва Аллагьасул шарг1 гьаб ракьалда билъанхъизабиги.

وَمَرْيَمَ ٱبْنَتَ عِمْرَٰنَ ٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِۦ وَكَانَتْ مِنَ ٱلْقَٰنِتِينَ ﴿١٢﴾

12. ГIимранил яс Марьямил мисалги бачана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рацIцIадал гIадамазул мисал бицун. Гьей Марьям жиндир черх цIунарай йикIана зина фух1шалдаса. **Дица гьелъул лъорониб Жабраил хIухьел пузе виччана ва гьелдалъун Марьям къинайги лъугьана.**

Гьей Марьямица Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рещтIине гьарурал тIахьал ритIухъ гьарулел рукIана ва Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ каламги ритIухъ гьабулеб букIана. Гьей Марьям йикIана жий Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ мутIиг1ай, жинца тIагIат-гIибадат гIемер гьабулейлъун.

Имам Бухарияс ва Имам Муслимица бицараб хIадисалда абулеб буго, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Бихьиназул камилал гIадамал гIемерал рукIана. Руччабаздаса камиллъичIо ПиргIавнил чIужу Асиятги, ГIимранил яс Марьямги, Хувайлидил яс Хадижатги гурони Г1айшатил хиралъи киналго руччабаздаса гьанал чурпа цогидал тIагIамаздаса тIокIаб бугеб гIадин буго»* – абун. Гьал киназдаго Аллагь разилъаги.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ТтахIримал ъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

67. Суратул Мулк

سُورَةُ المُلْكِ

Гьаб сурат Маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб аслияб бакI кколеб буго Исламияб диналъул аслаби рициналдалъун. Лъабго кIудияб бахIс буго гьаб сураталда жаниб: Хварал гIадамал чIаго гьаризе ва гьезие жазаъ гьабизе ТIадегIанав Аллагьасул хIалкIолъи ва къудрат бук1ин чIезе гьабун буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ *цо вукIиналде жидеца тIоритIел гьабулел хIужабиги чIезе гьарулел руго. Хадуб Аллагьасда* جَلَّ جَلَالُهُ *ва ахираталда инкар ккурал гIадамазул кинаб хIал букIунебги бицунеб буго. Сураталъул ахиралда хIинкъи кьолеб буго жидеца авараг ва гьесул дагIват гьереси гьабурал гIадамазе: гьезда ракIалдаго гьечIого жидеда гIазаб тIаде щвезе бегьила абун.*

Гьаб сураталъул хиралъи бицун Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гьаб сурат буго жинца хабал гIазабалдаса цIунулеб, жужахIалъул гIазабги нахъе чIвалеб, гьелдаса муъминзабиги хвасар гьарулеб» - абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Жив гурх1улев, гурх1ел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Жив ВацIцIадав жиндир лъик1лъи г1амав ва ТIадег1анав вуго; кинабго ханлъи жинда кодоб бугев ва жиндие бокьараб жо гьабизе жиндир хIал кIолев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**.**

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

2. Жинца хвелги чIаголъиги бижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**: жинца нужер хIалбихьи гьабизе, щивдай вуго нужедаса жинца камилаб иманги лъун берцинаб ва лъикIаб гIамал гьабун хьвадулев чи абун.**

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинда гIасилъараздаса ццим босизе кIолев, жиндир гуч бергьарав. Жив цо гьавун жиндие гIибадат гьабурал муъминзабазул жинца мунагьал чурулевги вуго.**

Капурзабаца ва мушрикаца абухъе, хвел абулеб жо жинца кинабго чIаголъи т1обанго къотIизе гьабулеб жо гьечIо. Гьеб хвел буго гьаб дунялалъул рукъосан «барзах» абун жинда абулеб хабалъ букIунеб заман базе инсан ин. Гьелда хадуб ахиратги букIунеб ва кинабго халкъ

жидер хIисаб-мизан гьабизе ва жидее жазаъ гьабизе тIаде рахъине гьарулеб.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужер цояв хун хабалъ лъураб мехалъ ва гьесда тIаде ракьги бан жиндир агьлу-хъизан нахъруссараб мехалъ гьев хабалъ вугев чиясда нужер хьитазул хъварщи рагIула»* - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Цогиги, аварагас ﷺ абуна: *«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагьасул ﷻ цIаралдалъун гьедулев вуго дун, нужеда цIикIкIун рагIулеб гьечIо дица гьал хварал гIадамаздехун гьабулеб хитIаб. Гьел хваразе жаваб кьезе кIоларо»* - абун. Ай: Гьезда раг1унеб буго дица бицунеб хабар, амма гьез жаваб кьоларо. Х1адис имам Муслимица бицана.

ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا ۖ مَّا تَرَىٰ فِى خَلْقِ ٱلرَّحْمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٍ ۖ فَٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ﴿٣﴾

3. Гьев Аллагь ﷻ вуго нужеца жиндие гIибадат гьабизе тIадав БетIергьан, жинца цоялда тIад цогидаб гьабун анкьго зоб бижарав. Гьев Аллагьас ﷻ бижараб жоялъулъ нужеда кинабгIаги жагъаллъи, гъалатIги бихьуларо. Нужеца зобалаздехун бер чанго нухалъ буссине гьабе, нужеда гьениб бихъараб, кьватIараб бакI бихьуладай абун. Нужеда гьеб кидаго бихьизе гьечIо!

ثُمَّ ٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ ٱلْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾

4. Цингиги нужеца бер зодихъе буссине гьабе ва чанго нухалъ нужеца гьел зобалазул пикруги гьабе. Нужер бер тIадбуссун бачIине буго жинда щибго жагъаллъи бихьичIого, жиб Аллагьасе ﷻ хIелараблъун, г1одобег1анлъун, жиб свакай гуреб жиндие щибго пайда бахинчIеблъун.

وَلَقَدْ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِمَصَٰبِيحَ وَجَعَلْنَٰهَا رُجُومًا لِّلشَّيَٰطِينِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ ٱلسَّعِيرِ ﴿٥﴾

5. ХIакълъунго Дица гьаб дунялалда тIад бугеб зоб берцин гьабуна гьенир чирхъал гIадин цIвабиги кенчIезе гьарун. Гьел цIваби Дица гьаруна щайтIабазда речIчIулел сунтраллъунги. Гьел щайтIабазе ахираталдаги Дица цIакъ гучаб гIазаб хIадурун буго.

ГIалимзабаца абуна: Зодир ругел цIвабзазул лъабго мунфагIат буго инсанасе: Гьездалъун зобал берцин гьарула, гьездалъун гIадамал сафаразде ругеб мехалъ гьезие нух лъайги гьабула, гьел цIвабзазул сунтрал зодире рахунел щайтIабаздаги речIчIула. Жалго цIваби

речIуларо щайтIабазда хадур.

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٦﴾

6. Жидеца жидер БетIергьан Аллагьасда инкар кколел гIадамазе Дица жагьаннамаялъул гIазаб хIадурун буго. Ц1акъ квешаб руссунеб бакI бугоха гьеб жагьанама.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾

7. Гьел гIадамал жужахIалда рехараб мехалъ гьезда цIакъ квешаб, жинца хIинкъизе гьарулеб гьаракь рагIула гьеб жужахIалъул цIаялъул. Гьеб цIа гьалдолебги букIуна жанир ругел гIадамалгун цадахъ.

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾

8. Ццим бахъун, жиб тIутIун унеб хIалги букIула гьеб жужахIалъул. Щибаб къукъа гьениб жаниб рехараб мехалъ жужахI хьихьун ругел малаикзабаца абула: «Нужехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вачIинчIищ жинца нужее гьаб гIазабалдалъун хIинкъи кьолев»-абун.

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾

9. Гьел гIадамаз абула: «Нижехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вачIана, амма нижеца гьев гьерси гьавуна ва нижеца абуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ щибго жо рештIине гьабичIо. Нуж гьеч1о цIакъ къосарал гIадамал гурого»-абун.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾

10. Жегиги гьеб жужахIалъул агьлуялъ абула: Ниж дунялалда ругеб мехалъ нижеда х1акъаб жо раг1улеб бук1арабани, яги гьеб хIакъаб жо лъалебг1аги букIарабани, ниж гьаб жужахIалъул агьлогун цадахъ рукIинароан»-абун.

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِّأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾

11. Гьел гIадамал мукIурлъана жидер мунагьазе. Амма гьезие жидер мукIурлъиялъ щибго мунфагIат гьабуларо. **Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир рахIматалдаса рикIкIад гьареги гьел жужахIалъул бетIергьаби!**

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

12. ХIакълъунго жидеда Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ вихьичIого, гьесул гIазабги бихьичIого жал Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал

гIадамазе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан мунагьал чури буго ва кIудияб ажро-кириги буго.

وَأَسِرُّوا۟ قَوْلَكُمْ أَوِ ٱجْهَرُوا۟ بِهِۦٓ ۖ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿١٣﴾

13. Нужеца нужер рагIи балъго гьабулеб бугониги, гьеб загьир гьабулеб бугониги хIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинда кинабго жо лъалев вуго ва нужер рекIелъ ругел пикрабиги жинда лъалев вуго.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

14. Жинца махлукъ бижарав Халикъасда гьеб махлукъалъул хIал лъачIого букIинишха?
Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир лагъзадерида гурхIулев, гьезул киналго хIалал лъалев.

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُوا۟ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا۟ مِن رِّزْقِهِۦ ۖ وَإِلَيْهِ ٱلنُّشُورُ ﴿١٥﴾

15. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие лагълъи гьабизе тIадав нужер БетIергьан, жинца нужее гьаб ракь квегъараблъун гьабурав. Нуж гьеб ракьалда тIаде хьваде ва нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ризкъиги кванае.
Ахираталда кинабго халкъ гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ данде гьабизе буго жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе.

ءَأَمِنتُم مَّن فِى ٱلسَّمَآءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ ٱلْأَرْضَ فَإِذَا هِىَ تَمُورُ ﴿١٦﴾

16. Нуж божунищ ругел я гьал капурал гIадамал, зобалазда вугев БетIергьан Аллагьас нуж ракьалда жанире кквезе гьариларо абун, гьеб ракьги жиб багъарун, гъоркьияб тIаде сверун, жинца гIадамал жинда жанире ккун букIунеб къоялъ.

أَمْ أَمِنتُم مَّن فِى ٱلسَّمَآءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾

17. Яги нуж божунищ ругел зобалазда вугев БетIергьан Аллагьас нужеда тIаде гамчIал (чIимхал) речIчIиларо абун. Дир гучаб гIазаб бихьараб мехалъ нужеда лъазе буго кин букIунеб дир хIинкъи кьей ва гIазаб.

وَلَقَدْ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

18. ХIакълъунго гьал Маккаялъул мушриказдаса церехун рукIарал капурзабацаги жидехъе рачIарал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ гьереси гьаруна.
Кинха Дица гьездаги инкар ккураб гьезда гучаб гIазаб щвараб мехалъ. Дица гьезие гIазаб гьабуна жинца гьел гIодогIан гьарулеб

гIазабалдалъун. Жидеца иман лъечIони, авараг ﷺ гьереси гьавиги течIони гьаб Маккаялъул агьлуялдеги щвезе бегьула гьел гIодорегIан гьарулеб гIазаб.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۚ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ ۚ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

19. Гьел гIадамал балагьуларищ жидеда тIад роржунел хIанчIазда: жидер куркьби рит1изе гьарун роржунел ва куркьби данде къанги роржунел. Гьел гьаваялда ккун рукIунаро цохIо Аллагьас ﷻ гурони.

Гьев Аллагь ﷻ вуго жинда кинабго жо бихьулев.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَٰنِ ۚ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

20. Нужее квербакъи гьабулел гIадамал щалха ругел гьев Аллагь ﷻ гурев? Нагагь Аллагьас ﷻ гIазаб гьабулеб бугони гьеб нахъе чIвазе кIолел кумекчагIи, яги алагьзаби ругищ нужее?

Гьел капурал гIадамал цIакъаб гуккиналъулъ ругел гIадамал руго. Гьезда ракIалде кколеб буго жидер аллагьзабаца ва хъанчаца жидее квербакъи гьабизе буго абун.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ۚ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

21. ТIадегIанав Аллагьас жиндир ризкъи ккун чIезе гьабуни гьеб ризкъи нужее кьезе кIолев щив чиха вугев? Щивниги чи гьечIо.

Гьел капурзаби жидерго къосиналъулъ ва чIухIиялъулъ тIерхьун руго. Гьезда хIакъаб жо бихьулеб гьечIо ва рагIулебги гьечIо.

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

22. Жиндир гьумер ракьалда цузе гьабун вилъльунев чийищ битIараб нухалда вукIунев, яги жив витIун вахъун чIун вилъльунев чийищ битIараб нухалда вукIунев?

Капурчи вуго беццав чиясда релъльун: жинда щибго нухги бихьуларев, жив гIодове къулун, гIодов ккун,тIаде вахъун жинда унеб рахъги лъаларого вугев чиясда релъльун. Муъминчи вуго жинда унеб нухги бихьулев, жив унеб бакIги жинда лъалев чи. Гьев кIиявго чи цоцада релъльун рукIинищха? рук1унаро.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

23. Дуца абе, МухIаммад ﷺ, гьев БетIергьан Аллагь вуго нужеца жиндие лагьльи гьабизе тIадав хан, жинца нуж щибго жо гьечIеб бакIалдаса рижарав,

цинги жинца нужее бералги, гIундулги, ракIги гьабурав.
Нуж бихьулеллъун, рагIулеллъун гьарурав, нужее жиндалъун жо лъалеб ва бичIчIулеб ракIги гьабурав. **Гьел кIудиял нигIматазе жидеца щукру гьабулел гIадамал цIакъ дагьал гурони гьечIо.** Капурзабаца гьел нигIматазда щукру гьабизего гьабуларо.

قُلْ هُوَ ٱلَّذِى ذَرَأَكُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

24. Жегиги дуца абе, МухIаммад ﷺ**, гьев Аллагь** ﷻ **вуго нуж гьаб ракьалда тIад гIемерлъизе гьарурав.**
Нужер наслаби гIемер гьарун. **Ахираталда хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизеги гьев Аллагьасде** ﷻ **руссине гьаризе руго.**

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾

25. Капурзабаца абулеб буго: «Щиб заманаялъ букIине бугеб гьеб ниже гIазаб гьабизе къотIи гьабураб Къиямасеб къо, нуж битIараб жо бицунел гIадамал ратани?» - абун.

قُلْ إِنَّمَا ٱلْعِلْمُ عِندَ ٱللَّهِ وَإِنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

26. Дуца абе, МухIаммад ﷺ**, хIакълъунго гьеб Къиямасеб къо кида букIунебали тIадегIанав Аллагьасда лъала. Дун вуго нужее хIакъаб ва баянаб хIинкъи кьолев чи.** Дица дида тIадкъараб рисалат нужехъе щвезе гьабулеб буго. Цогидаб кинабго амру Аллагьасул ﷻ буго.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَقِيلَ هَٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾

27. Гьеб жужахIалъул цIа ва Къиямасеб къоялъул гIазаб жидеда гIагардаго бихьараб мехалъ капурал гIадамазул гьурмал хисула: гьезда тIаде пащманлъиялъул ва хIинкъиялъул асар бачIуна.
Гьездаги абула: «Гьале гьаб буго доб дунялалда ругеб мехалъ нужее къотIи гьабулеб букIараб гIазаб» - абун.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِىَ ٱللَّهُ وَمَن مَّعِىَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ ٱلْكَٰفِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

28. Дуца гьел мушриказда абе, МухIаммад ﷺ**, нужеца пикру гьабе ва нужеда лъалеб батани дидаги бице; дунги дида цадахъ ругел муъминзабиги Аллагьас** ﷻ **гьалаг гьаруни, яги нижеда Аллагь** ﷻ **гурхIани ва нижер гIумру халат гьабуни, нуж Аллагьасул** ﷻ **гIазабалдаса хвасар гьарулев чи щивха вугев? Абун.**
Гьаб аяталъ бицунеб жоялъул хIасил буго: Маккаялъул мушрикал авараг ﷺ холеваниц ва гьесул цIияб диналдаса жал хвасарлъулеланиц абун рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг хваниги

капурзабазе гIазаб букIине букIин баян гьабулеб буго гьаб аяталъ. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун хьвадизе тIадаб буго кинавго инсанасда. Авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго гьел гIадамал Исламияб диналде ахIулев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул. Гьев авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хванин абун гьездаса Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавизе ккейи тIаса унаро ва куфру-ширкалъул гIазаб жидее гьабиялдаса гьел хвасарлъуларо.

قُلْ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ءَامَنَّا بِهِۦ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾

29. Дуца абе, МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьев БетIергьан Аллагь жив цIакъ гурхIулев вуго, нижеца гьесда иманги лъун буго, нижеца тавакалги гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ тIамун буго.

Ахираталде щвараб мехалъ лъазе буго нужеда щив вукIарав жиб баянаб къосиналъулъ: дунги муъминзабигийищ рукIарал, яги нужищ рукIарал жал къосараллъун.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَآؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن يَأْتِيكُم بِمَآءٍ مَّعِينٍۭ ﴿٣٠﴾

30. Цогиги дуца абе, МухIаммад صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца пикру гьабе ва нуж ургъун бихье: гьаб нужеца гьекъолеб лъим ракьулъе жанибе тIерхьун ани, гьеб лъим нужее босун вачIунев чи щивха вукIине вугев абун.

Цониги чи вукIунаро цIохIо ТIадегIанав Аллагь гурони. Гьеб лъималда релълъун руго тIадегIанав Аллагьасул киналго нигIматал. Гьел кьолев чи цохIо Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел нигIматал тIаса росани, цониги чиясда кIоларо гьел кьезе.

ТIадег1анав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Мулкалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

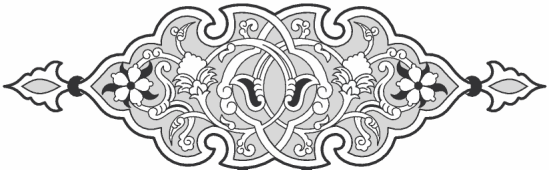

68. Суратул Къалам

سُورَةُ الْقَلَمِ

Гьаб сураталда жаниб диналъул аслабазул бицунеб буго ва Исламияб гIакъида (рекIелчIей) баян гьабулеб буго. Аслияб бахIс буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг хIакъав Бичасул Расул вукIин чIезе гьабиялда хурхараб, гьев цIакъ берцинал тIабигIатазда вижарав, жинда нахърилълъине мустахIикъав инсан вукIин баян гьабулеб.

Муъминзабазул ва капурзабазул хIал баян гьабулеб мисал бачун буго, Къиямасеб къоялъул хIинкъи-къварилъиялъулги баян гьабун буго.

Хирияв аварагасда мушрикаца жиндие гьабулеб къварилъиялда сабру гьабе абун ва жинда тIад къараб рисалат умматалъухъе щвезабулаго бачIараб захIмалъи бачче абун амруги гьабулеб буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Нун. Дун гьедулев вуго къаламалдалъун ва гьеб къаламалъ хъвалеб жоялдалъунги. نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾

2. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе кьурал нигIматаздалъун, мун жундуца ккурав чи гьечIо. مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾

Дур тущбабилъун ругел мушрикаца дуде гIунтIизе гьарулел гIайибаздаса мун вацIцIадав вуго ва мун гIакълу камилав, халкъалда дин лъезабизе кIолев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго.

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: «ТIадегIанав Аллагь къаламалдалъун ва гьеб къаламалъ хъвараб жоялдалъун гьедиялдаса загьирлъулеб буго гIелмуги гIалимзабиги хириял рукIин ва гьеб гIелму хъван халкъалде тIибитIизе гьаби кири-ажру кIудияб жо букIин.

3. ХIакълъунго дуе цIакъ кIудияб, жиб нахъаса къотIуларе ва тIасса унареб ажруги буго. وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾

Аллагьасул диналда халкъ ахIулаго дуца баччараб захIмалъи къварилъиялде данде.

4. ХIакълъунго мун цIакъ кIудиял ва берцинал тIабигIатаздаги вуго. وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

ТIадегIанав Аллагьас гьев хирияв МухIамад аварагасе киналго тIадегIанал сипатал ва тIабигIатал данде гьарун рукIана. Гьесул даража макъамалде вахарав цоги инсанги вижичIо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ. Гьесул бищунго ццидалал тушбабиги мукIурлъулел рукIана гьев ритIухъав, хиянат гьечIев, жинда

божилъи гьабизе бегьулев инсан вукIиналда.

Хирияв аварагасул берцинал сипатаздаса рукIана гьев гIелму бугев, гурхIел-рахIму бугев вукIин, жиндир нич кутакав,гIибадат гIемер гьабулев, жиндир сахавалъи кIудияв вукIин.Балагьазда сабру гьабулев, нигIматазда щукру гьабулев вукIин, Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ гIадамазеги хIеларав, жиндир чIухIи гьечIев, жинца дунялалъул магIишат тIалаб гьабуларев вукIин. Жиндир адаб берцинав, гIадамазулгун хIал рекъезе гьабулев вукIин, жиндир бахIарчилъи бугев, гIадло битIарав, тIаса лъугьунев вукIин.

Имам Муслимица ва Бухарияс жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: *«Дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе хъулухъ гьабуна анцIго соналъ. Гьес кидаго дида рихунеб рагIи абичIо, дица цо иш гьабураб мехалъ гьеб щай гьабураб абунги абичIо, дица цо иш гьабичIого тараб мехалъ гьеб щай гьабичIеб абунги абичIо. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гIадамазул бищунго лъикIав вукIана жиндир тIабигIатал берцинал рукIиналъул рахъалъан. Дица цониги дарай-зарбалалда квер хъатIичIо гьев расуласул хъаталдаса жиб тамахаб. Дица цониги махI гьуинаб жоялъул махIги сунтIичIо гьев аварагасул гIетIалъулгIан махI гьуинаб»* - абун. Жинда Аллагь разилъаяй Г1айшатида гьикъараб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул тIабигIатал кинал рукIарал абун, гьелъ абуна: «гьесул киналго тIабигIатал Къуръаналда рекъарал рукIана» - абун.

БатIи-батIиял миллатазул ва диназул гIалимзаби ва жидеца пикру гьабулел гIадамал жакъа къоялда жанирги мукIурал руго гьев МухIаммад авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ ритIухъав авараг вукIиналъе ва гьес цIалараб Къуръан Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам букIиналъеги. Гьеб гьедин букIинчIебани гьаб азаралда ункънусго сон араб мехалъги Исламияб дин жиб къойидаса къойиде мухIканлъулеб букIинароан. Америкаялъул г1алимзабаца кампютералъул кумекалдалъун ц1ех-рех гьабидалго дунялалъул кинабго тарихалда жанив бищунго жив вац1ц1адав, жиндир бицен г1емерав, жиндир г1елму-г1акъло камилав чи щив вук1арав абун, гьезие х1асил бач1ана гьев чи Мух1аммад авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ вук1ана абун. Гьел г1алимзабазе ц1акъ бокьилаан жидер Г1иса аварагасе гьеб къимат бук1ине. Кинниги жал мук1урлъун руго жидер аварагасдасаги Мух1аммад авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ хирияв вук1иналъе. Хирияв аварагасул صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ тIабигIатал берцинал рукIиналъе мисаллъун гIеларищ жиндир къавмалъ гьесие гIемераб къварилъи гьабураб мехалъ гьес гьабураб дугIа: *«Я дир Аллагь, дуца гьаб къавм битIараб нухалда*

тIобитIе! Гьал руго жидеда хIакъаб жо лъаларел гIадамал!» - абун. Бищунго кIудияб хIужа ва далил буго хирияв авараг ﷺ жиндир тIабигIатал берцинав вукIиналъе тIадегIанав Аллагьас жиндир Къуръаналда жаниб аят рещтIине гьаби «мун тIадегIанал ва берцинал тIабигIатазда вуго»-абун.

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾

5. Дагьаб хадуб Аллагьасул ﷻ гIазаб капурзабазде рещтIараб мехалъ дуда бихьизе буго, МухIаммад ﷺ, гьел капурзабаздаги бихьизе буго,

بِأَيِّيكُمُ ٱلْمَفْتُونُ ﴿٦﴾

6. Нужер кисинал ругеблъи жал жундуца ккурал.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾

7. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь жинда лъалев вуго, МухIаммад ﷺ, щив вугев жиндир диналдаса къосарав. Гьединго Аллагьасда ﷻ лъала жал хIакъаб диналда тIоритIараллъун ругел гIадамалги.

فَلَا تُطِعِ ٱلْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾

8. Мун гьел къурайшазул ханзабазе мутIигIлъуге! Жидеца мун гьереси гьавулел ва жидер умумузул дин гьабиялде жидеца мун ахIулел.

وَدُّوا۟ لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾

9. Гьезие бокьун буго мун тамах гьавизе ва дуца гьезие бокьулареб жо тезе: хъанчазе лагъли гьабуге абураб рагIи дуца абичIого букIине бокьун буго гьезие. **Цинги гьелги дудехун тамахго рукIине руго.** Гьез абулеб букIана:дуца нижер алагьзабазе лагъли гьабуни нижеца дур Аллагьасеги ﷻ лагъли гьабизе буго абун. Гьел капурзабазул батIулаб хабаралъе мутIигIлъуге абун амру гьабулеб буго ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда ﷺ.

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾

10. Мун мукIурлъуге МухIаммад ﷺ, жинца гIемерал гьаял гьедулев, жив хIакъирав чиясе,

هَمَّازٍ مَّشَّآءٍۭ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾

11. Жинца гъибатги гьабулев, гIадамазда гьоркьоб мацIал гьарун жив хьвадулев,

مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾

12. Жинца закатги, садакъаги кьоларев, жиндир зулму кIудияв, жиндир мунагьал гIемерав чиясе.

عُتُلٍّۭ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾

13. Жиндир ракI согIав, гIакъло дагьав. Гьал гIемерал къадарал сипатал жиндие рукIингун цадахъ жив зинадал лъимерлъунги вугев.

أَن كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾

14. Гьесул боцIи-малги лъималги гIемерал руго

абунищ гьев гьединав вугев.

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

15. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие кьурал нигIматазде данде щукру гьабичIого, жиндие Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ гьес абулеб буго:

«Гьел руго цереселго гIадамаз ургъарал ва гьез рицунел рукIарал гьересиял харбал» - абун.

Гьал аятал рещтIине гьаруна Алвалид ибну Мугъиратил хIакъалъулъ. Гьев вукIана къурайшиязда гьоркьов вугев чи, живго гьездаса гьечIев. АнцIила микьго сон барав чи гьев вугеб мехалъ гьев васлъун ккуна Алмугъират абулев къурайшияс.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Нилъеда цониги чи лъаларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьадигIан гIемерал квешал сипатал жиндие гьарурав гьав Алвалид ибнул Мугъират гурони. Абадиялъго гьесдаса тIаса унареб нич тIад лъуна Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесда»-абун. Ассави Абулев гIалимас абуна: «Гьал аятал рещтIине гьарураб мехалъ гьев Алвалид жиндир эбелалъухъе вачIана ва гьес абуна: «Гьав МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дие ичIго сипат гьабуна. Гьезул микьгояб дида лъалеб буго ва дилъ ругелги руго. ЦохIо зинадул лъимер абураб сипат хутIизегIан. Дуца дида битIараб бице гьеб сипат кин гьес дие гьабурабали дида лъазе» - абун. Гьесул эбелалъ абуна: «Дур эменлъун вугев чи вукIана жиндир алат хIалтIуларев. Гьесул бечелъи чидаца ине бокьичIого дун цо вехьасда аскIой егана ва гьесул вас вуго мун» - абун. Гьаб аят рещтIинегIан гьесда лъалеб букIинчIо жив зинадал лъимер вугеблъи» - абун.

ТIадегIанав Аллагьас гьав Алвалидил хабар тIубазе гьабун абулеб буго:

سَنَسِمُهُۥ عَلَى ٱلْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾

16. Дагьаб хадуб дица гьесул мегIералда гIужги гьабизе буго.

Жив хвезегIан гьесдаса тIаса унареб ва гьев гьелдалъун ватIа гьавизе лъалеб. Гьеб гIуж гьесда гьабуна Бадроялда рагъ бугеб мехалъ гьесул мегIералда хвалченги щун.

Гьаб аят буго жиб кIиго рагIиялдаса данде гьабураб ва жинда жаниб Къуръаналъул пасихIлъиялъул чанго мисал бугеб.

Инсанасул мегIералда «хуртIум» абуларо. ХуртIум абула пилалъул, болъонил ва цоги хIайваназул мегIералда. Гьев жив какарав, хIалихьатав чиясул мегIер хIайваналъул мегIерлъун гьабун буго ва гьелда жаниб цогиги гьев гIодовегIан гьавулеб сипат буго. МегIералда гIуж гьабила абураб рагIиги гIарабиязул мацIалда ва гIадаталда рекъон гьев чи

гIодовегIан гьавулеб сипат буго. Масала магIаруласе бетIералдаса тIагъур бортизе гьаби ничаб жо бугеб гIадин, гIарабиязе мегIералда гIуж гьабиги ничаб жо буго.

إِنَّا بَلَوْنَٰهُمْ كَمَا بَلَوْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا۟ لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾

17. ХIакълъунго Дица гьаб Маккаялъул агьлуялъулги хIалбихьи гьабуна гьезда тIаде ракъи биччан. Цо ахалъул бетIергьабазул хIалбихьи гьабураб гIадин, гьел гIадамаз гьа гьедун къотIи гьабураб мехалъ жидеца ахикьа пихъ бакIарила абун радал хехго ун, пакъирзабазда жал рихьулареб гIужалъ.

وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къотIи гьабулеб мехалъ гьезда «ИншаАллагь» абизе ракIалде щвечIо.

فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿١٩﴾

19. Цинги гьеб ахалде тIаде Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ балагь бачIана гьел гIадамалги кьижун рукIадго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса цIа рещтIине гьабун бухIана гьеб ах.

فَأَصْبَحَتْ كَٱلصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾

20. Цинги гьеб ахги лъугьана чIегIераб рохъо гIадин. Щибго жо нахъе хутIитчIого бухIана гьеб ах.

فَتَنَادَوْا۟ مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾

21. Рогьалилъ тIадеги рахъун гьел гIадамал цоцаде ахIдана:

أَنِ ٱغْدُوا۟ عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰرِمِينَ ﴿٢٢﴾

22. «Нужер ахикьа пихъ бакIаризе рахъа нужеца гьеб бакIаризе батани!» - абун.

فَٱنطَلَقُوا۟ وَهُمْ يَتَخَٰفَتُونَ ﴿٢٣﴾

أَن لَّا يَدْخُلَنَّهَا ٱلْيَوْمَ عَلَيْكُم مِّسْكِينٌ ﴿٢٤﴾

وَغَدَوْا۟ عَلَىٰ حَرْدٍ قَٰدِرِينَ ﴿٢٥﴾

23.24.25. Цинги гьел балъгого ахикье ана жидеда тIаде мискинзаби рачIинчIого рукIине ва гьезие пихъ кьезе кколареб хIалалъ. Гьезда ракIалдаги букIана жидее бокьараб жо лъугьина абун.

Гьезда кIочон букIана гьезулги гьезул ахалъулги тадбир гьабулев хан тIадегIанав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вукIин.

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوٓا۟ إِنَّا لَضَآلُّونَ ﴿٢٦﴾

26. Цинги жидеда гьеб бухIараб ах бихьараб мехалъ гьез абуна: «ХIакълъунго нилъ нух къосун ккун руго»-абун. Цингиги лъикIго пикру гьабидал ва гьеб бакI жидер ах букIараб бакI букIин лъадал гьез абуна:

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾

27. «Нилъ гьеб ахалъул хайиралдаса махIрум гьарун руго!» - абун.

Нилъер мунагьал сабаблъун нилъедаса гьеб ах Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъе босун ун буго» - абун.

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾

28. Гьезул гьоркьохъес абуна: (жиндир гIакълуги бугев, иманги бугев) «Дица нужеда абулеб букIана гурищ нужеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматал рехсон гьесие тасбихI гьабе» - абун. Гьеб берцинаб ва бечедаб ах нужее кьурав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ вуго, нужеца гьесие щукру гьабе ва гьеб ахикьан бачIараб пихъалдаса мискин-пакъиразеги садакъа кье абун абулеб букIана гьев вацас жиндир цогидал вацазде.

قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

29. Цинги гьез абуна: «Нижеца мун вацIцIад гьавула нижер БетIергьан! ХIакълъунго ниж рукIана нижерго напсазе зулму гьабулеллъун»-абун.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾

30. Цинги гьел цо-цояз цогидазда гIайиб чIвазеги лъугьана.

Сабру тIагIун, жидеца гьабулеб жо лъаларого хутIана гьел. Хадур гьел Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ руссана.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ ﴿٣١﴾

31. Гьез абуна: «Вай ниже бугеб къварилъи! ХIакълъунго ниж рукIун ругоха цIакъ къосарал гIадамал!

Нижеца пакъирзабазе гьезул хIакъ кьечIолъи, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ щукру гьабунгутIи кIудияб мунагь букIун бугоха нижеца гьабулеб».

عَسَىٰ رَبُّنَا أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾

32. Нижер Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ божилъи буго гьес нижее гьелдасаги лъикIаб ах кьела абун. Ниж нижер БетIергьанасда хьул лъолел руго гьес нижер тавбу къабул гьабила абун ва гьев нижеда тIаса лъугьина абун».

ТIадегIанав Аллагьас гьаб къиса бицана паризаяб закатги суннатаб садакъаги кьоларел гIадамазул боцIи-мал гьалаглъулеблъи бихьизе гьабун. Цо дагьабго жо Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло кьезе бахиллъараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго кодоса босун толеблъи лъазе гьабун.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Еменалда СангIаъ абулеб шагьаралда аскIоб цо муъминчиясул бечедаб ах букIана, жинда жаниб гIемер батIияб пихъ бугеб. Щибаб соналъ гьеб пихъ бакIарулеб мехалъ гьев чияс мискинзаби данде ракIарун гьезие садакъа кьолеб букIана ва гьел кIодо гьарун, рази гьарулел рукIана. Гьев чи хвараб мехалъ гьеб ах ирсалъе щвана гьесул лъабго васасе. Гьел васаз цоцаздехун мушавара гьабун абуна: «Нилъер лъималги гIемерал руго, гьаб ахикьан бачIунеб жоги дагьаб гурони гьечIо. Нилъер инсуца кьолеб букIараб хIалалъ нилъеца садакьа кьуни, нилъее щибго жо нахъе хутIиларо-абун. Цинги гьез къотIи гьабуна садакъа кьечIого

тезе ва гьеб пихъ бакIарулеб гIуж мискинзабаздаса балъго гьабизе. Гьеб къотIиги гьабун, гьеб къотIи гьа гьедун щулаги гьабун, жидер пихъ бакIаризе абун радакьего рахъун гьел ахикье араб мехалъ, гьезда жидер ах бухIун батана ва жал нухкъосун цоги бакIалде ккун ругин абун ракIалде кколеб хIалалъ хис-бас ккун батана.

كَذَٰلِكَ ٱلْعَذَابُ ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْءَاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

33. Гьадинаб гIазаб гьабизе бегьула Маккаялъул агьлуялъеги, гьез иман лъечIони, авараг ﷺ ритIухъ гьавичIони ва Аллагьасул ﷻ нигIматазде данде щукруги гьабичIони. **БичасхIаги ахираталъул гIазаб цIакъго кIудияб ва гучаб буго. Гьал Маккаялъул мушрикал жидеда жо лъалел ва жидер гIакълу бугел ратани, гьезда гьаб амру кин бичIчIунареб?**

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Аллагьас ﷻ гьел къурайшиязе гIазаб гьабуна Бадроялда рагъ гьабизе рачIараб мехалъ. Гьез гьа гьедун букIана МухIаммад ﷺ ва гьесул асхIабзаби чIвачIого жал Маккаялда руссинаро абун, жидеца хамроги гьекъела, зурма пун, къалиги кьабун гьел чIваразул бутIрузда аскIоб бертинги гьабила абун. ТIадегIанав Аллагьас гьезул мурадал тIуразе гьаричIо, гьезул ракIалда букIаралъул гIаксалда ккезе гьабуна амру.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٣٤﴾

34. ХIакълъунго Аллагьасдаса хIинкъарал муъминзабазе Аллагьасда ﷻ аскIоб нигIматазул алжанал руго.

أَفَنَجْعَلُ ٱلْمُسْلِمِينَ كَٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾

35. Дица муъминзаби гьарилищха купру-ширкалъул агьлуялда релъун?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

36. Нужее ккараб щиб! Нужеда гьединаб хIукму гьабизе кин кIолеб?

أَمْ لَكُمْ كِتَٰبٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾

37. Яги нужехъ тIехьищ бугеб гьединаб хIукму тIад хъвараб ва нужеца жиб цIалулеб?

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾

38. Гьеб тIехьалда нужее бокьарабщинаб жо хъванищ бугеб?

أَمْ لَكُمْ أَيْمَٰنٌ عَلَيْنَا بَٰلِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾

39. Яги нужее Дица гьабураб щулияб къотIийищ бугеб жиб къиямасеб къо щвезегIан хисулареб: «Нужее букIине буго абун нужее бокьараб жо?» ГьечIо гьединаб къотIи. Гьел мушрикал жидер кинабго гIамалалъулъ батIулаб иш гьабулел гIадамал руго; гьез

гьабулеб хIукмуги мекъаб буго, гьез бицунеб рагIиги гьересияб буго.

سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾

40. Дуца гьезда гьикъе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: гьеб жидеца бицунеб хабаралъе гъоркье чIарав чи щив вугев абун гьеб къотIи гьезие тIубазе гьабулев!

ГьечIо гьезие къотIи тIубазе гьабизе гъоркье чIолев чи.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَآءُ فَلْيَأْتُوا۟ بِشُرَكَآئِهِمْ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٤١﴾

41. Яги гьезул гIахьалчагIийищ ругел гьезие квербакъи гьабулел? Хъанчал ва алагьзаби ратани жидее квербакъи гьабулел, гьелги рачун рачIа абе гьел мушриказда: дуда гьел рихьизе ва гьез гьабулеб пиша бихьизе, гьел битIараб жо бицунел ратани.

يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

42. Дуца къавмалъе рехсе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир хIинкъи ва къварилъи цIикIараб къиямасеб къоялъул хабар: Гьеб къоялъ капурзаби ахIула жидер бетIергьанасе сужда гьабе абун, амма гьезда сужда гьабизе кIоларо.

Гьезул гьод цогояб тIил гIадаб жо лъугьула ва гьезда гIодоре къулизе кIоларо.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Къиямасеб къоялъ щивав муъминчияс ва муъминчIужуялъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабула. Дунялалъул рукъоб гIадамазе гIоло жидеца сужда гьабулелльун рукIарал гIадамал сужда гьабизе абун лъугьараб мехалъ гьел гIодоре къулизе кIвечIого хутIула, ва гьезул гьодги цохIо хъарщи гIадин лъугьуна»* - абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ وَقَدْ كَانُوا۟ يُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ وَهُمْ سَٰلِمُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьеб къоялъ капурзаби рукIуна цIакъ жал хIинкъун, жидер берал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гьел гIодорегIанлъиялъулъ тIерхьунги рукIуна.

ХIакълъунго гьел дунялалда сах-саламат ругеб мехалъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабиялде ахIун рукIана.

Аварагзабиги عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ритIун, тIахьалги рещтIине гьарун, гьел ахIун рукIана жидер бетIергьан Аллагьасе гIибадат гьабиялде. Гьез чIухIи гьабун букIана, гьезда ахират букIинаро абунги ккун букIана. Гьанже ахираталда сужда гьабизе бокьун бугониги гьезда гьеб сужда гьабизе кIоларо.

فَذَرْنِي وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا الْحَدِيثِ ۖ سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

44. Дуца Дунги, гьаб Дир Къуръан гьереси гьабулел капурзабиги те МухIаммад ﷺ ! Дица гьел жидедаго лъачIого Дир нигIматаздалъун гуккун купру-ширкалъулъ халат гьарила.

Капурзабазде ракIалде ккола жидее кьурал нигIматал, сахлъи ва агьлу хъизан жал Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рокьиялъ кьураб буго абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие нигIматал кьола гьез мунагьал гьарунщинахъе. Гьез щукру гьабуларо, мунагьал толаро ва гьеб сабаблъун гьезие ахираталда гIазабги цIикIкIуна.

وَأُمْلِي لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

45. Дица гьезул гIумруги халат гьабула гьезул мунагьал жегиги гIемерлъизе. Гьединаб макру буго дир капурзабазе гьабулеб.
Дир гьездаса ццим босиги цIакъ гучаб букIуна.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾

46. Яги дуца гьездаса ажру-мухь тIалаб гьабулебищ бугеб, МухIаммад ﷺ, гьезухъе хIакъаб Исламияб дин щвезе гьабун гьел Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахIиялде данде, **цинги гьел гьеб мухь кьезе кIоларого иман лъечIого чIезе?**

أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾

47. Яги гьезда аскIоб ЛавхIулмахIфузищ бугеб жидеца гьенисан балъгояб жо хъвалеб?

Жидеде гьеб ЛавхIул-махIфузалда хъван батун лъалебищ бугеб жал муъминзабаздаса лъикIал рукIин?

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

48. Дуца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадаралда сабру гьабе, МухIаммад ﷺ!

Гьел мушриказ дуе гьабулеб къварилъи бачче ва дуда тIадкъараб рисалатги тIубазе гьабе. **Мун ччугIил чохьониве ккарав Юнус аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ релълъунги вукIунге, жив цIакъ пащманлъун ва ракIкъварилъун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ ахIарав.** Жиндир къавмалда ццим бахъун гьезда гьоркьоса нахъе арав, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ччугIил чохьониве ккезе гьавурав, цинги жив Аллагьасдеги جَلَّ جَلَالُهُ гьардарав.

لَوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾

49. Гьев Юнус аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел нахърегIун букIинчIебани гьев ралъдалъан къватIиве бакъвараб авлахъалде рехизе вукIана ва жив какарав, жинда гIайиб чIаравлъунги вукIине вукIана.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда гурхIел гьабуна, гьесда тавбу гьаби ракIалде рехана ва жинца гьесул тавбу къабулги гьабуна.

فَٱجۡتَبَهُۥ رَبُّهُۥ فَجَعَلَهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ٥٠

50. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев Юнус عَلَيْهِ السَّلَامُ тIаса вищана ва гьев лъикIал гIадамаздасаги гьавуна.

Жинда гIагар гьарурал, жив разиял гIадамаздаса гьавуна.

وَإِن يَكَادُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَيُزۡلِقُونَكَ بِأَبۡصَٰرِهِمۡ لَمَّا سَمِعُواْ ٱلذِّكۡرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُۥ لَمَجۡنُونٞ ٥١

51. Гьел капурзаби мун жидер бераз кваназе гIагарлъулел руго, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел бераздалъун мун хвезе гьавизе бокьунги руго.

Жидеда гьаб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ гьез абулебги буго: «Гьав МухIаммад жундуца ккурав чи вуго» абун.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ٥٢

52. Гьаб хирияб Къуръан кинабго халкъалъе вагIзалъун гурого гьеч1о.

Хирияв аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугIжизатлъунги буго. Гьаб Къуръан жинда рещтIине гьабурав МухIаммадги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бищунго хирияв авараг вуго. Гьев аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кинха мушриказ абулеб гьев жундуца ккурав чи вуго абун?

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Къаламалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

69. Суратул ХIа́къат

سُورَةُ الحَاقَّةِ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда анцIила кIиго аят бугеб.

Гьаб хирияб суратги Маккаялда жиб рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бицен гьабулеб буго Исламияб динальул аслабазул: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, ахират букIиналда иман лъей, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари. Аслияб бахIс буго гьаб хирияб Къуръан жиб ритIухъаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIин чIезе гьаби. Къиямасеб къоялъул ва гьенир ругел къварилъабазул бицун буго. Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расулалги гьереси гьарурал къавмазе лъугьараб жо бицун ГIадил, Самудил, ЛутIил, ПиргIавнил, НухIил къавмазул бицун буго.

Жидер бахьи бугел муъминзабазул ва бахьи къосарал капурзабазул хIал бицун буго, жал къосарал мушрикаца жинда гIунтIизе гьарулел гIайибаздаса Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вацIцIадав вукIинги баян гьабун буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ **Къиямасеб къо жиб букIин хIакъаб буго.**

2. مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ **Щибха бугеб гьеб Къиямасеб къо?**

3. وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ **Дуда щибха лъалеб, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьеб щиб къо бугеб?** Дуда гьеб жегиги бихьун гьечIелъул, гьелъул гIакъуба-гIазабги жиндие сипат гьабизе кIолареб бугелъул.

4. كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ **Самудиязги ГIа́дил къавмалъги гьереси гьабуна жинца ракIал рихъизе гьарулеб Къиямасеб къо.**

5. فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ **Амма ССалихI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм самудиял гьалаг гьаруна гучаб гьаракьалъул гIазабалдалъун.**

6. وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ **Ва амма Гьуд аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм гIадилал гьалаг гьаруна жиб свер-сверун пулеб гучаб гьуриялъул гIазабалдалъун.**

Жиб гIорхъолъан борчIараб, жинда данде чIезе щибго жоялда кIолареб.

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَٰنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى ٱلْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَىٰ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾

7. ГIадилазде тIаде гьеб гьури пуна, жинца гьел т1аг1изарулеб, анкьго сордоялъги микьго къоялъги тIатIалаго, жиб гьоркьоса къотIичIого.

Дуда гьеб къавмги бихьилаан, я гьав инсан, жидерго бакIазда хун гIодор ккараллъун. Кьолболъан рахъун рехарал чамастакил гъутIбузда релълъун, жал жаниса гьодорал жидер бутIрул тIаса ратIалъун ругел.

فَهَلْ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

8. Дуда гьал къавмазул нахъе хутIарав чиго вихьулищха, я гьав инсан!

Гьез нахъе тараб асарги бихьулищ? Щибниги жо бихьуларо дуда. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул рижи бакъвазе гьабуна ва наслу тухум тIагIине гьабуна.

وَجَآءَ فِرْعَوْنُ وَمَن قَبْلَهُۥ وَٱلْمُؤْتَفِكَٰتُ بِٱلْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾

9. ПиргIавнги, гьесдасан цере рукIарал къавмалги, жидер росаби кIалагъоркье сверизе гьарурал ЛутIил къавмги жидеца куфру ва гIасилъи гьабулел къавмал рукIана.

فَعَصَوْا۟ رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَّابِيَةً ﴿١٠﴾

10. Гьел жидеде витIарав аварагасдеги ﷺ гIасилъана. Гьесда нахърилълъинчIо ва гьесие къварилъи гIазаб гьабизе ургъана. Цинги Дица гьел къавмал гучаб ва жиб цIикIараб гIазабалдалъун ккуна. Гьезул мунагьал ва къабихIал пишаби цогидал умматазулалдаса гIемерал ругольидал дица гьезие гIазабги цогидазеялдаса цIикIараб гьабуна.

إِنَّا لَمَّا طَغَا ٱلْمَآءُ حَمَلْنَٰكُمْ فِى ٱلْجَارِيَةِ ﴿١١﴾

11. Х1акълъунго ТIупан тIун лъим гIемерлъидал ва гьеб кинабго жоялда тIад бахиндал, Дица нужер умумул, НухIил агьлу, гамида тIад рекIине гьарун хвасар гьаруна.

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَآ أُذُنٌ وَٰعِيَةٌ ﴿١٢﴾

12. Гьеб амру Дица гьабуна нужеца гьелдаса вагIза босизе ва гьеб вагIза жинца жаниб жо цIунулеб гIиналъ жаниб цIунун хадуб цогидаздаги бицине.

Гьел цересел умматаз гьарурал гIадал мунагьал гьаруни нужги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьалаг гьарулеблъи нужеда лъазе ва нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъизе.

فَإِذَا نُفِخَ فِى ٱلصُّورِ نَفْخَةٌ وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾

13. Гьаб дунял паналъизе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъубе пураб мехалъ.

وَحُمِلَتِ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَٰحِدَةً ﴿١٤﴾

14. Цинги мугIрулги ракьги тIаде борхун цоцалъ кьабун цохIо майданлъун гьабун битIизе гьабураб мехалъ.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ ٱلْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾

15. Гьеб къо буго жиндилъ Къиямасеб къо чIолеб къо.

وَٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَهِىَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾

16. Зобалги рихъун, хъвалхьун уна,гьелги цIакъ загIипаллъун лъугьуна.

وَٱلْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَٰنِيَةٌ ﴿١٧﴾

17. Гьеб къоялъ малаикзабиги зобалазул рагIаллъабазда чIун рукIуна.
Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIадегIанлъи ва къудрат бихьун, гьесдаса хIинкъун.
Гьеб къоялъ дур Бет1ергьан Аллагьасул ГIарщ жидеца тIаде борхун баччуна микьго малаикас.
Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Малаикзабазул микьго мухъ букIуна жидеца гIарщ баччун ругел, гьезул рикIкIенги цохIо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала»-абун.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾

18. Гьеб къоялъ хIисаб-мизан гьабизе нуж цере чIезе гьарула кинабго ханлъи ва кIодолъи жиндие бугев тIадегIанав Аллагьасда. **Нужер цонигияв ва цониги г1амал гьеб къоялъ балъго хутIуларо.**

فَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقْرَءُوا۟ كِتَٰبِيَهْ ﴿١٩﴾

19. Амма Жиндир гIамал хъвараб кагъат кваранисан кьурав чияс цIакъ воххун абула: «Гьая, рачIа гьаб кагъат цIализе!

إِنِّى ظَنَنتُ أَنِّى مُلَٰقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾

20. Дида якъинго лъалеб букIана хIакълъунго дица гьаб хIисаб-мизан гьабиялде дандечIвай гьабизе букIин
ва дица гьелда рекъараб гIамалги гьабун букIана» - абун.

فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾

21. Гьев муъминчи жинда разияб, жиб тIаса унареб чIаголъиялда вукIуна.

فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾

22. ТIадегIанал алжаназда жанив.

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾

23. Гьел алжаназул пихъалги гьесда гIагардаго рукIуна.
Щиб хIалалда гьев вугониги, гьесул кверал босулеб бакIалда букIуна.

كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

24. Гьел муъминзабазде абула: **«Нужеца гьал тIагIамал нигIматал кванае, лазатал гьекъолел жалги гьекъе, нужее щибго**

зарал гьеч1ел!
Гьеб нужее Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб цIоб-рахIмат буго, нужеца дунялалда ругеб мехалъ гьарурал лъикIал гIамалазде данде» - абун.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَٰبِيَهْ ﴿٢٥﴾

25. Ва амма жиндир гIамал хъвараб кагъат квегIаб рахъалъан кьурав чияс гьеб къоялъ абула: «Вай Аман, гьаб кагъат дихъе кьунго букIинчIебани!

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾

26. Гьаб хIисаб-мизан щиб бугебги, гьалъул захIмалъиги дида лъанго букIинчIебани»

يَٰلَيْتَهَا كَانَتِ ٱلْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾

27. «Вай Аман, дир дунялалда букIараб хвел ахираб букIарабани, жинда хадуб гьаб тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан гьечIеб».

مَآ أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾

28. «Дие щибго кумек гьабулеб гьечIо дица данде гьабун букIараб боцIи-малалъ».

هَلَكَ عَنِّي سُلْطَٰنِيَهْ ﴿٢٩﴾

29. Дидасан кинабго ханлъиги т1аса ун буго» - абун.

Дие квербакъи гьабизе кIолев гьудул-гьалмагъги гьечIо, дир насаб тухумалъги ва къадру-къиматалъги жакъа щибго кумек гьабулеб гьечIо.

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾

30. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малаикзабазда амру гьабула: «Нужеца гьев чи ккве ва гьесда гудрал, рахсалги рай.

ثُمَّ ٱلْجَحِيمَ صَلُّوهُ ﴿٣١﴾

31. Цинги гьев жужахIалде жанивеги рехе!

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَٱسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾

32. Цинги нужеца гьесул нахъияб рахъалдаса жаниб хун кIалдиса къватIибе бахъе лъабкъоялда анцIго натI халалъи бугеб рахас.

إِنَّهُۥ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾

33. Гьаб гучаб гIазаб гьесие гьабиялъе сабаб буго: х1акълъунго гьес тIадегIанав Аллагьасда иман лъун букIинчIо.

وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾

34. Гьес жиндирго напс гьесизе гьабулеб букIинчIо мискин-пакъирав чиясе тIагIам кьеялде, гьеб тIагIам кье абун цогидаздаги абулеб букIинчIо.

فَلَيْسَ لَهُ ٱلْيَوْمَ هَٰهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾

35. Жакъа гьесие гьеб жужахIалда жанив гьудул-гьалмагъ гьечIо.

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾

36. ЖужахIалъул агьлуялъул хьверд-рецIцI гуреб (гъислин) жиндие цоги тIагIамги гьечIо.

لَّا يَأْكُلُهُۥٓ إِلَّا ٱلْخَٰطِـُٔونَ ﴿٣٧﴾

37. Гьеб махIцараб, инжитаб тIагIам кваналаро жидеца мунагьал гьарурал, жидее жужахI хIакълъараб агьлуялъ гурони.

Дунялалъул рукъов вугеб мехалъ мискин-пакъирасе тIагIам кьезе бахиллъарав, гьезие лъикIлъи гьабизе чIухIарав чиясе бугеб квен буго гьеб жужахIалъул гъислин. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги гьеб кваназе ккеялдаса.

فَلَآ أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾

38. ТIадегIанав Аллагь гьедулев вуго кинабниги жиб бихьулеб жоялдалъун.

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Ва жиб бихьулареб жоялдалъунги.

إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾

40. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хирияв расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цIалулеб калам буго абун.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

41. Гьаб Къуръан щигIру гьечIо ва щагIирас цIалулебги гьечIо.

Гьеб Къуръаналда иман лъолев чи нужер цIакъ дагьав гурони гьечIо.

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

42. Жинда балъгояб жо лъала абун жидеца гьереси бицунел кагьанатазул рагIиги гьечIо гьаб Къуръан.

Гьелъул вагIза босулел гIадамалги цIакъ дагь гурони гьечIо. Нужеца гьаб Къуръаналда иман лъолеб гьечIо ва гьелъул вагIзаги босулеб гьечIо абураб магIна буго гьеб кIиго аяталъул.

تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٣﴾

43. Гьеб Къуръан буго Кинабго гIаламалъул БетIергьанас рещтIине гьабураб.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ ٱلْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾

44. Гьаб Къуръаналда жаниб МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндирго рахъалъан щибго жо бицун букIарабани ва гьеб Дир калам бугоян абун букIарабани,

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ ﴿٤٥﴾

45. Дица гьев дир къуватаб рецIел босиялдалъун кквелаан,

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ ٱلْوَتِينَ ﴿٤٦﴾

46. Цинги дица гьесул рекIел бидурихьалги къотIун рехилаан. Дица гьев хвезе гьавилаан.

فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَٰجِزِينَ ﴿٤٧﴾

47. Гьеб жо Дица Дир аварагсе гьабулеб мехалъ гьев Дир ццим босиялдаса цIунизе кIолев цониги чиги гьечIо нужеда гьоркьов.

وَإِنَّهُۥ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

48. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръан буго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъулел гIадамазе

вагIзалъун жиб бугеб.

49. Х1акълъунго Дида лъала нужеда гьоркьоб гьеб Къуръан жидеца гьереси гьабулел гIадамал рукIин.

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

50. Х1акълъунго гьаб Къуръан Къиямасеб къоялъ капурзаби цIакъ хIасрат гьарулеб ва пащман гьарулеб жоги буго:

وَإِنَّهُۥ لَحَسْرَةٌ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾

Гьелда иман лъурал муъминзабазе бугеб даража-макъам бихьараб мехалъ капурзабазул цIакъ ракI бакъвала ва гьел пащманлъула.

51. Жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, гьаб гIаламалъул БетIергьанав Аллагьасул калам жиб букIин якъинаб жоги буго гьаб Къуръан.

وَإِنَّهُۥ لَحَقُّ ٱلْيَقِينِ ﴿٥١﴾

52. Дуца жив кIудияв ва т1адегIанав БетIергьан Аллагь вацIад гьаве гьесда рекъоларебщинаб жоялдаса.

فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

Ва гьесул кIудиял нигIматазде данде гьесие щукруги гьабе. Гьел нигIматазул бищунго кIудияб буго гьаб Къуръанги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул ХIáкъаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

70. Суратул МагIа́риж

سُورَةُ المَعَارِجِ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда ункъго аят бугеб.

Гьаб хирияб сураталъ аслияб хIалалъ бицунеб буго Къиямасеб къо чIеялъул ва гьеб къоялъул хIинкъабазул. Ахираталда муъминзабазе букIунеб рахIат-лазаталъул, капурзабазе букIунеб гIазаб-къварилъияльулги бицунеб буго. Маккаялъул Мушрикаца ахират букIин ва хварал чIаго гьарун тIаде рахъине гьариялда инкар кквеялъулги, гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласул дагIват махсароде гьабиги бицунеб буго. Инсанасул тIабигIат бицун, гьесул загIиплъи ва сабру дагьлъиги бицунеб буго.

Сураталъул ахиралда тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьа гьедун абулеб буго тIаде рахъине гьариги, хIисаб-мизан ва жазаъ гьабиги жиб букIин хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амро буго абун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾

1.2. Маккаялъул мушриказдаса цо гьарулев чияс гьарана жиб капурзабазда рещтIинчIого чIоларе6, жиб рещтIараб мехалъ гьеб нахъе чIвазе кIолев щивго чи гьечIеб гIазаб рещтIине гьабе абун.

ГIалимзабаца абуна: Гьев жинца гIазаб рещтIине гьаби гьарарав чи вуго Анназар ибнул ХIарис, къурайшиязул ханзабаздаса ва гьезул бищунго къосарал гIадамаздасан жив вугев. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесие хIинкъи кьураб мехалъ мун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа абун, гьев чияс хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ махсароде гьавун абуна: «Я дир Аллагь, гьав МухIаммадица бицунеб жо дудаса жиб бугеб батани, дуца нижеде тIаде зодиса ганчIазул цIад базе гьабе, яги нижее цоги жинца унтизе гьабулеб гIазаб гьабе!» - абун. Гьев чи Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Бадруялъул рагъулъ квешаб хвелалдалъун хвезе гьавуна ва гьав какун Къуръаналда аятги рещтIине гьабуна. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾

3. Гьеб гIазаб рещтIине гьаби зобалазда ругел нухазул БетIергьан Аллагьасдаса буго.

Капурзабаца гьеб гIазаб рещтIине гьабе абуниги, рещтIине гьабуге абуниги, гьезул рагIиялда бараб щибго жо гьечIо.

تَعْرُجُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾

4. Гьел нухалги руго жидедаса тIаде Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIагарде малаикзаби рахунел, Жабраил малаикги вахунеб. КIикъоялда анцIазарго сонгIан жиб халатаб.

Гьеб къоялъ капурзаби жужахIалде жанареги лъугьине гьарун абадияб гIазабалъулъ рукIине. Гьаб Къиямасеб къоялъул халалъи жиндир гIорхъи гьечIеб ва ахир гьечIеб буго. ТIадегIанав Аллагьас капурзабазе букIунеб гIакъуба-къварилъи бицунеб мехалъ гьеб къо цIакъ халатаб буго абула, гьелдалъун капурзаби гьеб къоялъул гIазабалдаса хIинкъизе бокьун.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIидил Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: *«Цо асхIабас Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана: «Я расулаллагьи! Гьеб къоялъул халалъиго щиб?» - абун. Аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *абуна: «Дир напс кодоб бугев Алллагьасул цIаралдалъун гьедулев вуго дун; Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *гьеб къо муъминзабазе цIакъ бигьа гьабула. Гьеб къо муъминчиясе жинца дунялалда цо паризаяб как балаго балеб букIараб заманалдасаги бигьаяб букIуна»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

فَٱصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾

5. Дуца сабру гьабе, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, берцинаб сабру гьабиялъ!**

Гьел мушриказ мун махсароде гьавиялдаги, гьезул заралалдаги, гьезухъе Исламияб дин щвезе гьабиялдаги дуца сабру гьабе. ТIадегIанав Аллагьас дуе квербакъи гьабизе букIин хIакъаб жо буго.

АлкъуртIуби абулев гIалимас абуна: «Берцинаб сабру букIуна жиндилъ зигарди, щибго чIвачIвади, рахIат хвей гьечIеб, жиндир зигараги цохIо Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ гурони букIунареб» - абун. Гьаб берцинаб сабруялъе цIакъ берцинаб мисал буго: Ибрагьим авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Намрузица цIадаве рехараб мехалъ гьесда тIаде Жабраил малаик ваккана ва гьес абуна: «Дур кинабгIаги хIажат бугищ?» - абун. Ибрагьим аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна: «Дудехун дир кинабгIаги хIажат гьечIо» - абун. ТIадегIанав Аллагьасде жив хIажатав вукIин, гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги щивго чиясда жив хIажатав гьечIеблъи загьир гьабулеб буго гьеб рагIиялъ.

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُۥ بَعِيدًا ﴿٦﴾

6. Х1акълъунго гьел капурзабазда жидеде рещтIунеб гIазаб цIакъ рикIкIадаб жолъун бихьулеб буго, гьел гьеб гIазаб рещтIиналде божулел гьечIелъул.

وَنَرَىٰهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾

7. Амма Дида гьеб цIакъ гIагарда бугеб жолъун бихьулеб буго. Гьеб гIазаб бугелъул жиб букIин хIакъаб.

يَوْمَ تَكُونُ ٱلسَّمَآءُ كَٱلْمُهْلِ ﴿٨﴾

8. Гьеб Къиямасеб къо буго биараб тIохьи гIадин зобал рукIунеб, яги бухIараб нахул гъоркь хутIараб жо гIадин: жал тамахлъун цо бакIалда чIоларого.

وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ﴿٩﴾

9. Самараб квас гIадин мугIрулги рукIунеб.

وَلَا يَسْـَٔلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

10. Цониги гьудулас жиндир гьудуласул хIалги цIехолареб.

ГIагарав чияс гIагарав чиясул хIал цIехолареб. Щивав чи жиндир напсалъул ургъалида вукIунеб къо буго гьеб.

يُبَصَّرُونَهُمْ ۚ يَوَدُّ ٱلْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِى مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍۭ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾

11. Жидеда гьел гьудулзаби ва гIагарал чагIи рихьулелги рукIуна.

Гьедин бугониги гьел цоцазе кумек гьабизе, гьезул хIал цIехезе лъугьунаро, гьез цоцадаса лъутизе ва рахчIизе яхI бахъула. **Гьеб къоялъ капурчиясда ракIалде кола дирго васалги кьун дун гьаб гIазабалдаса ворчIулев анищ абун.**

وَصَٰحِبَتِهِۦ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾

12. Жиндир чIужу ва вац кьунги,

وَفَصِيلَتِهِ ٱلَّتِى تُـْٔوِيهِ ﴿١٣﴾

13. Жиндие кумек гьабулел рукIарал жиндир киналго гIагарал гIадамал кьунги жив гьеб гIазабалдаса хвасарлъулев анищ абун.

وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنجِيهِ ﴿١٤﴾

14. Ракьалда бугебщинаб кинабго халкъ кьунги жиндир напс жужахIалъул гIазабалдаса хвасар гьабизе хIадурун вукIуна капурчи гьеб къоялъ.

Жакъа дунялалда гьев ахIмакъасдаса тIалаб гьабулеб щибго жо гьечIо: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие гIибадат гьаби гуреб. Гьеб гIибадат гьаби абураб жоги щибго жиндилъ захIмалъи гьечIеб, жиндирго черхалъе ва напсалъе мунпагIат ва маслахIат бугеб жо гьаби буго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги нилъ иман бахъиналдаса ва гьеб капураб къавмалъул макъамалде ккеялдаса.

كَلَّآ ۖ إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾

15. Кисанха гьесие хвасарлъи букIунеб?!

Гьанже гьеб хьул лъеялъ гьесие щибго кумек гьабуларо! **ЦIакъ лагь-лагьунеб жужахIалъул цIа буго гьесие бугеб гIазаб.**

نَزَّاعَةً لِّلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾

16. Жинца бетIералъул ва гьумералъул тIомги гьанги бахъулеб.

Гьеб гьан бежун, биун тIагIанщинахъе цIияб бижине гьабула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва цингиги бежун, биун ине гьабула.

تَدۡعُواْ مَنۡ أَدۡبَرَ وَتَوَلَّىٰ ١٧

17. Гьеб жагьаннама хадуб лъугьуна жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, гьесул расулал гьереси гьарурал гIадамазда.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Щивав капурчиясул ва мунапикъасул цIар-цIарккун ахIула ва гIанкIуялъ мугьал гIадин жинда жанире къулчIула» - абун.

وَجَمَعَ فَأَوۡعَىٰٓ ١٨

18. Жинца гIемераб боцIи-мал бакIарарав, цинги гьеб бахчун, гьелдаса закат-сахI кьечIев чиясда хадубги лъугьуна. Гьаб аяталъ хIинкъи кьолеб буго жидеца дунялалъул магIишат тIалаб гьабулел ва гьелдаса паризаяб закатги суннатаб садакъаги кьоларел гIадамазе.

إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ خُلِقَ هَلُوعًا ١٩

19. XIакълъунго инсан вижун вуго жив хехавлъун, сабру дагьавлъун.

إِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ جَزُوعًا ٢٠

20. Жинда дагьабго къварилъи хъатIаниги жив чIвачIвадулев.

وَإِذَا مَسَّهُ ٱلۡخَيۡرُ مَنُوعًا ٢١

21. Жиндие лъикIлъи щвараб мехалъ гьеб цохIо жиндиего кквезе лъугьунев.

Гьелдалса паризаяб закат кьоларев, суннатаб садакъаги кьоларев.

إِلَّا ٱلۡمُصَلِّينَ ٢٢

22. Жидеца как балел гIадамал гьечIо гьел какарал сипатал жидер ругел.

ٱلَّذِينَ هُمۡ عَلَىٰ صَلَاتِهِمۡ دَآئِمُونَ ٢٣

23. Жидеца рукугI-сужда камил гьабун щибаб гIужда паризаяб как баялда жал тIад чIарал.

وَٱلَّذِينَ فِيٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقّٞ مَّعۡلُومٞ ٢٤

لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ ٢٥

24.25. Жидер боцIи-малалъулъ пакъирасе ва жинда гьарарасе кьолеб хасаб бутIа бугев, паризаяб закат жинца кьолев ва суннатаб садакъаги кьолев.

وَٱلَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوۡمِ ٱلدِّينِ ٢٦

26. Жидеца Къиямасеб къо букIине букIинги ритIухъ гьабулел.

وَٱلَّذِينَ هُم مِّنۡ عَذَابِ رَبِّهِم مُّشۡفِقُونَ ٢٧

27. Жидер БетIергьан Аллагьасул гIазаб жидеде щвеялдаса жал хIинкъунги рукIунел.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمۡ غَيۡرُ مَأۡمُونٖ ٢٨

28. Х1акълъунго гьеб Аллагьасул гIазаб буго жиб щвеларо абун жинда божи гьечIеб.

Щайт1аналъ, гьава-напсалъ инсан ц1акъ хехго гуккизе бегьула ва жиндие г1азаб гьаби т1алъулеб г1амал гьабиялда вачине бегьула. Гьедин бугелъул муъминчи кидаго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ г1азаб жинди щвеялдаса х1инкъун вук1ине ккола.

وَٱلَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَٰفِظُونَ ﴿٢٩﴾

29. Жидеца жидер гIавратги цIунулел хIарамаб хIалалъ хIалтIизе гьабиялдаса.

إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾

30. Жидерго руччабазда ва гъарабашазда аскIоре лъугьун гурони, цоги хIарамаб хурхен гьабуларел. Х1акълъунго гьал гIадамал руго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жидеда гIайиб чIваларел.

فَمَنِ ٱبْتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْعَادُونَ ﴿٣١﴾

31. Жиндир шагьват тIубазе жиндир руччаби ва гъарабашал гуреб цоги жо цIехарал гIадамал руго Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIорхъаби жидеца хвезе гьарурал.

Ва жидерго напсал гIазабалъе хIакъ гьарурал гIадамал.

وَٱلَّذِينَ هُمْ لِأَمَٰنَٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَٰعُونَ ﴿٣٢﴾

32. Жидеца жидеда тIад къараб аманат тIубалел, жидеца гьарурал къотIабиги тIуразе гьарулел.

وَٱلَّذِينَ هُم بِشَهَٰدَٰتِهِمْ قَآئِمُونَ ﴿٣٣﴾

33. Жидеца гьабизе т1аде босараб нугIлъиги битIун гьабулел.

Жидеца гьеб нугIлъи бахчуларел ва щивго чи ватIа гьавичIого Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIоло битIараб хIалалъ нугIлъиги гьабулел. Гьаб нугIлъи гьабиги къотIи тIубайги, аманат тIубайги цIакъ жидер кIвар бугел, исламияб жамаг1аталъул амру жидедалъун битIун хьвадулел амраби руго. Гьеб лъабго жоялдалъун ватIа гьавизе кIола жиндир иман камилав муъминчиги, жиндир рекIелъ унти бугел мунапикъзабиги. Гьаб бахIс гIатIидго бицун буго Суратул Маидаталъул авалалда.

وَٱلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾

34. Жидеца балеб паризояб как арканал, шурутIал тIуран, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ хIелун баялда жидеца тIадчIейги гьабулел.

Гьаб паризояб как бай жиндир кIвар цIикIкIараб амру бугелъул, муъминзабазул сипатал рехсарал гьал аятазда жаниб Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб какил кIиго нухалъ бицен гьабуна. 23-абилеб аяталда абун букIана «Жал как баялда даимлъулел» абун. ГIалимзабаца гьеб аяталда абураб рагIиялда гьоркьобги, гьаб (34) аяталда жаниб абураб «Как баялда тIадчIей гьабулел» абураб рагIиялда гьоркьобги

батIалъи гьабун, гьезул магIна батIияб букIин баян гьабуна. «Как баялда даимлъи» абураб рагIиялъул магIна буго гьеб как щибаб гIужда бай, гьеб как баялдаса цоги жоялъ машгъул гьарунгутIи. Дунялалъул хIалтIи-пиша гьабулел гIадамал как базе мех щварабго гьеб гьабулеб хIалтIиги тун как баялде машгъуллъи. Жидер х1алтIи тIубан хадуб базе абун как нахъе бахъулел гIадамал как баялда даимал рукIунаро.

«Как баялда тIадчIей гьабулел» абураб рагIиялъул магIна буго какие чурулеб мехалъ гьеб камилго гьаби, гъуждул, гьумер ва хIатIал чури гIатIид гьаби. Цинги как балеб бакI бацIцIадаб, берцинаб, жив щибго жоялъ Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ машгъул гьавулареб букIин. ТIад бугеб ретIел бацIцIадаб ва берцинаб букIин. Как балеб мехалъ цIакъ Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гьесдаса нечон ва хIинкъун вукIин. Какил арканал ва шурутIал мухIканго тIуразе гьари. Как бан хадувги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсолевлъун ва гьесде дугIа хIелун гьабулевлъун вукIин. Как бан ва азкарал гьарун хадуги жинца гьеб какил кири холеб жо гьабунгутIи.

Гьаб как бай Исламияб диналда жаниб бищунго кIвар цIикIкIараб амру букIиналъ тIадегIанав Аллагьас муъминзабазул берцинал сипатал рицин как баялда даимлъулел абун байбихьана, гьел сипатазул ахиралдаги жидеца как баялда тIадчIей гьабулел абун абуна.

Гьел Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабазул сипатал рицун хадуб гьезул руссунеб бакI ва гьезие бугеб ажру-даража бицун тIадег1анав Аллагьас абуна:

أُوْلَٰٓئِكَ فِي جَنَّٰتٍ مُّكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

35. Гьал гIадамал руго жал хира гьаруралъун алжаназда жанир рукIунел.

Жидее цIакъ лазатал нигIматалги кьун, жидер напсалъе бокьанщинаб жоги хIадур гьабун, жал даимго рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаназда жанире.

فَمَالِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾

36. Гьел капурзабазе бугеб жого щиб, я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, цIакъ гIедегIун жал дуда сверун ракIаризе ккани ва жидеца гарбал рорхун бераз мун цIехон рукIине ккани?

عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾

37. Дудаса квараниса ва квегIиса къокъа-къокъаби гьарун жал гIодор чIун мун сверун ккквезе ккани?

Гьаб кIиго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Къуръан цIалулеб мехалъ

къурайшазул мушрикал гьесда сверун русунел рукIана ва гьев махсароде гьавун, гьесул Къуръан цIалиялда тIад релъанхъун гьеб Къуръан муъминзабазда рагIине ва бичIчIине толарого рукIунел рукIана. Гьез абулеб букIана гьал загIипал, мискинал МухIаммадил асхIабзаби алжаналда рукIине ратании, ниж гьездасаги цере рукIине руго гьаб алжаналда абун. Цинги тIадегIанав Аллагьас гьел церехун хъвараб кIиябго аят рещтIине гьабуна ва хадубги жинца абуна:

أَيَطْمَعُ كُلُّ ٱمْرِيٍٕ مِّنْهُمْ أَن يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾

38. Гьезул щивав цоясул хьулищ лъун бугеб живги алжаналда лъугьине гьавила абун?

كَلَّآ ۖ إِنَّا خَلَقْنَٰهُم مِّمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

39. Гьедин гьечIо амру! Кидаго лъугьине гьаруларо капурал гIадамал нигIаматазул алжаназда жанире!

ХIакълъунго Дица гьел гIадамал рижун руго жидеда лъалел хIакъирал, загIипал жалаздаса: цин манидал къатIра букIун, цинги бидул горо букIун, хадуб гьанал къотIел букIун. Гьединаб загIипаб, жинда ракIкъалеб жоялдаса вижарав, цинги кIващ бачIунеб бакIалдаса къатIивеги вачIарав инсан сундасан чIухIун вукIунев? Гьев инсан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIов хиралъулеб, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьесда гурхIун гьесие лъикIаб ахират кьолеб сабаб буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьаби. Ханзаби руго, бечедал гIадамал руго, насаб-тухум лъикIаб буго абураб рагIи буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб къабул гьабулареб, жинда данде ажру-кириги гьабулареб.

فَلَآ أُقْسِمُ بِرَبِّ ٱلْمَشَٰرِقِ وَٱلْمَغَٰرِبِ إِنَّا لَقَٰدِرُونَ ﴿٤٠﴾
عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾

40.41. Дун гьедулев вуго бакъ баккулел ва бакъ тIерхьунел рахьазул БетIергьан Аллагьасул цIаралдалъун, дир цIакъ хIалкIола абун гьал мушрикалги гьалаг гьарун гьезул бакIалда гьездаса лъикIаб къавм бижине.

Жидеца Аллагь цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабулеб. **Дун гьеб иш гьабизе лъицаго гIажизги гьавуларо, гьелдаса щибго жоялъ нахъеги чIваларо**.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا۟ وَيَلْعَبُوا۟ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾

42. Дуца гьеб капураб къавм те, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидерго батIулаб диналда жанир ругеллъун, дунялалъул чIаголъиялдаса кеп босулеллъунги.

Жал гьалаг гьаризе къотIи гьабураб заман тIаде щвезегIан ва жиндилъ пащманлъиялъги, тавбу гьабиялъги щибго мунпагIат гьабулареб къо тIаде бачIинегIан.

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ ٱلْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾

43. Гьеб къо буго жал хобаздаса къватIире рахъун рачIунеб: цIакъ гIедегIун, дунялалда жал жидерго хъанчал эхетизе гьарураб бакIалда гьезие лагълъи гьабизе унел ругел гIадин.

Цоял цояздаса цере ккезе яхI бахъун унаан гьел хъанчие лагълъи гьабизе, гьелда аскIоре гIагарлъизе. Хабалъан тIаде рахъине гьарураб мехалъги гьел цIакъ гIедегIун, жал унеб рахъго лъаларого, гIиял рехъенгIадин унел рукIуна.

خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ ٱلْيَوْمُ ٱلَّذِى كَانُوا۟ يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

44. Жидер берал цIакъ хIелун ва хIинкъун унел рукIуна гьел, жидеда тIад кутакаб къварилъи ва хIакъирлъиялъул мугьру чIван бугебгIадинги рукIуна.

Гьеб къо буго гьел дунялалда ругеб мехалъ жиб бачIине букIиналдалъун гьезие хIинкъи кьолеб букIараб Къиямасеб къо. Гьез жиб махсародеги гьабулеб букIараб ва гьересиги гьабулеб букIараб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул МагIа́рижалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

71. Сурату НухI

سُورَةُ نُوحٍ

Гьаб сураталъул аслияб мурад ва кIвар буссун буго Исламалъул аслабазул бицен гьабиялде. Гьеб мурадалда гьаб сураталда жаниб НухI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къиса бицун буго: гьесул дагIват байбихьаралдаса тIупан тIун капураб къавм гьалаг гьабураб заманалде щвезегIан. Гьедин бугелъул гьаб сураталда цIарги тун буго НухI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ сурат абун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّآ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١

1. ХIакълъунго Дица НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ витIана жиндир къавмалде ва Дица гьесда амруги гьабуна дуца дур къавмалъе хIинкъи кье абун гьезда тIаде гIазаб щвеледе цебе.

Жидеца иман лъечIони ва дур дагIваталъе жаваб гьабичIони дунялалъул рукъоб жидее гьабулеб гIазаб буго гьеб. Ахираталда гьезие жужахIалъул гIазаб букIунеблъиги жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амру буго.

Гьев НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гIарабиязул бащдаб чIинкIиллъиялда (полуостров) бугеб халкъалде витIарав авараг вукIанин абуна цо гIалимзабаца. Цогидаз абуна гьев Куфат шагьар бугеб ракьалда жив вукIарав ва гьениб букIараб халкъалде витIарав авараг вукIана абун.

قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ٢

2. Гьев НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Я дир къавм! ХIакълъунго дун вуго баянаб, хIакъаб гIазабалдалъун нужее хIинкъи кьолев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул».

Гьев НухI аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ шайх абула, гьев гIумру халатав вукIиналъе гIоло ва шаригIат босун ритIарал аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ тIоцевесев вукIиналъе гIологи, «Улул-гIазми» жидеда абулел къадру кIудиял, жидер шаригIат загьирал щуго аварагасул авалавги вуго гьав НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ . Гьав щуго аварагги: НухI, Ибрагьим, Муса, ГIиса, МухIаммад руго. Жидеда Аллагьасул свалат салам лъеял.

أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ٣

3. НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: **«Нужеца лагълъи гьабе цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хIарамал жалги те.**

Нуж диеги мутIигIлъе дица нужеде гьабулеб амру-нагьюялъулъ, нужеца хъанчазе лагълъи гьабиги те!

يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ أَجَلَ ٱللَّهِ إِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ ۚ لَوْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

4. Гьедин нуж хьвадани Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужер церехун гьарурал мунагьал чурила ва нужее цIараб заман щвезегIан гIазабалдалъун къварилъи гьабичIого тела.

Х1акълъунго Аллагьас нужее бихьизе гьабураб заман лъугьун хвел т1аде бач1изе мех щведалго гьеб хвел нахъе бахъун толаро. Ва гьеб хвел тIаде бачIараб мехалъ тавбу гьабизе абун, лъикIаб гIамал гьабизе абун нуж нахъе рахъунги толаро. **Нужеда гьаб амру бичIчIунеб ва лъалеб батани нуж дие мутIигIлъе ва нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат бацIцIадго гьабе!**

قَالَ رَبِّ إِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾

5. Гьеб къавмалъ иман лъечIеб мехалъ **НухI аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ хитIаб гьабун абуна: «Я дир Бет1ергьан! Х1акълъунго дица гьаб дир къавм релъедалги къадги чIечIого Исламияб диналде ахIана.**

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِىٓ إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾

6. Гьеб дир ахIиялъ гьезул иман цIикIкIине гьабичIо, **гьезул дидаса лъути ва рикIкIалъи гурого цIикIкIинч1о.**

وَإِنِّى كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا۟ أَصَٰبِعَهُمْ فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَٱسْتَغْشَوْا۟ ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا۟ وَٱسْتَكْبَرُوا۟ ٱسْتِكْبَارًا ﴿٧﴾

7. Х1акълъунго дица гьел ахIанщинахъе дуца жидер мунагьал чурулеб жоялде: мун цо гьавун, куфру-ширкалда тавбу гьабун жидеца дуе гIибадат гьабиялде, **гьез жидер килщал гIундузда жанир къазе гьаруна дица бицунеб жо жидеда рагIинчIого букIине. Жидеца бетIералде тIаде ретIелги бачун бутIрулги рахчана, гьурмалги рахчана жидеда дун вихьичIого вукIине! Гьедин гьел жидер куфру-ширкалда тIад чIана ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун дида нахърилълъинеги чIухIана».**

ЦIакъ рагIа-ракьанде щвараб чIухIи ва гIамалкIодолъи гьечIищха гьаб? Жидее лъикIаб жо бицун насихIат гьабулев чи жидеда вихьичIого вукIине гьурмал рахчиги, гьесул гьаракь рагIинчIого букIине жидерго гIундул руччиги!

ثُمَّ إِنِّى دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾

8. Цингиги дица гьезие дагIват гьабуна загьирго, гьаракь борхизе гьабун, гIадамазда

гьоркьове ун, гьезул заралалдаса хIинкъичIого.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾

9. Цингиги дица гьезие балъго гьабунги гьабуна дагIват, тIатине гьабунги гьабуна.

Цо-цо чи вугеб бакIалда гьабун, щивав чиясул рукъове ун гьабун, киналго нухал ва къагIидаби хIалтIизе гьаруна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда тIад къараб рисалат гьеб къавмалъухъе щвезе гьаби мурадалда.

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

10. Дица гьеб къавмалда абуна: «Нужеца нужер БетIергьан Аллагьасдаса мунагьал рахчи тIалаб гьабе, хIакълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ жинца мунагьал чурулев вуго. Жиндир лагъзадерица тавбу гьабизе бокьулев, гьабуразул тавбу къабул гьабулевги вуго.

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ﴿١١﴾

11. Жинца нужее зодисан гIемераб, жиндилъ баракат бугеб цIад рещтIине гьабулевги вуго.

وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

12. Жинца нужее лъимал-хъизан кьун, боцIи-мал кьун лъикIлъи цIоб гьабулевги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Жинца нужее бечедал ахал-хурзалги гьуинал лъимазул лъарал-иццал гьаруравги вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Гьав БетIергьан Аллагьасе гьабичIого гIибадат цоги жоялъе кин нужеца гьабулеб. Гьесдасан гьарич1ого къвариг1елал х1ажатал т1урай цоги жоялдасан кин нужеца гьарулеб. Кинабго жо жинца бижунев, Гьелъие ризкъи кьолев БетIергьанги живго тун, нужерго квераз гьарурал хъанчал аллагьазабилъун кин кколел?

مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾

13. Нуж кин хIинкъулареб, я гьаб къавм, гьав БетIергьан Аллагьасдаса ва нужеца гьесие букIине кколеб къадру-къиматги кин гьабулареб?

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾

14. Гьав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужги рижун ругелъул чанго батIияб сипат ва къадар нужее букIине гьабун бугеб хIалалъ: манидал къатIралъун рукIиналдаса байбихьун, берцинаб сипат-сураталъул, г1акълу-лъай бугев инсанлъун гьарун руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нуж.

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾

15. Нуж балагьуларищ ва нужеца пикру гьабуларищ тIадегIанав Аллагьас гьал анкьалго зобал киндай

рижун руго абун, цоялда тIад цояб гьабун.

16. Гьел зобалазулъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **моцIги гьабун буго сардилъ жинца нур базе гьабулеблъун.**

وَجَعَلَ ٱلْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ ٱلشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾

Бакъул кунчIи ва гвангъи нахъе бекизе гьабун, гьеб ракьалда тIад ругел чагIазе нурлъун бихьулеблъун гьабун буго моцI. **Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **бакъги гьабун буго жиб бакараб чирахъ гIадин жинцаго канлъи кьолеблъун.**

17. ТIадегIанав Аллагьас нужги ракьалдаса рижине гьарун руго гьеб ракьалдаса хер бижине гьабулеб хIалалъ.

وَٱللَّهُ أَنۢبَتَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾

Инсанас бетIербахъи гьабулеб кинабго ризкъи ракьалдаса баккулеб, гьелда тIад бижеулеб бугелъул, инсанги ракьалдаса вижана абулеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ . Цоги магIна гьабуна: Адам авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ракьалдаса вижиндал, гьесул кинабго зуриятги ракьалдаса бижараб буго абуна.

18. Цингиги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **нуж хвезеги гьарун гьеб ракьулъе русине гьаризе руго, ахираталда гьеб ракьул чохьониса къватIиреги рахъине гьаризе руго.**

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾

19. ТIадегIанав Аллагьас нужее гьеб ракь гьабун буго гIодоб тIамураб бусен гIадин (постель)**.**

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾

Нуж нужеего бокьараб хIалалъ жинда тIад яшав гьабун рукIине санагIат бугеб хIалалъ.

20. Нуж гьеб ракьалда тIасан сапаразде хьвадизе батIи-батIиял нухалги гьарун руго,

لِّتَسْلُكُوا۟ مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾

нужеца ризкъи тIалаб гьабизе ва нуж батIи-батIиялл улкабазде щвезе. Гьеб кинабго махлукъалъул пикру гьабичIо НухIил къавмалъ. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIалкIолъиялде ва гьев цо вукIиналде жидеца тIоритIел гьабулел гIемерал далилал ва хIужаби рицараб мехалъ гьездаса вагIза-насихIат босичIо. Гьеб къавм жидерго куфру-ширкалда тIад чIедал, гьез иман лъеялдаса жиндир хьул къотIидал НухI авараг عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьасдехун جَلَّجَلَالُهُ зигара гьабун кIалъана.

21. НухI аварагас عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **абуна: «Я дир БетIергьан! Гьаб дир къавм дида гIасилъана. Гьал нахърилълъунел**

قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِى وَٱتَّبَعُوا۟ مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالُهُۥ وَوَلَدُهُۥٓ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾

руго жиндир боцIи-малалъ жидее щибго мунпагIат гьабуларел бечедал чагIазда ва жидер церехъабазда.

Жидер боцIи-малалдаса чIухIун, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ кIочон бугеб халкъалъ гьабулеб жо берцин бихьулеб буго гьаб къавмалда, дица гьел жинда ахIулеб Исламияб диналдаса:

وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾

22. Гьел церехъабаца къавмалъе цIакъ кIудияб макруги гьабун буго.

НухI аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ нахърилълъиналдаса къавм нахъе чIван буго, гьел НухIие къварилъи зарал гьабизеги тIамулел руго.

وَقَالُوا۟ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

23. Гьел церехъабаца абулеб буго: «Вореха нужеца нужерго аллагьзабазе гьабулеб дин тоге! Нужеца Вад абулев, СуагI абулев, Ягъус, ЯгIукъ, Наср абулел алагьзаби тоге!».

Гьал рукIана НухIил къавмалъ жидее лагълъи гьабулел хъанчазул бищунго кIудиял хъанчал, жидеца гьел аллагьзабилъун ккурал.

Гьал ц1арал рук1ана Нух1ил къавмалъул лъик1ал чаг1азул ц1арал, цинги гьел хведал щайт1аналъ гьеб къавмалда вах1ю гьабуна гьел чаг1и г1одор ч1олел рук1араб бак1азда гьезул г1аламатал гьаре абун, гьел рак1алда щвезе ва нужецаги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ лагълъи габизе, гьез гьабулеб бук1араб г1адин, ва нужеца гьел г1аламатазда ц1аралги лъе гьел лъик1ал чаг1азул абун. Гьез гьебжо гьабуна, амма гьезие лагълъи гьабулеб бук1инч1о. Гьел хун хадуб гьезул лъималги рач1индал, г1елмуги дагълъидал, щайт1аналъ гьезул лъималазда вах1ю гьабуна, нужер умумуз гьал лъик1ал чаг1азул ц1аразда ругел хъанчазе лагълъи гьабулеб бук1анин, нужецаги гьезие лагълъи гьабе абун, цинги гьез гьел хъанчазе лагълъи гьабуна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ ц1унаги щайт1аналъул макруялдаса.

وَقَدْ أَضَلُّوا۟ كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا ضَلَٰلًا ﴿٢٤﴾

24. Х1акълъунго гьаб хабарги бицун гьел церехъабаца гIемераб халкъ хIакъаб диналде иналдаса нахъе чIвана.

Жидеца зулму гьабулел гIадамазул жегиги къосин цIикIкIине гьабеха, Аллагь جَلَّجَلَالُهُ, дуца!

НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир умматалъе квешаб дугIа гьабуна тIадегIанав Аллагьас вахIю гьабун гьесда лъазе гьабидал гьеб дур къавмалъул гIадамаз иман лъезе гьечIо, цебеккунго жидеца иман лъун бугел дагьалго чагIаз гурони абун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ НухI аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ дугIаялъе жавабги гьабуна: гьесда амру гьабуна дуца кIудияб

гама гьабе мунги дуда иман лъурал гIадамалги жанир рекIине абун.

مِّمَّا خَطِيٓـَٔتِهِمْ أُغْرِقُوا۟ فَأُدْخِلُوا۟ نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا۟ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ أَنصَارًا ﴿٢٥﴾

25. Гьел жидеца гьарурал кIудиял мунагьал сабаблъун НухIил къавм тIупан тIун гъанкъизе гьабуна ва гьебго хIалалъ жужахIалъул цIадареги лъугьине гьаруна.

Жидеда гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб нахъчIвазе кIолев цониги кумекчиги ватичIо. Жидер аллагьзабиги лъеда гъоркье ккун гъанкъана, жалгоги гьеб лъималъ гъанкъизе гьаруна: гьезул цояз цогидазе квербакъи гьабизе щибго гьунарги лъугьинчIо.

وَقَالَ نُوحٌ رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى ٱلْأَرْضِ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾

26. НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жегиги абуна: «Я дир БетIергьан! Гьаб ракьалда тIад дуца цониги капурчи чIаго тоге!

إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا۟ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوٓا۟ إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾

27. Х1акълъунго Дуца гьел капурзабазул цониги чи чIаго тани, гьез хадуб бачIунеб дур лагъзадерил умматги къосине гьабизе буго ва гьел капурзабазул наслуги букIине гьечIо жидедаго релълъараб капураб, къосараб къавм гурони» - абун.

Жинда Аллагьасул салам лъеяв НухI авараг азаргогIан соналъ гьеб къавмалда гьоркьов вукIиндал, гьесда гьезул хIал цIакъ лъикI лъан букIана. ТIадегIанав Аллагьасги илгьам гьабун гьесда абун букIана гьеб къавмалъ иман лъезе гьечIо абун. Гьаб амру гьадин букIиндал гьабуна НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ доб цебехун бицараб дугIа. Гьелда хадуб муъминзабазе лъикIаб дугIа гьабун НухI аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:

رَّبِّ ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِىَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا تَبَارًۢا ﴿٢٨﴾

28. Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир мунагьал чуре, дир эбел-инсулги чуре, жидеца иманги лъун дир рукъоре лъугьарал киналго муъминзабазул мунагьалги чуре. Гьел гурелги киналго муъминал бихьиназул ва муъминал руччабазулги мунагьал чуре. Мун цо вукIиналда инкар ккурал, дур аварагзабиги عَلَيْهِمَا السَّلَامُ гьезул рисалатги гьереси гьабураб куфру-ширкалъул къавмалъе дуца гьалаглъи ва чIорого хутIин цIикIкIине гьабе Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ!

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиялдалъун Сурату НухIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

72. Суратул Жинн

سُورَةُ الجِنِّ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб къоло микьго аят бугеб.

Гьаб сураталда жанибги Исламиял гIакъидабазул аслаби рицунел руго: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ритIухъ гьари, хун хадур тIаде рахъине гьари ва хIисаб-мизан, хадуб жазаъ букIинги ритIухъ гьаби. Сураталда жаниб аслияб бакI ккун буго женазул бицен гьабиялъ. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Къуръан цIалиялда гьел гIенекки бицун, хадуб гьез иман лъей ва жидер къавмалги иман лъеялде ахIи бицун буго. Гьел женал жинда хасал цо-цо гIажаибал жалги рицун руго: зодоре рахин гIадаб, гьенисан цо-цо балъгояб жо жидеца лъазе тIалаб гьаби гIадабги. Гьезда хадур цIадул сунтралги речIчIун гьел зодоре рахиналдаса нахъе чIвайгIадалги.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гьабулеб буго жиндир умматалда бице абун жив тIуванго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIиг1ав вукIин, гьесул амруялда рекъон хьвадулев вукIинги ва гьес вахIю гьабураб дин умматалъухъе щвезе гьабулев Расул жив вукIинги. Сураталъул ахиралда баян гьабулеб буго кинабго балъгояб жо лъаялъул ихтияр цохIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ кодоб букIин ва гьес жиндие бокьарав чиясе жиндие бокьараб жо загьир гьабулеблъиги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ ٱسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَقَالُوٓا۟ إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ﴿١﴾

1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ диде вахIю гьабуна: хIакълъунго дур Къуръан цIалиялде гIинтIамуна женазул цо къукъаялъ.

Гьеб къукъаялъ Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъуна, гьеб Къуръанги ритIухъ гьабуна, жидеца гьеб Къуръан цIалулев авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавун жал гьесда нахъги рилълъана **ва гьеб къукъаялъ жидер къавмазухъе руссараб мехалъ гьезда абуна: нижеда гIажаибаб Къуръан цIалулеб рагIана.** Жиндир мацI цIакъ пасихIаб, магIна гъваридаб, жинца бицунеб хIукмуги цIакъ мухIканаб ва баянаб.

يَهْدِىٓ إِلَى ٱلرُّشْدِ فَـَٔامَنَّا بِهِۦ ۖ وَلَن نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ أَحَدًا ﴿٢﴾

2. Гьеб Къуръан буго жинца хIакъаб диналде тIоритIулеблъун бугеб. Нижеца гьелда иман лъуна.

Нижеца кидаго нижер БетIергьан Аллагьасдехун ширкги гьабизе гьечIо. Гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе хIакъаб гIибадат цоги щибго жоялъе гьабизе гьечIо. Хъанчал, ганчIал, гIадамал, женал, малаикзаби алагьзабилъун кквезе гьечIо.

وَأَنَّهُۥ تَعَٰلَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا ٱتَّخَذَ صَٰحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾

3. ХIакълъунго нижер БетIергьанасул гуч ва къудрат цIакъ тIадегIанаб ва кIудияб буго. Гьес жиндие рекIелгъеялъе хьизан-лъималги ккун гьечIо. Гьев щибго жоялде хIажатав гьечIо.

وَأَنَّهُۥ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى ٱللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾

4. ХIакълъунго Женазул цо ахIмакъзабазул къукъаялъ Аллагьасдехун абулеб букIана гьесул кIодолъиялда рекъоларел рагIаби.

Жидер магIна гьечIел, ургъичIого рицунел харбал рукIана гьел.

وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن تَقُولَ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾

5. ХIакълъунго нижеда ракIалде кколеб букIана цониги инсанас, яги женазулас Аллагьасдехун гьереси гIунтIизе гьабуларо абун.

Гьеб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ нижеда лъана цо-цо гIадамаз ва женаз Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизе гьабун гьереси бицунеб букIин. Гьел гIадамаз абулеб бугелъул Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ясал руго абун, ГIиса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьесул вас вуго абунги.

وَأَنَّهُۥ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ ٱلْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾

6. ХIакълъунго гIадамазул цо къукъа букIана жидеца женазул кIудияздалъун гьел женазул заралалдаса цIуни гьарулел. Гьелдалъун женалги цIакъго чIухIана ва гьезул къосин ва гIасилъи цIикIана.

ГIарабиязул гIадат букIана жидер сапаразда рукIаго ва гIалахалда сордо базе чIараб мехалъ жидеца абулеб: «Нижеца цIуни гьарулеб буго гьаб бакIалъул женазул ханасдалъун гьанир ругел женазул заралалдаса» - абун. Цинги гьел женал цIакъго чIухIун ва гIамалкIодолъун рукIана: женазулги гIадамазулги ханзаби руго ниж абун.

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا۟ كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ ٱللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾

7. ХIакълъунго гьел гIадамазул капуразде ракIалде кколеб буго женазул капуразде ракIалде кколеб бугеб гIадинго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хун хадув щивго чи тIаде вахъине гьавизего гьечIо абун.

وَأَنَّا لَمَسْنَا ٱلسَّمَآءَ فَوَجَدْنَٰهَا مُلِئَتْ

8. Нижеца зодире рахине къасд гьабураб мехалъ: гьениб бицунеб жоялда гIенеккизе

حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾

абун, нижеда гьел зобал цIун малаикзаби ратана жидеца зобал цIунулеллъун. Жидеца женал рухIулел цIадул сунтуралги ратана, гьезда хадур рехизе жал хIадурун ругел.

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ ۖ فَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾

9. МухIаммад авараг ﷺ витIизегIан цереккун ниж гьеб зодисан хабар рагIулеб бакIалде рахун гьенир гIодор чIолел рукIана. Ва гьенисан нижеда рагIараб жо кагьанатаздаги-(жидеда балъго жо лъалин абун гьереси бицунел чаг1и)- бицунеб букIана.

Гьанже гьениве гIенеккизе абун вахунев женасда жинда хадуб речIизе хIадурараб сунтур батулеб буго. Жинца гьеб жен бухIулеб яги хвезе гьабулеб, яги гIадалаб гьабун тIокIаб зодобехун балагьулареб гьабулеб.

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾

10. Нижеда (женазул жамагIаталда) лъалеб гьечIо ТIадегIанав Аллагьасе щиб жо бокьун бугеб ракьалда тIад бугеб агьлуялъе гьабизе: гьезие лъикIлъи гьабийищ бокьун бугеб, яги квешлъи гьабийищ бокьун бугеб?

Зобал цIунун малаикзабиги ратидал, жидее гьенире рахине нухги щвечIелъул, гьел женал Машрикъ, Магърибалде щун ракьалда тIад сверана гьаб хIикматго щибдай буго абун. Цинги гьезда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад расулги гьесул асхIабзабиги ратана жидеца Къуръан цIалулел ва как балел. Женазда бичIчIана гьеб сабаб букIин жиндие гIоло зобал женаздаса цIунараб ва гьел аварагасде ﷺ аскIорегIан рачIун гьесул Къуръан цIалиялда гIенеккана ва жидеца гьев аварагасда ﷺ иманги лъуна.

وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾

11. Х1акълъунго нижедаса цо къукъа буго жидеца Аллагь ﷻ разилъулеб гIамал гьабулеб, цоги къукъа буго жидер иман загIипаб.

Ниж руголъана батIи-батIиял къукъабилъун. Нижеда гьоркьор мууъминзабиги капурзабиги руго.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾

12. Х1акълъунго нижеда лъалеб буго ниж Аллагьги ﷻ гIажиз гьавун, ракьалда тIад кир ругониги, гьесул гIазабалдаса рорчIулареблъи, гьесдаса

лъутун рорчIулареблъиги.

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا ٱلْهُدَىٰٓ ءَامَنَّا بِهِۦ ۖ فَمَن يُؤْمِنۢ بِرَبِّهِۦ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

13. Нижеда хIакъаб диналде жинца тIоритIулеб Къуръан цIалулеб рагIараб мехалъ нижеца гьелда иман лъуна.

Жинца жиндир БетIергьан Аллагьасда иман лъурав чи хIинкъуларо гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир лъикIаб гIамал нукъсан гьабила абун, яги жиндир квешаб гIамал цIикIкIине гьабила абунги хIинкъуларо.**

وَأَنَّا مِنَّا ٱلْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا ٱلْقَٰسِطُونَ ۖ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ تَحَرَّوْا۟ رَشَدًا ﴿١٤﴾

14. Гьаб Къуръан цIалиялде гIенеккун хадур нижер цо къукъа бусурбабилъун лъугьана, цоги къукъа куфруялда тIад чIана.

Жидеца иман лъун Исламияб дин босарал женал руго жидее тIоритIел щварал ва жал бахьи буголъиялъул нухалда тIоритIун карал.

وَأَمَّا ٱلْقَٰسِطُونَ فَكَانُوا۟ لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾

15. Амма жал куфруялдаго чIарал ва иман лъезеги чIухIарал женал руго жидер чурхдуздалъун жужахI боркьулел.

ЦIулалда гIадин цIа рекIун рухIулел рукIуна гьезул чурхдул.

وَأَلَّوِ ٱسْتَقَٰمُوا۟ عَلَى ٱلطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَٰهُم مَّآءً غَدَقًا ﴿١٦﴾

16. Гьел женалги иман лъун битIараб нухалда чIун рукIаралани гьезда гьекъезе гьабилаан алжаналъул цIакъ лазатаб лъим. Жиб гьекъезе бокьулеб.

Гьезие дунялалъул нигIматал ва баракаталги гIатIид гьарилаан.

لِّنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِۦ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

17. Дица гьезул х1албихьи гьабилаан ризкъи гIатIид гьабиялдалъун гьез дир нигIматазда щукру гьабуладай абун, яги гьезда инкар ккун куфруялде унадай абун.

Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабиялдаса жив вуссарав чиясе дица цIакъаб гIазаб гьабизе буго: жиндилъ щибго рахIат гьечIеб, жиб т1ад ч1араб.**

ГIикримат абулев гIалимас абуна: «ЖужахIалда жаниб бугеб цIвакараб къедалде т1аде рахине риччала гьел. ГIемер къварилъи бихьун гьеб къедалде тIаде рахине гIагарлъараб мехалъ хъущтIун жужахIалде жанире рортула. Цингиги гьеб къедалда тIаде рахун ва жужахIалде жанире рортун рукIуна»-абун.

وَأَنَّ ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾

18. Киналго масжидал руго Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат гьабизе рарал бакIал.**

Нужеца гьениб жаниб Аллагьасдехун ширк гьабуге.
Мужагьид абулев гIалимас абуна: ягьудиязги насраниязги жидер килисабазда ва биягIазда (синагоги) жанире лъугьараб мехалъ Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьабулеб букIана. Гьез гьабулеб гIамал гьабуге абун амру гьабулеб буго МухIаммад аварагасда ﷺ ва гьесда иман лъурал асхIабзабаздаги.

وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبۡدُ ٱللَّهِ يَدۡعُوهُ كَادُواْ يَكُونُونَ عَلَيۡهِ لِبَدٗا ١٩

19. Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабун как базе вахъун чIараб мехалъ гьел жундул гьесда тIад хурхине гIагарлъун рукIана. Къурьаналде гIенеккизе бокьун цIакъ гIемерал женал сверун руссунел рукIана аварагасда ﷺ.
ТIадегIанав Аллагьас гьаб бакIалда «ГIабдуллагь» абуна, аварагасул ﷺ цIар бахъичIого гьев авараг ﷺ хира гьавун ва кIодо гьавун.

قُلۡ إِنَّمَآ أَدۡعُواْ رَبِّي وَلَآ أُشۡرِكُ بِهِۦٓ أَحَدٗا ٢٠

20. Дуца гьел Маккаялъул мушриказда абе, МухIаммад ﷺ; «Х1акълъунго дица лагълъи гьабулеб буго дир БетIергьан Аллагьасе ва дица гьесдехун щибго жо г1ахьалги гьабулеб гьечIо гьеб гIибадат гьабиялъулъ»-абун.
Гьаб аят рещтIине гьабуна капурзабаца абураб мехалъ мун вачIун вугин цIияб диналдалъун ва дуца ниж киназго жидее гIибадат гьабулел аллагьзабазда инкарги кколеб бугин. Мун гьеб диналдаса вуссани нижеца дуе квербакъиги гьабизе буго ва мун кIодо гьавизеги вуго абун.

قُلۡ إِنِّي لَآ أَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا وَلَا رَشَدٗا ٢١

21. Дуца гьезда абе, МухIаммад ﷺ: «Х1акълъунго дида кIоларо нужедаса къварилъи нахъе чIвазе, яги нужее цо лъикIлъи гьабизеги.
Гьеб кинабго жо жинца гьабулев цохIо Аллагь ﷻ вуго. Дун вуго нуж Исламияб диналде ахIулев Аллагьасул ﷻ Расул »-абун.

قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٞ وَلَنۡ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلۡتَحَدًا ٢٢

22. Дуца абе, МухIаммад ﷺ: х1акълъунго дие Аллагьас ﷻ гIазаб гьабулеб бугони гьеб гIазабалдаса дун цIунизе кIолев щивго чи гьечIо. Дие вуссине ва вортизе бакIги батуларо гьев Аллагьги ﷻ тун цоги щибго жоялда.

إِلَّا بَلَٰغٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِسَٰلَٰتِهِۦۚ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ٢٣

23. Дица Аллагьас ﷻ дида тIад къараб рисалат тIубазе гьабуни гьеб буго дие бугеб хвасарлъи.

Гьес амру гьабураб хIалалъ нуж Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавиялде ахIун, нужеда лъикIаб-квешаб жо дица лъазе гьабураб мехалъ гурхIула дида Аллагь جَلَّجَلَالُهُ . **Жив Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ гьесул расуласдаги гIасилъарав чиясе х1акълъунго жужахIалъул цIадул гIазаб букIине буго. Кидаго гьенир жанир рукIунеллъун лъугьине гьарула гьел жужахIалде жанире.**

حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾

24. Жидее къотIи гьабулеб бугеб квешаб гIазаб бихьараб мехалъ лъазе буго гьел капурзабазда щив вугевали жиндир къуват дагьав ва квербакъи дагьавги.

Капурзабаца абухъин, МухIаммадги صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ, гьесда цадахъ ругел асхIабзабигийищ ругел жидер рикIкIенги къуватги дагьал, гьел капурзабийищ ругел? Гьеб къоялъ капурзаби рукIуна жидер рикIкIен цIакъ гIемерал, амма къуват дагьал, жидее квербакъулев щивго чи гьечIел.

قُلْ إِنْ أَدْرِيٓ أَقَرِيبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّيٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾

25. Дуца гьезда абе, МухIаммад صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ: Дида лъаларо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее гIазаб гьабизе къотIи гьабураб заман гIагардагойищ бугеб, яги гьеб рик1адаб заманалдасанищ бач1ине бугеб?»-абун.

Гьаб аят рещтIине гьабуна Маккаялъул мушриказ хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ махсароде гьавун, гьев гьереси гьавун «Кидалха нижее гIазаб гьабизе бугеб? Кида чIезе бугеб Къиямасеб къо?» – абун абидал.

عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

26. Балъгояб жо жинда лъалев вуго гьев Аллагь جَلَّجَلَالُهُ .

Къиямасеб къо чIейги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинда аскIоб тараб балъголъи буго. **Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жинца балъго гьабураб жоялда цониги чи ваккизе гьавуларо.**

إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾

27. Жиндие вокьарав жиндир расул ваккизе гьавун гурони Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьараб жоялда.

Гьел аварагзабазе عَلَيْهِمَاٱلسَّلَامُ мугIжизатлъун букIине ва гьезул рисалат тIубазе квербакъи букIине Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел цо-цо гъаибаб жоялда раккизе гьарула. **Х1акълъунго гьел аварагзаби عَلَيْهِمَاٱلسَّلَامُ цIунун тIадегIанав Аллагьас гьезда цересан ва хадусан малаикзабазул боялги хьвадизе гьарула.** Женазул ва цогидаб жоялъул заралалдаса гьел аварагзаби عَلَيْهِمَاٱلسَّلَامُ цIунула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел аварагзабазе عَلَيْهِمَاٱلسَّلَامُ рес бук1ине жидеда т1ад къараб рисалат

умматалъухъе щвезабизе.

لِّيَعۡلَمَ أَن قَدۡ أَبۡلَغُواْ رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمۡ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيۡهِمۡ وَأَحۡصَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ عَدَدَۢا ٢٨

28. Жинда загьираб лъаялдалъун лъазе жиндир аварагзабаца عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ гьеб рисалат умматалъухъе щвезе гьабураблъи.

Жиндилъ щибго хис-бас гьабичIого, жидеда вахIю гьабураб хIалалъ. **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьел аварагзабазда عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ ва кинабго махлукъалда жиндир гIелмуялдалъун сверун лъугьарав вуго:** гьесие цохIо зарра гIадаб жоги балъго хутIуларо. **Гьединго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жо рикIкIеналдалъун жиндие гIорхъи чIвараб буго.** ГьитIинабниги, кIудиябниги, гIемерабниги, дагьабниги жо тIадегIанав Аллагьасе мухIканго, щибаб жо батIа гьабун ва гьелъул гIорхъи къадар лъан лъала.

ЦIадал къатIрабазул рикIкIен лъала, салул авлахъазда бугеб салул гаразул рикIкIен лъала. Ралъдал лъел къатIрабазул къадарги лъала. Гьединаб камилаб хIалалъ жинда махлукъ лъалев Халикъасда жиндир аварагзабаз عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ рисалат кин щвезабурабалиги лъала, гьел расулазе умматаз щиб жаваб гьабурабалиги лъала.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие вокьарав муъминчиясе гIелму-лъай кьола, гьесул рекIелъ иманалъул нурги камил гьабула, гьесул беразда цогидазул беразда бихьулареб жоги бихьизе гьабула. Гьесда жиндир балъголъабаздаса цо-цо амру загьарги гьабула. Гьел муъминзаби жидер сипат-суратаздалъун гIадамазда ратIа рахъизе лъалелги рукIуна. Ва амма цо чияс жинда балъгояб жо лъала абуни, гьев чи щайтIаналъ махсароде ккурав чи вуго, гьев чи цIакъ рикIкIад гьавизе кола. Гьесда божарав чиги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие лагIнат кьурав чи вуго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъеда хIакъаб жо хIакъаблъун бихьизе гьабеги ва гьелда нахърилълъине тавфикъги гьабеги.

Т1адег1анав Аллагьасул квербакъиялдалъун Суратул Жинналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

73. Суратул Муззаммил

سُورَةُ المُزَّمِّلِ

Гьаб хирияб сураталда жаниб аслияб хIалалъ жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул бицунеб буго. Гьесул тIубараб Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссин бицун: сардилъ вахъун жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьаби, Къуръан цIали, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун жиндир напсалда хIал гьабун сардал рогьунел рукIиналъул бицунеб буго. Гьев хирияв аварагасда صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гурхIел гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесда амру гьабулеб буго сардил бащалъи, яги гьелдаса дагьаб цIикIкIараб, яги бащадалдаса дагьаб заманалъ вахъа сардилъ гIибадат гьабизе абун. Мушриказ жиндие гьабулеб къварилъиялда сабру гьабе абун ва гьединго вахIюялъул захIмалъи баччун сабру гьабе абунги амру гьабулеб буго.

Ахираталда мушриказе букIунеб гIазаб къварилъиялъулги бицен гьабун буго. Сураталъул ахиралда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва гьесул умматалъе бигьалъи гьабун сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьаби дагьлъизе гьабизе изну кьун буго: гьел дунялалъул чIаголъи гьабизе ризкъи балагьизе, ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъазаватал гьаризе сапаразде ине ккезе рукIиналде кантIизе гьарун.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾

1. Я гьав ратIлилъ жемарав авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾

2. Мун тIаде вахъа сардилъ гIибадат гьабизе гьеб сордоялъул гIемерисеб мехалъ.

Дагьабго мехалъ кьижун, гIемерисеб мехалъ тIаде вахъун вукIа!

نِّصْفَهُ أَوِ انقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾

3. Бащадаб сордоялъ тIаде вахъа, яги гьелдаса дагьаб заманаялъ вахъа!

أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ﴿٤﴾

4. Яги бащадаб сардидаса дагьаб цIикIараб заманаялъ тIаде вахъа.

Дуца гьеб сардилъ вахъиндал гIодове виччан, гIедегIичIого ва пикру гьабун Къуръанги цIале! Гьеб Къуръаналъул магIна хал гьабун, гьеб бичIчIун цIале. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахIматалъул бицарал аятал цIалулеб мехалъ гьеб рахIмат дуе кье абун гьаре Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ. ГIазабалъул аятал цIалулеб мехалъ гIазабалдаса мун цIуне абунги

гьаре. Аллагьасул ﷻ хIалкIолъиялъул бицунел, цересел умматазул бицунел аятал цIалулеб мехалъ, гьелдаса вагIза-насихIатги босе.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб бицун имам Бухарияс бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг ХIираъ абулеб нохъода гIибадат гьабулев вугеб мехалъ гьесде вахIю босун Жабраил малаик вачIине байбихьидалго, хирияв авараг ﷺ цIакъ хIинкъун, жиндир ракI тIеркIолаго Хадижатихъе вачIана ва гьес абуна: «Дун вахчизе гьаве! Дун ратIлилъ жеме»* - абун.

Гьедин тIаде ретIелги бачун вегун Аллагьасул Расул ﷺ вугеб мехалъ гьесда Жабраил малаик вачIун амру гьабулеб буго: мун гьедин вегун вукIунге, мун тIаде вахъун дуца Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабе ва гьеб гIибадат гьабиялдалъун дур черхги куцай дуда тIаде бачIине бугеб захIматаб амруялъе: Аллагьасул ﷻ рисалат умматалъухъе щвезе гьабиялъе ва гьеб рисалат щвезе гьабулаго дуда бихьизе бугеб захIмалъи ва къварилъи хIехьезеги.

5. Х1акълъунго Дица дуда вахIю гьабизе буго захIматаб амру. إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾

Къураналда жаниб бугеб амру-нагью ва уммат исламияб диналде ахIи захIматаб амру буго, жиб баччизе ва тIубазе чорхол рухI ва хIадурлъи къваригIунеб. Гьеб напс куцазе квер бакъиналъе бищунго лъикIаб буго сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда тIад чIей гьаби.

Киналго гIадамал хинаб бусада регун черхалъе рахIат гьабулел ругеб мехалъ, гьеб рахIатги жибго тун, тIадеги вахъун Аллагьасе ﷻ гIибадат гьаби кIвахIалаб, хIалихьатаб напсалъ тIаде босулареб амру буго. Аллагьасул свалат-салам лъеяв аварагасда тIад къалеб бугелъул жидеда Аллагь ﷻ лъаларебе жагьилаб уммат, цIияб, гьезда жиб лъаларебе диналде ахIи, гьеб дагIват гьабулаго хирияв аврагасда гIемераб захIмалъи ва къварилъи бихьизе буголъидал, гьесда амру гьабулеб буго жинца черх куцай абун Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда тIад чIей гьабиялдалъун.

Жиндие тIадегIанал макъамал рокьарав, жив Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло х1алт1и гьабизе къасдалда вугев муъминчиясги жиндирго напс куцазе ккола гьеб Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда ругьун гьабун, хасго сардилъ тIаде вахъун Аллагь ﷻ рехсеялда ругьун гьабун.

6. ХIакълъунго сардил сагIтазулъ гьабулеб гIибадат ва къуръан цIали ракIалда жаниб чIолеб, гьелъие إِنَّ نَاشِئَةَ ٱلَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْـًٔا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾

цIикIкIун асар гьабулеб буго къад къоялъ гьабулеб гIибадаталде данде ккун.

Гьеб сардилъ цIалараб къуръанги жиб бичIчIунеб, рекIелъ чIолеб буго. Гьеб бугелъул киналго гьаркьал дагьлъараб, инсан машгъул гьавулеб жо гьечIеб заман. Сардилъ тIаде рахъун гIибадат гьабизе кIвахIалаб, хIалихьатаб напсалъе цIакъ захIматаб жо буго, амма гьеб гIибадат гьабиялда ругьунлъараб напсалъе ракI чIаголъулеб, иман камиллъулеб, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ кIодолъи ва тIадегIанлъи жинда лъалеб жо буго.

إِنَّ لَكَ فِي ٱلنَّهَارِ سَبۡحٗا طَوِيلٗا ٧

7. ХIакълъунго дуе къад къоялда жанибги гIемераб хьвади ва хIалтIи буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ахIиялъеги, дунялалъул чIаголъияллъул чара гьечIеб жоялъеги мун хьвадулеб заман буго къо. Гьедин бугелъул дуца сордоялдаса мунпагIат босе цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабун, гьев разилъи тIалаб гьабун.

وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلۡ إِلَيۡهِ تَبۡتِيلٗا ٨

8. Дуца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ гIемерав рехсе ва мун кинабго заманаялъ ва кинабго хIалалъ гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялде вуссаравлъун вукIа.

Гьедин хьвадараб мехалъ мун вукIуна Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ахIулевлъун.

رَّبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا ٩

9. Машрикъалъулги Магърибалъулги БетIергьан вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. Жив гурев цоги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьечIевги вуго. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ ккве дуца дуе вакиллъун.

Дур кинабго амру гьесда тIамун те ва дур кинабго хIалалъулъ мун гьесда божун, гьесда мугъчIвай гьабун вукIа!

وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهۡجُرۡهُمۡ هَجۡرٗا جَمِيلٗا ١٠

10. Гьел мушрикаца дудехун абулеб жоялде дуца сабру гьабе ва гьел щибго зарал гьабичIого те!

Гьезде хьандоге, рогьоб баге, гьез нужее жегиги зарал гьабизе сабабал гьаруге.

Гьаб сабру гьаби ва мушрикал зарал гьабичIого тей букIана Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Маккаялда вугеб, гьесул дагIват байбихьараб, гьесул асхIабзабиги цIакъго дагьал ругеб заман. Гьеб заманалъ тIадегIанав Аллагьас муъминзабазда амру гьабулеб буго жидерго напсазда жигьад гьабе абун. Сардилъ тIаде рахъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабе абунги. Гьаб хIалалъ жидер чурхдул куцан, иман камил гьабун, жидерги Аллагьасулги جَلَّ جَلَالُهُ тущманасде данде чIезе кIолеб, гьезул гIакъуба-къварилъи хIехьезе кIолел лъугьинегIан.

Гьаб амру жакъа къоялда жанибги жинда хIажатаб ва жинда тIадчIей гьабизе кколеб амру буго. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун хинаб бусен тун тIадеги вахъун кIиго ракагIат как базе кIоларев чиясул мужагьид кин лъугьунев? Аллагьасул диналъе гIоло хвезе бокьарал гIолохъабаца цин Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малъухъин жиндир напс куцазе ккела. Жинда Аллагь разилъи тIалаб гьабулев чияс гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гьеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ малъухъе хьвадун тIалаб гьабизе кола.

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾

11. Дуца дунги гьал дир аятал гьереси гьарулел капурзабиги те, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Жидее нигIматал къурал Амма жидеца гьел нигIматазда инкар ккурал. Дагьабго мехалъ те дунги гьелги! Дица гьезие гьабулеб гIазаб дуда нахъа бихьизе буго!

إِنَّ لَدَيْنَا أَنكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾

12. ХIакълъунго Дида аскIор цIакъ кIудиял, бакIал рахсал, гудрал руго, жиб боркьараб жужахIалъул цIаги буго.

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾

13. Жиб кваназе ва къулчIизе кIолареб квешаб махIцараб тIагIамги буго.

Закъум абула гьелда. Жиб щокъроб къалеб, цинги я къватIибе бачIунареб, я жанибеги унареб заз буго абуна Ибну ГIаббасица (жинда Аллагь разилъаяв). **ЦIакъ жинца унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазабги буго.**

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾

14. Гьеб Къиямасеб къо чIола мугIрулги ракьги кIобокIун, гьарщун гIодобе ун хIеренаб сали гIадин лъугьунеб къоялъ.

Кинабго рахъ цоцалъ битIун, цохIо цIанбитIараб майдан гьабула гьаб дунялалъул. Гьелда абула ГIарасат майдан абун. Гьеб буго хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе кинабго халкъ жинда тIаде бахъине гьабулеб майдан.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

15. ХIакълъунго Дица нужехъе Расул витIун вуго, я гьаб Маккаялъул агьлу, нужер гIамалазе жинца нугIлъи гьабизе бугев. Дица расул вит1аравг1адин ПиргIавнидаги ва гьесул къвавмалдаги.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾

16. Гьев ПиргIавн жиндихъе витIарав расуласда гIасилъана цинги дица гьев ккуна цIакъ бакIаб ва гучаб гIазабалдалъун.

Живги жиндир къавм къибтIиялги ралъдалъ гъанкъизе гьаруна.

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ ٱلْوِلْدَٰنَ شِيبًا ﴿١٧﴾

17. Нужеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккураб мехалъ нуж гьесул гучаб гIазабалдаса кин цIунилел, я гьал къурайшиязул мушрикал?
ГIисинал лъималги херлъизе гьарулеб, гьезда хъахIрасги баккизе гьабулеб Къиямасеб къоялъ.

ٱلسَّمَآءُ مُنفَطِرٌۢ بِهِۦ ۚ كَانَ وَعْدُهُۥ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾

18. Гьеб къоялъул захIмалъиялдалъун зобалги рихъ-рихъун рукIуна. Гьеб къо бачIине букIин жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб, жиб тIубазе гьабулеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къотIи буго.

إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

19. Гьаб Къуръан буго нужее бугеб вагIза.
Гьаб Къуръаналъ ахираталъул гIазабги бицун нуж кантIизе гьарулел руго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъиялда. **Жиндие бокьарав чияс Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса жив хвасарлъулеб нух ккве абе!** Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гурхIулев буго, жиндир лагъзадерие лъикIлъи бокьулевги буго. Гьезие гIазаб хех гьабичIого вагIза-насихIат гьабун гьел иман лъеялде ахIулевги буго. Гьав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел къабул гьабизе, тавбу гьабун гьесде руссине яхI бахъе, я гьал гIадамал!

۞ إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيْلِ وَنِصْفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٌ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَ ۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَٱقْرَءُوا۟ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ ۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِى ٱلْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۖ فَٱقْرَءُوا۟ مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۚ وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقْرِضُوا۟ ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا۟ لِأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَٱسْتَغْفِرُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌۢ ﴿٢٠﴾

20. ТIадегIанав Аллагь жинда лъалев буго я МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хIакълъунго мун вукIин, сардил лъабго бутIа гьабун кIиго бутIаялдаса дагьаб заманалъ ва сардил башдаб заманаялъ ва лъабил бутIаялъул цо бутIаялъ тIаде вахъун вукIунеблъи.
Сардил лъабго бутIа гьабун кIиго бутIаялда гIагарун заманалъ тIаде вахъунев вукIана авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Цо-цо мехалъ сардил лъабго бутIа гьабун цо бутIаялъ тIаде вахъуневги вукIана. **Мунгун цадахъ ругел асхIабзабазул цо къукъаги буго гьедин сардилъ тIаде рахъунел. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ буго жинца сордо-къоялъул къадар чIезе гьабулев.** Гьесда лъала сордо-къоялъул щибаб лахIзаталда жаниб жиндир лагъзадерица гьабулеб гIамалги.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб буго нужеда кIоларебл1ъи сардилъ тIаде рахъиналъул цо гIорхъи чIвараб хIал гьабизе. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ нужедаса тIаса лъугьаравги вуго. Нужеца нужеда хIалкIвараб Къуръан цIале сардилъ тIаде рахъун. ХIал кIвараб как бай абураб магIна буго гьаб Къуръан цIале абураб рагIиялъул: Какилъ гьабулеб гIамалалъул бищунго кIвар бугеб жо Къуръан цIали бугелъул. Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Гьаб рагIиялдалъун муъминзабаздаса сардилъ рахъун как бай тIаса бахъана ва гьезие гьеб суннатаблъун хутIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе сардилъ вахъун как бай паризаяб букIана» - абун.

Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ лъалеб буго нуж кидаго цо хIалалда рукIунареблъи. Нужер цоял унтун рукIунеблъи, цоял сапаралде ун жидее хIалалаб ризкъи тIалаб гьабулел рукIунеблъи. Цоял Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло гъазават гьабун ракьалда тIад хьвадулелги рукIунеблъи. Нужеца Къуръаналдаса нужеда хIалкIвараб къадаралъ цIале, гьединго халкIвараб куцалъ сардилъ тIадеги рахъа! Нужее гIорхъи чIван захIмалъи гьабулеб гьечIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ. **Нужеца паризаял какал гIужда рай, паризаяб закатги кье. Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ диналъе гIоло ва цогидалги лъикIал нухазда нужер боцIи-мал харж гьабе!**

Нужеца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьабураб лъикIаб гIамал нужеда Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб батизе буго цIакъ кIудияб жиб лъикIаб ажрулъун. Нужеца Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ мунагьал рахчиги тIалаб гьабе! ХIакълъунго тIадегIанав Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинца мунагьал рахчулев ва жив гурхIулев вуго. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIиялъе ва гьев тIаса лъугьиналъе бищунго лъикIаб ва мухIканаб сабаб буго инсанас жиндир хIалалаб, бацIцIадаб боцIи-мал Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун харж гьаби. Гьеб кIудяб хIикматалъе гIоло гьаб хирияб аяталъул ахир гьабуна боцIи-мал напкъаде кьеялъул бицунеблъун ва гьелда хадуб хурхине гьабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гурхIулев ва тIаса лъугьунев вукIин бицунеблъунги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул Муззаммилалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

74. Суратул Муддаccир

سُورَةُ المُدَّثِّر

Гьаб суратги суратул муззаммилалда релълъун жинца Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул бицен гьабулеб буго. Гьесда вахIю рещтIине байбихьараб заманалъул бицунеб буго. Сураталъул байбихьуда хирияв аварагасда ﷺ амру гьабулеб буго гьев Аллагьасе ﷻ тIаг1ат гьабизе тIаде вахъа абун ва жиндир къавмалъе Аллагьасул ﷻ гIазабалдалъун хIинкъи кье абунги.

Куфру-ширкалъул агьлуялъе Къиямасеб къоялъул гIазабалдалъун хIинкъи кьолеб буго. Аллагьасул ﷻ ццим бахъарав Алвалид ибнул Мугъират абулев пасикъав ва капурав чиясул къисаги бицунеб буго.

Ахираталда муъмиинзабаздаги капурзабаздаги гьоркьоб букIунеб бахIсалъул бицен гьабун буго.

Сураталъул ахиралда мушриказ Аллагьасда ﷻ иман лъунгутIиялъе сабабги бицун буго: гьеб буго гьел мушрикал ахират букIиналде божуларел, гьелдаса хIинкъуларел рукIин.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾

1. Я гьав жиндир ратIлилъ вахчун вегун вугев авараг!

قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾

2. Мун тIаде вахъа ва дуца къавмалъе хIинкъи кье жидеца иман лъечIони гьезие букIине бугеб гIазабалдалъун.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾

3. Дуца дур БетIергьан Аллагьги кIодо гьаве.

Гьесие тасбихI гьабе ва рещц гьабе. Гьев вуго жив кIодо гьавизе хIакъав, жиндаса хIинкъизе тIадав. Мун щивго чиясдаса хIинкъуге дуда тIад къараб рисалат тIобитIун халкъ Исламияб диналде ахIулеб мехалъ. Щивго чи гьечIо Аллагьасул ﷻ хIукму-къадар хисизе гьабизе кIолев.

وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾

4. Дуца дур ретIелги бацIцIад гьабе!

Муъминзабазда рекъоларо чорокаб ретIелгун рукIине, нажасаб, жиндаса ракIкъалеб жо жинда цадахъ букIине. Гьаб амру хирияв аварагасда ﷺ гьабиялъе сабаб букIана Маккаялъул мушрикал рукIин жидеца чорокаб жоялъул кIвар гьабуларел. Гьезда хилиплъи гьабе ва рацIцIалъи гьабе абун амру гьабулеб буго аварагасда ﷺ ва киналго муъминзабазда.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибну ГIаббасица абуна: «Дуца дур ретIел бацIцIад гьабе!»-абураб рагIиялъул магIна буго дуца ракI бацIцIад гьабе куфру-ширкалдаса абураб»-абун. Гьеб магIна ритIухъ гьабулел мисалал гIараб мацIалда жанир гIемерал руго.

5. Хъанчалги цогидал алагьазабиги дуца рехун те, гьел рикIкIад гьаре. وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾

Гьединго дуца рикIкIад гьабе кинабго жиндилъ нукъсанлъи бугеб тIабигIат-гIамалги ва дуца гьел мушриказул хъубал тIабигIатал дур тIабигIаталлъун ккоге!

6. Дуца гIадамазе лъикIлъи гьабуге, гьезие боцIи-мал кьоге, гьелде данде дуе жеги гIемеораб боцIи-мал кьеялде хьул лъун. وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾

Дуца кигIан гIемер садакъа-хайрат гьабуниги гьеб дагьаб жолъун бихьун вукIа. Дуца кьураб садакъа ва гьабураб лъикIлъи гIемераб жо буго абун чIухIун вукIунге.

7. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гIоло дуде щвараб захIмалъиялда сабру гьабе!** وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾

Гьеб буго дуе бугеб ажру ва кири.

8. Къиямасеб къо чIун халкъ тIаде бахъине гьабизе ссуралъубе пураб мехалъ, فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾

9. Гьеб къо буго цIакъ жиб бакIаб ва захIматаб къо. فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾

10. Капурзабазе бигьаяб гуреб къо буго гьеб. عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾

Гьеб къоялъ гьел гьурмал чIегIерлъун, берал цIикараллъун ва гIачIихараллъун тIаде рахъине гьарула, халкъалда цере жал цIакъ инжит гьарунги рукIуна. Гьаб рагIиялъ баян гьабулеб буго гьеб Къиямасеб къо муъминзабазе захIматаб къо гьечIеблъи. Дуца гьеб къоялъул захIмалъиялдаса ниж цIунеха БетIергьан Аллагь!

11. Дуца дун те, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ва дица жив цохIого вижарав** Алвалид ибну ал-Мугъират абулев пасикъав чиги те! ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾

Дица гьабизе буго гьесие гIазаб. Гьев Валид «цохIого вижана» абураб рагIиялъул магIна буго гьев эбелалъ гьавураб мехалъ цохIого вукIана: гьесул лъимал-хъизан, боцIи-мал букIинчIо абураб.

12. Цинги Дица гьесие гIемераб боцIи-магIишатги кьуна: варанаби, гIиял кьуна, кIудиял وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾

ахал-хурзалги кьуна, даран-базар гьабун гьелдаса хайир гьабулевги вукIана.

13. Живгун цадахъ гIадамазда гьоркьор чIолел, жидер рагIиялда гIадамаз гIинтIамулел васалги кьуна. وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾

Гьесул анцIго вас вукIана жидер рагIи билъларал, гIадамаз жал къабул гьарулел. Гьездаса лъабго васас иман лъуна.

14. Дица гьесие дунялалъул ризкъи ва магIишат цIакъ тIибит1ана тамахаб бусен тIибиIулеб гIадин. وَمَهَّدتُّ لَهُۥ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾

Гьесие инсанасе дунялалда букIине бокьулеб кинабго жо букIана: ханлъиги, бечелъиги, къадру-къимат буголъиги, васал гIемерал рукIинги.

15. Цингиги гьесул хьул лъолеб буго дица гьесул бечелъи ва ханлъи цIикIкIине гьабила абун. ثُمَّ يَطْمَعُ أَن أَزِيدَ ﴿١٥﴾

Гьаб дица жиндие кьураб жоялда щукруги гьабичIого, дун жиндир БетIергьан Аллагь вукIинлдаги мукIурлъичIого, гьесда ракIалде кколеб буго жив жегиги бечелъун, къадру кIодолъун вукIине вуго абун.

16. Гьедин гьечIо амру! كَلَّآ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ لِآيَٰتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

Дица гьесие лъикIлъи цIикIкIине гьабуларо. Дица гьесда цIакъ гучаб гIазаб чIамизе гьабила. **Х1акълъунго гьев чи вукIана жинца Дир Къуръаналъул аятазда инкар кколев,** Дир авараг ﷺ гьереси гьавулев, хIакъаб жоялда нахъвилълъине чIухIи ва гIамалкIодолъи гьабурав.

17. Дица гьесда баччизе кIолареб гIазаб тIад къала ва гьеб гIазабалъулъ гьев даим гьавила. سَأُرْهِقُهُۥ صَعُودًا ﴿١٧﴾

ЖужахIалда жаниб бугеб цIвакараб кьурулъан тIаде вахунев вукIина гьев гIемераб мехалъ. Гьеб гIакъуба-гIазаб чIамун гьанжени жив тIаде вахина абун ракIалде ккараб мехалъ хъущтIун жужахIалде жаниве вортила. Гьаб хIадис бицана имам Тирмезияс ва ХIакимица.

18. Гьес Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалъул ва гьеб цIалулев расуласул хIакъалъулъ пикру гьабуна ва щиб квешлъидай аврагасе гьабила, щиб гIайибдай Къуръаналда чIвала абун жив ургъана. إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾

19. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив чIваяв ва гIодовегIан гьавеяв! Кинха кIвараб гьесда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалдаги ва гьесул расуласдаги данде вахъине? فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾

20. Цингиги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жив чIваяв, кин гьев Алвалид Алагьасдаги гьесул расуласдаги данде вахъунев? ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾

21. Гьев цингиги ургъана, ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾

22. цинги гьесул гьумер букIкIана, гьеб ургъалил цIун сурана, ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

23. цинги гьев Къуръаналда нахъвилълъиналдаса вуссана ва гьес чIухIи загьир гьабуна. ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾

24. Жинцаги абуна: «Гьаб жо гьеч1о сихIру гурого, МухIаммадица صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сихIручагIаздаса лъазе гьабун жиб цIалулеб» - абун. فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾

25. «Гьаб жо гьечIо инсанас ургъараб гьесул рагIи гурони»-абун. إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

Гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гьечIо ва гьав МухIаммадги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул гьечIо. Гьев сихIручи вуго абун.

Гьал аятал (11-25 аятал) рещтIине гьариялъе сабаб бицун тафсиралъул гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг как балев вугеб мехалъ гьесда аскIосан унев Алвалид гьес цIалулеб Къуръаналъухъ гIенеккана ва гьесие гьеб Къуръан цIалиялъ ракIалде цо асар лъугьине гьабуна. Цинги гьев бану махзумиял абулеб къавмалъул церехъабазул мажлисалде ана ва жинца абуна: «Валлагьи дида гьанже МухIаммадица цIалулеб калам рагIана. Гьеб жо я гIадамазул, я женазул калам гьечIо. Валлагьи гьеб каламалъул цо батIияб гьуинлъи буго, ва гьелъул батIияб пасихIлъиги буго. Гьеб каламалъул кинабго рахъ жинда пихъ бараб гъвет1алда релъун буго. Гьеб калам кинабго каламалдаса жиб бергьунеб, жиндаса цоги калам бергьунареб буго»- абун.

Цинги гьев Алвалид рукъуве араб мехалъ Къурайшияз абуна: «Валлагьги гьав Алвалидги нилъер диналдаса вуссун вуго, гьаб хIалалъ гьес киналго къурайшиялги жидер диналдаса руссинаризе руго». –абун. Абужагьалица абуна: «Дица цIунила нуж Алвалидил заралалдасан” – абун. Цинги гьев Абужагьал ана Алвалидихъе ва цIакъ пащманго вугев гIадин гьесда аскIов гIодов чIана. Алвалидица гьесда абуна: «Я дир вац! Дида мун цIакъ пащманлъун вихьулев вуго, дуе бугеб жо щиб?»- абун. Абужагьалица абуна: «Кин дун пащманлъиларев, гьал къурайшиял руго гьанже мун кIодолъун вугин, дуе боцIи-мал данде гьабун гьеб кьезе абун ургъулел. Гьез абулеб буго дуда МухIаммадица цIалулеб калам берцин бихьун бугин гьесул квен-тIехалде хьул лъун, дуе гьесдаса боцIи-мал щвезеги бокьун бугилан» - абун.

Гьеб калам рагIараб мехалъ Алвалидил цIакъ ццим бахъана ва гьес

абуна: «Къурайшиязда лъаларогонищ бугеб дун гьезул бищун бечедав вукIин ва дир васал гIемер рукIинги? Гьев МухIамадги гьесул асхIабзабиги цониги нухалъ гIорцIизегIан жидеца квен кванарал чагIи ругищ, гьезул цогидазе кьезе тIагIам букIине ккани?» - абун.

Цинги гьев тIадеги вахъун Абужагьалгун цадахъ къурайшазул ханзабахъе вачIана ва жинца гьездаги абуна: «Я гьал къурайшазул ханзаби! Нужеца абулеб буго гьав МухIаммад жундуца ккурав чи вуго абун. Нужеда гьев цониги нухалъ унти бачIун чIвачIвадулев вихьанищ?» - абун. Гьез абуна: «ВихьичIо, бичасхIаги» - абун. Алвалидица абуна: «Нужеца абулеб буго гьев Кагьин вуго абун (жинца балъгояб жо бицуна абун кIалъалев чи). Нужеда гьев цониги нухалъ гьеб кагьинлъи гьабулев вихьанищха?» - абун. Гьез абуна: «ВихьичIо, БичасхIаги» - абун. Хадубги Алвалидица абуна: «Нужеда гьев цониги нухалъ шигIру цIалулев рагIанищ?» - абун. Гьез абуна: «РагIинчIо, бичасхаги» - абун. Алвалидица абуна: «Нужеца абулеб буго гьев гьереси бицунев чи вуго абун. Нужеца хIалбихьи гьабунищха цониги нухалъ гьесул гьереси бициналъул?»-абун. Гьез абуна: «ГьабичIо БичасхIаги» - абун. Цинги къурайшаца абуна: «Щивха вугев гьев МухIаммад?» - абун. Дагьабго мехалъ ургъулевги чIун, хадуб Алвалидица абуна: «Гьев чи сихIручи вуго, цоги гьесда лъезе цIар гьечIо. Нужеда бихьана гурищ гьес цо чиясул хъизанги эбел-эменги цоцадаса ратIа гьарулел? Гьев МухIаммадица бицунеб жоги цоги сихIручагIаздаса жинца лъазе гьабураб сихIру буго!» - абун.

Цинги гьев Алвалидил гIакълуялда рекъон къурайшияз жидер лъималазда ва лагъзадерида амру гьабуна Маккаялъул къватIахъ ахIе «МухIаммад сихIручи вуго» - абун. Гьаб ишалдалъун Аллагьасул свлаат салам лъеяв МухIаммад авараг пащманлъидал тIадегIанав Аллагьас гьал аятал рещтIине гьаруна.

Гьав Алвалидие ва гьесда релъарал мушриказе гьабулеб гIазаб бицун тIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

26. Дица ахираталда гьев лъугьине гьавизе вуго Сакъар абун жинда цIар бугеб жужахIалде жаниве. سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾

27. Дуда щибха лъалеб МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьеб Сакъар щиб жужахI бугеб! وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾

28. Жинца щибго жо нахъе толареб цIа буго гьеб. لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾

Капурзабазул къаркъалаби тIубанго жинца рухIулеб. Цингиги гьел къаркъалаби цIидасан рижула Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва цингиги рухIула. Гьаб хIал букIуна ахир гьечIеб абадияб заманаялъ.

29. Жинца гьезул тIомазул кьерги хисизе гьабулеб. لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾

30. Гьеб жужахI хьихьун тарав анцIила ичIго малаик вуго жидер гуч бергьарал ва гурхIел гьечIел. عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

Гьаб аят рещтIине гьабураб мехалъ Абужагьалица къурайшиязда абуна: «Вай нужер эбел гIодаял, гьав МухIаммадица бицараб жо рагIанищ нужеда? ЖужахIалда тIад анцIила ичIго чи тун вугила! Нуж руго гIемераб жамагIат: къуват бугел ва бахIарчилъи бугел. Нужер анцIго чиясдагIаги кIола гурищ гьел жужахIалда тIад таразул цо-цо чи кквезе ва хвезавизе» - абун. Цо кутакав чияс абуна: «Дида кIола гьезул анцIила анкьго чи кквезе, нахъе хутIарав кIиго чи нужецаги кквеха!» - абун. Гьедин махсароде гьабулеб букIана гьел къурайшияз Къуръан ва гьеб Къуръан цIалулев аварагги ﷺ. ТIадегIанав Аллагьас хадубги рещтIине гьабуна:

31. Дица гьал жужахI хьихьарал забаниятал малаикзаби гурони гьаричIо. Гьезул къуватги гучги къурайшияязда жидеде данде рахъине кIолеб букIунаро.

وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ إِلَّا مَلَٰٓئِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا وَلَا يَرْتَابَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

Дица гьал жужахI хьихьарал забаниятал малаикзаби гурони гьаричIо. Гьезул къуватги гучги къурайшияязда жидеде данде рахъине кIолеб букIунаро. Дица гьезул рикIкIенги гьабичIо (анцIила ичIго руго абун), гьел капурал гIадамазул хIалбихьизе, гьел питнаялъулъе ккезаризе гурони. Гьезда гьел анцIила ичIго малаик цIакъ дагьаллъун рихьун ва жидеда гьезде данде чIезе кIола абун ракIалде ккун.

Жидехъе тIехь рещтIине гьабурал китабияздаги якъинго лъазе гьев МухIаммад хIакъав авараг вукIин ва гьаб Къуръанги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **калам букIин.** Инжил-Тавараталдаги хъван букIана жужахI хьихьарал малаикзаби анцIила ичIго руго абун. **Муъминзабазул жегиги иманги цIикIкIине.** Жидер аварагас ﷺ бицараб жо цересел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIахьазде данде кколеб батараб мехалъ. **Гьел муъминзаби ва китабияб агьлу щибго щакдаричIогоги рукIине. Жидер рекIелъ унти бугел мунапикъзабаца ва куфру-ширкалъул агьлуялъги абизе: «Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **бокьараб жого щиб бугеб гьаб анцIила ичIго абураб рагIиялдаса»-абун. Гьедин тIадегIанав Аллагьас жиндие бокьарав чи къосине гьавула ва ждиндие бокьарав чиги хIакъаб диналда тIовитIула. Дур бетIегьан Аллагьасул аскарал кигIан гIемерал ругел цохIо Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **гурони**

лъаларо. Гьел малаикзабазул къуват-гучги, гьезул рикIкIенги гьезул БетIергьан Аллагьасда лъала. **Гьаб Сакъар абураб жужахIалъул ва гьелда тIад тарал малаикзабазул бицен Аллагьас** جَلَّجَلَالُهُ **гьабун гьечIо гIадамазе вагIзалъун букIине гурого,** Гьел гIадамал Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъизе ва гьел Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ мутIигIлъизе.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб аяталда жаниб абун буго ва цогиги аятаздаги абулеб буго: «Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чи къосине гьавула, жиндие бокьарав чи хIакъаб диналда тIовитIула»-абун. Гьаб рагIиялдаса мурад гьечIо Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ цо чи къосине гьавула, цогидав иманалда тIовитIула абураб. Гьаб рагIиялъул магIна буго: цо напсалъ квешаб гIамал гьаби, куфру-ширк гьаби тIаса бищараб мехалъ ва гьеб напсалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIоритIелги къабул гьабичIеб мехалъ, гьесул расуласда нахъги билълъинчIеб мехалъ:-Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб напсалда хIалги гьабун иман лъезе гьабуларо, гьеб жинцаго тIаса бищараб къосиналда тола. Цогигидаб напсалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тIоритIел къабул гьабураб мехалъ ва гьеб Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабунги хьвадараб мехалъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьеб напсалъе жегиги битIун хьвадизе квербакъи гьабула, гьелъул рекIелъ иманги, нурги цIикIкIине гьабула.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIали асхIабасда цо чияс абуна: «Мун Шамалъул агьлуялде рагъ гьабизе абун къватIиве вахъин Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадаралдалъун букIанищ?» - абун.ГIали асхIабас гьесие жаваб гьабуна: «Вай дуе лъикI букIаяв! Дуца абулеб батила жиб хисизе гьабулареб, жиб тIад чIараб хIукму-къадар буго гьеб абураб рагIи! Гьеб амру гьедин букIарабани кириги гIазабги кин букIунеб, алжан-жужахI щиб букIунеб, аварагзаби عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ритIун лъикIаб-квешаб жо баян гьабиялъул магIна щиб букIунеб? ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерида амру гьабун буго лъикIаб гIамал гьаби тIаса бище абун, гьезда нагьюги гьабун буго квешаб гIамалалдаса рикIкIалъе абун. Инсанасда тIад цIакъ бигьаяб таклиф лъун буго, гьесда хIалкIолареб жо гьабе абун абулеб гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас тIахьалги гIадада рещтIине гьарун гьечIо, зобал-ракьалги гьезда гьоркьоб ва жаниб бугеб кинабго махлукъги батIулаб жолъун бижун гьечIо» - абун.

Гьаб рагIиялъул къокъаб магIна буго: ТIадегIанав Аллагьас хIал гьабун лъикIаб яги квешаб гIамал гьабизе гьабуларо. Инсанасе гIакълу-гIелмуги кьун гьев лъикIаб-квешаб жо батIа бахъизе лъалевлъун вижун вуго. Жинца гьабизе кколеб гIамал бицун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIахьал решт1ине гьарун руго, гьел тIахьазда хъвараб жо баян

гьабизе аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рит1ун руго. Т1адег1анав Аллагьасул калам рит1ухъаб бук1ин жинда лъазе, гьелъие пикру гьабизе, зобал-ракьалда жаниб г1емераб г1ажаибаб жоги бижун буго. Цо иш ккун хадуб гьеб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадар буго абуниги, гьеб иш гьабулеб мехалъ инсан тIубараб ихтияралда вуго жинца цо нух тIаса бищизе. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадар буго гьев инсанас кIиго нухалъул цояб тIаса бищизе ва гьес тIаса бищараб нухалда гьев хьвадизеги, гьесул хьвадиялда рекъараб жазаъ гьесие гьабизеги.

كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾

32. Гьел капурзабазде ракIалде кколеб хIалалъ гьечIо Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру!
Зодоб бугеб моцIалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾

33. Жиб тIаса унеб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго.

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾

34. Жиндир канлъи загьирлъараб рогьелхIаги абунги гьедулев вуго.

إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾

35. Х1акълъунго гьеб жагьаннама буго цIакъ кIудиял балагьазул ва къварилъиязул цояб.
Жидедаса инсан х1инкъизе кколел ва ц1унизе кколел къварилъабазул бищунго зах1матаб ва даимаб къварилъи-балагь буго ахираталда бук1унеб жужах1алъул г1азаб.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾

36. Жиндалъун кинабго халкъалъе хIинкъи кьолебги буго гьеб жагьаннама, гьел Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъизе ва гьез иман лъезе.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

37. Нужедаса лъикIаб гIамал гьабизе цеве ккарасе ва гьеб лъикIаб гIамал гьабичIого чIарасеги жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ букIине букIин жинца лъазе гьабулеб буго гьаб Къуръан.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾

38. Щибаб напс жинца гьабураб гIамалалъе рагьноялъе лъураб буго (гъоркьлъалие лъураб, залог). Гьеб гIамалалда рекъараб жазаъ жиндие гьабизе бугеб буго.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾

39. Жидер гIамал хъварал кагътал квараниса кьурал, жидер бахьи буголъарал муъминзаби хутIизег1ан.
Гьезул напсал рагьноялъе лъурал гьечIо, гьел квешаб туснахъалдасаги хIисаб-мизаналъул захIмалъиялдасаги цIакъ бигьаго рорчIулел руго.

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾
عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

40.41. Алжаналда жанир рукIун гьез цоцазда гьикъулеб бук1уна жужахIалда жанире карал капурзабазул хIалалъул.

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ ﴿٤٢﴾

42. Нуж гьаб жужахIалде лъугьине гьабураб жогIаги щиб бугеб абун.

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾

43. Гьез жаваб гьабула: «Нижеца паризаяб как балеб букIинчIо,

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾

44. Мискин-пакъирасе нижеца тIагIамги кьолеб букIинчIо.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾

45. БатIулаб, гIададисеб хабар бицунел гIадамалгун чIун гьеб гIададисеб хабар бицунелги рукIана ниж.

وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾

46. Гьаб Къиямасеб къо букIинги нижеца гьереси гьабулеб букIана.

حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

47. Гьал квешал гIамалал гьарун хьвадана ниж нижеде тIаде хвел бачIинегIан» - абун.

فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾

48. Гьаб ахираталде щун жидее гIазаб гьабулеб мехалъ гьаб куфру-ширкалъул агьлуялъе щибго мунпагIат гьабуларо жидеца шапагIат гьабулел гIадамазул шапагIаталъ.

Гьез жидее лагълъи гьабурал аллагьзабиги гьездаса тIурун уна, гьез жидее шапагIат гьабила абун букIараб хьулги чIобого хутIула. Муъминзабазул, аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ шапагIатги гьезие щоларо. ШапагIат гьабиялъ мунпагIат гьабуларо Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун рукIарал гIадамазе гурони. Кинабго халкъалъ «нижеца шапагIат гьабила» абуниги куфру-ширкалда хварав чиясе гьеб шапагIат гьабиялъул пайда букIунаро.

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

49. Гьал мушриказе бугеб жо щибха бугеб жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдасаги Къуръаналъул вагIзаялдасаги руссун чIезе ккани?

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾

فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾

50.51. ГьалбацIалдаса хIинкъун лъутулел гIалхул хIамул гIадин тIурун унел руго гьел гьаб хирияб Къуръан цIалулеб мехалъ ва жидеда авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вихьараб мехалъ.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾

52. Гьал мушриказул щивав чиясе бокьун буго жидедаги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса тIехь рещтIине гьабизе ва вахIю рещтIине.

Гьев МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вуго абун. Гьединаб ахIмакъаб къавм буго гьеб. Гьез иман лъечIого абун дуца ракI къварид гьабуге, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

كَلَّا بَل لَّا يَخَافُونَ ٱلْـَٔاخِرَةَ ﴿٥٣﴾

53. Т1адег1анав Аллагьас абулеб буго:
Киданиги гьезие гьебжо бук1ине гьеч1о.
Гьел руго жал ахираталдаса хIинкъуларел гIадамал.

كَلَّآ إِنَّهُۥ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾

54. Х1акълъунго гьаб хирияб Къуръанги вагIзанасихIат буго.
ХIал гьабун жинда гIамал гьабе абун абулеб гьечIо гьаб Къуръаналъ.

فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿٥٥﴾

55. Жиндие бокьарав чияс гьаб Къуръаналъул вагIза босула.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ ۚ هُوَ أَهْلُ ٱلتَّقْوَىٰ وَأَهْلُ ٱلْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

56. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъеялда тIовитIарав чияс гурони гьаб Къуръаналъул вагIза босуларо. Гьев Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жиндасан хIинкъизе агьлулъун вугев ва жинца мунагьал чурулев.**
Цогиги гьединав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIо жиндие лагълъи гьабизе бегьулев ва жиндир рахIматалда хьул лъезе бегьулевги.**

Жинда Аллагь разилъаяв Анас асхIабасдаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалана ва жинца абуна: *«ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго Дун агьлулъун вугин Дир гIазабалдаса хIинкъизе. Дир гIазабалдаса хIинкъарав, жинца дидехун ширк гьабун цоги щибго жоялъе лагълъиги гьабичIев чиясул мунагьал чуриялъеги агьлу вуго дун»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Суратул Муддаĉĉиралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

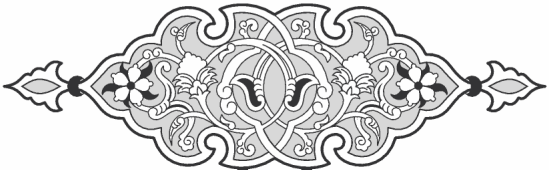

75. Суратул Къиямат

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

Гьаб сураталъул аслияб бахIс буго Къиямасеб къоялъ халкъ тIаде бахъине гьаби ва гьезул хIисаб-суал гьабун, гьезие жазаъ гьабизе букIин бицунеб.

Гьеб къиямасеб къоялъул цо-цо гIаламаталги рицунел руго. Жабраил малаикас жиндие Къуръан цIалулеб мехалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьеб Къуръан ракIалда чIезе гьабиялъе кин иях1 бахъулеб букIарабалиги бицун буго. Ахираталда кинабго халкъ кIиго къукъаялде бикьун букIунеблъиги баян гьабун буго: бахьи бугел ва бахьи къосарал гIадамал. Жиндир рухI бахъи гIагарлъараб мехалъ инсанаул букIунеб хIалги бицунеб буго. Баянал х1ужаби рачун ахират букIин ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кинабго махлукъ гIададаго бижун гьечIеблъи баян гьабулеб буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴿١﴾

1. Дун гьедулев вуго жиб букIине букIин хIакъаб Къиямасеб къоялдалъун.

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾

2. Гьединго дун гьедулев вуго жинца жиндаго гIайиб чIвалеб муъминчиясул напсалдалъунги. Аллагьасдехун гьеб напс гIасилъараб мехалъ гьелда жив разилъуларев, гьеб напс Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъиялде жинца ахIулев муъминчиясдалъун гьа гьедун ТIадег1анав Аллагьас абулеб буго Къиямасеб къоги хIисаб-мизанги жиб букIин хIакъаб жо буго абун.

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُ ﴿٣﴾

3. Гьав инсанасда ракIалде кколебищ бугеб Дица хун хадуб гьесул рукьби данде гьариларо абун ва гьев чIагоги гьавиларо абун.

بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٤﴾

4. Гьев инсанас абухъ гьеч1о амро Дица гьев инсан чIаго гьавизе вуго.
Дир хIал кIола гьесул килщазул щибаб ракьа данде гьабун гьел цере рукIараб хIалалъ цIидаса рижине. Гьел килщазда релълъун гьесул кинабго къаркъала цIидаса бижуна дица.

بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ﴿٥﴾

5. Инсанасе бокьун буго гьаб тIаде рахъине гьариялда инкарги ккун жиндирго

къосиналъулъ ва пасикълъиялъулъ хьвадизе.

6. Гьев инсанас гьикъулеб буго Къиямасеб къо кида букIине бугеб абун. يَسْـَٔلُ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلْقِيَـٰمَةِ ﴿٦﴾

Гьелда божичIого, авараг махсароде гьавун абулеб рагIи буго гьеб.

7. Инсанасул бер хIинкъун сверсведулеб хутIараб мехалъ. فَإِذَا بَرِقَ ٱلْبَصَرُ ﴿٧﴾

8. Зодисан моцIрол канлъиги араб мехалъ. وَخَسَفَ ٱلْقَمَرُ ﴿٨﴾

9. Бакъги моцIги кIиябго данде гьабураб мехалъ. وَجُمِعَ ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ﴿٩﴾

Ралъдалъеги рехараб мехалъ. Гьеб ралъад кIудияб цIалъун лъугьуна ва гьелдалъун капурзабазе гIазабги цIикIкIуна.

10. Гьеб къоялъ Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун вукIарав, жиндир пасикълъи кIудияв инсанас абула: يَقُولُ ٱلْإِنسَـٰنُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ ٱلْمَفَرُّ ﴿١٠﴾

«Гьанже дие лъутизе, вортизе бакIго гьечIищ?» - абун. Гьесда лъала жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса ворчIизе бакI гьечIеблъи ва жиндир чара хун, рес къотIун абулеб рагIи буго гьеб.

11. Гьев вуцIун чIа абе! Гьесие ворчIизе бакI гьечIо ва гьесие гIазаб гьабичIогоги толаро. كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾

12. Гьеб къоялъ кинабго халкъалъул руссин цохIо дур БетIергьан Аллагьасде буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾

Цоги гьезул руссунеб бакI гьечIо ва гьезие кумек гьабулев щивго чиги гьечIо.

13. Гьеб къоялъ инсанасда бицуна жинца гьабураб кинабго гIамал: يُنَبَّؤُا۟ ٱلْإِنسَـٰنُ يَوْمَئِذٍۭ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾ гьитIинаб букIа, кIудияб букIа, лъикIаб букIа, квешавб букIа, **жинца гьабун цебехун араб букIа, жинца гьабичIого нахъе бахъун тараб букIа.**

14. Гьев инсан живго вуго гьеб къоялъ жиндир гIамалазе нугIлъун. بَلِ ٱلْإِنسَـٰنُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ Гьев цоги нугIасде хIажат вукIунаро.

15. КигIан гIемерал гIузраби гьес рачаниги, гьесие щибго бигьалъиги букIунаро. وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُۥ ﴿١٥﴾

Гьеб Къиямасеб къо гIузру къабул гьабулеб къо гьечIо. Гьеб буго дунялалда гьабураб гIамалалде данде жазаъ гьабулеб къо.

16. Дуца дур мацI багъаризе гьабуге, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьеб Къуръан цIали хех لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ﴿١٦﴾

гьабун, дуда гьеб кIочена абун хIинкъун.

إِنَّ عَلَيۡنَا جَمۡعَهُۥ وَقُرۡءَانَهُۥ ١٧

17. ХIакълъунго Дида тIад буго гьеб Къуръан дур каранде жанибе данде гьабизе ва дуда гьеб кIочене биччачIого цIунизе.

فَإِذَا قَرَأۡنَٰهُ فَٱتَّبِعۡ قُرۡءَانَهُۥ ١٨

18. Дица Жабраил малаик цIализе виччан дуе гьеб Къуръан цIалараб мехалъ гьесдаса хадуб цIале дуца Къуръан.

Гьевгун цадахъ гьеб цIалулевлъун вукIунге. Гьес цIалулеб мехалъ мун гIенеккун чIа.

Гьал аятал рещтIине гьариялъе сабаб буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Жабраил малаикасда цадахъ цIалулеб букIана Къуръан жинда гьеб кIочена абун хIинкъун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ амру гьабулеб буго Жабраилас Къуръан цIалулеб мехалъ мун гIенеккун чIа, гьес цIалун лъугьараб мехалъ хадуб дуцаги цIале абун.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا بَيَانَهُۥ ١٩

19. ХIакълъунго гьеб Къуръан дуе баян гьабиги гьелъул магIна загьираб гьечIеб жоялъул магIна дуда лъазе гьабиги дида тIад буго.

ТIадегIанав Аллагьас лъабго жо жинда тIаде босун буго гьаб аяталда жаниб, хирияб Къуръаналъул хIакъалъулъ: гьеб Къуръан МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ рекIелъ данде гьаби, гьеб кIоченчIого букIине гьаби ва гьеб Къуръан аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ баян гьаби.

ТIадегIанав Аллагьас жиндие хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ Къуръан баян гьабуна, гьесда бичIчIунареб ва лъалареб жо гьеб Къуръаналда жаниб букIинчIо. Хирияв аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьеб жиндир асхIабзабазе баян гьабуна ва инсан жинда хIажалъулеб къадаралъ гьел асхIабзабаздаги Къуръан баянлъун ва бичIчIун букIана.

Гьел асхIабзабаздаса босун хадусел гIалимзабаца Къуръаналъе гIемер батIияб тафсир гьабуна ва гьеб умматалъе бичIчIунеб хIалалъ цебесан цебе бицун, цIалун ва лъазе гьабун цохIо хIарп хисичIого нилъехъе щун буго. Нилъедаги тIадаб буго гьеб хирияб Къуръан нилъедаса хадур рачIунел умматазухъе щвезе гьаби гьезда бичIчIулеб хIалалъ баян гьабун. Гьеб баян гьабиялъул цо къагIида буго хирияб Къуръаналъул тафсир щибаб къавмалъул мацIалде бусине гьабиги.

Гьеб тафсиралъе таржама гьабизе бегьуларо абун кIалъалел гIадамал руго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гIадамаздаса бахчулел гIадамал.

كَلَّا بَلۡ تُحِبُّونَ ٱلۡعَاجِلَةَ ٢٠ وَتَذَرُونَ ٱلۡأٓخِرَةَ ٢١

20.21. Нужеца абухъе гьечIо амру, я гьал мушрикал! Нуж руго дунялалъул чIаголъи бокьарал гIадамал.

Гьедин букIиналъ нужеца инкар кколеб буго ахират букIиналда, ва гьеб ахираталъе нужеца щибго гIамалги гьабулеб гьечIо.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾

22. Гьеб ахираталда жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, гьев разилъи тIалаб гьабун дунялалда хьвадарал муъминзабазул гьурмал цIакъ берцинлъун, гвангъун рукIуна.

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

23. Жидер БетIергьан Аллагьасда ралагьунги рукIуна.

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾

24. Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун куфру-ширкалда рукIарал гIадамазул гьурмал гьеб къоялъ цIакъ сурукълъун, рукIкIун рукIуна,

تَظُنُّ أَن يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾

25. Жидее щиб къварилъи-гIазабдай гьабила абун хIинкъунги рукIуна.

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾

26. Нуж кантIе, я гьал мушрикал! Нужеца ахират кIочон дунял тIаса бищи реххун те! Нужер рухIал рахъулел рукIун щокъроре щвараб мехалъ,

وَقِيلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾

27. гьев холев чиясда сверун лъугьун гьесул агьлу-хъизан гIодараб мехалъ: «ГьечIевищ гьев чи хвасар гьавулев гьев сах гьавулев чиго?!» - абун.

وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾

28. Гьев чиясда жиндагоги лъараб мехалъ жив дунялалдаса ватIалъулев вукIин.

وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾

29. Гьесул кIиябго махIуги цоцаде хурхараб мехалъ хвалил захIмалъи чIамулев вукIун,
яги мусруялда жанив вухьараб мехалъ. **Гьеб къоялъ лъала гьав капурав инсанасда жиндир БетIергьан Аллагь вукIин.**

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

30. Дур БетIергьан Аллагьасде буго гьеб къоялъ, гьеб кинабго халкъ цебе къотIун бачIине ва гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизе буго гьезул хIисаб-мизан ва гьезул гIамалалда рекъараб жазаъги.

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾

31. Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги инкар ккурав чияс Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ какги бачIо, гьесул калам Къуръанги ритIухъ гьабичIо.

وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾

32. Кинниги гьес Къуръанги аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьавуна ва иман лъеялдаса живги вуссун чIана.

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾

33. Цинги гьев жиндир агьлуялъухъеги ана рилълъен чIухIизе гьабун, жив кIичIардилаго.

أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾
ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾

34.35. Дуе цIакъ квешаб гIазаб букIине бугоха, я гьав чIухIарав, бахьикъосарав чи!
Цингиги Дица дуе хIинкъи кьолеб буго гьеб квешаб гIазабалдалъун. Мун кантIе ва рекIеда вате дуда гьеб гIазаб рещтIиналде цеве!

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Абужагьалил кверги ккун гьесие гьаб кIиго аят цIалараб мехалъ Абужагьалица абуна: «Дуца дие хIинкъийищ кьолеб бугеб, я МухIаммад ﷺ! Валлагьи дудаги дур Аллагьасдаги ﷻ кIоларо дие щибго жо гьабизе! Валлагьи дун гьаб Макка шагьаралъул бищунго хириял гIадамаздаса вуго!» - абун. Гьелдаса гIемер заманго инчIого гьев Абужагьал Бадроялда чIвана цIакъ квешаб чIваялъ.

أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

36. Гьав инсанасда ракIалде кколебищ бугеб жив гьадинго (мугьмалго) тела абун.

Жинда таклиф гьабичIого. ТIаде вахъине гьавичIого, хIисаб-мизан гьабичIого, жазаъ гьабичIого. Гьедин толаро Аллагьас ﷻ, гьедин гIададаго тезелъун бижараб гьечIо гьаб кинабго гIаламги.

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾

37. Гьев инсанас пикру гьабуларищ жив щиб жоялдаса вижарав абун.

Гьесул авал манидал къатIра букIинчIищ жиб къватIибе рехулеб, жиндир щибго къимат гьечIеб?

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾

38. Цинги гьеб манидал къатIраялдаса бидул горо лъугьун, хадуб гьанал къотIеллъун вукIинчIищ гьев инсан?
Гьеб къотIелалдаса жив вижун, жиндир къаркъала берцинаб, камилаб гьабуна.

فَجَعَلَ مِنْهُ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾

39. Цинги гьев инсанасул кIиго тайпа гьабуна: цоял бихьинал, цоял руччаби.

Гьаб хIалалъ тIадегIанав Аллагьас вижарав загIипав, гIажизав инсан гьев жиндир БетIергьанасе гIибадат гьабизе кин чIухIулев ва гьесде гIасилъизе кин хIинкъуларев?

أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْـِۧيَ ٱلْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

40. Гьаб рехсараб хIалалъ жинца инсан вижарав Аллагь ﷻ жиндир хIал кIолев гьечIищха гьев хун хадув цIидаса вижинеги?

Вуго Аллагь ﷻ жиндир хIалкIолев ва нижги гьелда иман лъураздаса руго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ абулеб

букIана: *«СубхIанака! Мун вацIцIадав вугоха Аллагь* جَلَّ جَلَالُهُ*, БичасхIаги мун хварал чIаго гьарулевги вуго»* - абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Къияматалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

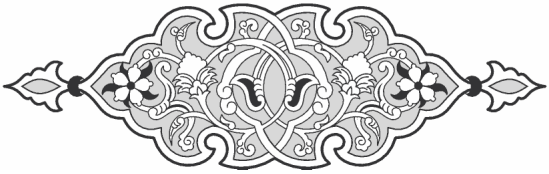

76. Суратул Инсан

سُورَةُ الإِنسَانِ

Гьалда «сурату Ддагьриги» абула: заманаялъул бицунеб сурат. Гьаб сураталь аслияб хIалаль ахираталъул ахIвал-хIалалда хурхарал масъалаби рицунел руго. Хасго кIвар кьун буго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ругел абадиял алжаналъул нигIматал рициналде.

Суратальул байбихьуда тIадегIанав Аллагьас инсан вижиналъул тартиб бицун буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъиялда тIоритIел гьабизе бокьарал гIадамазе далиллъун букIине. Гьелдаса хадуб муъминзабазе ахираталда ругел нигIматалги, гьезул берцинаб, аваданаб яшавги бицун буго.

Суратальул ахиралда гьаб Къуръан вагIзальун букIин баян гьабун буго, гьаб Къуръаналъул тIоритIел жинца ккурав чи Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ унеб нух жинца ккурав чи вукIинги баян гьабун буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ﴿١﴾

1. ХIакълъунго гьев инсанасул гIемераб заман ана жив дунялалда гьечIого, жив лъидаго лъаларев вукIун.

Гьев инсанасул эбел-инсул чорхолъ манидул къатIралъун вижинелде цебеги гIемераб гIалам букIана, гьев дунялалда гьечIо абун гьаб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалъулъ щибго камураб жо букIинчIо, чIобого хутIараб бакIги букIинчIо, гьев инсанасде хIажатав щивго чиги вукIинчIо.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾

2. ХIакълъунго Дица гьев инсанги вижана жиб цоцалъе жубараб маниялдаса жиндир хIалбихьи гьабулевлъун.

Гьесда тIад шаргIиял таклифалги лъун гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъуладай абун. Гьесие нигIматал кьураб мехалъ щукру гьабуладай абун, къварилъи тIаде бачIараб мехалъ сабруги гьабуладай абун. **Дица Гьев жинда жо бихьулев ва жинда рагIулевги гьавуна.** Гьаб махлукъалъул пикру гьабун, гьелъул Халикъ вукIин жинда лъазе гIакълуги бугев, бицунеб жоги рагIулев, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъалъул гIажаибал жал жинда рихьулевги гьавуна.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

3. ХIакълъунго Дица гьев инсанасда кIиго батIияб нух букIинги баян гьабуна.

Аварагзабиги عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ритIун, тIахьалги рещтIине гьарун лъикIабги квешабги жо баян гьабуна. **Жинца Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун гьесул нигIматазе щукруги гьабун хьвадизе, яги Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъечIого, гьесул нигIматазда инкар ккурав вукIине.** Гьедин Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ инсанасе ихтияр кьун буго лъикIабги квешабги жо батIа гьабизе ва гьелдаса жиндие бокьараб тIаса бищизе. Инсанас цо нух тIаса бищун хадуб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев гьеб нухалъ хьвадулевги тола, гьесда зулму гьабун лъикIлъиниги, квешлъиниги гьабизе гьабуларо.

إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلۡكَٰفِرِينَ سَلَٰسِلَاْ وَأَغۡلَٰلٗا وَسَعِيرًا ٤

4. ХIакълъунго Дида инкар ккун хьвадарал гIадамазе Дица ахираталда хIадурун буго жужахIалъул боркьараб цIаги, маххул рахсал ва гудралги.

Жидер квералги хIатIалги горбоде рухьун жужахIалде жанире рехула гьел ва абадиялъго гьеб гIазабалъулъги рукIуна.

إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ يَشۡرَبُونَ مِن كَأۡسٖ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ٥

5. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал гIадамал алжаналда жанир рукIине руго. Жодоца гьекъолеб жоги жинда гьоркьобе цIакъ махI гьуинаб кафур абулеб лъим жубараб букIине буго.**

عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفۡجِيرٗا ٦

6. Алжаналъул иццаздасан чвахун бачIуна гьеб кафур, ва гьеб гьекъола жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъарал Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **муъминал лагъзадерица.**

Жидеца гьеб кафурги ва цогидаб гьекъолеб жоги жидеего бокьараб бакIалдаса билълъине гьабула.

Гьел кире ругониги гьезие гьекъезе бокьараб мехалъ гьезул квер гIунтIулеб бакIалда рукIуна алжаналъул гьекъолел нигIматал. Гьединго рукIуна пихъалги ва цогидаб ризкъиги.

Ахираталда жидее алжанал ругел муъминзабазул дунялалда рукIарал сипатал рицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго.

يُوفُونَ بِٱلنَّذۡرِ وَيَخَافُونَ يَوۡمٗا كَانَ شَرُّهُۥ مُسۡتَطِيرٗا ٧

7. Жидеца гьабураб назру ва къотIи тIубалеллъун рукIана гьел. Жиндир квешлъи ва гIазаб гIаммаб, гьеб кибго тIибитIараб Къиямасеб къоялъул гIазабалдасаги жал хIинкъулел рукIана.

وَيُطۡعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسۡكِينٗا وَيَتِيمٗا وَأَسِيرًا ٨

8. Жидеего бокьунги букIун, жал гьелда хIажаталги рукIун, жидеца мискин-пакъирасе ва ятимасе ва асирлъун

ккарасе тIагIам кьолелги рукIана.

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَآءً وَلَا شُكُورًا ﴿٩﴾

9. Жидецаги абулеб букIана:
«ХIакълъунго нижеца гьеб тIагIам нужее кьолеб буго Аллагь ﷻ разилъи тIалаб гьабун.
Нижее нуждаса гьеб тIагIам кьеялде данде жазаъ гьаби бокьун гьечIо ва щукру гьабиги бокьун гьечIо» - абун.
Мужагьид абулев гIалимас абуна: «Валлагьи гьаб рагIи гьезул кIалалъ абуларо. Гьезул хIал лъан тIадегIанав Аллагьас абулеб буго гьаб рагIи» - абун.

إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾

10. ХIакълъунго ниж хIинкъун руго нижер БетIергьанасул гIазабалдаса жиндир гIазаб гучаб, жинца гьурмал рукIкIине гьарулеб, жиб захIматаб Къиямасеб къоялъулъ жиб букIунеб.

فَوَقَىٰهُمُ ٱللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ ٱلْيَوْمِ وَلَقَّىٰهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾

11. Аллагьас ﷻ гьел муъминзаби цIунула гьеб захIматаб къоялъул квешлъиялдаса, гьезие Аллагьас ﷻ кьола гьурмазул берцинлъи ва ракIазул рохел.

وَجَزَىٰهُم بِمَا صَبَرُوا۟ جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾

12. Жидеца дунялалда Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда тIад чIун, Аллагьасда ﷻ гIасилъиялдаса рикIкIалъун сабру гьаби сабаблъун Аллагьас ﷻ гьезие жазаъ гьабула Алжаназул нигIматаздалъун ва дарай-зарбалъул ретIелаздалъунги.

مُّتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ ۖ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾

13. Алжаназул кIалгIабазул рагъабазда берцинал тIохазда тIад гIодорчIун рукIуна гьел муъминзаби. Гьезие гьеб алжаналда жаниб бакъ букIунаро жинца хинлъизе гьарулеб ва квачазе гьарулеб гьуриги букIунаро.
Гьаб алжаналда жаниб Аллагьасул ﷻ ГIарщалдаса жиб бачIунеб берцинаб гьогьен букIуна.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾

14. Гьел муъминзабазде гIагарлъун букIуна алжаналъул гъутIбузул рагIад. Алжаназул пихъалги гьезие квегъун, гIагар гьарун рукIуна.
Щиб хIалалда жал ругониги жидер квер битIун босулеб бакIалда букIуна алжаналъул пихъалги, гьекъелалги, квенги.

وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِـَٔانِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا۠ ﴿١٥﴾

15. Алжаналъул гъилманал гьезда тIаде хьвадула гIарцул цIарагIазда жанир лъурал нигIматалги росун.

Берцинал, жидеда гъорлъан канлъи бихьулеб гьекъолеб жо жаниб бугел сурахIалги рукIуна гьезда кодор.

قَوَارِيرَا۠ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

16. Жал гIарцудаса гьарурал ва жидеда жаниб цо нухалъ гьекъезе гIураб гьекъел бугел.

Гъоркьеги хутIулареб, тIокIаб тIадеги хIажалъулареб хIалалъ букIуна гьеб гьекъолеб жо.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾

17. Жидее гьеб алжаналда жаниб занжабил жубараб хамродал лълъарги кьола гьекъезе.

Гьеб занжабил буго гIарабиязе жиндир махI бокьулеб инбирь абулеб хер. Алжаналда гьеб занжабил лъел ицц гIадин чвахулеб букIуна.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾

18. Жинда Салсабил абун цIар бугеб цIакъ гьуинаб, жиб гьекъезе бокьулеб лълъел ицца лдасаги гьекъола Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гIагар гьарурал муъминзабаца.

۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا ﴿١٩﴾

19. Гьел муъминзабазде тIаде алжаналъул гъилманалги хьвадула: Даимго алжаналда жанир рукIунел, жидер гьурмал ва чурхдул берцинал, жидеда балагьараб мехалъ гIодобе щущан бараб луъ-луъ буго абун кколел рукIуна гьел гъилманал.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾

20. Гьел алжаназда жанир ругел гIажаибал нигIматал ва берцинлъаби дуда рихьараб мехалъ дуда цIакъ кIудияб мулк ва нигIматал рихьула.

عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ ۖ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾

21. Гьеб алжаналъул агьлуялда тIад бугеб ретIелалъул тIасияб рахъ гIурччинаб сундусалъул ва истабракъ абулеб дарай букIуна. Гьезда тIад ран гIарцул берцинал курхьин-кIилкIалги рукIуна ва гьезда БетIергьан Аллагьас цIакъ берцинаб, бацIцIадаб гьекъолеб жоги гьекъезе гьабула,

жинда лъилго квер хъатIичIеб, мискалъул махI жинда бугеб гьекъел букIуна гьеб. Алжаналде жанире лъугьине гьарун жидер кIалгIабахъ хIалхьараб мехалъ ва гьел гIажаибал нигIматалги жидеда рихьараб мехалъ алжаналъул агьлуялда абула:

إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾

22. ХIакълъунго гьаб кинабго жо нужее буго нужеца дунялалда гьабураб

лъикIаб гIамалалъул жазаълъун, гьеб нужер гIамал жинда данде щукру гьабулеблъунги буго.

Инсанас кигIан гIемераб ва лъикIаб гIамал гьабуниги гьев мустахIикълъуларо гьединал берцинал ва гIажаибал алжаназул нигIматазе. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьел нигIматал кьола жив цо гьавун жиндие гIибадат гьабурал муъминзабазе чIорого кьолел сайгъаталлъун.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ﴿٢٣﴾

23. ХIакълъунго Дун вуго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда гьаб Къуръан рещтIине гьабурав жиб бикь-бикьун, кинабго цадахъ гьеч1ого, бак1 бихьун заман бихьун г1ила бихьун рещт1изабуна. **Жинда жаниб кинабго жо баян гьабун.** Гьаб Къуръан жиб хIакъаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам буго ва гьаб Къуръаналда жаниб бицараб жоги хIакъаб, мухIканаб хIукму буго.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾

24. Дуца сабру гьабе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьабураб хIукму къадаралда.

Дуе Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ къотIи гьабун буго капурзабазда данде рагъ гьабизе квербакъи гьабила абун ва гьеб къотIи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ тIубазеги буго. **Мун мутIигIлъуге ва нахъвилъунге жидеца мунагьал гьарулел ва жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккурал гIадамазда.** Дур хIакъаб диналдаса ва гьелда уммат ахIиялдаса мун нахъе чIвалел капурзабазул рагIаби дуца къабул гьаруге.

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

25. Дуца дур БетIергьан Аллагь جَلَّجَلَالُهُ гIемер рехсе щибаб гIужалъ радалги къассиги. Гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ какал рае ва цогидаб гIибадат гьабе.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾

26. Сардилъ тIаде вахъун Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ какал рае ва халатаб сордоялъ гьев Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ тасбихI-суждаби гьарун гIибадатги гьабе.

Гьеб гIибадат гьабиялдалъун мун тушбабазде данде чIезе кIолев, гьезул рахъалъан дуде щолеб къварилъи хIехьезе кIолев лъугьуна ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуда тIад къараб рисалат тIубазе дуе квер бакъиги букIуна.

إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾

27. ХIакълъунго гьал капурзаби руго жидее жиб хехго тIаса унеб дунялалъул чIаголъи бокьун ва жидеца мугьалде нахъе реххун тун буго жиндир гIакъуба-

къварилъи бакIаб къиямасеб къо.

نَّحْنُ خَلَقْنَٰهُمْ وَشَدَدْنَآ أَسْرَهُمْ ۖ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَآ أَمْثَٰلَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾

28. Дица рижана гьал гIадамал щибго жо гьечIеб бакIалдаса ва Дица гьезул лугби цоцаде щула гьаруна щукIдуздалъун ва гьел къуваталлъунги гьаруна. Диеб бокьараб мехалъ Дида кIола гьал гIадамалги гьалаг гьарун гьазул бакIалда цоги къавм бижизе.

Гьеб къавм Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъулеб ва гьесие гIибадат гьабулеб букIине бегьула.

إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾

29. ХIакълъунго гьаб хирияб Къуръан буго жидер гIакълу бугел, жидеда бицараб жо бичIунел гIадамазе вагIзалъун бугеб. Жиндие бокьарав чияс гьаб Къуръаналъул вагIза босула ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ лъаялде унеб нухалъ гьев хьвадула.

وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾

30. Нужее щибго жо бокьуларо ва нужее бокьараб жоги лъугьунаро гьелда цадахъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIукму-къадар букIун гурони.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь вуго жинда кинабго жо лъалев ва жинца гьабулеб хIукмуялъулъ ритIухъав ва гIадилав. Гьаб аяталъе тафсир гьабун ибну ХатIибица абуна: « Гьел гIадамазе щибниги жо гьабизе бокьуларо, гьеб иш гьез гьаби Аллагьасеги جَلَّجَلَالُهُ бокьун букIун гурони»-абун. Нуж цо лъикIаб гIамал гьабизе бокьун гьелъул сабабал цIехолел ругеб мехалъ Аллагьас нужее гьел сабабал рекъезе гьарула ва нужее квербакъи гьабула.

Масала цо инсан хIакъаб жо рагIиялдаса гIундулги руччун, хIакъаб жо бихьиялдаса бералги къанщун, гьеб бичIчIиналдаса ракIалда тIад тIалъелги лъун хьвадараб мехалъ, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гьев инсан иманалда тIовитIи бокьуларо: Гьев иманалда тIовитIулел аяталги, мугIжизаталги, гIаламаталги гьес къабул гьарулел гьечIелъул. Гьев инсан алжаналда лъугьине гьавиги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ бокьуларо: Гьев чияс жиндир купро ва гIасилъи загьир гьабун бугелъул, гьес пасалъи, зулмуги гьабун бугелъул, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ лагъзадерие къварилъи гьабун бугелъул, чияр боцIи-мал хIарамаб нухалда кванан бугелъул»-абун.

يُدْخِلُ مَن يَشَآءُ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

31. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндие бокьарав чи жиндир рахIматалъулъ лъугьине гьавула.

Иман исламалда тIовитIун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъулеб гIамал гьабизе гьесие

тавпикъ гьабула. **Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун купру-ширклдалъун жидерго напсазе зулму гьабулел гIадамазе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIадурун буго жинца цIакъ унтизе гьабулеб жужахIалъул гIазаб.**

ТIадегIанав Аллагьасул квербакъиялдалъун суратул Инсаналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

77. Суратул Мурсала́т

سُورَةُ المُرْسَلَاتِ

Гъаб хирияб сурат жиб маккаялда рещтIине гьабураб бугелъул гьалда жаниб бугеб масъалаги Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавияльъул, гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел аятал баян гьариялъул, ахиратальъул ахIкамал ва цогидал гъаибал (жал балъгоял) умурал рициялда хурхараб буго.

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе ва жидеца Аллагьасдехун купру-ширк гьабурал гIадамазе ахираталда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIадурун бугеб руссунеб бакIалъул бицунеб буго.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْمُرْسَلَٰتِ عُرْفًا ﴿١﴾

1. Жал тIатIалаго пулел гьуралхIаги абун гьедулев вуго ТIадег1анав Аллагь.

Цоялда хадуб цоги пун жинца гIадамал гьалаг гьаризе, гьезие гIазаб гьабизе ритIулел гьурал руго гьел. Цо г1алимзабаца абуна: «гьел малаикзаби руго, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир вах1ю босун рит1унел абун.

فَٱلْعَٰصِفَٰتِ عَصْفًا ﴿٢﴾

2. Жал цIакъ пулел, жидеца гъутIби кьолболъан рахъулел, минаби риххизе гьарулел гьуралхIаги абунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь.

وَٱلنَّٰشِرَٰتِ نَشْرًا ﴿٣﴾

3. Жидеца накIкIал цере къотIун рачун гьел тIиритIизе гьарулел ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб бакIалда рахIматалъул цIад баялда гьел накIкIал тIоритIулел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Гьаб бак1алдаги гьуриялдалъун гьедана Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ абуна цо г1алимзабаца.

فَٱلْفَٰرِقَٰتِ فَرْقًا ﴿٤﴾

4. Жидеца хIакъабги батIулабги жо батIа гьабизе, хIалалабги хIарамабги жо батIа гьабизе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вах1юги босун рач1улел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь.

فَٱلْمُلْقِيَٰتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾

5. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIю босун рачIун гьеб аварагзабахъе عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ кьолел малаикзабаздалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

عُذْرًا أَوْ نُذْرًا ﴿٦﴾

6. Гьел лагъзадерие щибго хIужа-гIилла хутIичIого букIине ритIула гьезухъе аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ хIакъаб дин босун.

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабичIони Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазаб рещтIиналдалъун хIинкъи кьезеги ритIула.

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾

7. Гьал гьаял гьедун тIадегIанав Аллагьас лъазе гьабулеб буго нужее жиб къотIи гьабураб ахираталъул амру жиб букIине букIин хIакъаб жо буго абун.
Кинабго халкъ тIаде бахъине гьабун гьезул гIамалазул хIисаб-мизан гьабизе буго ва щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾

8. Зобалазда ругел цIвабиги нахъе ине гьарураб мехалъ жидер нур гьечIеллъун жал рихьулареллъун лъугьун.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾

9. Зобалги рикь-рикьизе гьарураб мехалъ. Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьел рихъун, хьвалхьун араб мехалъ.

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ﴿١٠﴾

10. МугIрулги хIургIадин гьарун гьарщун гIодоре араб мехалъ,

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ ﴿١١﴾

11. Умматалъухъе дин босун ритIун рукIарал аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ жидер умматалъе нугIлъи гьабизе тIаде рахъине гьарураб мехалъ,

لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾

12. Щиб заман щвезегIан гьал кIудиял ва жидер хIинкъи цIикIарал ишал нахъе рахъун тун ругел?

لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾

13. Гьел нахъе рахъун руго жиндилъ гIадамазда гьоркьоб хIукму гьабулеб Къиямасеб къо щвезегIан.
Гьал кIудиял умурал (8-10 аятазда жанир рицарал) Къиямасеб къо чIараб мехалъ жал загьирлъулел руго.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾

14. Дуда лъаларо, я гьав инсан, щиб жо бугеб гьеб жиндилъ хIукму гьабулеб Къиямасеб къо!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾

15. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине буго гьеб къоялъ жидеца ахират гьереси гьабун хьвадарал капурзабазе.

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾

16. Дица цересел капурал къавмалги гьалаг гьаруна гурищ!

ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾

17. Дица гьезда нахъегIизе гьарила гьал Маккаялъул мушрикалги.

كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾

18. Гьединаб гIазаб гьабула дица кинабниги куфру-ширкалъул агьлуялъе.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

19. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине бугоха гьеб гIазаб гьабулеб къоялъ жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ ахиратги гьереси гьабулел рукIарал гIадамазе.

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾

20. Дица нуж киналго рижинчIищ загIипаб, хIакъираб манидал къатIраялдаса?

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾

21. Цинги Дица гьеб манидал къатIра жаниб лъуна жиб цIунулеб, жиб бижине рес рекъолеб рахIмоялда жаниб.

إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

22. Жиндие бихьизе гьабураб, жиб лъалеб ва жиб къадар гьабураб заманалде щвезегIан букIуна гьеб маниялдаса лъугьараб лъимер эбелалъул рахIмоялда жаниб.

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾

23. Дун вуго гьеб лъимер бижине ва гьеб хьихьизе хIалкIварав. Жидер х1ал кIолезул бищунго лъикIавги вуго дун. Гьадин щибго гьечIеб бакIалдаса инсан вижарав Дида, гьев хун хадув чIаго гьавизеги кIола.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

24. ЦIакъ квешаб гIазаб ва къварилъи букIине бугоха ахираталда жидеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъи ва ахират гьереси гьабулел гIадамазе.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цо къоялъ жиндир хъатиниб хIацIу туна, цинги гьеб хIацIуялда жиндир килищги цун гьес абуна: *«ТIадегIанав Аллагьас абулебб буго: «Я Адамил лъимер! Мун киве ворчIилев дунги гIажиз гьавун? Дица мун вижана гурищ гьаб хIацIу гIадаб жоялдаса? Цинги дица мун хьихьун кIудияв гIезе гьавураб мехалъ мун чIухIараб ретIелги тIад ретIун ракьалда тIад хьвадулев вуго гьеб ракьалда тIад дур хIатIил асар лъалеб хIалалъ (чIухIун, хIетIе гIодоб тункун). Дуца гIемераб магIишат данде гьабулеб буго, мискин-пакъирасе закат-садакъаги кьолеб гьечIо. Дур рухI щокъробе бахараб мехалъ дуца абизе буго дица садакъа кьезе буго абун. Гьеб гьечIоха садакъа кьолеб гIуж»* - абун.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾

25. Гьаб ракь Дица нужее гьабун буго гурищ жинца нуж данде ракIарулеблъун.

أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾

26. ЧIагоял жинда тIад данде гьарулеб, хварал жиндир чехьалда жанир данде гьарулеблъун.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾

27. Дица гьаб ракьалда тIад нужее мунпагIаталъе рорхатал мугIрулги гьаруна. Дица нужеда цIакъ гьуинаб,

жиб гьекъезе бигьаяб, нужер кинабго чIаголъи жинда бараблъун бугеб лъимги гьекъезе гьабуна гурищ?

28. ЦIакъ квешаб гIазаб букIине бугоха жидеца Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нигIматазда инкар колел, гьел гьереси гьарулел гIадамазе жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабулеб Къиямасеб къоялъ. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

ТIадегIанав Аллагьас «жинца рорхатал мугIрулги гьаруна» абиялда жаниб гьел мугIруздаса кIудиял мунпагIатал рукIиналда ишара буго. Гьел мугIрузде тIаде накIкIал ракIарун гIазу-цIад бараб мехалъ гьеб лъим жидеда жаниб цIунун, гьеб иццаллъун, лъараллъун чвахун, хур-хер бижине, хIайваназе гьекъезе нахъе цIунараб хазинаялда релълъун букIуна. МугIрузда тIад рохьал рижинги, гьенир гIемерал батIиял хIайванал рукIинги, гьел мугIрул ракьалда тIад гьава-бакъ рекъон букIиналъе сабаблъун бук1инги инсанасда жиб лъалеб гIелму буго. Къиямасеб къоялъ Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги жидеца инкар ккун букIараб куфру-ширкалъул агьлуялда абула:

29. Гьанже нуж а гьеб нужеца гьереси гьабулеб букIараб жужахIалъул гIазаб чIамизе. ٱنطَلِقُوٓا۟ إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾

30. Нуж а жидее лъабго гIаркьел бугеб жужахIалъул цIадул ва кIкIуялъул рагIадалде. ٱنطَلِقُوٓا۟ إِلَىٰ ظِلٍّ ذِى ثَلَٰثِ شُعَبٍ ﴿٣٠﴾

31. Гьелъ нужее щибго рагIад гьабуларо ва жужахIалъул цIадул лагь-лагьиялдаса нужги цIунуларо. لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِى مِنَ ٱللَّهَبِ ﴿٣١﴾

Бихьизе рагIад буго абун кканиги жиндилъ гIазаб бугеб рагIад буго гьеб.

32. ХIакълъунго гьеб жужахIалдаса къватIире рехун цIадул хIенхIал рачIуна кIудиял кIалг1аби гIадал. إِنَّهَا تَرْمِى بِشَرَرٍ كَٱلْقَصْرِ ﴿٣٢﴾

33. Гьел цIадул хIенхIал тIогьиллъи жубарал ч1ег1ерал варанабазда релълъун рукIуна жидер хехго иналъулъ. كَأَنَّهُۥ جِمَٰلَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ Гьаб кIиго аяталъул магIна буго: гьеб жужахIалъул боркьин бергьараб мехалъ гьенисан къватIире рачIун цIакъ к1удиял цIадул хIенхIал ва сунтрал рахъ-рахъалде роржун уна хехал варанаби рекерун унел гIадин.

34. Гьеб къоялъ цIакъ квешаб гIазаб букIине буго жидеца гьеб ахират гьереси гьабун рукIарал وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾

инкарчагIазе.

35. Гьеб къоялъ щивго чиясда кIалъазе кIоларо. هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ﴿٣٥﴾

36. Гьел гIадамазе гIузру бачун кIалъазе изнуги кьоларо. وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾

Гьеб къо гIузру бицунеб къо гьечIелъул. Гьеб буго жиндилъ жазаъ гьабулеб къо.

37. ЦIакъ квешаб жазаъ букIинаха гьеб къоялъ жинца гьеб ахират ва хIисаб-мизан, жазаъ гьабиги гьереси гьабулел рукIарал гIадамазе. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

38. Гьаб буго халкъалда гьоркьоб хIукму гьабун Муъминзабиги капурзабиги цоцаздаса ратIа гьарулеб къо. Гьанир Дица нуж киналго ва цересел умматалги данде гьарун руго. هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۖ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

39. Нужер гьунар батани хIилла-макру гьабун гьеб гIазабалдаса нуж хвасарлъизе, нужеца гьеб макру гьабе ва Дир гIазабалдаса рорчIа! فَإِن كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾

ГьечIо гьезул кинабгIаги хIилла Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса рорчIизе.

40. ЦIакъ квешаб гIазаб букIинаха гьеб къоялъ Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ, ахиратги жидеца гьереси гьабулел рукIарал гIадамазе. وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

41. ХIакълъунго Аллагьасдаса хIинкъун жидеца тIагIат-гIибадат гьабулел рукIарал муъминзаби алжаназул ахазул рагIдукь ва гьуинал иццазулъ руго. إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾

42. Жидер хьул лъурал батIи-батIиял пихъазулъги руго. وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾

Гьел муъминзабаздехун абула:

43. Нужеца гьал нигIматал кванае ва гьал гьекъолел жалги гьекъе: нужее жал хIалалалъун ва лазаталлъун ругеб хIалалъ. Гьеб буго нужеца дунялалда гьабураб лъикIаб гIамалалде данде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьурал сайгъатал. كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

44. ХIакълъунго Дица гьединаб лъикIаб жазаъ гьабула жидеца иманги лъун лъикIаб гIамалги гьабун хьвадарал муъминзабазе. إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾

45. Гьеб къоялъ цIакъ квешаб гIазаб букIинаха жидеца ахират ва алжан-жужахI гьереси гьабулел وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾

рукIарал гIадамазе.

كُلُوا۟ وَتَمَتَّعُوا۟ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾

46. Нуж гьаб дунялалда дагьабго заманаялъ кванан-гьекъон дунялалъул кеп босулеллъун рукIа.

ХIакълъунго нуж руго Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасиял, гьесда инкар ккураб халкъ.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾

47. ЦIакъ квешаб гIазаб буIине буго ахираталда жидеца гьеб ахират гьереси гьабун дунялалъул чIаголъи гьабулеллъун рукIарал гIадамазе.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُوا۟ لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾

48. Гьел гIадамал руго «нужеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рукугI-сужда гьабун как бай»-абураб мехалъ жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как баларел.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

49. ЦIакъ квешаб гIазаб букIинаха Къиямасеб къоялъ жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ – авараг ва ахират гьереси гьабурал гIадамазе!

فَبِأَىِّ حَدِيثٍۭ بَعْدَهُۥ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

50. Гьеб хирияб Къуръаналда жидеца иман лъечIеб мехалъ, гьелъул вагIзаги босичIеб мехалъ, цоги щиб жоха бугеб гьел мушриказ жинда иман лъезе бугеб?

Щибго жоялда иман лъоларо гьез, жидее жужахIалъул гIазаб хIакълъулеб къавм буго гьеб.

Гьаб 48 абилеб аят рещтIине гьабуна. «Сакъил» абулеб бакIалъул гIарабиязул хIакъалъулъ. Аллагьасул свалат салм лъеяв аварагас гьел исламияб диналде ахIараб мехалъ гьез абуна: «Нижедаса как бай тIаса рехе! Гьеб гIодоре къулун, сужда гьабун гьабулеб как бай гьабизе нижеда кIоларо, гьеб нижеда рогьоб балеб жолъун букIине буго» - абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Жиндилъ как бай гьечIеб дин гьечIо» - абун ва жинца гьезул ислам къабул гьабичIо.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Суратул Мурсалаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ буго.

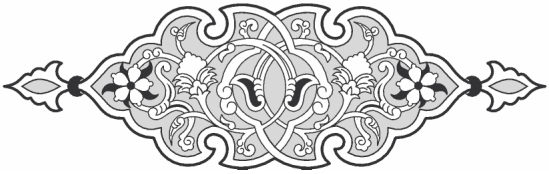

78. Сурату Ннабаъ

سُورَةُ النَّبَإِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَآءَلُونَ ﴿١﴾

1. Гьал мушрикаца цоцазда гьикъулеб ва гьез жиб лъазе т1алаб гьабулеб жо щиб бугеб?

عَنِ ٱلنَّبَإِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٢﴾

2. Гьез гьикъулеб буго жиндир х1инкъи кутакаб Къиямасеб къоялъул хабаралдаса.

ٱلَّذِى هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾

3. Гьеб къоялъул амруялъулъ жал цоцаде хилиплъунги ругеб. Гьезул цоял т1убанго ахират бук1иналда жал божуларел руго, цогидал жал щакдарулел ругел руго. Гьезул цоцаде гьикъардиги Къиямасеб къоялда божуларого, гьелъул хабар бицунеб Къуръанги, жинца гьеб ц1алулев аварагги ﷺ махсароде гьавулеб гьикъарди бук1ана. Гьезул хабар нахъе ч1ван, гьезие х1инкъи кьун т1адег1анав Аллагьас абулеб буго:

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

4. Нуж руц1ц1ун ч1а, я гьал мушрикал! Нужеца абухъе ва нужеда рак1алде кковухъе гьеч1о амру. Жидеда нахъа ц1акъ лъазе буго щиб жо бугеб гьеб Къиямасеб къо!

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

5. Цингиги гьезда ц1акъ лъазе буго кинаб г1азаб ва къварилъи жидеде гьеб къоялъ щолебалиги!

أَلَمْ نَجْعَلِ ٱلْأَرْضَ مِهَٰدًا ﴿٦﴾

6. Дица нужее гьаб ракь гьабун гьеч1ищ лъимералъе кини г1адин.
Нуж жинда т1ад хьвадулеб ва нужее бокьараб х1алалъ гьеб ракьалдаса мунпаг1ат босулеб.

وَٱلْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾

7. Ракьалда т1ад кутакал маг1ал г1адин муг1рулги гьарун гьеч1ищ дица?
Гьеб ракьги нужги цо х1алалда рук1ине. Ракьалда жанир ругел маг1данал рагъарараб мехалъ ракьги багъарич1ого бук1ине.

وَخَلَقْنَٰكُمْ أَزْوَٰجًا ﴿٨﴾

8. Дица нужги рижун руго к1иго тайпаялда.
Бихьиналги руччабиги. Нужеца ригьин гьабизе, хъизан г1уц1изе ва нужер наслоги ракьалда т1ад т1ибит1изе.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿٩﴾

9. Нужер макьуги гьабун буго Нужее рах1атлъун ва х1алхьилъун бук1ине.

وَجَعَلْنَا ٱلَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾

10. Нуж рахчулеб ретI1ел г1адин нужее сордоги гьабун буго.

Нуж сардилъ чIун рукIине ва нужер хъизан-лъималгун хIухь бахъиялда, рекIел гъеялда рукIине.

وَجَعَلْنَا ٱلنَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾

11. Нужее ризкъи тIалаб гьабун, магIишат яшав тIалаб гьабун, нуж хьвадулеблъун къоги гьабуна Дица.

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾

12. Дица нужеда тIад щулияб анкьго зобги гьабуна.

Заман гIемер бана абун жидее щибго жагъаллъи гьечIел, жидер рижи мухIканаб, жидеда жанир гIажаибал махлукъалги ругел.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾

13. Гьел зобалазда жиб цIакъ бакараб чирахъги гьабуна.

Кинабго ракьалъе жиндир канлъиги, хинлъиги щолеб бакъ гьабуна.

وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلْمُعْصِرَٰتِ مَآءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾

14. Лъел цIурал накIкIаздаса Дица цIакъ чвахун балеб цIадги базе гьабуна.

لِّنُخْرِجَ بِهِۦ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾

15. Гьеб цIадалдалъун Дица ракьалдаса къватIибе бачIине гьабизе боцIуе кваназе херги, гIадамазе кваназе тIощелги.

وَجَنَّٰتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

16. Керчал, бечедал ахалги рижине гьаризе.

Жидер гъутIби чIахIиял, пихъ гIемерал.

Гьал кIудиял гIаламатал рицун тIадегIанав Аллагьас инсан кантIизе гьавулев вуго гьаб махлукъ бижине кIварав, Гьелъул жинца тадбир гьабулев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, хун хадур жинца гIадамал чIаго гьарун тIаде рахъине гьаризеги кIолев вукIиналда.

إِنَّ يَوْمَ ٱلْفَصْلِ كَانَ مِيقَٰتًا ﴿١٧﴾

17. ХIакълъунго жидер хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе халкъ тIаде бахъине гьабулеб къо жиндие заман цIараб, жиб букIин хIакъаб буго.

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾

18. Гьеб къо буго халкъ тIаде бахъине гьабизе Исрапил малаикас ссуралъуб пулеб. Цинги нуж киналго тIаде рахъун, къукъаби гьарун махIшаралде рачIунеб.

وَفُتِحَتِ ٱلسَّمَآءُ فَكَانَتْ أَبْوَٰبًا ﴿١٩﴾

19. Гьеб къоялъ зобалги рагьула гьелги кавабазда релъун рукIуна.

Къиямасеб къоялъул амру цIакъ кIудияб букIиналъул гIаламат буго гьеб.

وَسُيِّرَتِ ٱلْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾

20. Жидер бакIаздаса рахъун мугIрулги нахъе ине гьарула. Гьел щибго жо гьечIеллъун лъугьун: хIурлъун, гьавалъун лъугьуна.

Валагьарав чиясда мегIер бугеб гIадин бихьулеб, амма гьениб мегIер

букIунареб хIал лъугьуна. Гьелда сараб (мираж) абула.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾

21. ХIакълъунго жагьаннама буго жинца хъаравуллъи ккун бугеб.

Тушманасе хъаравуллъи ккун, гъоркьчIел гьабун вукIунев чиясда релъун буго гьеб жужахI, капурзабазе гIазаб гьабизе хIадурун.

لِّلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٢﴾

22. Жидеца купру-ширк гьабулел чагIи жанире руссунеб бакIги буго гьеб жагьаннама.

لَّابِثِينَ فِيهَآ أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾

23. Жиндие ахир гьечIеб халатаб, гIемераб заманалъ рукIуна гьел жужахIалда жанир.

لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾

24. Жидее гьениб гьогьенги букIунаро, гьекъезе лъимги букIунаро.

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾

25. Гьезие букIунеб жо буго гьалдолеб, махIцараб хIамимги, жужахIалъул агьлуялдаса бецIцIун бачIунеб квешаб хьверд-рецIги.

جَزَآءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾

26. Жидер куфру-ширкалда рекъараб жазаъ буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие гьабулеб.

Жал рижарав жидер бетIергьан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун хьвадулел рукIана гьел.

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾

27. ХIакълъунго гьел гIадамал рукIана жидее хIисаб-мизан ва жазаъ букIине гьечIо абун рукIарал.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٨﴾

28. Жидеца Дир хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламаталги,
Дир Къуръаналъул аяталги цIакъ гьересиги гьарулел рукIана

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾

29. Дица кинабго жо малаикзаби хъвазе риччан хъван нахъе цIунун буго.

Щивав инсанас гьабураб гIамал дида лъалеб буго ва гьеб гIамал щивав чиясда бихьизабизе буго.

فَذُوقُوا فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

30. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, ахират гьереси гьабун хьвадарал гIадамазде абизе буго:

«Нужеца гьаб гIазаб чIаме! Нужее гьалдаги тIад гIазаб цIикIине гьабун гурони щибго бигьалъи букIине гьечIо» - абун.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾

31. ХIакълъунго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун, расуласда нахърилълъун хьвадарал муъминзабазул ахираталда цIакъ кIудиял лъикIлъабазда кверщел батизе буго.

حَدَآئِقَ وَأَعۡنَٰبٗا ٣٢

32. Пихъил ва цIолбол цIурал бечедал ахал руго гьезие.

وَكَوَاعِبَ أَتۡرَابٗا ٣٣

33. Жидеда гIел бащадал, гьанжего гьанже керен баккун гьеб къвакIун бугел руччабиги руго гьезие.

وَكَأۡسٗا دِهَاقٗا ٣٤

34. Жиб лазатаб ва бацIадаб хамродал цIурал лълъаралги руго.

Дунялалъул хамроялда релъараб кьогIаб ва жинца бетIер сверизе гьабулеб гьечIеб.

لَّا يَسۡمَعُونَ فِيهَا لَغۡوٗا وَلَا كِذَّٰبٗا ٣٥

35. Жидеда гьеб алжаналда жаниб щибго гIададисеб яги гьересияб хабарги рагIунаро.

جَزَآءٗ مِّن رَّبِّكَ عَطَآءً حِسَابٗا ٣٦

36. Дур БетIергьан Аллагьасул рахъалъан бугеб жазаъ буго гьеб жив разиял муъминзабазе ва цIакъ берцинаб нигIматал кьейги буго.

Жидее нахъасан къотIи гьечIел гьел нигIматал ва жидее гьел кьуна абун бадибчIвай, ничги гьечIел.

رَّبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا ٱلرَّحۡمَٰنِۖ لَا يَمۡلِكُونَ مِنۡهُ خِطَابٗا ٣٧

37. Зобалазулги ракьалъулги ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъалъулги БетIергьанав Аллагьасул нигIматал руго гьел.

Жив цIакъ гурхIулев, жиндир рахIмат цIакъ гIемерав. Гьеб Къиямасеб къоялъ Аллагьасдехун кIалъазе кIолев щивго чи вукIунаро.

يَوۡمَ يَقُومُ ٱلرُّوحُ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ صَفّٗاۖ لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنۡ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَقَالَ صَوَابٗا ٣٨

38. Гьеб къо буго Жабраил малаикги ва цогидал киналго малаикзабиги Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъун, гьесие тахIият гьабун мухъалда чIун рукIунеб.

Жиндие гурхIел рахIмат гIатIидав тIадегIанав Аллагьас изну кьурав чи гурони гьеб къоялъ кIалъаларо. Гьев кIалъалев чиги хIакъаб рагIи абун, муъминзабазул гIасиязе шапагIат гьабун кIалъала.

ذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمُ ٱلۡحَقُّۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ مَـَٔابًا ٣٩

39. Гьаб буго жиб букIине букIин хIакъаб Къиямасеб къо! Жиндие лъикIаб ахират бокьарав чияс Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссунеб ва унеб нух ккве!

إِنَّآ أَنذَرۡنَٰكُمۡ عَذَابٗا قَرِيبٗا يَوۡمَ يَنظُرُ ٱلۡمَرۡءُ مَا قَدَّمَتۡ يَدَاهُ وَيَقُولُ ٱلۡكَافِرُ يَٰلَيۡتَنِي كُنتُ تُرَٰبَۢا ٤٠

40. ХIакълъунго Дица нужее хIинкъи кьолеб буго жиб гIагардаго бугеб гIазабалдалъун. Жиб бачIин хIакъаб Къиямасеб къо цIакъ гIагарда бугеб букIуна.

Гьеб къо буго щивав инсан валагьулеб жинца дунялалда гьабураб гIамалалде. Гьеб гIамал хъварал кагътал гьезда цере лъун щивав чиясда гьезда тIад бугеб жидеца дунялалда гьабун букIараб ва жидеда гьеб кIочон букIараб лъикIабниги квешабниги гIамал бихьула.

Гьеб къоялъ капурчиясги абула: «Вай Аман Аллагь, дун тIадего вахьине гьавун вукIинчIевани, дун ракьулъго хутIун вукIаравани!» - абун. ХIисаб-мизан гьабичIого букIине ва жужахIалъул гIазабги бихьичIого букIине. ТIадегIанав Аллагьас цоцаздаса къисас босизе тIаде рахъине гьарун киналго хIайванал цIидасан ракьалде руссине гьарула. Гьеб амру жидеда бихьарал капурзабазулги хьул лъола жалги ракьлъун гьарулел анищ абун.

Гьаб сураталъул (38) абилеб аяталда ﴿ٱلرُّوحُ﴾ абураб рагIиялъе магIна гьабун гIалимзабаца анлъго батIияб рагIи абуна. Дица гьениб хъвараб «Жабраил малаик вуго гьев» абураб рагIи жиб машгьураб рагIи буго. Гьеб рухI абураб рагIиялъул мурад Адамил наслу буго абуна цо гIалимзабаца. Гьеб рухI абураб рагIи гIадамалги гуреб, малаикзабиги гуреб цоги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъ буго абунги абуна.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун Сурату Ннабаалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

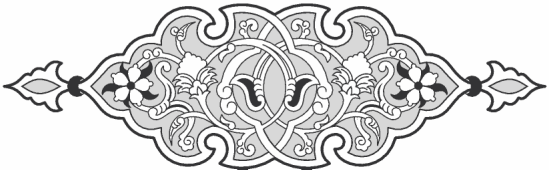

79. Сурату НназигIат

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

Гьаб сурат гьалда цебе бугеб Аннабаалдаса хадуб рещтIине гьабураб бугин абула гIалимзабаца.

Жив гурх1улев, гурх1ел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾

1. Жидеца капурзабазул рухIал гурхIел гьечIого цIан рахъулел малаикзабихIаги абун гьедулев вуго Дун.

وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾

2. Жидеца муъминзабазул рухIал гурхIелалда, тамахго росулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

Ибну СагIуд абулев гIалимас абуна: «Капурзабазул рухI бахъулел малаикзабаца гьеб рухI бахъула биччараб квасул нухиялдаса квешаб, гIаркьелал гIемераб зазил тIил цIан бахъулеб гIадин захIматго. Муъминзабазул рухI гьел малаикзабаца босула цо рухьеналъ бухьун букIараб варани гьеб рухьен бичун нахъе биччалеб гIадин бигьаго. Гьеб мисал бачиналдаса бичIчIунеб буго муъминчиясул рухI босараб мехалъ гьев дунялалъул чIаголъиялъул ургъел-къварилъабаздаса эркенлъун, рухьен бичун эркенлъуде биччараб варани гIадин ахираталде унеб нухде лъугьуна абураб магIна. Капурчи гьаб дунял тезе бокьуларого, хвалидасан хIинкъун вукIун гьесул рухI чорхолъан батIалъуларого букIун малаикзабаца гьеб рухI гурхIел гьечIого цIан бахъула: «зазил тIил квасул нухиялдасан къватIибе цIалеб гIадин цадахъ квасул кескалги рахъулаго»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахираб х1ухьел жив разилъун босараздаса гьареги нилъ.

وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾

3. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру босун зобалаздасан ракьалде рещтIунел, лъеда тIад лъедон (плавание) унел гIадин, хехго ва эркенго жал хьвадулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾

4. Муъминзабазул рухIал росун алжаналде ине цояздаса цоял цере ккезе яхI бахъун гIедегIун унел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾

5. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амру жидеца халкъалда гьоркьоб хьвадизе гьабулел, гьезул тадбир гьабулел малаикзабихIаги абунги гьедулев вуго Дун.

Гьаб щуго батIияб малаикзабазул къукъаялъул цIаралдалъун гьедун

тIадегIанав Аллагьас абулеб буго Къиямасеб къо букIин хIакъаб амру бугин ва гьениб щибаб напсалъул хIисаб-мизан гьабун, гьелъул гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе бугин абун. Доб гьа гьедиялъе гьеб жаваб букIиналда жинца тIоритIел гьабулеб буго гьалда хадуб бачIунеб тIадегIанав Алагьасул калам:

يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾

6. Гьеб Къиямасеб къо чIола Исрапил малаикас ссуралъубе пун ракь кIобокIизе гьабураб мехалъ.

تَتْبَعُهَا ٱلرَّادِفَةُ ﴿٧﴾

7. Гьелда хадубги Исрапилас ссуралъубе пун хварал тIаде рахъине гьарун махIшаралде ракIарараб мехалъ.

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾

8. Гьеб къоялъ капурзабазул ракIал хIинкъун тIеркIолел ва карандаса къватIире кIанцIизе хIадурун рукIуна.

أَبْصَٰرُهَا خَٰشِعَةٌ ﴿٩﴾

9. Гьезул бералги цIакъ хIинкъун ва Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун рукIуна.

يَقُولُونَ أَءِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى ٱلْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾

10. Гьел капурзабаца дунялалда ругеб мехалъ абула:
«Ниж хун хадур тIаде рахъине гьарун нахъеги дунялалде руссинейищ гьарулел» - абун.

أَءِذَا كُنَّا عِظَٰمًا نَّخِرَةً ﴿١١﴾

11. «Ниж турарал рукьбилъун рукIун хадургийищ тIаде рахъине гьарулел?» - абун.

قَالُوا۟ تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾

12. Жидеца абула: «Цинги гьеб тIаде рахъине гьари букIани ниж цIакъ гIадада хварал гIадамал рукIунаха!» - абун.

«Ниж жужахIалъул цIадаре кола. Нижеца ахират гьереси гьабун букIиндал ва ахираталда батулеб щибго гIамалги гьабун букIинчIелъул».

فَإِنَّمَا هِىَ زَجْرَةٌ وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾

13. ХIакълъунго гьеб хун хадур тIаде рахъине гьари тIадегIанав Аллагьасе цIакъ бигьаяб амру буго.
Гьеб гьечIо Исрапил малаикас цохIо нухалъ ссуралъубе пуй гурони.

فَإِذَا هُم بِٱلسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

14. Цинги гьеб кинабго халкъ махIшаралде рахъун, жиделе тIаде щиб амрудай бачIина абун хIинкъун ралагьун чIун рукIуна.

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ﴿١٥﴾

15. Духъе Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ къиса бачIана гурищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ?

إِذْ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

16. Гьев Мусада «Т1ува» абулеб, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бацIцIад гьабураб кIкIалахъ гьев вугеб мехалъ

жиндир БетIергьан Аллагьас ахIана.
Гьеб буго ТIур Сайналъул байбихьуда бугеб кIкIал.

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾

17. Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абуна: **«Мун а ПиргIавнида ва гьесул къавмалда расуллъун. Гьев ПиргIавн цIакъ къосун, пасикълъун вуго.**
Жиндир къосиналъулъ гIорхъолъан ворчIун, жив Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго абулеб бакIалде щун вуго гьев.

فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

18. Дуца гьев ПиргIавнида абе: «Дуе бокьун гьечIищ дур мунагьаздаса вацIцIалъизе?

وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾

19. Дица мун дур БетIергьан Аллагь лъаялде тIовитIизе, цинги мун гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие гIибадат гьабулевги лъугьине?» - абун. Гьев ПиргIавн иман лъеялдаса вуссун чIараб мехалъ, Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ Расул вукIиналдаги божичIеб мехалъ.

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾

20. Мусаца гьесда кIудияб мугIжизат бихьизе гьабуна.
Гьеб букIана гIансаялъул борохь лъугьунеб ва гьелъ сихIручагIазул гIунсбиги рухьбиги къулчIулеб мугIжизат.

فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾

21. Цинги ПиргIавница Муса гьереси гьавуна ва жив Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъана, гьесул расуласда нахъвилъльинчIо.

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾

22. Цинги гьеб майданалдаса жив хехго нахъе ана.

فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾

23. Жиндирго гIакълучагIи, кумекчагIи данде гьарун гьезде хитIаб гьабун жинца гьаракь борхун ахIана.

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾

24. Гьес абуна: «Дун вуго нужер бищунго тIадегIанав БетIергьан!»-абун.
«Нужеца дие гьабизе ккола лагълъиги. Нужее дун гурев цоги щивго аллагьги гьечIо» - абун.

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

25. ТIадегIанав Аллагьас гьев ПиргIавн жиндир гIазабалдалъун ккуна гьес гьанже абураб рагIи сабаблъун ва гьелдаса цебеги абун букIараб рагIи сабаблъунги.
Гьеб рагIи буго ПиргIавница абураб: «Дун гурев нужер цоги аллагь дида лъаларо» - абун. Цоги гIалимзабаз абуна гьев ПиргIавн Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ккуна дунялалъул ва ахираталъул гIазабалдалъун абун.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰٓ ﴿٢٦﴾

26. ХIакълъунго гьаб ПиргIавн гьалаг гьавиялъул къисаялъулъ буго жив Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъулев чиясе гIибрат ва насихIат.

ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾

27. ТIадегIанав Аллагьас жив цо вукIиналда ва жиндир хIалкIолъиялда инкар ккурал капурзаби кантIизе гьарун абулеб буго:
Нужищ ругел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рижине захIматал, яги гьал рорхатал, нужеда тIад тIох гIадин ругел зобалищ ругел?» Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рана гьел зобал жидер кинабго рахъ мух1кан гьабун.

رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾

28. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел цIакъ эхеде рорхун руго ва жидер рижин щулияб, мухIканаб гьабун буго. Гьелда жаниб щибго жагъаллъи-гъалатIлъиги гьечIо.

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾

29. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел зобалазул сордо цIакъ бецIаб гьабуна ва гьезул къо жиндилъ нур ва гвангъи бугеб гьабуна.

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾

30. Зобал рижун хадуб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ракьги тIибитIана жинда тIад инсанас гIумру гьабизе санагIат бугеб хIалалъ.

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾

31. Жинца гьеб ракьалдаса хур-херги, лъиналги раккизе гьаруна гIадамазе ва хIайваназе ризкъилъун.
Гьезие яшав гьабизе хIажатаб жо гьабуна ракьалда тIад.

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾

32. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб ракьалда тIад мугIрулги рахъун чIезе гьаруна кутакал магIал гIадин.

مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

33. Гьеб кинабго жо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабуна нужеца ва нужер хIайваназ жиндаса мунпагIат босизе.
Гьаб кинабго махлукъ гьаб камилаб хIалалъ бижарав ва жинца гьелъул тадбир гьабулев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хун хадур тIаде рахъине гьари жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб ва гIажаиблъи гьабизе кколареб амру буго.
Гьаб амру баян гьабун хадуб тIадегIанав Аллагьас Къиямасеб къо чIеялъул хабар бицун абулеб буго:

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾

34. Жиндир амру кинабго жоялдаса бергьараб ва захIматаб къо бачIараб мехалъ,

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾

35. Гьеб къоялъ щивав инсанасда жинца дунялалда гьабун букIараб гIамал ракIалде щола.

وَبُرِّزَتِ ٱلْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾

36. Жидеда жо бихьулел гIадамазе гьеб къоялъ жужахIги загьир гьабула.

Гьеб Къиямасеб къо букIиналда ва хIисаб-мизан букIине букIиналда инкар ккун рукIарал гIадамазе загьир гьабула гьеб жагьаннама, гьезул хIинкъиги хIасратги цIикIине.

فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾
وَءَاثَرَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿٣٨﴾
فَإِنَّ ٱلْجَحِيمَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾

37.38.39. Жив къосаравлъун, дунялалъул чIаголъи жинца тIаса бищаравлъун вукIарав инсанасе гьев жаниве вуссунеб бакI бук1изе буго хIакълъунго жужахIалъул боркьараб цIа.

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾
فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

40.41. Амма жив Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун, гьесда цеве чIезе вукIин лъан, жинца напс гьелъие бокьараб жо гьабиялдаса нахъе чIван хьвадарав инсан вуссунеб бакI хIакълъунго нигIматазул алжан буго.

Гьаб щуго аяталда бицараб жо буго жиндир дагьабниги гIакълу ва пикру бугев чиясе жиндирго напсалъул гIамал борцунеб цIадиро гIадаб жо. Гьаниб гIемераб ургъизе кколеб, хIисаб гьабизе кколеб жоги гьечIо, жиб балъгояб, бахчараб жоги гьечIо. ТIадегIанав Аллагьас баянаб каламалдалъун абулеб буго жиндие дунялалъул чIаголъи бокьарв, жинца куфру-ширк гьабун хьвадарав чи вуссунеб бакI жужахI буго, жив ахират бокьун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун хьвадарав чи вуссунеб бакI алжан буго абун. Щивав инсанас пикру гьабизе ккела жив щиб къукъаялда гьоркьов вугеб абун.

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَىٰهَا ﴿٤٢﴾

42. Дуда мушрикаца гьикъулеб буго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Къиямасеб къо щиб жо бугеб ва гьеб кида чIолеб абун.

فِيمَ أَنتَ مِن ذِكْرَىٰهَآ ﴿٤٣﴾

43. Дуда щиб жоха лъалеб гьеб Къиямасеб къоялъул хIакъалъулъ?

إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَىٰهَآ ﴿٤٤﴾

44. Дур БетIергьан Аллагьасде буссунеб буго гьеб къоялъул гIелму-лъай.

Гьеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда аскIоб тараб гъаибаб амруялдаса цо амру.

إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَىٰهَا ﴿٤٥﴾

45. ХIакълъунго мун вуго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца хIинкъи кьолев Расул, гьеб ахират букIиналда божун гьелдаса жив хIинкъулев чиясе.

Гьелда божуларел гIадамазе дур хIинкъи кьеялъ щибго мунпагIатги

гьабуларо.

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

46. Гьеб Къиямасеб къо жидеда бихьараб мехалъ гьелъул гIазабалъул ва гьелдасан хIинкъиялъул кутакалъ гьел мушриказда ракIалде ккола жал дунялалда чIаго рукIинчIин цо къоялъул радал гIужалъ, яги къаси гIужалъ гурони абун.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату НназигIаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги тIадегIанав Аллагьасе буго.

80. Сурату ГIабаса

سُورَةُ عَبَسَ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб кIикъоялда кIиго аят бугеб.

Гьаб хирияб сурат «Сурату Ннажмалда» хадуб рещтIине гьабунин абуна гIалимзабаца (гьеб буго 53 абилеб сурат).

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١﴾
أَن جَاءَهُ الْأَعْمَىٰ ﴿٢﴾

1.2. Аллагьасул свалат салам лъеяа аварагас гьумер букIкIине гьабуна цо беццав чи жиндихъе вачIараб мехалъ ва гьесие жаваб кьеялдаса вуссунги чIана.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّىٰ ﴿٣﴾

3. Дуда щиб лъалеб, МухIаммад ﷺ, гьев беццав чи ватизе бегьула цIакъго жив тIовитIун кколев, жиндир мунагьаздаса вацIцIалъун кколев.

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٤﴾

4. Яги гьес дур вагIзаялда гIинтIамун, гьелдаса мунпагIат босизеги бегьила.

Дуе жал тIоритIизе бокьун ругел къурайшиязул ханзабаз босулеб мунпагIаталдаса цIикIкIун.

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَىٰ ﴿٥﴾
فَأَنتَ لَهُ تَصَدَّىٰ ﴿٦﴾

5.6. Амма жинца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого гьесдаса гIей гьабун жив чIухIун чIарав чиясулгун дуца хабар бицунеб буго ва гьев иманалде тIовитIизе бокьун дуца гьесие дагIватги гьабулеб буго.

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ﴿٧﴾

7. Дуе щибго къварилъи ва кIалгьикъи гьечIо гьев капурчияс иман лъечIо абун.

Дуда тIадаб жо буго гьезухъе рисалат щвезаби. Гьезда иман лъезабизе дуда кIоларо.

وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَىٰ ﴿٨﴾
وَهُوَ يَخْشَىٰ ﴿٩﴾
فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ ﴿١٠﴾

8.9.10. Ва амма жив духъе цIакъ гIедегIун вачIарав, жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъаравлъунги вугев чияс дудехун хитIаб гьабураб мехалъ, мун гьесие жаваб кьеялдаса вуссун чIолев вуго ва къурайшазул мушриказдехун кIалъалев вукIун, мун гьев чиясда кIалъаялдаса машгъуллъулев вуго.

Гьаб анцIго аят рещтIине гьабиялъе сабаб бицун тафсиралъул

гIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг цо къоялъ машгъуллъун вукIана къурайшиязул церехъабазе дагIват гьабиялда. Аварагасул ﷺ хьул лъун букIана гьел церехъабаца иман лъуни ва гьел Исламияб диналдеги рачIани, гьезда нахърилълъунел цогидал гIадамазги иман лъела абун. Цинги гьесда тIаде вачIун жинда Аллагь разилъаяв ГIабдуллагь ибну Уму Мактум абулев асхIабас ахIана: «Я расулаллагьи! Дуца дида лъазе гьабе Аллагьас ﷻ дуда лъазе гьабураб жо!»-абун.

Гьев ГIабдуллагь беццав чи вукIана ва гьесда лъалеб букIинчIо Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьел къурайшиязде кIалъалев вукIин. Жиндие аварагас ﷺ жаваб кьечIеб мехалъ ГIабдуллагьица кIиабизеги ва лъабабизеги жиндир суал такрар гьабуна. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе гьеб иш бокьичIого гьес гьумер букIкIине гьабуна, ва гьев Ибну Уму Мактумие жаваб кьечIо. Гьаб амруялдаса хадуб тIадегIанав Аллагьас гьаб анцIго аят рещтIине гьабуна ва гьелдаги тIад аварагасе ﷺ насихIат гьабун абуна:

كَلَّآ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾

11. Дуца тIокIаб гьединаб иш гьабуге! Гьеб Къуръан буго жиндаса вагIза босизе бугеб Аллагьасул ﷻ калам.

فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿١٢﴾

12. Жиндие бокьарав чияс гьелдасан вагIза босула.

Гьеб Къуръаналъул вагIза босизе бокьичIого чIарал гIадамазул дуца кIвар гьабуге! Гьел гIадамазе дагIват гьабулевги вукIун дудаса гIелму тIалаб гьабун вачIарав чи дуца жаваб кьечIого тоге. Мун тIалаб гьавун вачIарав чиги живго тун, дудаса тIурун унев чиясда хадув лъугьин гIакъилаб иш гьечIо!

ТIадегIанав Аллагьас гьал аятал рещтIине гьарун жинда гIайиб чIаралдаса, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас цониги мискин-пакъирав чиясе гьумер букIкIинчIо, цониги бечедав чиясда цеве чIун гьесие хабарги бицинчIо. Хирияв аварагасул ﷺ мажлисалда мискинзаби жидер бищун къадру бугеллъун рукIунаан. Жинда тIаде Ибну Уму Мактум лъугьараб мехалъ аварагас ﷺ гьесда абулеб букIана: «МархIаба дуе! Мун сабаблъун дир БетIергьанас дида гIайиб чIварав чи» - абун, цинги гьесда гъоркь жиндир халгIат тIамун гьев гIодов чIезеги гьавулев вукIана.

فِى صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾
مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍۭ ﴿١٤﴾

13.14. Гьаб Къуръан буго Аллагьасда ﷻ аскIор даража тIадегIанал къадро тIокIал жал рацIцIадал кагьтазда тIад хъван бугеб Аллагьасул ﷻ калам.

ЩайтIаналъул ва цогидаб махлукъалъул заралалдаса жиб

цIунун бугеб, жиндилъ щибго хис-бас кколареб.

15.16. Жал хириял, аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **чапарзабилъун жал ритIулел малаикзабазул кодоре кьун Аллагьасул расуласухъе** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **жал щвезе гьарулел гьел Къуръаналъул аятал.**

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾

Цоги магIна гьабуна: ЛавхIулмахIфузалдаса гьеб Къуръан хъван накъло гьабуна (гьенисан цоги бакIалда хъвана) малаикзабазул квераздалъун абун.

17. Жив чIваяв ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахIматалдаса рикIкIад гьавеяв капурав инсан! Гьесул Аллагьасда** جَلَّ جَلَالُهُ **инкар кквеялъул ва гьесул жиндие ругел гIемерал нигIматазда инкар кквеялъул гIажаиблъи ва гуч бихьуларищха!**

قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾

18. Гьадин чIухIун жив хьвадизе ккани гьев инсанас пикру щай гьабулареб жив щибжоялдаса вижарав абун.

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾

19. Манидал къатIраялдаса вижана Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьев инсан, цинги эбелалъул чохьониб чанго батIияб сипаталда гьесул вижин къадар гьабуна.**

مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾

20. Цинги лъимер гьабизе мех щведал гьеб лъимералъе дунялалде бачIине нухги хIадурана ва гьеб нух бигьаябги гьабуна.

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾

21. Жиндие бихьизе гьабураб гIумру тIубан хадуб Дица гьев инсан хвезе гьавуна ва ракьулъги вукъана.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾

Цогидал хIайванал ГIадин ракьалда тIадго тун махIцун, гIалхул жалаз ва хIанчIаз гьан кваналеблъун течIо инсанасул къаркъала.

22. Цингиги тIадегIанав Аллагьасе бокьараб мехалъ гьев инсан хабалъа тIаде вахъине гьавула ва гьесул хIисаб-мизан гьабун гьесие жазаъги гьабула.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ﴿٢٢﴾

23. Мун Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **гIасиялъиялдаса нахъе чIвае, я гьав капурав инсан! Гьев инсанас жинда тIад къараб амру тIубачIо:**

كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ ﴿٢٣﴾

жинца иман лъечIо, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как бачIо, закат кьечIо ва хIалалаб-хIарамаб жо батIа гьабун амру-нагью тIубан хьвадичIо.

24. Гьев инсан валагье абе (пикру гьабун) **Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие ризкъилъун кьун бугеб батIи-батIияб тIагIамалде.**

فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾

Ва гьелъул пикру гьабун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ щукру гьабе абе гьес.

أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾

25. ХIакълъунго Дица зодиса гIемераб цIад рещтIине гьабуна.

ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾

26. Гьеб цIадалдалъун ракьги багъаризе гьабуна: жинда тIад хур-хер бижине хIадур гьабуна.

فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾

27. Цинги гьеб ракьалда тIад щибаб мугь бугеб жо бижине гьабуна.

وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾

28. ЦIибил ва цогидаб пихъги бижине гьабуна, гIурччинго кваналел бахчаялъул нигIматалги рижине гьаруна.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾

29. Зайтуналъул ва чамастакил пихъги бижине гьабуна.

وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾

30. Керчал, бечедал ахалги.

وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾

31. Гьуинал лазатал пихъалги, хIайваназе кваназе гIалахалда херги бижине гьабуна.

مَّتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾

32. Гьаб кинабго жо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижана нужее ва нужер хIайваназе жиндаса мунпагIат босулеблъун, гьелдалъун нужеца яшав гьабулеблъун букIине.

فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾

33. Къиямасеб къо тIаде щун жинца гIундул гIинкъ гьарулеб гучаб гьаракь бахъараб механъ лъала инсанасда жив дунялалъул рукъов цIакъ мекъаб хIалалъ хьвадун вукIин ва жив ахираталъе чIового хутIун вукIинги.

يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾

34. Гьеб къо буго щивав инсан жиндирго напсалъул ургъалида вукIунеб къо.
Гьеб къоялъ инсан жиндирго вацасдасан лъутула.

وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾

35. Жиндир эбел-инсудасанги лъутула.

وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾

36. Жиндир чIужуялдасаги, лъималаздасаги лъутула.

لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾

37. Гьеб къоялъ щивав инсанасе букIуна жив цогидаздаса машгъул гьавулеб ургъел ва къварилъи.

Аллагьасул свалат салам лъеял аварагзабазда умматалъул гIадамаз гьарараб механъ жидее шапагIат гьабе абун, ниж гьаб захIмалъиялдасан хвасар гьаре абун, гьезги абула: «Дун гьелъул агьлулъун гьечIо, нужеца цоги чи цIехе нужее жинца шапагIат гьабулев. Дун дирго напсалъул

ургъалида вуго!» - абун. Гьеб х1алалда рук1ула Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъер хирияв аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ изну кьун гьес шапаг1ат гьабизег1ан. Гьеб буго нилъер аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бугеб хассаб шапаг1ат.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾

38. Гьеб къоялъ цо гьурмал рукIуна жидеда нур бараллъун ва жал рохараллъун.

ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾

39. Жал рохун гьимулел ва цоцада жидер рохел бицунелги рукIуна.

Гьел руго дунялалда ругеб мехалъ Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъун гьесие тIагIат-гIибадат бацIцIад гьабурал муъминзаби.

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾

40. Цоги гьурмал рукIуна гьеб къоялъ жидеда тIад кIкIуйги хIурги рекIун бугел.

تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾

41. Жидеде тIаде бецIлъи ва чIегIерлъи бачIун ругел. ХIинкъи-къварилъиялъ жал хисизе гьарун ругел, чIегIер гьарун ругел.

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَفَرَةُ ٱلْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

42. Гьел гIадамал руго жал дунялалъул рукъор куфру-ширкалда рукIарал, жидеца Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ гIасилъи ва гIадамазе зулму-пасалъи гьабулел рукIарал.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ иман-исламалда тIоритIун, гьелда хьвадизе гьарун ва гьелда хвезе гьарун Къиямасеб къоялъ гьурмал берциналлъун тIаде рахъине гьарулеллъун гьареги нилъ киналго!

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурату ГIабасаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

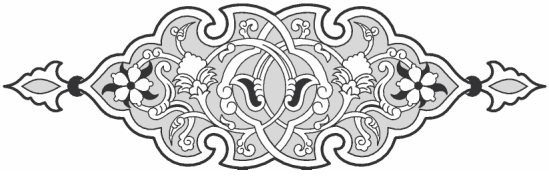

81. Сурату Ттаквир

سُورَةُ التَّكْوِيرِ

«Суратул Масадалда» хадуб жиб рещтIине гьабураб (111 абилеб сурат).

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾

1. Зодиса бакъул канлъи ине гьабураб гIужалъ.
Цо жоялда гъорлъ жемун бакъ бахчараб гIадин гьеб бакъ жиб бихьулареб ва жинца канлъи кьолареблъун жиб гьабураб мехалъ.

وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتْ ﴿٢﴾

2. Жидер бакIаздаса ортун цIвабиги нахъе араб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾

3. Щулиял мугIрулги гьарщун гIодоре ине гьарураб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾

4. Къинлъизе мех щварал варанабиги жидер милат гьабичIого гIалахалдаго тараб мехалъ.

وَإِذَا ٱلْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾

5. Киналго гIалхул хIайваналги жал хIинкъун цохIо бакIалде данде ракIарараб гIужалъ.
Гьезул бищун къуватал чанахъабиги жинда аскIоб бугеб загIипаб чан кваназе ургъулареб, гьелда регIулареб гIужалъ. Гьел хIайванал тIаде рахъизе гьарун цоцадаса къисас босизе риччала цинги цIидасан ракьалде русине гьарула.

وَإِذَا ٱلْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾

6. Киналго ралъадалги жал цIалъун лъугьун лагь-лагьиялда рукIунеб гIужалъ.

وَإِذَا ٱلنُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾

7. ЛъикIалги квешалги гIадамал цоцаздаса ратIа гьарун, лъикIал гIадамал алжаналда жанир ва квешал гIадамал жужахIалде жанир данде гьарураб мехалъ.

وَإِذَا ٱلْمَوْءُۥدَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾

بِأَىِّ ذَنۢبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾

8.9. Жий чIаго ракьулъ юкъун йикIарай гьитIинай ясалдаги гьикъулеб гIужалъ: «Мун щиб мунагь букIун чIагого ракьулъ юкъун йикIарай» абун.

وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾

10. Жидер гIамал хъварал кагъталги тIиритIун гьезда цере лъедал.

وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾

11. Жидер бакIалдаса рахъун зобалги нахъе росараб гIужалъ,

12. кутакалда жужахIалъул цIаги боркьараб гIужалъ. وَإِذَا ٱلْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾

13. Муъминзабазде алжанги цIакъ гIагарде бачараб гIужалъ. وَإِذَا ٱلْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾

14. Гьал гIаламатал жиндир ругеб Къиямасеб къоги чIун БетIергьан Аллагьасда цере махIшаралда рахъун чIезе гьарураб мехалъ щибаб напсалда лъазе буго жинца дунялалда гьабун букIараб гIамал. Гьеб къоялъ гьесие гIузру бачине бакI букIунаро, лъутунги ворчIуларо, гIакIа-рищват кьунги гьев хвасарлъуларо. Щибаб напсалъ жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъ чIамулеб къо буго гьеб. عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّآ أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾

Гьаб сураталда жаниб бугеб анкьабилеб аяталъе тафсир гьабун гIалимзабаца чанго батIияб рагIи бицун буго. Цо рагIи буго нилъеца гьаниб хъвараб. Цоги рагIи буго инсанасул къаркъалаги рухIги данде гьабураб гIужалъ абун. Цоги рагIи буго муъминзаби хIурулгIинзабигун данде гьарураб гIужалъ абун. Цоги рагIи буго щибаб умматалъул ва къавмалъул гIадамал цоцазе данде гьарураб гIужалъ абураб. Цоги рагIи буго Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ тун жидее лагълъи гьабурал аллагьзабиги, гьезие лагълъи гьабурал мушрикалги данде гьарураб гIужалъ абун.

Гьаб сураталъулъ бицен гьабураб чIагого ясал ракьулъ рукъиги жагьилиял гIарабиязул гIадат букIана. Гьел ясал хьихьизе кIоларо абун, яги гьез жидее нич гьабила абун хIинкъун рукъулаан гIарабияз гьел ясал чIагого ракьулъ.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасул бицунеб тарихалда хъван буго: Гьев ГIумар асхIаб жидеда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъаял асхIабзабигун гIодов чIун вугеб гIужалъ гьев дагьавго гьимана, цинги хадув жиндир магIу чвахун гIодизеги гIодана. Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасда гьикъидал щиб жоялъ мун гьимизе гьавурав цинги гIодизеги гьавурав абун, ГIумар асхIабас абуна: «Жагьилияб заманалъ ниж рукIана нижеца гIатIги буцун гьелъул алагьги гьавун, гьесие лагълъи гьабулел. Цо дагьаб замана ун нижеде квен ракIалде щвараб мехалъ нижеца гьев гIатIал вуцун гьавурав аллагь кваналевги вукIана. Гьаб ахIмакъаб иш ракIалде щвеялъ дун гьимизе гьавуна. Дун гIодизе гьавураб иш буго дида ракIалде щвей дица дирго яс чIагого ракьулъ лъураб заман[1]»-абун.

---

[1] Жинда Аллагь разилъаяв ГIумарица жиндирго яс чIванин бугеб хабар

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIаб жагъилаб заманалъ гьеб хIалалда вукIана. Исламияб диналде вачIараб мехалъ гьесул кIаркьабазда кIиго мухъ лъугьун букIана жив Аллагьасдаса جَلَّجَلَالُهُ хIинкъун гIемер гIодулев вукIун. Гьесда Халифалъун вугеб заманаялъ цо гIадан ятана ракъарал лъималазе квен гьабулеб буго абун ракIалде ккезе гьабун лъим жанибе тIураб хьаг цIаялда тIад лъун, гьенире жанире чIинхалги рехун, гьел лъимал кьижизаризе хIилла ургъарай.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIабас гьелъие ва лъималазе карщ гьабизе ханжуги нахги босун вачIун, гьеб хьагинибеги рехун жив ракьалда вегун, мегежги хIурул цIезе гьабун, гьеб хьагалда гъоркь цIа рекIинабизе яхI бахъулев вукIана ва жинцаги абулеб букIана: «Вай дуе лъикI букIаяв ГIумар! ГIумарил эбелалъ ГIумар гьавунго вукIинчIеванищ!» - абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIаб халифалъун вугеб мехалъ сардилъ тIаде вахъун Мадина шагьаралъул рагIалде ун гьений йигей унтарай, беццай, жинда валагьулев чи гьечIого хутIарай херай кIодое лъимги кьун, квенги кьун, гьелъул кIващ-гъизги бацIцIад гьабун рогьалил как балелде масжидалде вачIунев вукIана.

Гьав хирияв ГIумар асхIаб сардилъ къватIиве вахъун жиндир рагIияталъул хал гьабизе къватIазда свердулев вукIана. Гьедин свердулаго гьесда цо чIужугIаданалъул гIоди ва зигара рагIун гьеб рукъалде аскIове къадал гьесда лъана гьей йикIин лъимер гьабизе унтарай гIадан. Хехго рукъове ун жиндир чIужу гьелъие чIарахъанлъи гьабизе йитIана ва цогидалги гьей гIаданалъул хIажатал тIурана.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIаб вахIшилъиялъул гвендиниса къватIиве вахъине гьавун, инсанлъиялъул бищунго лъикIал сипатазда хьвадизе гьавураб жо буго Исламияб дин. Гьеб дин буго гьесул рекIелъги чорхолъги жиб бессун букIараб. Гьеб исламияб дин буго гурхIел-рахIмуялъул, гIелму-диналъул, эркенлъи, тIаса лъугьин, ва цогиги киналго берцинал ва лъикIал сипатал жинда жанир ругеб дин.

г1алимзабаца бит1араблъун рик1унеб гьеч1о цо чанго сабабалъе г1оло, гьездасан:

-гьев ясал ч1валев чи вук1ун ватани гьесул яс Х1апсат кин гьес ч1аго тарай, гьейги гьаюн йик1адго жагьилаб заманалъго.

-гьесул гьеб хабар, цониги аслияб х1адис г1елмуялъул ва тарихалъул т1ахьазда рехсеч1ого кин тараб.

-гьеб хабар бит1араб батаниги, гьелъул кинабг1аги зарал гьеч1о гьев хирияв асх1абасе, щайгурелъул ислам босун хадуб чиясул кинилго цере арал мунагьал чурулелъул.

Гьаб хабар гьеч1о рафизаца (шиг1итаца) ургъараб гьересияб хабар гурони, жинда Аллагъ разилъаяв Г1умарида г1айиб г1унт1изабизе бокьун.

فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ١٥

15. ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго**: Дун гьедулев вуго,** дие бокьун гьедизе тIадаб гьечIониги, **жал раккулеб мехалъ жидер канлъи загIипал, бакъ баккидал жидер кунчIи тIагIунел,**

ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ١٦

16. Зобалазда жал хьвадулел, цинги жал тIерхьун ун жидерго рукъзабахъе алхул чанал гIадин жал рахчулел цIвабзаздалъун.

وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ١٧

17. Жиб бецIлъараб сордоялдалъунги,

وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ١٨

18. жиндир канлъи загьираб къоялдалъунги гьедулев вуго тIадегIанав Аллагь:

إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٖ كَرِيمٖ ١٩

19. ХIакълъунго гьаб МухIаммадица ﷺ **цIалулеб Къуръан Жабраил малаикас гьесухъе бачIараб Аллагьасул** ﷻ **калам буго.**

ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ ٢٠

20. Жиндир къуват-гуч бергьарав гьев Жабраил, гIарщалъул БетIергьан Аллагьасда аскIов къадру-къимат бугев.

مُّطَاعٖ ثَمَّ أَمِينٖ ٢١

21. Зобалазда ругел малаикзабиги жиндие мутIигIав, аварагзабазде عليهم السلام **вахIю босун витIизе жинде Аллагьас** ﷻ **божилъи гьабурав** вуго гьев Жабраил малаик.

وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجۡنُونٖ ٢٢

22. Гьав нужеде витIарав авараг ﷺ **жундуца ккурав, жиндир гIакълу хисарав чи гьечIо.**

وَلَقَدۡ رَءَاهُ بِٱلۡأُفُقِ ٱلۡمُبِينِ ٢٣

23. ХIакълъунго гьав МухIаммад аварагасда ﷺ **Жабраил малаик вихьана бакъ баккул рахъалда зобалазул тIалъиялда.**

Жиндир нуралъ кинабго бакъбаккул рахъ цIезе гьабун. Гьесул аслияб сураталда вихьана аварагасда ﷺ гьев Жабраил. Гьеб букIана ХIираъ нохъода жанив вукIун жиндихъе Къуръан босун Жабраил вачIине байбихьаралдаса дагьабго заман араб мех.

وَمَا هُوَ عَلَى ٱلۡغَيۡبِ بِضَنِينٖ ٢٤

24. Гьев МухIаммад авараг ﷺ **жинда вахIю гьабураб жо бахчун толев гьечIо, гьеб умматалъухъе щвезе гьабизе жив бахиллъулевги гьечIо.**

وَمَا هُوَ بِقَوۡلِ شَيۡطَٰنٖ رَّجِيمٖ ٢٥

25. Гьев МухIаммадица ﷺ **цIалулеб Къуръан жиб Аллагьасул** ﷻ **рахIматалдаса рикIкIад гьабураб щайтIаналъул рагIиги гьечIо.**

Мушрикаца абухъе гьеб Къуръан шигIру гьечIо, сихIру гьечIо, инсанас ургъараб калам гьечIо, щайтIаналъул гьересияб вахIюги гьечIо.

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾

26. Нуж я гьал мушрикал щиб нухалъ хьвадулел гьаб Къуръанги, Къуръан жинда рещтIине гьабурав аварагги ﷺ гьереси гьавун?

Жиндир аятал мухIканаб, жиндир хIукму баянаб, жинца бицунеб жо гьереси гьабизе кIоларе Аллагьасул ﷻ каламги гьереси гьабун. Жидеда гьесул ритIухълъи ва аманат лъалев, жинца кидаго гьереси бицинчIев, хиянат гьабичIев МухIаммадги ﷺ кин гьез гьереси гьавулев?

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٧﴾

27. Гьаб къуръан гьеч1о жинца г1адамазе ваг1за гьабулеб, лъик1аб квешаб г1адамазда рак1алда щвезабулеб, Аллагьасул ﷻ калам гурого.

لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

28. нужер бит1араб нух къвариг1арас ва вит1ун ккезеги къвариг1арас, гьаб къуръаналда рекъон г1амал гьабе абе.

وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٩﴾

29. Нужеда лъикIаб гIамал гьабизе ва хIакъаб диналда чIезе кIоларо тIадегIанав Аллагьасул тавпикъ-квербакъи букIун гурони, кинабго махлукъалъул бет1ергьанлъун жив вугев.

Гьев Аллагьасдаса ﷻ тIалаб гьабе нужеца нужее тIоритIел ва жив разияб гIамал гьабизе тавпикъги.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Ттаквиралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецци гьев Аллагьасе ﷻ буго.

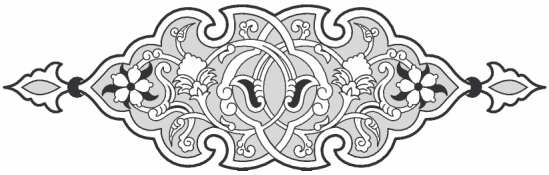

82. Суратул ИнфитIар

سُورَةُ الانفِطَارِ

Сурату-НназигIаталда хадуб рещтIине гьабунин гьаб сурат абуна тафсиралъул гIалимзабаца.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انفَطَرَتْ ﴿١﴾

1. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялдалъун зобал хъвалхьун араб мехалъ,** малаикзабазул боял ракьалде рещтIине.

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ ﴿٢﴾

2. Зодир ругел цIвабиги жидер бакIаздаса рортун араб мехалъ.

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٣﴾

3. Ралъадалги цоцазде тIаде кIанцIун, цоцалъ журан цохIо ралъад гIадин лъугьараб мехалъ.

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾

4. Хварал гIадамал жанир рукIарал хобалги рагьун гьенир жанир рукIарал гIадамал ракьул мугьалда тIаде рахъараб мехалъ.

Гьал руго Къиямасеб къо чIеялъул гIаламатал. Гьал гIаламатал загьирлъараб мехалъ ва жив махIшаралде вахъун ТIадегIанав Аллагьасда цеве эхетун чIараб мехалъ

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾

5. Щибаб напсалда лъазе буго жинца дунялалъул рукъоб гьабураб кинабго гIамал, жинца гьабичIого тараб гIамалги.

Цогиги магIна гьабуна: жинца гьабураб гIамал ва жив хун хадуб жиндир гIамалалъул нахъе хутIараб асарги лъазе буго щибаб напсалда абун. Жинца гIелму малъун букIун батани, масжидал, мадрасаби ран рукIун ратании, гIелму хъван нахъе тун букIун батани, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигьад гьабун гьеб дин цIи гьаби ва гIатIид гьаби загьирлъун букIун батани:-гьаб кинабго ва гьалда релълъараб лъикIаб гIамал буго инсанас жиндие мунпагIаталъе нахъе тараб ва Къиямасеб къо щвезегIан жиндие ажру-кири цIикIкIунеблъун букIунеб.

Гьабго мисал буго цо чияс квешаб нух лъун букIун батаниги. Гьеб нухалъ хьвадаразул мунагьал гьесие рачIунел рукIуна Къиямасеб къо щвезегIан. Гьаб магIнаялда жинца тIоритIел гьабулеб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб мухIканаб хIадисги буго.

يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾

6. Я гьав инсан! Мун щиб жоялъ гуккун вугев дуда гурхIулев, дуе жинца гIемерал

нигIматал кьолев, сахаватав, цIобал гIатIидав Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ **мун гIасилъизе ккани?**

7. Гьев БетIергьан Аллагь вуго гурищ жинца мун вижарав, дуе берцинаб черх гьабун, чIурканал лугбал гьарун, кинабго жиндир махлукъалдаса хира гьавун мун хьихьарав. ٱلَّذِى خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾

Дуе гIакълуги кьурав, бихьи-рагIиги кьурав. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ дур БетIергьан вукIиналда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламатазул пикру гьабизе жинца дуе ракIги гьабурав.

8. Жиндие бокьараб хIалалъ берцинаб сипат-сураталда вижана Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **мун.** فِىٓ أَىِّ صُورَةٍ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾

9. Гьадин бугониги нужеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъолеб гьечIо, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун, гьев цо гьавун хьвадулел гьечIо.** كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ﴿٩﴾

Нужеца Къиямасеб къо гьереси гьабулеб буго. ХIисаб-мизан ва жазаъ букIине букIиналда нуж божулел гьечIо.

10.11. ХIакълъунго нужер щивав инсанасда цадахъ жидеца гьезул гIамал хъвалел малаикзаби руго, Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ **жал хириял ва жидеца щибго жо гьоркьоб течIого лагъзадерил гIамал хъван нахъе цIунулел.** وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَٰفِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَٰتِبِينَ ﴿١١﴾

12. Гьезда лъала нужеца гьабулеб кинабго гIамал: лъикIаб букIа, квешаб букIа, балъго гьабураб букIа, загьирго гьабураб букIа. يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

13. ХIакълъунго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъун, аварагасда** صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нахърилълъун жидеца лъикIаб гIамал гьабурал муъминзаби алжаналъул нигIматазулъ рукIине руго.** إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾

14. Ва хIакълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **инкар ккун куфру-ширк гьабун хьвадарал гIадамал жиб боркьараб жужахIалъул цIадар рукIине руго.** وَإِنَّ ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾

15. Жидеца гьареси гьабулеб букIараб **Къиямасеб къоялъ гьел жужахIалде лъугьине гьарула.** يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿١٥﴾

16. Гьезие гьеб жужахIалдаса рорчIизе бакIги гьечIо. وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَآئِبِينَ ﴿١٦﴾

17. Дуда щибха лъалеб, я гьав инсан, гьаб Къиямасеб къо щиб къо бугеб? وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٧﴾

ثُمَّ مَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ١٨

18. Жегиги дуда гьеб къо щиб къо бугеб щибха лъалеб.

Дуда гьеб бихьун гьечIелъул, жиндир сипат бицун жиб лъалеб къо гьечIо гьеб! ЦIакъ захIматаб, хIинкъараб, жиндир гIакъуба-къварилъи цIикIкIараб къо буго!

يَوۡمَ لَا تَمۡلِكُ نَفۡسٞ لِّنَفۡسٖ شَيۡـٔٗاۖ وَٱلۡأَمۡرُ يَوۡمَئِذٖ لِّلَّهِ ١٩

19. Гьеб къо буго цониги напсалда кIолареб жиндиего, яги цогидаб напсалъе лъикIлъи гьабизе, яги жиндаса зарал нахъе чIвазеги.

Кинабго амру ва хIукму гьеб къоялъ букIуна цохIого тIадегIанав Аллагьасе.

Жинда Аллагь разилъаяв абу-ХIазимил Музани абулев гIалимасда Сулейман ибну ГIабдулмалик абулев халифаяс абуна: «Дида лъалеб анищха Къиямасеб къоялъ нилъ кире руссине ругел ва щиб жо бугеб Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ аскIоб нилъее хIадурун» - абун. Музанияс абуна: «Дуца дур гIамал данде ккве (борце) Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ калам Къуръаналда, дуда гьениб батизе буго Аллагьасда аскIоб дуе хIадурун бугеб жо» – абун. Сулайманимца абуна: «Щиб аяталдаха дида гьеб батулеб?» – абун. Музанияс абуна: «Дуда гьеб батизе буго «Жидеца лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал алжаналде жанир рукIуна. Жидеца квешаб гIамал гьабурал гIадамал жужахIалда жанир рукIуна» – абураб аяталда жаниб абуна. Цинги Сулейманица абуна: «Цинги Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат кибха бугеб?» – абун. Музанияс абуна: «Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат жидеца лъикIлъи гьабулел гIадамазда гIагарда буго» абураб аяталъ абухъе буго гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмат» – абун.

Суратул ИнфитIаралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго реццги Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

83. Суратул МутIафифин

سُورَةُ المُطَفِّفِينَ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб лъебералда анлъго аят бугеб.

Гьаб буго «Суратул Г1анкабуталда» хадуб жиб рещтIине гьабураб (29 сурат). *Маккаялда рещтIине гьарурал суратазул ахираб суратги буго.*

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи буго жидеца цIадиро ва къали мукъсан гьабулел гIадамазе. وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾

ГIадамазе хIилла гьабун гьеб цIадиро-къалиялдасан дагьабго жогижидеца мукъсан гьабун гIемераб ахираталъул гIазабалъе жал хIакълъулел.

2. Гьел гIадамал руго жидеца гIадамаздаса жидее борцунеб ва цIалеб мехалъ къали ва цIадиро камил гьабун тIубазе гьабулел. ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكْتَالُوا۟ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾

3. Жидеца гIадамазе борцунеб яги цIалеб мехалъ гьеб жоялдаса тIаса камизе гьабулел. وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾

ГIалимзабаца абуна: Гьал аятал рещтIине гьаруна Абу-Жугьайнат абулев даранчиясул хIакъалъулъ. Гьесул кIиго батIияб сахI букIана: цояб гIадамазе жинца кьолеб мехалъ хIалтIизе гьабулеб, цогидаб гIадамаздаса жинца босулеб мехалъ хIалтIизе гьабулеб. Гьал аятал киназего гIаммал руго ва гьаб гIамал гьабулел гIадамал жидеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъунел руго.

4.5. Гьал гIадамазда ракIалдейищ кколеб бугеб жиндир хIинкъи кIудияб Къиямасеб къоялъ жал тIаде рахъине гьаризе гьечIо абун. أَلَا يَظُنُّ أُو۟لَٰٓئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾

6. Гьаб къо буго киналго гIадамал жидер хIисаб-мизан гьабизе гьаб кинабго махлукъалъул БетIергьан Аллагьасда цере рахъунеб къо. يَوْمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦﴾

7. Жал хIинкъа абе гьал цIадиро-къали мукъсан гьабулел гIадамал, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса! كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ﴿٧﴾

Х1акълъунго жидеца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи гьабулел, жидер гIамал къабихIал гIадамазул гIамал хъварал кагътал бищунго

гIодобегIанаб сижжин абулеб бакIалда руго.

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ ٨

8. Дуда лъаларо, я гьав инсан, щиб жо бугеб гьеб сижин!

كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ٩

9. Жиб хъван тIубараб жиб хвезе гьабулареб ва хисизе гьабулареб квешал гIамалал тIад хъвараб кагъат букIунеб бакI буго гьеб.

ЖужахIалъул бищунго гъоркьияб тIала буго абунги абуна.

وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ١٠

10.11. ЦIакъ квешаб гIазаб ва гьалаглъи букIуна гьеб къоялъ жидеца ахират гьереси гьабулеллъун рукIарал капурзабазе.

ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوۡمِ ٱلدِّينِ ١١

12. Гьеб ахиратги гьереси гьабуларо жив гIорхъолъан ворчIарав, гIасияв, пасикъав, жиндир мунагьал гIемерав чияс гурони.

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعۡتَدٍ أَثِيمٍ ١٢

13. Жиндие Дир Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ жинца абулев:
«Гъал руго цереселго гIадамаз ургъарал гьересиял къисаби» - абун.

إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ١٣

14. Жив хIинкъа абе гьав къосарав чи, гьадинаб рагIи абизе!
Гьел гIадамал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун чIеялъе сабаб буго жидер мунагьал гIемерлъун жидер ракIазда тIад квешаб хъал (кьаву) лъугьун букIин. Гьеб рекIелъ щибго жо лъугьунеб гьечIо, гьелъ вагIза-насихIат къабул гьабулеб гьечIо.

كَلَّآۖ بَلۡۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ١٤

15. Гъал гIадамал жидер гIасилъи-пасикълъиялдаса русса абе!
Нагагь жидер куфру-ширкалда гьел хвани, хIакълъунго гьезда Къиямасеб къоялъ жидер БетIергьан Аллагь вихьуларо. Гьезда гьоркьобе пардав рехун букIуна гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вихьулареб хIалалъ.

كَلَّآ إِنَّهُمۡ عَن رَّبِّهِمۡ يَوۡمَئِذٖ لَّمَحۡجُوبُونَ ١٥

16. Цингиги гьел хIакълъунго лъугьине гьарула жужахIалде жанире.

ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ١٦

17. Цинги гьездаги абула: «Гъаб буго нужеца жиб гьереси гьабулеб букIараб жужахIалъул гIазаб» - абун.

ثُمَّ يُقَالُ هَٰذَا ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ١٧

18. Гьел квешал капурзабиги, жидер гIамал берцинал муъминзабиги цого даражаялда гьечIо тIадегIанав Аллагьасда аскIор!
ХIакълъунго лъикIал муъминзабазул гIамал тIад хъварал кагътал тIадегIанал бакIазда руго. ГIарщалда гъоркь руго гьел абун абуна

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلۡأَبۡرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ١٨

цо-цо гIалимзабаца. Гьеб буго ﴿عِلِّيِّينَ﴾ абураб раг1иялъул магIна.

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ١٩

19. Дуда щибха лъала, я гьав инсан, гьеб ГIиллиюн щиб жо бугеб?

كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ٢٠

20. Гьеб буго лъикIал гIамалал жинда тIад хъван, жинда тIад хъвай хъваг1ай гьабурал муъминзабазул кагъат букIунеб бакI.

يَشۡهَدُهُ ٱلۡمُقَرَّبُونَ ٢١

21. Гьеб кагъаталъе нугIлъиги гьабула ва гьеб цIунун букIуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гIагар гьарурал, жал хириял малаикзабаца.

إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ٢٢

22. ХIакълъунго дунялалъул рукъоб жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамал ахираталда алжаналъул нигIматазда жанир рукIине руго.

عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ٢٣

23. ЧIухIарал, рорхатал тахазда тIад гIодорчIун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жидее кьурал берцинал ва гIемерал нигIматазда балагьун, гьездасан бер ва ракI бохун рукIуна.

تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِهِمۡ نَضۡرَةَ ٱلنَّعِيمِ ٢٤

24. Гьезул гьурмазда дуда бихьила ва лъала гьел нигIматазул берцинаб гIаламат ва рохалил нур.

يُسۡقَوۡنَ مِن رَّحِيقٖ مَّخۡتُومٍ ٢٥

25. Гьезие гьекъезе кьола жинда тIад мугьру чIвараб, жиб бацIцIадаб ва лазатаб гьекъел.

﴿رَّحِيقٖ﴾-абун жинда ц1ар бугеб, жиндир т1аг1ан-мах1 ц1акъ гьуинаб.

خِتَٰمُهُۥ مِسۡكٞۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلۡيَتَنَافَسِ ٱلۡمُتَنَٰفِسُونَ ٢٦

26. Гьеб гьекъелалъул ахиралда мискалъул махI букIуна. Дунялалъул гьекъолеб жо гIадаб кьогIаб, махI квешаб букIунаро, жиб гьекъараб мехалъ черхалдаго гьуин махI бахъунеб букIуна.

Гьаб бугоха лъикIаб жо тIалаб гьабулел гIадамал жиб тIалаб гьабизе цоцаздаса цере ккезе яхI бахъизе мустахIикъаб лъикIлъи!

وَمِزَاجُهُۥ مِن تَسۡنِيمٍ ٢٧

27. Алжаналъул гьекъолел жалазда гьоркьоб тасним абулеб жиб борхалъудаса чвахулеб **иццалъул лъимги жубан букIуна.**

عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا ٱلۡمُقَرَّبُونَ ٢٨

28. Гьеб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гIагар гьарурал, жидер даража-макъам тIадегIанал аварагзабаца عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ, шагьидзабаца ва цогидал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал тIаса рищарал муъминзабаца жиндасан гьекъолеб алжаналъул гьекъел.

Гьеб гьекъел цогидаб алжаналъул агьлуялъе жидер гьекъолел жалазда гьоркьобе жубан кьола.

إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجۡرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضۡحَكُونَ ٢٩

29. Х1акълъунго дунялалда ругеб мехалъ куфру-ширкалда ругел гIадамал муъминзабазде тIад релъанхъулел рукIана.

وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمۡ يَتَغَامَزُونَ ٣٠

30. Гьел муъминзаби жидеда аскIосан унеб мехалъ берал къинкIун цоцазде ишара гьабун, гьел махсароде гьарулелги рукIана.

وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ٣١

31. Жидерго агьлу-хъизаназухъе гьел къосарал гIадамал рохун, жидее кеп щун тIад руссунелги рукIана.

Муъминзабазда тIад релъанхъун, гьезие къварилъи гьабиялдаса мушриказе кIудияб лазат-кеп щолеб букIана, жидер рукъзабахъе щвараб мехалъги гьеб жидер къабихIаб гIамал жидер агьлу-хъизаналда бицун, гьелдаса кеп щун релъанхъулел рукIана.

وَإِذَا رَأَوۡهُمۡ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ٣٢

32. Жидеда муъминзаби рихьараб мехалъ гьез абулеб букIана:
«Х1акълъунго гьал гIадамал руго жал къосарал гIадамал!» - абун.

وَمَآ أُرۡسِلُواْ عَلَيۡهِمۡ حَٰفِظِينَ ٣٣

33. Гьел капурзаби гьечIо муъминзабазул гIамалал цIехезе ва гьезие хъаравуллъи гьабизе ритIарал гIадамал.

Аллагь ﷻ вуго жинца муъминзаби цIунулев ва гьезул гIамал жинда лъалев.

فَٱلۡيَوۡمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنَ ٱلۡكُفَّارِ يَضۡحَكُونَ ٣٤

عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ٣٥

34.35. Гьанже ахираталда муъминзаби руго алжаналда жанир чIухIарал тахазда тIад гIодорги чIун жужахIалде унел капурзабазда ралагьун гьезда тIад релъанхъулел.

هَلۡ ثُوِّبَ ٱلۡكُفَّارُ مَا كَانُواْ يَفۡعَلُونَ ٣٦

36. Гьел капурзабазул гIамалазда рекъараб жазаъ гьабичIищха Аллагьас ﷻ гьезие?

Жидеца Аллагьасда ﷻ иман лъечIого, гьесда иман лъурал муъминзабазе къварилъи гьабун жал хьвадарал капурзабазе рекъараб гIазаб буго абадияб жужахIалъул гIазаб. Аллагьас ﷻ гьезие гьеб гIазаб гьабуна.

Аллагьас ﷻ нилъ цIунаги гьеб гIазаб тIад гьабулеб гIамалалдаса.
Суратул МутIафифиналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

84. Суратул Иншикъакъ

سُورَةُ الانشِقَاقِ

Гьаб сурат рещтIине гьабуна «Суратул ИнфитIаралда» хадуб. (82 аб. сурат).

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾

1. Къиямасеб къоялъул къварилъи-балагьалдаса хIинкъун зобал рихъун араб мехалъ

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾

2. Жал тIадегIанав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялдаги мутIигIлъараб мехалъ. Гьев Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **мутIигIлъизе хIакъаб ва тIадаб буго зобалазда,** ва цогидаб кинабго махлукъалдаги.

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٣﴾

3. Кинабго ракьги битIараб майданлъун лъугьараб мехалъ,

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾

4. Гьеб ракьалъ жинда жанир рукIарал гIадамалги жиндир мугьалда тIаде къватIире рехун жиб гьездаса ч1обоголъараб мехалъ.

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾

5. Гьеб ракьги Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **амруялъе мутIигIлъараб мехалъ, Гьедин мутIигIлъизе хIакъаб ва тIадаб буго гьеб ракьалда ва цогидаб кинабго махлукъалдаги.** Гьал гIаламатал жиндие ругеб Къиямасеб къо чIараб мехалъ лъазе буго капурав инсанасда кинаб гIазаб ва къварилъи жинда тIаде бачIунебали.

يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ﴿٦﴾

6. Я гьав инсан! Х1акълъунго мун ц1акъ гIамал гьабулевлъун, гьеб гIамал гьабулаго дуда гIакъуба къварилъи бихьулевлъунги вуго, мун хун дур БетIергьан Аллагьасде данде чIвазегIан. Ахирги мун гьев Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ **данд чIвазе вуго ва дур хIисаб-мизан гьабун дур г1амалалда рекъараб жазаъ гьабизе буго дуе.**

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ﴿٧﴾

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾

7.8. Жиндир гIамал хъварал кагътал кваранаб рахъалъан кьурал гIадамазул хIисаб ц1акъ бигьаго ва хехго гьабула.

وَيَنقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾

9. Гьев алжаналда жанив жиндир агьлуялда аскIовеги вуссуна жив ц1акъ вохаравлъун.

БетIергьан Аллагьас жиндие кьураб кIудияб нигIмат ва гьесул цIобрахIму букIин лъан, гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рецц гьабун вуссуна жив алжаналда жаниве.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُوا۟ ثُبُورًا ﴿١١﴾

10.11. Ва амма жиндир гIамал хъварал кагътал мугьалда нахъаса жиндихъе кьурав чи гьеб къоялъ «Вай дие бугеб къварилъи!» - абун ахIдолев вукIуна.

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾

12. Гьедин ахIделаго малаикзабаца гудрал-рахсаз вухьун вехъерхъун **жужахIалде жанивеги рехула.**

إِنَّهُۥ كَانَ فِىٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

13. Х1акълъунго гьев капурчи дунялалда жиндир агьлу-хъизангун цадахъ цIакъ вохун, рахIат-лазаталда вукIана.

إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٤﴾

14. Х1акълъунго гьесда ракIалдеги кколеб букIана жив тIаде вахъине гьавун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ дандчIвазе гьечIо абун.

بَلَىٰٓ ۚ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

15. Вуссине гьавизе вуго гьев Къиямасеб къоялъ жиндир БетIергьан Аллагьасде!
Х1акълъунго гьесул гIамал жинда лъалев ва бихьулев вуго гьев БетIергьан Аллагь.

فَلَآ أُقْسِمُ بِٱلشَّفَقِ ﴿١٦﴾

16. Бакъ тIерхьун хадуб букIунеб багIарлъиялхIаги абун гьедулев вуго Дун.

وَٱلَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾

17. СордоялхIаги, гьеб сардил бецIлъи жинда тIаде бачIараб жоялхIаги абунги гьедулев вуго.

وَٱلْقَمَرِ إِذَا ٱتَّسَقَ ﴿١٨﴾

18. Жиб цIун, жиндир нур камиллъараб моцIалхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾

19. Ахираталда нужеда дандчIвазе руго я гьал капурзаби **цоязда тIад цоял ругел балагьал ва къварилъаби.**

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

20. Гьаб кинабго махлукъги бихьулеб бугелъул, гьелда жанир жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда ва гьесул хIалкIолъиялда тIоритIел гьабулел гIемерал гIаламаталги ругелъул, **гьал капурзабазе бугеб жо щиб бугеб гьез Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого букIине ккани?**

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ ٱلْقُرْءَانُ لَا يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢١﴾

21. Жидее ТIадегIанав Аллагьасул калам Къуръаналъул аятал цIалараб мехалъ гьез суждаги щай гьабулареб?

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾

22. Гьел капурзабазул тIабигIат-гIамалго буго жидеца гьереси гьабулел рукIин.

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ аятал, къиямасеб къо бук1ин гьереси гьабулел руго гьел.

وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾

23. Аллагь جَلَّجَلَالُهُ жинда лъалев вуго гьел капурзабаца рекIелъ жанир рахчун ругел аварагасде صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабазде тущманлъи гьабулел пикраби.

فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

24. Дуца гьезда рохел бице, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидее букIунеб жужахIалъул гIазабалдалъун. Жинца цIакъ унтизе гьабулеб, жиб даимаб гIазаб буго гьеб.

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

25. Жидеца Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ иман лъун, аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилъилъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзабазе букIине гьечIо гьеб жужахIалъул гIазаб.

Гьезие букIине буго жиндалъун бадибчIвай гьабулареб, жиб даимаб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ ажру, Гьеб буго нигIматазул алжан ва Аллагь جَلَّجَلَالُهُ разилъи.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб алжан нилъее ризкъилъун гьабеги. Гьеб алжан щолеб гIамал гьабизе жинца тавпикъги гьабеги.

Суратул Иншикъакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецци Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ буго.

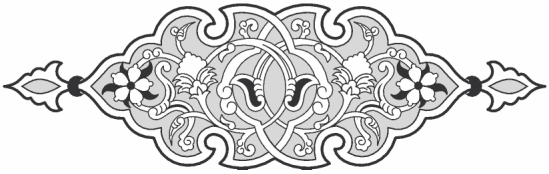

85. Суратул Буруж

سُورَةُ البُرُوجِ

Маккаялда жиб рещтIине гьабураб, жинда жаниб къоло кIиго аят бугеб.

Гьаб сурат рещтIине гьабуна «Сурату Шшамсалда» хадуб. (гьеб буго 91 аб. сурат).

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. ЦIваби жиндилъ хьвадулел нухазул бетIергьанал зобалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾

2. Жиб букIин хIакъаб, жиб букIине къотIи гьабураб Къиямасеб къоялхIаги абунги гьедулев вуго.

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾

3. Жинца нугIлъи гьабулеб ва жиндие нугIлъи гьабулеб жоялхIаги абунги гьедулев вуго Алллагь.

وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾

Гьаб аяталъе тафсир гьабун гIалимзабаца анцIила щуго батIияб нух бицана. Гьел нухазул бищунго машгьураб буго: жидеца уммутазе нугIлъи гьабулел аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ руго, жидее нугIлъи гьабулел умматал руго абураб. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулеб гьаб МухIаммад аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат бугин, жидее нугIлъи гьабулел цогидал киналго умматал ругин абун. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулев МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго, жиндие нугIлъи гьабулеб къо Къиямасеб къо буго абун. Цоги абуна: жинца нугIлъи гьабулел инсанасул лугби ругин, жиндие нугIлъи гьабулев гьев инсан вугин абун.

Гьаб гьа гьедун тIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ квешаб дугIа гьабулеб буго жидеца хандакъал рахъун, гьениб жаниб цIа бакун муъминзабазе гIазаб гьабулел рукIарал капурзабазе:

4. Гьел хандакъазул бетIергьабазде балагь щвайги ва гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат буго!

قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾

5. Гьел руго жидеца кутакаб цIа бакун букIарал.

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ﴿٥﴾

6. Гьеб цIа сверухъе хандакъазда тIад жал гIодорчIунги рукIарал.

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾

7. Цинги жал балагьун рукIарал жидер забаниятаз муъминзабазе гьабулеб бугеб

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾

гIакъуба-гIазабалде.

وَمَا نَقَمُوا۟ مِنْهُمْ إِلَّآ أَن يُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ﴿٨﴾

8. Жидеда гьел муъминзабаздаса бихьараб щибго квешлъиги букIинчIо гьез иман лъун букIин гуреб жиндир къуват гуч бергьарав, жив веццарав, кинабго реццалъе мустахIикъав Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ.

ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾

9. Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго киналго зобалазулги ракьалъулги ханлъи жиндие бугев.

Гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев, жив лагъзадерил гIамалазе нугIлъун вугев.

Къуръаналда жидер бицен гьабурал «АсхIабул ухдуд» абулеб къавмалъул бицун имам Муслимица бицараб халатаб хIадис буго. Гьелъул хIасил буго: Жинда Аллагь разилъаяв Ссугьайб асхIабас абуна: «Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеда цере рукIарал умматазул цо ханасул сихIручи вукIана. Гьев сихIручи херлъараб мехалъ гьес ханасда абуна: «Дун гьанже херлъун вуго. Дуца цо гIолохъанав вас витIе дихъе, дица гьесда мальизе дида лъалеб сихIру» - абун. Ханас цо вас витIана гьев сихIручиясухъе гьесдаса сихIру лъазабизе абун.*

Гьев вас унеб нухда цо рагьиб вукIана (Аллагьасе гIибадат гьабулев насранияб диналъул чи). Гьев вас гьев рагьибасда аскIов гIодов чIолаан ва гьес бицунеб хабар жиндие бокьулебги букIана. Гьедин сихIру лъазабизе хьвадулев вуго абун гьев васас дов рагьибасдаса гIелму босана. Цо нухалъ гьесда цо хIайван батана гIадамаз гьекъолеб лъималда аскIоб чIун, гьел гIадамал жинца лъималдаса нахъе чIвалеблъун. Дов васас абуна: «Гьанже хIал бихьизе буго дица гьав рагьибасул гIелмудай, яги дов сихIручиясул гIелмудай лъикIаб бугеб» - абун. Цинги гьев васас цо гамачI кодобе босана ва жинца абуна: «Я дир Аллагь! Гьав рагьибасул гIелму дуда аскIоб лъикIаб батани дов сихIручиясул гIелмуялдаса, дуца гьаб хIайван чIвае» - абун. Цинги жинца гьеб гамачI доб хIайванаалда речIчIана ва гьеб хIайван хвана.

Рагьибасухъе вачIун гьеб хабар рагьибасда бициндал гьес абуна: «Я дир вас! Гьанже мун дидасаги хирияв вуго. Дуда загьирго гьаб гIелмуялъул гьунарги бихьун буго. Дуе цIакъ къварилъиги гьабизе буго, амма дуца цониги чиясда бицунге дир хабар!» - абун. Гьев васас унтарал гIадамал сах гьарулел рукIана. Гьеб хабар рагIана жив беццлъун вукIарав ханасул гIакълучиясда. Гьев гIемерал сайгъаталги

росун дов васасухъе ана ва жив сах гьаве абун гьарана. Гьев васас абуна: «Дица щивго чи сах гьавуларо, гьел гIадамал Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *сах гьарула. Дуца Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *иман лъуни, дица Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *гьарила мун сах гьаве абун». Цинги гьев чияс Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *иман лъуна ва дов васас Аллагьасда* جَلَّجَلَالُهُ *гьарун Аллагьас* جَلَّجَلَالُهُ *гьев канлъи бихьулевлъун гьавуна.*

Цинги гьев чи ханасда аскIове вачIараб мехалъ ханас абуна: «Мун лъица сах гьавурав?» - абун. Гьев чияс абуна: «Дир БетIергьанас сах гьавуна дун» - абун. Ханас абуна: «Дун гурев цоги бетIергьанищха дуе вугев?» - абун. Гьев чияс абуна: «Дирги дурги БетIергьан Аллагь вуго» - абун. Ханас гьесие гIемераб гIакъуба-гIазаб гьабуна жив сах гьавурав чи бице абун. Ахирги гьес дов вас вицана.

Гьев вас ханасухъе вачун вачIана ва гьесда ханас абуна: «Я гьав вас! Дуца цIакъ сихIру гьабизе лъазабун бугоха, дуца унтарал сах гьарулел руго, цогиги гIемерал гьунарал руго дур!» - абун. Гьев васас абуна: «Дица щивго чи сах гьавуларо. Гьел гIадамал сах гьарула дир БетIергьан Аллагьас!» - абун. Цинги ханас гьев васасеги гIемераб гIазаб гьабуна ва гьес дов рагьибасул хабар ханасда бицана. Гьев рагьиб ханасухъе вачун вачIана. Гьесда ханас абуна мун дур диналдаса вусса абун. Рагьиб диналдаса вуссинчIеб мехалъ ханас амру гьабун кIудияб хъухъадиро босун гIадамал риччана гьесул бетIералдаса эхеве гьев хъухъазе. Гьедин хъухъан кIиго бутIа гьабун гIодове рехана гьев рагьиб.

Хадуб ханас жиндир гIакълучиясда абуна мун вусса гьеб диналадса абун. Гьевги жиндир диналдаса вуссинчIеб мехалъ ханас амру гьабун гьевги хъухъан кIиго бутIа гьабун гIодове рехана. Цинги ханас гьев васасеги гIакъуба кьуна «мун дур диналдаса вусса»-абун. Жиндир диналдаса гьев вуссинчIеб мехалъ, ханас гьев борхатаб кьурдасан гIодове рехизе гIадамал ритIана. Гьел гIадамалги гьалаглъун гьев вас сах-саламатго ханасухъе вачIана. Хадуб гьев ралъдалъ гъанкъизавизе абун гамаги бачун гIадамал ритIана. Гьел гIадамалги гамагун цадахъ ралъдалъ гъанкъун, лъималда тIаса вилъланхъун гьев вас гьанжеги сах-саламат ханасухъе вачIана.

Цинги гьев васас абуна: «Дуда кIоларо дун чIвазе, дица амру гьабураб иш дуца гьабун гурони» - абун. Ханас абуна: «Щиб жо бугеб дуца амру гьабулеб?» - абун. Васас абуна: «Дуца гIемераб халкъ данде гьабе, дунги цо гъветIалъул гIаркьелалда дализе гьаве. Цинги дуца дир чIорбутI кодобе босун, гьеб чIорбутIалда жаниб лъун, дида ишанги босун дуца абе: «Дица гьаб чIор рехулеб буго гьав васасул БетIергьан

Аллагьасул цIаралдалъун» - абун. Гьеб иш гьедин гьабуни кIвела дуда дун чIвазе» - абун.

Ханас гьев васас абураб хIалалъ гIемераб халкъ цо майданалде данде гьабуна ва чIорбутI кодобе босун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ цIарги бахъун чIор рехана. Гьеб чIор дов васасул къванщида (висок) щвана ва гьеб бакIалда кверги лъун гьев васги хвана. Гьаб иш бихьараб мехалъ гьеб халкъалъ абуна: «Нижеца иман лъуна гьав васасул БетIергьан Аллагьасда»- абун. Цинги ханасда бичIчIана жив жиндаса хIинкъун вукIараб иш лъугьараблъи: Гьеб кинабго халкъалъ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесда иман лъей.

Гьеб мехалъ ханас амру гьабуна щибаб къотIноб кIудиял хандакъал рухъе абун, гьенир жанир кутакал цIаялги раке абун. Гьеб иш гьабун хадуб муъминзаби гьеб цIаялде аскIоре рачунел рукIана ва жал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдаса руссинчIони, гьел цIадаре рехулел рукIана. Цо гьитIинаб лъимер кодоб ккурай чIужуги ячун ячIана гьеб цIаялде аскIое. Лъимералда ракI гурхIун гьей цIаялдаса нахъегIан къазе рекIиндал, гьеб лъимер кIалъана ва гьелъ абуна: «Я дир эбел! Дуца сабру гьабе, мун хIакъаб диналда йиго!» - абун.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб гьаб хIадисалда жаниб гIемер мунпагIат бугел, жидедаса гIакълу ва вагIза босизе мустахIикъал рагIаби ва магIнаби руго. Жинца хIакъикъияб иман лъураб мехалъ гьев чиясе кинабго дунялалъул къварилъи, захIмалъи щибго кIвар гьечIеб жолъун сверулеб буго. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин загьир гьабизе гIоло жиндирго напс гьалаг гьабизе бегьиялъе далил буго гьаб хIадисалъулъ. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ахIулел гIадамазде дандчIвалел захIмалъабиги ва гьел хIехьезе кколел къагIидабиги рицун руго. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокьарав чиясе карамат кьолеблъиги баян гьабун буго.

Т1адег1анав Аллагьас нилъее камилаб иман кьеги, жиндир диналъе г1оло рух1ги, боц1и-малги кьезе к1олеллъунги гьареги. Гьеб нухда хьвадулаго т1аде бач1араб г1акъуба-къварилъи баччизе саброги кьеги Амин.

إِنَّ ٱلَّذِينَ فَتَنُوا۟ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا۟ فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ ٱلْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

10. Х1акълъунго жидеца муъминал бихьиназе ва руччабазе питна гьабурал гIадамал:

гьел жидер диналдаса руссине гьарурал, гьезие гIазаб гьабурал, **цинги жидеца тавбуги гьабичIел – гьел гIадамазе жужахIалъул гIазаб букIине буго жидер куфру-ширкалде данде. Гьезие жидеца муъминзаби цIадаре рехун рухIиялъул**

гIазабги букIине буго.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡكَبِيرُ ١١

11. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда иманги лъун, гьесул расуласда нахъги рилълъун, лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахал рукIине руго.

Гьеб бугоха цIакъ кIудияб лъикIлъиялда кверщел бати ва абадияб бахьи буголъи.

إِنَّ بَطۡشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ١٢

12. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагьасул ццим боси ва гIазаб гьаби цIакъ гучаб буго.

إِنَّهُۥ هُوَ يُبۡدِئُ وَيُعِيدُ ١٣

13. Гьев Аллагь вуго жинца кинабго халкъ авалалда бижарав: жидеда тIад таклиф лъун гьезул хIалбихьи гьабизе. **ва ахираталдаги гьеб гIалам тIаде бахъине гьабун жинда бусине гьабизе бугев:** гьезул хIисаб-мизан гьабизе ва гьезие жазаъ гьабизе.

وَهُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلۡوَدُودُ ١٤

14. Гьев Аллагь вуго жиндие муъминзаби цIакъ рокьулев ва жинца гьезул мунагьалги чурулев.

ذُو ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡمَجِيدُ ١٥

15. Жиндир кинабго махлукъалъул бищунго кIудияб ва гIажаибаб **ГIарщалъул БетIергьанги вуго гьев Аллагь.**

Жиндир къадру ва гьунар кIудияв, кинабго жоялда тIад жиндир гуч бергьаравги вуго.

فَعَّالٞ لِّمَا يُرِيدُ ١٦

16. Жиндие бокьараб иш жиндие бокьараб хIалалъ гьабулевги вуго.

Жиндие бокьараб хIукму гьабулев ва гьеб тIубазе гьабулевги вуго. Жиндие бокьараб жоялдаса жив щибго жоялъ нахъе чIваларев вуго.

هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡجُنُودِ ١٧

17. Духъе хабар бачIинчIищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ**, капурзабазул гIемерал боязул Аллагьасде инкар ккурал, ва аварагзабазде** عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ **данде рагъ гьабизе жал къват1ире рахъарал?.**

فِرۡعَوۡنَ وَثَمُودَ ١٨

18. ПиргIавнил, самудиязул ва цогидалги къавмазул. Гьел цIакъ гучал ва гIемерал рукIана гьаб дур къавмалдаса, цингиги Аллагьас гьел гьалаг гьаруна. Гьезие гьабураб гIазаб гьаб дур къавмалъеги жинца гьабизе кIолев вуго дур БетIергьан Аллагь. Дуца сабру гьабе гьез дуе гьабулеб къварилъиялда ва дуда тIад къараб

рисалат тIубазе гьабе.

بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾

19. Гьел киналго къавмазул гIадат буго жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَامُ, ахиратги гьереси гьабулеб.

Гьал Маккаялъул мушриказги вагIза босулеб гьечIо цересел умматал гьалаг гьариялдаса ва жидерго куфру-ширкалда ва авараг гьереси гьавиялда тIад чIун руго.

وَٱللَّهُ مِن وَرَآئِهِم مُّحِيطٌۢ ﴿٢٠﴾

20. Ва амма ТIадегIанав Аллагь вуго кинабго рахъалъан жив гьезда сверун лъугьун вугев. Гьесул гIазабалдаса гьел рорчIизе гьечIо, гьезие лъутун рорчIизе бакIги гьечIо.

بَلْ هُوَ قُرْءَانٌ مَّجِيدٌ ﴿٢١﴾

21. Гьел мушрикаца жиб гьереси гьабулеб бугеб жо жиндир къадру-къимат кIудияб Къуръан буго.

فِى لَوْحٍ مَّحْفُوظٍۭ ﴿٢٢﴾

22. Анкьабго зобалда тIад бугеб **ЛавхIул-махIфузалда жиб цIунун бугебги буго.**

Жиндие щибго хис-бас букIунаро ва жиндие зарал гьабизе кIолеб жоги букIунаро, цохIо Аллагьас жиндие бокьараб жо хисизе гьабун гурони.

Гьаб ЛавхIул-махIфузалъул бицен гьабун буго Сурату РрагIдалъул (39) аяталда жанибги. Гьелъул хIакъикъат лъазе нилъеда кIоларо Аллагьас бицараб хIалалъ гьелда иман лъун гурони.

Цо гIалимзабаца абуна: ЛавхIулмахIфуз буго Аллагьас махлукъ бижун гьеб махлукъалъулъ гьабулеб кинабго тадбир ва хIукму-къадар жинда тIад хъвараб тIехь. Аллагьас жиндие бокьараб жо гьеб ЛавхIулмахIфузалдаса хисизеги гьабула. «Уммул-китаб» абураб жо буго тIадегIанав Аллагьасул азалияб гIелму лъай. Гьеб Уммул китабалде щивго чи ваккуларо, гьелда нахъ махлукъги регIуларо, гьелъие щибго хис-басги букIунаро. Гьеб рагIи абулел гIалимзабазул мурад буго «ЛавхIул-махIфуз» ва «Уммул-китаб» кIиго батIияб жо буго абураб.

Гьал г1алимзабазул раг1иялъул мисалги буго: Уммул китаб буго цо ханасда жиндир ханлъиялда гъоркь бугеб кинабго жо лъай, гьелъул маслахIат, гьеб хьвадизе гьабулеб къагIида лъай. ЛавхIул-махIфуз буго гьеб ханлъи хьвадизе гьабизе жинца бахъараб къанун (закон). Жиндие бокьараб мехалъ гьеб къануналде тIаде жо цIикIкIине гьабулеб, бокьани тIаса бахъулеб, бокьани цо хIукму хисун цогидаб х1укму хъвалеб.

Суратул Буружалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецци тIадегIанав Аллагьасе буго.

86. Сурату Т1áрикъ

سُورَةُ الطَّارِقِ

Гьаб сурат рещтIине гьабуна «Суратул Баладалда» хадуб. (Гьеб буго 90 абилеб сурат.)

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾

1. ЗобалхIаги абун, гьенир ругел къаси жал загьирлъулел, къад рахчун рукIунел цIвабиялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾

2. Дуда лъаларо, МухIаммад ﷺ, щиб жо бугеб ﴿الطَّارِقُ﴾ абураб жо.

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾

3. Гьеб буго жинца бецIлъаби рорлъун, жиндир нур загьирлъулеб цIва.

إِن كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾

4. Гьаб гьа гьедун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго **цониги напс гьечIо жинда цадахъ Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан жив ц1унулев малаик гьеч1ого.**

فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾

5. Щивав инсанас пикру гьабеян абе жив щиб жоялдасадай вижана абун.

خُلِقَ مِن مَّاءٍ دَافِقٍ ﴿٦﴾

6. Гьев инсан вижана жиб кIанцIун бачIунеб, лъималда релъараб манидал къатIраялдаса.

يَخْرُجُ مِن بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾

7. Гьеб мани къватIибе бачIуна бихьинчиясул гьодалда жанисава чIужугIаданалъул каранзул рукьбузда жанисанги.

إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго гьединаб загIипаб маниялдаса жинца инсан вижарав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ**, гьев инсан хун хадув тIаде вахъине гьавизе жиндир хIал кIолев вуго.**

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾

9. Киналго пардавалги ортун балъголъаби загьираллъун лъугьунеб къо буго гьеб къиямасеб къо. Инсанасул рекIелъ рукIарал лъикIалги квешалги нияталги загьирлъула, гьесул щиб гIакъида букIараблъиги загьирлъула.

فَمَا لَهُ مِن قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

10. Гьеб къоялъ инсанасул щибго къуват букIунаро жиндаса гIазаб нахъе чIвазе. Жинца гьесие квербакъи гьабулев чиги вукIунаро.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾

11. Жидедасан цоялда хадуб цогиги нухалъ цIадал чвахулел зобалхIаги абун гьедулев вуго

Аллагь جَلَّجَلَالُهُ **.**

12. Жиб бихъун, хъвалхьун гьеб цIад бараб мехалъ жиндасан къватIибе хур-хер бижулеб ракьалхIаги абунги гьедулев вуго. وَٱلْأَرْضِ ذَاتِ ٱلصَّدْعِ ﴿١٢﴾

13. ХIакълъунго гьаб Къуръан буго жинца хIакъабги, батIулабги жо батIа гьабулеб, хIалалаб, хIарамаб жо баян гьабулеб тIадегIанав Аллагьасул калам. إِنَّهُۥ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾

14. Гьаб къуръан гьечIо гIададисеб, батIулаб, махсарояб жо жинца бицунеб тIехь. وَمَا هُوَ بِٱلْهَزْلِ ﴿١٤﴾

15. ХIакълъунго гьел мушрикаца дуе цIакъ макро хIила гьабулеб бугоха МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **!** إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ нурлъун бугеб Къуръан гьереси гьабун, Гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ шаригIат босун вачIарав дудаги инкар ккун, мун гьереси гьавун.

16. Дицаги гьабулеб буго гьезие цIакъ кIудияб макру. وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾

Дица гьел тун руго жидерго купру-ширкалъулъ, жидер гIасилъи, пасикълъи гIемерлъизе, мунагьалги цIикIине. Цинги дие бокьараб мехалъ дица гьел гьалаг гьаризеги руго

17. Дуца гьел капурзаби нахъе рахъун те МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **!** فَمَهِّلِ ٱلْكَٰفِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

Гьел хеккого гьалаг гьари тIалаб гьабуге дуца. Дуда нахъа бихьизе буго кинаб гIазаб ва къварилъидай гьезда щвела абун.

Сурату ТIарикъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру тIадегIанав Аллагьасе буго.

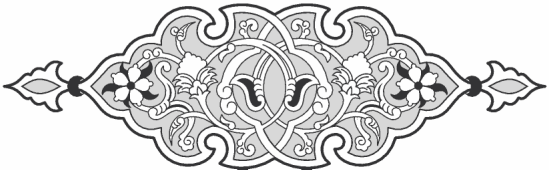

87. Суратул АгIла

سُورَةُ الأَعْلَى

Гьаб сурат рещтIине гьабуна сурату-Таквиралда хадуб. Гьеб буго (81) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبِّحِ ٱسْمَ رَبِّكَ ٱلْأَعْلَى ﴿١﴾

1. Жив кинабго жоялдаса ТIадегIанав ва кIудияв дур БетIергьан Аллагь вацIцIад гьаве, МухIамма ﷺ, гьесул заталда рекъоларел, гьесие мукъсанлъи бачIунел сипатаздасан.

Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб аят цIалараб мехалъ абулеб букIана «СубхIана рабиялагIла» абун.

ٱلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٢﴾

2. Гьев БетIергьан Аллагь вуго жив вацIцIад гьавизе мустахIикъав ва жиндие лагълъи гьабизе тIадав:

Жинца гьаб кинабго махлукъ бижарав ва гьелъул бижин камилго, берцинго гьабурав. Кинабго жо цоцаде рекъезе гьабун, щибаб жоялъул маслахIат цIунарав.

وَٱلَّذِى قَدَّرَ فَهَدَىٰ ﴿٣﴾

3. Щибаб жоялъе хIажатаб жо къадар гьабурав ва щибаб жо жиндие маслихIатаб жоялда тIобитIарав.

Инсанасе, хIайваназе, хIата хур-хералъецин жиндир чIаголъи цIунизе сабабал рекъезе гьарурав ва гьел сабабазда гьел кантIизе гьарурав. Хоноги бекун къватIибе бачIунеб тIинчIалда гьеб бакIалда батараб рухIчIаголъиялда гозо кIутIизе лъазе гьабурав. Алхул хIайванал гьабун гIодобе бортараб тIинчI гьеб лахIзаталъ эбелалъул керен хахизе унеблъун гьабурав, цинги эбелгун цадахъ хьвадун рехъалъе унеблъунги гьабурав.

وَٱلَّذِىٓ أَخْرَجَ ٱلْمَرْعَىٰ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُۥ غُثَآءً أَحْوَىٰ ﴿٥﴾

4.5. Жинца гIурччинаб, берцинаб хер-тIегь бижине гьабулев, цинги гьеб хер жиб бакъвараб, чIегIераб, турараб жолъун гьабун ракьалде гьарщизе гьабулев.

سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنسَىٰٓ ﴿٦﴾

6. Дица дуе гьаб хирияб Къуръаналъул аятал цIализе руго, МухIаммад ﷺ, дуда гьал аятал кIочонге ва дуца гьел ракIалда цIунун умматалъухъе щвезе гьаре!

إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ ﴿٧﴾

7. Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ кIочезе бокьараб, гьес цIали насхо гьабураб жо кIочела дуда.

Х1акълъунго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго жиндир лагъзадерица загьирго гьабулеб ва балъго гьабулеб кинабго гIамал.

8. Дица дуе лъазабизе ва босизе бигьа гьабизе буго жиб цIакъ бигьаяб шаригIат. وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٨﴾

Гьаб исламияб дин буго киналго Иллагьиял диназул бищунго бигьаяб дин.

9. Дуца гьаб Къуръаналдалъун вагIза гьабе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьеб вагIзаялъ мунфагIат гьабулел гIадамазе. فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَىٰ ﴿٩﴾

Гьелда гIенеккуларел, гьеб махсароде гьабулел гIадамазе гьабуге Къуръаналъул вагIза. Гьеб Къуръан жидее бичIине гIураб гIакъло гьечIел гIадамазеги гьабуге гьеб вагIза.

Гьаб аяталдаса бичIунеб буго гIелму-дин гIадамазда лъазе гьаби гьезул гIакълоялда рекъараб букIине кколеблъи. Жидер гIакъло камиллъичIел гIадамазда гIелмиял масъалаби рицунев чи жинца заман гIададе хвезе гьабулев чи вуго, жегиги гьеб гIелму гIададе хвезе гьаби буго.

10. Гьеб Къуръаналъул вагIза босизе буго Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабаца. سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ ﴿١٠﴾

11.12. Гьеб Къуръаналдаса рикIкIалъизе вуго жиндир бахьи къосарав, жив кIудияб жужахIалъул цIадаве рехулев чи. وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَىٰ ﴿١٢﴾

13. Цинги гьев гьеб цIада жанивги вукIуна: жив хун хIалхьиги гьечIого, жив чIаго вуго абун рахIатги гьечIого. ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿١٣﴾

14. Х1акълъунго жидер бахьи буголъарал ва лъикIлъиялда кверщел батарал руго жидеца иман лъун ва тавбо гьабун жидер напс бацIад гьабурал гIадамал. قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾

15. Жидеца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсон гьесие какалги ралел. وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

16. Амма гьал капурзабаца дунялалъул чIаголъи тIаса бищун буго. بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾

17. Ахират буго жиб даимго нахъе хутIулеб ва жиб тIаса бищине лъикIаб рукъ. وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٧﴾

Дунял буго цIакъ хехго жиб тIаса унеб, жинда щибго божи гьечIеб,

къокъабго заманалъул рукъ.

إِنَّ هَٰذَا لَفِي ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾

18. Гьаб сураталда жанир жал рехсарал вагIзаби х1акълъунго цересел тIахьаздаги жал ругел вагIзаби руго.

صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

19. Ибарагьим аварагасухъе ва Муса аварагасухъе عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ кьурал тIахьазда руго гьел вагIзаби.

Гьаб бакIалда ﴿صُحُفِ﴾ абураб рагIиялдаса мурад буго Таврат гурел цогидал вагIза насихIат жидеда тIад хъварал хъарщал. Гьединаб анцIго хъарщи кьуна Муса аварагасухъе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ абуна гIалимзабаца.

Жинда Аллагь разилъаяв Абузарица бицана: Дица Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда гьикъана шал рукIарал Муса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ сухIуфал абун. Аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: *«Гьел киналго вагIза-насихIат букIана ва гIибрат (гIакъло) букIана»-абун. Гьезда хъван букIана: «Дица гIажаиблъи гьабула жив хвезе вукIин лъалев чи киндай воххула абун. Дица гIажаиблъи гьабула ахираталда жужахI букIин лъалев чи киндай велъулев абун. Дица гIажаиблъи гьабула гьаб дунялги гьелъул хис-басги жинда бихьулев чи гьаб дунялалда ракI хIалхьон киндай вукIуна абун. Жиндие Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму къадар букIин лъалев чияс гIакъуба-захIмат бихьизе гьабун черх щай сваказе гьабулеб? Жинда хIисаб мизан букIине букIин лъалев чияс ахираталъе гIамал кин гьабулареб!»*-абун.

Суратул АгIлаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
кинабго рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

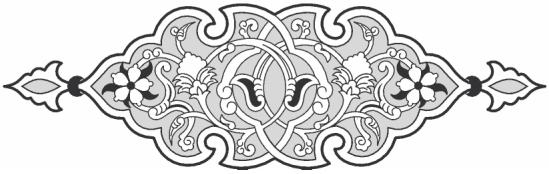

88. Суратул Гъашият

سُورَةُ الغَاشِيَةِ

Гъаб сурат решгIине гьабуна сурату Ззариятиялда хадуб. Гьеб буго (51) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾

1. Духъе бачIанищ МухIаммад ﷺ, жинца киналго гIадамал ургъел къварилъиялъулъ ва кIудияб хIинкъиялъулъ тIерхьине гьарулеб къиямасеб къоялъул хабар.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ﴿٢﴾

2. Гьеб къоялъ цо гIадамазул гьурамал рукIуна цIакъ Аллагьасе ﷻ хIелараллъун.

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾

3. Жидеца захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъуба бихьунелги рукIуна.

ЖужахIалда ругел гIадамал захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъуба бихьунел рукIиналъул магIна буго. Гьел гIадамал жужахIалъул кIкIалахъе сверулел рукIин: Эхеда рахун гIодоре ун жидее гIазабалдаса рорчIине бакIго гьечIодай абун. Цоги аяталда бицун букIана гьел цIвакараб къедалдаса тIаде харулел рукIунин, гьеб къедалъул тIараде щолеб мехалъ хъиштIун жужахIалъуре рортун унин абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIаб Шамалда вачIараб мехалъ гьесда данде ккана Насраниязул рагьиб (динияв чи дибир) жив цIакъ херлъарав, жинда тIад чIегIераб ретIелги ретIарав. Гьев чи вихьараб мехалъ ГIумар асхIаб гIодана. Цинги гьесда цадахъ рукIараз абуна: «Мун щай гIодулев я Амирал муъминина! Гьев чи Насранияв вуго»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Г1умар асхIабас абуна: «Дида ракIалда щвана ТIадегIанав Аллагьасул рагIи: «Жидеца захIматаб гIамал гьабулел, жидеда цIакъ гIакъубаги бихьулел»-абураб ва дир ракI гурхIана гьав херав чиясда»-абун. Гьаб рагIиялъул магIна буго исламияб динги босичIого жив хIакъаб дин гьабулев вуго абун гIумруги ун, гIемер гIакъуба-къварилъиги бихьун, ахираталдаги гьев чи жужахIалда жанив вукIине вуго ва гьенивги гIакъуба-къварилъиялда вукIине вуго абураб.

Гьаб къокъаб къисаялда жаниб цIакъ гъваридаб магIна буго ва цIакъ кIудияб пайдаги буго. Г1емерал гIадамал руго жал Аллагь ﷻ цо

гьавун, авараг ﷺ ритIухъ гьавун, исламияб дин гьабулел абун ругел, амма жидер гIелмулъай гьечIого, гIадамаз ва щайтIабаз гуккун Аллагьасдехун жидеца ширк гьабулел, Аллагьасе ﷻ гьабулеб гIибадат бацIадго ва битIун гьабизе лъаларел. Гьал гIадамал гьаб ГIумар асхIабасул къисаялда бицараб рагIиялда гьоркьоре ккеялда хIинкъи буго ва гьел жидеца гьабураб гIамал гIададе хвараб, гьеб ахираталда жидеего балагьалъе сверулеблъун ратиялдаги хIинкъи буго. ЦIодорлъи гьабе я гьал бусурбаби! Кинабго жоялъул БетIергьан цохIо Аллагь ﷻ вугелъул, нужер киналго хIажатал, анищал, хьулал ва къасдал гьав Аллагьасде ﷻ руссине гьаре. Гьесул рахIматалда хьул лъун гIибадат гьабе, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хIарамаб жоги те!

Жидер иман загIипал, гьеб камиллъичIел гIадамазул гIадат буго ТIадегIанав Аллагьасе гьабулеб гIибадат-гIамал дунялалъул къагIидабазда борцунеб ва жидер дунялалъул умуразулъ жидеца хIалтIизе гьарулел нухал Аллагьасдехун гьабулеб гIамалалъулъги хIалтIизе гьарулеб.

Жидер иман камилал, жидер ракI Аллагьасулъ ﷻ парахалъарал гIадамазе цохIо Аллагь ﷻ гурев щибго жо бихьуларо. Гьез кинабго лъикIлъиги Аллагьасдаса ﷻ тIалаб гьабула, кинабго дугIа-хIелиги гьев Аллагьасе ﷻ гьабула. Аллагьас ﷻ халкъалда дин лъазабизе витIарав хирияв ХIабиб МухIаммадил ﷺ суннат лъазе гьабун, гьелда гIамалги гьабула, бидг1аял жалги тола.

Я БетIергьан Аллагь! Дуца тавфикъ гьабе мун разияб гIамал гьабизе.

4. Ахиралда боркьараб жужахIалъул цIадареги лъугьине гьарула гьел гIадамал. تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾

5. Гьезда цIакъ бухIараб махIцараб иццул лъимги гьекъезе гьабула. تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ ءَانِيَةٍ ﴿٥﴾

6. Гьезие жужахIалда жаниб тIагIам гьечIо цIакъ квешеб, загьрояб зазил тIагIам гурони. لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ ﴿٦﴾

7. Гьеб тIагIамалъ гьезие черхалда рухIги бачIунаро, жидедаса ракъиги нахъ чIваларо. لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِن جُوعٍ ﴿٧﴾

Гьеб тIагIам кванайго гIазаблъун букIина гьезие.

Хирияб Къуръаналда жаниб цо бакIалда абун буго жужахIалъул агьлуялъул тIагIам ﴿غِسْلِينٍ﴾ (хьверд, рецIцI) буго абун. Гьаб бакIалда абун буго квешаб загьрояб зазил хер буго абун ﴿ضَرِيعٍ﴾. Гьеб гьечIо Къуръаналъул рагIи цояб цоялда данде кколареб букIиналъе гIаламат. Гьаб буго жужахIалъул гIазабал ва тIагIамал батIи-батIиял рукIиналъе,

жидее гIазаб гьабулел гIадамалги батIи-батIиял рукIиналъе гIаламат.

8. Гьеб къоялъ цо гьурмал цIакъ берцинал, жидеда нур бугел, жал разиял рукIуна. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾

9. Жидеца дунялалда гьабураб гIамалалда разилъунги рукIуна. لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾

10. ТIадегIанал алжаназулъги рукIуна. فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾

11. Гьел алжаназда жаниб щибаго гIададисеб хабарги рагIуларо. لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾

12. Гьел алжаназда жаниса чIвахулел иццалги рукIуна. فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾

13. Гьенир рорхатал, чIухIарал тахалги рукIуна. فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾

14. Гьенир алжаналъул гьекъолел жал гьекъезе гIодорлъун гIарац меседалъул **лълъаралги рукIуна.** وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾

15. Мухъал гьарун рекъезарун лъун хIулидал къандалъабиги рукIуна; жидеда тIаде хьибил чIван хIалхьи гьабизе. وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾

16. Гьенир цIакъ чIахIиял ва берцинал думалги (тIансабиги) тIиритIун рукIуна. وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾

Гьал киналго нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хIадурун руго жив цо гьавун, авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъ гьавун лъикIаб гIамал гьабун жал хьвадарал муъминзабазе.

17. Гьал Маккаялъул мушрикал кин ралагьуларел гьал варанабазда ва жидеца пирку щай гьабулареб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **киндай гьел рижун руго абун.** أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾

ГIарабиязе бищунго бокьулеб ва гьезул аслияб магIишат-яшав жидеда хурхарал жал варанаби ругелъул, ТIадегIанав Аллагьас гьел гIарабиязда абулеб буго: Гьал нужер щивасул рукъор ругел, нужеца жидедаса гIемер батIи-батIияб мунпагIатги босунел варанабазул пирку кин нужеца гьабулареб, нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къудрат ва хIалкIолъи бичIине. Гьел варанаби цIакъ къо хIехьолел, дагьабго квен-лъим гIолел, рикIкIадаб сапаралъ хьвадулел, гьит1инаб лъимералъеги жал мут1иг1ал хIайванал руго. Гьезда тIад къайиги лъун сапар гьабулаан гIарабияз даран базар гьабун магIишат тIалаб гьабизе. Гьезул рахьги гьекъола, квас-расги хIалтIизе гьабула, гьел хъун гьезул гьанги кванала.

18. Гьал зобал киндай Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **тIаде** وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾

рорхун ругел абунги кин гьел балагьуларел.

19. Гьал мугIрул кин рахъун чIезе гьарун ругелги. وَإِلَى ٱلْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾

20. Гьаб ракь кин тIибитIун бугебги щай гьел гIадамаз хал гьабулареб ва гьелдаса вагIза насихIат ва гIибрат кин босунареб? وَإِلَى ٱلْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

21. Дуца гьел гIадамазе гьаб Къуръаналдалъун вагIза гьабе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **!** فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾

Х1акълъунго мун вуго дуца вагIза гьабун гьеб къавм Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналда ахIизе витIарав расул.**

22. Мун гьезда тIаде тIамурав гьечIо гьезда хIал гьабун исламияб дин босине гьабизе. لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾

23. Ва амма жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар ккурал, дур вагIза насихIаталдаса жал руссарал гIадамал абуни.** إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾

24. Гьезие Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **цIакъ кIудияб гIазаб гьабизе буго.** فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾

25. Х1акълъунго Диде буго гьел киналго гIадамазул ахираталда руссин. إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾

26. Ва дида буго гьезул хIисаб мизан гьаби ва гьезул щивасул гIамалалда рекъараб жазаъ гьезие гьабиги. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

Суратул Гъашияталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц буго ТIадегIанав Аллагьасе.

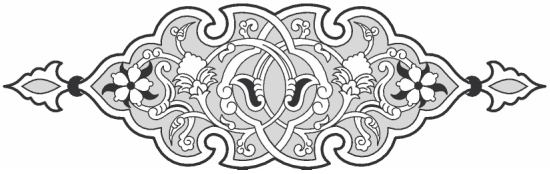

89. Суратул Фажр

سُورَةُ الفَجْرِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату Ллайлиялда» хадуб. Гьеб буго (92). абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Рогьалил гIужалхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIана Аллагь. وَالْفَجْرِ ﴿١﴾

Сардил бецIлъи тIаса унеб, муъминчиясул ракI Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелулеб, гьесда жиндир БетIергьанасул кIодолъи лъалеб гIуж буго гьеб.

2. ЗулхIижа моцIалъул авалаб анцIго сордоялхIаги абунги гьедулев вуго. وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾

Гьеб буго хIажизабаца хIаж бухьунеб ва хIажалда гьарулел гIамалал гьарулел сордал ва къоял. Цоги гIалимзабаца абуна: Рамазан моцIалъул ахираб анцIго сордо буго гьеб абун. Гьел сардазда жаниб Лайлатул къадри бугелъул ва гьеб тIалаб гьабун муъминзабаца гIибадат гIемер гьабулел сардалги ругелъул.

3. Кинабниги кIирекъараб ва цо-цо бугеб жоялхIаги абунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ. وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾

Цоги магIна буго: Жив цогояв Халикъасдалъун ва гьес бижараб махлукъалдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ абун.

4. Жиб хьвадун унеб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ . وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾

5. Гьаб гьа гьедиялда жаниб жиндир гIакъло бугев чиясе гIураб далил гьечIищха ТIадегIанав Аллагь цIакъ кIвар бугеб амроялдалъун кIалъалев вукIиналда? هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ ﴿٥﴾ Гьаб гьа гьедун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго жинца купру-ширкалъул агьлуялъе гIазаб гьабичIого теларо абун. Гьеб магIна бичIунеб буго гьалда хадур ругел аятаздаса:

6. Дуда бихьуларищ я гьав инсан, кинаб гIазаб гьабураб дур БетIергьан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ГIадил къавмалъе. أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾

7. ЦIакъ рорхатал минаби ран рукIарал, Ирам абулеб бакIалда жалги рукIарал. إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾

Гьаб буго Еменалъул ХIазрамавт ва ГIумман абулеб бакIала гьоркьоб бугеб ракь.

ٱلَّتِي لَمۡ يُخۡلَقۡ مِثۡلُهَا فِي ٱلۡبِلَٰدِ ٨

8. Гьеб къавм букIана жинда релъараб цоги ракьазда бижичIеб гIадаб, жидер кутакаб черх ва гучаб къуват бугеб къавм. Гьадинаб кутакаб къавм гьалаг гьабурав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб Маккаялъул агьлуги гьалаг гьабила абураб магIна буго гьаб аяталъул.

وَثَمُودَ ٱلَّذِينَ جَابُواْ ٱلصَّخۡرَ بِٱلۡوَادِ ٩

9. «Вадил-къура»-абулеб бакIалда кьураби рорлъун, гьенир рукъзал гьарун рукIарал Самудиязул хабарги рагIичIиш дуда!

وَفِرۡعَوۡنَ ذِي ٱلۡأَوۡتَادِ ١٠

10. Жинца рорхатал сиял ран вукIарав пиргIавнилги, гьесул къавмалъулги хабарги рагIичIищ дуда!.

ٱلَّذِينَ طَغَوۡاْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ ١١

11. Гьал гIадамал рукIана жидеца ракьалда тIад зулму ва пасалъи гьабулел.

فَأَكۡثَرُواْ فِيهَا ٱلۡفَسَادَ ١٢

12. Гьез ракьалда тIад гIемераб пасалъи гьабуна.

فَصَبَّ عَلَيۡهِمۡ رَبُّكَ سَوۡطَ عَذَابٍ ١٣

13. Цинги дурр бетIергьан Аллагьас гьезда тIаде гIазабги биччан тана. Щибаб къавм батIи-батIияб гIазабалдалъун гьалаг гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِٱلۡمِرۡصَادِ ١٤

14. ХIакълъунго дур БетIергьан Аллагь жиндир лагъзадерил гIмалазе хъаравуллъи ккурав вуго. Гьесдаса щибго жо балъго хутIуларо ва ахираталда щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ гьабула.

فَأَمَّا ٱلۡإِنسَٰنُ إِذَا مَا ٱبۡتَلَىٰهُ رَبُّهُۥ فَأَكۡرَمَهُۥ وَنَعَّمَهُۥ فَيَقُولُ رَبِّيٓ أَكۡرَمَنِ ١٥

15. Амма цо инсанасул жиндир БетIергьан Аллагьас лъикIлъиялдалъун хIал бихьи гьабураб мехалъ, гьесие нигIматалги кьураб мехалъ, гьев хираги гьавураб мехалъ:

Ханлъи кьун, къадро къимат кIодо гьабун, гьев инсанас абулеб буго: Дун дир БетIергьанас кIодо гьавун вугоха абун. Гьеб кIодо гьавиги жив кIодо гьавизе мустахIикъав вукIун гьавурав вуго абун. Гьев инсанасда лъаларо Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бечелъиги, ханлъиги кьун букIин жиндир хIал бихьизе. Жинца щукру гьабуладай абун.

وَأَمَّآ إِذَا مَا ٱبۡتَلَىٰهُ فَقَدَرَ عَلَيۡهِ رِزۡقَهُۥ فَيَقُولُ رَبِّيٓ أَهَٰنَنِ ١٦

16. Ва амма гьев инсанасул Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ризкъи къварид гьабун хIал бихьи гьабураб мехалъ гьес абулеб буго дир

БетIергьанас дун гIодовегIан гьавун вугоха абун. Гьесда лъалеб гьечIо жинца сабро гьабизе кколеблъи ва Аллагьасде جَلَّجَلَالُهُ вуссине кколеблъиги. Гьал сипатал руго Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ инкар ккураб къавмалъул сипатал.

كَلَّا بَل لَّا تُكْرِمُونَ ٱلْيَتِيمَ ﴿١٧﴾

17. Гьел капурзабаца абухъин гьечIо амро!
Цо чиясе боцIи-мал кьей гьев хира гьави гьечIо, цогидасе кьечIого тейги гьев гIодовегIан гьави гьечIо. Инсан гIодовегIан гьавулеб ва гьев тIадегIан гьавулеб жо буго гьев жиндир БетIергьан Аллагьасда мутIигIлъиги, гьев Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ гIасилъиги.

Нужеца (капурал гIадамаца) Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужее кьараб ризкъиялдаса ятимзабазе напакъа ва садакъа кьолеб гьечIо.

وَلَا تَحَٰٓضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾

18. Нужеца мискин пакъирасе тIагIам кьолеб гьечIо, **цогидазда гьеб тIагIам кьеян абун абулебги гьечIо.**

وَتَأْكُلُونَ ٱلتُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾

19. Нужеца ирсалъе щвараб боцIи-малги цIакъ хъантIун кваналеб буго.
Гьеб ирс шаргIалда рекъон гьабулеб гьечIо, гьелъул хIарамлъи ва хIалаллъи цIехолеб гьечIо.

وَتُحِبُّونَ ٱلْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

20. Нужее дунялалъул боцIиги цIакъ бокьулеб буго.
Гьеб данде гьабизе цIакъ яхI бахъулеб буго, гьелдаса закат-сахI ва садакъа кьолеб гьечIо.

كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ ٱلْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾

21. Нуж кантIе я гьал гIадамал ва нуж нахъе чIвай гьел кIудиял мунагьал гьариялдаса!
Нужеда тIаде бачIине бугеб амро цIакъ кIудияб, жиндир хIинкъи кутакаб буго. **Кутакаб багъариялдалъун ракь багъарараб мехалъ.**

وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾

22. Ва дур БетIергьан Аллагьги вачIараб мехалъ халкъалъул хIисаб мизан гьабизе.
Ва мухъал гьарун малаикзабиги рачIараб мехалъ.

وَجِاْىٓءَ يَوْمَئِذٍۭ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ وَأَنَّىٰ لَهُ ٱلذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

23. Ва гьеб къоялъ жагьаннамаги бачун бачIуна купру-ширкалъул гIадамазда жиб бихьулеб бакIалда.
Гьеб мехалъ инсанасда ракIалда щвела жинца дунялалда гьабураб кинабго гIамал.

Гьев цIакъ пашманлъула жинца Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат гьабичIого теялда. **Ва амма гьесие щибго мунпагIат гьабуларо гьеб**

къоялъ жинца пашманлъи загьир гьабиялъ.

24. Капурав инсанас абула: يَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي قَدَّمۡتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾
«Вай аман Аллагь дица гьаб абадияб ахираталъул чIаголъиялъе батулеб лъикIаб гIамал гьабун букIараб анищ!»-абун.

25. Гьеб къоялъ Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **жинда гIасилъаразе гьабулеб г1адаб гучаб гIазаб цоги щивниги чияс гьабуларо.** فَيَوۡمَئِذٖ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٥﴾

26. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ **гIадин маххул гудраздалъун ва рахсаздалъун цоги щивго чияс рухьизеги рухьуларо.** وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٦﴾

27. Муъминчиясул напсалда хитIаб гьабун гьеб къоялъ абула: يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾
«Я Гьаб Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **иман лъеялъулъ хIалхьон букIараб нафс!**

28. «Мун дур БетIергьан Аллагьасде бусса: ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ﴿٢٨﴾
мун Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ **разияблъун, гьес дуе кьурал алжаназул нигIматазда. Аллагь** جَلَّجَلَالُهُ **дудасаги разиявлъун, дуца гьев цо гьавун гьесдаса хIинкъун гIибадат гьабиялдалъун».**

29. «Мун лъугьа Дун разиял Дир лагъзадерида гьоркьов!» فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي ﴿٢٩﴾

30. «Ва мун лъугьа дир нигIматазул рукълъун бугеб алжаналда жанивги»-абун. وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьаб макъамалда щолеб гIамал гьабизе тавфикъ гьабеги! Амин.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул Фажралъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги ТIадегIанав Аллагьасе буго.

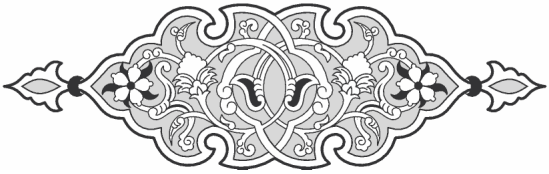

90. Суратул Балад

سُورَةُ البَلَدِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату Къафалда» хадуб. Гьеб буго (50) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿١﴾

1. Дун гьедулев вуго жиндир хIурмат кIудияб, жинда жаниб КагIба рукъ бугеб **Макка шагьаралхIаги абун.**

وَأَنتَ حِلٌّۢ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿٢﴾

2. Гьаб шагьаралда жанив чIарав вуго, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **мунги.**

Кинабго халкъалдасаго тIаса вищарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бищунго хирияв МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьеб шагьаралдаса вукIиналдалъунги хирияб буго Макка шагьар. Гьаб рагIиялъ загьир гьабула цо бакIалдалъун инсанасул къадро хиралъи цIикIунареблъи. Гьев инсан жиндилъ вукIиналдалъун, гьеб бакIалъул хиралъи цIикIунеблъи. Цоги магIна гьабуна: «Дуе хIалалаб буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб МаккахIарамалда жаниб дуе бокьараб жо гьабизе»-абун. Гьеб бук1ана Макка бахъулеб соналъ.

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾

3. Адам аварагасдалъун عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ **ва гьесул муъминаб зуррияталдалъунги гьедулев вуго дун.**

ТIадегIанав Аллагь гIодобегIанаб, хIакъираб жоялдалъун гьедуларо. Капурзаби жидее щибго къимат гьечIел руго, гьездалъун гьа гьедиги букIунаро.

لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِى كَبَدٍ ﴿٤﴾

4. ХIакълъунго Дица инсан вижана кидаго жив захIмалъиялда ва къварилъиялда жанив вукIуневлъун.

Гьесда эбелалъул чохьонив вукIун рухI лъураб лахIзаталдаса бай бихьун, ахираб гьесул рухI босулеб сагIатги, гьелда гьоркьоб бугеб кинабго заманги инсан къварилъиялда вукIунеб буго. Гьесие щиб бугониги жо камичIеб заман букIанаро, гьесдаса ургъел тIаса араб гIужги букIунаро. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жидеда лъалел муъминзаби Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цере чIеялъул, гьениб жидер букIунеб хIалалъул ургъел-къварилъиялда рукIуна. Капурзаби дунялалъул ургъел къварилъиялда рукIуна. Мискинчи жиндир рухI борчIине ризкъи тIалаб гьабиялъул ургъелалда вукIуна, бечедав чи гьеб бечелъи бахчиялъул, цIуниялъул ургъалида вукIуна. ГIемер батIияб унтиги букIуна, зулму-хIалги

букIуна, балъгоял ва загьирал балагьалги рукIуна.
Гьаб аят рештIине гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе Маккаялъул мушриказ гIемер къварилъи гьабулеб букIиндал, гьесул ракI парахат гьабун, гьеб къварилъи ва ургъел баччине, гьелда сабро гьабизе гьесул ракI хIалхьезе гьабун. Аллагьасдаги جَلَّجَلَالُهُ, ахираталдаги инкар ккун чIарал капурзабазул хIал бицун ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго:

أَيَحْسَبُ أَن لَّن يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾

5. Гьев инсанасда ракIалдейищ кколеб бугеб жиндир къуват-гуч букIун,
жив бечедав, тухум-кьибил кIудияв вукIун жиндие гIазаб гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIоларо абун? Гьедин гьеч1о амро Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ гьесие рекъараб г1азаб гьабизе буго.
Гьаб аят рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Макка шагьаралда «Абул-Ашадд» абун цIакъ кутакав, къуватав чи вукIана. Гьес жиндир хIатIазда гъокь цо цIоко (шкура) лъолеб букIана ва жинца абулеб букIана: «Гьаб цIоко дир хIатIазда гъоркьан бахъизе кIарав чиясе сайгъат кьезе буго»-абун. Цинги гьеб бахъине абун чанго чи тIаде лъугьараб механъги гьезда гьеб бахъизе кIолеб букIинчIо тIутIун, бихъ-бихъун бачIун гурони. Гьав абул-Ашадги, гьесда релълъаралги Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ рижарал гьесул лагъзал руго. Гьезие гIазаб гьабизе Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ хIал кIолеб букIинги щибго щаклъи гьечIеб амро буго.

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُّبَدًا ﴿٦﴾

6. Гьединго жив капурав, чIухIарав инсанас абулеб буго:
«Дица цIакъ гIемераб боцIи-мал гьалаг гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммадие ва гьесда иман лъурал муъминзабазе зарал гьабизе гIоло»-абун.

أَيَحْسَبُ أَن لَّمْ يَرَهُ أَحَدٌ ﴿٧﴾

7. Гьав чиясда ракIалдейищха кколеб бугеб гьеб жинца гьабураб гIамал ТIадегIанав Аллагьасда бихьичIо ва лъаларо абун?
Гьелда данде жиндие ахираталда гIазабги гьабиларо абун? Гьав чиясда ракIалда кковухъин гьечIо амро. ТIадегIанав Аллагь жинда бихьулев ва лъалев вуго гьесулги, цогидаб кинабго халкъалъуги гIамал, ахираталда щивав инсанасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾

8. Дица гьев инсанасе кIиго бер гьабун буго гурищ жинда лъикIабги квешабги жо бихьине.

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾

9. Гьеб бихьараб жоялдаса бицине ва гьикъизе кIиго кIветIги, мацIги гьабун буго гурищ!

وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾

10. КIиго батIияб нухги гьабун гьелъул лъикIалаб тIаса бищизе гIакъло-лъай кьун гьесие тIоритIелги гьабун буго гурищ?: Гьев инсанас гьал нигIматаздаса мунпагIат щай босулареб ва жиндир БетIергьан Аллагь лъан гьесие гIибадат гьабун, гьев разилъи тIалаб гьабун кин хьвадуларев?

فَلَا ٱقْتَحَمَ ٱلْعَقَبَةَ ﴿١١﴾

11. Гьав капурав инсан Аллагьасул аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ заралалъе жиндир боцIи мал гьалаг гьабулев вукIинчIого **Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун захIматаб нухалде тIаде щай кIанцIичIев, гьенив щай вортичIев?**

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾

12. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан! Гьеб инсанасе жиб цIакъ захIматаб нух щиб бугеб ва гьелъул ажро-кири кигIан гIемераб бугеб?

فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾

13. Гьеб захIматаб нух буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун лагъзал тархъи.**

Дунялалъул рукъов лагълъиялдаса жинца цо чи хвасар гьавурав чи ахираталда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гIазабалдаса хвасар гьавула.

Гьаб дунялалъул рукъор купру-ширкалъул, гьава напсалъул, щайтIабазул лагълъиялда бугеб халкъ гьеб лагълъиялдаса хвасар гьабун исламияб диналда ахIулев, гьезда иманалъул нур бихьине гьабулев чиясе цIакъ кIудияб ажро-кири букIуна! Унго-унго купруялъул лагълъиялда гъокь ругел бусурбаби гьеб лагълъиялдаса рахъиналъе хIалтIарал мужагьидазе, гьеб нухда жидер рухI кьурал шагьидзабазе цIакъго тIадегIанал даражаби рукIуна!

Исламияб диналъ кидаго ахIи балеб буго лагъ тархъе абун ва гьеб цIакъ ажро-кири бугеб иш букIин баянги гьабун буго. Гьаб аятги гьелъие бищунго кIудияб хIужа ва далил буго.

أَوْ إِطْعَٰمٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾

14. Яги ракъи-къеч бергьараб къо тIаде бачIараб мехалъ жиндир хIажат цIакъго цIикIарав, жиндир пакъирлъи кIудияв чиясе тIагIам кьейги буго гьеб захIматаб нух.

Живгоги гьеб тIагIамалда хIажатав вукIун, жиндир нафсалдаса цогидаб нафс тIаса бищун, гьеб нафс хвасар гьабизе тIагIам кьей буго цIакъго иман камилал муъминзабазул сипат.

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾

15. Жинда гIагарлъи хурхарав ятимасе кьела гьеб тIагIам.

أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

16. Яги жив цIакъго мискинав, жиндир щибго магIишат гьечIев, ракьалда тIад вегун вугев чиясе кьела гьеб тIагIам.

ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

17. Гьаб захIматаб нухда жив лъугьарав чи Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун гьеб лъикIаб гIамал гьабулевлъунги жив вугев.**

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIого гьабураб лъикIаб гIамалалъул ахираталда щибго мунпагIат букIунаро. **Жидеца цо-цаде амровасиятги гьабулел Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIоло лъикIаб гIамал гьабиялда тIад чIун сабро гьабе абун ва муъминзабаца цо-цаде гурхIелрахIмоги гьабе абун.**

أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

18. Гьал сипатал жидее ругел муъминзаби руго ахираталда жидер гIамал хъварал кагътал квараниса кьолел ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жал алжаназда жанирги лъугьине гьарулел.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا هُمْ أَصْحَٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾

19. Гьаб дир Къуръаналъул аятазда жидеца инкар ккурал гIадамал жидехъе гIамал хъварал кагътал квегIаб рахъалдаса кьолел руго.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌۢ ﴿٢٠﴾

20. Гьезие жиб абадияб жужахIалъул цIаялъул гIазабги букIине буго:

Жидеда тIад тIалъел лъун бугеб гIадин жал гьенир жанир лъугьине гьарулеб, жидее щибго къватIибе нухги букIунареб.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб гIазаб тIад гьабулеб гIамал гьабиялдаса!

Суратул Баладалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго.

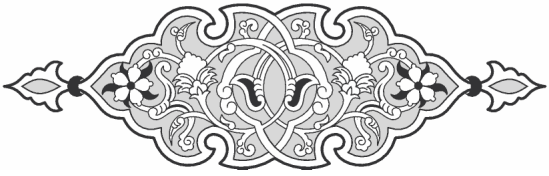

91. Сурату Щамс

سُورَةُ الشَّمْسِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Къадрияда» хадуб, гьеб буго (97) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾

1. БакъалхIаги абун, гьелъул гвангъараб, кинабго жоялда гIамлъараб, жинца бецIлъаби нахъе ине гьабураб нуралхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿٢﴾

2. Гьаб бакъ ун хадуб сардилъ жинца нур базе гьабулеб моцIалхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴿٣﴾

3. Жинца кинабго гIаламалъе канлъи ва нур загьир гьабураб къоялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾

4. Жинца кинабго гIалам жиндир бецIлъиялдалъун бахчараб сордоялхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾

5. Гьаб зобал рижараб ва гьел тIадегIан рорхараб Дир къудраталхIаги абунги гьедулев вуго Дун.

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ﴿٦﴾

6. Гьаб ракь бижараб ва гьеб тIибитIун босен гIадин гьабун жинда тIад яшав гьабизе мустахIикъаблъун гьабураб дир къудраталдалъунги гьедулев вуго Дун.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾

7. Гьав инсанасул жиб камилго бижараб нафсалдалъун, гьелъие кьун ругел мухIканал лугби, камилаб гIакъло, жинца лъикIаб-квешаб жо батIа гьабизе рес бугеб гIелму лъаялдалъунги гьедулев вуго Дун.

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾

8. Гьеб нафсалъе баян гьабун буго ва гьеб жиндир хIал кIолеблъун гьабун буго жиб Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъулел квешал нухалги, жинда Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъулел лъикIал нухалги жинда лъазе ва гьезул жиндие бокьаралаб тIаса бищине.

Тафсир гьабулел гIалимзабаца абуна: ТIадегIанав Аллагь гьаб анкьго махлукъалдалъун гьедана, гьел ругелъул Аллагьجَلَّ جَلَالُهُ вукIиналда, гьев цогояв, жиндир къудрат-гуч бергьарав вукIиналда жидеца тIоритIел гьабулел гIаламатал. Гьал гIаламатал ратун ругелъул, гьезул гIажаибаб

гIуцIи ва камилаб тадбир гьабунги бихьулеб бугелъул, гьелъ инсан тIовитIула гьаб кинабго махлукъ бижарав, гьелъул тадбир гьабулев цо Халикъ вукIиналда.

Гьев Халикъ жиндир БетIергьан Аллагь вукIин лъарав инсанасда лъазе тIадаблъун букIуна гьаб камилаб гIакъло лъайги кьун, гьал гIемерал нигIматалги кьун Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жив гIададаго вижун гьечIеблъи, гьев Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ жинда тIад цо кинаб бугониги таклиф букIин (тIадкъай). Гьеб таклиф щибдай бугеб абун ургъарав инсанасе жаваб кьолеб жолъун буго гьаб хирияб Къуръанги. Гьеб Къуръан жинде рештIине гьабун гьеб умматалъухъе щвезе гьабе абун жинда таклиф гьабун витIарав хирияв аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

Гьаб хирияб Къуръаналда жаниб абулеб буго: «Дица гIадамалги жиналги рижичIо дие гIибадат гьабизе гIоло гурони»-абун Хадубги абулеб буго гьев ТIадегIанав Аллагь нилъеца гьабулеб гIибадаталда жиндир щибго хIажалъи бугев гьечIин, гьеб гIибадат инсанас жиндир абадияб ахираталда жив гIазабалдаса хвасарлъун, Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ рахIмталъулъ вукIиналъе гIоло гьабизе кколин абун.

Гьаб анкьго кIудияб махлукъалдалъун жинца гьаги гьедун ТIадегIанав Аллагьас гьелъие жаваб гьабун абулеб буго:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

9. ХIакълъунго жиндир абадияб лъикIлъиялда кверщел батарав чи вуго жинца гьеб нафс купру-ширкалъул чороклъиялдаса бацIад гьабун иман-исламалъул нуралдалъун гвангъизе гьабурав чи.

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾

10. ХIкълъунго жив ахираталъе чIового хутIарв, гьениб жиндие гIакъуба-гIазаб хIакълъарав чи вуго жинца гьеб нафс купру-ширкалдалъун, къабихIал гIамалаздалъун чорок гьабурав, гьеб Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ цщим бахъиналъе хIакъ гьабураб чи.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَىٰهَآ ﴿١١﴾

11. Жидер къосин сабаблъун Самудияз жидеда витIарав авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гьавуна.

إِذِ ٱنۢبَعَثَ أَشْقَىٰهَا ﴿١٢﴾

12. Жидеца бищунго къосарав чи витIараб мехалъ гьев расуласе мугIжизатлъун бугеб варани хъвезе.

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ ٱللَّهِ نَاقَةَ ٱللَّهِ وَسُقْيَٰهَا ﴿١٣﴾

13. Гьеб къавмалда Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ расуласги абун букIана: «Нужеца гьаб вараниялъе зарал гьабуге ва гьелъие цо къоялъ гьекъезе лъимги те. Гьеб буго Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нужер хIал бихьизе нужеда тIад лъураб таклиф»-абун.

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنۢبِهِمْ فَسَوَّىٰهَا ﴿١٤﴾

14. Жидеца гьев ССалихI авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ **гьереси гьавуна ва гьеб вараниги хъуна.** Жидеца аварагас кьураб хIинкъи къабул гьабичIо. **Цинги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **гьел гьалаг гьаруна жидер гIасилъи ва пасикълъи сабаблъун. Гьезда тIад гIазаб гIамлъана, гьезул рижиги бакъвазе гьабуна. Гьеб гIазаб киназего бащад гьабуна.** Гьезул лъимал, руччаби, херал бахIарал щивго чи хвасарлъичIо.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَٰهَا ﴿١٥﴾

15. ТIадегIанав Аллагьас гьадинаб гIазаб гьабула жинда гIасилъарал къавмазе **ва гьеб гIазаб гьабуна абун Аллагьасе** جَلَّ جَلَالُهُ **щибго жоялдаса хIинкъи ва нахъчIвай букIунаро.**

Гьесда тIад рагIи абулев, гьесулалдаса ханлъи бергьарав цоги хан гьечIо. Дунялалъул ханзаби ва залимзаби жидеца зулму гьабураб мехалъ гьелъул жавабчилъиялдаса хIинкъун рукIуна.

Маккаялъул мушриказеги гьабила Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьел жидер купру-ширкалдаса руссичIони абураб хIинкъи кьей буго гьал аятазда жаниб.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату Щамсалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

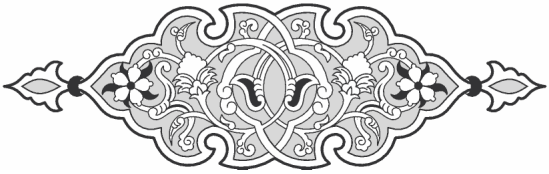

92. Сурату Ллайл

سُورَةُ اللَّيْلِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул АгIлаялда» хадуб, гьеб буго (87) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Дун гьедулев вуго сордоялхIаги абун, жиндир бецIлъи кинабго жоялда тIаде бачIулеб мехалъ. وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ﴿١﴾

2. Жиндир нур ва канлъи загьирлъараб къоялхIаги абунги гьедулев вуго дун. وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ﴿٢﴾

3. Инсан ва цогидал хIайваналги бихьинал ва цIуял гьарун кIиго тайпаялда рижараб жиндир тадбиралдалъун ва къудраталдалъунги гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣﴾

4. Х1акълъунго Нужеца дунялалъул рукъоб гьабулеб гIамал цIакъ батIи-батIияб буго. إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٤﴾

5. Амма жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разилъи тIалаб гьабун боцIи-мал харж гьабулев, жив Аллагьасул** جَلَّ جَلَالُهُ **гIазабалдаса хIинкъунги хьвадулев.** فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾

6. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие ахираталда букIине къотIи гьабун бугеб алжанги жинца ритIухъ гьабулев.** Гьелда жинца иман лъурав. وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾

7. Дица гьав чиясе дунялалъул рукъоб бигьалъи гьабила, гьесие тавпикъ гьабила **лъикIаб гIамал гьабизе ва Аллагьасде** جَلَّ جَلَالُهُ **гIасилъи тезе.** فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾

8. Ва амма жинца боцIи мал садакъаде ва напакъаде кьезе жив бахиллъарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **тIагIат гIибадат гьабизе чIухIун, гьеб жиндие хIажатаб иш гьечIо абун жив хьвадарав чи.** وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾

9. Жинца ахиратги, гьениб бугеб алжанги гьереси гьабурав. وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾

10. Дица гьесие бигьалъи гьабила жиндирго гIасилъиялда хьвадизе ва ахираталда жив гIазабалъулъ вукIунеб гIамал гьабизе. فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُۥٓ إِذَا تَرَدَّىٰٓ ﴿١١﴾

11. Цинги гьев жужахIалъул цIадаве ккараб мехалъ гьесие квер бакъи гьабуларо жинца дунялалда данде гьабун букIараб боцIи-малалъ.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾

12. Х1акълъунго Дица Дир заталда тIад гьабун буго гIадамазда лъикIаб-квешаб жо баян гьаби, гьезухъе русулал ритIун гьел исламияб диналда тIоритIи.

وَإِنَّ لَنَا لَلْءَاخِرَةَ وَٱلْأُولَىٰ ﴿١٣﴾

13. Х1акълъунго Дир милк ва мулк буго гьаб дунялги, хадуб жиб букIунеб абадияб ахиратги.

فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

14. Дица нужее хIинкъи кьун буго жиб боркьараб, лагь-лагьун, гьалдолеб жужахIалъул цIаялдалъун!.

لَا يَصْلَىٰهَآ إِلَّا ٱلْأَشْقَى ﴿١٥﴾

15. Гьеб цIада жаниве лъугьизе гьечIо жиндир бахьи къосарав чи гурони.

ٱلَّذِى كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾

16. Жинца аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гьарурав ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялдаса, гьесие гIибадат гьабиялдаса жив вуссарав чиги гурони.

وَسَيُجَنَّبُهَا ٱلْأَتْقَى ﴿١٧﴾

17. Гьеб жужахIалъул цIаялдаса ахираталда рикIкIад гьавизе вуго жив Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъаравлъун вукIарав муъминчи.

ٱلَّذِى يُؤْتِى مَالَهُۥ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

18. Жинца закат-сахI бахъун жиндир боцIи харж гьабулев вукIарав, гьеб лъикIаб нухазда харж гьабун, жинца напс бахиллъиялдаса ва мунагьаздаса бацIад гьабулев вукIарав.

وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُۥ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰٓ ﴿١٩﴾

19. Гьаб боцIи-мал харж гьабулеб мехалъ жинца щивго чиясе кьезе кколеб букIараб налъи кьолевлъун яги гьесул лъикIлъиялда данде лъикIлъи тIалаб гьабулевлъун жив вукIунарев. Рак1 бац1адго жив Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ г1оло кьолев.

إِلَّا ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾

20. Гьес тIалаб гьабулеб жо букIуна цохIого Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи.

وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

21. Ахираталда щвараб мехалъ гьев муъминчи ц1акъ разилъизе вуго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ахираталда гьев муъминчи рази гьавизе вуго.

Гьесие алжаналъул нигIматал кьун, гьесда жив разилъун, жиндир заталда валагьулевлъун гьев гьавун.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъам щолеб гIамал гьабизе тавпикъ гьабеги!

Гьал аятал рештIине гьариялъе сабаб бицун гIалимзабаца абуна: Жинда Аллагь разилъаяв Билал асхIаб вукIана Умаят ибну Халаф абулев Къурайшазул мушрикасул лагълъун. Гьев Билал асхIабас исламияб дин босараб мехалъ гьесул сайид Умаятица гьесие цIакъ гучаб гIазаб гьабулеб букIана. Гьев Билал асхIаб бухIараб бакъукь къотIнове вегизе гьавун, гьесул черхалда тIад кIудияб гамачIги лъун, жиндир хIатал-кверал ги рухьун толаан. Гьесда абулеб букIана: «Мун гьаб хIалада вукIине вуго мун хвезегIан яги дуца МухIаммадида инкар кквезегIан»-абун. Гьеб хIалалда вугеб мехалъги Билал асхIабас رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вуго, Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо вуго … абун абулеб букIана.

Цо нухалъ жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIаб щвана гьев Билал асхIабасе رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ гIазаб гьабулеб бакIалда ва гьес Умаятида абуна: «Мун Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъуларищ гьав мискинав чиясе гьадинаб гIазаб гьабизе?»-абун. Умаятица абуна: «Мун вуго дие гьев лагъ пасад гьавурав чи! Дуе гьев гIазабалдаса хвасар гьави бокьун батани дидаса вичун восе гьев!»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абубакр асхIабас Умаятие мухь кьун жинда Аллагь разилъаяв Билал асхIаб тархъана. Гьаб иш бихьараб мехалъ Къурайшазул мушриказ абуна: «Абубакрица гьев вичун восичIо цо щиб букIунги гьев Билалидаса жив нечолеб гIилла букIун гурони»-абун. Гьел мушриказул рагIи гьереси гьабун ТIадегIанав Аллагьас гьал аятал рештIине гьаруна.

Жинда Аллагь разилъаяв ГIумар асхIабасги абулеб букIана: «Нилъер сайид Абубакр асхIабас нилъер сайид Билал асхIаб тархъана»-абун. Гьаб буго хириял асхIабзабазул берцинаб тIабигIат-гIамал. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъее гьел асхIабзаби рокьизе ва гьезул тIабигIат гIамал хьвадизабизе тавфикъ гьабеги!.

Сурату Ллайлалъул тафсир ва таржама хъван тIабуна.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

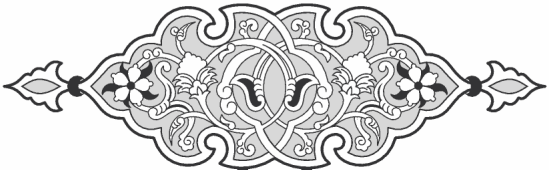

93. Сурату ЗзухIа

سُورَةُ الضُّحَىٰ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Фажралда» хадуб, гьеб буго (89) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلضُّحَىٰ ﴿١﴾

وَٱلَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾

1.2. Бакъ тIаде борхун гьелъул гвангъи ракьалда тIибитIараб зухIаялъул гIужалхIаги, жиб тIаде бачIун жинца кинабго жо бецIлъукье ккезе гьабураб мехалъ сардоялхIаги абун гьедулев вуго Дун.

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾

3. Дур БетIергьан Аллагьас мун рехун тун гьечIо ва гьесул дуда ццим бахъунги гьечIо.

Гьал аятал рештIине гьариналъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Жабраил малаик вахIю босун вачIин гьоркьоб къотIун букIана дагьаб заманаялъ. Гьеб жинда захIмалъун, гьелъие сабаб лъаларого аварагги ﷺ вукIана. Гьаб хабар жидеда рагIидалго мушрикаца абуна: «Гьев МухIаммадида гьесул БетIергьанасул ццим бахъун буго ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьев реххун тун вуго»-абун. Гьалдаса хаду Жабраил малаик вачIун гьес, гьал аятал ва хадур ругел аятал цIалана, Аллагьасул свалат салам жинда лъеяв аварагасе.

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ ٱلْأُولَىٰ ﴿٤﴾

4. Гьаб жиб паналъулеб дунялалдаса дуе даимго нахъе хутIулеб ахират лъикIаб буго, МухIаммад ﷺ!.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰٓ ﴿٥﴾

5. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ дуе нахъа кьезе буго мун жиндаса ризилъулеб жо ва мун гьелда разилъизеги вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасица абуна: Гьаб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нахъа кьолеб жо буго ахираталда жиндир умматалъе шапагIат гьабизе кьолеб ихтияр.

Жинда Аллагь разилъаяв имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг жиндир уммат ракIалде щун: «Я дир БетIергьан Аллагь, дир уммат хвасар гьабе!»-абун зигардулев вукIана ва гIодулевги вукIана. Цинги ТIадегIанав Аллагьас Жабраил малаикасда абуна: «Я Жабраил! Мун гьев МухIаммадихъе ﷺ а ва дуца гьесда гьикъе жив щиб жоялъ гIодизе гьавулев вугев»-*

абун. Цинги Жабраил малаик аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *вачIана ва гьесда гьикъана щиб жоялъ мун гIодизе гьавулев вугев абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда бицана жив жиндир умматалъул ургъелалъ гIодизе гьавулев вуго абун. Хадуб ТIадегIанав Аллагьас абуна: «Я Жабраил! Мун гьев МухIаммадихъе* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *а ва дуца гьесда бице дица жив жиндир умматалъул амроялъулъ рази гьавизе вугин, гьесие щибго къварилъиги гьабизе гьечIин»*- абун.

Цоги хIадисалда буго: *«Щивав аварагасе Аллагьас* جَلَّ جَلَالُهُ *жиндие жаваб гьабулеб дугIа кьун буго. Аварагзабаца* عَلَيْهِمَا ٱلسَّلَامُ *гьеб дугIа дунялалдаго гьабуна. Дица гьеб дугIа ахираталда гьабизе нахъе бахъун тун буго. Гьеб дугIаги дир умматалъе шафагIат гьаби букIине буго»*-абун.

Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Цоги гIалимзабаца абуна: Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дунялалдаги кьуна гьев жиндаса разилъулеб жо: Жиндир рисалат ракьалда тIибитIана, тушбабазда тIад бергьенлъиги щвана, исламияб улкаги гIуцIцIана. Гьесул уммат киналго умматаздаса гIемераб ва хириябги гьабуна. Ахираталда гьев аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиб беццараб макъам буго, шафагIат гьабизе изноги буго, ХIавзги буго (жиндаса муъминзабаца гьекъолеб ицц).

6. Дур Бет1ергьанасда мун дур эменги хун ятимлъун ватичIищ, МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **? Цинги Аллагьас** جَلَّ جَلَالُهُ **мун т1аде къана жинца дуе тарбия гьабулев дур кIудияв эмен ГIабдулмутIалибиде.** أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَـَٔاوَىٰ ﴿٦﴾

Ибну Касирица абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг эбелалъул чохьонивго вукIун гьесул эмен ГIабдуллагь хвана. Цинги гьесул анлъго сон бугеб мехалъ гьесул эбел Аминатги хвана. Цинги гьев МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир кIудияв эмен Г1абдулмутIалибица хьихьун вукIана кIиго соналъ. Гьев хун хаду гьесие эменлъи гьабуна жиндир инсул вац АбутIалибица. Гьев АбутIалиб живго хъанчазе лагълъи гьабулев чи вугониги МухIаммад аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца квер бакъулев, гьесдаса мушриказул зарал жинца нахъе чIвалевлъун вукIана. Гьев АбутIалиб хвана авараглъи кьун анцIго сон гIагарун заман араб мехалъ. Цинги мушриказул бетIер тIаде борхана, гьез авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ чIвазе хIилаги ургъана. ТIадегIанав Аллагьас гьижра гьабизе изно кьун МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Мадинаялда ана. Гьаб буго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ятимлъун вукIарав аварагасе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квер бакъи гьаби.

7. ТIадегIанав Аллагьасда мун ватана дуда исламияб дин лъаларевлъун, купру-ширкалъул وَوَجَدَكَ ضَآلًّا فَهَدَىٰ ﴿٧﴾

агьлуялда гьоркьов вугевлъун, гьездаго релълъун мунги къосине бегьулевлъун. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун гьеб къосиналда виччачIо.

Духъе авараглъиги кьун исламияб диналда дур къавм ахIулев расуллъун гьавуна.

Цо гIалимзабаца абуна гьев МухIаммад гьитIинавго вугеб мехалъ Маккаялъул кIкIалахъе вилун вукIана. Гьев Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ жиндир кIудияв эмен ГIабдулмутIалибихъе вуссине гьавуна абун. Цоги рагIи буго АбутIалибгун цадахъ Шамалда дараналъе унеб мехалъ гьел нух къосун рукIана абун.

وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾

8. Аллагьасда جَلَّجَلَالُهُ мун мискинав, хьизан лъимал гIемеравлъун боцIи-мал гьечIевлъунги ватана.

Цинги мун бечед гьавуна даран-базар гьаби лъазе гьабун. ГIадамазда хIажатавлъун течIо. Гьезда кодоб бугеб жоялда хьул лъолевлъунги вукIинчIо хирияв авараг صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ.

Гьал кIудиял нигIматалги кьун ругелъул. Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ аварагасда صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ васият гьабулеб буго:

فَأَمَّا ٱلْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾

9. Дуца ятимазе зулму гьабуге, гьел хIакъирги гьаруге!

Мун гьел ятимазе гурхIулев эмен гIадин вукIа. Мунго ятим вукIараблъи ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун данде вачараблъи кIочонге!

وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾

10. Гьарун вачIарав чиги дуца нахъе къотIуге.

Гьев жинца гьарараб жо кьечIого тоге! ГIелму тIалаб гьабун вачIарасе гIелму кье, боцIи-мал тIалаб гьабун вачIарасе гьеб кье! Гьарун вачIарасе кьезе жо батичIеб мехалъ гьесда берцинаб рагIи бицун, гьесул ракI парахат гьабун витIе гьев нахъе. Гьумер букIкIун, гьесул мегIералда ццебе нуцIа къан витIуге. Мун мискинав вукIараблъи ва Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ дуе гIейи гьабураблъи кIочонге!

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

11. ТIадегIанав Аллагьас дуе кьурал нигIматал дуца гIадамазда рице абун.

Гьел нигIматал рициги, гьездаса рохел загьир гьабиги нигIматазе щукру гьаби буго. Бищунго кIудияб нигIмат буго МухIаммад, Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ мун исламияб диналда тIовитIун вукIин. Гьеб нигIматалда данде щукру гьабун дуца дур къавмги исламияб диналда тIобитIе!

Жиндие гIелму кьурав чиясда тIадаб буго гьеб гIелмуялда данде щукру гьаби. Гьаб щукру гьаби букIуна жинца гIелмуялда рекъараб

гIамал гьаби ва гьеб гIелму цогидазухъе щвезе гьаби. Гьаб амруялдаса гъапуллъарав гIалимчи ахиараталда жиндие гIазаб гьабулевлъун вукIина абун.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ЗзухIаялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

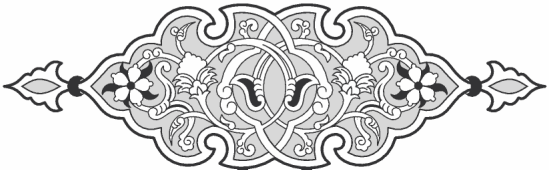

94. Сурату ЩархI

سُورَةُ الشَّرْحِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна гьалда цебе бугеб «сурату ЗзухIаялдаса» хадуб.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾

1. Дица дур керен-ракI гIатIид гьабунагурищ МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,** иманалдалъун ва Къураналъул нуралдалъун.

Дуда вахIю гьабулеб дин къабул гьабизе ва гIелму-хIикмат жаниб лъугьине гIатIид гьабуна Дица дур керен. ЩайтIанияб хъублъи нахъе ине гьабун, Жабраил малаикас чурун, бацIцIад гьабуна абураб магIнаги гьабуна гьаб рагIиялъе. Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI керен ссун къватIибе бахъун чурун букIана гьев гьитIинав вугеб мехалъ.

وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾

ٱلَّذِىٓ أَنقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾

2.3. Дур ракI къварид гьабун, дур мугъ бакI гьабун рукIарал дудаса ккарал гъалатIаздаса Дун тIаса лъугьана.

Гъал гъалатIал рукIана Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьарурал цо-цо гIамалал, хаду Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб гIамал гьабуге абун гьесда амроги гьабурал. Масала: Гъазаватазда рачIинчIого чIезе мунафикъзабаца изну тIалаб гьабураб мехалъ аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьезие изну кьей, беццав чи жинда ахIдараб мехалъ аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьумер букIкIине гьаби, Бадроялъул асирзаби гIакIа босун нахъе риччай, «дие Марият хIарам гьаюна»-абун жинца аби ва гьелда релълъарал гIамалал руго гьел. Аварагзабазул Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи ва мунагьал гьари букIунаро, амма гьезие цIакъ бакIлъун букIуна жидедаса ккараб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гIайиб чIвараб гIамал, кигIанго гьитIинаб гъалатI гьеб бугониги.

Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ жал хIинкъарал муъминзабазеги жидедаса ккараб мунагь-хатIаъ кIудияб мегIер мугъалда тIад лъун бугеб гIадин захIмалъун букIуна. Мунапикъзабазе ва иман загIипал гIадамазе кигIан кIудияб мунагь жидеца гьабуниги гьеб жидер бетIерлада тIад чIараб тIутIгIан бигьалъун бихьула.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

4. Дица дур рехсей ва даража-макъамги тIадегIан гьабуна.

Дунялалдаги ахираталдаги жиндир къимат ва къадро кIудияв вуго жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг. Гьесул цIар ТIадегIанав Аллагьасул цIаралда хурхизе гьабун букIин гIеларищ гьесул даража-макъам тIадегIанаб букIиналъе мисал!

Цониги жинца шагьадат битIунев, как ахIулев ва как балев чи гьечIо жинца: «Ашгьаду ан лаилагьа ИллаЛлагь ва ашгьаду анна МухIаммадан ﷺ расулуллагь»-абун абуларев. ТIадегIанав Аллагьасул цIар буго «МахIмудун» абураб (жив веццарав, кинабго реццалъе жив мустахIикъав). Хирияв аварагасдаги ﷺ цIар буго «МухIаммадун ﷺ »-абун гьелъул магIнаги жив веццарав абураб буго.

5. XIакълъунго цо захIмалъи-къварилъиялда хадуб бигьалъи ва гIатIилъи букIуна. فَإِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ۝٥

6. Гьеб захIмалъи-къварилъиялда хадуб бигьалъи ва гIатIилъи букIунеб букIин жиб хIакъаб, жиндилъ щибго щаклъи гьечIеб амро буго. إِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ۝٦

Гьаб рагIи ТIадегIанав Аллагьас такрат гьабун абуна, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул ракI парахат гьабун, гьесие роххел бицун, гьев Маккаялда вугеб мехалъ цIакъ кIудияб къварилъиялда вукIиндал, гьесие ва гьесул асхIабзабазе мушриказ гьабулеб гIазаб ва зарал сабаблъун. ТIадегIанав Аллагьас жинца аварагасе ﷺ кьурал кIудиял нигIматалги рицун хадуб гьесда абулеб буго: Гьал кIудиял нигIматал дуе кьурав дур БетIергьан Аллагьас дудаса къварилъи тIаса босизе буго ва дуе квербакъиги гьабизе буго абун. БетIергьан Аллагьас жиндир рагIи хIакъаблъун гьабуна ва жиндие хирияв авараг ﷺ хвелелде исламияб улка (давлат) гIуц1цIун букIана, гьесие зарал гьабулел рукIарал мушрикалги Аллагьас ﷻ дунялалдаго гIазаб гьабун Бадроялда чIван рукIана.

7. Мун Аллагьасул ﷻ диналда халкъ ахIиялдаса рукъов вачIун гIодов чIараб мехалъ гьев Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабун, гьесие какал ран ва гьесде дугIа-хIели гьабун дуца дур черх сваказе гьабе. فَإِذَا فَرَغْتَ فَٱنصَبْ ۝٧ Халкъалда гьоркьов вугеб мехалъ гьел исламияб диналда тIоритIулевлъун вукIа. Гьездаса ватIалъун мун цохIого хутIараб мехалъги Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда тIад чIа.

8. Дуца дур кинабго хьул ва къасд дур БетIергьан Аллагьасде буссине гьабе. وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرْغَب ۝٨

Дур кинабго мурад ва аниш Аллагь ﷻ разилъи ва лъикIаб ахират щвей букIа. Жиб паналъулеб дунялалъул пикру гьабуге, гьеб тIалаб

гьабулевлъунги вукIунге.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг гьал сипатал жиндие ругев вукIана. Гьаб хитIаб хирияв аварагасда ﷺ гьабиялъул мурад буго гьесул уммат хIакъаб диналда тIибитIи, гьезда лъазе гьаби цIохIо дунялалъул ургъалида рукIинчIого ахиараталъе гIамал гьабизе кколеблъи. Чара гьечIеб магIишат тIалаб гьабун хутIараб заман Аллагьасе ﷻ гIибадат гьабиялда буссинабизе кколеб букIинги лъазе гьабулеб буго. Жидер рагIаби дагьал ва амма магIна цIакъ гъваридал руго гьаб сураталъул аятал. Хирияб Къуръан мугIжизат букIин ва гьелъул пасихIлъи ва гъварилъи жинца цIакъго загьир гьабулебги буго.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун сурату ЩархIалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

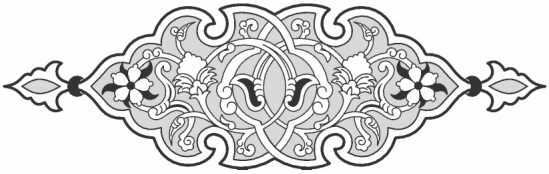

95. Сурату Ттин

سُورَةُ التِّينِ

Гьаб сурат решт1ине гьабуна «суратул Буружалда» хадуб, гьеб буго (85) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلتِّينِ وَٱلزَّيْتُونِ ١

1. Тин ва Зайтун, абулеб жиб к1иялъулъго баракат бугеб, жиндаса инсанас квеналъе ва дару-сабабалъе мунпаг1ат босулеб **пихъалдалъун гьедулев вуго Дун.**
Байтул-мукъадасалда жиб г1емер бук1унеб пихъ буго зайтун. Гьелъул нах буго жиб квеналъе ва даруялъе х1алт1изе гьабулеб.
Тин (инжир, смоковинци) буго Димашкъалда г1емер бижулеб пихъ. Гьаб к1иябго пихъ алжаналъул пихъаздасаги руго.

وَطُورِ سِينِينَ ٢

2. Т1урисинин абураб жиндилъ баракат бугеб мег1ералдалъунги гьедулев вуго Дун.
Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ калам гьабураб мег1ер буго гьеб. Жинда т1ад гъвет1-херги бижараб, пихъил гъут1биги ругеб, жиндир т1абиг1ат лъик1аб ва сифат берцинаб.

وَهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ٱلْأَمِينِ ٣

3. Жиндилъ божилъи бугеб гьаб Макка шагьаралдалъунги гьедулев вуго Дун.
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиб ц1унараб, жиндилъ тушманлъи гьабулареб.
Ибну Касирица абулеб буго: Г1алимзабазул цо къукъаялъ абуна: Т1адег1анав Аллагь гьедулев вугин халкъалда дин босун жал рит1арал, жидехъе Инжил, Таврат, Къуръанги кьурал, бищунго к1удиял ва хириял аварагзабазул عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ ват1аналдалъун. Муса аварагасда عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ к1алъараб Т1урсайнаалдалъун, Г1иса аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ ват1аналъун бугеб Байтул-мукъадасалдалъун ва Мух1аммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ват1анлъун бугеб Макка х1арамалдалъунги. Гьаб каламалъ т1орит1ел гьабулеб буго, Гьал аварагзаби عَلَيْهِمُ ٱلسَّلَامُ хириял рук1иналда гьел аварагзабилъун рит1араб ракьги хирияб бук1иналда.

لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِىٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ٤

4. Гьал церехун рехсарал хириял бак1аздалъун гьа гьедун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: **Х1акълъунго Дица инсан вижана бищунго берцинаб сипаталда.** Жиндир гьумер берцинав, черх ч1урканав, лугби цоцаде рекъарав, г1акъло-г1елму бугев. Жиндир х1ажат-мурад баян гьабизе к1алъалевлъун гьавун, жинда т1ад таклиф къан, гьеб таклиф

тIубаялдалъун жиндие абадияб ахираталда алжаналъул нигIматал рукIуневлъун гьавун.

5. Цинги Дица гьев инсан вусине гьавуна бищунго гIодогIанаб бакIалда. ثُمَّ رَدَدْنَٰهُ أَسْفَلَ سَٰفِلِينَ ٥

Жинца Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавичIого, гьес тIад къараб таклиф тIубачIого жив хьвадараб мехалъ гьев жужахIазул бищунго гъокьияб тIалаялъуве вуссине гьавула.

Цоги магIна гьабуна: Цинги Дица гьев инсан херлъизе гьавун лъимерлъиялъул къоялда ккезе гьавула абун. Гьаб магIна загIипаблъун гьабулеб буго хадур ругел аятазул магIанаялъ.

6. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун, аварагасда нахъги рилълъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби руссине гьаруларо гIодобегIанаб бакIалде. Гьезие ахиаратлда цIакъ кIудияб ажро буго: Жиб абадияб, жиндие нахъаса къотIиго гьечIеб. إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ٦

7. Гьал мухIканал аятал ва гIаламаталги рихьулел рукIадго ахират гьереси гьабизе мун тIамулеб жогIаги щиб бугеб, я гьав инсан!. فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِٱلدِّينِ ٧

8. Гьадин мухIканго махлукъ бижарав, гьаб берцинаб сифат-сураталда инсанги вижарав, أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَحْكَمِ ٱلْحَٰكِمِينَ ٨

гьабулев **Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ гьечIишха бищунго гIадло битIарав, хIукму гIадилав, жинца гьабулеб жоялъул маслахIат ва мурад жинда лъалевлъун.** Вуго БетIергьан Аллагь жиндир гIадло битIарав, жив цогояв хан, гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго нилъеца лагълъи гьабулеб ва гьев цо вукIиналъе буго нугIлъи гьабулеб.

Цо хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьаб сурат цIалун лъугьараб мехалъ: *«Вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ бищунго хIукму битIун гьабулев, дунги гьелъие нугIлъи гьабулездаса вуго»*-абун абулеб букIана. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Имам КъуртIубияс жиндир тафсиралда жаниб абуна: «ГIисал Гьашими»-абулев чи вукIана жиндие жиндир чIужу цIакъ ёкьулевлъун. Гьес цо къоялъ чIужуялдехун абуна: «ЦIураб сардилъ моцIалдаса мун берцинай ятичIони дица дур лъабабго цIар тIамураб буго»-абун. Цинги гьесул чIужу гьесдаса рикIкIалъун чIана ва гьевги цIакъ рекIекълъана жинца абураб рагIиялда. Гьев ана Мансур халифаясухъе ва гьесда бицана жиндир къварилъи. Мансур халифаяс шагьаралъул гIалимзаби

данде ахIана ва гьезда бицана «ГIисал гьашимил» масъала ва гьел ургъизе тIамуна гьесул цIар унареб хIал гьечIодай гIелмуялда жаниб абун.

Гьел киналго гIемер ургъана ва гьезие щибго жаваб батичIо гьев ГIисал цIар ун буго абун аби гуреб. Гьеб мажлисалда вакIарав цо гIалимчи кIалъачIого чIун вукIун, гьесде Мансурица абуна: «Мун щай кIалъаларев, дур щиб жаваб бугеб?»-абун. Гьев гIалимас абуна: «Я амирал муъминин! ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «ХIакълъунго Дица инсан вижана бищунго берцинаб сифаталда»-абун. Инсанасдаса берцинаб цоги махлукъ букIунаро»-абун. Мансур халифаяс гьесул рагIи къабул гьабуна ва ГIисал чIужу гьесда тIаде юсине гьаюна.

Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъее битIараб гIелму ва пагьму кьейги!

Аллагьасул جَلَّجَلَالُهُ тавфикъалдалъун сурату Ттиналъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

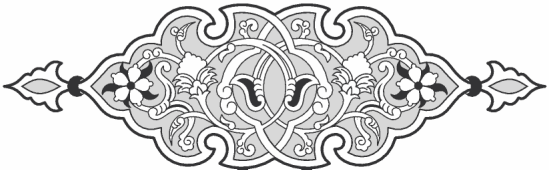

96. Суратул Г1алакъ

سُورَةُ العَلَقِ

Гъаб сурат буго Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Къуръан решт1ине гьабизе бай бихьараб мехалъ т1оцебе жиб решт1ине гьабураб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ ۝١

Дуца гьаб хирияб Къуръан ц1але Мух1аммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур Бет1ергьан Аллагьасул ц1аралдалъун бай бихьун ва гьесдаса квер бакъиги т1алаб гьабун.

Жинца кинабго махлукъ бижарав ва гьелъул тадбир гьабулев, жив цогояв ханлъун вугев гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

Исламияб диналъул бищунго к1удияб г1аламат ва жиндир к1вар бугеб амро буго г1елму лъазе гьаби, хъвай-ц1али лъазе гьаби. Хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вах1ю гьабизе бай бихьараб лах1заталдаса хадуб кинабго заманаялъ исламияб дин цояз цоязде лъазе гьабун, к1алалъ бицун, кагъаталда хъван нилъехъе щун буго. Гьеб исламияб дин абаруб жого г1елму буго. Къуръанги, х1адисги гьелъул асло буго, гьелъие гьабураб тафсир ва таржама г1алимзабазул ижтигьад буго (ях1 бахъи, х1ал к1вараб жо гьабун х1акъаб маг1на ва мурад загьир гьабизе г1амал гьаби).

Гьел г1алимзабиги кинабго заманаялъ цояв цогидасе хъаравуллъун ч1ун, гьесул гъалат1 бит1изе гьабулевлъун вук1ун, гьаб исламияб дин азаралда ункънусго сон заман жиб бай бихьаралдаса ун бугониги жиндилъ хис-бас гьеч1ого, жиндир асло ц1унун хут1ун буго.

Исламияб диналъул аслиял къаг1идабаздаса бугеб къаг1ида буго щивав инсанас жинца гьабулеб г1амал жиб лъан, жиндаса мурад лъан, гьеб мурадалда рекъон гьабулеб бук1ин. Исламияб диналъ жиб нахъе ч1валеб жо буго жиндир г1елмулъай гьеч1ого, гьеб г1елму т1алаб гьабич1ого цо пуланав чиясул раг1ияда ва г1амалалда нахъвилълъун хьвадулевлъун инсан вук1ин. Жинда нахърилълъизе т1адав чи вуго Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг. Гьесдаса мух1канаб х1адис бач1араб мехалъ, гьеб х1адисалда г1амал гьабиялдаса жиндие мурад бич1улеб гьеч1ониги, инсан нахъвилълъуна хирияв аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гьесул гьеб г1амал бит1ун ккарабги бук1уна.

Гьев аварагасда ﷺ хадур рукIарал хириял асхIабзабазул рагIиги хIужа-далил букIуна гьеб рагIи асхIабзабазул букIин хIакълъараб мехалъ, ва цоги асх1абзабаца хилафги гьабич1еб мехалъ. Цинги хадур ругел гIалимзаби ва имамзаби цояв цоясдаса тIокI гьавун, гьав лъикIав, дов квешав абун гьезие къимат кьезе ва гьезул цоязда нахъ вилълъун, цогидав реххун тезе нилъее нух букIунаро: гьазул рагIи ва хIукму Къуръан-хIадисалдаги боцун, гьеб цIадироялдалъун гьеб цIазе лъалев чиясе гурони.

Гьал боцизе лъалел гIадамалги жакъа жал ратизе захIматал, жал цIакъ дагьлъарал руго. Гьаб рагIиялъул хIасиллъун букIуна щивав инсанасда тIадаб букIин жинца гьабулеб гIамал гьабизе лъан, гьелъул хIужа-далил лъан гьабизе тIадаб букIин. Гьедин хIужадалил лъазе кIвечIев чи цоги гIалимчиясда нахъвилълъизеги бегьула. Амма шаргIалда какараб гIамал буго гьал жагьилал гIадамал жидер имам яги устар кIодо гьавун, щибаб къукъа жал хIакъаб диналда руго абун цогидал къукъабазда данде багъулеб букIин. Гьаб буго иблисалъул ва исламалъул тушабазул мурад тIубай. Гьаб амро буго жиб бичIине ва жинда кантIизе рекъараб амро!

2. Жинца инсан вижарав вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, **загIипаб бидул гороялдаса.** خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ ٢

«ГIалакъ» абун бидул гороялда абула. Гьаб магIна хал гьабураб мехалъ аяталъул магIна букIуна: гьеб жиб загIипаб бидул гороялдаса вижарав инсанасе чIухIизе бакI щиб букIинеб абураб.

3. Дуца гьаб хирияб Къуръан цIале МухIаммад ﷺ**, ва дуда лъай дур БетIергьан Аллагь жив хирияв ва къадро кIудияв вукIин.** ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ ٣

4. Жинца къаламалдалъун хъвадаризе инсанасда лъазе гьабурав. ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ ٤

5. Гьев инсанасда жинда лъалареб букIараб исламияб динги лъазе гьабурав. عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ ٥

Цогидаб инсан жинда хIажалъулеб дунял-ахиараталъул гIелмуги лъазе гьабурав.

АлхIамдулиллагь! Кинабго рецц ва щукру гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго. Жинца исламияб диналда нилъ тIоритIарав, жиндир хирияб Къуръан цIализе лъалеллъунги гьарурав, жиндие хирияв ХIабиб МухIаммадил ﷺ суннат лъалеллъунги нилъ гьарурав. Гьаб щуго аят буго Къуръаналъул т1оццере рещт1арал аятал.

Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг «ХIираъ» абулеб нохъоде ун

Аллагьасе جَلَّجَلَالُهُ гIибадат гьабулев вугеб мехалъ ТIадегIанав Аллагьас Жабраил малаик витIун гьесда Къуръан вахIю гьабизе бай бихьараб заман буго гьаб.

Жидеда Аллагь разилъаял имам Бухараияс ва имам Муслимица жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аваагасе вахIю бай бихьиялде цере жал ритIухъал макьаби рихьулел рукIана. Цинги гьев ругьунлъана ХIираъ нохъоде ун гьенив заманаялъ чIун Аллагьасе* جَلَّجَلَالُهُ *гIибадат гьабизе. Цо чанго къоги гьениб бан жиндие квен-тIех босизе Хадижатихъе рукъове вачIунаан, цингиги гьев ХIираалда унаан.*

Гьедин жив вукIадго гьесухъе хIакъаб жо бачIана. Гьесухъе малаик вачIана ва гьесда «дуца цIале!»-абун абуна. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дун цIализе лъалев гьечIо»-абун. Цинги малаикас авараг ﷺ *жинде данде къана кутакаб данде къаялъ, цинги гьев нахъе виччана ва гьанжеги абуна: «Дуца цIале!»-абун. Аварагас* ﷺ *добго жаваб кьуна. Гьедин лъабго нухалъ малаикас авараг* ﷺ *жинда данде къана гьесие лъикIго захIмалъулеб хIалалъ. Хадуб малаикас гьаб щуго аят цIалана. Гьел аяталги росун жив цIакъ хIинкъун жиндир ракI сородулаго МухIаммад авараг* ﷺ *Хадижатихъе вачIана жинда Аллагь разилъаяй ва гьес абуна: «Дун ратIлилъ жеме! Дун ратIлилъе вахче!»-абун. Хадижатица гьев ратIлилъе жемун дагьаб мехалъ тана. Жиндир хIинкъи тIаса ун хадуб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас Хадижатида бицана жиндие ккараб жо ва гьес абуна: «Дун дирго нафсалде хIинкъулев вуго»-абун. (дун унтун вугодай абун, яги дие щайтIаналъ зарал гьабун бугодай абун).*

Жинда Аллагь разилъаяй Хадижатица абуна: «Кисан мун унтун вукIинев? Дуе щибго къварилъи гьечIо. Валлагьи Аллагьас мун кидаго гIодовегIан гьавизе гьечIо. ХIакълъунго мун вуго гIагарлъиялда гурхIел гьабулев, гIадамазул ургъел къварилъи гьездаса борхулев, хIажалъи ккарав чиясе жо кьолев, гьобаласе лъикIаб гьоболлъи гьабулев. ХIакъаб жо хIакъаблъун букIине гьабулев, гьелъие квер бакъи гьабулев». (гьединал берцинал тIабигIатал ругев инсан Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ *гIодовегIан гьавуларо, гьев щайтIаналъ гуккиялдасаги цIунула).*

Цинги Хадижат МухIамадги цадахъ вачун жиндир вацIгIал Варакъат ибну Навфалихъе ана. Гьев вукIана цебего Насранияб динги босун гьеб дин гьабулев, жив цIакъго кIодолъун, херлъун ва бецлъун вугев чи. Гьес Инжилалдаса ГIибранияб мацIалъ жиндие къваригIараб жоги хъвалеб букIана. Жинда Аллагь разилъаяй Хадижатица абуна:

«Я дир вацгIал! гьав дур вацасул васас бицунеб жоялда гIенеке»-абун. (гIарабияз хIурмат гьабун жиндаса гьитIинасда вацасул вас абула, жиндаса кIудиясда дир инсул вац абула).
Варакъатица абуна: «Бицеха дуда бихьараб жо»- абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесда бицана жинда ХIираъ нохъода цо чи вачIин ва гьес жиндие рицарал раг1абиги. Варакъатица абуна: «Гьев чи вуго Муса аварагасухъе عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ вачIарав Жабраил малаик. Я аман Аллагь дун гIолохъанчи вугев анищ, дуе квер бакъи гьабизе! Мун Маккаялъул агьлуялъ гьенисан къватIиве къотIулеб мехалъ дун чIаго вукIине вугев анищ!»-абун.
Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Унго гьез дун къватIиве вахъине гьавизейищ вугев»-абун. Варакъатица абуна: «Мун къватIиве вахъине гьавизе вуго. Мун гIадин вахIю босун вачIарав цониги авраг гьечIо жиндехун тушманлъи гьабичIого тарав»-абун. Хадубги Варакъатица абуна: «Дуца диналда халкъ ахIулеб мехалъ дун чIаго хутIани дица дуе цIакъ квербакъи гьабизе буго»-абун. Гьев Варакъат гьелдаса хадуб гIемер заманго инчIого хвана. Аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахIю гьабизе Жабраил вачIин дагьаб заманалъ гьоркьоса къотIун букIана». (хIадис дагьаб къокъ гьабун хъвана).

كَلَّآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَيَطْغَىٰٓ ﴿٦﴾

6. ХIакъаб жо буго инсан жиндир БетIергьан Аллагьасде гIасилъулев вукIин.

أَن رَّءَاهُ ٱسْتَغْنَىٰٓ ﴿٧﴾

7. Живго жиндасаго чIухIун: Жив бечедав вуго, къуватав вуго, кьибил тухум кIудияв вуго абун ракIалде ккун.

إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلرُّجْعَىٰٓ ﴿٨﴾

8. Х1акълъунго дур БетIергьан Аллагьасде буго МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ахираталда кинабго халкъалъул буссин.

Гьеб къоялъ щивав инсанасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يَنْهَىٰ ﴿٩﴾
عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰٓ ﴿١٠﴾

9.10. Дуца пикру гьабуларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ как баялдаса Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ лагь нахъе чIвалев чиясул?

ЦIакъ ахIмакъав, хIалихьатав ва гIодовегIанав чи гьечIишха гьев? Гьав жинца как балев чи МухIаммад авараг صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго. Гьев жинца как баялдаса нахъ чIвалев чи Абужагьал вуго.

أَرَءَيْتَ إِن كَانَ عَلَى ٱلْهُدَىٰٓ ﴿١١﴾

11. Дуца пикру гьабеха МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьев жинца как балев чи битIараб диналдаги вугони.

أَوۡ أَمَرَ بِٱلتَّقۡوَىٰٓ ١٢

12. Жинца цогидаздаги амро гьабулеб бугони Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа абун ва гьесие гIибадат гьабе абун.

Гьаб хIакъаб нухалда вугев чиясда данде кин гьев къосарав мушрик вахъунев?.

أَرَءَيۡتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰٓ ١٣

13. Гьединго дуца пикру гьабеха МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ, гьев инкарчи жинца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ гьереси гьарулев, жив иман лъеялдаса вусун чIарав вугони.

أَلَمۡ يَعۡلَم بِأَنَّ ٱللَّهَ يَرَىٰ ١٤

14. Гьев чиясда лъалеб гьечIищ БетIергьан Аллагь жинда кинабго жо бихьулев ва лъалев вукIин?.

كَلَّا لَئِن لَّمۡ يَنتَهِ لَنَسۡفَعَۢا بِٱلنَّاصِيَةِ ١٥

15. Гьев къосарав чиясда ракIалда кковувхьин гьечIо амро! Гьев вусса абе, Гьев чи жиндир къабихIаб гIамал гьабиялдаса вусинчIони бичасхIаги дица гучалда гьесул нодо ккун вехъерхъун гьев цIада жанив реххила!.

نَاصِيَةٖ كَٰذِبَةٍ خَاطِئَةٖ ١٦

16. Жинца гьереси бицунев, жив капурав ва жиндир мунагьал гIемерав чи вуго гьеб дица кколеб нодоялъул бет1ергьан.

فَلۡيَدۡعُ نَادِيَهُۥ ١٧

17. Цинги гьес ахIи бае абеха жиндир кумекчагIазда ва гьездаса квербакъиги тIалаб гьабе абе!

Гьесие щибго квер бакъи щвезе гьечIо гьеб къоялъ.

سَنَدۡعُ ٱلزَّبَانِيَةَ ١٨

18. Дицаги ахIизе руго Дир жужахI хьихьун ругел, жудер капурзабазда ццим бахъи кутакал забаниятазда.

Гьез кутакаб гIазаб гьабила гьев абужагьлие ва гьесда релъларал чIухIарал, гIамал кIудиял инкарчагIазе ва мушриказе.

كَلَّا لَا تُطِعۡهُ وَٱسۡجُدۡ وَٱقۡتَرِب ۩ ١٩

19. Жив хIинкъа абе гьев къосарав, хIалихьатав чи! Мун гьесие мутIигIлъуге МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ ! Дуца как бачIого тоге ва Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда халкъ ахIичIогоги тоге. **Дуца тIад чIей гьабе как баялда ва сужда гIемер гьабиялда! Дуца Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIагарлъиги гьеб как баялдалъун ва сужда гIемер гьабиялдалъун гьабе!**

Гьаб аят ц1алидал сужда гьабизе сунатаб буго.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хIадисалда буго: *«Бищунго лагъ Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гIагарде вукIунеб заман буго гьев лагъ суждаялда вугеб заман, нужеца гьениб дуг1а г1емер гьабе»*-абун.

Х1адис имам Муслимица бицана.

Гьеб сужда гьаби буго цохIо Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони жиб гьабизе бегьулареб гIамал. Сужда гьабулев чи цIакъ хIелун ва гIодогIанлъун вукIуна. Гьесул кинабго черхалъул хIалалъ ва ракьалда цузе гьабураб гьумералъ щибго рагIиго абичIониги бицунеб букIуна гьев лагъ кигIанав хIажатав вугев жиндир БетIергьан Аллагьасда.

Сордо къояда жаниб чанго нухалъ жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабулев инсан гьев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъи цIакъ гIажаибаб жо гьечIишха? Дунялалъул цо ханасе жинца сужда гьабулев мушрикасда кIозе бугодай гьев ханги тIаде валагьун вукIун гьесул амроялда гIасилъизе? Жинца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гьабулев, хаду гьесул амроялдаги гIасилъулев инсан цIакъ ахIмакъав инсан вуго!

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун суратул ГIалакъалъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго реццги БетIергьан Аллагьасе буго.

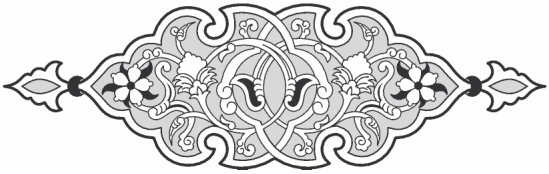

97. Суратул Къадри

سُورَةُ القَدْرِ

Гъаб сурат рештIине гьабуна «сурату ГIабасаялда» хадуб. Гьеб буго (80) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾

1. ХIакълъунго Дица гьаб хирияб Къуръан рештIине гьабуна жиндир къадро кIудияб сордоялъ.

ЛавхIул МахIфузалдаса босун гьеб Къуръан дунялалъул зодобе рештIине гьабуна. Цинги Жабраил малаикас къоло лъабго соналъ хIажат бихьун, дагь-дагь ккун жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасда рештIине гьабуна.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾

2. Дуда щибха лъалеб МухIаммад ﷺ гьеб Лайлатул Къадри щиб жо бугеб? Гьелъул хиралъи кигIан гIемераб бугеб?

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾

3. Гьеб Лайлатул Къадри хирияб буго азарго моцIалдасаги.

ЦохIо гьеб сордоялъ гьабураб лъикIаб гIамалалъул ажро-кири гIемераб букIуна азарго моцIалъ гьабураб гIамалалъул кириялдаса.

ГIалимзабаца абуна: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бициндалго цересел умматазул гIадамал гIумру халатал рукIун цо чияс азарго моцIалъ тIаде ярагъги бан Аллагьасе ﷻ гIоло гъазават гьабуна абун, Аварагасулги ﷺ муъминзабазулги хьул лъуна жидееги бугеб анищ гьединаб халатаб гIумру жидецаги Аллагьасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гьабун жидее ажро-кири щвезе абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я дир БетIергьан Аллагь! Дуца дир уммат гьабун бугоха жиндир гIумруги къокъаб, гIамалги дагьаб»-абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас МухIаммадил ﷺ умматалъе гьаб лайлатул Къадриялъул сордо кьуна: цохIо гьеб сардилъ гьабураб лъикIаб гIамал азарго моцIалъ гьабураб лъикIаб гIамалалда данде букIунеб жиндир ажроялъул рахъалъан.

تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾

4. Гьеб сордоялъ Жабраил малаик ва цогидал малаикзабиги ракьалда рештIуна Аллагьасул ﷻ амро босун.

Гьеб сордоялдаса бай бихьун тIасияб соналъул гьединабго сордоялда щвезегIан Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир махлукъалъе къадар гьабураб хIукмуги босун ракьалда рештIуна гьел малаикзаби.

سَلَٰمٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطۡلَعِ ٱلۡفَجۡرِ ۝٥

5. Гьеб сордоялъ рогьел баккинегIан малаикзабаца г1ибадат гьабула ругел муъминзабазда «Салам-Салам»-абун гьезие тахIият гьабулеб букIуна. Гьеб сордоялъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерие лъикIаб жо гурони къадарги гьабуларо. Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ къадар кинабго лъикIаб буго, гьев жиндир лагъзадерида гурхIулевги вуго, амма инсан вуго цIакъ жагьилав, жинда лъикIабги квешабги жо батIа гьабизе лъаларев, жиндирго напсалъ, щайтIаналъ гуккун хьвадулев. Гьаб Лайлатул Къадриялъул сордо Рамазан моцIалъул ахираб анцIго сордояда жаниб букIуна. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб сордо балъго гьабун буго гьеб сордо тIалаб гьабун муъминзабаца гьеб анцIабго сордоялъ гIибадат гIемер гьабизе ва гьезие ажро-кириги гIемераб щвезе. Гьеб лайлатул къадриги щола, гьеб анц1абго сордоялъ г1ибадаталда ч1арав чиясе щаклъи гьеч1ого иншаАллагь. Цо-цо г1адамаца рицунел кьуч1 гьеч1ел харбазулъ ругел г1аламатал рихьинч1ониги.

Хирияб Къуръаналда Лайлатул Къадриялъул лъабго кIудияб хиралъи бицана:

- Гьеб сордоялъ гьабураб лъикIаб гIамал азарго моцIалъ гьабураб лъикIаб гIамалалда бащалъулеб букIин.
- Гьеб сордоялъ цо соналъул хIукму-къадар босун малаикзаби ракьалда рештIунел рукIин.
- Гьеб сордоялъ малаикзабаца муъминзабазе салам кьолеб букIин, гьел муъминзаби кIодо гьарун, гьел хира гьарун.

Суратул Къадриялъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ буго.

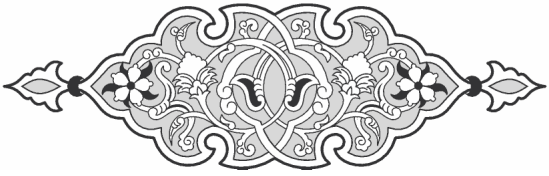

98. Суратул Баййинат

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾

1. Жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ **инкар кколел гIадамал: Жидехъе тIехь рештIине гьабурал гIадамаздаса жал ругел ва Аллагьасдехун ширк гьабун хъанчие лагълъи гьабулеллъунги жал ругел, гьал гIадамаца жидер купру-ширк течIо жидехъе баянаб хIужа-далил бачIараб механлъ гурони.** Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIараб механлъ гьесда иман лъурал гIадамал руго гьаб аяталъ жидер бицен гьабурал гIадамал. Гьев хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIаниги купру-ширкалъул агьлуялъул гIемерисел жидерго къосиналда ва гIасилъиялда чIана.

رَسُولٌ مِّنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ﴿٢﴾

2. Гьезухъе бачIараб хIужа Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **русул вуго: жинца гьезие** батIулаб, гьересияб жоялдаса **жал рацIцIадал Къуръаналъул аятал цIалулев.**

فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٣﴾

3. Гьел аятазулъ киналго жидер къадро тIадегIанал, Аллагьасул тIахьазулъ бугеб гIелму-диналъул баян буго ва тIаса бищараб, лъикIабщинаб жоги буго.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾

4. Жидехъе тIехь кьурал гIадамал жидер диналъулъ рикьаричIо жидехъе Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ **рахъалъан хIакъаб, баянаб далил бачIун гурони.**

Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг вачIун хаду ккуна гьез гьев МухIаммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар, жидеда гьев хIакъав Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вукIин лъалеб букIингун цадахъ.

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾

5. Гьел гIадамазда амроги гьабулеб букIинчIо жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ **лагълъи гьабе абун гурони. Жидеца Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **цо гьавун, гьесие гIибадат бацIцIад гьабун.**

Цогидал киналго диналги тун жиб битIараб исламияб дин гьабе абун. Жидеца паризаял какалги рае, паризаяб закатги кье абун. Гьаб дин буго жиб битIараб дин. Гьаб динги босун гьеб диналда

жанир щайха гьел гIадамал лъугьунарел?.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾

6. Х1акълъунго китабиязул Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамалги, цогидал мушрикал, мажусиялги жужахIалъул цIада жанир рукIине руго даимго. Гьел руго кинабго халкъалъул бищунго квешал гIадамал. ЦIогьабаздасаги квешал руго гьел: Жедеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тIахьазда жаниса МухIаммад аварагасул صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сифатал рикъун ругелъул. Гъачагъаздасаги квешал руго гьел. Жидеца хIакъаб диналда унел гIадамазе нух къотIизе гьабун бугелъул.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

7. Х1акълъунго жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги рилъун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби руго кинабго халкъалъул бищунго лъикIал. Гьел ругелъул жидеца Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ, гьесул расулги разилъи тIалаб гьабун, гьезул амру-нагью тIубазе гьабун хьвадарал гIадамал.

جَزَآؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُۥ ﴿٨﴾

8. Жидер БетIергьан Аллагьасда аскIоб гьезие бугеб жазаъ буго жидеда жаниса нигIматазул гIорал чвахулел алжаназул ахал. Даимго рукIинелъун лъугьине гьарула гьел алжаналда жанир. Гьездаса Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъун вукIуна ва гьел Аллагьасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ разилъун рукIуна. Гьаб тIадегIанаб макъам буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабун, гьесул гIазабалдаса хIинкъун хьвадарал муъминзабазе бугеб. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб макъам щолеб гIамал гьабизе тавпикъ гьабеги!

Суратул Байинаталъул тафсир ва таржама хъван тIубана.
Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагьасе буго.

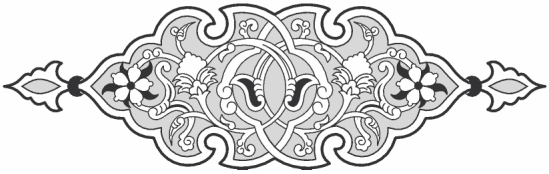

99. Сурату Ззалзалат

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ ٱلْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾

1. Ц1акъ кутакаб багъариялдалъун ракь багъарараб мехалъ.

وَأَخْرَجَتِ ٱلْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾

2. Гьеб ракьалъ жинда жаниб бук1араб бак1лъиги къват1ибе рехараб мехалъ.

Хварал г1адамазул хут1елал ва хазина-маг1данги къват1ибе рехараб мехалъ.

وَقَالَ ٱلْإِنسَٰنُ مَا لَهَا ﴿٣﴾

3. Г1ажаиблъи гьабун, х1инкъун инсанасги абураб мехалъ: «Гьаб ракьалъе къваригараб жого щиб бугеб?!»-абун.

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾

4. Гьеб къоялъ ракьалъ бицуна кинабго жиндир хабар.

Гьеб хабарги бук1уна щивав инсанас жиндир мугъалда т1ад гьабураб г1амалалъе ракьалъ нуг1лъи гьаби.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾

5. Х1акълъунго гьеб хабар бициги дур бет1ергьан Аллагьас гьеб ракьлда амро гьабиялъ бук1уна. Ва гьелъие к1алъазе гьунар кьеялдалъун бук1уна.

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٦﴾

6. Гьаб къиямасеб къоялъ кинабго халкъ къукъаби гьарун т1аде рахъун Мах1шаралда рак1арун рач1уна жидеца дунялалда гьабураб г1амал бихьине ва гьелъул жазаъги бихьине.

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾

7. Жинца цох1о зарра г1адабги лъик1лъи гьабун бук1арав чиясда гьелъул лъик1аб жазаъ бихьине буго.

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾

8. Жинца цох1о зарра г1адабги квешаб г1амал гьабун бук1арав чиясда гьелъул квешаб жазаъги бихьине буго.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1об рах1маталдалъун лъик1лъи г1емерго ц1ик1ине гьаби, мунагьаздаса т1аса лъугьун тей Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ ихтияралда бугеб, гьес жиндие бокьухъин гьабулеб иш буго. Къокъаб х1асил буго щивниги инсанасе лъик1лъи гьабун гурони Бет1ергьан Аллагьас гьесие зулму ва зарал гьабизе гьеч1о.

100. Суратул ГIа́дия́т

سُورَةُ العَادِيَاتِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул ГIассралда» хадуб. Гьеб буго (103) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْعَٰدِيَٰتِ ضَبْحًا ﴿١﴾

1. Жал цIакъ рекерун тушманасде тIаде унел, жидер гьекиялъул (хIухьел цIай) гьаракьги рагIулел мужагьидазул чуялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

فَٱلْمُورِيَٰتِ قَدْحًا ﴿٢﴾

2. Жидер хIатIаздалъун чIинхаздаса цIаги пирхизе гьабулел.

فَٱلْمُغِيرَٰتِ صُبْحًا ﴿٣﴾

3. Рогьалил гIужалъ тушманасда тIад гъара гьабун жал кIанцIулел.

فَأَثَرْنَ بِهِۦ نَقْعًا ﴿٤﴾

4. Цинги гьениб кутакаб хIур бахъине гьабулел.

فَوَسَطْنَ بِهِۦ جَمْعًا ﴿٥﴾

5. Жал тушманасул боязда гьоркьорги журалел чуялхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь.

إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾

6. ХIакълъунго инсан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIмтазда жинца инкар кколев вуго.

Жиндие бугеб кинабго лъикIлъи кIочолев, цодагьабго къварилъи бихьани жив зигардулев вуго.

وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾

7. ХIакълъунго жив нигIмтазда инкар кколев, къварилъи хIехьезе кIоларев вукIиналъе инсанас жинцаго нугIлъиги гьабулеб буго.

وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾

8. ХIакълъунго гьев инсан жиндие цIакъ дунялалъул лъикIабщинаб жо бокьулев вуго.

Амма ахират кIочарав, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабизе жив кIвахIалавги вуго.

۞ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ ﴿٩﴾

9. Гьав инсанасда лъаларищ хобазда жанир рукIарал гIадамал тIаде рахъине гьарураб мехалъ,

وَحُصِّلَ مَا فِى ٱلصُّدُورِ ﴿١٠﴾

10. Гьезул ракIазда бугеб щинаб жоги Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ цебе загьир

гьабураб мехалъ,

إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

11. Х1акълъунго жидер БетIергьан Аллагь гьезул кинабго хIал жинда лъалев вукIин ва гьезие хIисаб-мизан гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жазаъ гьабизе букIинги.

101. Суратул Къáригlат

سُورَةُ القَارِعَةِ

Гьаб сурат рештlине гьабуна «сурату Къурайшалда» хадуб. Гьеб буго (106) абилеб сурат.

Жив гурхlулев, гурхlел гlамав Аллагьасул цlаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1.2.3. Жинца ракlал хlинкъизе гьарулеб, мугlрул щобал щущазе гьабулеб, зобал рахъизе гьабулеб, жиндир амро цlакъ кlудияб къиямасеб къо щиб жо бугеб дуда щибха лъалеб, я гьав инсан!

الْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾

Исрафил малаикас авалаб ссуралъуб пуялдалъун жиб бай бихьулеб, кинабго халкъалъул хlисаб-мизан гьабун гьел цоял алжаназда, цогидал жужахlалда жанир лъугьизе гьарураб мехалъ жиб тlубалеб жо буго къиямасеб къо. Гьелдаса хадуб жиб абадияб ахиарат буго.

4. Гьеб къоялъ гlадамал рукlуна ракьалда тlибитlараб гарцlазул боялгlадин махlшаралде ракlарун унел.

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾

5. Гьеб къоялъ мугlрулги самараб квас гlадин тамахлъун гlодоре гьарщун рукlуна. Кинабго ракьги цо майдан лъугьун букlуна.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾

6.7. Жиндир лъикlаб гlамалалдалъун цlадира бакlлъарав чи жив разияб чlаголъиялда алжаназда жанив вукlине вуго.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٧﴾

8.9. Амма жиндир лъикlаб гlамал цlадираялда тlадагьлъарав чи вуссунеб бакl жагьанама буго.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٩﴾

10. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан гьеб жагьаннама щиб жо бугеб:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾

11. Гьеб буго жиб цlакъ боркьараб жужахlалъул цlа.

نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

Гlемерисел гlалимзаби жинда рекъараб рагlи буго къиямасеб къоялъ гlамалал цlай цlадирабазда тlадги лъун букlине буго абураб рагlи. Жиб цlалеб жо я лагъзадерил гlамал хъварал кагътал рукlина, яги гьел гlамалазе Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ бокьараб черхги гьабун гьеб черх цlала. Жинда Аллагь разилъаяв ибну Г1аббасидаса бицараб

хIадисалда буго: *«Муъминзабазул лъикIал гIамалал цIакъ берцинаб сифат-сураталда рукIуна. Квешал гIамалал къабихIаб сураталда рукIана. Жиндир лъикIал гIамалал цIадироялда бергьарав чи бахьи бугев чи вуго. Жиндир квешаб гIамал цIадироялда бергьарав чи бахьи къосарав чи вуго»*-абун.

102. Сурату Ттака́ĉур

سُورَةُ التَّكَاثُرِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Кавсаралдаса» хадуб. Гьеб буго (108) абилеб сурат.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾

1. Нуж Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гьабиялдаса машгъул гьарун руго я гьал гIадамал, нуж боцIи мал, лъимал-хъизан гIемерлъиялдалъун цо-цалаздаса бергьине бокьун къецандулел рукIиналъ.

حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾

2. Гьеб хIалалда нужги рукIадго нуж хун хабалалъеги ине руго.

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾

3. Нуж гьеб гIамалалдаса русса ва нуж Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдаса хIинкъа.
Нужеда нахъе лъазе буго гьеб нужер ахIмакъаб хьвадиялъул кинаб квешаб ахир букIунеблъи!

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

4. Ахираталда щвараб мехалъ ва нужеда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабги щвараб мехалъ лъазе буго нужеда гьеб!

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾

5. Нужеца гьеб квешаб гIамал те! Нужеда гьеб ишалъул хIакъикъат лъалеб букIарабани нуж дунялалъ гуккун, ахират кIочон хьвадизе рукIинчIо.

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾

6.7. БичасхIаги нужеда жужахI бихьизе буго ва нужеда гьеб якъинго нужер беразда бихьизе буго.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

8. Цинги гьеб къоялъ нужеда гьикъизе буго дунялалда Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьурал нигIматал кин нужеца харж гьабурал абун.

Чорхое кьураб сахлъиги, бералъе кьураб канлъи бихьиги, гьуинал, лазатал тIагIамалги, тамахал тахалги, рекIел гъеялъе кьурал хъизанги кин нужеца хьвадизе гьабураб абун.

Жинда Аллагь разилъаяв абу Гьурайратидаса имам Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Цо нухалъ Аллагьасул Свалат салам лъеяв авараг рукъоса къватIиве вахъараб мехалъ гьесда данде ккана жидеда Аллагь разилъаял Абубакр ва ГIумар асхIаб. «Гьаб гIужалъ*

нуж къвитIире рахъине гьабураб жо щиб бугеб?!-абун аварагас ﷺ *гьикъидалго гьев кIиясго абуна: «Ракъиналъ рахъине гьаруна ниж»-абун. Хирияв аварагасги* ﷺ *абуна: «Валлагьи, дунги гьеб вакъиналъ къватIиве вахъине гьавурав вуго»-абун. Цинги гьел цо Ансариясул бакIалде ун гьес берцинаб гьоболлъи гьабун квен кванан, лъим гьекъон гIорцIараб мехалъ аварагас* ﷺ *абуна: «Дир нафс жинда кодоб бугев Аллагьасул* ﷻ *цIаралдалъун гьедулев вуго дун! Къиямасеб къоялъ гьал нигIматазулги кIал гьикъи букIине буго. Нуж ракъиналъ рукъоса къватIире рахъине гьарун рукIана, гьанже гьал нигIмталги кванан рукъоре руссунел руго»*-абун (хIадис къокъ гьабун хъвана).

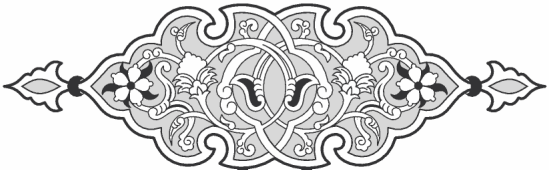

103. Суратул Г1асср

سُورَةُ العَصْرِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «сурату ЩархIалда» хадуб. Гьеб буго (94) абилеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْعَصْرِ ﴿١﴾
إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَفِى خُسْرٍ ﴿٢﴾

1.2. Жинда жаниб гIемераб гIажаибаб жо бугеб **заманалхIаги абун гьедулев вуго ТIадегIанав Аллагь: «хIакълъунго инсан чIового хутIиналъулъ, дунялалъ ва щайтIаналъ гуккиналъулъ вуго»-абун.**

Къатадат абулев гIалимас абуна: Бакъанил гIужалхIаги абун гьедулев вуго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ, гьев зухIаялъул гIужалхIаги абун гьедун вукIарав гIадинго абун.

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ
وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْحَقِّ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ ﴿٣﴾

3. Жал чIорого хутIарал гьечIо жидеца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иманги лъун аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги рилъльун лъикIаб гIамал гьабун хьвадарал муъминзаби. Жидеца цо-цалазда хIакъаб диналда чIа абун амро-васият гьабулел, гьеб хIакъаб диналда рукIадго тIаде рачIунел къварилъабазда сабро гьабе абунги цоцаде васият гьабулел. Гьаб цохIо аяталда жаниб ТIадегIанав Аллагьас инсан тIовитIулеб ункъго кIудияб асло бицун буго:

1- Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъей.

2- Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расулас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абухъин лъикIаб гIамал гьаби.

3- Муъминзабаца цоцалазда амру-нагью гьаби, лъикIаб-квешаб жо лъазе гьаби.

4- ХIакъаб диналда чIеялдалъун ва къварилъиялда сабро гьабе абун цо-цалазда васият гьабиги.

Гьаб аяталъ абухъин хьвадарав чияс жиндирго нафс камил гьабула Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун ва гьесие тIагIат гIибадат гьабун. Цогидал гIадамазул нафсги камил гьабула гьезда хIакъаб жоялдалъун амро ва васият гьабун.

Жинда Аллагь разилъаяв имам ШафигIияс абуна: «ГIадамаз цохIо гьаб сураталъул пикру гьабулеб букIарабани гьезие гьеб сурат гIезе

букIана»-абун.

Имам Байгьакъияс жинда Аллагь разилъаяв абу ХIузайфатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул асхIабзабазул кIиго чи данделъараб мехалъ гьев кIиявго цо-цадаса ратIалъулел рукIинчIо гьезул цояс «ВалгIасри» абураб сурат цIалун цинги цоцалазе саламги кьун гурони»*-абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Жинда гIамал гьабизе рекъараб ва гьеб гIамал гьабизе бигьаяб хIадис буго.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъ гьабеги лъикIаб гIамал гьабизе. Амин.

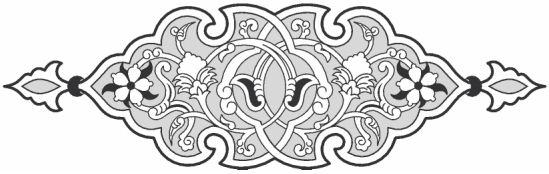

104. Суратул Гьумазат

سُورَةُ الهُمَزَةِ

Гьаб сурат рештIине гьабуна «суратул Къияматалда» хадуб. Гьеб буго (75) абулеб сурат.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи букIине буго кинавниги жинца гIадамазда гIайиб чIвалев, гьезде гъибат гьабулев, нахъаса кIалъалев чиясе.

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾

2. Жинца гIемераб дунялалъул магIишатги данде гьабун, гьеб рикIкIун, гьелъул гIемерлъиялдаса вохун жив хьвадулев.

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾

3. Жинда ракIалдеги колев х1акълъунго гьеб магIишаталъ жив дунялалда даимго хутIизе гьавила абун.

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾

Жинца закат сахIги кьоларев сунатаб садакъаги кьоларев, гьеб магIишаталъе лагълъи гьабун живги хьвадулев.

4. Гьесул ракIалде кковухъин гьечIо амро! БичасхIаги гьев чи жужахIалда жанив рехине вуго.

كَلَّا لَيُنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾

5. Дуда щибха лъалеб я гьав инсан, гьеб жужахI щиб жо бугеб?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾

Дуда гьеб жегиги бихьун гьечIелъул гьелъул сифат-сурат дуда лъаларо.

6.7. Кутакалда жиб боркьараб, жинца ракIал рухIулеб, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндалъун капурзабазе гIазаб гьабулеб цIа буго гьеб.

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿٧﴾

8.9. Х1акълъунго Гьеб цIа гьезда тIад тIалъел лъураб гIадин букIуна, цIадул хIубазда жанир ругел гIадин гьелги рукIуна.

إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ ﴿٨﴾

فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

Жидер хIатIал-кверал рахсал гудрал ран горбодеги рухьун рукIуна. Жидее щибго хвасарлъи ва бигьалъиги букIунаро. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб жужахI тIад гьабулеб гIамалалдаса! Амин.

105. Суратул Фил

سُورَةُ الفِيلِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

1. Дуда лъаларищ МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дур БетIергьан Аллагьас пилалги рачун КагIба рукъ биххизабизе абун рачIарал гIадамазе кинаб гIазаб гьабураблъи!.**

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَٰبِ ٱلْفِيلِ ﴿١﴾

2. Гьезул макро Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **ц1акъ хвезе гьабич1ишха!**

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِى تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾

3. Гьезда тIаде Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **хIанчIазул боялги ритIана.**

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾

4. Гьеб щибаб хIинчIалъ гьезда тIаде речIчIана жужахIалъул ракь бухIун лъугьарал чIинхал.

تَرْمِيهِم بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٤﴾

Гьеб чIимих тIаде щварав чи гьелъ ворлълъунев вукIана. Щивасул цIар тIаде хъвараб букIана гьаб чIимих абуна цо гIалимзабаца.

5. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ **гьел гIадамалги гьаруна хIайваназ жиб кванараб ва гьезул хIатIаз мерхьун хвезе гьабураб тIамахалда релълъун.**

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾

Гьаб сураталъе тафсир гьабурал гIалимзабаца абуна: «Абрагьатул Ашрам»-абулев Яманалъул ханас СангIаъ абулеб шагьаралда килиса бана ва КагIба рукъалда тIаваф гьабизе унел гIадамал гьенире ине гьукъун гьеб жиндир килисаялда тIаваф гьабиялда рачине къасд гьабуна. Кинанат къабилаталъул цо чи сардилъ гьеб килисаялда жанив лъугьун, жинца гьениб хъублъи гьабуна ва гьеб хъублъи килисаялъул къадазда бахана. Цинги Абрагьатил цIакъ ццим бахъана ва жинца КагIба рукъ биххичIого теларо абун гьаги гьедана. ГIемерал боялги цадахъ рачун, кутакал пилалги рачун вачIун Абрагьат Маккаялъул рагIалде рештIана. Гьесул зулмуялдаса хIинкъун Маккаялъул агьлоги кIкIалахъе, нохъабакье рахчана. Абрагьатил аскараз Маккаялъул агьлуялъул варанаби ва гIиял хъвехъулел ва кваналел рукIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул кIудияв эмен ГIабдулмутIалибил кIинусго варани букIана. Гьел варанаби Абрагьатилаз ракIарун индалго ГIабдулмутIалиб Абрагьатиде тIаде ана ва гьев вугеб бакIалда жанив лъугьине изну тIалаб гьабуна. Гьев жаниве виччан Абрагьатица

таржамачиясда абуна гьесда гьикъеян жиндир хIажат щиб бугеб абун. ГIабдулмутIалибица жиндир хIажат бициндалго Абрагьатица абуна: «Дун разилъун вукIана мун вихьараб мехалъ: Мун гIакъло бугев, Къурайшиязул ханзабазул чи вуго абун. Амма дур варанабазул бицун мун кIалъадалго дида мун рихана. Дуца дир аскараз рачарал варанаби тIалаб гьабулел руго, дурги дур умумузулги динлъун ва чIухIилъун бугеб КагIба рукъалъул бицунебго гьечIо»-абун. ГIабдулмутIалибица абуна: «Дун вуго варанабазул бетIергьан. Гьеб КагIба рукъалъул БетIергьан цогидав вуго. Гьес нахъе чIвазе вуго мун КагIба рукъалъе зарал гьабиядаса»-абун Абрагьатица абуна: «Дун гьелдаса нахъе чIвалеб щибго жо гьечIо!»-абун. ГIабдулмутIалибица абуна: «Гьелеха КагIба рукъ ва гьелеха мунги»-абун. (ай: дуего бокьараб гьабеха абураб магIна буго гьаб рагIиялъул) Абрагьатица гьесул варанаби нахъе кьуна ва ГIабдулмутIалиб КагIба рукъалъул нуцIил гIекIалги ккун Аллагьасде جَلَّ جَلَالُهُ гьарун назмо гьабун хIелулев вукIана.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас Абрагьатил аскаразда тIад хIанчIазул боял риччана ва гьез чIинхал речIчIун гьалаг гьарун гьезул рижиго бакъвазе гьабуна. Квешаб унти баккун, жиндир гьан турун, кутакаб гIазаб чIамун Абрагьатги хвана.

Гьаб соналда гIарабияз «пилалъул сон»-абула. Гьаб соналъ гьавуна хирияв авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунги абуна гIалимзабаца. Гьаб къиса бицун ТIадегIанав Аллагьас Маккаялъул агьлу кантIизе гьарулел руго жидее ругел кIудиял нигIматазда ва Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, хъанчие лагълъи гьаби жибго тун, жидехъе витIарав аварагасде صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилълъун хьвадиялда ахIулел руго.

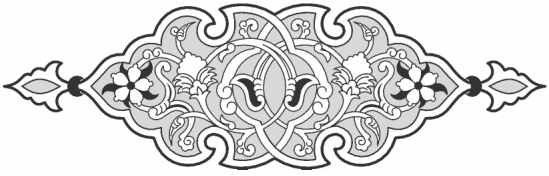

106. Сурату Къурайш

سُورَةُ قُرَيْشٍ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لِإِيلَٰفِ قُرَيْشٍ ﴿١﴾

1. Къурайшиял ругьунлъун рукIиналъе гIоло гочарулеб гIумру гьабиялда.

Гьел цоцаде тушманлъи гьечIого цоцалъ рекъонги рукIиналъе гIоло.

إِۦلَٰفِهِمْ رِحْلَةَ ٱلشِّتَآءِ وَٱلصَّيْفِ ﴿٢﴾

2. Гьел хасало Яманалда ун, риидал Шамалда ун даран-базар гьабун яшав гьабиналда ругьунал рукIиналъе гIоло.

فَلْيَعْبُدُوا۟ رَبَّ هَٰذَا ٱلْبَيْتِ ﴿٣﴾

3. Жидеца гIибадат гьабе абе гьаб КагIба рукъалъул БетIергьан Аллагьасе.

ٱلَّذِىٓ أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍۭ ﴿٤﴾

4. Жидее ракъинчIого рукIунеб хIалалхъ тIагIам кьурав, жал тушманасул заралдасаги цIунарав.

Хур-хер бижунареб хъачIаб, бакъвараб ракьалда рукIун жал цIакъ ракъун рукIарал, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ даран-базаралда хьвадизе ругьун гьарун бечед гьарурал. Сверухъ ругел гIарабияз рагъал гьарун къварид гьарулел рукIарал, цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагьим аварагасул عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ дугIаялъе жаваб гьабун, КагIба рукъалъул хIурмат гьабун жидеда гIадамаз рагъ гьабуларел, жидер адаб хIурмат гьабулеллъун гьарурал. Гьал нигIматал жидее кьун рукIин лъалебги букIадго гьез Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад щай гьабулареб?!

Пахру Рази абулев имамас абуна: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал кьей кIиго тайпаялда буго: Цо тайпа буго балагьал нахъе чIвай. Гьеб нигIмат Маккаялъул агьлуялъе кьуна пилазул бояздаса гьезул шагьарги цIунун, цогидал гIадамалги гьеб шагьаралда тушманлъи гьабизе хIинкъизе гьарун.

КIиабилеб тайпа буго жидее мунфагIатал гIатIид гьари. Гьеб нигIмат Маккаялъул агьлуялъе гьабуна гьаб сураталда жаниб бицараб жоялдалъун. Гьаб амро гьадин бугеб мехалъ гьал кIудиял нигIматазе жидеца щукру гьабичIого рукIин цIакъ кIудияб ахIмакълъи гьечIишха?!.

Жегиги КагIба рукъалъул БетIергьан Аллагьги живго тун, гьеб рукъ хъанчазулги цIезе гьабун гьезие лагьлъи гьаби кигIан ахIмакъаб ва къабихIаб гIамал бугеб?!

107. Суратул МáгIу́н

سُورَةُ المَاعُونِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ﴿١﴾

1. Дуца пикру гьабуларищ я гьав инсан, жинца ахират гьереси гьабулев чиясул ахIмакълъиялъул.

فَذَٰلِكَ ٱلَّذِى يَدُعُّ ٱلْيَتِيمَ ﴿٢﴾

2. Гьев чи вуго жинца ятимасе зулму гьабулев.

Гьев довегIан къазе гьавулев, гьесие гьумер букIкIунев.

وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣﴾

3. Жинца мискинчиясе тIагIам кьоларев ва цогидалги гьесие тIагIам кьеялда гьесизе гьаруларев.

Жиндир боцIи кьезе живго бахиллъараб гIечIого цогидаз кьолеб жоялдаги жив бахиллъулев.

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾

ٱلَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾

4.5. Квешаб гIазаб ва гьалаглъи буго жидеца балеб какалдаса жал сагьвиллъулел гIадамазе!

Мунапикъзаби руго гьел. Как бана абун гьелъул кири щвеялда жадер хьул лъоларел, гьеб бачIого тана абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалдасаги жал хIинкъуларел. ГIадамазе бихьулеб бакIалда как балел, цогидаб бакIалда бачIого толел.

ٱلَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ﴿٦﴾

6. Гьел руго жидеца кинабго гIамал чIухIи-реццалъе, гIадамал разилъи бокьун бихьдае гьабулел.

وَيَمْنَعُونَ ٱلْمَاعُونَ ﴿٧﴾

7. Жидеца гIадамазул хIажат тIубайги нахъе чIвалел.

ГIиси-бикъинаб: РокIкIен-квар гIадаб, цIан-лъим гIадаб жоги мадугьаласе ва мискин пакъирасе кьоларел.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги гьаб къавмалда релълъун рукIиналдаса. Амин.

ГIадамал разилъи тIалаб гьабун гIамал гьабиги ширк буго, гьелда абула гьит1инаб ширк абун. Киниги гьев чи капурчи вуго абизе бегьуларо, к1удияб ширкалъ гурого чи исламалдаса инзавуларо.

108. Суратул Кавĉар

سُورَةُ الكَوثَرِ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّآ أَعْطَيْنَٰكَ ٱلْكَوْثَرَ ١

1. Х1акълъунго Дица дуе кьуна МухIаммад ﷺ дунялалда ва ахираталда цIакъ гIемераб лъикIлъи, **ахираталда кавсар абулеб г1орги кьуна.**

Гьеб лъикIлъи буго аварглъи кьей, Къуръан жинда рештIине гьаби, гIелму ва хIикмат кьей, шапагIат гьабизе изну кьей, ахираталда умматалъ жиндаса гьекъолеб хIавз (ицц) кьей, ахираталда жиб беццараб бакI кьей, жиндир уммат гIемераб букIин, тушбабазда тIад квер бакъи гьаби. Ракьалда тIад исламияб дин тIибитIизе гьаби, ва гьел гурелги гIемерал нигIматал руго Аллагьас ﷻ жиндие хирияв аварагасе ﷺ кьурал.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Кавсар абулеб гIор буго алжаналда жаниб. Жиндир хьалбал меседил, жиндир тIино жавгьарякъуталъул. Жиндир ракьалъул махI мискалдасаги гьуинаб, жиндир лъим гьоцIоялдасаги гьуинаб»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ ٢

2. Гьал кIудиял нигIматал кьун мун хира гьавурав дур БетIергьан Аллагьасе как бае дуца, цоги щибго жоялъе баге.

Гьев Аллагь ﷻ кIодо гьавун гьесие щукру гьабун варанабиги хъве? Мушрикаца гIадин хъанчазе лагълъи гьабуге, гьезие боцIиги хъоге.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلْأَبْتَرُ ٣

3. Х1акълъунго дудахун жинца хIалхъублъи гьабулев дур тушман вуго жиндир хьон бакъварав.

Гьев вугелъул ахираталда жив жужахIалда жанив унев.

Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул Алкъасим абулев вас хвараб мехалъ АлгIаси абулев мушрикас абуна: «Нужеца гьев МухIаммад ﷺ реххун те! Гьев вуго жиндир хьон бакъварав, жиндир насло нахъе гьечIев чи. Гьев хвараб мехалъ гьесул хабар тIагIине буго ва гьев цониги чияс рехсезе гьечIо»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьев АлгIаси вукIин бицана жиндир хьон бакъварав чи. Гьесул лъимал хъизан

бугониги гьев Алагьасул рахIматалдаса рикIкIад гьавурав чи вугелъул, гьев вукIуна жиндир хьон бакъварав ва талихI къарав чи.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул рехсей къиямасеб къо щвезегIан нахъе хутIулеб буго. Кинабго заманаялъ, кинабго бакIалда ва киналго мацIаздалъун гьесие рецци гьабулеб буго. Алх1амдулиллагь.

109. Суратул Кафирун

سُورَةُ الكَافِرُونَ

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагьасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١﴾

1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Я гьал Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гIадамал!

لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾

2. Дица лагълъи гьабулеб гьечIо нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабазе.

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٣﴾

3. Нужецаги лагълъи гьабулеб гьечIо дица жиндие лагълъи гьабулев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ .

وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ﴿٤﴾

4. Дица кидаго лагълъи гьабизе гьечIо нужеца жидее лагълъи гьабулел алагьзабазе.

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٥﴾

5. Нужецаги лагълъи гьабизе гьечIо дица жиндие лагълъи гьабулев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ .

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

6. Нужее буго нужер дин:

Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабун хъанчазе лагълъи гьаби. **Диеи буго дир дин:** Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун гьесие гIибадат бацIад гьаби. Нужерги дирги дин кидаго цоцаде тушманлъи бугеб буго.

Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб бицун абуна: Къурайшияз Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Дуца цо соналъ нижер алагьзабазе лагълъи гьабе, нижеца цо соналъ дур Аллагьасеги جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабила»-абун. Гьезие аврагас жаваб гьабуна: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ цIунаги дун дица гьесдехун ширк гьабиялдаса!»-абун. Цинги Къурайшияз абуна: «Дуца нижер алагьазда квергIаги хъатIизе гьабе, цинги нижеца мун ритIухъ гьавизе вуго ва дур Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъиги гьабизе буго»-абун.

ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагасда صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьев хехго КагIба рукъалда ана. Гьенир рукIарун Къурайшиязул жамагIатги букIана. Гьезда аскIов вахъунги чIун, киназдаго рагIине гьабун аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьаб сурат цIалана ва гьезул хьул къотIана МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир диналдаса вусиналдаса. Цинги гьез гIемераб къаврилъиги гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе ва жидеда Аллагь разилъаял гьесул асхIабзабазе.

110. Сурату Насср

سُورَةُ النَّصْرِ

Мадинаялда жиб рештIине гьабураб жинда жаниб лъабго аят бугеб. Гьаб буго суратазул бищунго ахиралда рештIине гьабураб. Гьалда цебе сурату Тавбат рештIине гьабуна, капурзабазда рагъ бай абун жиндилъ амру гьабураб.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَ نَصْرُ ٱللَّهِ وَٱلْفَتْحُ ﴿١﴾

1. Дуе БетIергьан Аллагьасул квер бакъи бачIана.

Дур тушбабазда тIад дуе бергьенлъи кьуна.

Дуе жиб хирияб дур ватIан, жинда жаниб хирияб КагIба рукъ бугеб Макка шагьарги дуе рагьана.

وَرَأَيْتَ ٱلنَّاسَ يَدْخُلُونَ فِى دِينِ ٱللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾

2. Гьеб Макка рагьун хадуб дуда гIадамалги рахьана исламияб диналда жал рачIунел къукъаби гьарун, рагъго гьабичIого.

Гьаб буго Макка бахъинелде цебе рештIине гьабураб сурат. Гьаб Макка бихъизе букIин бицин ва гIарабиял къукъаби гьарун исламияб диналда рачIине рукIин бициги аварагасе ﷺ бугеб мугIжизат буго, Къуръан Аллагьасул ﷻ калам букIиналъе далилги буго.

Ибну Касирица абуна: «ГIарабиязул жамагIатал ралагьун чIун рукIана Макка шагьар бахъиладай аварагас ﷺ абун. Гьеб Макка шагьар бахъани гьев хIакъав авараг ﷺ вукIине вугин абулеб букIана гIарабияз. Макка бахъун хадуб киналго гIарабиял исламияб диналда рачIине лъугьана ва кIиго соналда жаниб тIобараб гIарабиязул жазират (полуостров) исламияблъун лъугьана»-абун.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَٱسْتَغْفِرْهُ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

3. Дуца Аллагьасе ﷻ тасбихI гьабе: гьев кIодо гьавун ва гьев Аллагьас ﷻ дуе кьурал кIудиял нигIматазда щукру гьабун.

Дуца гьев Аллагьасда ﷻ дур ва дур умматалъул мунагьал рахчиги тIалаб гьабе. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жинца тавбо къабул гьабулев, жиндир гурхIел рахIмо гIемерав вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумарица абуна: Гьаб сурат рештIине гьабуна Минаялда (хIеж гьабулеб мехалъ сардал ралеб бакI) Аллагьасул

свалат салам лъеяв аварагас ахираб хIаж гьабулеб мехалъ. Гьалда цIарги абула «Къо лъикI гьабиялъул сурат»-абун. Гьаб сурат рештIине гьабураб мехалъ аварагасда ﷺ лъана жиндир ажал гIагарлъун букIин. Гьалдаса хадуб «жакъа дица нужее дин тIубазе гьабуна»-абураб аятги рештIине гьабуна. Цинги ункъого къо араб мехалъ аварагас ﷺ гьаб дунялги тана. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьесул шафагIат ва баракат нилъее щвезе гьабеги. Амин.

111. Суратул Масад

سُورَةُ المَسَدِ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾

1. Гьав бахьи къосарав Абулагьабил кIиябго квер бакъвайги ва гьевги гьалаглъун хвайги. Жиндир кверал ракъварав, жив гьалаглъарав вуго гьев Абулагьаб.

مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾

2. Гьесие щибго гIейи гьабизе гьечIо гьесул васалаз ва боцIи-малалъ.

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾

3. Гьев ахираталда лъугьизавизе вуго жиб лагьлагьулеб жужахIалъул цIадаве.

وَٱمْرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلْحَطَبِ ﴿٤﴾

4. Аварагасе ﷺ заралалъе зазил цIул баччулей йикIарай гьесул чIужуги лъугьизайизе йиго гьеб цIадае.

فِى جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍۭ ﴿٥﴾

5. Гьелъул габуралда цIакъ бицат гьабун хьухьараб кварги букIине буго гьелъие гIазаб гьабулеблъун.

Маххул гор буго гьеб абуна Мужагьид абулев гIалимас.

Ибну Мусайиб абулев гIалимас абуна: «Гьей уму-Жамилил цIакъ багьа хириял маххал рукIана. Гьей гьедун йикIана жинца гьел маххал ричилин МухIамадие зарал гьабизе гIоло абун. Гьеб сабаблъун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьелъул горбода цIадул гор бана гьелъие гIазаб гьабизе»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIаббасидаса бицана: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда: *«Дуца дур гIагарал гIадамазе хIинкъи кье»-абураб аят рештIине гьабураб мехалъ, гьев сафа мегIералда тIаде вахун ахIана: «Я Фигьрил лъимал! Я ГIадулманапил лъимал!»-абун. Гьедин ахIун жинца Къурайшиязул киналго гIадамал данде гьаруна. Цинги аварагас* ﷺ *абуна: «Нужеца дида бице: Дица нужеда абуни гьаб магIарда нахъа тушманасул чуял ругин нужеда тIаде кIанцIизе хIадуран абун, нужеца дун ритIухъ гьавизе вукIаниц?»-абун. Гьез абуна: «РитIухъ гьавизе вукIана. Нижеда кидаго дуца гьереси бицунеб рагIичIо»-абун. Цинги аварагас* ﷺ *абуна: «Дун вуго нужее гучаб гIазаб букIине буго абун хIинкъи кьезе витIарав Аллагьасул* جَلَّ جَلَالُهُ *расул»*-абун. Цинги

гьенив вукIарав Абулагьабица абуна: Вай дур талихI къаяв! Гьеб хабар бицинейищ дуца ниж ахIи бан данде ракIарарал абун. Цинги ТIадегIанав Аллагьас гьаб сурат рештIине гьабуна.

Гьев Абулагьаб аварагасул ﷺ инсул вац вукIана. Гьесул чIужу уму-Жамил Абусуфянил яц йикIана. Гьел кIиялго цIакъ авараг ﷺ рихарал, гьесие зарал гьабизе бокьарал мушрикал рукIана. Гьей уму Жамил гIадамазда гьоркьой мацI гьабун хьвадулей, гьезул аварагасде ﷺ ццим бахъине гьабулейги йикIана. Къаси алахалда ун зазил магь цIун ячIун гьеб авараг ﷺ хьвадулеб нухахъе балейги йикIана. Гьав Абулагьабил лъабго вас вукIана. Гьесул кIигоясда чIужулъун Аллагьасул свалат салам лъеяв аваргасул Рукъият ва Умукулсум абулей кIиго яс йикIана. Абулагьабица васалазда амро гьабун, гьей кIияйго цIар тIамун нахъе риччазе гьаруна. Гьезул цояс аварагасда ﷺ ццебе абуна жинца дудаги Къурьаналдаги инкар кколеб бугин ва дур ясалъул цIарги тIамунин абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас гьесие квешаб дугIа гьабуна ва гьев ГъалбацI тIаде кIанцIун гьелъ инжит гьавун чIвана. Абулагьабги Бадроялда рагъ лъугьун хадув квешаб унти баккун хвана. Гьев лъабго къоялъ ракьулъ лъечIого къватIивго гьорон, махIцун вукIана. Цинги цо гвендги бахъун гьенив жанив вортизе гьавун тIаде ганчIалги ран тана.

Гьадинаб гIазаб гьабуна Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ Абулагьабие дунялалдаго. Ахираталда абадияб жужахIалъул гIазабалъулъги вукIина гьев.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ рикIкIад гьареги гьеб жужахIалдаса ва жужахI тIад гьабулеб гIамалалдасаги. Амин.

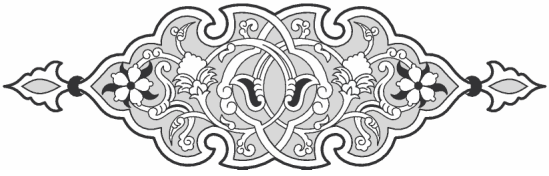

112. Суратул Ихласс

سُورَةُ الإِخْلَاصِ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾

1. Дуца абе МухIаммад ﷺ**,**
мун махсароде гьавун дуда гьикъардулел мушриказда:
«Дица жиндие лагълъи гьабулев дир БетIергьан Аллагь вуго жив цогояв, жиндие щивго гIахьалчи гьечIев, жинда релълъарав цоги Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **гьечIев.**

ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ﴿٢﴾

2. Жив щибго жоялда хIажатав гьечIев, кинабго махлукъ щибаб лахIзаталъ жинда хIажатав Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго гьев.**
Жинда тIадехун щивго хан гьечIев, жинда ващадавги гьечIев.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾

3. Жиндие лъимер гьечIев.
Жиндир хъизан гьечIев, жив гьезда хIажатавги гьечIев.
Жив цоги чиясул лъимерлъунги гьечIев. Жиндир ватиналъе авал гьечIев вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.

وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ﴿٤﴾

4. Гьев Аллагьасдехун جَلَّ جَلَالُهُ **башалъи гьабулев, гьесда релълъарав, гьесул гIадаб гьунар-къуват бугев щивго чиги гьечIо.**
Жинца жо бижунев, жинца хьихьулев, жинца хвезе гьарун ахираталда тIадги рахъине гьарулев гьаб кинабго махлукъалъул жив цогояв Халикъ вуго гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ.
Гьаб сурат буго Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялъул бицунеб жиб къокъаб амма магIна камилаб сурат. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ *жинца цIаларав чи Къураналъул лъабго бутIа гьабун цо бутIа цIаларав чиясда релъун вуго»*-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.
Гьеб хIадисалъул мурад буго: Къуръаналда жаниб бицунеб жо лъабго батIияб хIукмуялда хурхараб букIин: Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, шаргIиял хIукмаби рици, цересел уматузал хабар бици. Гьаб сурат Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави жинца бицунеб бугелъул, гьеб буголъана Къуръаналъул лъабил бутIаялда релълъун.
Гьаб сурат рештIине гьабиялъе сабаб буго мушрикаца аварагасда ﷺ абун букIин: «Дуца нижее сифатал рице дур Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ. Гьев щиб жоялдаса гьавун вугев?. Меседилищ, гIарцолищ, жавгьар-якъуталъулищ?» – абун.

Цинги ТIадегIанав Аллагьас ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ – абун гьаб сурат рештIине гьабуна ва гьел мушриказ хъанчие лагълъи гьаби батIулаб жо букIин загьир гьабуна.

113. Суратул Фалакъ

سُورَةُ الْفَلَقِ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾

1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дица цIуни гьарулеб буго жинца рогьел баккине гьабулев БетIергьан Аллагьасдалъун.

مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾

2. Гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ бижанщинаб жоялъул квешлъиялдаса.

ГIадамал ругониги, женал ругони, хIайванал ругониги. РухI бугеб букIа рухI гьечIеб букIа жинца зарал гьабизе бегьулеб щинаб жоялъул заралалдаса цIуни гьарулеб буго.

وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾

3. Жиндир бецIлъи цIакъаб сордоялъул квешлъиялдасаги.

БецIаб сардилъ жидеца квешлъи гьабулел гIадамал ва женал къватIире рахъуна. Гьеб сордоялъул бецIлъиги жинца гIадамал хIинкъизе гьарулеб жо буго. Сардилъ алхул хIайванги бихьуларо, борохь-кьинчIги бихьуларо, квешаб гвенд, борхатаб кьуро, гъваридаб кIкIалги бихьуларо.

وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾

4. Жидеца кваралда гарцIал ран, гьезда тIаде хIухьел пун сихIру гьабулел сихIрочагIазул квешлъиялдасаги цIуни гьарулеб буго дица.

وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

5. Жинца хIал хъублъи гьабулев чияс хIал хъублъи гьабидалго гьелъул квешлъиялдасаги цIуни гьарулеб буго.

ХIасад абула цоги чиясе Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьурал нигIматал гьесда тIаса ине бокьиналда, жиндие гьелдалъун щибго хайир гьечIониги. Гьев жинца хIасад гьабулев чи кидаго гIазабалъулъ вугев чи вуго: Гьес хIал хъублъи гьабуна абун Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматал гIадамазда тIаса унаро, гьезие нигIматал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьун щинахъе гьев хIасадчиясул ракI унтулеб букIуна.

Гьаб кIиябго «Къул агIузаби» рештIинабиялъе сабаб бицун Аразиясул тафсиралда абулеб буго: «Лабид ибнул АгIсам»-абулев чияс Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе сихIро гьабун букIана рас халеб гьоркьо, гьелъ хан бахъараб рас, тIогьол хIур, цогиги жалги данде гьарун, жинда тIад анцIила цо гарацI бараб кварги гьезда

цадахъ лъун, гьеб рокIкIеналъ борлълъун. Цинги гьеб гъуялъубе лъун букIана. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Жабраил малаик вачIун гьесие сихIро гьабун букIин бицана ва гьеб сихIро гьабураб ясикIо лъураб бакIги бицана. Гьеб ясикIо аварагасухъе صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ босун бачIана ва Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб кIиго сурат рештIине гьабуна. Гьал суратазда жаниб анцIила цо аят буго. Цо-цо аят аварагас صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цIалараб мехалъ гьеб кваралдаса гарацI бичун унеб букIана. КIиябго сурат цIалун лъугьараб мехалъ гьел гарцIал ричун лъугьана ва аварагги صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вухьун вукIарав чи вичараб г1адин сахлъун тIаде вахъана»-абун.

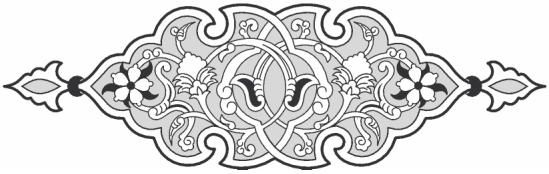

114. Сурату Ннас

سُورَةُ النَّاسِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав Аллагьасул цIаралдалъун.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ﴿١﴾

1. Дуца абе МухIаммад صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дица цIуни гьарулеб буго киналго гIадамазул БетIергьанасдалъун. Жинца гьел рижарав ва хьихьулев.

مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾

2. Гьел гIадамазул ханасдалъунги. Гьезул кинабго ихтияр жинда кодоб бугев.

إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ﴿٣﴾

3. Гьел гIадамаз жиндие лагълъи гьабизе тIадав Аллагьасдалъунги.

مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ ﴿٤﴾

ٱلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ ٱلنَّاسِ ﴿٥﴾

4.5. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсараб мехалъ жал нахъе къалел, жидеца гIадамазул рекIелъ вас-вас ккезе гьабулел щайтIабазул квешлъиялдаса.

مِنَ ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ﴿٦﴾

6. ГIадамаздаса ругел гьел щайтIаби, женаздасаги ругел.

Гьаб цIуни гьари буго киналго щайтIабазул квешлъиялдаса. Щибго щаклъи гьечIеб жо буго гIадамазул щайтIаби жидер зарал цIикIарал рукIин. Женазул щайтIаби нахъе къала гьездаса цIуни гьарараб мехалъ. ГIадамазул щайтIаби гIадамалгун цадахъ рукIунелъул гьезул гукки ва хIила балъгояб букIуна. Аллагьас цIунарав чи гурони гьел щайтIабазул заралалдаса цIунун хутIуларо.

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нилъ цIунаги кинабго жинца зарал гьабулеб жоялъул заралалдаса. Амин.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жив босаде вегулеб мехалъ: ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ *ва гьаб кIиябго сурат цIалулеб букIана жиндир кIиябго хъат гьурмада цебе ккун. Цинги гьеб кIиябго хъат бетIералда, гьумералда ва жиндир черхалда лъулъалеб букIана. Гьаб хIалалъ лъабго нухалъ гьабулеб букIана»*-абун. Х1адис имам Бухарис бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул тавфикъалдалъун хирияб Къуръаналъул тафсир ва таржама хъван тIубана. ЦIакъ кIудияб тавфикъ ва квер бакъи гьабуна гьев Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ . Даимаб, абадияб щукру ва рецц буго гьев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ . Гьаб хIалтIи гIададе хвараблъун гьабугеги абун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелулевги вуго.

Жив кIодо гьавураб свалат ва салам хирияв аварагасде ﷺ лъеги, гьесул агьлу асхIабзабаздаги лъеги. Гьезул нухалъ хьвадарал киналго муъминзабаздаги лъеги. Амин.

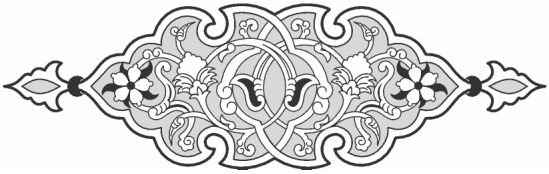

ТIадегIанав Аллагьасул калам Къуръан цIалиялъул хиралъи ва адабал рицунеб калам

Къуръан цIалиялъул хиралъи:

Жинда Аллагь разилъаяв Абуумаматидаса хIадис бицана: *Дида Аллагьасул расулас абулеб рагIана: «Нужеца Къуръан цIале! Гьеб къиямасеб къоялъ жинца шапагIат гьабулеблъун бачIине буго, жиб цIалун, жиндир хIукмуялда гIамал гьабун хьвадарал гIадамазе»* – абун.

Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб хIадисалда буго: *Аллагьасул расулас абуна: «Жинца лебалго (тажвидалда лъун гьаракь-макъам берцин гьабун) Къуръан цIалулев чи хириял малаикзабигун цадахъ вукIунев чи вуго. Жиндие Къуръан цIализе захIматги букIун, гьеб лъазе гьабулев ва цIалулев чиясе кIиго нухалъ кири-ажру гьабула абун:* Ай гьесул Къуръан лъазабизе бугеб гъира-шавкъалъухъги, гьеб цIалулаго жинда бихьараб гIакъубаялъулги кири гьабула. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIабасидаса хIадис бицана: *Аллагьасул расулас абуна: «Жинда жаниб Къуръаналъул щибго жо гьечIев чи чIунтараб минаялда релълъун вуго»* – абун. ХIадис Тирмизияс бицана.

Ай Къуръан рекIехъе лъазе гьаби ва гьелда гIамал гьаби цIакъ къадру бугеб иш буго. Гьеб Къуръаналда хурхичIев чи щибго жиндилъ лъикIлъи гьечIев чи вуго.

Жинда Аллагь разилъаяв Абумусадаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца гьаб Къуръан гIемер цIалун ракIалда лъикI чIезабизе яхI бахъе! Валлагьи, Къуръан ракIалдаса унеб(билулеб) буго, хIатIирухьен бан биччараб варани билулеб гIадин, яги гьелдасаги хехго»* – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

ХIадисалдаса мурад буго Къуръан рекIехъе лъан хадуб кIочене теялдаса цIуни ва гьеб щибаб заманалъ цIалун такрар гьабизе тIадаб букIинги.

Аллагь разилъаяв Абугьурайратидаса хIадис бицана: Дида *Аллагьасул расулас абулеб рагIана:«ТIадегIанав Аллагь*

разилъула ва гIенеккула берцинаб гьаракь-макъаналда цIалулеб Къуръаналда» – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Бараъ ибну ГIазибидаса хIадис бицана: *Дида авараг* ﷺ *рагIана жинца богол как балаго* ﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ﴾ – *абураб сурат цIалулев ва гьедин берцинаб цIали дида кидаго рагIичIо»* – абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Къуръаналъул цо-цо суратазул ва аятазул хиралъи бицарал хIадисал гIемер руго. Гьезул киналго сахIихIал (битIарал) гьечIелъул, дица цо чанго сахIихIаб хIадис бицун тела:

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнугIаббасидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг Жабраил малаикасда аскIов гIодов чIун вугеб мехалъ гьесда зобалаздаса цо гьаракь рагIана. Жабраил зодихъехун валагьана ва гьес абуна: «Жакъа гурони рагьичIеб зобалазул каву рагьана» - абун. Цинги гьенисан гIодов цо малаик рештIана. Жабраилас абуна: «Жакъа гурони рештIичIев малаик рештIана зодисан»* – абун. *Гьев малаик аварагасда* ﷺ *аскIов вачIана, гьесие саламги кьун жинца абуна: «Дуе рохел буго МухIаммад, Аллагьас* ﷻ *дуе кьураб кIиго хиралъиялдалъун. Дуе гурони гьеб лъиего кьунги букIинчIо. Гьеб буго суратул фатихIат ва суратул бакъаралъул ахираб кIиго аятги. Гьезул щибаб хIарф цIалуншинахъе дуе сайгъат кьола»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ИбнумасгIудидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Щив чияс сардилъ суратул бакъаралъул ахираб кIиго аят цIаланиги гьесие гьелъ гIейи гьабизе буго»* – абун. Ай гьесда гьеб сородоялъ зарал хъатIизе гьечIо.

Муслимица хIадис бицана: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас абуна: *«Нужеца рукъзал хобалазде сверизаруге* (ай рукъоб Къуръан цIале). *Суратул бакъарат цIалулеб рукъосан шайтIан лъутун уна»* – абун.

Абу-умаматидаса хIадис бицана: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас абуна: *«Щибаб паризааб какда хадуб Аятул курсий* ﴿اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ...﴾ (Суратул Бакъарат 255 ая) *цIаларав чи алжаналдаса гьукъун гьечIо хвелалъ гурони»* – абун. Ай гьев чи хун хадув алжаналде лъугьуна.

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас дун тун вукIана Рамазан моцIалъ закат бахъун бачIараб тIоршел цIунизе. Цо нухалъ гьеб тIоршел бикъизеян вачIарав чи дица ккуна ва гьесда абуна дица мун аварагасухъе* ﷺ *вачине вугоян абун.* (Лъабго сордоялъ тIатIалаго вачIана гьев тIоршел бикъизеянги абуна цо биценалда). *Гьев чияс абуна: «Дуца дун аварагасухъе* ﷺ *вачинчIого тани дица дуда цо лъикIаб жо лъазабила, Аллагьас* ﷻ *дуе гIемераб кири хъвалеб. Мун кьижизеян бусаде вегараб мехалъ дуца Аятул курсий цIале* (Суратул Бакъарат 255 аят). *Гьедин цIалараб мехалъ Аллагьас* ﷻ *рогьинегIан мун цIунулев чи тола ва шайтIаналда кIоларо дуе щибго зарал гьабизе» – абун. Дица гьаб хабар Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда бицидалго гьес абуна: «Гьелъ битIараб бицун буго кигIанго кIудияб гьерсихъан гьеб бугониги. Гьеб жо шайтIан буго»* – абун.

Муслимица бицараб хIадисалда буго: *«Нужеца цIале кIиго нур бугеб суратул Бакъарат ва Али ГIимран. Гьеб кIиябго къиямасеб къоялъ жиб цIаларасе кумекалъе бачIуна»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIид Ал-Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Рузман къоялъ «суратул Кагьф» цIаларав чиясе нур гвангъун букIине буго тIасияб рузман къоялде щвезегIан»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв ибну ГIумаридаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Рузман къоялъ «суратул Кагьф» цIаларав чиясе гьесул хIатIазда гъокьан зобалазде щвезегIан нур букIине буго къиямасеб къо чIезегIан ва гьесул кIиябго рузман къоялда гьоркьор гьарурал мунагьалги чурула»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Абудардаица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Суратул Кагьфалъул авалаб анцIго аят рекIехъе лъазабурав чи дажалил фитнаялдаса цIунаравлъун вукIине вуго»* – абун.

ХIакимица бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Дица нужеда бицилищ цо*

чиясда кинаб бугониги къварилъи щвараб мехалъ гьес жиб цIалани гьесдаса къварилъи тIасса унеб дугIа? Гьеб буго Юнус аварагасул дугIа: ﴿لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبۡحَٰنَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ﴾ (Суратул Анбиялъ 87 аят) – абураб.

Жинда Аллагь разилъаяв имам АхIмадица бицараб хабаралда буго: «Дир шейхаз (мугIаллимаз) дида бицана жал рукIанин Фузайл ибну ХIарисида аскIор гьев хвалил унтиялъ унтун вугеб мехалъ. Фузайлица гьикъана нужер цонигиясда Ясин цIализе лъалищан абун. Цинги ССалихI ибну ШурайхI Ясин цIализе лъугьана ва гьес кIикъоабилеб аят цIалилелде Фузайлил рухIги босана. Гьединго дир шейхаз бицулаан хвалил унти чIварасда аскIоб Ясин цIалани гьесул рухI бахъи бигьалъулин абун».

Асламица Жинда Аллагь разилъаяв ГIумарасхIабидаса бицараб хIадисалъулъ буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Къасси дида рещтIинабуна кинабго дунялалдаса дие жиб хирияб сурат. Гьеб буго* ﴿إِنَّا فَتَحۡنَا لَكَ فَتۡحٗا مُّبِينٗا﴾ – абун. (Суратул ФатхI: 1 аят).

Жинда Аллагь разилъаяв Абугьурайратица бицараб хIадисалда буго: Дида Бичасул расул жинца абулев рагIана: *«Къуръаналда жаниб буго лъеберго аят бугеб сурат, жиб цIаларасе гьеб кумекалъе бачIунеб гьесул киналго мунагьал чуризегIан»* – абун. Гьеб буго Суратул мулк.

Жинда Аллагь разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Дуца* ﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ *цIале мун кьижизе лъугьунеб мехалъ. Гьеб буго ширкалдаса мун рикIкIалъи»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяв АбусагIид Ал-Худриясдаса бицараб хIадисалда буго: *Цо нухалъ Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир асхIабзабазда гьикъана: «Сардилъ Къуръаналъул лъабил бутIа цIализе кIолев щив вугев нужедасса»-ян абун. АсхIабзабазе гьеб захIматаб ишлъун бихьана ва гьез абуна: «Лъидаха гьеб кIолеб я расулуллагь»* – абун. *Аварагас* صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ *абуна:* ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾*- буго Къуръаналъул лъабил бутIа»* – абун.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса хIадис бицана: *Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас кьижилелде ццебе жиндир кIиябго хъат кIалалда ццебе ккун гьениб жаниб* ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾, ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ﴾ *ва* ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾ *цIалулеб букIана,*

цинги кIиябго квер гьумералда, бетIералда ва черхалъул ццебесеб ва нахъияб рахъалда лъулъалеб букIана, гьадин лъабго нухалъ такрар гьабулеб букIана» – абун. Гьедин гьабурав чи Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ кинабго квешлъиялдаса цIунизе вуго ва гьесда аскIоб шайтIанги къазе гьечIо гьев радал тIаде вахъинегIан.

Жинда Аллагь разилъаяй ГIаишатидаса бицараб цоги хIадисалда буго: *Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг унтараб мехалъ гьес жиндирго кверазда жаниб кIиябго Къул агIузу цIалулеб букIана ва гьел кверал черхалда рахъулел рукIана. Гьев захIматго унтун вугеб мехалъ дица цIалана гьеб кIиябго сурат гьесул кверазда жаниб ва гьел кверал гьесул черхалде рахъана»* – абун.

Гьал тIадехун рехсарал Къуръаналъул хиралъи бицарал хIадисал дагьалго жал руго ва кинабго Къуръан жиндир хиралъи ва баракат гIемераб буго. Гьеб Къуръанги жиб цIалун, жиндир мурад бичIчIун, жиндир хIукмуялда нахърилъгун гIадамал хьвадизе гIоло рещтIинабураб буго.

Гьаб хирияб Къуръанги жинда рещтIинабун Аллагь جَلَّجَلَالُهُ цо гьавун гIицIцIго цохIо гьесие лагъли гьабиялда халкъ ахIизе витIана хирияв МухIаммад авараг صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Ахираталда щивав инсанасе жинца гьабураб гIамалалда рекъараб жазаъги букIине буго. Дунялалъул рокъов вукIадго ТIадегIанав Аллагьасе гIибадат гьабиялдаса гъафулги вукIун ахираталда щведалго лъида бугониги божун ва хьул лъун вукIиналъ инсан хвасар гьавуларо.

Гьаб масъала бичIчIине тIадаб буго щивав чиясда ва гьес яхI бахъине ккола жив чIаго вукIадго ТIадегIанав Аллагьасги, гьесул хирияв расуласги малъгъухъин хьвадизе ва абадияб рокъоб жив гIазабалдаса хвасарлъулеб гIамал гьабизе. ГIадамаз ургъун рахъарал нухалги жалго тун Аллагьасул расулас бихьизабураб нухдаса хьвадизе.

ТIадегIанав Аллагьас нилъгъеда хIакъаб жо хIакъаблъун бихьизабеги ва гьелда нахъ рилъгъине тавпикъги гьабеги. БатIулаб, бидгIаяб жоялдаса Аллагьас جَلَّجَلَالُهُ нилъгъ рикIкIадги гьареги. Амин.

Къуръан цIалиялъул адабал:

Имам СуютIияс данде гьабураб «Ал-иткъан фи гIулумил

Къуръан» – абулеб тIехьалдаса росун хирияб Къуръан цIалиялъул дагьалго адабал рицина:

- Къуръан цIалулев чи какие чурун вукIине рекъараб буго: гьеб бугелъул азкаразул бищунго хирияб. БацIадаб бакIалда цIализе суннатаб буго, масжидалде жаниб цIали бищунго лъикI буго.
- Къиблаялде вуссун гIодов чIезе, Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, бетIер гIодоб тIамун чIезе рекъараб буго.
- КIал бацIад гьабизе сивак бахъизеги суннатаб буго.
- Къуръан цIализе бай бихьилелде ццебе агIузу биллагьи… абизе суннатаб буго. Щибаб сурат цIализе ццебе биссмиллагь… абизеги лъикIаб буго. Сураталъул гьоркьоб бакIалдаса цIализе бай бихьаниги бисмиллагь абизе лъикI буго.
- ГIедегIичIого, пикру гьабун, хIурупазул хIакъ тIубан цIализе лъикI буго. Щибаб аяталъ бицунеб жоялъул пикру гьабун, рахIаталъул бицараб мехалъ роххел щун, гIазабалъул бицараб мехалъ ракI пашманлъун цIали буго кири гIемер щолеб.

Масала: гIедерги цIалун кIиго жуз цIаларасе щибаб хIарф рикIкIун щолеб кириги, пикру-тадбирги гьабун цо жуз цIаларасе щолеб кириги хал гьабураб мехалъ – кIиго жуз цIаларасул кири гIемераб буго, цо жуз цIаларасул кири къимат тIадегIанаб буго.

- Къуръаналда жанир ругел гIазаб бицарал ва хIинкъи кьей бугел аятал цIалараб мехалъ ракI пашманлъун гIодизе рекъараб буго: Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ гIазабалъул кутак хал гьабун, жиндир нафсалъул кIарччанлъи ва гIайибал хал гьабун.
- Берцинаб гьаракьалъ цIализеги суннатаб буго. Цоги чиясе ташвиш-зарал гьечIони гьаракь борхун цIалиги мунфагIат бугеб буго: гьелъул асар цIикIараб букIуна, рагIарасеги мунфагIат гьабула, цIалулесул ракIги тирхула, макьу-гъафлатги тIасса уна.
- Берцинаб гьаракьалъ мухIканаб хIалалъ Къуръан цIалулев чиги гьеб цIализе виччан гьесухъ гIенеккизе суннатаб буго. Цояз цIалун цогидал гIенеккун иргаялда цIалиги асар щолеб букIуна.
- РакIихъ цIалиялдаса Къуръаналда тIадги балагьун цIали кири гIемераб буго: Къуръаналда балагьиги гIибадат буго.

- Суратазул ва аятазул тартибалда цIализе рекъараб буго. Цо сурат цIалун тIубан хадуб цогидаб цIализе бай бихьила. Аятги тIубан цIализе рекъараб буго.
- Къуръан кинабго заманалъ цIализе лъикI буго. Какилъ цIали, сардилъ тIаде вахъун цIали, рузман сордо-къоялъ цIали кири гIемераб буго.
- Щибаб анкьго къоялда жаниб Къуръан цIалун тIубайги лъикI буго. Гьедин цIалулеб бугони рузман къоялъ бай бихьун хамис къоялъ тIубазабила. Къуръан тIубадалго дугIа гьаби суннатаб буго: гьеб буго жаваб гьабулеб гIуж. Жиндир агьлу-хъизан данделъун дугIа гьаби гIемерго лъикIаб буго.
- Цо Къуръан цIалун тIубарабго цогидаб бай бихьун тезеги суннатаб буго. ИбнугIаббасидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагьасул свалт салам лъеяв аварагас ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾ цIалун хадуб суратул фатихIаги бакъараталъул авалги цIалулеб букIана. Цинги Къуръан цIалун тIубаялъул дугIаги гьабулеб букIана – абун.
- Къуръан цIалиялъул сужда гьабизе кколеб бакIалда суждаги гьабила. Гьеб сужда гьабула жинца цIаларас ва жинда цогидас цIалулеб рагIарасги.
- Къуръан цIалиги гьоркьоб къотIизабун гIадамаздехун кIалъай карагьатаб буго. Гьеб цIалулаго щиб бугониги гIададисеб жо гьабулев вукIинги рекъараб гьечIо.
- ГIажамияб мацIалъ (таржама гьабун) Къуръан цIализе бегьуларо какилъ бугониги цогидаб бакIалда бугониги. Ай: как балев чияс гIараб мацIалда бугеб хIалалъ гурони Къуръан цIализе бегьуларо. Какилъ гьечIев чияс Къуръаналъул рагIиги абун, хадуб гьелъул магIна бицун гурони Къуръаналъул магIна бицизе бегьуларо.
- Къуръан цIали магIишат тIалаб гьабиялъе сабаблъун кквезеги бегьуларо.

Цогиги гIемер суннатал ва адабал руго Къуръан цIалиялда ва гьелъул хIурмат гьабиялда хурхарал. ТIадегIанав Аллагьасул калам бугелъул гьеб жиндир къадро кIудияб тIехь буго. Щибаб жоялъул къадроялда релълъараб букIуна гьелъул адаб-хIурмат гьабиги.

ТIадегIанав Аллагьас тавфикъ гьабеги гьесул хирияб калам цIализе, гьелъул хIурмат гьабизе ва гьелда рекъон гIамалги гьабизе.

Ахиралда кинабго рецц ва щукру ТIадегIанав Аллагьасе буго жинца нилълъ иман-исламалъул нухалде тIоритIарав. Гьесда гьарулебги буго гьеб битIараб нухдасан нилълъ къосизе тогеян абун. Жив кIодо гьавураб свалат-салам хирияв аварагасда ﷺ лъеги, хадуб гьесул агьлуялда ва асхIабзабада лъеги, гьесул суннат цIунун хьвадарал киналго муъминзабадаги лъеги. Амин

МагIарул мацIалда жанир гIемер хIалтIизарулел гIараб рагIабазул магIна

Ахлакъал	чиясул гIамал-тIабигIат (лъикIаб бугониги, квешаб бугониги).
Амру	цо иш гьабеян бугеб буйрухъ, Аллагьасул рахъалъан бугониги, инсанасул рахъалъан бугониги.
Ансарал	Мадинаялъул бусурбаби, жидеца аварагасе ва гьесул асхIабзабазе квербакъи гьабурал.
Агьлу-зиммат	бусурбабазда гьоркьор ругел, гьезул цIуниялда гъокь ругел, инжил ва тавраталда нахъ рилъарал гIадамал. Гьезда китабиял абула: ай Аллагьасул рахъалъан бугеб тIехьалда гIамал гьабулел гIадамал.
Агьлул-байт	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул рукъалъул агьлу, гьесул хъизан.
Ажро	Аллагьас лъикIлъиялда данде кьолеб кири.
Азал	жиндие бай бихьи гьечIеб ццебе араб замана. Ай дунял бижилелдего кинабго букIинесеб жо Аллагьас къадар гьабун букIана.
Аль-кавсар	алжаналда жаниб бугеб гIоралъул цIар.
Аль-хIарам	маккаялда ва Мадинаялда сверухъ бугеб жиндир хIурмат цIунараб ракь. Гьеб бакIалда кинабгIаги рухI бугеб жо чIвазе ва гъветI-хер къотIизе гьукъараб буго. Цо хассал жал хутIизегIан.
Аманат	къотIи-къай, божилъи. Гьеб букIуна Аллагьасдаги лагьасдаги гьоркьоб, гьединго гIадамазда жидедаго гьоркьобги.

Амир	КIудияв имамас тIасса вищарав, ялъуни цо къукъаялъ жидер ццевехъанлъун гьавурав чи. ШаргIалда рекъараб амру-нагьюялъулъ гьесие мутIигIлъиги тIадаб букIуна.
АсхIаб	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул гьалмагъ. АсхIаб абула жинца Аллагьасда ва гьесул расуласда иманги лъун дагьабго мехалъ вугониги жив авараггун цадахъ вукIарав чиясда.
Аят	Къуръаналъул цо калам, къотIел. Къуръаналда жаниб 6600 аят буго.
БайгIат	кIудияв имамасе, яги жидеда тIад тарав амирасе гьабулеб къотIи, гьесие мутIигIлъизе ва гьесул амру-нагью тIубазе.
Баракат	Аллагьасул рахъалъан бугеб лъикIлъи, нигIмат, квербакъи, тIокIлъи.
Барзах	инсан хваралдаса бай бихьун, ахираталда гьев тIаде вахъинавизегIан гьоркьоб бугеб замана.
БидгIа	диналда жаниб жиндие Къуръан-хIадисалдаса далил гьечIеб жо лъей, гьеб хIалтIизаби.
Буракъ	Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг мигIражалда вачунеб мехалъ Маккаялдаса Байтулмукъадасалда щвезегIан гьев жинда тIад рекIун вукIараб хIайван.
Вали	бетIергьан чи. Жаваб чи.
ВарагI	Аллагьасухъан хIинкъи, шубгьаяб жо рикIад тей.
ГIабд	лагъ. Исламияб диналда жаниб гIабд абураб рагIи Аллагьасул лагъ абураб магIнаялда хIалтIизабула.

ГIаврат	инсанас цогидав чиясул бералдаса бахчизе тIадаб бакIалда бугеб гIаммаб цIар. ЧIужугIаданалъ кIиябго кверги гьумерги тун цогидаб бакI бахчизе кола. Бихьинчияс цIиноялдаги накоялдаги гьоркьоб бугеб бакI бахчизе кола.
ГIакъида	рекIелчIчIей. Диналда жаниб инсанас хIакъаблъун ккураб нух.
ГIакъикъа	лъимер гьабураб мехалъ садакъаде хъолеб чахъу, хIайван.
ГIарафат	хIеж гьабулеб мехалъ зулхIижа моцIалъул ичIабилеб къоялъ киналго хIажизаби данделъулеб бакI, гIарафамегIер.
ГIарщ	тIадегIанав Аллагьас жив гьелда тIадегIанлъанаян абураб, Аллагьас бижараб жоялъул бищун кIудияб ва хIикматаб жо.
ГIашура	мухIаррам моцIалъул анцIабилеб къоялда абулеб цIар. Гьеб къоялъ кIал кквей суннатаб буго.
ГIибадат	Аллагьас ва гьесул расулас бихьизабураб хIалалъ Аллагьасе лагълъи гьаби, гьесие мутIигIлъи.
ГIидда	рос хвараб мехалъ, яги гьес цIар тIамун йиччараб мехалъ чIужугIаданалъ базе тIадаб заманалда абулеб цIар цогидав росасе инчIого.
ГIумра	Маккаялда ун гьабулеб гIибадат. ИхIрам тIаваф сагIйо гьабун ва бетIер къунцIун.
Гъаибаб жо	цохIо Аллагьасда гурони жиб лъалареб жо. Масала: кидал къиямасеб къо чIолеб, кидал инсан холеб, киве гьев инсан ахираталде кколев.
Гъанимат	рагъ гьабун капурзабахъан бахъулеб боцIи-мал.

ДагIват	Аллагьасул диналде гIадамал ахIи.
Далил	цо иш баян гьабулеб хIужа, гIила, (доказательство).
Дийат	цо чи чIвадалго, яги гьесда ругъун лъураб мехалъ, гьелда данде рецIелалъе бахъулеб гIакIа.
Жазаъ	кинаб бугониги гIамалалда данде жо гьаби.
Жизят	бусурбабазул ракьалда ругел цогидаб диналъул гIадамаз кьезе кколеб налъи (налог). Гьеб налог кьезе къотIиги гьабун гьел тола жидерго дин гьабизе ва амма исламияб диналъе зарал бугеб жо гьабизе гьукъула.
Занно	якъинлъи гьечIеб лъай, ракIалда ккараб жо.
Зугьду, загьид	Ахираталда пайда букIунареб жо тIалаб гьабичIого чIарав чи.
Йавмуль-къийамат, Йавму-ддин	ахираталда абулеб цIар.
Йакъин	мухIканго, баянго цо иш лъай.
ИжмагI	МухIаммадил умматалъул жидер гIелму камилал диниял гIалимзаби цо кинаб бугониги гIасроялъ жинда рекъараб хIукму.
Ижтигьад	цIакъго лъикI гIелму лъалев гIалимчияс Къуръан-хIадисалдаса шаргIияб масъалаялъе хIукму босизе кIвахI бахъи.
Икъбал	гьабулеб иш данде билълъин, гьабизе бигьалъи.
Иман	ракIилъ бугеб божилъи, гIакъида, Аллагь гурев чиясда жиндир хIакъикъат лъалареб.

Ислам	Аллагьасул амруялъе мутIигIлъи. Гьелъул щуго рукно буго: кIиябго шагьадат битIи, паризаяб как бай, закат бахъи, кIал кквей, хIаж гьаби.
Истикъамат	витIун чIчIей. Аллагьасул амру-нагьюялда мутIигIлъун хьвади.
ИхIрам	хIеж гIумра бухьи.
ИхIсан	лъикIлъи гьаби. Диналда жаниб ихIсан абула ракI бацIадго гIибадат гьабиялда.
Ихлас	ракI бацIадго, унго-унго цохIо Аллагьасе гIибадат гьаби.
Калима	цо рагIи.
Карагьат, макругь	шаргIалда жиб какараб, гьабизе рекъечIеб иш.
Кафарат	цо шаргIалда бегьулареб жо гьабураб механъ кьезе бихьизабураб гIакIа.
Куфр	инкар кквей. Аллагьасда ва гьесул диналда инкар кквей.
Къадар	Аллагьас азалалдаго гьабураб хIукму.
Къази, къади	жинца хIукму гьабулев чи. Исламияб пачалихъалъул имам, амир.
Къанун	бихьизе гьабураб хIукму (закон), шаргIияб букIа яги цогидаб букIа.
Къисас	цо чи чIвадалго, яги гьесда ругъун лъедалго гьелда данде гьабулеб шаргIияб рецIел.
Къияс	цожо цогиялда борци. Къуръан хIадисалдалъун гьабураб хIукмуялда гьеб кIиялдаго жаниб жиндие далил, хIужа гьечIеб шаргIияб масъала борци ва гьелъие гьебго хIукму кьей.
Магьари	чIужу ячунеб механъ гьелъие кьезе кколеб жо (гIарац, боцIи, ва цоги щиб бугониги). тIалъулеб.

Мажнун	гIадалав чи, гIакъло гьечIев чи.
Макъам	цо щиб бугониги жо щун бугеб бакI. Къимат къадро щун бугеб бакI.
Мал	жиндаса пайда босизе бегьулеб хIалалабщинаб жо.
МатагI	къайи-цIа, дунялалда гIадамаца жиндаса пайда босулеб жо.
МахIрам	шаргIалда жиндиргун ригьин гьабизе гьукъарав гIагарав чи.
Махлукъ	ТIадегIанав Аллагьас бижанщинаб жо.
Минбар	масжидалда жаниб букIунеб, имамас жинда тIад вахун вагIза гьабулеб борхалъи.
МугIаян	мухIкан гьабун жиб бихьизабураб жо.
МугIжизат	гIадамал жинца хIайран гьарулеб, гIадаталдаса жиб къватIиб бахъараб иш. Гьеб ТIадегIанав Аллагьас жиндир аварагасе кьолеб гьунар букIана, гьезда иман лъезе гIоло.
Мугьажир	Аллагьасул диналъе гIоло жинца ватIан тарав чи.
Мукаллаф	жив балугълъиялда вахарав, жинда динияб иш тIалъулев чи.
Мунафикъ	жинца кIигьумерчилъи гьабулев. ГIадамазе гIоло дин гьабулев чи.
Муртад	бусурманавлъун вукIарав, цинги жинца гьеб исламияб дин тарав чи.
МухIаддис	жинда хIадис гIелму лъикI лъалев чи.
Нагью	цо иш гьабугеян бугеб буйрухъ, Аллагьасул рахъалъан бугониги, инсанасул рахъалъан бугониги.
Нажас	хъубаб, чорокаб жо, шаргIалъ жиб нажасаб бугин бьхьизабураб.
НасихIат	инсанасе лъикIлъи бокьун гьесда лъикIаб жо бици.

НикахI	ригьин гьаби, магьари лъей.
Ниссаб	магIишаталъул хасаб къадар, гьеб бугев чиясда закат кьезе тIалъула.
РагIият	ханасул-бетIерасул бер балагьиялда гъоркь бугеб халкъ.
Риба	цоясе тIокIлъи гьабун квен-тIех гIарац-месед хиси. Гьединго къарзалъе жо кьей, тIад буссинабулеб мехалъ тIокIлъи кьезе къотIигьабун. Проценталкьунбанкаялдаса гIарац боси. (Ростовщичество)
Рисалат	битIараб кагъат, Къуръан буго рисалат ТIадегIанав Аллагьас жиндир лагъзадерихъ битIараб.
Самаияб	зодосан бугеб, Аллагьасухъан бугеб.
СиратI	жужахIалда тIад лъураб кьо. Кинавго чи гьеб кьодасан ине ккола ва гьелдаса вахарав чи алжаналде уна, вортарав чи жужахIалда кола.
Сифат	куц-рахъ, (форма).
Сунна-(сунат)	мисал, нух, гIадат. Исламалда жаниб сунна абула: хирияв аварагас гьабураб яги гьабеян абураб яги цогияс гьабун жив тIад рекъараб ишалда.
ТIаваф	КагIба рукъалда сверун хьвади.
ТIагъут	мутIигIлъиялдаса бахъараб жо. ТIагъутазул бищун кIудияб буго иблис. Гьалда хадуб: - гIадамаца жиндие лагълъи гьабулеб жо, гIадам вукIа гьев (жив гьеб ишалда рази вугони) яги гьев гурев цоги жо букIа, - жинда балъголъи лъалин абулев чиги, - гIадамал жиндие лагълъи гьабиялда ахIулев чиги, - тIадегIанав Аллагьасул шаргIги тун жиндир гьава нафсалда рекъараб хIукму гьабулев чиги.

ТIалакъ	чIужуялда цIар тIами.
ТавхIид	Аллагь цо гьави, гIибадаталъулъ, гьаб кинабго жоялъул бетIергьан вукIиналъулъ, жиндир цIаразулъ ва сифатазулъ.
Тагьлиль	лаилагьа илла ллагь абун аби.
Такбир	Аллагьу Акбар абун аби.
Такъва	Аллагьасул гIазабалдаса хIинкъун квешаб жо тун лъикIаб жо гьабун хьвади.
ТаравихI	рамазан моцIалъ богол какдаса хадур ралел суннатал какал.
ТасбихI	субхIаналлагь аби. ТIадегIанав Аллагь кинабгIаги мукъсанлъиялдаса вацIад гьави.
Тафсир	Къуръаналъул магIна баян гьаби.
ТахIият	салам кьей, кIодо гьави.
ТахIмид	алхIамдулиллагь абун аби.
Ташвиш	рахIат хвезаби.
Таяммум	лъим гьечIеб бакIалда, яги лъим бугониги гьелъ чуризе рес гьечIеб мехалъ бацIадаб ракьалда тIад кверал кьаби ва гьел гьумералда ва кIиябго кверал лъулъай.
Ужра	мунфагIат пайда босиялда яги цо иш гьабиялда данде кьолеб мухь.
Факъигь	жинда шаргIияб гIелму лъалев ва жинда шаргIияб хIукму гьабизе кIолев чи.
Фараиз	ирс бикьулеб къагIида бицунеб гIелму.
Фарз	жиб гьабизе тIад гьабураб гIибадат. Гьеб гIибадат гьабичIев чи кIудияб мунагь гьабурав ва тамихIалъе мустахIикъав вукIуна.
Фарзул-гIайн	щивав чиясда тIадаб жо.
Фарзул-кифая	бусурбабазул цониги чияс гьабуни цогидаздаса жиб гьаби тIаса кколеб жо. ЦохIо чияс гьеб иш гьабичIони гьеб иш тIад къарал гIадамал мунагьалда кола.

Фасикъ	жинца кIудиял мунагьал гьарулев чи.
Фатва	шаргIияб хIукму гьаби. Фатва кьола жинда лъикIго гIелму лъалев гIалимчияс.
Фикъгьу	жо лъай, бичIчIи. Исламияб диналда жаниб фикъгьу абула шаргIияб гIилмуялда.
Фитна	гIадамазул гIадло-мизан хвезаби, диналда хурхараб букIа, дунял-нафсалда хурхараб букIа. (смута; искушение; соблазн; заблуждение; испытание).
ХIадас	какие чури биххи, яги черх чуризе тIалъи.
ХIадд	Къуръана хIадисалда жиндие далил бугеб тамихI гьаби.
ХIадис	Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг вихьарав чияс бицараб хабар гьев аварагас абураб рагIиялдалъун, яги гьес гьабураб иш бицун, яги асхIабас гьабураб иш бицун, гьелда тIад авараг кIалъачIеб (гьес бегьизабураб).
ХIадис аль-къудси	Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб хабар, тIадегIанав Аллагьасда гIунтIизабун. Масала: дида дир бетIергьанас абунаян абун.
ХIайаъ	нич. (Застенчивость; скромность).
ХIаким	жиндир гIадло-мизан битIарав чи. Рекъараб жо рекъараб бакIалда лъезе лъалев чи.
ХIафиз	жинда Къуръан рекIехъе лъалев чи.
ХIикмат	цIодорлъи, (мудрость).
Халват	гIадам чи гьечIеб бакI. ГIадамаздасан ватIа чIей.
Халифа	цо ханас яги хIакимас жиндир бакIалда тарав чи. Халифа абула исламияб пачалихъалъул бетIерасда, «аварагасул бакIалда вугев чи» - абураб магIнаялда.

Хамро	чагъир, вино. Кинабго жинца мехтизарулеб жоялдаги абула хамро абун.
Хандакъ	ракьулъ бухъараб рахъ. (канал, окоп).
Хилафат	исламияб пачалихъалъул ракьалда абулеб цIар.
ХулгI	чIужуялъ росасе щиб букIаниги магIишатияб жоги кьун росасдасан ятIалъи. Гьедин ятIалъараб мехалъ гьей чIужу тIад юсинайизе
	ихтияр букIунаро, цIидаса магьриги лъун ячине бегьула.
Хумус	рагъда рукIун щвараб бечелъиялдаса бахъулеб щуйил бутIа. гьеб кьола бусурбабазул имамасухъе ва гьес жиндие маслихIат бихьараб хIалалъ харж гьабула.
ШаригIат	исламияб диналъул къанун, закон, Къуръан-хIадмсалдаса далил босун жиб хIалтIизабулеб.
Ширк	Аллагьасул хIакъ Аллагь гурев цоги жоялде сверизаби.
ЩайтIан	жиб мутIигIлъиялдаса бахъараб жо. ШайтIан абула гIадамазулги женазулги Аллагьасе мутIигIлъуларев чиясда.
Щукру	баркала кьей, рецц гьаби.

Хадуб рагIи

Хирияб Къураналъул тафсиралъул таржама хъван тIубаялда ТIадегIанав Аллагьасе рецги гьабун гьитIинабго хадуб рагIи абизе бокьун буго.

Гьаб хIалтIи гьабизе бай бихьана 2000 абилеб соналъ. ТIоцебе гьеб зарбоялда бахъана 2002 абилеб соналъ МахIачхъалаялда. Гьелда тIадги хIалтIи гьабун, хъваялълулъ ккарал гъалатIалги ритIизарун, 2004 абилеб соналъ Сириялдаги зарбоялда бахъана.

Хадуб дица тIалаб гьабуна Мадинаялда бугеб, дунялалдаго машгьураб, Фагьд ханас гIуцIараб Къуранал зарбоялда рахъунеб мужамагIалъул жавабияв хIакимасулгун лъай-хъвай бугев чи ва гьенибе битIана тафсир тIаде хъвараб диск ва гьезда гьарана гьаб тафсир зарбоялда бахъеян абун. МужамагIалъ дир гьари къабул гьабуна ва 2005 абилеб соналъ хIалтIи гьабизе бай бихьана.

Мадинаялда цIалулел магIарулазул лебалал ва божи бугел гIолохъабиги хIалтIизарун тафсир кинабго рахъалъан къачIана ва мухIкан гьабуна, гIалимзабазулгун гIакълуги данд бан, диргун мушавараги гьабун. Гьеб иш гьабулаго ана анкьго сон ва Аллагьасул кумекалдалъун тафсир тIубанго къачIан зарбоялде бахъине хIадурана.

КъачIаялъ ва мухIканлъи гьабиялъ щвей гьабуна:

- Аслияб къагIидаялъ гьаб таржама букIизе ккей агьлусуна вал жамагIаталъул гIалимзабаз гьабураб тафсиралъе гьабураб.
- ГIакъидаялда хурхарал масъалаби рукIине, салафу салихIиназ баян гьарураб къагIидаялъ.
- хIадисазда хурхараб масъалаялъулъ кIвахI бахъана кьучIал ва загIипал хIадисал ралагьизе ва гьел щал имамзабаз рицарал гьезда хадубго хъвазе, загIипал хIадисал рацIине, цо-цо хIадис хутIизегIан, гьелги тIехьалда тана -загIипал рукIин баянги гьабун- гIадамазда гьоркьо машгьурлъун рукIиналъ ва гьезда гьел хIадисазул хIакъикъат лъазе гIоло. Амма къисаби биценал кIвар кьечIого тана нилъер имамзабаз жидерго тIахьазда жанир рехсон рукIиналъ ва шаргIиял хIукмаби гьезда хурхун гьечIолъиялъ.

- ГIараб рагIи гIурус хIарпаздалъун жиб хъвараб, гIарабияз пасихIаб мацIалда абулаго нилъеда рагIулеб къагIидаялъ хъвана. ХIарп такрар гьабун хъвана, къараб букIин лъазе. ЦIараб хIарп бугони гьелда тIад ишара лъуна (ударение). ГIараб (ث) хIарпалда данде гьадинаб хIарп лъуна (ĉ). Гьаб гьадин гьабуна гIараб рагIиялъул магIна цIунизе ва гIараб рагIи битIун абизе ва гьелда мацI ругьунлъизе гIоло.
- ГIурус хIарпаздалъун хъварал Къуръаналъул аятал ва рагIаби гIараб хIарпаздалъун хъвана Къуръаналда ругеб къагIидаялъ. Гьабги гьабуна гIалимзабаз хIарам гьабун букIиналъ Къуръаналъул аятал гIараб гурел цоги хIарпаздалъун хъвазе.

Аллагьас лъикIаб жазаъ гьабеги гьаб тафсир къачIазе ва зарбоялда бахъизе квербакъи гьабуралщиназе.

Гьаб таржама хъваялда сверухъ цо чанго суал буго цIаларал гIадамазги, цIаличIел гIадамазги жиб кьолеб ва Къуръаналъул тапсирги таржамаги гьабизего бегьуларо абун бусурбабазул ракIалда ккезе гьабулеб. Гьел суалазе къокъабго жаваб кьечIого гIолеб хIал гьечIо: «Жиндир гIакъло бугев чиясда къокъаб каламги бичIчIула, гIакъло дагьасе Инжил-Таврат цадахъго цIаланиги щибго мунпагIат гьабуларо.

Суал: Къуръаналъе таржама гьабизего бегьулищ? Гьеб гьабизе гIурав гIелму бугев чи щив вукIунев.

Жаваб: Бегьула Хирияб Къуръаналъе таржама гьабизе, ва гьеб таржама гьабизе тIадабги буго жиндаса гьеб гьабун бажарулев чиясда. Таржама гьаби бегьиялъе ва гьеб тIадаб букIиналъе далил буго хирияб Къуръан кинабго халкъалда ва жиназда исламияб дин лъазабизе рештIине гьабураб Аллагьасул калам букIин. Гьаб кинабго гIаламалда гIараб мацI лъазабизе тIадаб буго абун хъвараб бакI гьечIо, амма кинабго халкъ хирияб Къуръаналда нахъ рилълъине тIадаб буго. Гьедин бугелъул гьаб Къуръан жинда гIараб мацI лъалев чияс гьеб гIараб мацI лъаларесда бицине ккола ва бичIчIине гьабизе ккола. Гьелда абула «Таблигъ»-абун. Къуръан цояс цогидасде щвезаби.

Гьаб «Таблигъ» тIадаб бугелъул, гьелъие киналго нухал хIалтIизаризе бегьула: кIалалъ бицун, кагътида хъван, касета-дискалда хъван.

Ва амма Къуръаналъе таржама гьаби бегьуларо гьелъул щибаб рагIиялъе хасаб магIнаги гьабун. Гьедин гьабизе бегьунгутIиялъе гIилла буго гIараб мацIалда цохIо рагIиялъул чанго батIияб магIна букIин. Къуръаналъе таржама гьабулев чиясда лъазе ккола Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг чIаго вугеб мехалъго гьеб Къуръаналъул рагIабазул ва аятазул магIна хириял асхIабзабаца аварагасда гьикъулеб букIараблъи. Гьелдаса хадуб жакъа къоялда щвезегIан исламалъул кIудиял гIалимзабаца Къуръаналъе гьабураб тапсиралъул гIемер батIи-батIиял тIахьал руго. Гьел тIахьаздаса мунпагIатги босун, гьез бицараб тапсиралда мугъчIвайги гьабун гьабизе ккола Къуръаналъул таржама.

Суал: Хирияб Къуръан Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасе мугIжизатлъун бугелъул, гьеб цоги мацIалда буссине гьабураб мехалъ гьелъул мугIжизатлъун букIин хола гурищ?

Жаваб: Хирияб Къуръан бищунго кIудияб мугIжизат буго Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасе рукIарал гIемерал мугIжизатаздаса. Гьеб мугIжизатлъун букIин буго жиндир назмоялъул рахъалъги, жинца хирияв аварагасда церехун рукIарал ва хадур рукIинесел цо-цо гъаибал умурал рицунеб букIиналъул рахъалъанги. Нилъеца гьаб хирияб Къуръан цоги мацIалда буссине гьабураб мехалъ нилъеда цIунизе кIолареб жо буго гьеб Къуръаналъул назмоялъул берцинлъи, магIна гъварилъи ва пасихIлъи. Нилъеда гьеб цIунизе кIвечIо абун Къуръаналъе щибго мукъсанлъи бачIунаро, нилъее мунагь-хIакъги букIунаро.

Нилъеца гьабураб тафсир мугIжизатлъун букIунаро. Гьедин бугелъул гIараб мацIалда бугеб, жиндир цохIониги хIарп ва рагIи хисизе гьабичIого жакъа къоялда щвезегIан нахъе цIунун бугеб Къуръан буго жиб мугIжизатлъун букIараб ва хадуб букIинеги бугеб. Гьеб Къуръаналъе гьабураб тапсир ва гьелъул таржама мугIжизатлъун букIунаро ва букIинеги кколаро.

Суал: Ццересел кIудиял гIалимзабаца гьабичIо гурищ Къуръан магIарул мацIалда бусине. Гьеб буссине гьабизе бегьулеб батани дол гIалимзабаца шайха гьабичIеб?

Жаваб: Ццересел гIалимзабаца гьеб Къуръан магIарул мацIалда бусине гьабичIо абун гьеб Къуръаналъе таржама

гьабизе бегьуларо абураб хIукму гьабуларо. Дол гIалимзаби гьеб таржама гьабизе лъаларел рукIинчIо. Дозул заманалда ва хIалалда балагьараб мехалъ гьел гIалимзабазул квер щун букIинчIо Къуръан таржама гьабун, гьеб зарбоялда бахъун халкъалда гьоркьоб тIибитIизе гьабиялда. Дагъистаналда матIбагI рагьун гIемер заманаго инчIого Аллагьасул тушбаби болшевиказ гьеб матIбагI къана ва исламияб диналдаги бусурбабаздаги тIад гьобо хенезе гьабуна.

Гьоркьохъеб Азиялъул, Татаразул, башкиразул гIалимзабаца ва цогидалги бусурбабазул гIалимзабаца жидер квер щварабгIан гIатIидго Къуръанги, хIадисги, пикъгьуги ва цогидаб гIелмуги жидер мацIалда буссине гьабун букIана.

Турциялда щведалго дир беразда бихьана хирияб Къуръаналъул анцIгоги, къогоги мужалад (том) бугеб тапсир Турк мацIалда буссине гьабун зарбоялдаги бахъун гьезул мактабазда (библиотека) лъун. Гьединго Турк мацIалда буссине гьабун буго хирияв аварагасул хIадисги, гьесул сиярги, пикъгьуги ва цогидаб шаргIияб гIелмуги.

Суал: Къуръан таржама гьабураб мехалъ гьеб диналъул щибго кIвар гьечIел гIадамазги цIалулеб буго ва гьеб Къуръаналъул къимат-къадро холеб буго.

Жаваб: Жинда Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда Къуръан рештIине гьабулеб мехалъ гьесда сверухъ бугеб халкъ мушрикал рукIана ва гьел Аллагь цо гьавун гьесие гIибадат бацIцIад гьабиялда жинца ахIулевлъун аварагги вукIана. Хирияв аварагасдаги, гьес цIалулеб Къуръаналдаги гьел мушрикаца чанго бугьтан лъуна, гьел махсародеги гьаруна. Мушрикаца ва цогидал инкарчагIаца щиб рагIи абуниги хирияб Къуръаналъул къимат-къадро хвечIо.

Хирияв аварагас гьеб Къуръаналдалъун исламияб диналда ахIун жидеца гьеб дин босарал багьадурзабаца Аллагьасул тушбаби гIодорегIан гьаруна ва Аллагьасул дин тIадегIан гьабуна. Хирияб Къуръан буго жинца гIадамал исламияб диналда тIоритIулеб, ва гьел купруялъул, жагьиллъиялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралда рачунеб ТIадегIанав Аллагьасул калам. «Гьаб жо Къуръан буго»-анги абун багIараб хамил кисинибги лъун рукъалъул бокIоналда Къуръан магIида дализе гьабиялъ щивго чи исламияб диналда тIовитIуларо. Гьеб Къуръанги цIалун, гьелда жаниб

бугеб жоги бичIчIун, гьелъул пикру ва тадбирги гьабун рачIуна гIадамал Аллагь лъаялда, гьев цо гьавиялда ва гьесие гIибадат гьабиялда.

Жинда жаниб хъвараб жоялъул магIна лъаларев чиясги ТIадегIанав Аллагьасул калам букIиналда божун хирияб Къуръан кIодо гьаби гьев чиясе ажро-кири бугеб гIамал буго. Жинда магIна бичIчIуларев чиясги Къуръан цIализе лъазеги гьабун гьеб Къуръан берцинго гIараб мацIалъул хIарпал рахъулеб хIалги цIунун цIалиги ажро-кири бугеб гIамал буго. Ва амма жиндир магIнаги бичIчIун, гьелъул пикру тадбирги гьабун Къуръан цIали, цинги жинца цIалараб жоялда гIамал гьабиги гьеб буго хрияб Къуръан рештIине гьабиялдаса бугеб мурад ва гьаб буго жинда ТIадегIанав Аллагь разилъулеб гIамал.

ГIараб мацI лъаларел гIадамазда жидерго мацIалъ гьаб хирияб Къуръаналъул магIна бичIчIизе гьабулев ва гьезухъе Къуръан щвезе гьабулев чи вуго жинца ТIадегIанав Аллагьасул амру тIубарав чи. Хирияб Къуръаналда жаниб ва Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисазда жаниб гIемер буго нужеца гIадамал лъикIаб гIамал гьабиялда ахIе ва гьел квешаб гIамалалдаса нахъе чIвае абун нилъеда амру гьабулел аятал ва хIадисал.

ТIадегIанав Аллагьас нилъее тавпикъ гьабеги хIакъаб жо лъазе ва гьелда гIамал гьабизе. Аллагьас битIараб бичIчIи ва гIакъло кьеги жидеца гIадамазе ццерехъанлъи гьабулел цIаларал гIадамазе. Гьал гIадамал ритIун хьвадичIеб заман буго исламияб дин загIиплъараб, гьеб дин пасалъараб замана. Гьал гIадамал Аллагьасдаса хIинкъичIеб замана буго ахир замана цIакъго гIагарлъун букIиналъул гIаламат. Гьал гIадамаз жидер дин дунял тIалаб гьабилъун ккураб заман буго ТIадегIанав Аллагь жиндир лагъзадерида рази гьечIеб заман.

Я гьал бусурбаби! Щивав инсан ТIадегIанав Аллагьас гIакъло-лъайги кьун, мацI бицулевлъунги гьавун вижун вугелъул, щивав инсанасда тIадаб буго жинца хIакъаб, битIараб нух тIалаб гьабизе ва гьеб нухда хьвадизе. Дица бицарабги, цогидаз бицарабги жоялъул пикру гьабизе гьеб шаргIалъул цIадирояла лъун борцине ва ТIадегIанав Аллагь разилъи тIалаб гьабун гьесул мурад цIунун, гьесул расуласул нухдаса хьвадун, абадияб рукълъун жиб бугеб

ахираталда ТIадегIанав Аллагьас жив алжаналда лъугьине гьавулеб лъикIаб гIамал гьабизе.

Вореги нужеда ракIалда ккоге нуж гурезул гIамалалъ нуж хвасар гьарила абун. Нужер БетIергьан Аллагь бищунго нужеда гIагарда вуго, бищунго нужеда гурхIулевги вуго. Нужеца кинабго гIамал гьев Аллагь разилъи тIалаб гьабун гьабе ва нужер хIажатги гьесда гьаре нужер божиги, хьул лъейги, хIинкъиги цохIо Аллагьасде буссине гьабе!.

ТIадегIанав Аллагьас тавпикъ гьабеги жив разияб гIамал гьабизе.

Кинабго рецц ва щукру жив цогояв БетIергьан Аллагьасе буго. Жив кIодо гьавиялда хурхараб Аллагьасул цIоб рахIмат хирияв МухIаммад аварагасде лъеги.

Жив гурхIулев, жинца мунагьал рахчулев Аллагьасда тавбо гьабун руссун, гьаб нилъер гIамалалда жаниб ккараб гьалатIлъи, мунагь-хатIаалдаса тIаса лъугьин гьарулеб буго.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагь жив гурхIулев ва жинца тавбо къабул гьабулев вуго.

ТIадегIанав Аллагьасе реццгун ва гьесул квербакъиялдалъун кIиабилеб жилд тIубана

Сурату ТIагьаялъул авалалдасан байбихьун сурату Ннасалъул ахиралда щвезегIан

فِهْرِسُ بِأَسْمَاءِ السُّوَرِ وَبَيَانِ الْمَكِّيِّ وَالْمَدَنِيِّ مِنْهَا

Суратазул цIарал, гьезул Маккаялда ва Мадинаялда рештIинарурал баян гьарулеб фигьриса

	Суратальул цIар	Гъумер	РещтIана	السورة
20	Сурату ТIа-гьа	1081	Маккаялда	سورة طه
21	Суратул Анбияъ	1128	Маккаялда	سورة الأنبياء
22	Суратул ХIаж	1164	Мадинаялда	سورة الحج
23	Суратул Муъминун	1198	Маккаялда	سورة المؤمنون
24	Сурату-Ннур	1230	Мадинаялда	سورة النور
25	Суратул Фуркъан	1280	Маккаялда	سورة الفرقان
26	Сурату ЩугIараъ	1303	Маккаялда	سورة الشعراء
27	Сурату Ннамль	1335	Маккаялда	سورة النمل
28	Суратул Къасас	1365	Маккаялда	سورة القصص
29	Суратул ГIанкабут	1394	Маккаялда	سورة العنكبوت
30	Сурату Ррум	1419	Маккаялда	سورة الروم
31	Сурату Лукъман	1436	Маккаялда	سورة لقمان
32	Сурату Ссаждат	1453	Маккаялда	سورة السجدة
33	Суратул АхIзаб	1464	Мадинаялда	سورة الأحزاب
34	Сурату Сабаъ	1496	Маккаялда	سورة سبإ
35	Сурату ФáтIир	1516	Маккаялда	سورة فاطر
36	Сурату Ясин	1533	Маккаялда	سورة يس
37	Сурату Ссáфáт	1556	Маккаялда	سورة الصافات
38	Сурату Ссад	1580	Маккаялда	سورة ص
39	Сурату Ззумар	1602	Маккаялда	سورة الزمر
40	Сурату Гъáфир	1628	Маккаялда	سورة غافر
41	Сурату Фуссилат	1653	Маккаялда	سورة فصّلت
42	Сурату Щỳра	1672	Маккаялда	سورة الشورى
43	Сурату Ззухруф	1695	Маккаялда	سورة الزخرف
44	Сурату Ддухан	1748	Маккаялда	سورة الدخان
45	Суратул Жáĉият	1728	Маккаялда	سورة الجاثية
46	Суратул АхIкъаф	1739	Маккаялда	سورة الأحقاف
47	Сурату МухIаммад	1753	Мадинаялда	سورة محمد
48	Суратул ФатхI	1777	Мадинаялда	سورة الفتح
49	Суратул ХIужурат	1800	Мадинаялда	سورة الحجرات

	Сураталъул цIар	Гъумер	РещтIана	السورة
50	Сурату Къа́аф	1814	Маккаялда	سورة ق
51	Сурату Зза́рия́т	1825	Маккаялда	سورة الذاريات
52	Сурату ТIтIур	1837	Маккаялда	سورة الطور
53	Сурату Ннажм	1846	Маккаялда	سورة النجم
54	Суратул Къамар	1859	Маккаялда	سورة القمر
55	Сурату РрахIман	1871	Мадинаялда	سورة الرحمن
56	Суратул ВакъигIат	1882	Маккаялда	سورة الواقعة
57	Суратул ХIадид	1895	Мадинаялда	سورة الحديد
58	Суратул Мужадалат	1911	Мадинаялда	سورة المجادلة
59	Суратул ХIашр	1925	Мадинаялда	سورة الحشر
60	Суратул МумтахIинат	1938	Мадинаялда	سورة الممتحنة
61	Сурату Ссаф	1946	Мадинаялда	سورة الصف
62	Суратул ЖумгIат	1952	Мадинаялда	سورة الجمعة
63	Суратул Мунафикъун	1957	Мадинаялда	سورة المنافقون
64	Сурату Ттагъа́бун	1963	Мадинаялда	سورة التغابن
65	Сурату ТIалакъ	1970	Мадинаялда	سورة الطلاق
66	Сурату ТтахIрим	1977	Мадинаялда	سورة التحريم
67	Суратул Мулк	1983	Маккаялда	سورة الملك
68	Суратул Къалам	1990	Маккаялда	سورة القلم
69	Суратул ХIа́къат	2000	Маккаялда	سورة الحاقة
70	Суратул МагIа́риж	2006	Маккаялда	سورة المعارج
71	Сурату НухI	2014	Маккаялда	سورة نوح
72	Суратул Жинн	2020	Маккаялда	سورة الجن
73	Суратул Муззаммил	2027	Маккаялда	سورة المزمل
74	Суратул Муддаccир	2033	Маккаялда	سورة المدثر
75	Суратул Къиямат	2043	Маккаялда	سورة القيامة
76	Суратул Инсан	2049	Мадинаялда	سورة الإنسان
77	Суратул Мурсала́т	2056	Маккаялда	سورة المرسلات
78	Сурату Ннабаъ	2062	Маккаялда	سورة النبإ
79	Сурату НназигIат	2067	Маккаялда	سورة النازعات
80	Сурату ГIабаса	2073	Маккаялда	سورة عبس
81	Сурату Ттаквир	2078	Маккаялда	سورة التكوير
82	Суратул ИнфитIар	2083	Маккаялда	سورة الانفطار

	Сураталъул цIар	Гъумер	РещтIана	السورة
83	Суратул МутIафифин	2086	Маккаялда	سورة المطففين
84	Суратул Иншикъакъ	2090	Маккаялда	سورة الانشقاق
85	Суратул Буруж	2093	Маккаялда	سورة البروج
86	Сурату ТIа́рикъ	2099	Маккаялда	سورة الطارق
87	Суратул АгIла	2101	Маккаялда	سورة الأعلى
88	Суратул Гъашият	2104	Маккаялда	سورة الغاشية
89	Суратул Фажр	2108	Маккаялда	سورة الفجر
90	Суратул Балад	2112	Маккаялда	سورة البلد
91	Сурату Щамс	2116	Маккаялда	سورة الشمس
92	Сурату Ллайл	2119	Маккаялда	سورة الليل
93	Сурату ЗзухIа	2122	Маккаялда	سورة الضحى
94	Сурату ЩархI	2126	Маккаялда	سورة الشرح
95	Сурату Ттин	2129	Маккаялда	سورة التين
96	Суратул ГIалакъ	2132	Маккаялда	سورة العلق
97	Суратул Къадри	2138	Маккаялда	سورة القدر
98	Суратул Баййинат	2140	Мадинаялда	سورة البينة
99	Сурату Ззалзалат	2142	Мадинаялда	سورة الزلزلة
100	Суратул ГIа́дия́т	2143	Маккаялда	سورة العاديات
101	Суратул КъаригIат	2145	Маккаялда	سورة القارعة
102	Сурату Ттака́ĉур	2147	Маккаялда	سورة التكاثر
103	Суратул ГIасср	2149	Маккаялда	سورة العصر
104	Суратул Гьумазат	2151	Маккаялда	سورة الهمزة
105	Суратул Фил	2152	Маккаялда	سورة الفيل
106	Сурату Къурайш	2154	Маккаялда	سورة قريش
107	Суратул МáгIу́н	2155	Маккаялда	سورة الماعون
108	Суратул Кавĉар	2156	Маккаялда	سورة الكوثر
109	Суратул Кафирун	2158	Маккаялда	سورة الكافرون
110	Сурату Насср	2159	Мадинаялда	سورة النصر
111	Суратул Масад	2161	Маккаялда	سورة المسد
112	Суратул Ихласс	2163	Маккаялда	سورة الإخلاص
113	Суратул Фалакъ	2165	Маккаялда	سورة الفلق
114	Сурату Ннас	2167	Маккаялда	سورة الناس

إِنَّ وَزَارَةَ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ وَالأَوْقَافِ وَالدَّعْوَةِ وَالإِرْشَادِ

فِي المَمْلَكَةِ العَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

المُشْرِفَةَ عَلَى مُجَمَّعِ المَلِكِ فَهْدٍ

لِطِبَاعَةِ المُصْحَفِ الشَّرِيفِ فِي المَدِينَةِ المُنَوَّرَةِ

إِذْ يَسُرُّهَا أَنْ يُصْدِرَ المُجَمَّعُ هَذِهِ الطَّبْعَةَ مِنَ القُرْآنِ الكَرِيمِ

وَتَرْجَمَةِ مَعَانِيهِ وَتَفْسِيرِهِ إِلَى اللُّغَةِ الأُوَارِيَّةِ

تَسْأَلُ اللهَ أَنْ يَنْفَعَ بِهَا النَّاسَ

وَأَنْ يَجْزِيَ

خَادِمَ الحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ المَلِكَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ العَزِيزِ آلَ سُعُودٍ

أَحْسَنَ الجَزَاءِ عَلَى جُهُودِهِ العَظِيمَةِ فِي نَشْرِ كِتَابِ اللهِ الكَرِيمِ

وَاللهُ وَلِيُّ التَّوْفِيقِ

СагIудиял гIарабиязул пачалихъалъул Исламиял ишазул, вакъфуялъул, диналде ахIиялъул ва нух малъиялъул, Фагьд ханасул Мадина шагьаралда бугеб Къуръанал зарбуялде рахъунеб мужаммагIалда тIад бугеб визараталъ, рохел загьир гьабулеб буго.

Гьеб мужаммагIалъул рес лъугьиялда гьаб хирияб Къуръан ва магIарул мацIалда бугеб гьелъул таржама ва тафсир зарбоялда бахъизе.

Ва Аллагьасда гьарулеб буго гьеб Къуръаналдалъун гIадамазе мунфагIат гьабе абун ва кIиябго хIарамалъул хъулухъчи, ГIабдулгIазизил вас ГIабдуллагь ал-СугIуд ханасе лъикIаб жазаъ гьабе абунги, хирияб Аллагьасул тIехь гIадамазухъе щвеялъе гьес гьабулеб кIудияб ишалъе гIоло.

Аллагь жинца тавфикъ гьабулев вуго.

بعون الله وتوفيقه
تم طبع هذا المصحف الشريف
ورحمة معانيه في مجمع الملك فهد
لطباعة المصحف الشريف بالمدينة المنورة
بإشراف وزارة الشؤون الإسلامية
والأوقاف والدعوة والإرشاد في
المملكة العربية السعودية
عام ١٤٣٤هـ

حقوق الطبع محفوظة
لمجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف

ص.ب ٦٢٦٢ - المدينة المنورة
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

Зарбоялде бахъиналъул хIакъ цIунун буго
Къурьанал зарбоялде рахъунеб Фагьд
ханасул мужаммагIалъе

Почалъул ящик 6262
нур бараб Мадина
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

ح **مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف ، ١٤٣٤ هـ**
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر .

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف
ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى اللغة الأوارية. / مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف . - المدينة المنورة ، ١٤٣٤ هـ
٢مج
١١٢٨ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم
ردمك: ٧-١٥-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨
٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)
١- القرآن ترجمة أ. العنوان
ديوي ٢٢١،٤ ١٤٣٣/٤٦٢٠

رقم الإيداع: ١٤٣٣/٤٦٢٠
ردمك: ٧-١٥-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨
٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)

9 786038 095195

(٤٠٠٠/ د ٥١) (٨) (٠١) ردمك: ٥-١٩-٨٠٩٥-٦٠٣-٩٧٨ (ج٢)